

**FORMACIÓ I ESTRUCTURA DE LES ARRELS VERBALS EN SEMÍTIC:
COMENTARI ETIMOLÒGIC DELS DETERMINATIUS RADICALS
PRESENTS EN ELS *VERBA TERTIAE INFIRMAE*
DE L'HEBREU BÍBLIC MASORÈTIC**

Director: Dr. Gregorio del Olmo Lete
Eulàlia Vernet i Pons
Tesi Doctoral
Departament de Filologia Semítica
Secció d'Hebreu i Arameu
Novembre 2008
Programa de doctorat:
Gresol de la Mediterrània Antiga
Bienni: 2001-2003

PÒRTIC

La tesi doctoral que presento a continuació s'emmarca dins el programa de doctorat que porta per títol *Gresol de la Mediterrània Antiga* i que fou ofert pel Departament de Filologia Semítica, secció d'Hebreu i Arameu, de la Universitat de Barcelona durant el bienni 2001-2003. Aquesta tesi doctoral ha estat dirigida pel Dr. Gregorio del Olmo Lete, catedràtic emèrit de filologia semítica del Departament de Filologia Hebrea i Aramea de la Universitat de Barcelona.

El treball que ofereixo tot seguit no s'hauria dut a terme sense el suport i la direcció del Dr. Gregorio del Olmo; vaig rebre els seus ensenyaments, durant la llicenciatura en Filologia Hebrea, en les assignatures de Literatura veterotestamentària, de Bíblia i literatura comparades i d'Ugarític, per una banda, i, durant el primer curs de doctorat, en l'assignatura de Lingüística històrica semítica. Així mateix li agraeixo també el fet que m'adscrigués al seu projecte de recerca titulat *Los radicales binarios extendidos en semítico* (ref. del projecte BFF-2001-3769), gràcies al qual em fou concedida la beca predoctoral FPI del Ministeri de Ciència i Tecnologia (ref. de la beca BES-2002-2189).

Voldria mostrar també la meva gratitud al Prof. Dr. Rainer M. Voigt, catedràtic de filologia semítica de la Freie Universität de Berlín pels seus ensenyaments i per haver-me acollit al seu departament (*Seminar für Semitistik*) durant les dues estades d'investigació predoctoral que vaig realitzar a Berlín, la primera arran de la concessió d'una beca de viatge per part del Ministeri de Ciència i Tecnologia (octubre 2004-agost 2005) i la segona per part del Servei d'Intercanvi Acadèmic d'Alemanya (*Deutsches Akademisches Austauschdiens Deutschland*, DAAD; de l'1 novembre del 2006 a l'1 de febrer del 2007). Quant a l'elaboració d'aquesta tesi doctoral, ambdues estades foren d'allò més profitoses: per una banda, pels ensenyaments rebuts en les assignatures impartides pels Profs. Drs. R. M. Voigt i J. Tropper i, per l'altra, per la recopilació duta a terme a la Staats Bibliothek i a la biblioteca del Seminar für Semitistik de la bibliografia necessària, tan difícil de trobar a les biblioteques catalanes, per tal de poder realitzar aquesta tesi.

Així mateix mostro el més sincer agraïment i estima al Guillem Saló, pel seu suport incondicional tan valuós; als meus pares, l'Albert i la M. Teresa; als meus germans, l'Albert, la Núria i la Mariona; a tota la família en general; a l'amic Jordi, per

les seves correccions; també a tots els amics, que sempre són al meu costat. Dono les gràcies també a tots els companys del Departament d'Hebreu i de l'Institut del Pròxim Orient Antic, especialment al Dr. Joaquín Sanmartín i a la Dra. Adelina Millet pels seus ensenyaments. A tothom: moltes gràcies!

ÍNDIX

Introducció 1

I. Les llengües semítiques 5

- 1.1. Les llengües camiticosemítiques o afroasiàtiques 5
- 1.2. Sobre la reconstrucció històrica de les llengües semítiques 7
- 1.3. El protosemític 8
  - 1.3.1. Fonologia 8
  - 1.3.2. Morfologia 10
    - 1.3.2.1. L'arrel 10
    - 1.3.2.2. Les incompatibilitats de les arrels 10
    - 1.3.2.3. La inflexió vocàlica 11
    - 1.3.2.4. Morfologia nominal 11
    - 1.3.2.5. Morfologia verbal 12
  - 1.3.3. Sintaxi 14

II. L'estructura de l'arrel en semític. Reflexions entorn de la reconstrucció de la seva vocal radical 15

- 2.1. La lingüística històrica. Les llengües semítiques i la reconstrucció del protosemític 15
- 2.2. La reconstrucció històrica de l'arrel semítica 16
- 2.3. Estructura de l'arrel nominal i verbal en semític. Biconsonantisme i triconsonantisme 17
- 2.4. La descripció consonàntica de l'arrel semítica 19
- 2.5. Sobre la importància de la reconstrucció de la vocal radical en semític 21
- 2.6. Observacions generals 24

III. Les incompatibilitats de les arrels 27

- 3.1. Lleis d'incompatibilitat en l'estructura de l'arrel verbal semítica 27
- 3.2. Principals estudis sobre el tema de les incompatibilitats de les arrels 29
  - 3.2.1. L'estudi de Greenberg (1950) 29

3.2.2	Els estudis de von Soden (<i>GAG</i> : § 51), Herdan (1962), Mac Donald (1963-1965), Petráček (1964), Kuryłowicz (1973), Bender (1978), Bohas (1990, 1991 i 1993)	32
3.2.3.	L'estudi de Zaborski (1994) i les repercussions d'aquest en la fonologia històrica	35
3.3.	Les incompatibilitats de l'arrel i la lingüística històrica	36
<i>IV.</i>	<i>Extensió de les arrels verbals</i>	38
4.1.	Nota preliminar	38
4.2.	Principals teories sobre l'extensió de les arrels verbals	41
4.3.	Allargaments radicals	46
4.4.	<i>Verba primae y et w</i>	53
4.5.	<i>Verba secundae y et w</i>	54
4.6.	<i>Verba tertiae y et w</i>	57
4.7.	<i>Verba secundae geminatae</i>	59
4.8.	Reduplicacions de les arrels	62
4.8.1.	Formes <i>ppl, plp i pll</i>	62
4.8.2.	Arrels quadriradicals i pentaradicals	65
4.9.	Observacions generals	66
<i>V.</i>	<i>L'apofonia verbal</i>	68
5.1.	Nota preliminar	68
5.2.	Flexió interna en la forma G. Inflexió i derivació en les formes derivades	69
5.3.	Principals mostres d'apofonia nominal i verbal en semític	71
5.3.1.	Apofonia en formes monosil·làbiques	71
5.3.2.	Apofonia en formes amb dues vocals breus	72
5.3.3.	Apofonia en formes amb vocal llarga	72
5.3.4.	Apofonia <i>vocal breu (u, i, a): zero</i>	73
5.3.5.	Apofonia <i>u : i</i>	73
5.3.6.	Apofonia <i>u i : a</i>	74
5.3.7.	Apofonia <i>vocal breu : vocal llarga</i>	76
5.3.8.	Apofonia i vocalització del prefix de l'imperfectiu	77
5.4.	La vocal temàtica en les arrels verbals: transitivitat, intransitivitat i veu mitjana-estativa	78

- 5.4.1. Les classes vocàliques verbals en etiòpic 80
- 5.4.2. Les classes vocàliques verbals en accadi 82
- 5.4.3. Les classes vocàliques verbals en àrab 83
- 5.4.4. Les classes vocàliques verbals en ugarític 84
- 5.4.5. Les classes vocàliques verbals en arameu 89
- 5.4.6. Les classes vocàliques verbals en hebreu bíblic masorètic 90
  - 5.4.6.1. Sobre la debilitació dels imperfectius en *i* de l'hebreu 91
  - 5.4.6.2. Conseqüències apofòniques, semàntiques i argumentals de la desaparició de l'antic *yaqtil* en l'hebreu bíblic masorètic 99
- 5.5. La diàtesi i l'*Aktionsart* en la flexió apofònica de la forma bàsica (G) i el pas envers la derivació verbal 101

VI. Estudi etimològic i comparatiu dels verbs tertiae infirmae de l'hebreu bíblic masorètic 106

- 6.1. Nota preliminar 106
- 6.2. Estudi etimològic i comparatiu dels verbs *tertiae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic 114

VII. Valoracions de l'estudi etimològic dels verbs tertiae infirmae (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic 298

- 7.1. Els *verba tertiae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic 298
- 7.2. Classificació etimològica dels verbs *tertiae infirmae* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic 301
  - 7.2.1. Verbs denominatius 301
    - 7.2.1.1. Verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal protosemítica 302
    - 7.2.1.2. Verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal afroasiàtica 306
  - 7.2.2. Verbs deverbals 309
    - 7.2.2.1. Verbs que provenen d'una arrel verbal protosemítica 309
    - 7.2.2.2. Verbs que provenen d'una arrel verbal afroasiàtica 314
- 7.3. Catalogació etimològica dels verbs *tertiae infirmae* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic 328
- 7.4. Procediments d'allargament radical en els verbs ה"ל de l'hebreu bíblic 330

7.5. Els <i>verba tertiae w</i> en semític	332
7.5.1. Els verbs ה"ל de l'hebreu bíblic i els <i>tertiae w</i> de les llengües semítiques	332
7.5.2. Característiques argumentals dels <i>verba tertiae w et y</i> del semític	332
7.5.2.1. Agentivitat (<i>tertiae y</i>) vs. no agentivitat (<i>tertiae w</i>)	338
7.5.2.2. Estativitat, diàtesi mitjana i intransitivitat en els <i>verba tertiae y et w</i>	339
7.5.3. Verbs <i>tertiae w</i> denominatius històrics en les altres llengües semítiques	341
7.5.3.1. Verbs <i>tertiae w</i> denominatius en ge'ez	341
7.5.3.2. Verbs <i>tertiae w et y</i> denominatius en accadi	342
7.6. Variacions radicals en una mateixa arrel: <i>verba mediae et tertiae infirmae</i> , <i>mediae geminatae</i> i reduplicacions quadriradicals tipus <i>plpl</i>	344
7.6.1. Transitivació del verb i intensificació del significat verbal	344
7.6.2. La geminació conserva el significat verbal del verb <i>tertiae inf.</i>	349

VIII. Conclusions 351

IX. Abreviatures 367

9.1. Abreviatures bibliogràfiques	367
9.2. Abreviatures de llengües i topònims	371
9.3. Altres abreviatures	374
9.4. Símbols	377

Bibliografia 378

INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquesta tesi doctoral consisteix a oferir un estudi històric i comparatiu dels verbs *tertiaae infirmae* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic i mostrar, en aquells casos que pot ser possible, l'origen etimològic del determinatiu radical sufixat a l'arrel verbal protosemítica (PS). Detectar-lo morfològicament és un pas important a l'hora d'entendre la formació i l'estructura de l'arrel verbal protosemítica. Considero que els resultats obtinguts en aquest estudi han estat prou interessants i ajuden a entendre històricament l'estructura de l'arrel semítica que ofereixo a la primera part de la tesi.

Aquesta tesi doctoral es divideix en dues parts principals que a la vegada es complementen. La primera (§§ 1-5) va encaminada a explicar des d'un punt de vista històric l'origen i la formació de les arrels verbals i nominals protosemítiques, uns capítols que m'han semblat imprescindibles per poder dur a terme la segona part de la meva recerca.

La segona part (§§ 6 i 7) se centra bàsicament en l'estudi etimològic i comparatiu dels *verba tertiaae infirmae* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic, per una banda (§ 6), i en la catalogació etimològica d'aquests verbs, per l'altra (§ 7). Ofereixo a continuació els objectius principals de cada capítol.

El capítol primer d'aquesta tesi doctoral té un caràcter introductori que he considerat oportú d'incorporar-lo, sobretot pel que fa al punt de vista de la lingüística històrica, del comparativisme i fins i tot de la tipologia lingüística. Aquest primer capítol, doncs, és la porta d'accés al que ha estat el tema principal de la tesi, la formació i l'estructura de les arrels verbals en semític, i se centra en el tema de les llengües camiticosemítiques o afroasiàtiques (AA) (§ 1.1), amb l'objectiu d'ubicar-les lingüísticament i geogràfica, des d'un punt de vista històric.

En l'apartat que he titulat "Sobre la reconstrucció històrica de les llengües semítiques" (§ 1.2) faig referència a l'objectiu de la lingüística històrica i proporciono (§ 1.3) una breu descripció fonològica, morfològica i sintàctica de les llengües semítiques antigues per mirar de subratllar-ne els trets fonològics, morfològics i sintàctics més característics d'aquesta família.

El capítol segon d'aquesta recerca tracta d'un tema de morfologia verbal: en concret, parlo de l'estructura històrica de l'arrel verbal en semític i de la importància de la reconstrucció de la seva vocal radical.

El capítol tercer d'aquesta primera part descriu el tema de les incompatibilitats de les arrels verbals en semític; hi veurem la importància que tenen amb relació a la reconstrucció històrica de l'arrel, car aquestes lleis únicament són aplicables a les arrels verbals i no pas a les formes ja derivades i allargades per diferents afixos. Com veurem, les lleis d'incompatibilitat són un instrument necessari a l'hora de fer el reconeixement etimològic i formal de les arrels i ajuden a entreveure possibles solucions per a determinades qüestions de reconstrucció històrica, com ara la reconstrucció de les arrels originàries dels préstecs i la identificació de les formes derivades.

El capítol quart tracta de les arrels verbals en semític. En aquest punt faig una descripció històrica i morfològica de les arrels semítiques i em centro en el tema de l'estructura radical dels verbs dèbils (*verba mediae et tertiae infirmae, secundae geminatae*) i dels quadriradicals; estudio també des d'una perspectiva més morfològica les arrels biconsonàntiques. D'aquesta manera veurem que són molt nombrosos els casos de connexió semàntica que s'estableixen entre les arrels verbals de base binària compartida.

El capítol cinquè —el darrer d'aquesta primera part—, se centra en l'estudi de l'apofonia verbal, és a dir, en la introflexió vocàlica de les bases verbals del semític, un dels trets més característics de la morfologia nominal i verbal del PS; es troba testimoniada i documentada en les llengües més antigues i ha tingut un paper molt important en la formació i la flexió verbal i nominal. Hi analitzaré el funcionament flexiu vocàlic del sistema verbal semític per tal de poder arribar a entendre determinats punts que afecten el sistema vocàlic de classes temàtiques de les arrels verbals del semític en general i de les arrels verbals *tertiae infirmae* en particular.

Parlaré també de la vocal temàtica de les arrels verbals com a morfema marcador de transitivitat, intransitivitat i veu mitjana-estativa; a continuació analitzaré les classes vocàliques de les diferents llengües semítiques antigues. Tot seguit, a manera d'excurs, estudiaré les causes de la debilitació dels imperfectius en *i* (*yaqtil*) de l'hebreu bíblic masorètic i presentaré les possibles conseqüències apofòniques, semàntiques i argumentals de la desaparició de l'antic *yaqtil* en la llengua hebrea. Acabaré el capítol estudiant la diàtesi i l'*Aktionsart* en la flexió apofònica de la forma bàsica (G) i el pas envers la derivació verbal.

El capítol sisè enceta la segona part d'aquesta tesi doctoral. Hi presento l'estudi etimològic i comparatiu dels verbs *tertiae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic, fet a partir del diccionari de W. Gesenius, en la traducció anglesa feta per E. Robinson

(1951), i a partir del diccionari d'hebreu i arameu bíblic (*Hebräisches und aramäisches lexikon zum Alten Testament*) de L. Koehler i W. Baumgartner, en la tercera edició (1967³).

Un estudi etimològic, històric per tant, i comparatiu complet dels *verba tertiae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic era una feina que encara estava per fer. El treball de Meir Fraenkel (1970), titulat *Zur Theorie der Lamed-He Stämme. Gleichzeitig ein Beitrag zur semitisch-indogermanischen Sprachverwandtschaft*, és una obra científicament inadmissible; en detall els motius en la introducció d'aquest capítol sisè.

En aquesta tesi, doncs, he prescindit de les reconstruccions etimològiques del treball de Fraenkel (1970) i fonamento els comentaris etimològics i la reconstrucció de l'arrel PS, feta la consulta bibliogràfica prèvia, en el testimoni de les llengües semítiques més antigues documentades, en el funcionament intern d'aquest tipus de verbs en cada llengua i, en el cas que l'arrel verbal pugui ser remuntada a l'àmbit camiticosemític, en els testimonis de les llengües afroasiàtiques.

En el capítol següent (§ 7) faig la catalogació etimològica (històrica) de tots aquests verbs per oferir-ne una visió de conjunt. Parteixo de les conclusions argumentals i etimològiques que he fet derivar de l'estudi etimològic dels verbs *tertiae infirmae* (< *y, *w) de l'hebreu bíblic masorètic (ה"ל) realitzat en el capítol sisè. En aquesta catalogació he fet, a grans trets, una distinció binària general entre verbs denominatius, és a dir, aquells verbs que es remunten a una arrel nominal PS i/o AA, per una banda, i entre verbs deverbals, és a dir, aquells que provenen d'una arrel verbal PS i/o AA, per l'altra. Cada un d'aquests apartats, al seu torn, se subdivideix d'acord amb l'origen PS o AA del verb hebreu.

Acabada aquesta part més etimològica de l'estudi, faré referència als diferents procediments d'allargament radical que es poden observar, després d'haver fet la prèvia reconstrucció etimològica, en els verbs ה"ל de l'hebreu bíblic. En concret parlo de la prefixació mitjançant un nombre limitat de determinatius radicals que, units a una arrel afroasiàtica d'origen biconsonàntic, allarguen l'arrel verbal protosemítica cap al patró triconsonàntic.

En aquest darrer capítol mostro també les característiques argumentals i morfològiques que presenten els verbs *tertiae w* testimoniats en les llengües semítiques antigues en contraposició amb els de tercera radical y.

Finalment, en l'apartat sobre les variacions radicals en una mateixa arrel, descriu els trets argumentals que es troben en els verbs geminats (tipus *pll*), els reduplicats

(tipus *plpl*) i els *tertiaae infirmae* que comparteixen una base binària comuna. Aquests són, doncs, els objectius i l'estructura general d'aquesta tesi doctoral. Passo a continuació a desenvolupar-ne el contingut.

I

LES LLENGÜES SEMÍTIQUES

1.1. Les llengües camiticosemítiques o afroasiàtiques.

La idea de l'existència d'una família lingüística denominada “camític”, que inclouria diverses llengües del nord d'Àfrica i que estaria emparentada amb el grup lingüístic de les llengües semítiques, s'originà en l'època moderna probablement arran dels estudis realitzats per K. Richard Lepsius (1810-1884). Aquesta hipòtesi rebé suport científic en les obres de Leo Reinisch (1909).¹

El terme “camiticosemític” és emprat per designar una protollengua i al mateix temps un *phylum* lingüístic. Segons el *Hamito-Semitic Etymological Dictionary* (HSED ix) el protocamiticosemític es parlà abans del 9000 aC en les àrees compreses en el llevant-nord del continent africà. El terme “semitocamític” sorgí arran de les “Genealogies de les nacions” (Gn. 10), que, al seu torn, provenen dels tres fills de Noè:

- Sem: d'on sorgeixen les llengües semítiques.
- Cam: d'on sorgeixen les llengües afroasiàtiques (egipci, berber, cuixític, omòtic i txàdic).
- Jàfet: d'on sorgeixen les llengües indoeuropees.

Quant a la denominació del grup d'aquest *phylum* lingüístic, tenint en compte que no hi va haver cap entitat “camítica” contraposada com a unitat a la del “semític”, hi ha estudiosos que han volgut canviar l'antiga denominació tradicional (Diakonoff 1988: 15). Així, als Estats Units, per exemple, s'acostuma, arran de l'estudi fet per Greenberg (1952), a denominar-les *afroasiatic languages*; l'escola russa de l'època soviètica, en canvi, va anomenar aquestes llengües *afroasiatic languages*.²

Les llengües afroasiàtiques s'estenen des de l'Àsia Central fins a l'oceà Atlàntic (dialectes de l'àrab), des de Tanzània (sud cuixític) cap al Senegal i el Marroc (llengües berbers), des de Nigèria (txàdic) fins a l'illa de Malta (maltès), al Mediterrani. Segons la

---

¹ Segueixo de ben a prop en les informacions d'aquest primer apartat el pròleg de Diakonoff (1988).

² En aquesta tesi empro el terme “camiticosemític” com a sinònim d’“afroasiàtic” o “semitocamític”.

classificació actual més acceptada, aquest *phylum* lingüístic es pot dividir en sis branques: 1. Semític; 2. Líbico-berber; 3. Cuixític; 4. Omòtic; 5. Egipci; 6. Txàdic.³

Els científics que treballen en el camp de la lingüística històrica i comparada del grup de llengües que pertanyen al *phylum* afroasiàtic situen aproximadament entre el 8000 i el 5000 aC (així Diakonoff⁴ i Heine)⁵ el moment de la divisió lingüística i de l'expansió migratòria dels pobles camiticosemites.

Tot i que el moment de fragmentació dialectal i de separació del grup afroasiàtic s'ha arribat a fixar més o menys cronològicament, no és pas tan clar establir-ne la seua originària. El mateix cas s'esdevé en el camp de la lingüística indoeuropea: el moment de fragmentació dialectal i de migració se situa entorn del 5000 aC, que és, de fet, la frontera límit fins on arriba científicament la reconstrucció lingüística. L'assentament originari dels pobles indoeuropeus, emperò, no és encara del tot clar, i les teories són diverses. En aquest sentit, veg. Villar (1996²: 28ss). Amb referència a la seua dels pobles camiticosemites, veg. Petráček (1988a: 17-23), amb bibliografia detallada sobre el tema.

Amb relació a la qüestió de la seua originària del *phylum* camiticosemític i dels parlants d'aquestes, hi ha dues teories distintes: la hipòtesi asiàtica, per una banda, i la hipòtesi africana, per l'altra. Els defensors principals de la primera hipòtesi, la teoria asiàtica, són els científics formats a l'escola russa (Dolgopolsky, Militarev i Šnirelman, entre d'altres). A mitjan anys vuitanta Militarev qüestionà altra vegada la veracitat de la hipòtesi africana.⁶

Aquesta teoria defensa que la seua originària de la família de llengües afroasiàtiques hauria de situar-se en zona asiàtica. Des d'allí, els diferents pobles i llengües es devien dispersar: els semites, cap a l'Àsia Menor, cap a la península Aràbiga i cap a la zona d'Etiòpia. Les branques restants, cap a ponent, cap al nord d'Àfrica. Ja en el continent africà, els egipcis i els berbers es devien assentar a la part nord del continent africà; cap al sud, l'omòtic, cap a l'est, el txàdic, i cap al sud-oest i el sud, el cuixític.

---

³ Quant a les característiques lingüístiques, subdivisió i marc geogràfic, remeto el lector a Diakonoff (1988: 15-22) i a Ehret (1995: 1-14).

⁴ Cf. Diakonoff (1988: 25): "Further comparison of Proto-Semitic with the reconstructed Proto-Cushitic language(s) shows that the separation of the Cushitic tribes took place at the level of the late Mesolithic period (not later than the 8th millennium B.C). Thus the Proto-Afrasian language has to be assigned to the Mesolithic period".

⁵ Cf. B. Heine (1979: 42): "Proto-Erythraic is likely to go back at least to the 5th or 4th Millennia B.C."

⁶ Cf. Dolgopolsky 1998. Pel que fa a la bibliografia que fa referència a la hipòtesi de l'origen asiàtic de la família lingüística camiticosemítica, veg. Militarev i Šnirelman (1984), per una banda, i Militarev i Starostin (1984: 34-ss), per l'altra. Veg. també les observacions de Militarev (1983: 97-106) amb relació al problema.

Amb relació a la teoria que ubica la seu originària dels pobles camiticosemites al continent africà, hi ha també dues hipòtesis possibles: la primera situa el centre originari a la zona nord; la segona, l'estableix a la zona nord d'Etiòpia i del Sudan occidental.⁷

Quant a la primera, hi ha noves teories que situen la seu originària dels pobles semites i cuixites al nord-est d'Àfrica.⁸ Els treballs de Heine (1979) i els estudis analítics de Diakonoff (1981) han fet creïble aquesta hipòtesi, que manté que les llengües afroasiàtiques i llurs parlants tenien la seu originària en la part nord del continent africà: d'allí, es devien escampar cap al sud (txàdic), en direcció sud-est (cuixític, omòtic), cap al Nil (antic egipci) i cap a l'Àsia (semític).

Amb referència a la hipòtesi etiòpica, Ehret (1984), en els seus estudis, que han estat resumits en les síntesis de Thelwall (1984),⁹ és defensor d'establir el nucli originari dels pobles afroasiàtics en la zona que encercla el Sudan occidental i l'antiga Abissínia. Des d'aquest centre originari es devien escampar les diferents llengües afroasiàtiques: cap al sud, l'omòtic; cap a l'est, el txàdic; cap al sud-oest i el sud, el cuixític; cap al nord, l'egipci; cap al nord-est, el berber; i el semític, en direcció nord, cap a l'Àsia. Una posició semblant la manté també Harold C. Fleming en els seus estudis (1968, 1977 i 2006).

1.2. Sobre la reconstrucció històrica de les llengües semítiques

El camí més fiable per establir el parentiu de llengües ha de ser sempre el diacrònic, car l'anàlisi simplement descriptiva i sincrònica no és, en aquest cas, el mètode més idoni. El parentiu genètic, doncs, cal que sigui un fet merament històric.

Amb relació a les famílies lingüístiques en general i pel que fa a les llengües semítiques en particular, la demostració lingüística d'aquest parentiu no es fonamenta únicament en l'existència de trets comuns en el grup de llengües emparentades, sinó també en les lleis de correspondència que s'estableixen per a cada llengua.

---

⁷ Per part dels semitistes, ja és una hipòtesi antiga i tradicional. Cf. en aquest sentit Noeldeke (1887: 9, § 3.2.1.2).

⁸ Quant al semític, veg. Hudson (1978: 119-166), amb bibliografia que fa referència al problema. En general, cf. Fleming 1968, 1977 i 2006; Bender 1975; Heine, Rottland i Vossen 1979; i Heine 1981. Amb relació a treballs de caire historiolingüístics, veg. Diakonoff 1975b i Ehret 1984; amb relació a la hipòtesi nord-africana, veg. l'argumentació arqueològica feta per McBurney 1975.

⁹ Quant a aquesta hipòtesi, Ehret aporta diferents arguments prehistòrics i arqueològics; veg. també Ehret i Posnansky (eds.) 1982 i també Ehret 1984.

El que em proposo de fer ara és una breu descripció fonològica, morfològica i sintàctica de les llengües semítiques antigues per mirar de subratllar els trets lingüístics més característics d'aquesta família, trets presents en algunes llengües, en d'altres perduts, però que, mitjançant la reconstrucció interna de cada llengua, menen a ser considerats trets històrics i, per tant, trets ancestrals de la protollengua.

Els trets que descriuré a continuació són, al meu entendre, els més característics de les llengües semítiques, la qual cosa no implica que no es donin en altres llengües: aquests trets no són excloents ni únics d'aquesta família; la totalitat del conjunt, emperò, ajudarà a definir i emparentar històricament totes aquestes llengües com a pertanyents a una família lingüística ben caracteritzada.¹⁰

1.3. El protosemític

Com a substantiu, el terme “protosemític” fa referència a la reconstrucció històrica de la protollengua a partir de la qual es deriven i s'expliquen les llengües semítiques. Els primers documents escrits en una llengua semítica són en accadi i daten aproximadament del 2300 aC. El protosemític es parlà probablement en el quart mil·lenni aC (si fa no fa, un mil·lenni més tard, doncs, que l'indoeuropeu).

1.3.1. Fonologia

La fonologia és potser l'àrea en la qual la reconstrucció comparada sol ser més reeixida i agraïda (Hock 1991²: 592). Per una banda, perquè el nombre de segments en una llengua determinada és més reduït que el nombre de paraules o morfemes. A més a més, els esquemes morfològics i sintàctics solen ser molt més complexos que els fonològics. Per l'altra, és molt més fàcil de trobar evidència rellevant suficient per a la fonologia que per a la morfologia o la sintaxi: fins i tot els textos relativament breus poden arribar a oferir una visió força completa de l'inventari fonològic d'una determinada llengua.

---

¹⁰ Amb relació al tema de la descripció lingüística de les llengües semítiques, veg. sobretot els articles d'Ullendorff 1958 i de D. Cohen 1973, i, en paral·lel, Petráček 1954, Voigt 1999 (sobretot quant a la comparació del sistema consonàntic i amb relació al tema de les incompatibilitats de les arrels), Vergote 1974 i 1975 (amb relació a la morfologia de les llengües semítiques i de l'antic egipci), Leslau 1975 i Rössler 1971 (quant a les equivalències morfològiques de l'egipci i del semític).

El sistema fonològic protosemític està format per consonants, semivocals i vocals. La classificació pot fer-se segons el lloc i segons el mode d'articulació. Segons el lloc d'articulació, hi trobem les bilabials *p*, *b* i *m*; les dentals *t*, *d*, *ṭ*, *s*, *z*, *ṣ*, *ś*, *š* (*d*), *l*, *r* i *n*; les interdental *ṯ*, *ḏ*, *ṯ*, i (*z*); les palatals *š* i *y*; les velars *k*, *g*, *q*, *ḫ* i *ḡ*; les faringals *ḥ* i *ʕ*, i les glotals *ʔ* i *h*.

Segons el mode d'articulació, es reconstrueixen per al PS les oclusives *p*, *b*, *t*, *d*, *ṭ*, *k*, *g* i *q* i *ʔ*; les fricatives *s*, *z*, *ṣ*, *ṯ*, *ḏ*, *ṯ*, (*z*), *š*, *ḥ*, *ḡ*, *ḥ*, *ʕ* i *h*; les laterals *ś* i *š* (*d*); les líquides *l*, *r*; les nasals *m* i *n*; i les semivocals *w* i *y*.

El sistema vocàlic que es reconstrueix per al semític és el següent: una vocal oberta anterior velar *a* [a], una vocal frontal palatal tancada *i* i una vocal velar anterior tancada *u*. El PS tingué també les tres corresponents vocals llargues *ā*, *ī*, *ū*.¹¹

Una de les peculiaritats del sistema fonològic PS rau en les anomenades “consonants emfàtiques”. Tradicionalment s’ha designat amb aquest terme la correlació característica de les llengües semítiques (i camiticosemítiques), testimoniada en semític per dues vies diferents d'articulació: per la glotalització en les llengües semítiques d’Etiòpia i en el sud-aràbic modern (ejectives postglotalitzades: *pʔ*, *tʔ*, *sʔ*, *čʔ*, *kʔ*) i la velarització o faringalització en àrab (D. Cohen 1973: 432). Quant a les anomenades “emfàtiques”, foren segurament originalment ejectives glotalitzades (talment es realitza en les llengües etiòpiques);¹² són també freqüents en el repertori fonètic de les llengües cuixítiques.

Des d’un punt de vista tipològic, les faringals, especialment la *ʕayin* (faringal sonora) i la *ḥ* (faringal sorda), també es troben en cuixític i aparentment en algunes llengües caucàsiques; la faringal sorda *ḥ* és present en berber i podria haver format part també de l’estructura fonològica del protoindoeuropeu (pie.), tot i que la qüestió encara no és prou clara.

---

¹¹ Quant a la possibilitat de reconstrucció de líquides i nasals vocàliques (*r*, *l*, *m*, *n*), com s’esdevé en indoeuropeu, veg. l’interessant article de Blake (1911: 217-222).

¹² Hi ha semitistes, emperò, que veuen la glotalització com a tret d’origen secundari. Veg. així Lipiński (1997: 106 § 10.10).

1.3.2. Morfologia

1.3.2.1. L'arrel

S'ha vist en la tendència al triradicalisme consonàntic de l'arrel (verbal) semítica una característica pròpia d'aquesta família. Entorn de la descripció de l'arrel nominal i verbal del PS, però, l'opinió dels estudiosos no és pas unitària, i hi ha qüestions encara no resoltes, com ara les que giren entorn del triradicalisme i del biradicalisme de l'arrel o també la qüestió sobre el paper que han de tenir les vocals en la reconstrucció històrica de l'arrel.¹³ Totes aquestes qüestions les detallaré en el capítol segon d'aquest estudi.

El predomini de les consonants sobre les vocals ha estat assenyalat com a tret semític característic (D. Cohen 1973a: 434-435). Segons aquesta visió, doncs, les consonants són portadores del significat lèxic radical, i les vocals, les modificadores gramaticals.¹⁴ Sobre la necessitat de la reconstrucció vocàlica de l'arrel PS, en parlaré detalladament també en el capítol següent.¹⁵

1.3.2.2. Les incompatibilitats de les arrels

Un tret característic i present en les llengües semítiques és el que fa referència a les lleis d'incompatibilitat entre els morfemes que formen part de l'arrel verbal semítica. Les llengües semítiques, doncs, revelen determinades incompatibilitats estructurals, la qual cosa redueix el nombre possible de combinacions de les arrels triconsonàntiques (veg. *infra*, el cap. tercer d'aquesta tesi).¹⁶

---

¹³ Amb relació a aquesta problemàtica, veg. D. Cohen (1973: 448) i Ullendorff (1958: 70-71). La bibliografia sobre aquest tema és amplíssima.

¹⁴ En les llengües semítiques, les oposicions vocàliques poden assumir la totalitat de la diferenciació semàntica entre dues formes: d'aquí potser la necessitat de la seva reconstrucció en les arrels (veg. D. Cohen 1973: 437-438), com p. ex. àr. *ǧamal* 'camell', vs. *ǧamāl* 'bellesa'. En la base, ambdós fenòmens són diferents; cal diferenciar les estructures fonamentals del semític i els fets secundaris accidentals en cada llengua.

¹⁵ Veg. Petráček (1954: 593): "Man kann die Konsonanten und Vokale voneinander nicht trennen und isolieren, was eine der typologischen Eigenschaften des Semitischen ist. Es ist also unrichtig zu sagen, daß die Bedeutung nur an den Konsonanten haftet".

¹⁶ El tema de les incompatibilitats de les arrels, de què tractaré detalladament en el capítol tercer, té una bibliografia molt vasta. Amb relació a l'egipci, veg. Voigt (1999: 366). Les llengües indoeuropees presenten també una clara incompatibilitat radical, la qual cosa les fa tipològicament comparables amb les llengües semítiques. En aquest sentit, cf. Kuryłowicz (1935: 121) i Ammer (1950-1952: 211-212).

1.3.2.3. La inflexió vocàlica

L'ús enormement estès en les llengües semítiques de la flexió interna vocàlica (apofonia) és un tret tipològicament remuntable al PS,¹⁷ i potser una de les evidències clares de la necessitat de la reconstrucció vocàlica en les arrels semítiques.¹⁸ La flexió radical subratlla el fet que tota forma comporta un tema caracteritzat per una seqüència vocàlica interna a la radical. El funcionament de l'apofonia nominal i verbal serà analitzat amb deteniment en el capítol cinquè d'aquesta tesi.

1.3.2.4. Morfologia nominal

Diferents trets pertanyents al PS es podrien citar a l'hora de parlar de la morfologia nominal de les llengües semítiques. Alguns d'aquests, potser els més representatius, tot i que no pas tots, se citen tot seguit a tall d'exemple.

En el substantiu, un dels trets propis de les llengües semítiques és l'ús de l'estat constructe (en principi, sense article i sense nunació ni mimació) per expressar la relació genitival.

És també una característica pròpia del PS la derivació del substantiu mitjançant l'ús de prefixos,¹⁹ infixos i sufixos nominalitzadors; així, per exemple, els sufixos *-ān* > *-ōn* > *-ūn* formen adjectius, substantius verbals, diminutius, noms d'agent i plurals fractes; els sufixos *-iy* > *ī* i *-ay* > *-ā* són formadors del gentilici, l'anomenat *nisba*; *-ya* és un sufix hipocorístic formador de diminutius; *-at*, *-ut*, *-it* són sufixos de noms abstractes o col·lectius (afegits a noms masculins, passen a ser de gènere femení).

---

¹⁷ Petráček (1954: 589): "Unter einem Typ versteht man gewöhnlich eine Komplex von Zusammenhängen, die der Grammatik einer Sprache ein gewisses Gepräge geben. Diese Typen, oder typologischen Tendenzen, sind bekannt: es sind die Isolierung, die Agglutination, die Flexion, die Introflexion und die Polysynthesis. Manche Forscher kennen noch weitere. Davon ist den semitischen Sprachen die Introflexion eigen, die sich hier am stärksten durchsetzt"; veg. també Petráček (1954: 593) "Rein typologisch gesprochen kann man sagen, daß der introflexive Typ, der in den semitischen (weniger in den hamitischen) Sprachen der herrschende ist, dem flexiven Typ der indo-europäischen Sprachen am nächsten steht. Man hat sogar die Introflexion für eine Abart der Flexion gehalten".

¹⁸ Hi ha casos en què la sola seqüència de vocals en un esquema determinat és l'únic morfema discriminant, com per ex. en els pl. fractes o en el mateix sistema apofònic verbal.

¹⁹ P. ex. *ya-* (per a noms d'animals i plantes), *wa-*, *m-* (per a topònims, instrumentals, agents, noms verbals i participis), *n-* (per a noms deverbals de la conjugació derivada en *n*), *t-* (per a noms deverbals) i *š-* (per a noms verbals derivats i elatius).

La derivació verbal i nominal també es duu a terme a través de geminacions (sobretot de la segona consonant) o per mitjà d'allargaments vocàlics, per exemple, l'esquema $C_1aC_2C_2\bar{a}C_3$ en semític és indicador de noms de professió (*rakkāb* 'genet' en hebreu, *gabbār* 'obrer' en ge'ez, etc.); els esquemes del tipus $C_1VC_2C_2VC_3$ i $C_1VC_2C_2\bar{V}C_3$ són emprats també per indicar adjectius intensius (ex. *qattanu* 'molt petit' en assiri-babilònic; *šappīr* 'bonic' en arameu; *ʔaddīr* 'poderós' en hebreu i fenici, *qaddūs* o *quddūs* 'santíssim' en àrab).

Els esquemes estesos per reduplicació també són nombrosos en les llengües semítiques, per exemple *kabkab-* 'estrella' en amorreu, testimoniats com a *kakkabu(m)* o *kawkab* > *kōkab* en altres llengües; *gulgull(at)um* 'calavera' en assiri-babilònic, hebreu *gulgolet*, arameu *gūlgūltā* i àrab *ḡalḡala(tun)*.²⁰

Tornant a la flexió nominal, per a les llengües semítiques es reconstrueixen els sufixos de casos següents:²¹

	Nominatiu	Acusatiu	Genitiu
sg.	-u	-a	-i
dual	-ā	-ay	
pl.	-ū	-ī	

Per al PS també es reconstrueixen preposicions, adverbis, conjuncions i pronoms comuns, així com arrels verbals i nominals PS amb els conseqüents canvis regulars fonètics que en cada llengua es deriven.

1.3.2.5. Morfologia verbal

El sistema verbal de les llengües semítiques antigues testimoniades permet reconstruir per al PS els trets que tot seguit apuntem. Per una banda, l'ús en l'època històrica de la prefixació o la infixació derivativa per marcar l'*Aktionsart* verbal (*h-*, *š-* o bé *ʔa-*causatiu; *N-*reflexiu; *D-*intensiu i formacions derivades amb *t* prefixada o

²⁰ Quant a l'existència d'esquemes en les llengües semítiques i la semblança amb l'egipci, veg. Vergote (1974 i 1975).

²¹ Quant a les llengües semítiques occidentals, el cananeu i l'arameu del primer mil·lenni aC perderen la desinència vocàlica de cas, amb la qual cosa la reestructuració sil·làbica del substantiu es dugué a terme mitjançant una vocal anaptíctica.

infixada). Per l'altra, la clara oposició formal entre la conjugació sufixada i la conjugació prefixada: amb pronoms personals prefixats i sufixats. Tot i que a l'origen, com ho testimonia encara l'accadi, aquesta oposició podria haver fet referència a l'*Aktionsart* (estativitat vs. agentivitat a l'acció verbal), en semític occidental aquesta oposició esdevé de caire aspectual (perfectivitat vs. imperfectivitat) i, més tard, temporal.²²

La diàtesi en la forma bàsica es marca mitjançant l'apofonia vocàlica, recurs que a l'origen podria haver marcat també l'*Aktionsart*.

Quant a les estructures semàntiques, sintàctiques i argumentals dels verbs AA, Diakonoff (1988: 85) comenta que, tot i que l'estructura verbal és variada, la gran majoria es caracteritza, en primer lloc, per la distinció entre les categories d'acció i d'estat i, en segon lloc, per la diferència entre les categories sintàctiques de transitivitat i d'intransitivitat. Els verbs d'acció, alhora, es distingiren en dos aspectes: el puntual i el duratiu. Les formes aspectuals derivaren, doncs, en els aspectes perfectiu i imperfectiu i, més tardanament, s'arribaren a concebre com a temporals (passat i present-futur).²³

L'existència, per altra banda, d'una conjugació sufixada per als verbs d'estat en AA fa pensar, també, que el sistema verbal de l'accadi és l'originari: la presència d'una passiva interna pròpia de les llengües occidentals (Kienast 2001: § 222), així com de l'especialització verbal del nou perfectiu occidental, marcador d'agentivitat i estativitat, són indicadors d'una innovació de les llengües semítiques occidentals.

L'origen AA de la categoria morfològica de l'estatiu (Lipiński 1997: 337) és demostrat per l'antic perfectiu egipci, també denominat "pseudo-participi" (ex. *hr-t/ti* '(tu, msc.) estàs content'), i per la conjugació sufixada líbico-berber de verbs estatius que expressen qualitat, l'anomenat "qualitatiu" (ex. tuareg *məzəg* 'ell és sord'). Això

---

²² Des de la perspectiva de lingüística tipològica, el sistema verbal del pie., d'acord amb H. Rix (1986), estava format originàriament per un ric sistema de temes d'*Aktionsart*. A part dels cinc temes d'*Aktionsart* reconstruïts pel *Lexicon der indogermanischen Verben* (LIV) (22-25), H. Rix (1986: 16) veu en els sufixos primaris que formen els diferents temes de present, antics sufixos que en una època anterior al pie. (prepie., estadi A) haurien servit per formar els diferents temes de l'*Aktionsart*. Originàriament els temes d'aorist i de perfet haurien estat també *Aktionsarten* i fou més tard que esdevingueren temes aspectuals i facilitaren l'aparició d'un sistema aspectual format per temes de present, d'aorist i de perfet. Quant a aquesta qüestió, veg. també Meier-Brügger (2002: 176-177 § F 206).

²³ Quant al semític meridional i als testimonis de l'antic perfectiu de vocalisme reduït, veg. Corriente (1996: § 2.3.3): "Sin embargo el semítico meridional conserva algunos arcaísmos, como el valor de perfectivo del imperfectivo apocopado en estructuras condicionales o negado con *lam* en nordanábico (clásico o dialectal), y el estereotipado *yabe* 'dijo' del *gə'əz*, procedentes de una fase común con el semítico oriental, en la que aún no existía el perfectivo sufijado, salvo como un procedimiento para conjugar adjetivos (estativo), de manera que el paradigma prefijado era el único modo de conjugar verbos de acción distinguiéndose modos, tiempos y aspectos a partir de él, por procedimientos ya no siempre compartidos por las distintas lenguas en su forma o función".

ens mena a entendre l'estatiu com a categoria no marcada enfront de la perfectivitat i la imperfectivitat, categories marcades aspectualment.

1.3.3. Sintaxi

El predomini de la parataxi (coordinació, juxtaposició) enfront de la hipotaxi (subordinació), a causa potser de la simplicitat del sistema verbal i modal de les llengües semítiques, ha de ser un dels trets característics en la sintaxi d'aquesta família lingüística (Ullendorff 1958: 72). Això no obstant, val la pena remarcar que el procés envers la subordinació ja es fa palès en les llengües antigues (accadi, ugarític, àrab, etc.; veg. Moscati 1969: 134-137) com en les modernes (així, per exemple, en amarinya i en altres llengües etiòpiques).

En l'àmbit de la sintaxi, ha de ser també pertinent de remarcar la clara tendència a l'ús del recurs de l'acusatiu intern. Aquest tret és comú a l'egipci antic i potser hauria estat un recurs important del semitocamític per resoldre la manca d'adverbis (Petráček 1954: 593).

Exposat aquest capítol introductori, enceto el capítol segon d'aquesta tesi, un capítol que versa sobre la reconstrucció històrica de l'arrel verbal en semític.

II
L'ESTRUCTURA DE L'ARREL EN SEMÍTIC
REFLEXIONS ENTORN DE LA RECONSTRUCCIÓ DE LA SEVA VOCAL RADICAL

2.1. La lingüística històrica. Les llengües semítiques i la reconstrucció del protosemític

En aquest capítol pretenc definir morfològicament i des d'una perspectiva històrica l'arrel nominal i verbal del semític a partir dels testimonis de les llengües antigues emprades en la reconstrucció històrica, en especial de l'hebreu bíblic (masorètic), de l'arameu, de l'àrab clàssic, de l'accadi i del ge'ez.²⁴

Amb relació a les famílies lingüístiques en general i pel que fa a les llengües semítiques en particular, la demostració lingüística del parentiu genètic no es fonamenta únicament en l'existència de trets comuns en el grup de llengües emparentades, sinó en les lleis de correspondència que s'estableixen per a cada llengua. El primer fonament, el de l'existència de trets comuns, es fonamenta en els indicis; el segon, el de les lleis de correspondència interna, hi aporta les proves fefaents.

Si bé amb el pas del temps les llengües canvien d'estructura, no obstant això, es poden trobar els trets regulars entre les formes de l'una i de l'altra, els quals no s'expliquen per atzar, ans únicament per parentiu històric (D. Cohen 1973: 431). La prova definitiva del parentiu genètic, i, de fet, per a molts lingüistes, l'única prova real (Hock 1991²: 567), rau en la reconstrucció lingüística de les formes ancestrals, a partir de les quals poden ser derivades sistemàticament les formes testimoniades corresponents: és aquesta la gran tasca de la lingüística històrica (veg. Meillet 1921).

---

²⁴ Amb relació a l'estructura de l'arrel semítica en general, la bibliografia és molt àmplia. En aquest sentit, veg. especialment Philippi (1875); Landsberger (1935); Cantineau (1950); Petráček (1954), (1955), (1974), (1982), (1985) i (1987); Macdonald (1963/65); Zaborski (1969), (1971), (1975), (1991) i (1994); Diakonoff (1970) i (1975b); D. Cohen (1973: 447ss.) i (1978: 88); Fronzaroli (1973); von Soden (1973); Eilers (1978: 126) i (1987); Rössler (1981); Loprieno (1984); Voigt (1988a) i (2001b); Fleisch (1990: 402); E. L. Edzard (1991); Lipiński (1991); Schramm (1991); Goldenberg (1994); Tropper (1995); del Olmo Lete (1998), (2003), (2004) i (2008: I; 10); i Kienast (2001: § 50.2). Amb relació a l'AA en general, veg. Ehret (1995: 15-54).

2.2. La reconstrucció històrica de l'arrel semítica

A diferència del que s'esdevé en lingüística indoeuropea, on la reconstrucció de l'arrel ja fou resolta satisfactòriament amb el clàssic estudi de Benveniste de l'any 1935 (1962³: 171),²⁵ en semitística, a causa de la manca d'un sistema de reconstrucció fixat i acceptat, i potser també pel fet de l'aparença formal triconsonàntica evident de les llengües semítiques, el problema de les arrels encara no ha estat solucionat (veg. del Olmo Lete 2003: 7): no hi ha *communis opinio* a l'hora de reconstruir formalment les arrels des d'una perspectiva històrica. Així doncs, tal com exposaré a continuació, els semitistes i els lingüistes, quan teoritzen sobre l'arrel semítica, es mostren partidaris de seguir un dels següents camins:²⁶

Per una banda, hi ha la visió tradicional dels semitistes que reconstrueixen l'arrel amb esquelet consonàntic, sense cap *Wurzelvokal*: és aquesta la visió tradicional de l'arrel semítica, entesa així pels estudiosos a través dels segles, començant pels gramàtics medievals i acabant pels semitistes dels segles XIX i XX, útil i pedagògica a l'hora d'entendre el funcionament intern de les llengües semítiques (aquesta posició ha estat adoptada per una gran majoria dels semitistes; recentment, Fleisch (1990: 402), Buccellati (1996: 57-59), Kienast (2001: § 50.2), entre altres, són seguidors d'aquesta reconstrucció consonàntica).

Per l'altra, hi ha la concepció dels estudiosos més innovadors, que treballen en lingüística històrica comparada i semítica, molts dels quals entenen l'arrel semítica i afroasiàtica com una arrel, com a mínim en l'època presemítica, bàsicament biconsonàntica, allargada per un *Wurzeldeterminativ*, i amb una *Wurzelvokal* com a vocal característica de l'arrel (cf. en aquest sentit les teories de von Soden (*GAG*: § 50c), Castellino (1962: 45), Fronzaroli (1963: 126), Kuryłowicz (1972: 43), Petráček (1982: 384-385), Schramm (1991: 1407), Diakonoff (1991-92), Belova (1993), del Olmo Lete (2003: 28-29), Frolova (2003), Militarev-Kogan (2000 i 2005) i Kogan (2005: 164)).²⁷

---

²⁵ Amb relació al tema de l'arrel indoeuropea en comparació de l'arrel semítica, veg. Ammer (1950-52 : 198-199).

²⁶ Un excel·lent estat de la qüestió sobre la problemàtica de l'estructura de l'arrel en semític a partir dels anys quaranta fins als nostres dies es troba en del Olmo Lete (2003: 15-55).

²⁷ Com es poden arribar a salvar ambdues tendències? La resposta és senzilla i fa referència a l'àmbit de la sincronia i de la diacronia. Per això podem seguir l'argument del Prof. Gregorio del Olmo, que, en el seu estudi (2003: 28-30), fa la distinció de dos àmbits d'aplicació del concepte d'arrel. El primer àmbit, el funcional, és aquell que fa referència a l'anàlisi sincrònica o morfològica; en aquest àmbit, l'arrel ha de ser entesa com a morfema abstracte discontinu. El segon àmbit postulat és el generatiu o diacrònic, que és propi de les formes primitives o etimològiques, caracteritzades per una *Wurzelvokal* com a morfema integrant de l'arrel. Segons el Dr. del Olmo, doncs, l'arrel semítica (morfema lèxic original) és una

2.3. Estructura de l'arrel nominal i verbal en semític. Biconsonantisme i triconsonantisme

Tenint ben present aquesta perspectiva històrica de la llengua i de la reconstrucció lingüística de les arrels originals, oferim a continuació la descripció de l'arrel semítica. L'estructura mateixa de l'arrel semítica nominal i verbal, així com l'existència clara de lleis d'incompatibilitat radical,²⁸ ens menen a definir l'arrel semítica com una entitat fonètica completa, que no és motivada per cap procés de derivació productiu o vivent, sinó que és la base morfològica i abstracta de la derivació, és a dir, com aquella part de la paraula a partir de la qual totes les formes històriques testimoniades de les llengües semítiques, mitjançant les lleis internes establertes, es deriven i s'expliquen. Aquesta arrel és una pura abstracció analítica, car no és possible de trobar-la com a real en cap període històric (veg. D. Cohen 1973: 448).

Tenint en compte aquest fet, l'estructura més simple de l'arrel semítica²⁹ hauria de respondre als paràmetres d'una arrel monosil·làbica, biconsonàntica i, si es vol, trilitera, car en la meua descripció les vocals contenen en el còmput (és l'estructura bàsica dels *nomina primitiva*).³⁰

---

realitat lingüística històrica de composició fonològica complexa (2003: 30), “simfònica” (consonant + vocal) i de valor semàntic precís, definida com una base monosil·làbica tancada, d'articulació ternària i de modulació monòdica en grau zero i bisil·làbica en grau inflexional. Veg., en aquest sentit, del Olmo (2008: 1 i 10).

²⁸ El tema de les incompatibilitats de les arrels té una bibliografia molt rica. L'estudi científic d'aquest tema s'inicià amb el ja clàssic article de Greenberg (1950). Quant al tema de les incompatibilitats de les arrels en hebreu, cf. Aešcoly (1937-40), Koskinen (1964), Weitzman (1987) i Tobin (1990). Quant al semític en general, cf. G. Herdan (1962), Voigt (1981) i Zaborski (1994a) i (1996). Amb relació a l'egipci, cf. Voigt (1999: 366). Les llengües indoeuropees presenten també una clara incompatibilitat radical, la qual cosa les fa tipològicament comparables amb les semítiques. En aquest sentit, cf. Kuryłowicz (1935: 121) i Ammer (1950-1952: 211-212).

²⁹ Veg. en aquest sentit la concepció de l'arrel que té Voigt (1988a: 15): “Nach den bisherigen Ausführungen dürfte klar geworden sein, worin die hier vertretene Wurzelkonzeption besteht. Sie läßt sich in zwei Sätzen wiedergeben: a) Jede Wurzel besteht aus drei Radikalen; b) Ein Radikal ist entweder ein Konsonant oder ein Vokal (d. i. natürlich ein Kurzkonsonant bzw. ein Kurzvokal). Nur der offene Vokal kann nicht Radikal einer Wurzel sein, weil er nicht in silbeneröffnender Position stehen kann. Es gilt also: R (Radikal) = K (z. B. *KTB, QTL, CWR, ŠDD*) oder V (z. B. *QUM, RMI, CDU, ULD*) – außer A . Es wäre sinnvoll, bei den Verba primae, mediae und tertiae vocalis von ‘vornvocaligen’, ‘mittelvocaligen’ und ‘hintenvocaligen Wurzeln’ zu sprechen. Gerade die Vertreter biradikalistischer Theorien stellen die infirmen Verbaltypen gerne in dieser Weise dar –als ob der vokalische Charakter eines Radikals ein Hinweis auf seine spätere Hinzufügung sei”.

³⁰ Amb relació al monosil·labisme de l'arrel indoeuropea, ja des dels estudis de Benveniste (1935) s'ha entès l'arrel indoeuropea com a monosil·làbica, triliteral (la vocal de l'arrel entra en el còmput), biconsonàntica (cons.+voc.+cons.) i susceptible de rebre allargaments radicals com a sufix (tercera posició) o, en formacions secundàries, com a quart o cinquè element de l'arrel. Veg. en aquest sentit Benveniste (1962³: 171), “On a vu que le dissyllabisme apparent de certaines racines indique simplement un état suffixé. Mais la racine, monosyllabique, est en même temps trilitère. Cette définition doit être entendue littéralement et phonétiquement, et non pas au sens où les sémitistes l'emploient pour caractériser seulement le schème consonantique de la racine. En conséquence, sont exclues: les racines à

L'atac i la coda d'aquesta síl·laba, doncs, han d'estar constituïts per una consonant o una semiconsonant. Com a nucli sil·làbic radical, hauria de reconstruir-se una vocal breu³¹ o bé una semivocal o una sonant sil·làbica (líquida o nasal).³²

Sóc de l'opinió que l'establiment del triconsonantisme en les arrels semítiques es dugué a terme en l'etapa protosemítica més antiga gràcies al funcionament productiu de l'apofonia verbal i de l'apofonia deverbal nominal i arran de la conseqüent reestructuració sil·làbica de l'arrel.³³

És interessant de veure com en l'època històrica es conserven diferents vestigis que podrien conduir envers un estadi biconsonàntic de l'arrel.³⁴ Així, l'allargament de les arrels es va poder dur a terme mitjançant procediments diferents, com ara la reduplicació de l'arrel (verbs *pll*, verbs *plpl* > *ppl*, etc.), mitjançant el comportament consonàntic de les semivocals *y* i *w* dels verbs còncaus i dels *verba tertiae infirmae* del semític o mitjançant l'afixació d'un *Wurzeldeterminativ*, de semàntica desconeguda, però de clara realitat morfològica.³⁵

Amb relació al tema dels *Wurzeldeterminativ* o allargaments radicals, voldria deixar ben clara la diferència entre sufixos adradicals, és a dir aquelles parts d'una paraula motivades per un procés de derivació productiu i vivent i caracteritzat per una

---

voyelle longue ou autre que *e* (*o*); les racines à initiale ou finale vocalique; les racines à consonnes paires (*pep-*, *mem-*, etc.); les racines à sourde et sonore aspirée". Amb relació al paper que duu a terme la fonètica en l'arrel indoeuropea, veg. Ammer (1950-1952: 199-200).

³¹ Un altre defensor de la reconstrucció vocàlica de l'arrel és Petráček (1954: 592-593), el qual, havent pres els paral·lels precedents de la lingüística indoeuropea, utilitza arguments diacrònics per avalar la reconstrucció vocàlica de l'arrel. Petráček mostra en el seu article (1982: 384-385) les diferències tradicionals que s'han vist entre les arrels indoeuropees i les semítiques; amb un intent d'atansar-se a ambdues arrels, l'autor analitza punt per punt (1982: 384-386) les diferències tradicionals des d'una perspectiva distinta i les agermana.

³² Quant a la possibilitat de reconstruir com a nucli sil·làbic les líquides i nasals sil·làbiques, veg. Blake (1911: 217-222), especialment la pàg. 217. Veg. també, amb relació a aquest tema, Bravmann (1977d), Petráček (1987a) i Diakonoff *et alii* (1993: 7-8).

³³ Veg. en aquest sentit del Olmo (2008: 1): "The simple binary articulation (two consonants) is very scarce in the primitive Semitic lexicon and is unproductive for the most part. It should be considered either as belonging to pre-Proto-Semitic (Afro-Asiatic) non-semitized stratum or as the result of a phonetic reduction. In general, the apparent bi-consonantal radical lexemes show an intensified realisation which places them on the same level as the ternary articulation pattern".

³⁴ Amb relació al tema de l'estructura biconsonàntica de moltes arrels nominals i verbals d'origen onomatopèic en semític, veg. del Olmo (2008: 8).

³⁵ La definició brugmanniana dels *Wurzeldeterminativs* es troba en el *Grundriß*² 2. 1. 10 f. (citat a través d'Ammer 1950-1952: 195, n. 8a): "Man versteht darunter Konsonanten oder Sonanten, die in einem Teil von etymologisch zusammengehörigen Wörtern hinter demjenigen Wortstück, das den nicht weiter im Vergleich mit anderen Wörtern analysierbaren Grundteil darstellt, auftreten und eine Bedeutsamkeit nach Art solcher Bedeutungen, wie sie an den hinter der Wurzel stehenden Formantien gewöhnlich zu beobachten sind, nicht erkennen lassen. Im übrigen denkt auch Brugmann weitgehend an ursprüngliche präsensbildende Formantien, die später auf den ganzen Verbalstamm übertragen wurden".

funció semàntica clara i productiva,³⁶ i allargaments radicals (*Wurzelerweiterungen*) o determinatius radicals (*Wurzeldeterminativs*), és a dir, aquells elements que han estat motivats per un procés de derivació que ja no és productiu ni viu, i que, per això mateix, es veu mancat de valor semàntic, malgrat que morfològicament és perfectament detectable. En aquest sentit, doncs, si bé la morfologia dels determinatius radicals és clara, no s'esdevé el mateix amb la semàntica d'aquests (veg. Ammer 1950-1952: 213).³⁷

La transformació de l'arrel semítica triconsonàntica en una arrel entesa sil·làbicament, com ho féu Benveniste (1962³: 170) per a l'indoeuropeu (ie.), ha estat refusada en general i sobretot en el camp de la semitística i de la reconstrucció de les arrels. Però ja Blake (1911), Petráček (1982: 397 i 1987a: 108) i Diakonoff (1970, 1975, 1988 i 1991-1992), en els seus estudis, han aplicat la teoria sil·làbica a l'arrel semítica i juguen amb el doble paper de les sonants, vocàliques i consonàntiques, en el camp teòric de l'arrel semítica: és així com les dues concepcions de l'arrel, aparentment tan divergents, poden emparentar-se tipològicament.

2.4. La descripció consonàntica de l'arrel semítica

Un cop exposada ja la meva concepció de l'arrel històrica, passo ara a analitzar com s'ha descrit a través de la història de la investigació l'arrel semítica. Tal com he mencionat anteriorment, és propi de la semitística tradicional el fet de reconstruir triconsonànticament l'arrel, de no donar-li cap estructura sil·làbica i de no tenir present en la reconstrucció radical, almenys pel que fa a les arrels verbals, cap mena de *Wurzelvokal*.

---

³⁶ Com, per exemple, els sufixos *-ān* > *-ōn* > *-ūn* del semític, formadors d'adjectius, substantius verbals, diminutius, noms d'agent i plurals fractes; o bé els sufixos en *-at*, *-ut*, *-it*, formadors de noms abstractes o de col·lectius. Tots aquests sufixos, doncs, tenen un significat concret dins el camp semàntic de l'arrel.

³⁷ "Was nun die funktionelle Bedeutung dieser vielfältigen Wurzelerweiterungen anlangt, so haben wir in der Einleitung festgestellt, daß wir sie von den Suffixen insofern scharf trennen wollen, als ihnen keine bestimmte semantische oder besser parasemantische Bedeutung zukommt. Wir können etwa hier das Beispiel der Wurzel *ghe-we 'gießen' anführen, die bekanntlich eine *-d-* Erweiterung in der lat. Form *fi-n-do* sowie got. *giutan* usw. aufweist. Bedeutungsmäßig decken sich die beiden Wurzeln vollkommen, im Lat. ist wahrscheinlich auch die Aktionsart noch durch das eingetretene *n*-Infix genauer präzisiert. Der Grund der Erweiterung scheint hier nicht im Semantischen zu liegen, sondern ich sehe ihn vielmehr im Formellen: Das Germanische –wie wohl auch das Lateinische– hatte in seiner Verbalstruktur sehr wenige Möglichkeiten, vokalisch auslautende Verba ohne Schaden an der Deutlichkeit durch spätere Lautgesetze zu flektieren. Durch die Erweiterung wurde diese Schwierigkeit beseitigt. Dieses Argument trifft wohl bei den meisten Erweiterungen dieser Art, also bei Verlängerungen der ersten Hochstufe, zu".

La majoria numèrica de les consonants sobre les vocals ha estat considerada la manifestació d'una jerarquia de funcions (D. Cohen 1973: 435). Des d'aquest punt de vista, les consonants són considerades un suport de significació lèxica de la paraula, mentre que les vocals tenen un paper merament gramatical: és en aquest sentit que l'arrel semítica ha estat vista com un lexema discontinu, mancat de vocals i merament consonàntic (Fleisch 1990: 402).³⁸ Són d'aquest parer els estudiosos que aposten per la radicalitat tradicional de l'arrel, entesa sincrònicament com a realitat abstracta consonàntica en el sentit que la tradició semítica li ha aplicat.³⁹

Hem vist com tradicionalment l'arrel semítica s'ha entès com a esquelet consonàntic del lexema mancat de qualsevol morfema gramatical, derivatiu o flexional i de vocal immotivada, com s'esdevé en els *nomina primitiva*. Així, es diu que l'arrel de *kātab* (כָּתַב) (pf. act.), *kotēb* (כֹּתֵב) (ptc. act.), *miktāb* (מִכְתָּב) ('escrit') és formada per les tres consonants *k-t-b*. Això significa simplement que aquestes tres consonants són els elements fònics comuns a totes aquestes formes, i únicament aquestes consonants, car, com hem vist, cap dels elements vocàlics no és comú en les bases lexemàtiques *kātab-*, *kotēb-*, *mik^ettāb-*. Però una definició així no hauria de tenir cap mena d'implicació en l'àmbit històric o morfogenètic (veg. D. Cohen 1978: 88).

La meva opinió, seguint les hipòtesis sincròniques de Kuryłowicz (1961: § 20), és que el vocalisme en les arrels verbals semítiques ha de ser constitutiu de l'arrel, a nivell sincrònic i *a fortiori* en el diacrònic, a causa de la importància que té l'apofonia en semític.

---

³⁸ “Une racine sémitique n'est composée que de consonnes; le développement d'une racine ne peut donc être envisagé que sous l'angle: consonne. Le bilitère est devenu trilitère par l'adjonction de consonnes, comme on voit le trilitère devenir quadrilitère par l'adjonction de consonnes”.

³⁹ La diversitat en la terminologia emprada també es troba present en aquest camp, la qual cosa pot conduir a vegades a confusió. Hi ha estudiosos que fan la diferència entre *arrel*, entesa com a entitat consonàntica, i *ètim*, que inclouria històricament una vocal radical. Veg. en aquest sentit Goldenberg (1994: 30), que intenta resoldre aquesta qüestió amb una resposta que afecta el significat lèxic dels termes. Aquesta opinió fa evident la diferència de terminologia que s'estableix entre la lingüística indoeuropea i la semítica: en pie., arrel (*root*) i ètim (*etymon*) són sinònims, *i.e.*, indiquen sempre la forma original de la paraula, mentre que en semítica, a causa de les característiques formals d'aquestes llengües, hi ha estudiosos que han volgut establir aquesta diferència terminològica. Crec que l'esquelet consonàntic hauria de ser entès com una abstracció consonàntica, esquemàtica i discontinua de l'arrel.

2.5. Sobre la importància de la reconstrucció de la vocal radical en semític

L'ús generalitzat en les llengües semítiques de la flexió interna vocàlica (introflexió) és un tret que tipològicament es pot remuntar al protosemític (veg. Petráček 1954: 589); aquest fenomen és potser una de les evidències clares de la necessitat de la reconstrucció vocàlica en les arrels semítiques, car precisament és la flexió radical la que subratlla el fet que tota forma conté un tema caracteritzat per una seqüència vocàlica interna de l'arrel.⁴⁰

En aquest sentit, doncs, i tal com comentaré més endavant, el fet de dir que la vocal temàtica es veu mancada de valor propi, no hauria pas de negar-li tota mena de funció (veg. Kogan 2005: 135 i 146). En l'àmbit de la derivació i de la inflexió, hi ha casos en què la seqüència de vocals en un esquema determinat és l'únic morfema discriminant, com per exemple en el cas dels plurals fractes o en el mateix sistema apofònic verbal (veg. Petráček 1954: 593).⁴¹

Malgrat que l'origen de la reconstrucció vocàlica del protosemític hauria de buscar-se en les obres de semitistes d'escola indoeuropea, com ara Cuny (1943 i 1946), és a partir de la segona meitat del segle XX que la teoria de la reconstrucció vocàlica agafa embranzida, especialment amb els treballs de Castellino (1962), Fronzaroli (1963), von Soden (*GAG*), Gazov-Ginzberg (1965: 95), Kuryłowicz (1972), Diakonoff (1970, 1988 i 1991-1992), D. Cohen (1978: 89), Petráček (1982), Schramm (1991), Ullendorff (1958: 69), Voigt (1988a: 15), Belova (1993), del Olmo (2003 i 2008), Frolova (2003), Militarev-Kogan (2000 i 2005) i Kogan (2005).⁴²

La primerenca aparició de la flexió vocàlica interna en protosemític és el fet més important per entendre l'arrel afroasiàtica. La vocal de l'arrel –molt probablement *a* segons Diakonoff (1988: 50), tot i que també *ə* en Diakonoff (1991-1992: 99)–, que ocupa el nucli de l'arrel monosil·làbica, en afroasiàtic tenia una importància menor que

---

⁴⁰ Un bon estat de la qüestió sobre el tema del vocalisme en la reconstrucció PS es troba en Kogan (2005), el qual subratlla el fet que cal fer la distinció en semític de dos tipus de vocalisme diferent: el que pertany al camp de la derivació i la inflexió (distinció qualitativa i quantitativa del vocalisme) i el que pertany a l'àmbit dels morfemes radicals (arrels nominals i verbals). Veg. Kogan (2005: 131).

⁴¹ “Die Vokale dienen im System der semitischen Sprachen zum Unterscheiden der Bedeutung, begrifflich als auch grammatisch: *kitāb* ist etwas anderes als *kātib*, *kataba* etwas anderes als *kutiba* (...). Der Unterschied zwischen den Vokalen und Konsonanten ist vielmehr quantitativ und besteht im Grade der Ausnützung derselben im System der Sprache. Man weiß, daß der Wechsel des Vokalismus (die Introflexion) das das Semitische beherrschende Prinzip ist, wenn auch die Modifizierung durch konsonantische Elemente stattfindet. Man kann die Konsonanten und Vokale voneinander nicht trennen und isolieren, was eine der typologischen Eigenschaften des Semitischen ist. Es ist also unrichtig zu sagen, daß die Bedeutung nur an den Konsonanten haftet”.

⁴² Amb relació a la reconstrucció vocàlica radical de l'arrel en pie., veg. Ammer (1950-1952: 198).

les consonants com a morfema: és així com hauria de ser entesa l'aparició de l'apofonia, és a dir, en substitució d'aquesta vocal originària.⁴³ L'origen de l'apofonia s'hauria de buscar en les formes conjugades dels verbs en afroasiàtic, que es basaven en el contrast aspectual “imperfectiu vs. perfectiu” (o “duratiu vs. puntual”) i en el contrast formal entre “vocalisme ple vs. vocalisme apocopat”.⁴⁴

Sóc partidària, doncs, de la vocalització de l'arrel originària,⁴⁵ perquè en totes les llengües semítiques, i per tant ja en l'època històrica, la vocalització de la conjugació prefixada dels verbs d'estat és previsible, atesa la forma sufixada, i a la inversa en els verbs d'acció (veg. Kuryłowicz 1972: 66, § 4); aquesta previsibilitat morfològica tan marcada separa clarament els verbs d'acció (agentius-transitius com *yaqtu/ilu* i *qatala*) dels d'estat (*yi/uqtalu*), els fientius (*qatila*) i els estatus (*qatula*), i sembla indicar que la vocal de la forma prefixada i de l'imperatiu dels verbs d'acció representaria certament la vocal característica del tema, derivada directament de la vocal radical (veg. Fronzaroli 1963: 126).⁴⁶

Estudiades com estan, doncs, les lleis internes de l'apofonia semítica, crec plenament en la necessitat de reconstruir vocàlicament l'arrel (veg. Kuryłowicz 1961: § 20 i 1972: 34), de tal manera que considero erroni entendre-la com un esquelet consonàntic: si bé la vocal bàsica de R₂ pot ser variable i, a primera vista fins i tot impredecible, (cf. àr. *qatala*, *qatila* o *qatula*), el context fonètic –com és ara la presència de laringals que exigirien un timbre *a* en els verbs d'acció de la conjugació prefixada, per exemple– i la mateixa càrrega argumental del verb (estativitat, fientivitat i agentivitat), així com les característiques genètiques d'aquest verb (verb primari, denominatiu o deverbal), ens poden assegurar la vocal temàtica de la forma bàsica.⁴⁷

---

⁴³ Quant a la hipòtesi del bivocalisme originari (*a* i *ə*) en PS, veg. del Olmo (2008: 3): “The hypothesis of two original vowels, both thematic and inflexional, seems quite feasible. (...) The other vowels can be considered as variants of these vocalic basic modulations / positions, often conditioned by contact with certain consonants”.

⁴⁴ La quantitat vocàlica, doncs, apareix estretament relacionada amb l'aparició de l'apofonia. També s'hauria d'estudiar, emperò, si l'accent, que en molts casos està relacionat amb la presència de la inflexió vocàlica, podria relacionar-se també en el cas del protosemític.

⁴⁵ Partidari de la vocalització de l'arrel verbal semítica i accàdia es mostra von Soden, que en la seva gramàtica accàdia fa referència constant al problema (*GAG*: §§ 50c, 73c, 87a-d, 107b, etc.).

⁴⁶ “Conseguenze per il nostro problema ha un'osservazione del Kuryłowicz sulla prevedibilità della vocalizzazione. In tutte le lingue semitiche (...) la vocalizzazione delle forme a prefissi dei verbi di stato è prevedibile data la forma a suffissi, e viceversa nei verbi d'azione. Questa prevedibilità morfologica separa nettamente i verbi d'azione da quelli di stato e sembra indicare che nei primi la forma a prefissi con vocale immotivata ha preceduto la forma a suffissi, mentre l'opposto è avvenuto nei secondi. (...) Al tempo stesso conferma che la vocale delle forme a prefissi e dell'imperativo dei verbi d'azione rappresenta veramente la vocale più antica del lessema”.

⁴⁷ Sobre el tema de la vocal apofònica en l'arrel verbal, veg. els estudis de Kuryłowicz (1961) i Aro (1964).

Més senzill se'ns mostra el vocalisme present en les conjugacions derivades, el qual és totalment deduïble gràcies a les ben establertes lleis apofòniques del semític. D'aquesta manera, cada vocalisme de formes verbals bàsiques o derivades, de noms deverbals i adjectius, s'ha d'emmirallar retrospectivament, directament o indirecta, en el vocalisme temàtic de base gràcies a les transformacions apofòniques.

L'existència i l'establiment de l'apofonia en el sistema verbal del semític menen a pensar que la descripció demostrable més satisfactòria per al semític és el fet que les bases contínues derivin d'arrels lineals mitjançant el procés de l'apofonia (veg. Schramm 1991: 1403).⁴⁸

Decantant-me per la tesi vocàlica de Kuryłowicz (1961: § 20), sóc del parer que un vocalisme originari de l'arrel verbal ha de ser reconstruïble, observades com són les lleis de l'apofonia, i que aquesta reconstrucció és de gran importància, com a mínim per poder traçar més satisfactòriament el camí de la reconstrucció protosemítica i camiticosemita.

Tal com s'ha anat observant, la problemàtica de la reconstrucció de l'arrel rau, bàsicament, en qüestions de nomenclatura i de diacronia. Així, la visió de la semitística tradicional, a causa de la formalitat perfecta i real de les arrels semítiques, ha caracteritzat l'arrel i l'ha definida des d'un punt de vista sincrònic i seqüencial: és molt descriptiu entendre l'arrel com un esquelet consonàntic, portador del significat base, interdigitat per vocals, les quals amb el joc apofònic matisen gramaticalment i argumental el significat de l'abstracció consonàntica. Aquesta visió descriptiva pot ser vàlida, segons creiem, únicament en un nivell descriptiu i sincrònic de la llengua, però no hauria de ser aplicat en l'àmbit de la diacronia, del comparativisme o de la reconstrucció.

Tradicionalment s'ha volgut atorgar a les vocals un paper purament gramatical, mentre que les consonants tindrien un paper lexical. És cert que en l'arrel verbal pot ser legítim subordinar les vocals a les consonants, que s'insereixen entre aquestes, en tant que les primeres donen significat concret a la significació potencial de les consonants; crec que no cal donar a les vocals una capacitat únicament "gramatical", "derivacional", ans també —sobretot en el cas de les arrels nominals— un paper "lèxic" en una llengua determinada (veg. D. Cohen 1973: 437).

---

⁴⁸ "Ultimately the derivation of the verb forms proceed from a root that generates a base from which the future stem is derived first, then to a secondary form that generates the past. In addition, it will also be seen that the phonological shapes of the stem are predictable if the vowel is an inherent component of the root".

Ja ha estat observat que en el funcionament de les llengües semítiques, les oposicions vocàliques poden assumir elles soles la totalitat de la diferenciació semàntica entre dues formes.⁴⁹ En cito a continuació alguns exemples (veg. D. Cohen 1973: 437):

- àrab: *ǧamal* ‘camell’, però *ǧamāl* ‘bellesa’.
- hebreu: *‘ereb* (עֶרֶב) ‘capvespre’, però *‘ereb* (עֶרֶב) ‘mescla’; *hereb* (חֶרֶב) ‘espasa’, però *horeb* (חֹרֶב) ‘sequera’.
- amarinya: *mākamiya*, substantiu instrumental de ‘menjar del palmell de la ma gra, sucre o aliments en pols’, però *mākomiya*, substantiu instrumental d’‘estar-se dempeus; lloc on hom s’espera dempeus’.
- ge‘ez: *sāmun* ‘setmana’, però *sāmen* ‘nord’.
- tigrinya: *sāmay* ‘cel’, però *semuy* ‘famós, de renom’.

2.6. Observacions generals

A tall de conclusió voldria remarcar que, en un àmbit diacrònic, i ja parlant del protosemític, no em sembla acceptable la reconstrucció merament consonàntica de l’arrel. El fet que alguns estudiosos hagin cregut difícil de reconstruir la vocal bàsica de l’arrel pel fet, per exemple, de l’existència de l’apofonia, no és cap raó suficient per afirmar que aquesta vocal no existís i que no hagi de ser reconstruïda, ans al contrari: precisament la presència de la flexió vocàlica interna ens està indicant l’existència segura del vocalisme temàtic, derivat directament de la vocal radical, per a les arrels

---

⁴⁹ Quant a la funció de la vocal radical en indoeuropeu i en semític, veg. Ammer (1950-1952: 198): “Denn wenn wir den Begriff der distinktiven Funktion hier zunächst nur für die Wurzel, d.i. für die materielle Bedeutung negiert haben, schließen wir damit nicht aus, daß der Vokal –oder auch die Vokale– eine Relationsbedeutung oder eine grammatisch-semantische Funktion beinhalten können, wie es ja im Ablaut weitgehend der Fall ist: Die Oppositionen *e* : *ò* (*o* der Abtönung!) sowie *e* : *0* (...) weisen im Idg. jederzeit parasemantische (für die Wortbildungs- und Beugungselemente) Funktionen auf. Im übrigen sei hier auf die semitischen Sprachen verwiesen, wo bekanntlich auch nur die Konsonanten die materiellsemantischen Faktoren darstellen, während der Vokalismus ausschließlich parasemantische Funktionen ausübt. Es ist aber gerade der qualitative Ablaut (Abtönung), der die distinktive Funktion der Vokale im Sinne der materiellen Bedeutungsunterscheidung in Frage stellt: Dieser Ablaut existiert bekanntlich in voller Ausprägung nur bei *e*, während die von Hirt herangezogenen Fälle eines qualitativen Ablautes *a* : *ò* so dürftig sind, daß man eher geneigt wäre, die verhältnismäßig wenig zahlreichen Wurzeln mit angeblich ursprünglichen *a* als fremde Beimischung des Idg. anzusehen, worauf auch Specht in ganz anderem Zusammenhange hingewiesen hat. Für die Vokale *i* und *u* schließlich konnte nie ein qualitativer Ablaut nachgewiesen werden, so daß diese Vokale durchaus fremdartig der sonstigen Wurzelstruktur gegenüberstehen würden”.

verbals; aquest fet ja és suficient per creure en la reconstrucció d'una protovocal radical, de la qual les vocals apofòniques es devien derivar en l'època històrica.⁵⁰

A més a més, i seguint un argument de Diakonoff (1991-1992: 99), si les arrels verbals es remunten, ja en PAA, a arrel-paraula, i les paraules són rígides sempre per l'estructura sil·làbica, hauria d'esperar-se que la síl·laba tingués com a nucli una vocal, o, almenys, una sonant sil·làbica, que realitzés una vocal breu en grau ple. La problemàtica de la reconstrucció de l'arrel semítica sembla veure's més clara si tenim present els conceptes d'estructuralisme, sincronia i diacronia.

Amb relació a la vocal radical, és cert que es pot reconstruir per al semític determinades formes amb vocalisme immotivat, en el cas dels *nomina primitiva*.⁵¹ Crec, però, que el problema de l'ambigüïtat que s'ha volgut establir entre l'arrel nominal (de morfemes continus) i l'arrel verbal (de morfemes discontinus) en la sincronia de la llengua es pot resoldre,⁵² dins de la diacronia lingüística, amb la reconstrucció vocàlica de l'arrel verbal: d'una manera semblant al que s'ha fet amb el *pie.*, un monovocalisme bàsic originari per a l'arrel verbal en protosemític ha estat postulat per Gazov-Ginzberg (1965: 95), així com, també, en l'àmbit de l'afroasiàtic, per Diakonoff (1988: 50).⁵³

Des d'aquest punt de vista històric, vull defensar la conveniència de la reconstrucció vocàlica de l'arrel, portadora d'un vocalisme immotivat en el cas dels *nomina primitiva*, o ja motivat en l'època històrica, mitjançant l'establiment productiu de l'apofonia, en el cas de les arrels verbals i dels substantius deverbals.

Amb relació a les arrels verbals, he volgut subratllar la importància de la reconstrucció del seu vocalisme, perquè ja en l'època històrica, d'aquesta vocal radical, se'n derivaren les vocals temàtiques, que presenten totes funció morfològica pel fet de ser un morfema flexiu marcador de diàtesi (en accadi, d'agentivitat o estativitat; en semític occidental, de veu activa, passiva i d'estativitat) i marcador segurament, en una etapa remota del protosemític –car en les llengües històriques ja no és un procés

---

⁵⁰ El treball de Kuryłowicz (1961) aposta per la reconstrucció segura del vocalisme de l'arrel.

⁵¹ El tema del vocalisme immotivat en les arrels nominals del PS és també un argument per a la reconstrucció vocàlica de l'arrel. En aquest sentit, veg. Kogan (2005: 135): "The arbitrary nature of the vocalic elements of Semitic primary nouns constitutes the principal methodological premise for reconstructing them as consonantal-vocalic morphemes (root or bases)".

⁵² En la gramàtica estructuralista del babilònic, Buccellati (1996: 57-56), impulsat precisament per la intenció sincrònica i analítica de la seva obra, es mostra també partidari de considerar l'arrel semítica des de la perspectiva tradicional, això és, triconsonàntica i formada per morfemes discontinus, sense cap mena de *Wurzelvokal*.

⁵³ En treballs posteriors, Diakonoff ofereix, emperò, una reconstrucció bivocàlica del vocalisme originari AA (ə i a). Veg., en aquest sentit, Diakonoff *et alii* (1993: 7).

productiu—, d'*Aktionsart* (de transitivitat, causativitat i factitivitat en els verbs transitius; d'estativitat i fientivitat, en els verbs d'estat).

Mitjançant la descripció de l'arrel semítica i la importància de la reconstrucció del vocalisme originari d'aquesta, he volgut subratllar-ne el paper rellevant per poder així encarar satisfactòriament el camí de la reconstrucció històrica de les arrels.

III LES INCOMPATIBILITATS DE LES ARRELS

3.1. Lleis d'incompatibilitat en l'estructura de l'arrel verbal semítica

L'estructura de l'arrel verbal en semític és el resultat factible de les possibles combinacions que es donen entre els elements que la configuren. L'arrel,⁵⁴ per tant, és un morfema radical, els elements constituents del qual no poden ser combinats d'una manera arbitrària, ans es veuen sotmesos a restriccions combinatòries ben definides i concretes. Aquestes restriccions que es donen en el sistema potencial de la formació de les arrels reben el nom, en aquest marc especialitzat, d'incompatibilitats (veg. Petráček 1964b: 133 i 1982: 393).

Les llengües semítiques, doncs, tenen determinades incompatibilitats estructurals, la qual cosa redueix el nombre possible de combinacions de les arrels triconsonàntiques. Exclosos els préstecs i les arrels onomatopeïques, aquestes lleis d'incompatibilitat són plenament regulars en les arrels verbals i, per tant, no tenen excepcions, talment com s'esdevé en totes les lleis fonològiques (veg. Zaborski 1994a: 1). En les arrels verbals de les llengües semítiques, dues consonants idèntiques, o dues consonants amb el mateix punt d'articulació, no poden trobar-se en primera o segona posició; és rar també trobar-les en primera i tercera posició. En segona i tercera posició es troben amb freqüència consonants idèntiques, reduplicades (són els *verba mediae geminatae*), però no pas consonants homorgàniques. L'excepció a aquestes lleis d'incompatibilitat de les arrels semítiques, en conseqüència, la presenten els verbs geminats.

L'estructura de les arrels verbals semítiques, doncs, es veu totalment condicionada per aquestes restriccions d'incompatibilitat, unes restriccions que, pel seu caràcter universal, s'han aplicat també en les diferents famílies de les llengües afroasiàtiques; per altra banda, les restriccions d'incompatibilitat han estat tractades des del punt de vista estadístic i de la teoria de la informació i des del punt de vista del “principi de contorn obligatori”, i han servit de gran referent a l'hora de treballar en la

---

⁵⁴ Entesa talment com l'he definida en el capítol anterior, és a dir, com a entitat fonètica completa, no motivada per cap procés de derivació productiu o vivent, ans com a base morfològica i abstracta de la derivació, és a dir, com aquella part de la paraula a partir de la qual totes les formes històriques testimoniades de les llengües semítiques, mitjançant les lleis internes establertes, es deriven i s'expliquen.

reconstrucció històrica de les arrels (sobretot les verbals en el cas del semític, i per exclusió d'aquestes, les nominals).⁵⁵

Les restriccions en la combinació de fonemes són de caràcter universal i poden servir de base per a una determinada tipologia estadística. Aquestes lleis d'incompatibilitat són, així, detectables dins un bon nombre de llengües, com les indoeuropees,⁵⁶ i poden servir de referent en la reconstrucció històrica de la protollengua, com s'esdevé, per exemple, en la reconstrucció de l'arrel en ie.⁵⁷ i en ps. Malgrat el caràcter universal d'aquestes, que va lligat, entre d'altres funcions, amb la idea de l'economia de la llengua i amb la funció de preservar la informació (per evitar redundàncies), les incompatibilitats de les arrels poden proporcionar un criteri efectiu per establir diferències i analogies entre llengües.

En aquest capítol vull tractar del tema de les incompatibilitats de les arrels en semític i veure la importància que tenen amb relació a la reconstrucció històrica de l'arrel, car aquestes lleis tan sols s'apliquen en l'arrel verbal i no pas en les formes ja derivades i allargades per afixos infixats o derivats. Per tal de submergir-nos en el tema, vull fer una breu menció dels estudis més significatius que s'han escrit sobre aquesta qüestió, sobretot a partir dels anys cinquanta del segle XX, moment en què l'estudi de les incompatibilitats de les arrels adquireix més importància.⁵⁸

---

⁵⁵ El tema de les incompatibilitats de les arrels ha generat una bibliografia molt nombrosa. Amb relació a l'afroasiàtic, veg. Bender (1978); Loprieno (1984); Petráček (1974) i Voigt (1999). Amb relació al semític, veg. Cantineau (1950 i 1951-1952); D. Cohen (1978); Diakonoff (1970 i 1975b); L. E. Edzard (1991); Eilers (1978); Frajzyngier (1979); Goldenberg (1994); Greenberg (1950); Herdan (1962); Lipiński (1991); Petráček (1964b, 1985 i 1987a); Schramm (1991); Stempel (1999: 73); Ullendorff (1958: 74); Voigt (1981); von Soden (1973); Zaborski (1994). Quant al tema de les incompatibilitats de les arrels en hebreu, veg. Aešcoly (1937-1940); Koskinen (1964); Tobin (1990) i Weitzman (1987). Amb relació a l'àrab clàssic, veg. Colin (1945-1948); Rosseau (1984); Schramm (1962); Weitzman (1987) i Zaborski (1996), entre d'altres. Un estudi estadístic de les incompatibilitats de les arrels en etiòpic clàssic es troba en Ambros (1991). Quant a l'estructura de l'arrel i les seves incompatibilitats en antic egipci i els paral·lelismes que s'estableixen amb comparació al semític, veg. especialment G. Conti (1980); Hintze (1947); Petráček (1988b); Rocquet (1973); Rössler (1971); Vergote (1975) i Voigt (1999).

⁵⁶ Per exemple, en la reconstrucció de l'indoirani –veg. Kuryłowicz (1964: 13), Meier-Brügger (2002⁸: 138, § L 347 2)– on la llei de Bartholomae ha tingut un pes molt important a l'hora de fer la reconstrucció de les arrels.

⁵⁷ En aquest sentit, veg. Cuny (1937-1940: 51-52), Bender (1978: 47), Jucquois (1966, 1970 i 1971). Un estudi de l'estructura fonològica de l'arrel indoeuropea es troba en Petráček (1982). Quant al tema de les incompatibilitats de les arrels en ie., veg. Ammer (1950-1952: 211-212). Amb relació a les incompatibilitats en les *Wurzelerweiterungen* de l'ie., veg. Ammer (1950-1952: 202 i 205).

⁵⁸ Un resum concís sobre els primers treballs d'investigació escrits durant la primera meitat del segle XX sobre aquest tema es troba en Koskinen (1964: 17).

3.2. *Principals estudis sobre el tema de les incompatibilitats de les arrels*

L'anàlisi de les lleis d'incompatibilitat que es donen en les arrels verbals fa palès quin grau d'importància tenen aquestes lleis a l'hora de fixar i determinar l'etimologia i la reconstrucció de les arrels semítiques –veg. Goldenberg (1994: 37) i Vergote (1975: 198)–; a més a més, el caràcter universal de moltes de les lleis que s'hi mostren, fet ja ben remarcat per Petráček (1964b), és d'una gran utilitat per acabar d'arrodonir l'intent de revisió i descripció de l'arrel verbal del semític que estic duent a terme (veg. Goldenberg 1994: 54).⁵⁹

Quant a l'origen de la temàtica que gira entorn de les incompatibilitats, tot i que hi ha qui manté que fou Landsberger qui en descobrí les lleis, arran de la publicació del seu article “Die Gestalt der semitischen Wurzel” (1935), estudi que, per altra banda, va ser de gran interès per a la investigació de les incompatibilitats en semític, el fet és que moltes d'aquestes normes ja havien estat observades pels gramàtics àrabs i jueus de l'edat mitjana (veg. Greenberg 1950: 163).

3.2.1. *L'estudi de Greenberg (1950)*

Ja en el segle XX, i sobretot a partir de la segona meitat, molts estudiosos han treballat en la qüestió,⁶⁰ i, entre ells, els més importants foren Cantineau (1947), que, en la seva “Esquisse d'une Phonologie de l'Arabe Classique”, donà una sòlida explicació teòrica de la incompatibilitat fonètica i fonològica de les arrels; més tard, J. H. Greenberg (1950) féu un estudi sistemàtic i regulat de les incompatibilitats fonològiques de les arrels en les llengües semítiques. En el seu article, “The Patterning of Root Morphemes in Semitic”, Greenberg féu ús sobretot de les dades de l'àrab, a partir dels diccionaris de Lane (1863) i Dozy (1881), però també se serví de les altres llengües semítiques. En aquest estudi pioner, Greenberg fa una estadística, a partir d'unes 3.775

---

⁵⁹ “The examination of consonant cooccurrence restrictions in Semitic roots is primarily interesting from the historical aspect (v. supra fn. 10). Some root-forms that would probably not have been expected in common Semitic will nevertheless be found in most Semitic languages, such as *bbX* (i.e. *bb* + some third radical) or *ggX* (v. Cohen *Racines* II 42, 98-99); cf. Hebrew *ddy*, *mmn*, *mmš*. It is not difficult to explain away such forms in historical reconstructions, but should they be synchronically analysed as derived from biradical root morphemes? And if historical observation is not excluded, believers in biradical origins of triradicality might also consider some other ways of ‘spreading’ to be taken into account, like the addition of weak radicals before, within or after the biradical *Urwurzel*”.

⁶⁰ Veg. p. ex. Aešcoly (1937-1940) amb relació a l'hebreu i l'arameu.

arrels verbals triliteres, de la freqüència combinatòria possible en àrab basada en cada una de les parelles de consonants possibles en cada una de les posicions que poden ocupar dins de l'arrel, és a dir, 1-2, 1-3 i 2-3 (veg. Greenberg 1950: 163).⁶¹

Una estadística alternativa, només per a les posicions 1-2, fou presentada per Kuryłowicz (1973), que, a diferència de Greenberg, va excloure'n les arrels que contenen semivocals o consonants geminades i va admetre-hi verbs denominatius de la forma bàsica. Koskinen (1964) féu les mateixes estadístiques per a l'hebreu, va incloure-hi arrels nominals i en va excloure les còncaves.

L'article suara mencionat de Greenberg (1950) fou un dels primers estudis que tractà de la problemàtica a fons i d'una manera detallada. Les conclusions més interessants que se'n poden extreure, i que són d'aplicació per al PS, les exposo a continuació:

- Fora de *w* i *y*, hi ha quatre seccions de consonants:
  - les consonants anteriors (sèrie glotal, faringal, postvelar i velar, és a dir, $ʔ$, *h*, *h*, $ʕ$, *x*, $χ$, *k*, *g*, *q*).
  - les líquides (*r*, *l*, *n*).
  - les consonants davanteres (sèrie sibilant, dental i interdental, és a dir, *d*, *ʃ*, *ʂ*, *s*, *z*, *ʒ*, *t*, *ʈ*, *d*, *ɟ*, *ɟ*).
  - les labials (*p*, *b*, *m*).

Les consonants de cada secció es poden combinar lliurement amb les de les altres seccions a l'hora de formar els morfemes verbals triconsonàntics.

- Distintes consonants de la mateixa secció no apareixen en el mateix morfema verbal triconsonàntic excepte en els casos següents:
  - En la secció de consonants anteriors, les velars (*k*, *g*, *q*) es combinen lliurement amb les faringals (*x*, $ʕ$) i amb les glotals ($ʔ$, *h*).
  - En la secció de consonants davanteres, les sibilants poden combinar-se amb les oclusives dentals *t*, *d* i *ʈ*. En posició 1-2, la sibilant sempre precedeix la dental (lleï de la transposició o de la metàtesi).

---

⁶¹ “The key position in the present study is accorded to Arabic because of the abundance of lexicographical information and the relative archaism of its phonological structure. The composition of 3775 verb roots was investigated based on the lexicons of Lane and Dozy. The results of this study are set forth in the accompanying tables 1, 2 and 3 describing the patterning in positions I-II, and I-III, and II-III respectively”.

- La norma precedent s'aplica amb rigorositat en les posicions 1-2 i 2-3. És menys estricta en les posicions 1-3, car a vegades la norma es trenca (veg. Colin 1945-1948: 83).⁶²
- Hi ha arrels no PS amb consonants idèntiques en primera i segona posició i probablement no n'hi ha cap amb les mateixes consonants en la posició 1-3.
- Totes aquestes premisses són aplicables només als morfemes radicals verbals, car els morfemes nominals violen freqüentment aquestes normes. Per posar un exemple, en el cas dels numerals, quatre xifres de l'u al deu no segueixen la norma: *ʔhd* 'un', *tl̄t̄* 'tres', *šdt̄* 'sis', *ts̄* 'nou'.
- No hi ha arrels verbals triradicals en PS amb consonants idèntiques en les posicions 1 i 2;⁶³ un nombre reduït de verbs en assiri no segueix aquesta norma, però aquests verbs no tenen cap altra mena de correspondència fora de l'assiri mateix.
- Dues consonants semblants o iguals seguides són possibles si una d'elles pertany a un altre morfema que no sigui radical. Això és, que dues consonants homorgàniques són possibles en posició 1-2 i 2-3 sempre que pertanyin a morfemes diferents, per exemple, arrel i afixos de derivació o d'inflexió; els afixos, per tant, permeten en posició adjacent la presència d'una consonant homorgànica, separats per una vocal o no (veg. Frajzyngier 1979: 3-4). Cal fer notar que aquesta norma té una importància rellevant pel que fa als criteris històrics de reconstrucció radical i la posterior derivació del protomorfema en formes històriques derivades.
- Cap arrel verbal amb líquides en les posicions 2 i 3 no pot ser reconstruïda en PS. En les posicions 1 i 3, es troben en les llengües semítiques arrels amb *n* inicial i *l* final; un bon nombre d'aquestes arrels són remuntables al PS.

---

⁶² “Les racines arabes du type R₁-R₂-R₁ paraissent sans grand rapport avec les racines R₁-R₂-R₂. On pourrait pourtant rapprocher *z lz* ‘s’agiter, s’inquiéter’ de *z ll* (= *z l ġ*, *z l q*, *z l h*) ‘glisser’; et *s ls* ‘rendre lisse, dépouiller, couler librement’ de *s ll* ‘extraire par frottement, dégainer, soustraire’ (= *s lb*, *s lt*, *s l ġ*, *s l h*, *s l q*)”.

⁶³ Així passa també en pie. En aquest sentit, veg. Benveniste (1962³: 171).

- Les sibilants i les interdentials es combinen excepcionalment: per al PS no es pot reconstruir cap arrel verbal que contingui *d* i sibilant o bé *d* i interdental; la dental *d* no acostuma a aparèixer amb les sibilants.
- Un determinat nombre d'arrels pot ser reconstruït amb una sibilant inicial seguida d'una dental, però no pas amb una dental seguida d'una sibilant. Tampoc no es pot atribuir al semític una arrel amb una interdental *z* seguida de dental en les posicions 1 i 2.

3.2.2. Els estudis de von Soden (*GAG: § 51*), Herdan (1962), Mac Donald (1963-1965), Petrůček (1964), Kuryłowicz (1973), Bender (1978) i Bohas (1990, 1991 i 1993)

Dos anys més tard de l'aparició d'aquest article de Greenberg, von Soden, amb la publicació de la seva gramàtica *Grundriss der akkadischen Grammatik* (1952), dedicà un apartat a les lleis d'incompatibilitat de les arrels en accadi (*GAG: § 51*).

Als anys seixanta apareix l'article de Herdan (1962), el qual sotmet a una anàlisi matemàtica les possibilitats de combinació de les arrels verbals en semític. La conclusió de Herdan (1962: 266)⁶⁴ és feiaent: dels 6.332 morfemes combinatoris triconsonàntics possibles (seguint les regles de la formació d'arrels verbals trilaterals en àrab), només 3.775, és a dir, un 60% de totes les combinacions trilaterals possibles, són emprats en la formació lèxica de l'arrel.

Mac Donald s'ajudà de l'estudi de Greenberg (1950) per aplicar-lo a la part pràctica del seu treball (1963-1965) i arribà a la conclusió, mitjançant la comparació d'aquelles arrels verbals àrabs triconsonàntiques, que tenien la particularitat de compartir dues de les seves radicals, que totes les arrels semítiques havien de tenir un origen biconsonàntic (1963-1965: 84).⁶⁵

---

⁶⁴ "By applying combinatory mathematics in connection with the rules of formation of Arabic tri-literal verbal roots, we thus arrive at 6332 such morphemes. This means that even with Greenberg's exemptions from free combination applied strictly –which in reality they are not– there would be about $6332/3775 = 1.68$ times as many roots as we actually know. Apart from the rather unlikely possibility of verbal morphemes having been discarded with time to such an extent as to account for the difference $6332 - 3775 = 2557$, or that the rules of consonant combinations as given by Greenberg are not exhaustive, the conclusion may be that for positive reasons only $3775/6332 = 60\%$ of all admissible tri-literal combinations are used in word formation–".

⁶⁵ "Whatever one may decide –the evidence from our Tables, the obvious process involved in the development of the quadrilateral, the evidence of the derived verb– all these suggest with some force that

Petráček (1964) relacionà les incompatibilitats de les arrels de Greenberg amb la teoria de la informació (*Informationstheorie*), aplicada amb anterioritat per R. Jakobson i M. Halle (1956²) en la seva anàlisi fonològica binària dels morfemes en contacte (que actua per oposició), la qual és de caràcter universal per a totes les llengües. En el seu article, el que pretén Petráček és mirar d'aclarir els fenòmens de les incompatibilitats de les arrels, i no només fer la precisió de les lleis d'incompatibilitat tal com Greenberg ho havia fet abans en el famós article suara mencionat.

En les conclusions del seu treball, Petráček (1964: 138) subratlla la importància que té la *Informationstheorie* a l'hora de reconstruir l'arrel semítica. L'autor, juntament amb Greenberg (1950: 178, § 3), remarca que les lleis d'incompatibilitat –i així també les seves contràries, les de compatibilitat– es compleixen en la posició de contacte 1-2 o bé 2-3, cosa que no s'esdevé entre la primera i la tercera radical (posició 1-3), de la qual cosa es desprèn que la posició de contacte entre els constituents de l'arrel és de summa importància, en tant que l'element que segueix es veu condicionat pel que el precedeix.

Posteriorment, a principi dels anys setanta, Kuryłowicz (1973) desenvolupà els principis fonològics d'incompatibilitat de Cantineau i féu ús dels resultats de Greenberg, bo i refinant-los amb principis encara més rigorosos. Ell excloué les arrels còncaves i els verbs denominatius; no va excloure, emperò, les arrels onomatopèiques.

Bender (1978) encaminà els estudis de les incompatibilitats de les arrels verbals en afroasiàtic vers nous camins d'investigació; se serví de les teories de Greenberg (1950) i trobà que la isoglossa de les incompatibilitats és ferma en les llengües camitico-semítiques, on únicament les llengües txàdiques i omòtiques en representen els punts febles. Subratllà també que les incompatibilitats semítiques establertes per Greenberg es troben en les llengües indoeuropees (1978: 10),⁶⁶ tractades des de diferents punts de vista i amb una altra nomenclatura.⁶⁷

---

there was once a biliteral verb morpheme, possibly many of them, which in the course of development in many regions over millenia brought about a proliferation of trilateral verb morphemes, and some trilaterals in turn created quadrilaterals in exactly the same way, by extension, and it is to be noted that the quadrilaterals and the few quinquilaterals are explained, as D is, mainly by gemination, or addition by insertion of a new element”.

⁶⁶ “Regarding the first form of negative scoring, Grover Hudson (personal communication) remarked that the true isomorph may be that of having trilateral roots at all. The pattern for all world languages seems to be mono- or bi-consonantal lexical roots: Semitic coped with the rising information load of advancing civilization by adding a consonant, while other languages added a vowel. Regarding the second criterion, the problem of how to interpret consonant clusters arises as a serious problem, especially in such languages as Proto-Indo-European, where only 23 out of 302 verb roots investigated were free of clusters. If Indo-European and Afroasiatic are indeed genetically related, how does one account for the consonant clusters in nearly all PIE verb roots? Is a root of form CCVC or CVCC in PIE to be assumed to be related to

A partir dels anys noranta, el fenomen de la incompatibilitat consonàntica en semític s'ha tractat des del punt de vista del *principi de contorn obligatori* (PCO), formulat pels lingüistes dels anys seixanta (veg. del Olmo Lete 2003: 75), i que Petráček ja observà en els seus estudis emmarcats en el camp de la semitística (1964b), segons el qual principi dos elements contigus d'una melodia no poden ser idèntics.⁶⁸ Aquest principi, doncs, té un gran nombre d'aplicacions, sobretot quant a les restriccions de les dues primeres consonants radicals (veg. L. E. Edzard 1991: 403, n. 7),⁶⁹ que semblen útils per explicar l'estructura de l'arrel, el desenvolupament diacrònic i les realitzacions morfològiques –veg. Goldenberg (1994: 54).⁷⁰

Bohas (1990b, 1991 i 1993c i d) ha estat potser qui més ha analitzat l'efecte del PCO sobre l'estructura i els canvis del lèxic semític, sobretot en el sistema del siríac. La seva metodologia de reconstrucció interna i els resultats que n'extreu són útils amb vista a l'aplicació d'un mètode comparatiu de reconstrucció històrica per al semític.

---

one of form CVCVC in Afroasiatic, or is the development of clusters a purely secondary phenomenon? The fact that so many of the clusters are homorganic nasal or sibilant compounds seems to indicate the latter”.

⁶⁷ Veg. en aquest sentit Petráček (1982: 396-397): “Dans ce sens les langues indoeuropéennes et sémitiques se dressent les unes à côté des autres et le trait sémitique des incompatibilités spécifiques dans la racine ne peut pas détacher ces langues des autres, le type des incompatibilités sémitiques dans la définition de J. H. Greenberg (position dans les sections de phonèmes destinée par la place d'articulation) étant détectable même dans les restrictions de la racine dans les langues indoeuropéennes traitées des différents points de départ et sous une autre terminologie, sans parler des restrictions directement dans le cadre de la même définition”.

⁶⁸ Quant a l'àrab, veg. Goldenberg (1994: 54), “In Arabic, OCP is employed in arguing that gemination is dictated by the ‘prosodic template’ (McCarthy *Prosodic Theory* 383-389); also for explaining some restrictions in root-structure, as quoted from J. Greenberg, viz. the impermissibility in Arabic of roots with 1st and 2nd radicals identical (like *ssm) and of roots with adjacent homorganic consonants unless they are identical. If Arabic roots are subject to the OCP, and all autosegmental spreading is rightward, then, as McCarthy suggest, *mediae geminatae* can be described as outspread biradicals and the incompatibility rules simplified”.

⁶⁹ “As for Semitic, the OCP has been successfully applied to co-occurrence restrictions within the root ($C_1 \neq C_2$; tendency to avoid two adjacent homorganic radicals) as well as to phenomena of ‘antigemination’ in Tiberian Hebrew (cf. McCarthy 1986 for details). An example for the exceptional case in Tigrinya is the transition from the root *smsm to the root *ssm*. Examples of the language game in Amharic include the expansions *bet* → *baytət* ‘house’, *badda* → *baydəd* ‘to make love’ etc.”.

⁷⁰ “On the other hand, the conclusions McCarthy has drawn from the ‘Obligatory Contour Principle’ are probably connected with the ‘Principle’ itself as adapted for morphophonological analysis. ‘The Obligatory Contour Principle (OCP) requires that multiple occurrences of a consonant in the stem be represented by a single element of the root melody, so the root underlying, say, reconstructed *bazzaz* (...) is /bz/. The second consonant of this root is spread to fill available slots of the CV skeleton” (McCarthy *Chaha* 212). The same is assumed with regard to the vowel melody”.

3.2.3. *L'estudi de Zaborski (1994) i les repercussions d'aquest en la fonologia històrica*

L'objectiu que té Zaborski quan escriu l'article "Exceptionless incompatibility rules and verbal root structure in semitic" (1994) és el de subratllar la idea que, exclosos els préstecs i les arrels onomatopeïques, les regles d'incompatibilitat són plenament regulars i, per tant, no tenen excepcions (1994: 1).⁷¹ Quant a les mencionades "excepcions", al marge de les arrels onomatopeïques i dels préstecs foranis, hi ha arrels que o bé són posteriors, o bé són desenvolupaments tardans dialectals. L'autor subratlla en aquest sentit que la recerca etimològica és necessària per trobar les excepcions reals mencionades i que sobretot, abans que res, les variants radicals han de ser sistemàticament investigades.

Zaborski fa ús de les lleis d'incompatibilitat de les arrels per tal de trobar possibles solucions relacionades amb qüestions de reconstrucció històrica (Zaborski 1994: 13); per exemple, en l'àmbit de la reconstrucció del sistema fonològic del PS, de resultes de la incompatibilitat de /ǧ/ amb /k/ (1994: 2),⁷² Zaborski proposa que [g] i [ǧ] siguin simples variants al·lofòniques del mateix fonema en àrab i en PS.

Amb relació al tema de la realització glotàlica o faringal de les emfàtiques, l'autor pren com a alternativa una solució de caràcter igualment al·lofònic per als dialectes distints del PS (Zaborski 1994: 11), car la incompatibilitat original de les emfàtiques amb una /ʔ/ següent, per una banda, i la incompatibilitat de les altres consonants (amb l'excepció de /h/, /ħ/, /ʕ/, /ǧ/ i /q/ amb una /ʔ/ següent), per l'altra, suggereix que hi va haver originàriament en PS un cert tipus de glotalització com a tret no distintiu, però això no treu que fos l'únic tret diferenciador de les emfàtiques. Zaborski és partidari de pensar que hi devia haver hagut alguna mena de tret de faringalització. El fet més important és que no hi ha oposició fonemàtica entre glotalització i velarització (o, *stricto sensu*, faringalització) en les llengües semítiques, per la qual cosa aquesta oposició no pot ser reconstruïda per al PS.

---

⁷¹ "All the writers on the subject, including Cantineau and Kuryłowicz, mention a number of exceptions to the incompatibility rules and although it has been recognized that onomatopoeic and borrowed roots may violate these rules, nobody has asked the question whether apart from these exceptions the rules are exceptionless or not".

⁷² "I should like to emphasize that there is no reason to assume, at least on the basis of this incompatibility rule (/ǧ/ is incompatible with /k/), that the original phonetic realization of the /ǧ/ phoneme in Proto-Semitic had to be only *[g]. Just the both [g] and [ǧ] are simply variants (together with other variants) of the same phoneme in Arabic, in Proto-Semitic the situation could be similar".

L'autor conclou, doncs, que la qüestió de si les emfàtiques eren glotalitzades o velaritzades és una qüestió que, des del punt de vista fonemàtic, no pot ser resposta, car s'ha de suposar que hi degué haver alguna mena de glotalització com a tret no distintiu en alguns dialectes del PS, mentre que en altres dialectes de la protollengua no hi devien haver existit (Zaborski 1994: 11).

En l'article en qüestió, doncs, Zaborski (1994: 1) fa una revisió dels resultats de Kuryłowicz (1973), i se centra sobretot en aquells casos que fan referència a les excepcions d'incompatibilitat d' R_1 i R_2 de les arrels de l'àrab. L'autor arriba a la conclusió que les excepcions que trenquen les normes de les incompatibilitats de les arrels són motivades per tres factors (1996: 654):

- Variants tardanes (per exemple, formes d'una vuitena conjugació original amb una *-t-* infixada).
- Préstecs d'altres llengües, o d'altres dialectes àrabs, on les lleis de les incompatibilitats de les arrels són distintes (per exemple, algunes de les arrels descrites pels lexicògrafs àrabs com a "iemenites").
- Mots onomatopèics, com també noves arrels, creades pels poetes amb propòsits d'expressivitat, que contradiuen les normes de les incompatibilitats.

Kienast (2001: § 51.1) ha aplicat les lleis d'incompatibilitat clàssiques de Greenberg a les arrels verbals i als adjectius primaris de l'accadi, la qual cosa és una prova pragmàtica més de la universalitat, com a mínim en l'àmbit semític, d'aquestes lleis.

3.3. Les incompatibilitats de l'arrel i la lingüística històrica

En aquest tercer capítol hem pogut veure com el tema de les incompatibilitats de les arrels en semític ha estat un tema estudiat llargament a partir de la segona meitat del segle XX. Tal com hem observat, les restriccions en les combinacions dels fonemes són d'un caràcter plenament universal i poden servir de base per a una determinada tipologia estadística. La gran utilitat d'aquestes rau també, certament, en el fet que són un instrument necessari a l'hora de fer el reconeixement etimològic i formal de les arrels i en el fet que ajuda a entreveure possibles solucions (així ho ha fet palès Zaborski 1994a) per a determinades qüestions de reconstrucció històrica, com és ara, per

exemple, la reconstrucció de les arrels originàries i la clara identificació de les formes derivades –atès que, com ja ha estat mencionat, dues consonants homorgàniques són possibles en posició 1-2 i 2-3 quan pertanyen a morfemes diferents– i la reconstrucció del sistema fonològic del semític (com ara la qüestió entorn de la realització glotàlica o faringal de les emfàtiques).⁷³

Enllestit aquest apartat, doncs, i havent exposat prèviament les dificultats que suscita la reconstrucció de l'arrel, passem a observar les possibilitats que té l'arrel semítica de rebre un allargament.

---

⁷³ Per exemple, a l'hora de reconstruir les arrels originàries i identificar clarament les formes derivades. En aquest sentit, veg. Frajzyngier (1979: 3-4): "There is independent evidence to support this claim in any of the Semitic languages; an examination of affixes, either inflectional or derivational shows that its occurrence is not inhibited by the presence of a homorganic consonant in an adjacent position, whether separated by a vowel or not. A random check in Arabic shows the following: *t-d* in 1-2 position: no occurrences within one morpheme (Greenberg, 1950: 164), but *ta-dārabū*; *m-f* in 1-2 position: within one morpheme, no examples (Greenberg, 1950: 164), but *miftāḥ* 'key' (prefix *mi-*); *d-t* in 2-3 position: within one morpheme, no examples (Greenberg, 1950: 166), but *lidat* ←*walada* (suffix *-at*). It is therefore possible to have two consecutive homorganic consonants when they belong to different morphemes, and so on phonological grounds it has been shown that the geminated forms are probably derived. But this argument can be rejected if one shows on independent grounds that in phonological rules two identical consonants do not behave as if they were two similar consonants. For the particular constraint in Semitic, one would have to show that for some reason two identical consonants behave as if they were not homorganic. The reason I mention independent grounds is because one can use the facts discussed in this paper as evidence for the non-operation of the constraint".

IV EXTENSIÓ DE LES ARRELS VERBALS

4.1. Nota preliminar

En aquest capítol quart s'ofereix una descripció històrica i morfològica més detallada de les arrels verbals i nominals del semític. Així, es fa la descripció de l'arrel verbal semítica a partir d'una perspectiva històrica, s'aprofundeix en el tema de l'estructura radical dels verbs dèbils (*verba mediae et tertiae infirmae, secundae geminatae*) i dels quadrilaterals, i tornaré a tractar des d'una perspectiva més morfològica de les arrels biconsonàntiques. Faré també una breu referència a la importància de l'assentament de l'apofonia i a la conseqüent necessitat d'adaptació d'arrels biconsonàntiques a una estructura triconsonàntica.

En totes les branques de la família de les llengües semítiques –i, en general, de l'afroasiàtic– hi ha un nombre considerable d'arrels verbals amb una consonant radical dèbil (ʔ , w , y , n), l'origen com a sufix radical de les quals ha estat mínimament reconegut i acceptat (Diakonoff 1988). És molt probable que les consonants dèbils ʔ , w , y i també n fossin emprades per adaptar arrels biconsonàntiques al patró triconsonàntic, fet imprescindible per al manteniment i el desenvolupament de l'infix vocàlic ja present en els patrons establerts en els temes verbals.

Una de les possibilitats emprades per tal d'adaptar l'arrel biconsonàntica a un patró triconsonàntic és considerar w , y i ʔ consonants radicals totalment subordinades a la qualitat de la vocal llarga de l'arrel, $\bar{u}$, $\bar{i}$ o $\bar{a}$. Les altres vies a l'hora d'adaptar una arrel biconsonàntica a un esquema triconsonàntic podrien ser, per una banda, l'afixació d'un determinatiu a l'arrel biconsonàntica i, per l'altra, la geminació consonàntica.

Es poden trobar encara elements biconsonàntics en determinades formes històriques de les llengües semítiques, com és ara en els noms primitius d'una banda,⁷⁴ i en determinades formes dels verbs dèbils (verbs geminats, còncaus, verbs reduplicats, i verbs triradicals forts que comparteixen dues consonants de significat primari, de l'altra (Moscati 1947: 123).

---

⁷⁴ Quant als noms primitius, Moscati (1947: 124) és del parer que el fet de fer-les derivar d'arrels triconsonàntiques en l'estat històric és totalment artificiós precisament per l'antiguitat dels conceptes que expressen.

Quant al tema de les arrels nominals, la problemàtica que arrossega la qüestió de la reconstrucció de l'arrel verbal s'esvaeix quan hom tracta de l'arrel nominal: tal com veurem, els *nomina primitiva* conserven un vocalisme fix –car es veuen mancats d'apofonia–, amb la qual cosa la reconstrucció consonàntica, i fins i tot vocàlica, esdevé clarament possible.⁷⁵

Com he comentat, en les llengües semítiques hi ha dos grups de lexemes diferenciats: els verbs i els noms derivats, regits per la flexió interna, i els noms primitius, que no són mai deverbals, amb una vocalització permanent ja en les antigues llengües semítiques.⁷⁶ Des del punt de vista de la tipologia lingüística i històrica aquest tema dels noms primitius és molt interessant. En aquest sentit, el patró nominal ie. té un patró paral·lel al verbal, funciona de la mateixa manera, i aquest fet podria ser equiparable també al patró nominal primitiu i verbal del PS. El sistema nominal primitiu és una prova evident, doncs, a favor de la teoria biradical dels verbs.

L'estabilitat del vocalisme del morfema radical en els noms primaris és preservada en accadi –gràcies al seu sistema d'escriptura– i és totalment reconstruïble en les llengües semítiques nord-occidentals, on les variacions del vocalisme segons l'estat i el nombre del substantiu són secundàries. En hebreu masorètic i en arameu antic la situació és en principi la mateixa: tot i les variacions de vocalització en cas d'inflexió testimoniades en els noms primaris, aquests canvis són predictibles –en hebreu i en arameu aquesta variació depèn majoritàriament de les condicions històriques accentuals– i tenen un origen fonètic.

La vocalització dels noms primaris en semític no té mai valor semàntic. Així, el patró semític $C_1aC_2C_3$ - designa el producte, l'objecte resultant d'una acció, però no és pas possible d'incloure en aquest grup els noms primitius *kalb*- 'gos', '*ain*- 'ull', etc. El patró $C_1iC_2C_3$ designa nocions lligades a una acció verbal, però no és pas possible connectar-lo amb noms primitius com ara *di[?]b*- 'llop', **tis^ʕ*- 'nou', etc. El patró $C_1aC_2C_2\bar{a}C_3$ designa noms de professió, però no és pas possible d'incloure aquí noms primitius com ara l'acc. *gammal*- 'camell', etc.

---

⁷⁵ Quant al tema de l'arrel nominal primitiva en semític, veg. Barth (1887); Bauer i Leander (1922); Bergsträsser (1977³); Bravmann (1977a); Diem (1977a i 1977b); del Olmo (1998 i 2004); Lipiński (1991 i 1997); Moscati (1947); Philippi (1894) i Stempel (1999: 71), entre d'altres. He cregut convenient, en l'exposició d'aquest apartat introductori, de prendre com a referent, altra vegada, l'opinió de Diakonoff (1988 i 1991-1992), car és l'autor que més aprofundeix, històricament parlant, en el tema.

⁷⁶ Veg. Cuny (1924: 222): "L'évolution de 'nom' au point de vue de l'élargissement se trouve donc en retard sur celle de verbe (...). Les langues sémitiques qui, systématiquement, ont amené les racines verbales à la trilitéralité, possèdent pourtant encore une quantité notable de noms à deux consonnes".

Hom pot veure, doncs, amb aquests exemples, que la vocalització dels noms primaris està totalment desvinculada de la vocalització dels patrons deverbals semítics (Diakonoff 1988: 52). En semític nord-occidental, la vocalització dels noms primaris és constant, i els verbs denominatius d'aquests noms no es deriven fàcilment. Per contra, la naturalesa primitiva dels noms no deverbals s'enfosqueix en les llengües semítiques del sud per la fàcil creació de verbs denominatius.

Els noms primaris amb vocal llarga a l'arrel són rars en semític, i l'allargament vocàlic és, aparentment en tots els casos, d'origen secundari. Els morfemes sufixats al mot base dels noms primaris de les llengües semítiques testimoniades són escassos i encara discutibles. Heus aquí alguns d'aquests exemples que se citen a Diakonoff (1991-1992: 75) i a Militarev (2005):

- *-ān-*, *-ām-*: amb un significat d'individualització: acc. *šulm-* 'pau, agraïment, felicitat'; *šulm-ān-* 'present d'agraïment' (quant a la sufixació $-(V)n$ i $-(V)m$, veg. Militarev 2005: 101-108).
- *-(a)b-*: sufix que denota classe d'animal nociu, perjudicial: sem. *ʿaqr-ab-* 'escorpi'; sem. *dub-b-* 'ós'; sem. *kal-b-* 'gos (salvatge)' (quant al sufix PS $*-(V)b$, veg. Militarev 2005: 118-121).⁷⁷
- *-(a)r-*, *-ār-*: sufix que denota animals domèstics: sem. *him-ar-* 'ase', *kir-r-* 'xai', *lax-r-* 'ovella' (quant al sufix PS $*-(V)r$, veg. Militarev 2005: 110-115).
- *-(a)l-*, *-āl-*: sufix que denota animal salvatge: sem. *ʔayy-al-* 'cérvol', *ʔig-l-* 'vedell', *gam-al-* 'camell', *nayy-al-* 'antílop' (quant al sufix PS $*-(V)l$, veg. Militarev 2005: 115-118).
- *-iy-*: és el sufix marcador de procedència –el *nisbah* àrab: acc. *ʔaššur-iy-* 'assiri' (quant al sufix $*-(V)y$, veg. també Militarev 2005: 110).
- *-t-*: sufix de gènere femení (àr. *san-at* 'any', acc. *šatt-* < $*san-$ 'íd.').

En les llengües semítiques hi ha algunes arrels biradicals testimoniades, com ara els substantius de l'àrab que cito a continuació: *yadu* 'mà', *damu* 'sang', *ʔid-atu* 'fusta', *ʔabu* 'pare', *ʔahu* 'germà', etc. L'existència, doncs, d'arrels biconsonàntiques amb vocal

⁷⁷ Quant a aquest tema i amb relació al sufix ie., veg. Eilers (1978: 129) i especialment Eilers (1987: n. 21): "Tiernamen, die auf den Labial *b/p* endigen, sind noch *ʿaqrab-* 'Skorpion', akkad. *zuqāqipum* dass. (vom Aufrichten des Stachels: *zaqāpum*), akkad. *šelippūm* (arab. *silahfāt* zu *silāh* 'Rüstung'). Zweifelhaft, ob schon die Basen-Weiterbildung dazugenommen werden darf: semit. *kalb-* 'Hund', *alp-* 'Rind', arab. *ḥal(l)ūf* 'Eber' u.a.m. Auf indogermanischer Seite verzeichnen wir auf $-bho-$ ausgehend ai. *rāsabha-* 'Esel' (vom Schreiben), griech. *ἔδαφος* 'Hirsch', *ἔριφος* 'junger Bock', *κίραφος* 'Fuchs' u.a.m. S. Brugmann, Grdr. II (1892) § 78 p. 203 ff., Pok. 303, 304, 326".

breu (monosil·làbiques) conservades en els noms primaris de les llengües semítiques fa clara l'evidència de l'origen formal d'aquestes arrels: és necessari de postular, doncs, per al PS, l'origen únicament biradical –triliteral (amb vocal breu)– i monosil·làbic de les arrels nominals primitives.⁷⁸ Qualsevol estadi de disil·labisme de les arrels nominals apunta un allargament radical secundari d'aquestes arrels. Aquest patró radical, doncs, s'hauria de fer extensible també a l'arrel verbal, car a l'origen el nom i el verb comparteixen moltes afinitats (així també s'esdevé en *pie.*, en aquest sentit cf. Meier-Brügger 2002⁸).

4.2. Principals teories sobre l'extensió de les arrels verbals

Quant a la història de la investigació, hi ha tres tendències a l'hora de tractar del tema de l'allargament de l'arrel. La primera hipòtesi és la biradicalista, que defensa l'allargament de les arrels únicament mitjançant un determinatiu radical (*Wurzeldeterminative*) (Hurwitz 1913; Cuny 1924; Ehret 1989; Bohas 1997 i 2000). La segona és aquella que admet la sufixació per determinatius en l'arrel i altres procediments, com és ara la reduplicació (Moscatti 1947; Kuryłowicz 1972; Diakonoff 1988 i del Olmo Lete 2003); finalment, la tercera, pròpia d'una visió no històrica, no creu en l'acceptació general de l'afixació com a procediment establert per a l'allargament de les arrels, ans només en casos determinats (Zaborski 1991).

En l'àmbit de la història de la investigació, Hurwitz (1913) fou un dels primers a fer una valoració de l'estat semàntic dels determinatius en semític comú. Tot i la poca acceptació que ha tingut en l'àmbit de la reconstrucció històrica l'estudi de Hurwitz, he volgut fer-hi menció en aquest apartat precisament per la importància que se li ha de concedir en el camp de la història de la investigació, car és un dels primers estudis exhaustius sobre els *Wurzeldeterminative* en semític.

L'estudi de Hurwitz és una defensa a ultrança de l'origen biradical de les arrels verbals en l'àmbit diacrònic: tota arrel verbal, doncs, té, segons l'autor, un origen prehistòric biradical i, mitjançant l'annexió afixada d'un determinatiu o per geminació, ha esdevingut triradical (ja així en el període històric de les llengües semítiques). Quant a la posició i l'ús dels determinatius, Hurwitz (1913: 54) creu que les consonants més

---

⁷⁸ Quant als verbs *ח"ל* de l'hebreu bíblic masorètic que deriven d'arrels nominals primitives PS i AA, veg. l'apartat 7.2.1 d'aquesta tesi.

actives per afegir-se a l'arrel biconsonàntica (*formatives*) són les líquides, les guturals i les semivocals *y* i *w*, cadascuna de les quals pot actuar com a prefix, infix o sufix de l'arrel. Les labials *b* i *p*, la dental *d* i l'ocasional palatal *q* es troben només com a sufix de l'arrel triconsonàntica. Les sibilants *š* i *s* són emprades com a prefix i sufix. La dental *t* s'utilitza com a prefix i a voltes com a infix. Tot plegat, assenyala Hurwitz, indica que les llengües semítiques tenen un nombre limitat d'"elements subordinats", els quals són formats per líquides, guturals, semivocals, labials, sibilants i ocasionalment palatals o dentals, d'entre els quals elements només un petit nombre s'empra per a la formació temàtica del lexema verbal.

Hurwitz féu notar també que la semàntica reflexiva admet indiferentment els morfemes radicals *r*, *l*, *m*, *n* i *t* en primera o segona posició; que sobretot els conatius i els factitius no es distingeixen sinó per la posició dels morfemes representats per les radicals *ʔ*, *h* (infixos), *ʕ*, (*H*) (prefixos). Subratllà, així mateix, que *y* i *w* prenen un valor semàntic distint segons que siguin infixos (verbs d'intenció o conatius) o bé prefixos o sufixos (verbs d'estat).

Pel que fa als verbs de tercera radical *h*, Hurwitz comenta que la sufixació d'aquesta aspirada sembla que té una força denominativa en molts verbs, i que també la preformativa *y* funciona originalment com a agent denominatiu, per la qual cosa els sufixos *y* i *w* són de caire denominatiu o de tema estatiu.⁷⁹ Hurwitz (1913: 66) remarca finalment que les consonants emprades com a sufixos són les mateixes que les que apareixen prefixades o infixades. A més a més, les labials *b* i *p*, i ocasionalment les dentals *d* i *t*, i la palatal *q*, funcionen com a morfemes radicals sufixats. El semític, creu Hurwitz, emprà aquestes consonants com a determinatius radicals en un període primerenc, i creu molt possible que tots aquests determinatius radicals provinquin d'antics demostratius.

Hurwitz (1913: 70) donà a aquests determinatius un valor temàtic d'*Aktionsart* concret (tema estatiu, intensiu, d'intenció, causatiu, reflexiu i sense identificar) segons que ocupessin la primera, segona o tercera posició de l'arrel.

Així, el quadre que proposa Hurwitz (1913: 70) és el següent:

1. *Tema estatiu*:

a) amb *w* o *y* prefixada.

b) amb *w* o *y* sufixada.

---

⁷⁹ Quant als verbs de tercera radical *h* etimològica (ה"ו) en hebreu bíblic, veg. M. Vernet (2000).

Generalment aquests determinatius donen a l'arrel una força intransitiva o estativa, o bé una condició abstracta. Ex. hbr. חָמַד 'ser calent' (*hm 'cremar, fer calent' –cf. חָמַם 'tornar-se calent'–); הִלָּח 'estar en estat de xoc, defallir' (*bl₍₁₎ 'confondre'). Ass. *zakû* 'ser pur' (*zk 'brillar, ser pur'). Àr. وَهَن 'ser, tornar-se dèbil' (*hn 'ser deficient'); حَظًا 'ser afortunat, feliç' (*hz 'tenir un bon destí').

2. Tema intensiu:

Amb la segona consonant reduplicada (tot i que moltes d'aquestes arrels tenen una connotació idèntica a la dels verbs Iw, y, IIw, y i IIIw, y).

3. Tema d' intenció:

a) amb [?], *h*, ^ς infixada.

b) amb *w* o *y* infixada.

Aquest tema, originalment, denotaria esforç, d'una banda, i propòsit, de l'altra, tot i que molts d'aquests verbs han perdut les connotacions originals. Ex. hbr. אָטַף 'amagar, tapar' (*lt 'tapar'). Aram. רָחַץ 'començar a moure's, córrer' (*rt 'remoure'); פָּרַח 'encobrir' (*pr₍₁₎ 'deixar a part'). Ass. *mâdu* (II ?) 'ser de grans proporcions, incrementar' (*md 'estendre, mesurar' –cf. *madadu* 'mesurar'–).

4. Tema causatiu:

a) amb *š* prefixada.

b) amb [?] o *h* prefixada.

c) temes similars amb ^ς o *h* prefixada.

Ex. hbr. שָׁקַף 'finalitzar' (*qt 'tallar'); אָשַׁר 'anar en línia recta, avançar' (*šr 'anar recte' –cf. àr. سَارَ 'viatjar'–); גָּלַל *'girar al voltant' (*gl 'girar entorn'). Aram. גָּדַד 'caminar entorn de' (*dr 'girar' –cf. àr. دَارَ 'moure's en cercle'–).

5. Temes reflexius:

a) reflexives directes amb *t* prefixada o infixada.

b) reflexives indirectes amb *n* prefixada o infixada.

c) temes emparentats amb *l*, *r*, *m* prefixada o infixada.

La reflexiva directa en semític fóra formada per la prefixació o la infixació de la *t* a la base biliteral, mentre que la reflexiva indirecta generalment denota una acció duta

a terme per un mateix o en un mateix d'una manera indirecta; molt freqüentment esdevé passiva i sovint pot arribar a confondre's amb els verbs Iw, y, IIw, y o $IIIw, y$. Per exemple, hbr. בָּרַח 'desitjar per un mateix' (*²*ab* 'desitjar'); לָטַח 'llançar-se sobre' (*²*tl* 'llançar'). Àr. أَفَح 'bufar' (*²*fh* 'bufar').

6. Temes no classificats:

- a) amb una líquida com a sufix *l, m, n* o *r*.
- b) amb una gutural com a sufix ², *h, ħ* o ³.
- c) amb una sibilant com a sufix *š* o *s*.
- d) amb una labial com a sufix *p* o *b*.
- e) amb una dental ocasional de sufix *d* o *t*.⁸⁰
- f) amb un sufix palatal ocasional *q* (rarament *k*).

Quant a la lexicalització dels determinatius radicals, Hurwitz els considera ja fossilitzats, talment com ho evidencien les llengües semítiques en l'època històrica (1913: 29). La conclusió de Hurwitz (1913: 107) és prou clara: l'arrel triradical històrica prové d'una arrel biradical, allargada per un *demonstrative root* en la majoria dels casos, el qual, havent-se monoradicalitzat i lexicalitzat prèviament, s'afegí a l'arrel originària biconsonàntica, que esdevingué *a posteriori*, per allargament, triconsonàntica.

Cuny, al seu torn, analitza el procés d'allargament de l'arrel semítica per afixació –admet per al semític, doncs, el recurs de prefixació, infixació i sufixació del determinatiu– i el col·loca en paral·lel amb el procés d'extensió radical de l'indoeuropeu: segons la lingüística indoeuropea, l'arrel, que és originàriament monosil·làbica (biconsonàntica, però triradical, car en el còmput de morfemes de l'arrel indoeuropea es té present la vocal de l'arrel), pot ser allargada per un *Wurzeldeterminativ* annexionat a l'arrel per infixació o sufixació. El procés de prefixació en pie. és gairebé nul; només hi ha un cas ja acceptat pels indoeuropeïstes d'un possible determinatiu prefixat: és el cas de la “*s* mòbil” (veg. Benveniste 1962³: 162-165; Szemerényi 1989³: 98; Villar 1996²: 233; Meier-Brügger 2002⁸: § L311 i L405), que pot ser present o absent com a fonema inicial d'una arrel sense que canviï gens ni mica el sentit ni la funció (p. ex. *(*s*)*teg-* ‘cobrir, tapar’ (LIV 2001²: 589), cf. llat. *tegō* vs. gr. $\sigma\tau\epsilon\gamma\omega$). Alguns (Møller entre d'altres) han vist en aquest fonema un

⁸⁰ Aquest sufix també es dona en pie., però no se sap ben bé quin valor semàntic tenia.

possible determinatiu de semàntica causativa, semblantment com s'esdevé en semític. Cuny, doncs, és partidari d'acceptar per al PS el procediment d'afixació (1924: 224).⁸¹

L'opinió de Moscati (1947: 129), després de l'estudi dels exemples en hebreu bíblic, és que totes les consonants poden semblar determinatius potencials de tercera radical. Els determinatius de primera i segona radical sembla que provenen de consonants dèbils o de morfemes gramaticals (*m, n, ś, š, t*). Les líquides, segons l'autor, poden derivar d'una dissimilació. Amb relació a la funció d'aquests determinatius, Moscati és de l'opinió que la problemàtica va més enllà del llindar semític i que caldria trobar una solució en el marc de la lingüística comparada i històrica d'altres famílies lingüístiques (1947: 129). L'autor (1947: 129-131) resumeix les teories dels principals estudiosos i les divideix en quatre punts:

a) *Teoria preposicional*. Seguida per Fürst i Franz Delitzsch, els quals sostenen que l'arrel és formada en la majoria dels casos per les dues últimes radicals i que la primera és una preposició prefixada. Altres han pensat que la preposició pot ocupar el lloc de la tercera radical, talment ho ha indicat Bauer per a l'àrab.

b) *Teoria radical*. El determinatiu pot ser un element d'una altra arrel, o part radical, fos amb la base biconsonàntica. Així, Philippi (1875) parla d'arrels pronominals. Meinhof veu la formació triradical com la fusió de dues radicals, de les quals l'una pot ser la forma gramatical de nom o adverbi. Els verbs quadriliterals indicarien la fase intermèdia d'aquest procés de fusió que pot menar al triradicalisme.

c) *Teoria gramatical*. El determinatiu podria ser el vestigi d'un element gramatical, verbal o nominal. Ascoli, comparant el semític amb l'indoeuropeu, considera la tercera o la segona radical de les arrels triconsonàntiques, així com la segona de les biconsonàntiques, com un fòssil de sufixos nominals. Lagarde donà suport també a aquesta hipòtesi gramatical. Segons la seva opinió, els temes triconsonàntics deriven dels biconsonàntics. Així, les inicials *ʔ, h, ḥ, ʕ, w, y, ś, s, š* i *t* són els vestigis de les conjugacions *hifʕil, šafʕel*, etc. La *t* infixada correspon a la *t* de la conjugació vuitena de l'àrab. Les consonants medials *h, l, m, n* i *r* són consonants de compensació de la reduplicació de la forma pi.

d) *Teoria fonètica*. Amb aquesta teoria es creu que el determinatiu indicaria, mitjançant la diferenciació del so, una difuminació del significat (*Nuancierung*), sense

---

⁸¹ «L'exemple du sémitique qui pratique largement la préfixation, bien moins l'infixation, moins encore la suffixation et celui de l'indoeur. qui, en revanche, a presque complètement laissé tomber en désuétude la préfixation».

aconseguir semànticament de determinar-lo. Aquesta teoria fou adoptada per Delitzsch (1873) amb el nom de *Lautsymbolik*. A aquesta hipòtesi, s'hi pot afegir la de Meier, segons la qual la tercera radical deriva a l'origen de la reduplicació d'una de les dues consonants de base.

Com a conclusió, Moscati (1947: 132) defensa l'existència formal de determinatius radicals, però és del parer que en la majoria dels casos no se'ls pot donar cap valor o cap funció específica.

Crec que les quatre teories exposades per Moscati han de ser enteses com a incloents i no pas excloents, si s'entenen totes quatre com a part integrant d'una mateixa realitat, la visió i la caracterització de l'allargament de l'arrel com a procés morfològic pot arribar a ser molt més correcta i completa. Quant a la teoria gramatical amb relació als possibles determinatius radicals prefixats en les arrels verbals *tertiaie infirmae* del PS i dels verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic (*i.e.*, [?]-, *h-* , *h-*, *w-* , *n-* , *š-* i *t-*), veg. l'apartat 7.4 d'aquesta tesi doctoral.

4.3. Allargaments radicals

Si bé en lingüística indoeuropea ja fa molts anys que l'allargament de l'arrel per mitjà de sufixos i determinatius és un fet acceptat, tot i les dificultats de reconstrucció que presenta aquesta família (gràcies a la reestructuració definitiva i sistematitzada de l'arrel indoeuropea que féu Benveniste l'any 1935 en la seva obra ja clàssica *Origines de la formation des noms en indo-européen*), en l'àmbit de la lingüística semítica, en canvi, els fonaments i els procediments de la reconstrucció històrica de les arrels no són encara clars.⁸²

L'assentament de l'apofonia en les bases verbals per tal de matisar l'acció verbal i la necessitat formal del triconsonantisme que d'aquesta se'n deriva, foren dos dels fets fonamentals que contribuïren a l'aparició d'un nou recurs per formar arrels triconsonàntiques a partir de les arrels biconsonàntiques (veg. Cuny 1946: 216-217). Com que fou necessari un augment en el nombre d'arrels verbals per poder augmentar el vocabulari, aquest increment fou dut a terme amb l'allargament del nucli biconsonàntic radical vers el triradicalisme i també, només secundàriament, mitjançant

---

⁸² Quant al cas contrari, és a dir, pel que fa a l'haplologia, és a dir, als processos de reducció de les arrels reduplicades, veg. Brockelmann (1905) i Voigt (1981: 156-157).

l'onomatopeia. Cal trobar els motius d'aquesta extensió radical més o menys espontània en els dos factors següents (Diakonoff 1988: 46):

a) En la pèrdua de la natura vocàlica de les sonants, això és, per la consonantització de les sonants radicals sil·làbiques, les quals haurien estat transformades en la consonant addicional.

b) En factors de caire prosòdic (allargament vocàlic amb la posterior aparició d'una sonant virtual vora la vocal novament abreujada). Aquestes consonants radicals són sovint sonants dèbils que són lliurement intercanviables (*y, *w, *ʔ) i poden ocupar el lloc de la segona o la tercera radical, d'una manera que és en principi imprevisible: diferents patrons poden aparèixer en una mateixa llengua i, a voltes, fins i tot en un mateix paradigma.

Amb l'extensió més o menys espontània de les arrels, motivada pels dos primers factors ja mencionats, i amb l'aparició de l'apofonia, la resta de les arrels que encara eren biconsonàntiques s'hagueren d'adaptar al patró triconsonàntic. Així, l'allargament de l'arrel biconsonàntica en afroasiàtic envers un triconsonantisme històric es dugué a terme mitjançant diversos procediments, els més importants dels quals foren (Diakonoff 1988: 43):

c) Mitjançant l'afixació d'un determinatiu radical (un *Wurzeldeterminativ*). És a dir, mitjançant l'annexió d'un morfema, anomenat *complement* per Diakonoff.⁸³ El complement canvià la semàntica original de l'arrel. Probablement la tercera radical, auxiliar a l'origen, fou aglutinada després de la inflexió vocàlica, la qual, al seu torn, es transformà immediatament en flexió interna.

d) Per geminació radical de l'arrel. Mitjançant la geminació radical (normalment la segona); a diferència dels mètodes previs, la geminació és predictable per a totes les arrels biconsonàntiques amb l'excepció d'aquelles que tinguin el patró *CÇ.

e) Mitjançant la metàtesi i altres canvis lingüístics, car constitueixen un altre factor possible a l'hora de la formació de les tres radicals "fortes".

Kuryłowicz (1972: 12) agrupa els allargaments radicals en tres grups diferenciats i els distingeix així:

---

⁸³ En pie., aquest tipus d'allargament radical és admès d'una manera general, i qualsevol consonant reconstruïda per a l'indoeuropeu és susceptible de ser-ho (com a mínim com a infix i com a sufix, car els prefixos testimoniats són rars en indoeuropeu, llevat del cas isolat, i ja prou debatut, de la "s mòbil"). En l'àmbit de l'hebraística, el mateix fenomen d'allargament ja fou intuït pels gramàtics judeoàrabs de l'edat mitjana, i en l'època moderna ha estat admès unànimement pels estudiosos.

a) *Prefixos fossilitzats.*

Un cas aparentment clar de prefix radical fossilitzat en l'arrel el presenta la base consonàntica *ntn* 'donar'. Però la nasal *nun* apareix com a *Wurzelaugment* en determinats casos, com és ara el semit. *naḥl-* 'vall', que pertany a l'acc. *ḥallum* 'forat' (de la base cons. *ḥl*). Àr. *naqb* 'forat', en assiri 'font', pertany a la base *qb* (d'ací també *ʿaqaba* f. 'pas de muntanya'). La base *km* és prou coneguda del semític 'quant?' (accad. i àr. *kam*; hbr. *kēmā*), que, amb infixació, dóna l'àr. constr. *kaum(a f.)*. Amb prefixació de la *nun*, hi ha en accadi *nakāmum* 'amuntegar', *nakmum* 'amuntegat', *nakamtum* 'tresor'.

b) *Allargaments interns* (de consonant o vocal).

Un cas ben clar de l'allargament morfològic de les arrels biconsonàntiques és la reduplicació de les dues radicals R_1-R_2 en l'arrel quadriconsonàntica $R_1-R_2 R_1-R_2$, (p. ex. *ma-ḥada* = *ḥadḥada* 'remoure, batre', veg. Kuryłowicz 1972: 8). Un segon recurs d'allargament radical vers el triconsonantisme és l'allargament de la vocal de l'arrel ($i > \bar{i}$; $u > \bar{u}$) i la geminació de R_2 , la qual cosa, emperò, no implica que tots els verbs còncaus i els geminats s'hagin de remuntar a una arrel biconsonàntica.

Amb relació a aquest tema, la llei de Reiner (1966: § 4.1.2.5), segons la qual en accadi (i també en PS?) $V:C$ és equivalent a VC : i viceversa, ajuda a seguir la possibilitat de fer una diferenciació quant a la naturalesa històrica dels allargaments vocàlics. Així, sóc partidària de fer la següent distinció quant a la naturalesa de les vocals llargues en semític: aquelles que, diacrònicament parlant, tenen un origen distint a l'apofònic, l'allargament de les quals podria haver-se originat per motius de reestructuració sil·làbica interna o per motius d'expressivitat semàntica, i aquelles que resulten de l'apofonia. Les primeres, doncs, són d'una natura purament fonètica; les segones, en canvi, tenen un valor morfològic clar.

c) *Antics sufixos.*

Un tercer grup d'allargaments (Kuryłowicz 1972: 11) és representat per $R_3 y, w$. En aquest cas tenim sufixos reals testimoniats en la formació de noms: $-ay^u$ i $-aw^u > \bar{a}$; $-iy^u$ i $-iw^u > \bar{a}$. Àr. $-i^n$. P. ex. *bašara* 'portar bones notícies': *bušrā* 'bones notícies'; *qatīlu^n* 'mort': pl. *qatlā*; *ʿadrāʿu* 'verge': pl. *ʿadārin*; *ḥidriyatū^n* 'turó rocós': pl. *ḥadāri^n*.

Un gran nombre de verbs amb $R_3 y, w$ estan relacionats amb verbs que contenen altres allargaments, p. ex., hbr. bíbl. *dākā^h* (*dky*) 'aixafar, triturar' (Gesenius 194), *dwk*

‘esmicolar (en morter)’ (Gesenius 188) i *dkk* ‘aixafar’ (veg. Gesenius 194); ug. *dk(k)* ‘esmicolar, convertir en pols’ (DUL 269); acc. *dakāku* ‘esmicolar’ (AHW 151) i acc. *dāku* (*dwk*) ‘matar, colpir’ (AHW 152); aram. rabínic *dakak* ‘id.’ (Jastrow 307); sir. (subst. deverbal) *dūqā* (*dwq*) ‘quelcom trencat’ (LS 163); àr. *dakka* (*dkk*, Lane 898f.) i *dāka* (*dwk*) ‘aixafar, triturar’ i àr. ‘id.’ (Lane 898f.).

És també pertinent de subratllar que, en semític, la reconstrucció dels *Wurzeldeterminativs* ha estat sempre consonàntica. En pie., en canvi, es féu la distinció formal, ja des del principi, entre el sufix radical, de forma alternant (p. ex. *-et-* i *-t-*, *-en-* i *-n-*, *-ek-* i *-k-*, etc.) i l’allargament, caracteritzat per la seva forma consonàntica (*-t-*, *-n-*, *-k-*, etc.), segons que el grau de l’arrel fos zero o ple.⁸⁴

Els plantejaments de Kuryłowicz quant a l’allargament de l’arrel són clars: una arrel biliteral pot ser allargada, doncs, per tres procediments distints: el de prefixació, el de reduplicació i el de sufixació.

Quant a la naturalesa original d’aquests complements, Diakonoff (1988: 51) creu que l’origen gramatical de determinats radicals-complement és força clar: les preformatives inicials *n-*, *t-*, *y-*, ², *š-* i *m-* són derivades de pronoms o d’afixos temàtics verbals. Però en la majoria dels casos l’origen gramatical d’aquests “complements” no és pas evident, car els morfemes en qüestió ja havien perdut temps enrere la seva productivitat. Tot i que en molts casos el significat originari es perd en la penombra de la diacronia, els complements tenien originalment una semàntica pròpia i només apareixien en arrels verbals (veg. Cuny 1924: 239 i Vendryes 1921: 203).

En un estudi de l’any 1989, Ehret reconstrueix trenta-set sufixos possibles per a les arrels: cada consonant, doncs, és un sufix en potència (fins i tot les consonants reconstruïdes). Zaborski (1991: 1678)⁸⁵ critica la metodologia d’Ehret, aduint que un nombre tan gran de sufixos és poc probable, car ell mateix no coneix cap llengua natural que en tingui tants. Ehret també és criticat perquè no fa ús, pel que fa a l’extensió de les

⁸⁴ En aquest sentit, veg. Benveniste (1962³: 148): “Nous distinguons un suffixe d’un élargissement d’une manière purement formelle: le suffixe est caractérisé par sa forme alternante (*-et/-t-*, *-en/-n-*, *-ek/-k-*, etc.), l’élargissement par sa forme fixe et consonantique (*-t-*, *-n-*, *-k-*, etc.). Cette distinction, qui est capitale, sera ici substituée à la notion de ‘déterminant de racine’ (*Wurzeldeterminativ*) dont on a fait un usage inconsidéré”, i també Benveniste (1962³: 153): “Des deux éléments ajoutés à la racine, l’un est nécessairement au degré plein (suffixe), l’autre au degré zéro (élargissement). Donc: **pr-ék-s-*, non **pr-k-s-*, ni **pr-ék-es-*. (...) La racine, étant au degré plein, se fera suivre d’un suffixe au degré zéro: **pér-k-*; mais on ne pourra pas y ajouter un second élément, ni au degré zéro (élargissement) puisque deux éléments consécutifs au degré zéro sont exclus dans une même branche morphologique, ni au degré plein, puisqu’un seul des trois éléments doit prendre le degré plein et que la racine le possède déjà”.

⁸⁵ “Unfortunately the research on such roots with original suffixes has been once again reduced ad absurdum in the recent study by Ehret (1989). Ehret seems to ignore practically all previous studies on the subject”.

arrels bilaterals vers el trilateralisme, d'altres processos com ara la dissimilació, l'assimilació, les variants dialectals, la metanàlisi, etc.

La lingüística indoeuropea, emperò, semblantment a Ehret, ha establert, ja des de Benveniste, que tots els fonemes són susceptibles de ser sufixos o allargaments de l'arrel (veg. Benveniste 1962³: 158).⁸⁶ És potser en aquest sentit, en l'emmirallament de la reconstrucció indoeuropea, on caldria encabir la metodologia d'Ehret. Zaborski critica les funcions establertes per Ehret al·legant que aquestes extensions són massa idiosincràtiques i no són gaire ben definides (1991: 1679).⁸⁷ El que admet, tanmateix, Zaborski (1991: 1681), aferrant-se a l'argument diacrònic, és la possible existència de posposicions en la mesura que aquestes posposicions existeixen en afroasiàtic: és lícit, segons aquest autor, de remuntar-se al PAA i reconstruir posposicions originals com a terceres radicals en verbs denominatius.

Zaborski, doncs, es mostra extremament cautelós a l'hora de definir-se sobre la realitat dels sufixos adradicals. Crec que l'argument, segons el qual no hi ha cap llengua natural al món que contingui tants de sufixos per a l'arrel, pot ser parcialment acceptable en la sincronia per la fossilització dels *Wurzeldeterminative* i per la manca d'un mètode unitari en la reconstrucció de les llengües del món, però no pas en l'àmbit de la reconstrucció històrica o fins i tot de la tipologia: l'evidència de la reconstrucció indoeuropea així ho exigeix i ho accepta per a les seves arrels, ja des de la reestructuració que en féu Benveniste (1935). En tot cas, crec que el fet de negar o de dubtar de l'existència en PS i AA de sufixos (lexicalitzats) en l'arrel pot portar dificultats amb relació a la reconstrucció semítica i afroasiàtica.

Gregorio del Olmo es mostra partidari de subratllar la idea que, si bé el testimoni dels noms primitius, immotivats, evidencia una estructura fonològica originària de les llengües semítiques (1998: 38),⁸⁸ postular la reconstrucció biconsonàntica independent

---

⁸⁶ “En outre on voit la grande diversité des affixes mis en jeu: gutturales, dentales, labio-vélaires, sonantes, tous les phonèmes sont susceptibles de fournir des suffixes ou des élargissements”.

⁸⁷ “If there is no precise semantic function established by a concrete opposition and at the same time there is no formal identity with historical affixes, we can only, if there is no possibility of a phonological explanation, assume a working hypothesis about a root-determinative, though it has to be very strongly emphasized that the notion of root-determinatives elaborated by specialists on Indo-European in the past century cannot be uncritically applied to Semitic, and actually, its explicative power is limited even within the frame of Indo-European. Nevertheless I do not think that the concept of root-determinatives can be totally rejected, at least as a working hypothesis”.

⁸⁸ “Lexicography, it is possible that the monoconsonantal series represents the most primitive stratum of the Semitic languages and takes us back to a stage of linguistic indifferenciation in relation to other families (Afro-Asiatic, Indo-European ...). This is indicated by the few ‘referential’ elements it comprises and above all by the predominantly functorial and morphemic (non-lexical) series which complete it. Nowadays, these refer back to basic common grammatical structures which in principle remain beyond

de totes les arrels verbals, sense acceptar l'afixació de cap *Wurzeldeterminativ* o el desenvolupament consonàntic de les sonants, no és lícit per al PS (2003: 134),⁸⁹ car l'equiparació de les arrels biconsonàntiques amb l'esquema triconsonàntic és un fet que ja ha de ser aplicable en PS, per les mateixes necessitats flexives (apofòniques) (2003: 136) i morfològiques de les llengües (2003: 127).

He fet, doncs, una breu repassada de les perspectives que els diferents estudiosos han aportat a la qüestió de l'allargament de l'arrel. Hem pogut veure que, si bé en pie, l'existència de sufixos en l'arrel verbal i nominal és totalment admesa i acceptada, en lingüística semítica, en canvi, la posició dels estudiosos no és tan unànime, tot i que podríem dir que, entre els estudiosos que treballen en la reconstrucció i la lingüística històrica, s'accepta en general la tesi de l'existència en PS i AA d'elements sufixats en l'arrel.

Quant a la naturalesa d'aquests *Wurzeldeterminative*, ja he observat que, si bé alguns semitistes s'atreveixen a atribuir una funció concreta a cada determinatiu (Hurwitz 1913 i Ehret 1989), la majoria dels estudiosos són de l'opinió que, en bona part dels casos, la lexicalització històrica dels sufixos ha enfosquit l'origen etimològic d'aquests sufixos.

Tenint en compte, doncs, tot el problema que gira entorn de la reconstrucció dels determinatius radicals en semític, passem a veure en concret l'estructura i la formació de l'arrel verbal semítica. Arribats en aquest punt de la meva exposició, crec convenient de fer una distinció clara entre sufix radical, per una banda, i allargament o determinatiu radical per l'altra.

Els sufixos adradicals, doncs, són aquelles parts d'un mot motivades per un procés de derivació productiva i vivent, *i.e.* un element caracteritzat per una funció semàntica clara i productiva, com ara el grup *-tor* en llatí (*lec-tor*, *ama-tor*) o, en semític, el sufix *lamed* que es reconeix en els noms orogràfics (*karmel* de *kérem* 'grup de vinyes', akkad. *karānum*: *kr – m/n*) i el sufix *bet* per a noms d'animals (sem. *arnab-*

---

the reach of this lexicographical study. Their reduction to a lexical basis can be extremely precarious and hypothetical, apart from the natural connection with the pronoun system in the ases of verbal inflection and pronominal suffixation. We shall sketch only a simple and summary list of these monoconsonantal morphemes with morpho-syntactic function".

⁸⁹ "Reconstruire le niveau bilitère du sémitique nous amène inévitablement au stade chamito-sémitique commun. Mais cela ne présuppose pas en soi un niveau primaire bilitère, universel et unique: au contraire, avec lui coexiste un niveau trilitère, et cela dès avant la dispersion des familles du *phyllum* (égyptien, berbère, tchadique)".

‘llebre’ i *ta^hlab-* ‘rabosa’) i que té un significat concret dins el camp semàntic de l’arrel.⁹⁰

En canvi, l’allargament o determinatiu radical (*Wurzelerweiterung* o *Wurzeldeterminativ*) correspon a aquell element vocàlic, consonàntic o sonàntic,⁹¹ que ha estat motivat per un procés de derivació ja no pas productiu ni viu, i que, per la qual cosa, es veu mancat de semàntica tot i que morfològicament és totalment detectable (en una fase primigènia haurien actuat com a sufixos adradicals).⁹²

Tot i que la morfologia del *Wurzeldeterminativ* és clara, la semàntica, emperò, no ho és pas sempre. Quant al significat funcional d’aquests allargaments radicals, ja he remarcat que han de ser separats clarament dels sufixos derivatius productius, car no tenen cap significat semàntic concret que pugui ser recognoscible. Puc posar-hi l’exemple de l’arrel pie. **ḡ^hey-* ‘regar, vessar, libar’, la qual desenvolupa un allargament *t recongnoscible formalment en la forma llat. *fu-n-do* i en el germànic, gòt. *giutan* (LIV: 179-180). Ambdues formes es corresponen semànticament i formal de manera perfecta (el llatí matisa possiblement també l’*Aktionsart* mitjançant la infixació de *-n-*). El motiu de l’allargament radical no és apreciable aquí per motius semàntics de manera clara, ans es reconeix més aviat per motius formals: el germànic i el llatí devien tenir en l’estructura verbal molt poques possibilitats de flexionar temes acabats en vocal sense danyar-ne la claredat a causa de les lleis fonètiques posteriors. Aquesta argumentació

---

⁹⁰ Alguns exemples d’afixos en semític es troben en Eilers (1978: 128-129); l’autor designa en molts casos sufixos productius amb el nom de *Wurzelerweiterungen*. La terminologia, en aquest sentit, no és clara. En Eilers (1987: 515), l’autor ens dóna llistes de suposats WE prefixats (1987: 515), sufixats (1987: 517) i infixats (1987: 517-518), els quals acostumen a ser sonants: ens trobem aquí també en casos de *Wurzelvariation* que no han estat detectats, i també en casos de sufixació més o menys productiva i clara, com és ara el sufix *lamed* per als noms de muntanya i el sufix *bet* per als noms d’animals. Quant al tema de l’afixació a les arrels AA, veg. Ehret (1995: 15-54).

⁹¹ Amb relació al tema de les sonants i els WE en ie., veg. Ammer (1950-1952: 209). Quant a les sonants *n*, *r* i *l* no es tenen exemples que siguin emprades com a WE en ie. Quant a la sonant *-m*, els exemples ie. menen a considerar-la com a sufix de variació radical (*Wurzelvariation*), com en els casos *gā / gem*, *drā / drem*, *drā / dorm-*, *pres / prem*, *tres / trem*, *dhes / dhew-m*. Les variacions radicals no allarguen una arrel curta, ans modifiquen la terminació radical consonàntica. Cal tenir ben clara, doncs, la distinció entre *Wurzelerweiterung* i *Wurzelvariation*.

⁹² Veg. Ammer (1950-1952: 195, n. 8a.); amb relació al semític, veg. Diakonoff (1970), Eilers (1987: 511), Hurwitz (1913), Voigt (1988a: 50), Zaborski (1969 i 1991), entre d’altres. Estudis sobre les líquides com a possibles WE en les llengües afroasiàtiques es troben en Eilers (1987-88) i von Soden (1985), per al semític; en Derchain (1973), per a l’egipci, i en Hayward (1984) per al cuixític. Quant als WE en ie. i en sem. i la seva repercussió en l’estructura de l’arrel biradical, veg. Ammer (1950-1952: 198-199). Quant a la posició en l’arrel dels *Wurzeldeterminativs*, veg. Ammer (1950-52: 205): els WE ocupen sempre la tercera posició, mentre que, en construccions secundàries, ocupen fins i tot la quarta o la cinquena posició. Quant als determinatius radicals en ie., veg. Bloomfield (1894), Ammer (1950-1952: 213) i Meier-Brugger (2002⁸: 143, 164, 183, 286, 292); quant a la definició brugmanniana dels *Wurzeldeterminativs*, veg. Brugmann (1967²: 2. 1. 10 f. i 2. 3, 1. 56 ss.). Quant als determinatius radicals en AA, veg. Ehret (1995: 15-54).

serveix també per la majoria dels allargaments d'aquest tipus (veg. Ammer 1950-1952: 213).

4.4. *Verba primae y et w*

Els verbs que contenen les sonants radicals *w* i *y* es veuen particularment exposats a l'actuació del *Systemzwang*, mitjançant el qual els verbs biradicals s'integren analògicament al sistema triconsonàntic (Moscati 1969: § 16.118). Els verbs amb *w*- com a primera radical pertanyen a la corresponent arrel biconsonàntica; els verbs amb primera radical *y*- són en la majoria dels casos una variant dels verbs amb *w*- de primera radical. És així com s'explica el fet que en moltes de les llengües semítiques els verbs de primera radical *w*- coincideixen totalment amb els verbs de primera radical *y*- (en general les sonants *u/w*, *i/y* són al·lòfons d'un mateix fonema *ə).

En primer lloc cal subratllar el canvi característic en semític nord-occidental de *w* > *y* en posició inicial: ex. acc., àr., et. *wld* 'donar a llum'; ug. *wld* i *yld*; hbr. i sir. *yld*.⁹³ La distinció original entre ambdues categories de verbs s'observa d'una manera interna en les diverses formes derivades: per exemple en el verb hebreu *yšb* 'asseure's', la primera radical és originàriament *w* –tal com ho demostra la forma amb *h*- prefixada: *hōšib*, mentre que en *yṯb* 'ser bo' la *y* és primària –talment ho demostra la forma *hēṯīb*-. En totes les llengües semítiques la *w* inicial és absent en l'imperatiu: exemple, de l'arrel *wld*, acc. *lidī*, hbr. *lədī*, àr. *lidī*, et. *ladī* 'dóna a llum!' (però et. *wəfər* 'vés-te'n!'). L'*ilad* del siríac és excepcional (per analogia amb els verbs *primae y*); ara bé, formes com ara *teb* 'seu!' i *hab* 'dóna!', etc., es corresponen lingüísticament en les altres llengües. La *w* inicial no apareix en l'imperfet: de la mateixa arrel *wld*, hbr. *yēləd*, sir. *nēlad*, àr. *yalidu*, et. (subjuntiu) *yəlad* (l'accadi n'és una excepció: *ūlid*; noteu en hebreu i en siríac l'allargament vocàlic del prefix). Finalment, determinades llengües semítiques

---

⁹³ Veg. Stempel (1999: 36-37): "Hier ist zu beachten, daß *w* im Anlaut im Kanaanäischen und Aramäischen restringiert ist, daß nämlich als einziges gemeinsemitisches Etymon das in der Tabelle erwähnte *wa* 'und' belegt ist, während ansonsten #*y*- für anlautendes #*w*- eintritt, vgl. akk. *walādu* 'gebären', ugar. *wld* 'Kind', arab. *walada* 'gebären': hebr. *yālad*, syr. *yled*. Daß hier tatsächlich der Ersatz von #*w*- durch #*y*- anzusetzen ist, wird in den abgeleiteten Verbalstämmen deutlich, bei denen ursprüngliches *w*, nunmehr hinter einem Präfix im Inlaut, noch in Erscheinung tritt, vgl. hebr. *hōlīd* 'zeugen' < *hawlīd gegenüber *hēṯīb* 'gut machen' < *hayṯīb zu *yātab* 'gut sein'. Im Akkadischen schließlich fällt im Anlaut #*y*- stets, #*w*-ist nur altakkadisch erjalten, vgl. *GAG* S. 21 ff".

occidentals tenen infinitius sense *w* i amb una terminació “femenina”: hbr. *ledet*, àr. *lidat*, et. *lɔdat* (l’acc. fa *walādu* o bé *alādu* a causa de la reducció de la *w* inicial).⁹⁴

4.5. *Verba secundae y et w*

Un altre exemple de categoria d’arrels primàries és el format per arrels amb dues consonants i una vocal (*verba mediae infirmae et ultimae infirmae*). En aquest cas, en lloc d’adaptar l’arrel al patró triconsonàntic, una semiconsonant *w* o *y* (segons la qualitat de la vocal primària, la qual depèn, al seu torn, de la transitivitat o la intransitivitat del verb o de la denominativitat verbal), s’afegeix ja sigui al mig, ja sigui al final de l’arrel –no existeix cap verb amb vocalització *u* i amb *y* com a segona radical, o bé amb vocalització *i* i amb *w* com a segona radical–. Aquest fet pot ser indicatiu que, en el procés de transició vers el patró triconsonàntic, la segona radical fou triada en correlació amb la vocalització que existia en aquell temps en l’arrel biconsonàntica i podria tenir un significat gramatical. El mateix és aplicable als verbs de tercera radical dèbil.⁹⁵

En els verbs de segona radical *w*, *y*, l’imperatiu mostra la vocal llarga apropiada entre la primera i la tercera radical: ex. acc. *kūn* ‘alça’t!’ , hbr., sir. i et. *qūm* ‘alça’t!’ (àr. *qum*, a causa de la reducció de la vocal llarga en síl·laba tancada); acc. *šīm*, hbr. *šīm*, sir. *sīm*, et. *šīm* (àr. *šim* per la mateixa raó suara mencionada). Una vocal medial *ā* no és freqüent: ex. acc. *bāš* ‘avergonyeix-te’n!’ (cf. hbr. *bōš*, amb el canvi secundari cananeu del vocalisme sem. *ā* > can. *ō*). La vocal característica és la que queda i roman llarga (també en àrab) en la conjugació prefixada: així el pretèrit acc. *ikūn*, hbr. *yāqūm*, sir. *nəqūm*, àr. *yaqūmu*, et. (subjuntiu) *yəqūm*; acc. pretèrit *išīm*, hbr. *yāsīm*, sir. *nəsīm*, àr. *yašīmu*, et. (subjuntiu) *yəšīm*.

En les formes etiòpiques, en l’imperatiu, com també en la conjugació prefixada, les vocals es marquen llargues segons els motius etimològics pertinents. En la conjugació sufixada del semític occidental és en hbr. *qām*, en sir. *qām*, en àr. *qāma*, en et. *qōma* (en la forma etiòpica la vocal *ō* és derivada del diftong *aw*). És important subratllar que el canvi habitual en cananeu *ā* > *ō* no s’esdevé en aquest cas, tot i que hi

⁹⁴ Els imperatius i els *nomina actionis* dels verbs amb primera radical *w*- sovint conserven la forma primària del tema (això és, dues consonants amb una vocal breu al mig), cf. **(w)ld*, imperat. àr. *lid*, hbr. *lɔd*.

⁹⁵ Quant a aquest tema i amb relació al PS, veg. del Olmo (2008: 2-3).

ha petges d'aquest fet en la forma *nuḥti* 'estic tranquil' de les glosses de Tell Amarna i en la transcripció llatina *chon* 'ell era' en fenici-púnic); hbr. *śām* (però també *bīn* 'ell entengué'), sir. *sām* (però *mīt* 'ell morí'), àr. *šāma*, et. *šēma* (veg. Moscati 1969: § 16.120).

Que hi hagi interferència entre ambdues classes no és pas inusual: el fet es confirma per l'estatiu accadi *kīn* i *šīm* (assiri *kēn* i *šēm*); en la conjugació prefixada aquesta interferència és només esporàdica (ex. hbr. *yāsūm*, al marge de l'usual *yāsīm*). La inflexió del perfet aràbic mostra la reaparició de la vocal característica: *qāma*, *qumta*; *šāma*, *šimta*.

En les formes derivades amb segona radical reduplicada, algunes llengües presenten formes amb correspondència als verbs "regulars" (àr. *qawwama*, et. *qawwama*, sir. *qayyem*); l'hebreu, per altra banda, té formacions que segueixen l'esquema de verbs *secundae geminatae* (*qōmēm*). L'accadi, que té geminació de la segona radical també en el present de la forma bàsica, mostra la reduplicació seguida d'una vocal llarga en el plural (ex. *idukkū* 'ells maten', *išimmū* 'ells col·loquen', en contraposició amb les formes en singular *idūak* > *idāk* i *išīam*). La forma derivada amb *š* és formada de manera similar: ex. *ušmāt* 'ell mata', *ušmattū* 'ells maten'; *ušmīt* 'ell matà', *ušmittū* 'ells mataren'. En hebreu s'esdevenen formacions per analogia amb altres verbs "dèbils" com, per exemple *yūmat* 'ell serà mort', forma que segueix l'esquema dels verbs de primera radical *w*.

És una de les característiques dels verbs còncaus, i també s'esdevé en el cas dels *verba primae y/w*, el fet que un mateix significat pugui aparèixer al·lomòrficament en aquesta classe de verbs. Heus aquí alguns exemples de l'accadi que ajuden a exemplificar-ne l'explicació: *kāpu* (*kāp/kūp*): 'prémer, oprimir'; *qādu* (*qād/qūd*): 'encendre, incendiar'; *riāšu(m)* (*rī/ūš*): 'alegrar-se'; *šīārum* (*š²r/šīr*) 'sobresortir, ser superior'.

Molt sovint els verbs *mediae infirmae* no s'ajusten fonèticament a un patró triconsonàntic. Així mateix, si la vocal depèn únicament de la transitivitat o de la intransitivitat, *i.e.*, és un infix vocàlic, no pot ser pas llarga, car la inflexió gramatical és representada en principi per vocals breus. La forma accàdia *?i-mūt*, àr. *ya-mūt* (síl·laba ultrallarga), amb *ū* (derivat d'un hipotètic **ya-mwut-*), és motivada per raons fonètiques, car en accadi *w* + voc. esdevé *ū*, mentre que en àrab la combinació de fonemes *w* + *u* ha de ser teòricament conservada. Potser l'allargament fou causat pel fet que la inflexió vocàlica de l'arrel biconsonàntica requeria l'allargament de la vocal; això no obstant,

algunes llengües semítiques conserven encara vestigis d'una vocal breu en els verbs *mediae infirmae*.

Quant a la quantitat vocàlica dels verbs còncaus, Kuryłowicz (1972: 9) dóna una explicació sil·làbica al problema, seguint novament els camins de la lingüística històrica. Així, les formes inflexionals de $ya-R_1iR_2u$ (biconsonàntic) i les formes $ya-R_1iyR_3u$ (triconsonàntic), les de $ya-R_1uR_2u$ (biconsonàntic) i les de $ya-R_1uWR_3u$ (triconsonàntic) esdevenen estructuralment iguals abans de terminació consonàntica o zero, a causa de l'abreujament de les vocals llargues en síl·labes tancades (ex. àr. *ya-šī-ru* 'esdevenir', pl. fem. 3p *ya-šīr-na*). Tot plegat indica que, abans de terminació consonàntica o zero, les arrels triconsonàntiques còncaves esdevenen biconsonàntiques. En aquestes posicions la vocal breu dels verbs biconsonàntics pot ser interpretada com a vocal llarga escurçada, car en síl·labes obertes apareix una vocal llarga. La funció d'aquest allargament secundari $\bar{i}$, $\bar{u}$ és la de donar més expressivitat a les formes.

El mateix argument de Kuryłowicz que acabo de mencionar l'empra Zaborski (1991: 1680), el qual exposa com les arrels biconsonàntiques originals es devien haver allargat per un procés morfològic de reinterpretació de la neutralització de l'oposició de les vocals llargues i breus. L'anomenat "allargament de la vocal radical" és segurament, per a Zaborski, el resultat d'una equiparació parcial d'arrels biconsonàntiques amb arrels triconsonàntiques originàries amb *w* o *y* com a segona radical. Hi devia haver una neutralització de les vocals llargues en síl·labes tancades, mentre que abans de terminació zero o consonàntica, la vocal breu en les arrels biconsonàntiques originàries fou interpretada com a vocal llarga abreujada; així, aquesta vocal breu originària reapareix com a llarga en síl·labes obertes i dóna com a resultat una nova arrel triconsonàntica.

Diakonoff (1991-1992: 119) remarca que hi ha un cas típic d'escriptura plena, on l'allargament sorgeix per motius rítmics: les formes dels verbs *mediae infirmae* $*ya-kun > ya-kūn$, $*yV-ku(w)an > yV-kân$ i especialment els *ultimae infirmae* $(y)ib-ni-i$. Aquí l'allargament és provocat per la semiconsonant final. Els *verba mediae infirmae et tertiae infirmae* deriven d'arrels biconsonàntiques adaptades a les arrels triconsonàntiques: $ya-CCiC < *-CVCVC$ $*ya-CīC < *-CiC$; $ya-CCī < *CiC(i) < *CjC/ *CəC$.⁹⁶ Amb un sufix vocàlic, apareix una semiconsonant homorgànica, però amb un sufix zero s'esdevé un allargament vocàlic d'origen rítmic: $*ya-CCī$.

⁹⁶ Cf. la llei de Bélova, segons la qual el protoafroasiàtic $CəC-$, que produeix normalment $*CjC/ *CīC$ en semític, produeix una arrel $*y-CC$ en egipci.

Quant a la inflexió vocàlica, l'adaptació de les arrels biconsonàntiques al triconsonantisme fou un dels factors claus per al desenvolupament definitiu de l'apofonia. Una de les solucions consistí a geminar la segona radical de l'arrel bilateral (Diakonoff 1991-1992: 94). D'aquesta manera, doncs, en els casos en què no hi ha una tercera radical afegida, si l'arrel original era biconsonàntica, el patró primari **ya-CVC* fou conservat (a voltes amb l'extensió a **ya-CVC* sota la influència del patró rítmic dels temes triconsonàntics), o bé es crearen, per analogia, formes del patró **ya-C₁C₂V*: **ya-C₁aC₂V*. Amb la presència d'un sufix vocàlic, com que la seqüència **-CVV* era irrealitzable, o bé la darrera consonant de l'arrel fou reduplicada (**ya-C₁C₂VC₂* o **ya-C₁V₂C₂*: **ya-C₁aC₂VC₂*), o bé una sonant no sil·làbica, en afinitat articulatòria amb la vocal en qüestió (com *-ʔ* per *-a-*, *-i/ʉ-* per *-ə-*), fou afegida. Aquest és el motiu pel qual molt sovint els verbs *mediae infirmae*, *tertia infirmae* i *secundae geminatae* s'alternen en les llengües semítiques.

4.6. *Verba tertiae y et w*

Els verbs amb tercera radical *w* o *y* són anomenats tradicionalment *verba tertiae (ultimae) infirmae*.⁹⁷ És propi dels verbs de tercera radical *w*, *y* que la *y* predomini sobre la *w* en semític del nord.⁹⁸ Com a exemple de verb amb *y* original, puc oferir, entre d'altres, la base consonàntica *bky* 'plorar, lamentar-se', una arrel verbal que en les llengües semítiques antigues és testimoniada en acc. *baki* (estatiu), *ibki* (pretèrit); en

⁹⁷ Quant als verbs de tercera radical dèbil en semític, veg. Kienast (2001: § 317), Lipiński (1997: § 41.13), Moscati (1969: § 16.121) i Setmpel (1999: 72), entre d'altres. Amb relació a l'afroasiàtic i quant a la teoria de la *-y* com a morfema causatiu suffixat, veg. Lipiński (1997: § 43.11); Quant als verbs *ultimae infirmae* i el seu tractament en les diferents llengües històriques, veg. la bibliografia següent: per a l'accadi, *GAG* (§ 105.a), Kienast (2001: § 312) i Lipiński (1997: § 43.12); per a l'àrab, Kienast (2001: § 316) i Lipiński (1997: § 43.17.); per a l'arameu, Kienast (2001: § 315) i Lipiński (1997: § 43.15.); per al ge'ez, Kienast (2001: § 313) i Lipiński (1997: § 43.14); per a l'hebreu, Kienast (2001: § 314.2) i Lipiński (1997: § 43.14), i per a l'ugarític, Kienast (2001: § 314.1), entre d'altres.

⁹⁸ En hebreu les formes de la conjugació suffixada, a causa de la monoftongació *-ay > -ā* i *-aw > ā*, acaben en *-ā*, (p. ex. *bākā < *bakay*, 'ell plorà') escrit amb *ʔ* finale com a *mater lectionis*. En la 3 f. sg. hi ha en hebreu, vora *bānāt*, la forma més recent *bānītā* en equiparació amb *qāʔlā*. Les formes de la conjugació prefixada acaben en *-ē/e*, una terminació que resulta de la reducció de *-iy*. Quant als verbs de tercera radical *w*, són assimilats a aquells de tercera radical *y*. Amb la flexió d'elements consonàntics, la vocal temàtica *a* i la semiconsonant radical *y* es contrauen en *ī*, p. ex. *bana-i-tā > banītā*. La semiconsonant del jussiu és breu (com en acc. pret. *ibni* 'ell ha construït' i en el jussiu àrab *jarmi* 'ell ha de llançar'). Les formes de l'imperatiu (sg. 2 m. *bēnē*, f. *bēnī*, pl. 2. m. *bēnū*, f. *bēnānā*) són regularment derivades del jussiu i les diferències en el vocalisme són irrelevantes. Les formes verbals derivades segueixen en general la forma bàsica (Kienast 2001: § 314).

hbr. *bākā*, *yibkē*; en sir. *bākā*, *nebkē*; ⁹⁹ en àr. *bakā*, *yabkī*,¹⁰⁰ en et. *bakaya*, *yābkī* (subjuntiu), entre d'altres.

Quant als verbs *tertiaie infirmae* d'origen denominatiu, en les llengües semítiques històriques es pot observar clarament com, en determinats casos, la sufixació de *w* o *y* a una arrel nominal primitiva serveix per formar arrels denominatives verbals triradicals (Stempel 1999: 72). Posem-ne un cas senzill: a partir del nom primitiu i biradical *ʔahu* ‘germà’, l’etiòpic i l’àrab construeixen un verb denominatiu **ʔahawa*, àr. en III forma *ʔāhawa* ‘agermanar-se’, en la forma V *ta-ʔahhawa* ‘reconèixer-se com a germà o amic’; et. *ta-ʔahawa* i *ta-ʔāhawa* ‘ser germà, comportar-se fraternalment’. El morfema *w* és, en aquests casos, un sufix afegit com a tercera radical per formar els verbs denominatius (veg., en aquest sentit, l’apartat 7.5.3. d’aquesta tesi).¹⁰¹ És així també pertinent, doncs, veure la *y* com un antic morfema (a vegades de connotacions causatives) emprat també per formar verbs a partir d’una arrel nominal monosil·làbica i mitjançant la sufixació, p. ex. PS **panay-* ‘anar a’ < PS **pan-* ‘cara’; PS **raʕay-* ‘associar-se amb; ser amic’ < PS **riʕ-* ‘amic’.¹⁰²

⁹⁹ En arameu, els verbs amb tercera radical *w* han estat assimilats pels de tercera radical *y*. En arameu antic, l’ús paral·lel de les formes *ʔl yrwh* i *ʔl yrwy*, ‘que no sigui saciat’, mostra que tant *yrwh* com *yrwy* han de ser enteses com a variants ortogràfiques de la mateixa forma verbal en què tant *-h* com *-y* són emprades com a *matres lectionis* que assenyalen la contracció del diftong *-ē* < *-ay*. Quant al perfectiu, la 3 p sg acaba en *-ā* < *-ay* (ex. *bəʕā* < **baʕay*, ‘ell demanà’). Les 3 p. pl. tenen terminacions en *-ō* (ex. *bəno* < **banayū* ‘ells construïren’) i *-īw* (e.g. *ʔišīw* < *ʔišīyū* ‘ells begueren’). Com en àrab, les formes no contractes es donen abans de sufixos consonàntics de persona, com p. ex. *ḥazaytā*, ‘tu veieres’, *rmyṇʔ* / **ramaynāl*, ‘nos. llançarem’; *ḥzytwn* / **ḥazaytūnl*, ‘vos. veieureu’, tot i que les contraccions de formes vocàliques (*ay* > *ē/ī*) són testimoniades en els manuscrits. Mentre que la contracció és la norma en siríac (ex. *bākā*, *nebkē*, ‘cridar’; *dālā*, *nedlē*, ‘allargar’), la tercera radical *y* es conserva en arameu modern, la qual és seguida de la vocal *a*, com en àrab (ex. l’infinitiu *šāyā* ‘beure’). En els altres casos, hi ha una contracció de la *y* en *ī*, encara que també pot patir elisió, ex. *šāī*, ‘ells beuen’; *šātaḥ*, ‘nos. bevem’ (veg. Lipiński 1997: § 43.15). Les formes derivades tenen en el perfet arreu *ī*, en l’imperfet *e* com a vocal de classe, i.e., afel perf. *ʔarmī*, impf. *narme*, etpa^{ss}al perf. *ʔetrammī*, impf. *netramme*; l’imperatiu té arreu *ā*, p. ex. af. *ʔarmā*, pa. *rammā*. (Kienast 2001: § 314.4).

¹⁰⁰ En àrab clàssic s’esdevé en els verbs de classe *a-* (*fāʕala*) la monoftongació pertinent, ex. *bakā* < **bakaya*, ‘ell plorà’; *daʕā* < **daʕawa*, ‘ell cridà’. Quant als verbs de classe *i* (*fāʕila*) i de classe *u* (*fāʕula*), hi ha una diferència entre el perfet, que conserva la tercera radical (ex. *laqiya*, ‘ell trobà’; *waliya* ‘ell estava proper’; *saruwa*, ‘ell era noble’), i l’imperfet, on hi ha monoftongació (ex. *yalqā*, ‘ell trobarà’; *yalī*, ‘ell serà proper’; *yasrū*, ‘ell serà noble’). Com a norma, les semiconsonants *w/y* es conserven abans de terminació personal consonàntica (ex. *ramayta*, ‘tu llançares’; *daʕawna*, ‘nos. cridarem’) i en alguns casos, abans de la vocal *a* (ex. *yarmiya* ‘ell llançaria’; *saruwat* ‘ell era noble’). Per altra banda, hi havia antics dialectes que feien el tractament següent: *baqā*, ‘ell hi romangué’, per *baqiya*; *fanā*, ‘ell passà de llarg’, per *faniya*, i per tant realitzen el canvi d’*iya* per *ā*. La mateixa monoftongació s’esdevé en les formes passives, p. ex. *rudā* per *ruḍiya*, ‘ell fou ben rebut’; *nuhā* per *nuhiya*, ‘ell fou prohibit’. Apareixen nous diftongs quan les terminacions personals *-ū*, *-ī*, *-ūna*, *-īna* se sufixen: *-ā-ū* > *aw* (ex. *ramaw*, ‘ells llançaren’), *-ā-ī* > *-ay* (ex. *talqayna*, ‘tu (fem.) trobaràs’). Veg Lipiński (1997: § 43.17).

¹⁰¹ Un estudi etimològic i lexicogràfic de les arrels *mediae* i *tertiaie y/w* en antic sud-aràbic es troba en la tesi doctoral de Walter W. Müller (1962).

¹⁰² Quant al morfema *y* en cuixític, veg. Lipiński (1997: § 62.2): “A similar process is operative in Central Somali (Cushitic) with an *-ōy* extension suffixed to nouns to form a related verb; e.g. *biōy*, ‘to water’, from *biyā*, ‘water’; *sokorōy*, ‘to sugar’, from *sokor*, ‘sugar’; *usbōy*, ‘to salt’, from *usbā*, ‘salt’. Besides,

En els capítols 6 i 7 tractaré més detalladament de l'origen etimològic dels verbs de tercera radical dèbil en hebreu bíblic masorètic i, per comparació, en les altres llengües semítiques antigues.

4.7. *Verba secundae geminatae*

Quant als verbs pertanyents al grup dels *mediae geminatae*, els verbs que tenen la segona i la tercera radical idèntica, el probable origen biconsonàntic és especialment evident: la seva integració en el sistema del triconsonantisme demostra la important força de l'analogia.¹⁰³

En accadi, els verbs d'aquest grup s'han adaptat completament a l'esquema regular. Una forma biradical és present en l'estatiu dels verbs que indiquen una condició (ex. *dān* 'ell és fort', *sār* 'ell és fals'); aquesta forma (que és estàndard en babilònic antic) es troba en coexistència amb les formes corresponents als verbs regulars en neobabilònic (ex. *elil* 'ell és pur'). Un petit grup de verbs amb segona radical *l* o *r* forma un tipus especial duratiu amb *n*: ex. *na²arruru* 'arribar al rescat', *naparruru* 'deixar de banda', etc. En la inflexió d'aquests verbs, la geminació de la tercera radical sovint s'esdevé abans dels sufixos vocàlics: ex. *lin²arirru* 'deixa'ls ajudar'.

En hebreu, el perfet de la forma bàsica es caracteritza per seguir l'esquema regular (tipus *sābab*), però els verbs estatus tenen forma biradical (tipus *ḥam*); l'imperfet i l'imperatiu també tenen l'estructura biconsonàntica (tipus *yāsob*, *sob*). Algunes formes amb la primera radical reduplicada s'expliquen per influència aramea: ex. *yissob* al costat de *yāsob*. Abans de sufixos vocàlics, la segona radical és geminada: ex. *yāsobbū*; abans de sufixos consonàntics, s'introdueix una vocal epentètica: *ō* en el

---

there is in Somali an *-i* suffix that has a causative function, e.g. *warāb* 'to drink', vs. *warābi*, 'to water (animals)'; *kah*, 'to rise', vs. *kahi*, 'to raise'. Further research, based on Afro-Asiatic, is needed here".

¹⁰³ Quant a aquest tema veg. Eilers (1987: 514), Macdonald (1963-1965: 78-79), Moscati (1969: § 16.122-16.127), Stempel (1999: 73), Voigt (1981: 149 i 155) i del Olmo (2008: 2), entre d'altres. Quant a les arrels *pll* en egipci, veg. Greenberg (1950: 181): "Egyptian has geminate forms with identical second and third consonants just as Semitic. In general, then, the situation in Egyptian and Semitic is similar in regard to the occurrence of identical consonants within the verb root morpheme. (...) It is not necessary, of course, for all of the dissimilative changes to have happened during the same period. It would seem that some of them, at least, must date to the Hamito-Semitic period since they occur both within Egyptian and Semitic. It is obvious that this is in many ways merely a preliminary attempt in a very neglected field. The conclusions stated here, are, in many cases quite tentative. The general subject of the patterning of consonantal phonemes within the morphemes in Hamito-Semitic languages would seem to be a promising subject of investigation and one whose results must be kept in mind for their bearing on the historical analysis of this family of languages".

perfet i *ē* en l'imperfet, ex. *sabbōtī*, *tasubbēnā* (cf. la formació similar de verbs amb tercera radical *w/y*: ex. *tiglēnā*). En les formes derivades, són comunes les formacions metaplàstiques (polel, polal, hitpolel...); altres són inflexionades per analogia amb els verbs 'dèbils': ex. la forma hofal *yōsab*, forjada segons el patró dels verbs de primera radical *w* (*yōšab*).

En siríac, les estructures biconsonàntiques són àmpliament testimoniades: el perfet de la forma bàsica és *baz*, *bezzat*, mentre que en l'imperfet la primera radical és duplicada, per analogia amb els verbs *primae n* (tipus *nebboz*). El participi masc. sg. és format segons el patró dels verbs *mediae w* (tipus *bā'ez*): aquesta analogia no s'estén ni al femení ni al plural (en contraposició amb l'arameu judaic i al mandeu). En les formes derivades, són abundants els verbs formats segons el model dels regulars, com, per exemple, *'etbāzez*, etc.

En àrab, els verbs d'aquesta classe es conjuguen segons els models de les formes *farra* (perfet), *yafirru* (imperfet) en la forma bàsica; i en les formes derivades, segons els esquemes *fārra*, *yufārru*; *'afarra*, *yufirru*, etc. Quan la darrera radical no té vocal, hi opera l'analogia amb els verbs regulars: ex. *'afrarta*, etc.

En etiòpic, l'equivalència amb el verb regular és la norma general (perfet *ḥašaša*, imperfet *yəḥaššəš*). En el perfet dels verbs estatus (tipus *ḥamma*) i en la forma simple amb *t-* (tipus *tanabba*), les formes biconsonàntiques són les que prevalen. En l'imperatiu i en l'imperfet les formes curtes conviuen paral·lelament amb les formes construïdes en analogia amb els verbs regulars.

Un recurs usual de convertir una arrel nominal o verbal biradical en triradical és, doncs, la repetició de la segona radical de l'arrel, com s'esdevé en el cas dels *verba mediae geminatae*, que en molts casos tenen connotacions expressives o iteratives, p. ex. **'zz* 'ser fort', àr. *'azza*, et. *'azzaza* 'ser fort', acc. *ezēzu* 'estar enrabiāt' (una arrel verbal possiblement denominativa, cf. *'izzu* 'força', hebr. *'oz* 'força'); *sbb 'voltar', hbr. *sābab*, et. *sabba*, *sababa*, ugar. *sbb* 'girar-se'. D'aquest tema, en parlaré també amb deteniment en l'apartat 7.6 d'aquesta tesi.

És interessant també el fet que alguns dels verbs *pll*, paral·lelament als *tertiaie infirmae*, tinguin un origen onomatopèic. S'ofereixen a continuació alguns exemples clars de l'accadi: *barāru* 'titil·lar'; *ḥabābu* 'brunzir'; *arāru* 'maleir'; *kamāmu* 'fer petar les dents'; una possible onomatopeia amb un prefix *n-* causatiu en *napāḥu* 'bufar; fer pujar'; *ramāmu*: 'bramar, mugir'; *tarāru*: 'tremolar, remoure's'. Com ja ha estat

comentat anteriorment (§ 3.1), les arrels *mediae geminatae* són de fet les úniques en què una consonant del mateix lloc d'articulació pot aparèixer reduplicada.

En els *verba secundae geminatae* l'arrel biconsonàntica és evident, no només per l'existència de formes irregulars, ans pel fet que la darrera radical pot alternar amb altres consonants (*complements*, veg. Diakonoff 1988: 49 i Stempel 1999: 73). Cf., per exemple, acc. *dbb 'parlar' i hbr. *dbr, o bé acc. *šll 'capturar' i àr. *slb*, etc. (no hi ha cap raó per veure en aquest cas cap assimilació ni cap dissimilació, ans es tracta segurament d'un cas de *Wurzelvariation*).

És un fet també clarament formal i evident la coexistència sincrònica de formes còncaves i geminades. Diakonoff fa la següent dissertació a l'hora d'explicar, d'una manera seqüencial, aquesta coexistència: els verbs triconsonàntics amb $R_2 = R_3$ esdevenen formes amb vocal temàtica per metàtesi ($yaR_1R_2iR_2u > yaR_1iR_2R_2u$, etc.). Abans de terminació consonàntica o zero, el tractament és regular: $yaR_1R_2iR_2-na$, $yaR_1R_2iR_2$. Aquest canvi ens mena, en primer lloc, a establir una relació entre $yaR_1R_2iR_2$ i $yaR_1iR_2R_2u$, per una banda, i entre yaR_1iR_2 i yaR_1iR_2u , per l'altra, i, en segon lloc, ens ajuda a establir una competència entre $yaR_1iR_2R_2u$ i yaR_1iR_2u que s'ha d'explicar de la manera següent: comparada amb $yaR_1R_2iR_2$, la forma $yaR_1iR_2R_2u$ mostra la supressió de la segona radical del grup consonàntic inicial (R_1R_2), de manera que implica la geminació de la consonant radical final, *i.e.* $yaR_1R_2iR_2 > yaR_1iR_2 > yaR_1iR_2R_2u$. D'aquí la possibilitat que derivi de yaR_1iR_2 la forma $yaR_1iR_2R_2u$ paral·lelament a la forma ja existent yaR_1iR_2u . L'adopció de $yaR_1iR_2R_2u$ ocasiona la corresponent transformació de yaR_1iR_2 en $yaR_1R_2iR_2$.

Kuryłowicz fa una explicació de caire sil·làbic i estructural a l'hora d'entendre l'allargament per geminació i el vocàlic. Així doncs, el mecanisme d'allargament $R_1 R_2 > R_1 R_2 R_2$ és bàsicament el mateix que el d'allargament de la vocal radical de les arrels biconsonàntiques (Kuryłowicz 1972: 9). En última instància, el fenomen cal que sigui explicat per una unió fonemàtica, total o parcial, d'estructura triconsonàntica i biconsonàntica. Per altra banda, la coexistència de yaR_1iR_2u i de $yaR_1iR_2R_2u$ es presenta com una norma per a l'original verb biconsonàntic * yaR_1iR_2u . Els dos allargaments són testimoniats paral·lelament i sincrònica en una mateixa llengua semítica.

En conseqüència, Kuryłowicz equipara el doble allargament (vocàlic i d' R_2) amb una mateixa realitat que apunta la necessitat d'adaptació de les arrels biconsonàntiques

en un esquema triconsonàntic.¹⁰⁴ L'explicació de Diakonoff, emperò, és distinta i de caire seqüencial. Quant a la tesi d'aquest autor, no ens sembla pertinent de veure en la forma $yAR_1iR_2R_2u$ una supressió de la consonant radical final del grup consonàntic inicial: les arrels geminades existeixen paral·lelament a les còncaves, i crec que és sil·làbicament com s'han d'entendre aquestes estructures d'allargament. Contra l'argument seqüencial de Diakonoff, podria esmentar el testimoni d'un cas paral·lel: en accadi, pel que fa a la flexió verbal dels *verba mediae geminatae*, la segona radical esdevé reduplicada, mentre que la tercera radical, davant de terminació vocàlica, també es reduplica (babilònic antic: pres. *in²a(r)rarrakkum*; precat. *lin²airrū*). Aquest fet, doncs, ajuda a entendre el grau d'autonomia de les consonants geminades en l'època històrica.

4.8. Reduplicacions de les arrels

4.8.1. Arrels *ppl*, *plp* i *pll*

Amb relació al tema de la reduplicació de les arrels, les geminacions consonàntiques radicals poden donar a lloc a arrels triradicals noves, quadriradicals i fins i tot, encara que més rarament, pentaradicals. Molt sovint, en aquestes arrels geminades, s'hi entreveu l'arrel biconsonàntica originària.

Quant a les arrels triradicals que presenten geminació d'una de les consonants de la base, val a dir que hi ha quatre combinacions possibles testimoniades. Oferim a continuació, doncs, les combinacions possibles de geminació radical en una arrel triradical (seguim l'esquema de Voigt 1981: 149):¹⁰⁵

a. $C_1C_1C_2$ (verbs *ppl*)

b. $C_1C_2C_1$ (verbs *plp*)

c. $C_1C_2C_2$ (*verba mediae infirmae*, *pll*)

d. $C_1C_1C_1$ (els exemples testimoniats són secundaris)

Els quatre grups següents no es troben testimoniats amb la mateixa freqüència: per exemple, el darrer grup, el que presenta la geminació de la mateixa consonant ($C_1 C_1$

¹⁰⁴ Veg. en aquest sentit la llei de Reiner (1966: § 4.1.2.5), segons la qual en accadi (i també en ps?) $\bar{v}C$ és equivalent a $\bar{v}C$ i viceversa.

¹⁰⁵ Quant al tema de la reduplicació total, parcial i apocopada de les arrels en semític, cf. Eilers (1987: 512 i 1984-1986: 86), Macdonald (1963-1965: 77 ss.) i Voigt (1981: 149).

C₁) és molt rar i dubtós, car són formes secundàries (cf. sir. *šaššeš*, de *šeššā* ‘ungla’ i hbr. *šiš:ēʔ* ‘dirigir’),¹⁰⁶ a diferència del tipus *c*, de fet, el més corrent, el dels *verba mediae geminatae* (C₁C₂C₂), grup sobre el qual, pel fet de ser tan nombrós i de mantenir l’estreta relació amb els *verba mediae et tertiae infirmae* i pel seu origen biconsonàntic, n’he parlat minuciosament en el punt 4.7 d’aquest mateix capítol.

Els primers dos grups d’arrels geminades (*a* i *b*) pertanyen al grups de verbs *ppl* i *plp*. Quant als verbs *ppl*, si tenim presents les normes d’incompatibilitat consonàntica (Greenberg 1950: 167-168), en PS no s’haurien de reconstruir arrels verbals triconsonàntiques de primera i segona radical idèntiques. El cas de l’existència d’arrels *ppl* en semític és rar, car segons les lleis d’incompatibilitat de les arrels, una estructura consonàntica R₁ R₁ R₂ no es dona en les llengües semítiques (així passa també en pie.). En les llengües semítiques històriques són pocs els casos testimoniats d’arrels *ppl*: tal com veurem, normalment són arrels nominals o bé verbs denominatius i que no tenen cap més correspondència fora de la llengua en qüestió.

En àr. hi ha un nom, *dadān* ‘joguina’, probablement un terme infantil, però és una arrel merament nominal. L’etiòpic té pocs exemples amb primera i segona consonant idèntiques, i aquests casos són els resultats de formes quadriconsonàntiques que deriven d’una reduplicació de nucli biconsonàntic, ex. et. *ssl* ‘abandonar’ < *s/sl*. I encara, els pocs exemples del ge’ez no tenen correspondència en altres llengües semítiques. L’hebreu té un sol exemple, *ddh*, una forma pi. que significa ‘anar-se’n’.

Els verbs *ppl* en accadi són també molt poc nombrosos. He trobat tres exemples en el meu estudi d’arrels verbals amb primera i segona consonant idèntiques, en concret: *ḥahû*: ‘escopir, vomitar’; *lullu*, ‘equipar amb abundància’ i *papātu*: ‘rompre un tros petit’.

Quant al primer exemple, *ḥahû*, sembla clarament una formació onomatopèica (és una forma isolada comparativament parlant). El verb *lullu*, d’una possible arrel *llī*, és un clar exemple de verb denominatiu del substantiu *lalû* ‘abundància’. Finalment, l’estructura radical que hi ha darrere la forma *papātu* deu ser una reducció, amb possible assimilació prèvia, atès que en accadi la forma G s’equipara amb la D, d’una arrel *plpl*, tal com queda testimoniats en siríac i en àrab, on la forma d’aquest verb és *ptpt* ‘esmicolar’.

---

¹⁰⁶ Ambdues formes, emperò, no són clares. Quant a la forma intensiva de l’hebreu, Gesenius (1951: 1058) postula una forma *pipl* d’una hipotètica base *šʔʔ*, per la qual cosa sembla clara la derivació posterior de la forma verbal (tri)geminada.

Hi ha molt pocs casos en accadi que violin la norma i normalment no tenen correspondències fora d'aquesta llengua. És significativa, doncs, la gairebé total absència d'arrels *ppl* en les llengües semítiques, fet que constata la rigidesa amb què actuen les regles de compatibilitat radicals.

Quant als verbs *plp*, els exemples testimoniats de les llengües semítiques són també escassos, encara que potser no tant com en el cas de les formes *ppl*. Això no obstant, hi ha només un cas cert per al PS d'arrel verbal d'aquest tipus i és la base consonàntica *ntn* 'donar' (cf. fen. *ytn*), un possible cas d'allargament de l'arrel mitjançant la prefixació d'un determinatiu ja fossilitzat en PS.

És, però, curiós el fet que moltes arrels nominals tenen en semític primera i tercera consonant idèntiques. Cito a continuació alguns dels substantius PS pertanyents a aquesta classe: *šmš 'sol', *bwb 'porta', **tl̄t̄* 'tres', *nwn 'peix'; **th̄t* 'inferior', *šrš 'arrel'.

És significatiu el resultat que he obtingut arran de l'estudi realitzat a propòsit de les arrels *plp* en accadi, un buidat fet a partir del diccionari de von Soden: només hi ha set casos clars d'arrels verbals *plp* en accadi: *ḥašāḥu*, 'desitjar'; *kanāku*, 'segellar'; *karāku*, 'envoltar'; *nadānu*, 'donar'; *šag/kāšu*, 'maltractar'; *šalāšu*: 'fer per tercera vegada'; *zāzu(m)*, 'fer bocins'.

D'aquestes set arrels verbals, dues són clarament denominatives (*kanāku* > *kunnukku* 'segell'; *šalāšu* > *šalaš* 'tres') i tres són arrels verbals testimoniades en altres llengües semítiques: *karāku* (aram., hbr. m. 'embolicar'); *nadānu* (hbr., aram. *ntn*, ug., fen. *ytn*); *šag/kāšu* (*šgš* aram. 'enganyar, desconcertar'; hbr. m. 'excavar'). De totes les arrels verbals i nominals testimoniades (un total de dotze), cinc són arrels verbals; dues, arrels verbals denominatives, i cinc, arrels nominals (*s/šuh̄su*: 'llit'; *šeš̄set*: 'sis'; *šalaš*: 'tres'; *šamšu(m)* 'déu del sol Šamaš'; *šuršu* 'arrel').

Aquest fet, doncs, ens facilita les conclusions següents: les arrels *plp* són bàsicament nominals; quant a les verbals, algunes poden ser denominatives i d'altres són testimonis isolats de l'accadi i per tant no pertanyen al semític comú.¹⁰⁷ Les conclusions extretes per a l'accadi són extensibles a les altres llengües semítiques antigues.

---

¹⁰⁷ En accadi hi ha formacions clarament secundàries que tenen la forma *plp* a causa d'una assimilació a distància entre la primera i la tercera radical: *sps*, < *šps*, *šapāsu*, *šapāšu*, *šabāšu*: 'embolcallar' i *šnš*, < *snš*, *s/šanāšu*, també *sanāsu*?: 'posar, ficar'.

4.8.2. Arrels quadriradicals i pentaradicals

Les arrels verbals i nominals quadriliterals, de clara estructura reduplicada, són un clar exemple de construcció verbal d'origen biradical, p. ex. àr. *kaukab*, acc. *kakkab* (*kab-kab) 'estrella'; àr. *silsilah* 'cadena', et. *bārbārā* 'fer pillatge', etc.

En molts casos, emperò, l'origen biradical directe d'algunes formes quadriradicals històriques no es dona, car cal derivar-les d'arrels triradicals. En aquest sentit, la inserció de líquides (*r*, *l*, *n*) per formar verbs quadriliterals derivats d'arrels triradicals és un fet prou conegut: $R_1anR_2aR_3$, $R_1alR_2aR_3$, $R_1arR_2aR_3$ (vora una arrel potencial o testimoniada $R_1R_2R_2aR_3$). És aquesta una conseqüència morfològica d'assimilació regressiva de *r*, *l* o *n* amb la cononant següent.¹⁰⁸

Quant a les arrels quadriradicals, són possibles les següents classes amb dues radicals iguals (segons l'esquema de Voigt 1981: 149):¹⁰⁹

- a) $C_1C_2C_1C_2$ (verbs *plpl*) (p. ex. base *hlhl* 'remoure' (àr. i hbr. mishnaic *pulpal*); *dqdq* 'ser exacte' (àr. i hbr. mishnaic), *glgl* (rodar) (àr., hbr. i aram.)
- b) $C_1C_2C_3C_3$ (p. ex. acc. (*n*)*aḥarmumu*: 'rompre'; (*š*)*uparruru*, 'estendre'); hbr. '*rbb* 'barrejar'; àr. (intensius especials que connoten colors i defectes físics) *šfrr* 'ser groc'; et. *brdd* 'cobrir amb pedres'; ug. *šhrr* 'cremar'.
- c) $C_1C_2C_1C_3$ (p. ex. àr. *tarṭaba* 'ser remogut' < àr. *tariba* 'ser commogut'). Aquest esquema, emperò, pot ser degut a una dissimilació d'una arrel *plpl* originària: veg. àr. *qurqub-* 'ventre' i *qabqab-* 'id.'.

Els grups *a* i *b* són testimoniats amb més freqüència que no pas el darrer, del qual tenim testimonis isolats i sense correspondència comparativa.

El caràcter secundari d'aquestes arrels és un fet acceptat pels semitistes: tot i que per al PS es poden reconstruir arrels quadriliterals concretes pel testimoni que ens donen les llengües semítiques, això no obstant en la seva base consonàntica d'aquestes arrels s'hi entreveu normalment una arrel biconsonàntica o una de triconsonàntica.

Una prova directa (Kuryłowicz 1972: 8) de l'allargament morfològic de les arrels biconsonàntiques és la reduplicació $R_1-R_2 >$ en l'arrel quadriconsonàntica R_1-R_2-

¹⁰⁸ Kuryłowicz 1972: 26, n. 25. Cf. en aquest sentit l'origen de l'infix verbal accadi -*tana*-.

¹⁰⁹ Ja Gesenius i Kautsch (1902²⁷: 101) dividiren les bases quadriliterals en les classes següents: *a*) aquelles que tenen una cononant afegida o desenvolupada en alguna part de l'arrel; *b*) aquelles que són el resultat de la fusió de dues arrels trilaterals; *c*) aquelles que són una lexicalització de temes verbals amb existència independent.

R₁-R₂. Aquesta mena de formacions (hbr. *pilpel*) són una altra prova de l'afinitat de les arrels R₂ = R₃ amb les arrels còncaues (lly, w), car representen la reduplicació de l'arrel biliteral.

Finalment, i ja per acabar, les arrels formades per cinc consonants es donen només en les formes nominals i en els préstecs i tenen l'estructura radical C₁C₂C₃C₂C₃. Aquestes arrels pentaradicals són similars en creació i tema als triliterals amb geminació de la segona consonant. Oferim alguns exemples de verbs denominatius pentaradicals (veg. Voigt 1981: 150):

- et. *hmlml* 'esdevenir verd'; *rshsh* 'tacar, sollar'.
- hbr. *shrhr* 'envoltar amb rapidesa'; *hmrmr* 'ser bullit (tr.)' (*po⁶al⁶al*).
- sir. *hlmlm* 'somiar, somni?'.

4.9. Observacions generals

Són molt nombrosos els casos de connexió semàntica que s'estableixen entre les arrels verbals (*verba mediae et tertiae infirmae*, *verba mediae geminatae*, *verba primae n et w*, verbs *ppl*, *plp* i quadriliterals) de base binària compartida. Com veurem a continuació amb alguns exemples, en determinats casos els *verba mediae et ultimae infirmae*, els *mediae geminatae*, els *primae w et n*, els *ppl* i *plp* i els quadriliterals estableixen una connexió semàntica perquè comparteixen una base binària comuna, i també els *mediae et tertiae w et y* comparteixen en molts casos un mateix significat.

Les connexions de significat que s'estableixen de resultes de la comparació binària entre les arrels verbals són molt nombroses i abundants. Són molt rics els casos en què una mateixa base binària és compartida per diferents verbs.

Així doncs, crec en la possibilitat de fer remuntar diacrònicament l'arrel PS a una arrel biconsonàntica i monosil·làbica, allargada, ja en temps del PS, en una arrel estesa a causa de les necessitats verbals de l'esquema triconsonàntic –sobretot per l'assentament de l'apofonia–, ja sigui per geminació, ja sigui per un *Wurzeldeterminativ*, el qual, en molts casos, presenta un origen i un significat obscur a causa de la seva lexicalització històrica en l'arrel. Per tot plegat, crec, doncs, que tot origen triradical i plurisil·làbic podria perfectament apuntar a un allargament secundari de l'arrel originària.

Un cop vista la caracterització que he fet de l'arrel verbal, només em falta, per completar-ne la visió, donar pas a l'apartat que fa referència a l'apofonia vocàlica, el

desenvolupament de la qual, tal com ja he apuntat, fou d'importància capital perquè s'adaptessin al triconsonantisme les primitives arrels biradicals.

V
L'APOFONIA VERBAL

5.1. Nota preliminar

El conjunt de les llengües semítiques, gràcies a la particularitat de tenir una estructura radical verbal i nominal ben definida i que ha sabut mantenir-se fermament durant el temps, ha conservat en el sistema verbal un dels majors trets que l'ajuden a diferenciar-se i singularitzar-se com a grup lingüístic ben definit: és l'apofonia vocàlica, testimoniada i documentada en les llengües més antigues, que ha tingut un paper molt important quant a la formació i la flexió verbal i nominal.¹¹⁰

No són pas nombrosos els estudis que han mirat de tractar d'aquest tema per sistematitzar, d'una manera descriptiva i comparativa, el sistema apofònic del semític. En destaquen dos estudiosos per la seva capacitat reconstructiva i comparativa: Diakonoff¹¹¹ i Kuryłowicz, essent aquest darrer, indoeuropeista i semitista, qui més ha treballat en la matèria. Kuryłowicz és precisament autor del tractat monogràfic de l'apofonia en semític (1961), una obra de referència que encara avui no ha estat superada.¹¹²

En aquest quart capítol d'aquest estudi, vull descriure i analitzar formalment tot el funcionament flexiu vocàlic del sistema verbal semític: és així com es podrà arribar a escatir determinats punts que afecten el sistema vocàlic de classes temàtiques de les arrels verbals del semític en general i de les arrels verbals *tertiaef infirmaef* en particular.

---

¹¹⁰ Tot i que diferents canvis semàntics, analògics i posicionals hagin pogut desvirtuar els límits argumentals, la petjada apofònica és prou clara en semític: així ho ha constatat Kuryłowicz (1961) en la seva gran obra, *L'apophonie en sémitique*. Quant al funcionament de la inflexió vocàlica en semític, veg. la bibliografia següent: Aro (1964), Bravmann (1977b), D. Cohen (1973: 440), Fronzaroli (1963), Grimme (1904), Kuryłowicz (1954, 1957-1958, 1959, 1961, 1972), Petráček (1960b, 1961, 1962, 1963, 1964), Rundgren (1964), Stempel (1999: 75) i Torczyner (1910). Amb relació a l'hebreu i el cananeu, veg. Birkeland (1940a), Brønno (1966²), Sznycer (1974); amb relació a l'àrab, veg. Ambros (1973-1974) i Heath (1987), entre d'altres. Quant a la flexió vocàlica interna en les llengües afroasiàtiques, veg. Andrzejewski (1975), Bélova (1991), D. Cohen (1974), Cuny (1943), Jungraithmayr (1978, 1979, 1997), Polotsky (1964b), Rössler (1981) i Wolff (1988).

¹¹¹ Les explicacions de Diakonoff (1988: 50) sobre l'origen diacrònic de l'apofonia verbal en semític han estat forjades a partir d'arguments que es fonamenten en la teoria ergativa, una hipòtesi que ha estat molt discutida i refusada per part d'alguns dels estudiosos.

¹¹² Les teories apofòniques de Kuryłowicz exposades en l'article de 1957-1958 es troben revisades i ampliades en el tractat més complet de 1961. Un dels mèrits més importants d'aquest autor com a indoeuropeista rau en el fet que va demostrar que els coeficients sonàntics postulats hipotèticament per Saussure es trobaven reflectits en la *h* de l'hitita, com a mínim la segona laringal (*h*₂).

5.2. Flexió interna en la forma bàsica. Inflexió i derivació en les formes derivades

L'apofonia és el canvi d'un fonema (per tant pertinent i distintiu) vocàlic que es produeix per flexió en l'interior d'un mot. És, doncs, el resultat de la superposició d'una primitiva alternança vocàlica quant a les relacions jeràrquiques que uneixen les formes gramaticals entre elles (Kuryłowicz 1961: § 11).¹¹³

L'alternança vocàlica consisteix en l'intercanvi de dos fonemes (no pas de dues variants), on l'un (a_1), el membre no marcat i neutre de l'oposició, substitueix l'altre (a_2), el membre marcat, en unes condicions fonològiques definides. I és en aquest sentit que l'oposició privativa de dos fonemes vocàlics, realitzats dins d'unes alternances determinades, pot, en circumstàncies morfològiques favorables, derivar envers l'apofonia vocàlica. Cal fer una distinció rigorosa entre l'apofonia, per una banda, relacionada directament amb la morfologia, i l'alternança, per l'altra, un fenomen merament fonològic.

Una de les distincions més importants que cal fer en morfologia semítica és la que s'estableix entre les alternances fonemàtiques i les alternances morfofonemàtiques o morfològiques (Kuryłowicz 1972: 32). Cal tenir presents dos factors de lingüística estructural quan es treballa en el camp de les alternances morfofonemàtiques (anomenades *gradació vocàlica*, *apofonia* o *Ablaut*): a) històricament els diferents tipus d'apofonia es remunten com a norma a alternances merament fonemàtiques. b) la relació d'apofonia amb l'alternança fonemàtica, emperò, és només indirecta. El canvi d'alternança fonemàtica vers l'apofonia ha de ser explicat per l'ambivalència de l'arxifonema, per una polarització dels seus valors inherents a causa de la pressió de la forma bàsica sobre la derivativa i de l'oposició d'aquesta amb aquella.

L'apofonia té, doncs, en semític un tret morfològic pertinent, car la gradació vocàlica és sovint l'única portadora de distinció morfològica, a diferència, per exemple, d'altres famílies lingüístiques, com és ara el cas de l'indoeuropeu, on el feble sistema apofònic originari reconstruïble ha quedat molt desdibuixat, de tal manera que pot tenir un caràcter de redundància morfològica (tot i que l'apofonia sigui viva en el germànic i en els temes verbals del grec i el llatí), car normalment és l'afix o la desinència

---

¹¹³ El treball de Kuryłowicz (1961) és una descripció interna i sincrònica del funcionament apofònic històric testimoniada en les llengües semítiques. Mitjançant aquesta descripció interna, l'autor arriba a determinades conclusions, sobretot quant al sistema verbal semític, que les diferencien dels resultats exposats en l'article de 1949: el més recent ha de ser pres com a treball descriptiu sincrònic; el més antic, com a aportació diacrònica. En aquest sentit, cf. Diakonoff (1991-1992: 90).

l'encarregat del valor morfològic.¹¹⁴ Els motius d'aquesta debilitació, car un sistema apofònic ple com en el cas del semític no és reconstruïble en *pie.*, cal buscar-los en la llunyania: l'estructura de l'arrel, que en semític apareix ferma i estable *mutatis mutandis*, en *pie.* s'anà desvirtuant des de bon principi i s'anà afeblint per la debilitació i la caiguda de les laringals *pie.*, fet que provocà un conjunt de canvis fonètics i morfològics que afectaren de ple l'estructura de l'arrel nominal i verbal i, de retruc, la incipient debilitació del sistema apofònic.

El recurs de l'apofonia en les llengües semítiques aporta unes possibilitats immenses quant a la creació i la formació de mots. Hi ha altres recursos de formació lèxica, amb tot, en aquesta família de llengües, d'ús més restringit, com ara la sufixació sense alteració de les vocals temàtiques.

En les llengües semítiques documentades de les èpoques antigues i tardoantigues, la composició lèxica és pràcticament una eina desconeguda. La reduplicació, emperò, és un recurs llargament emprat. Així, totes les creacions de formació temàtica en les llengües semítiques es presenten únicament amb flexió vocàlica interna i en combinació amb un determinat nombre reduït d'afixos. Aquest fet desemboca en una estabilitat sorprenent de l'arrel semítica i del tema, de tal manera que qualsevol alteració posicional de consonants i de vocals ocasiona la destrucció de les correlacions semàntiques dels lexemes derivatius. Aquesta és la raó per la qual les alteracions posicionals són observables únicament i de manera limitada en les llengües semítiques de les èpoques més tardanes, moment en què els principis estructurals del semític comencen a aigualir-se (veg. Kuryłowicz 1972: 32).

Amb relació a l'apofonia i la reconstrucció de la vocal temàtica de l'arrel verbal, el punt de vista de Kuryłowicz (1961: 17) és decisiu, al meu entendre: malgrat l'enorme desenvolupament de l'apofonia en semític, l'arrel verbal no ha de ser entesa únicament com a mer esquelet consonàntic, car ofereix per força un vocalisme fonamental comparable a la gradació normal de l'arrel verbal en *pie.*¹¹⁵ És en aquest sentit, doncs, que tots els altres vocalismes de la conjugació són determinats d'antuvi: són, per tant, previsibles. El vocalisme autònom i immotivat de l'arrel verbal es troba, així, en la

---

¹¹⁴ Quant al funcionament de l'apofonia en *pie.*, veg. Güntert (1916), Kuryłowicz (1956, 1959), Meier-Brügger (2002⁸: 203 ss., sobretot pel que fa a l'*Ablaut* nominal); quant al germànic, veg. Žirmunski (1965).

¹¹⁵ Del mateix parer, quant a la gradació vocàlica de l'arrel verbal reconstruïda en semític, es mostra Diakonoff (1991-1992: 91, n. 161).

segona radical de l'imperfectiu *yaqtulu*, *yaqtilu* (*yaqtalu*) en semític occidental, i en el pretèrit *yaqtul*, *yaqtíl*, *yaqtal* de l'accadi.

Quant a la tercera radical, apareix sempre com a portadora de les desinències vocàliques, mentre que la primera radical té un vocalisme no pas autònom: pot ser zero (*yaqtulu*, *yaqtilu*), *a* (*qatala*, *qatila*, *qatula*), o bé una repetició de la segona radical (*qutul*, *qitil*). Aquesta darrera forma de la repetició de la segona radical subratlla l'absència de les formes apofòniques **qutil* i **qitul*.

5.3. Principals mostres d'apofonia nominal i verbal en semític

En semític, doncs, les formes d'apofonia tenen un paper essencial en l'evolució de la flexió i de la derivació, verbal i nominal. Tot seguit analitzaré les formes d'apofonia més rellevants del semític. Segueixo, per dur a terme aquest apartat, els esquemes de Kuryłowicz (1961) i de Stempel (1999: 75-79).

5.3.1. Apofonia en formes monosil·làbiques

Una forma clara d'apofonia es troba en les formes nominals *qatl*, *qitl*, *qutl* (àr. *kalbu* 'gos', *sifru* 'llibre', *ʔudnu* 'orella'). Kuryłowicz (1961: 26) creu que la vocal d'aquestes construccions nominals podria haver depès originàriament de l'articulació de la consonant precedent: *a* després de "laringal" (és a dir, després de *h*, *ʔ*, *ħ*, *ʕ* i després de les velars *ħ* i *ǧ*), *u* després de labial, *i* després de *y*, etc.

Quant a les formes verbals, es pot establir una forma d'apofonia entre les estructures *qtul*, *qtal*, *qtil*, la forma verbal més senzilla caracteritzada per l'imperatiu sg., cf. àr. *u-qtul* (amb vocal protètica), hbr. *qəṭōl* (amb un xevà eufònic), sir. *qṭol* 'mor!'. És a partir de l'imperatiu que es construeix la conjugació prefixada del verb (veg. Stempel 1999: 76 § 2.2.1).

5.3.2. Apofonia en formes amb dues vocals breus

Paral·lelament a les formes apofòniques nominals *qatl*, *qitl*, *qutl*, existeixen les formes amb estructura de dues vocals breus (Stempel 1999: 76, § 2.2.2):

- a. *qatil*. Un nom primari és **kabid-* ‘fetge’, acc. (allargat en fem.) *kabittu*, àr. *kabid*, hebr. *kābēd*. Aquesta forma apofònica es dona en els adjectius verbals del semític comú, cf. acc. *paris* ‘separar’, àr. *katib* ‘escrit’, hbr. *lābēš* ‘vestit’ etc. És la forma de l’estatiu acc. i les formes intransitives de la conjugació sufixada del semític occidental.
- b. *qatul*. És una forma sobretot adjectival, paral·lela a *qatil*, p. ex. hbr. *qāṭōn* ‘petit’, àr. *yaquz* al costat de *yaqiz* ‘despert’.
- c. *qital*: en formes substantives, cf. àr. *‘inab*, hbr. *‘ēnāb* ‘raïm’, i també d’adjectius abstractes com en àr. *kibar* ‘gros’.
- d. *qatal*: només testimoniats d’una manera clara en àrab com a adjectiu de verbs que denoten violència, força, p. ex. *ḥusam* ‘lleó’ (una clara substantivació del participi originari: ‘devorador, esbocinador’).
- e. *qatal*: aquesta forma apofònica és força productiva en semític; en accadi, emperò, no és tan usual, car, en lloc d’aquesta forma, sovint s’hi emprava una altra formació (cf. hbr. *zākār* ‘home’, en contraposició amb l’acc. *zīkaru*).

En els verbs, la forma *qatal* és la forma majoritària per a la conjugació sufixada del semític occidental.

5.3.3. Apofonia en formes amb vocal llarga

En l’apofonia verbal les formes apofòniques amb vocal llarga tenen un paper destacat (Stempel 1999: 77, § 2.2.3). Totes les formes derivades amb vocal llarga en la segona síl·laba (*qatūl*, *qatāl*, *qutāl*, *qitāl*; *qatūlat*, *qatīlat*, *qatālat*, *qutālat*, *qitālat*) fan a l’origen funció de substantiu, abstracte o concret, masculí o femení. L’ús doncs de *qatūl*, *qatīl* en funció d’adjectiu o de participi és secundari (Kuryłowicz 1961: 39, § 49).

- a. *qatāl*: substantiu verbal semític, formes de l’infinitiu: acc. *parāsu* ‘esquinçar’, hbr. *qāṭōl* ‘matar’; àr. *salām*, et. *salām*, hbr. *šālōm*, sir. *šlām-ā* ‘salut’.
- b. *qatīl*: participi actiu semític (també substantivat): acc. *āliku* ‘viatger’, àr. *kātib* ‘escriptor’.

- c. *qitāl*: aquesta forma és testimoniada com a nom primari **himāru-* ‘ase’. En apofonia verbal forma substantius deverbals (cf. àr. *niṭāq* ‘cinturó’ < *naṭaqa* ‘cenyir’). En àrab es troben també infinitius amb aquesta estructura.
- d. *qatūl*: és una construcció participial i adjectival de verbs intransitius en àrab: *farūq* ‘poruc’ < *fariqa* ‘tenir por’; hbr. *qātūl* ‘mort’ (participi pass.). L’hebreu emprà la forma amb terminació femenina sovint per formar construccions abstractes, p. ex. *gəbūrā^h* ‘força’ (< *gibbōr* ‘fort, heroi’).

5.3.4. Apofonia vocal breu (u, i, a): zero

L’apofonia *vocal breu : zero* en *qutl* : *yaqtulu*, *qitl* : *yaqtilu* (d’origen no prou clar ni demostrable, però segurament degut a alternances fonètiques motivades per l’accent) és comparable a la relació que s’estableix en pie. entre les formes (o estats) I i II de l’arrel, p. ex. *perk : *prek o bé *genə : *gnē (Kuryłowicz 1961: § 21). Aquesta relació s’estableix mitjançant la metàtesi de la segona radical i de la vocal contigua. Similarment al pie., i d’una manera merament formal, el semític sembla que té en aquest cas també les dues formes de l’arrel (o estats) II *qtul (*qtil, *qtal) i I *qutl* (*qitl*, *qatl*), les quals a primera vista sembla que exigeixen les bases primitives *qutul, *qitil, *qatal. La forma II és directament testimoniada per l’imperatiu, que hom reconstrueix com a *qtul, *qtil, *qtal.

5.3.5. Apofonia u : i

Aquest tipus d’apofonia prové en darrer terme d’una antiga alternança (Kuryłowicz 1961: 21, § 25). La incompatibilitat de *u + y*, *i + w*, que en les llengües històriques deriva a *iy* (> *ī* davant consonant, p. ex. *mabī^u* per **mabīw^u* < **mabyū^u*, partic. pass. de *bā^a* ‘vendre’), n’és un vestigi clar.

Però, malgrat tot, es troba en determinades categories un tractament morfològic *uy > ū* destinat a salvaguardar el vocalisme *u* característic de la categoria. Així doncs, els verbs *primae y* tenen en la forma IV *yu-y-* > *yū* (en lloc de *yī), p. ex. *yūbisu*. De la mateixa manera els femenins del tipus *qutlā* (elatiu) sembla que prefereixin *ū*, p. ex. *ṭūbā* < *aṭyabu, vora les formes paral·leles *ṭībā*.

La substitució de *u* per *i*, de *w* per *y* en contacte amb *i*, *y* ha dut a generar en àmbit del domini fonològic una alternança *u* : *i* i una oposició entre *u*, membre marcat, i *i*, membre no marcat substituïdor de *u* en contextos determinats.

Quant als verbs derivats, presenten tots en la segona radical el grau apofònic *i* (verbs transitius). Això vol dir que el timbre *i* es manté, mentre que *u* té sempre tendència a canviar en *i* en aquestes formes. Aquesta característica del verb derivat és general en tots els casos i en les arrels *ultimae* *y/w*. Hom hi obté:

Nom: (* <i>qitl</i> >) <i>qitil</i> > verb derivat <i>yaqtilu</i>
Nom: (* <i>qutl</i> >) <i>qutul</i> > verb derivat <i>yaqtilu</i>

L'antiga alternança vocàlica *u* : *i* ha estat transformada en apofonia en part a causa de les arrels *tertia* *w / y* (car en totes les classes verbals derivades $C_3 = w$ ha estat substituïda per $C_3 = y$).

5.3.6. Apofonia *u i : a*

La relació apofònica *u i : a* (com també l'anteriorment mencionada *u : i*) es realitza en els tipus denominatius *yaqtilu* i *yaqtalu* de la conjugació prefixada (cal distingir-los de *yaqtilu* i *yaqtalu* primaris). És per la necessitat de crear els verbs denominatius que el vocalisme *i* (en contraposició amb *u*) esdevé característic de l'actiu de totes les formes derivades (i a l'origen de la forma bàsica) i el vocalisme *a* de la veu mitjana-passiva en general (Kuryłowicz 1961: 26-35, § 33).

Les condicions d'influència de la laringal sobre una vocal veïna no han estat encara determinades d'una manera exacta (Kuryłowicz 1961: § 33). La zona d'ús de la vocal *a* és més gran que la de les vocals *i*, *u*, essent *a* la no marcada per oposició als altres dos fonemes vocàlics.

Malgrat tot, Kuryłowicz (1961: § 33) comenta en el seu estudi que el canvi prehistòric de *u i a*, dut a terme en contacte amb les laringals, ha deixat una forta empremta en la morfologia semítica.¹¹⁶ Això no obstant, cal considerar la diferència

¹¹⁶ Quant als verbs de l'antiga classe *a*, verbs intransitius i de semàntica mitjana, Diakonoff (1991-1992: 115) comenta: "Specially unstable semantically were the *a*-verbs, because the rather numerous words

entre les formes imperfectives *yaqtulu*, *yaqtulu* i *yaf'alu* no pas d'ordre fonètic –una prova d'això fóra el fet que els vocalismes *u*, *i* són tolerats, per exemple, en els perfectius corresponents : *fa'ila*, *fa'ula*–, car l'antiga repartició vocàlica es mantingué en l'imperfectiu simplement perquè era la forma de fundació del sistema verbal.

No s'esdevé estrictament així en els casos de verbs denominatius, el nom o l'adjectiu dels quals deriven tenia una laringal que modificà el timbre vocàlic del nom; amb relació a tot això, si l'alternança estrictament fonètica *u i : a* és morta a l'època històrica, l'apofonia corresponent té un paper encara més important que el del canvi *u : i* (Kuryłowicz 1961: § 35). El seu origen pot ser probablement representat amb l'esquema següent:

A. Nom (<i>qutl ></i>) <i>qutul</i>	Nom (<i>qitl ></i>) <i>qitil</i>
Verb (derivat) <i>yaqtulu</i>	Verb (derivat) <i>yaqtulu</i>
B. Verb (<i>qutl ></i>) <i>yaqtulu</i>	Verb (<i>qitl ></i>) <i>yaqtulu</i>
Adjectiu <i>qitil (qutul)</i>	Adjectiu <i>qitil (qutul)</i>

En el cas que la segona o la tercera radical sigui una laringal (*H*), hom hi obté:

Nom (<i>qutl ></i>) <i>qutul</i> : (<i>qutH ></i>) <i>qutaH</i>
Verb (denom.) <i>yaqtulu</i> : <i>yaqtaHu</i>
Nom (<i>qitl ></i>) <i>qitil</i> : (<i>qitH ></i>) <i>qitaH</i>
Verb (denom.) <i>yaqtulu</i> : <i>yaqtaHu</i>

Els verbs denominatius tenen, doncs, l'imperfet en *yaqtulu* (sigui *qutl* o *qitl* el nom del qual deriven). Ara bé, en el cas que la laringal del nom hagi modificat el timbre vocàlic en *a*, el verb denominatiu heretarà també el mateix canvi. Així doncs, el vocalisme radical de *yaqtaHu* és *a*, amb relació a els mots base (*qutH >*) *qutaH* i (*qitH >*) *qitaH*. Per consegüent, el verb denominatiu de *qutul*, *qitil* amb laringal en segona o tercera radical esdevé *yaqtalu*. Si la funció fonamental del verb denominatiu és la intransitiva (*i.e.*, l'estativa-fientiva) ('esdevenir o ser quelcom, comportar-se com quelcom'), llavors aquesta serà la de la forma nova *yaqtalu*, al mateix temps que les

---

having the radicals *h*, *ʕ*, *ħ*, *x* or *ʔ* in the root adopted the *a* vocalization on phonetic grounds, irrespective of semantic class”.

formes antigues del tipus *yaqtīlu* seran a partir d'ara afectades pels usos transitius, és a dir, secundaris.

5.3.7. Apofonia vocal breu : vocal llarga

Cal veure l'origen de l'oposició apofònica *vocal breu : vocal llarga* en una antiga alternança quantitativa de connotacions merament prosòdiques: en determinat moment, les síl·labes tancades abreugen la vocal (p. ex. àr. *yaqtul* 'que parli', *taqulna* 'vos. parleu (fem.)', *qul* 'parla!'), mentre que en síl·laba oberta la vocal és allargada per motius de reestructuració sil·làbica (p. ex. àr. *yaqūlu* 'ell parla', *taqūlūna* 'vos. msc. parleu', *qūlī* 'parla!' (fem.) (Kuryłowicz 1961: 36-47, § 47-61).

Aquesta alternança merament prosòdica i quantitativa, no pas morfològica, juntament amb la sufixació d'antics sufixos (p. ex. *-at(u)* del fem. o *-t(u)* de l'antic abstracte) i amb la conseqüent reestructuració sil·làbica quantitativa, donà lloc a l'aparició de l'apofonia vocàlica quantitativa, de ple valor morfològic distintiu en les llengües històriques i que permeté, amb aquest joc apofònic, la creació i la distinció definitiva de determinades formes nominals o adjectives deverbals, com ara substantius abstractes o col·lectius, infinitius i participis, per exemple el tipus *qatīl*, abstracte denominatiu a l'origen, paral·lel en el significat a la forma femenina de l'adjectiu verbal *qatīlat*, que funciona també com a nom abstracte. Però, gràcies a l'ús aposicional de la forma *qatīl*, aquesta forma anà adquirint poc a poc un significat adjectival, sobretot en semític occidental.

El desenvolupament apofònic quantitatiu en les llengües històriques és un procés gradual. Així, per exemple, l'intercanvi gràfic i fonètic entre *qatīl* i *qatīl* és freqüent, i estan testimoniats ambdós valors, el d'adjectiu i el substantivat (p. ex. acc. *adēru* i *adru* 'tenebrós, trist; tenebres'; *kanīku*, *kanku* 'segellat; document'; *šakēnu*, *šaknu* 'instituit; governador'). Malgrat tot, hom pot considerar que l'estadi final de l'evolució és en els adjectius de vocal llarga *qatīl*: *alīlu* 'fort'; *hanīnu* 'agraciat'.

És important de remarcar, però, que en les llengües històriques la quantitat vocàlica pot ser de caire prosòdic, fet merament fonològic, o bé de caire apofònic, un fet morfològic i distintiu: en molts casos, la vocal llarga ens ajuda a entreveure l'antigor de la forma, car les formes amb grau allargat comporten sempre un morf addicional (l'allargament), mentre que les formes breus, són les originàries (en molts casos les

formes allargades, tipus *qatāl*, *qatīl*, *qatūl*, *qutūl*, *qutāl*, etc., donen un valor nominal d'abstracció o de nom d'acció als derivats deverbatius).

5.3.8. Apofonia i vocalització del prefix de l'imperfectiu

La relació apofònica que en sincronia s'estableix entre el prefix de l'imperfectiu i la vocal temàtica d'aquest imperfectiu és explicada per Kuryłowicz (1961: § 41) d'una manera més diacrònica, car l'exposició teòrica comença en l'etapa prèvia a l'establiment regular de l'apofonia.¹¹⁷ En Diakonoff (1991-1992: 116), emperò, el punt de partida ja és l'apofònic, i, per tant, l'explicació té un caràcter més aviat sincrònic.

Així, si en Kuryłowicz l'evolució del vocalisme del prefix és paral·lela a la del vocalisme temàtic (1961: § 41)¹¹⁸ (en estat primitiu, doncs, *yuqtulu*, *yiqtilu*, *yaqtalu*), Diakonoff ja parteix de la premissa que en la majoria de les llengües antigues l'apofonia s'esdevenia també en els prefixos personals: hi havia, doncs, un vocalisme apofònic entre la vocalització del prefix i el de la vocal temàtica: verb transitiu **ya-CCiC*, verb intransitiu **yi-CCaC*.

El desplaçament de *yu-* a les formes derivades, l'explica Kuryłowicz arran de l'analogia dels *verba primae w et y* (1961: § 41).¹¹⁹

En Diakonoff aquest desplaçament de *yu-* s'explica com a resultat apofònic també per marcar la veu passiva, sorgida més tardanament, amb relació a l'activa *ya-*, *yi-*. Les formes reflexives, emperò, haurien adoptat el sufix *ya-*. Aquest fet ha de ser explicat pel mecanisme, no pas insòlit, de contrast de tons en síl·labes contigües o entre morfemes en el paradigma accentuat. L'aparició, doncs, del prefix àton *yu-* en contrast amb el prefix tònic *'yi-* i *'ya-* fou probablement el punt de partida del desenvolupament general d'*u*. L'autor suggereix que l'original **ə* fou retingut com a vocal neutra en posició àtona, i que després va coincidir amb la vocal *u*, que fou a l'origen un al·lòfon

---

¹¹⁷ Amb relació a la reconstrucció vocàlica del prefix d'imperfet en semític, veg. Barth (1894) i Hetzron (1973-1974). Quant a l'hebreu antic, Beyer (1969: 58).

¹¹⁸ “La vocalisation du préfixe sera d'abord en accord avec la voyelle fondamentale de la racine. Et l'extension de la préfixation sur les racines trilitères nous fera poser comme point de départ *kun* : *šukun* = *q(u)tu*l : *šutu*l, par conséquent *šutu*l, *šiqtil*, *šaqtal*. L'évolution du vocalisme préfixal est en somme parallèle à celle du vocalisme de R₁: a) État primitif, exemple: formes verbales *yuqtulu*, *yiqtilu*, *yaqtalu*”.

¹¹⁹ “Pour les racines à R₁=y et vocalisme *u* de R₂, de même pour les racines à R₁=w et vocalisme *i* de R₂, les formes en question deviennent *yuqtulu*>*yīR₂uR₃*, *yiqtilu*>*yīR₂iR₃*. Étant donné que le vocalisme du préfixe est subordonné à celui de la racine, la série sera transformée en *yiqtilu*, *yiqtilu*, *yaqtalu* –le vocalisme préfixal *yu-* étant relégué aux formes dérivées”.

de posició de $*\partial > *i$. Cenyint-se a tot això, Diakonoff (1988: 106) reconstrueix per al PS les formes derivades prefixades a partir de l'esquema següent:¹²⁰

	Perfectiu-Jussiu	Imperfectiu
D	<i>*yu-parris</i>	<i>*yu-parras</i>
Š	<i>*yu-ša-p(a)ris</i>	<i>*yu-ša-p(a)ras</i>
N	<i>*ya-n-paris</i>	<i>*ya-n-paras</i>
T	<i>*ya-t-paris</i>	<i>*ya-t-paras</i>

5.4. La vocal temàtica en les arrels verbals: transitivitat, intransitivitat i veu mitjana-estativa

Les llengües occidentals oposen els perfectius *qatala* (transitiu-causatiu) i *qatila* (intransitiu) als imperfectius *yaqtu/il(u)*, *yaqtal(u)* respectivament. Mantenen, per tant, el tipus *yaqtal(u)*, indicador d'una categoria flexional que denotaria veu estativa. Des del punt de vista de la diàtesi, doncs, la relació dels imperfectius *yaqtulu*, *yaqtilu* : *yaqtalu* és la mateixa que la que s'estableix entre els perfectius *qatala* i *qatila* (*qatula*).

Així, el sistema occidental del verb transitiu es presenta de la manera següent (Kuryłowicz 1961: § 91):

	ACTIU	ESTATIU
IMPERF.	<i>yaqtulu, yaqtilu,</i> <i>yaf^ʕalu</i> ¹²¹	<i>yaqtalu, yaf^ʕalu</i>
TEMPS NARRAT.	<i>yaqtul, yaqtil,</i> <i>yaf^ʕal</i>	<i>yaqtal, yaf^ʕal</i>
PERF.	<i>qatala, fa^ʕala</i>	<i>qatila, fa^ʕila</i>

Però, paral·lelament a la conjugació primària *yaqtulu* / *yaqtilu*, hi ha també verbs deponents del tipus *yaqtalu*, perf. *qatila*, que es relacionen amb els seus actius corresponents, i que representen els verbs denominatius. Semblantment als verbs

¹²⁰ Quant al tema del bivocalisme originari en PS i de l'origen al·lofònic de les vocals *i* i *u* ($< *\partial$), veg. especialment del Olmo (2008: 3-4).

¹²¹ La ^ʕ*ayin* com a segona consonant de l'arrel indica la presència de laringal en la forma verbal en qüestió.

deponents de les llengües indoeuropees, són idèntics, per forma, als mitjà-passius dels verbs actius; de la mateixa manera, aquests verbs s'equiparen amb els verbs intransitius (*yaqti/ulu*) i amb el perfectiu (*qatila*). La conjugació *qatila* de les llengües històriques pot ser qualificada de *deponent* pel fet que correspon a l'antic mitjà-passiu, talment com les formes llatines dels verbs deponents *sequor* o *morior* (Kuryłowicz 1961: § 92).

En conseqüència (Kuryłowicz 1961: § 92), fóra convenient de distingir en semític occidental les conjugacions primàries següents (que representarien, en principi, el sistema de conjugació del semític comú) (veg. Kienast 2001: § 205):

1a) Conjugació activa-transitiva: impf. *yaqtu/ilu*: perf. *qatala*. (mitjà-passiu = 2).

1b) Conjugació activa-intransitiva: impf. *yaqtu/ilu*: perf. *qatila*.

2) Conjugació deponent: impf. *yaqtalu*: perf. *qatila* (amb el tipus residual *qatula*).

Diakonoff segueix el mateix camí que Kuryłowicz en aquest sentit quan apunta que la vocalització *i* de l'antic puntual afroasiàtic del nord indicaria verbs de moviment o transitius, i que, més tard, un nou esquema de vocalització *u* en lloc de *i* hauria sorgit per a verbs d'acció transitiva (1991-1992: 115).¹²² La vocalització *a* hauria estat reservada, doncs, per a verbs d'acció mitja i intransitius.¹²³

L'esdeveniment més important dins la història de la conjugació occidental ha estat la renovació de la forma mitjana-passiva *yaqtalu* per una nova forma ja gairebé passiva *yuqtalu* (el perfectiu *qatala* fou substituït de la mateixa manera per *qatila*) (Kuryłowicz 1961: § 96). Pel seu origen, *yuqtalu/qatila* representa simplement el mitjà-passiu de la forma causativa (àr. *ʔaqatala*, *yuqtulu*), etc.¹²⁴ En àrab els imperfectius mitjans-passius de les formes I i IV són idèntics (*yuqtalu*). En hebreu, per altra banda, la forma *hofʿal* (impf. *yufʿal*) correspon a la passiva de *qal*. És per aquest motiu que alguns semitistes han pogut considerar alguns imperfectius de la forma *hofʿal* com a imperfectius passius de la forma *qal*. Certament, *yuttan* 'és donat', *yuqqah* 'és pres', i d'altres formes encara, no apareixen mai en l'imperfectiu de la forma *hifʿil*. En realitat es remunten a una veu passiva comuna i formalment idèntica entre la forma bàsica i la

---

¹²² "In Semitic the original form of the NAA punctal seems to have been relegated to the sphere of the verb of motion, or of transitive verbs of surface action: Akk. *ʔi-šbir* 'he broke' (durative *ʔi-šabbir*), Arab. *ya-drib-u* 'he hits'. A new pattern with *-u-* for *-i-* had evolved for transitive verbs and was used for verbs of transitive action: Akk. *ʔi-prus* 'he divided' (durative *ʔi-parras*), Arab. *ya-nḍur-u* 'he guards'. The vocalization *-a-* was reserved for medial and intransitive action: Akk. *ʔi-lmad* 'he learned' (durative *ʔi-lammad*), OAkk. *yi-blaṭ* (durative *yi-balluṭ*) 'he revived, he started to live', Arab. *ya-ḥzan-u* 'he is in sorrow', Eth. Jussive *yə-lbas* 'let him be clad', Mehri *yi-tbōr* 'he is breaking'".

¹²³ Quant a la intransitivitat i la transitivitat verbals, veg. Lipiński (1997: § 38.15).

¹²⁴ Aquesta forma de l'imperfectiu és una mostra de forma derivada mancada d'afix derivatiu.

causativa. Semblantment, en hebreu hi ha formes passives pu. sense que la seva forma activa pi. sigui testimoniada.

Diakonoff (1991-1992: 103) fa notar que la classificació semàntica dels verbs semítics segons la vocalització de les formes conjugades (-CCuC- transitiu, -CCiC- moviment, -CCaC- acció intransitiva, etc.) hauria de ser aplicada únicament a arrels triradicals, car la vocal dels *verba mediae et ultimae infirmae* sembla que depèn únicament de la vocalització original de l'arrel. Així, els *verba mediae infirmae* semblen més freqüentment intransitius (en accadi ca. 66%), i els *verba ultimae infirmae* són amb més assiduïtat transitius (en accadi ca. un 70%).¹²⁵

5.4.1. Les classes vocàliques verbals en etiòpic

Les quatre formes verbals del ge'ez són: el perfet *qatala*, l'imperfet (anomenat també present) *yəqattəl*, el jussiu (anomenat també subjuntiu) *yəqtəl* i l'imperatiu *qətəl* (Tropper 2002a: § 44.11). Quant al perfectiu, cal fer la diferència en dues classes (Kienast 2001: § 219 i Tropper 2002a: § 44.12):

- a) La classe trisil·làbica del tipus *nagara* 'parlar', caracteritzada normalment per verbs transitius.
- b) La classe bisil·làbica del tipus *labša* (<*labəša) 'vestir-se', caracteritzada normalment per verbs intransitius (veu mitjana).

La vocal temàtica, situada entre la segona i la tercera radical, és sempre *a*: les formes amb *i* i *u* originàries (*qatila, o *qatula) passaren en etiòpic a *qatəla i després s'escurçaren en *qatla.

En determinats verbs, concretament en els verbs estatus i en els verbs amb *r* i *l* en segona radical, hi ha testimoniades, l'una al costat de l'altra, formes de perfet del tipus ple (*nagara*) i del tipus apocopat (*labša*) (p. ex. *qarba/qaraba* 'ser a prop, atansar-se'; *šalma/šalama* 'ser fosc, brut'; *tarfa/tarafa* 'deixar, abandonar, tenir en abundància'; *ʿašaba / ʿašba* 'ser dur, difícil'). El motiu d'aquesta vocalització doble hauria de ser estudiat amb deteniment. Al marge dels motius fonètics que envolten la presència de consonants líquides i les possibles vocals anaptíctiques que hi podrien aparèixer, caldria

---

¹²⁵ Hom podria veure en els casos de verbs IIIy l'origen d'un antic sufix (*Wurzeldeterminativ*) denominatiu i, per tant, portador de la valència transitiva en els verbs d'aquesta classe.

buscar-hi, quant als verbs estatus sense consonants líquides, valors plenament morfològics apofònics amb relació a la diàtesi d'aquests verbs.

L'imperfet (*yəqattəl*), anomenat també *present* (Tropper 2002a: § 44.13), és, des del punt de vista formal, la forma llarga de la conjugació prefixada.¹²⁶ La seva construcció té en totes les formes verbals (bàsica i derivades) les característiques següents:

a) una vocal *a* entre la primera i la segona radical.

b) la geminació de la segona radical.¹²⁷

El jussiu (*yəqtəl*), anomenat tradicionalment *subjuntiu* (Tropper 2002a: § 44.14), és, des del punt de vista d'estructura, la forma escurçada de la conjugació prefixada. Aquest mode s'empra en les oracions principals com a forma desiderativa i, en les subordinades, quan tenen un sentit final, consecutiu, etc.

L'estructura del jussiu és bisil·làbica amb la vocal *ə* en la síl·laba del prefix, i les vocals *ə* o *a* en la segona síl·laba, entre la segona i la tercera radical. La vocal temàtica del jussiu té una oposició apofònica amb la del perfectiu: així, els verbs que fan el perfectiu del tipus *nagara* tenen com a norma general *ə*, p. ex. *yəngər* (sem. **yaqtu/il*); els verbs que fan el perfectiu del tipus *labsa*, tenen com a norma general una vocal *a*, p. ex. *yəlbəs* (sem. **ya/iqtal*).

Els verbs, però, que fan el perfectiu amb una doble possibilitat de vocalització (estatus o amb una líquida) (p. ex. *tarfa/tarafa*) fan el jussiu també amb una bivocalització (*yətraf/yətrəf*) 'deixar, abandonar, tenir en abundància' (veg. Tropper (2002a: § 44.14).

---

¹²⁶ Quant a la vocalització del prefix, es troba una explicació en Corriente (1996: § 2.3.3.2.1): "La vocalización del prefijo en etiópico es *ə* –debido a una propagación paradigmática de los efectos de la ley de Barth (**yalbas* > *yilbas*), como en hbr. y neoár., y con las mismas excepciones en contacto con guturales, donde tenemos *ä*– salvo en las formas derivadas donde **a'a* > **ā*, o sea *a*".

¹²⁷ Pel que fa a la geminació de la segona radical i d'aquesta problemàtica, veg. Tropper (2002: § 44.13, n. 113): "Der mittlere Radikal von Impf.-formen wird gemäß trad. A. durchgehend –in allen Stämmen– geminiert gesprochen. Entgegen dieser Tradition wird der mittlere Radikal von Impf.-Formen in älteren Grammatiken des Äth. (z.B DG) nicht geminiert umschrieben (*yəqattəl*). Es gibt eine lange Diskussion darüber, ob die Geminatio alt ist oder nicht. Sollte sie sekundär sein, wäre die Ähnlichkeit mit dem akkadischen Präsens ein Zufall. Überzeugende (inneräthiopische) Argumente für die Ursprünglichkeit der betreffenden Geminatio hat Voigt (1990) geliefert. Diese Annahme wird ferner dadurch gestützt, dass sekundäre Geminatio im Äth. häufig vor der Tonsilbe aber nur ganz vereinzelt nach der Tonsilbe zu beobachten sind".

5.4.2. Les classes vocàliques verbals en accadi

En accadi, W. von Soden fa una primera divisió dels verbs: els de caràcter estatiu i els d'acció (*GAG*: § 87).¹²⁸

Quant als de caràcter estatiu, relacionats directament amb els adjectius, tenen normalment la vocalització *i*, tot i que en accadi antic i en antic babilònic hi ha formes testimoniades amb la vocal *a* (Von Soden *GAG*: § 87a).¹²⁹

Quant als verbs d'acció, transitius o intransitius, se sol fer la distinció verbal en quatre classes principals (Von Soden *GAG*: § 87c) a partir de la vocal temàtica de l'arrel, que és la vocal que precedeix la radical final en el present i el pretèrit G:¹³⁰ una classe apofònica *a/u* per a verbs transitius;¹³¹ una classe *a* per a verbs transitius, també; una classe *i* per a verbs transitius, el resultat dels quals és produït per una acció momentània, o bé intransitius de moviment, i finalment una classe *u* per a verbs intransitius (la majoria).¹³² Aquesta divisió respon, doncs, a l'esquema següent:¹³³

¹²⁸ Amb relació a les classes verbals de l'accadi, veg. Kienast (2001: § 207).

¹²⁹ Caldria estudiar més detalladament aquest fet. La vocal en *i* en el pretèrit i el present accadi de verbs d'estat pot indicar segurament la capacitat de la vocal per crear verbs denominatius provinents d'adjectius.

¹³⁰ Paral·lelament a la formació del present i el perfet G accadi, hi ha l'estatiu, la forma conjugada de l'adjectiu verbal *parasum* (< *parisum*). No té la noció de temps, ans és el resultat/estat permanent de l'acció. La formació es fa prenent l'adjectiu verbal i afegint-li les desinències personals (pn. personals). Els estatus normalment tenen la base *paris*; alguns, però, poden presentar la base *parus*: *maruṣ* ('ell està malalt' > *marāṣum* (*a*)) o bé *paras*: *rapāš* ('ser frondós' > *rapāṣum* (*i*)).

¹³¹ Quant als verbs que pertanyen a l'*Ablaut-Klass*, cf. les explicacions de Reiner (1966: 76): "For certain stems, forming a subgroup usually called 'Ablaut-class' two vowels usually are given, since the vowel of the preterit and that of the present differ. The 'Ablaut-class' stems are those which form the present tense by vowel replacement, and since, as it will be seen, the replacement is always *a*, there is in fact no need to specify both vowels". I encara Reiner (1966: 78-79): "For some groups of verbs, it is not sufficient to state the two allomorphs of the stem, because these verbs have one stem vowel in the preterit and imperative, and another in the present and perfect. Hence, either two stems have to be given, or the present and perfect tense morphs have to include an additional morph, 'vocalic replacement', (...) called Ablaut in the grammars".

¹³² Quant a les formes derivades i el joc apofònic amb relació al present i l'imperfet en accadi, veg. Kuryłowicz (1961: § 78).

¹³³ Amb relació al nou imperfectiu *iparras* (Kuryłowicz 1961: § 70), la característica vocàlica més important és el fet de mantenir la mateixa gradació vocàlica que la del seu corresponent adjectiu verbal. Per tant, manté l'antiga oposició de la diàtesi entre l'adjectiu verbal *qatal*, forma base de *yaqattal*, i l'adjectiu verbal *qatil*, forma base de *yaqattil* (*yaqattul*). La forma transitiva *qatal* es troba a la base de presents transitius *yaqattal* (*ikaššad*). La forma intransitiva *qatil* ajuda a bastir els presents intransitius *yaqattil* (*ikaššid*). Conseqüentment, s'obté com a punt de partida de l'estat històric:

	verbs transitius	verbs intransitius
pretèrit	<i>yaqtul yaqtil</i>	<i>yaqtul yaqtil</i>
present	<i>yaqattal</i>	<i>yaqattil</i>

L'etat històric de l'accadi (Kuryłowicz 1961: § 70) testimonia alguna diferència envers l'esquema acabat d'exposar per un factor: els verbs transitius *yaqtil* han abandonat el seu antic present *yaqattal* per *yaqattil* (*GAG* § 113). Les conseqüències d'aquest fet és que l'apofonia flexiva només apareixerà en la classe de verbs *a* : *u* –*Ablaut Klass*–, i de la mateixa manera, doncs, només en els verbs transitius.

		PRES. G	PRET. G	
<i>prs</i> ‘separar’	classe <i>a/u</i>	<i>iparras</i>	<i>iprus</i>	Transitiu
<i>šbt</i> ‘mesurar’	classe <i>a</i>	<i>išabbat</i>	<i>išbat</i>	Transitiu
<i>pqd</i> ‘confiar’ (tr.)	classe <i>i</i>	<i>ipaqqid</i>	<i>ipqid</i>	Trans./Intransitiu
<i>rpd</i> ‘córrer’	classe <i>u</i>	<i>irappud</i>	<i>irpud</i>	Intransitiu

Quant als verbs de classe *ipaqqid* / *ipqid*, del buidat que he dut a terme a partir del diccionari de Black, George i Postgate (2000²) (CDA), trobo significatiu el fet que gairebé un 20% dels verbs de classe *i* (d’un total de 297 verbs testimoniats) de l’accadi tingui en la forma bàsica i en la forma D un significat verbal argumental idèntic o molt similar. Formalment, el que diferencia el present duratiu G (*ipaqqid*) del pretèrit D (*upaqqid*) és tan sols la vocalització apofònica dels prefixos personals. Aquesta tendència a l’equiparació de la forma D i G fóra, doncs, una clara mostra del valor factitiu (sobretot en els verbs d’estat) i intensiu que encara roman en la forma bàsica i que més tard s’hauria equiparat i regularitzat únicament en la forma derivada D, diferenciada només per l’apofonia vocàlica del prefix de l’imperfectiu en *u*.

5.4.3. Les classes vocàliques verbals en àrab

En àrab, l’imperfectiu de la forma bàsica de la veu activa té tres vocalitzacions distintes:¹³⁴ *yafʿal*, *yafʿil*, *yafʿul* (Fischer 2002³: § 216). Juntament amb les classes vocàliques del tema de perfet i les de l’imperfet, són possibles sis combinacions:

- 1a. *faʿala* / *yafʿulu*   4a. *faʿila* / *yafʿalu*
2a. *faʿala* / *yafʿilu*   5a. *faʿula* / *yafʿulu*
3a. *faʿala* / *yafʿalu*   6a. *faʿila* / *yafʿilu*¹³⁵

La gran majoria dels verbs de l’esquema *faʿala* pertanyen a les classes primera i segona. La *a* de l’imperfectiu de la classe tercera és condicionada pel veïnatge d’una laringal o una faringal: *qaraʿa* / *yaqraʿu* ‘llegir, recitar’.

¹³⁴ Sobre les relacions de les vocals temàtiques en àrab i en accadi, veg. Diakonoff (1988: 91).

¹³⁵ La classe sisena és representada únicament per *ħasiba* / *yaħsibu*, *yaħsabu* ‘considerar’.

El perfet de la classe *faʿila* té per regla general l'imperfet *yafʿalu* (classe quarta): *šariba / yašrabu* 'beure'. De la mateixa manera, l'imperfet *yafʿulu* (classe cinquena) pertany únicament al perfectiu *faʿula*.

Quant a la semàntica verbal (Corriente 1996⁵: 150 i Kienast 2001: § 218), i d'acord amb la resta de les llengües semítiques occidentals, els verbs que denoten acció solen tenir un tema de perfectiu *qatal*, mentre que els d'estat solen tenir un tema *qatil*, i els que són estatus, *qatul*. Ex: *katab-* 'escriure', però *fariḥ-* 'estar alegre' i *ḥasun-* 'ser bo'.

Fischer (2002³: § 163) fa una tripartició més senzilla de la vocalització verbal de la forma bàsica activa, cenyint-se a criteris qualitius del verb. Així, divideix la conjugació bàsica en tres classes¹³⁶ distintes segons la vocalització del tema de perfet:

a) *faʿala* (impf. *yafʿa/i/ulu*): inclou verbs d'acció transitius i intransitius com ara *qatala/yaqtulu* 'matar', *ḍaraba/yaḍribu* 'colpir, picar, mossegar'.

b) *faʿila* (impf. *yafʿalu*): inclou una gran majoria dels verbs intransitius o que expressen qualitat: *ʿaliqa/yaʿlaqu* 'penjar', *baliha/yablahu* 'ser de ment senzilla'.

c) *faʿula* (impf. *yafʿulu*): inclou exclusivament verbs que expressen qualitats o atributs com *ḥasuna/yaḥsunu* 'ser bo, atractiu', *ʿamuqa/yaʿmuqu* 'ser profund'.

5.4.4. Les classes vocàliques verbals en ugarític

Hom acostuma a dividir els verbs de l'ugarític en tres classes segons la seva vocal temàtica i la corresponent argumentalitat dels verbs (Segert 1984: 55, Sivan 1997: 113, Tropper 2000: 447, Pardee 2003-2004, 2: 225):

a) Verbs d'acció: *qatala / yaqtul (yaqtil)*

b) Verbs d'estat passatger (fientius): *qatila / yiqtal*

c) Verbs d'estat permanent (essius): *qatula / yiqtal*

Paral·lelament a aquesta classificació, emperò, una laringal en segona o tercera posició exigeix el canvi, al marge de la diàtesi verbal, envers les vocals temàtiques següents: *qatila-yiqталu* (veg. Gordon 1965: § 9.6 i Segert 1984: 58-59).

És interessant la perspectiva que aporta Tropper (2000: 453-454) en la seva gramàtica (en contrapartida amb aquesta opinió, veg. Pardee 2003-2004, 2: 229).

¹³⁶ La mateixa tripartició la fan Corriente (1996: § 2.3.3.1) i Wright (1964³: 2a part, § 36).

Segons aquest autor, la vocal temàtica verbal es veu estretament condicionada i depèn de tres factors molt decisius:

a) De la classe de significat de l'arrel (factor lèxic): les arrels amb significat estatiu vocalitzen l'imperfectiu amb *a*, mentre que els verbs d'acció (transitius o intransitius) ho fan amb *u* o *i*.

b) Del significat semàntic que vol adoptar el verb. Tropper (2000: 453-454) sosté que el canvi de vocalització temàtica, tenint present les vocalitzacions bàsiques del punt anterior (*a*), pot fer modificar sintàcticament la valència d'un verb *i*, per tant, canviar-ne l'estativitat envers la transitivitat o, en alguns casos, envers la causativitat (sobretot, mitjançant la vocalització *i*).

c) De la qualitat fonètica de la segona i la tercera radical de l'arrel. Les arrels amb guturals (laringals i faringals) en segona i tercera posició vocalitzen la conjugació prefixada amb *a* com a norma general.

Quant al prefix vocàlic, és directament testimoni per la primera persona del singular,¹³⁷ en l'escriptura alfabètica, la vocal és indicada per un dels tres signes *a*, *i*, *u* que expressen la glotal seguida de la vocal (veg. Segert 1984: 58 i Sivan 1997: 115). Alguns noms en escriptura sil·làbica també indiquen la qualitat del prefix de la vocal. El prefix vocàlic *a* apareix en els imperfets que tenen la característica vocàlica *u* o *i*. El prefix vocàlic *i* es mostra en formes que tenen la vocal temàtica *a*, al marge de si és per semàntica o per posició d'una laringal. En el sistema sil·làbic el prefix de la tercera persona singular masculina *yi-* és testimoni per la simple *i*. El prefix vocàlic *u* és limitat a verbs amb arrels còncaves.¹³⁸

Amb relació al tema de la reconstrucció d'una forma causativa flexiva en *i* en ugarític (*yaqtil*), exposo a continuació, a manera d'excurs, les meves teories. Si s'accepta la hipòtesi, demostrada en l'estudi de Joosten (1998), que en PS la capacitat de modificació de diàtesi d'un verb en la forma bàsica era potencialment possible mitjançant el recurs de la flexió interna (de l'apofonia), cal acceptar que, donat un verb transitiu, el canvi apofònic afavoriria el canvi de diàtesi envers un sentit més augmentat de transitivitat, de sentit intensiu i a voltes causatiu. Ens trobaríem en aquest cas, doncs, davant un exemple de causativitat morfològica assenyalada únicament per la variació apofònica d'un verb transitiu. En el cas que el verb en qüestió fos denominatiu, la semàntica causativa fóra de caràcter més aviat lèxic, sempre que no es trobés el seu

¹³⁷ Pel que fa a la seqüència dels prefixos i la vocal temàtica, cf. també Gordon (1965: § 9.9).

¹³⁸ Per a l'ugarític amb relació a les altres llengües, cf. Beyer (1969: 20).

corresponent verb en forma i significació bàsiques. Per tots aquests factors hom podria avançar *a priori* que l'existència en ugarític d'una causativitat flexiva en *i* (morfològica o lèxica) és del tot possible en potència.

La causativitat¹³⁹ s'expressa en ugarític, com a forma regular, mitjançant la derivació, amb el prefix *š-*, i mitjançant el morfema flexiu vocàlic *i* entre la segona i la tercera radical de la base verbal de l'imperfectiu i el perfectiu, talment com en accadi.

En lloc del prefix derivatiu *š-*, el prefix *h-* (debilitat *a posteriori* en *ʔ-*) en la conjugació sufixada és emprat en antic cananeu (*hi-ih-bi-e* [*hiḥbiʔ*] EA 256,7), en arameu (*hanpēq* 'ell causà la fugida', *ʔaʔbēd* 'ell féu produir'), en hebreu (*hiqdīs* 'ell consagrà'), en moabita (*hrʔny* 'ell em permeté de veure-hi'), en àrab (*ʔahaba* 'ell féu brandar (una espasa)') i en sud-aràbic modern i en etiòpic (geʕez *ʔaqtala* 'ell causà la mort', amarinya *aqärräbä* 'ell causà la proximitat, ell portà').¹⁴⁰

En la conjugació prefixada, la preformativa *h-* > *ʔ-* és normalment suprimida en cananeu antic, en hebreu, en moabita, en alguns dialectes arameus, en àrab i en etiòpic (cf. hbr. *yaqīl* 'ell assassinarà', moabita *wʔšb* 'i jo ho vaig retornar', àrab *yuhibbu* 'ell estimarà'). En geʕez, emperò, s'allarga compensatòriament la vocal, p. ex. *yānakkər* 'ell se'n meravellarà' (Tropper 2002a: § 44.4). El fenici és l'única llengua semítica¹⁴¹ que empra el prefix derivatiu *y-* totalment regularitzat per marcar la causativitat (*yifʔil*), p. ex. *yqdšt* 'jo vaig consagrar'.

Centrant-me en la llengua ugarítica, hem vist que el morfema *š-* i la vocal temàtica *i* és la forma regular de marcar derivativament la causativitat en l'imperfectiu (*yašaqtīl*). Pel que fa al tema de la presència d'una *h-*causativa i *ʔ-*causativa en ugarític, hi ha hagut una vasta polèmica. Gordon (1965: 83-84) és del parer que no hi ha cap evidència clara per a la reconstrucció d'aquestes dues formes. Tot i que el significat és clarament causatiu en *amlkn* (49: I: 18) 'el faré rei' i *nmlk* (49: I: 20, 26) '(el) farem

¹³⁹ Quant al tema de la causativitat en general i amb relació a les llengües del món, remeto el lector a l'interessant article de Comrie (1999⁵: 309-348). Quant al tema de la causativitat en les llengües AA, cf. Lipiński (1997: § 41.7).

¹⁴⁰ Com a tret particular de les llengües etiòpiques, el morfema prefixat derivatiu *ʔa-* o *a-* pot afegir-se a la forma bàsica, a la forma amb segona radical geminada, a la forma amb primera vocal allargada i a la forma amb afix *t*.

¹⁴¹ Una possible forma *yifʔil* en hebreu la troba testimoniada residualment Gordon (1965: § 9.40) en la Bíblia hebrea en יהוה ישיב ישיב ישיב (2Sa 15,8) i en בעת יביא (2Cr 24,11). Però, en ambdós casos, la coincidència de la preformativa *y* de tercera persona msc. amb la del prefix causatiu és un entrebanc per a la demostració segura del prefix derivatiu. No menyspreant aquesta possibilitat, emperò, podríem estar davant d'un cas de causativitat flexiva morfològica antiga, que en l'època masorètica devia ser vocalitzat en forma hif. Els estudis sobre el prefix derivatiu causatiu *y-* que presenta el fenici en la forma causativa *yifʔil* són nombrosos. A primera vista, sembla que sigui el resultat de la debilitació del morfema derivatiu prefixat causatiu antic *š*, *h* o *ʔ*, i la consegüent assimilació regressiva de la vocal flexiva *i* de valor causatiu representada mitjançant la corresponent semiconsonant homòrghica *y* en l'atac i l'inici de la síl·laba.

regnar', cal que aquests verbs, segons aquest autor, siguin analitzats com a pertanyents a una forma D.

Dahood (1957: 73) ha vist aquestes formes com a causatives i no pas relacionades amb una forma D, pel fet que l'hebreu mai emprà la forma pi. en la base *mlk*, ans la forma *hif'il*. En àrab el verb *malaka* té l'imperfectiu en classe *i* (*yamliku*), i dóna al verb denominatiu un canvi de valència vers la transitivació ('ser rei quant a quelcom' > 'posseir, dominar' (ac.)), mentre que les formes derivades II i IV prenen el significat plenament causatiu ('fer posseïdor algú').

El meu punt de vista, emperò, té en compte la possibilitat de trobar en aquest verb denominatiu l'antiga capacitat de la vocal temàtica *i* per crear verbs denominatius de transitivitat augmentada envers la causativitat; ambdues formes no tindrien, doncs, prefixos derivatius ni pertanyerien a cap forma derivada, ans la sola vocalització *i* de la forma bàsica hauria donat al verb denominatiu en qüestió una semàntica causativa lèxica.¹⁴²

Al marge de la causativitat entesa derivativament, Gordon (1965: § 9.9) s'empara amb els pocs residus que resten en hebreu d'imperfectius de la forma *qal* en *i* i reconstrueix l'imperfectiu bàsic *yaqtil* de l'ugarític en alguns verbs còncaus i en els verbs que conserven la vocalització temàtica *i* en l'imperfectiu de l'hebreu masorètic.¹⁴³

Dahood (1957: 62-73 i 1965: 24-25) ha mirat de demostrar que hi ha formes *ʔafʔel* en ugarític, però Merrill (1974: 40-49) ha refusat els seus arguments; la justificació d'aquest refús, això no obstant, no ens sembla definitiva, car l'autor oblida els casos dialectals i l'existència a voltes de formes fossilitzades.¹⁴⁴

Segert (1984: 68) és del parer que les formes amb causativa interna flexiva, sense cap mena de prefix causatiu derivatiu, es troben testimoniades en l'imperfectiu. La característica vocàlica d'aquestes formes, com caldria esperar, és la vocal apofònica *i*, que molt probablement és breu en les formes del verb fort –per l'estructura sil·làbica

---

¹⁴² L'únic exemple, apunta Gordon (1965: 83-84), de forma *yif'il* és *wyʔi* (*Krt*: 100), car el significat 'i ell expulsarà' és afavorit per la variant *wybl* (*Krt*: 189). Gordon no descarta tampoc la possibilitat d'un error d'escriba, per la qual cosa l'evidència d'altres formes causatives no és gens clara i ha de ser refutada.

¹⁴³ “*ʔaqtil*:- *atn* (77 : 19, 22) ‘I shall make (lit. give)’, *ard* (67 : VI : 25) ‘I shall go down’, *atbn* (49 : III : 18) ‘let me sit’, *aʕr* (77: 1) ‘I sing’, *aʕtk* (3 Aqht obs.: 17) ‘I shall set thee’ ”.

¹⁴⁴ “In conclusion, it appears that any attempt to discover the *aphel* causative in Ugaritic on the basis of presently available texts must fail. We suggest the following reasons: *a*) East semitic and early West-Semitic (including Ugaritic) use the *š*-causative almost exclusively. *b*) The *yiphil* is peculiar to Phoenician (though *yaphel* apparently appears in Mari). *c*) The *hiphil* is characteristic of Hebrew and other post-Ugaritic dialects. *d*) *Aphel* forms occur only in late Aramaic and Arabic. *Aphel* in Middle and Late Bronze Age Ugaritic would be a singular exception to the historical developmental pattern. *e*) Of the fewer than one dozen examples of non *-š*- causatives adduced by Dahood, for example, no more than one or two are plausible in the face of better alternatives”.

mateixa– i llarga en les formes dels verbs còncaus amb *w* com a segona radical. Aquestes formes, doncs, en l'imperfectiu corresponen a les formes causatives regulars dels imperfets en hebreu bíblic (p. ex. *yaqtíl, yârîm*) i en àrab *yuqtilu* (IV).

Els dos exemples d'imperfets en ugarític que cita l'autor com a causatius interns són de clara semàntica causativa, però no morfològica, ans lèxica: per una banda, la base *šlm*, impf. *yšlm, ya-aš-li-ma- /yašlimu/* 'pacificar', per l'altra, la base *lhm*, impf. *ylhm /yalhimu/* 'alimentar, péixer un animal'.

Ambdós casos, emperò, són d'origen denominatiu, i en aquest sentit hom hauria de parlar d'una causativitat lèxica (no pas morfològica) afavorida per la capacitat de la vocal *i* a l'hora de crear denominatius verbals de semàntica causativa.

Tropper (2000: 453-454), en la seva gramàtica, ha fet una brillant exposició dels factors o els motius de la variació de la vocal temàtica de l'imperfectiu de la forma bàsica. El primer factor és de caire lèxic, segons que l'arrel verbal tingui connotació estativa o d'acció.¹⁴⁵ El segon factor que cal tenir en compte és de caire fonètic: la vocalització *a* temàtica dels imperfets es veu també estretament lligada amb la presència de glotals en segona o tercera posició radical.

El darrer d'aquests tres factors, el que determina la qualitat vocàlica temàtica de l'arrel, és el que més ens interessa. Les conclusions a què arriba Tropper (2000: 453-454) les sostenim també nosaltres.

Tropper afirma que el canvi de vocalització temàtica de la forma bàsica, tenint ben present les vocalitzacions bàsiques detallades en el primer punt, pot fer canviar argumentalment un verb i transformar-li, doncs, la seva valència envers la transitivitat i fins i tot envers la causativitat. Aquest fet es duu a terme mitjançant la vocalització temàtica en *i*.¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ Com hem vist (§ 2.3.3), les arrels amb significat estatiu vocalitzen l'imperfectiu amb *a*, mentre que els verbs d'acció (transitius o intransitius) ho fan amb *u* o *i*.

¹⁴⁶ Reprodueixo a continuació els exemples que cita Tropper (2000: 453-454) i que ajuden a entendre molt satisfactoriament la teoria exposada per l'autor i que avala les meves opinions: "Ein eindruckvolles Beispiel dafür ist die in einem Amarnabrief aus Sichem bezeugte Verbalform *ya-aḥ-li-qú* (EA 254: 9) mit der Bedeutung 'er wird (sein Land) verlieren'. Die zugrundeliegende Wz. *ḥlq* hat die stativische Grundbedeutung 'zugrunde gehen'. Als solche hat sie in der Präfixkonjugation des Grundstamms an sich den Themavokal *a*: *yihlaq- 'er geht zugrunde'. Wird die genannte Wurzel aber mit dem Themavokal *i* versehen, wird ihre Semantik transitiv-fientisch: *yahliq*- 'er verliert (etwas)'. Somit kann der einfache Grundstamm nebeneinander entweder intransitive oder transitive Bedeutung haben, abhängig von der Qualität des Themavokals. Dies setzt ein weitgehend produktives, d. h. noch nicht vollständig lexicalisiertes System der Themavokalen im Grundstamm voraus. Offenbar machten gerade die älteren sem. Sprachen von der genannten Möglichkeit häufigen Gebrauch. Belege dafür finden sich in allen klassischen sem. Sprachen. S.V. Vgl. etwa akk. *raḥāsu* (*a/u*) 'baden, spülen' gegenüber *raḥāsu* (*i/i*) 'überschwemmen'; ar. *šaḳiya-yašqā* 'unglücklich sein' gegenüber *šaḳā-yašqū* 'unglücklich machen' (faktiv), *sakira-yaskaru* 'betrunken sein' (intransitiv) gegenüber *sakara-yaskiru* '(ein Gefäß) anfüllen'

Havent vist tota la problemàtica que envolta el tema de la causativitat en ugarític, voldria concloure aquest apartat subratllant la idea que, emparant-me amb el resultat del mètode comparatiu, és legítim de reconstruir una forma causativa interna, apofònica i flexiva, en la forma bàsica, ja sigui lèxica, ja morfològica en ugarític: els resultats de l'acadi i de l'àrab, així com els exemples mencionats per Tropper (2000: 453-454) i les tesis exposades per Joosten (1998), són clares demostracions que avalen la hipòtesi reconstructiva.

5.4.5. *Les classes vocàliques verbals en arameu*

En arameu, talment com en la resta de les llengües semítiques, les distintes vocals temàtiques són indicadores de la pertinença del verb a un significat lèxic de transitivitat o intransitivitat, de sentit estatiu o actiu (Martínez Borobio 2003: 128). La vocalització fa la distinció de tres estats: actiu, estatiu i passiu (Ribera-Florit 1994: 231).

Martínez Borobio (2003: 128) fa una distinció, emprant arguments de reconstrucció interna, segons la qual els verbs amb perfectiu *i* / imperfectiu *a* indicarien una propietat transitòria (verbs fientius), mentre que els verbs amb perfectiu *u*-imperfectius *i* o *a* tindrien caràcter d'estativitat permanent (verbs essius) (Martínez Borobio 2003: 68).¹⁴⁷

En arameu el sistema vocàlic temàtic és el resultat, en els textos vocalitzats transmesos, d'un seguit de canvis d'escurçament vocàlic (Segert 1990⁴: § 5.6.6 i Ribera-Florit 1994: § 2.3.1 d). Així doncs, se sol fer la distinció entre les classes següents:¹⁴⁸

(transitiv), *rahiqa-yarhaqu* '(unmittelbar) folgen' gegenüber *rahaqa-yarhiqu* 'bedrängen'. Angesichts dieses Befundes und aufgrund der Tatsache, daß der kausative Š-Stamm im Ug. relativ selten ist (§ 74.627.1), dürfte auch bzw. gerade im Ug. mit dieser Möglichkeit einer sogenannten 'Transitivvariante' (des Grundstammes), zu rechnen sein, anstatt die Existenz eines besonderen Verbalstammes, des sogenannten 'Causative internal pattern' (so *BGUL* § 54.47) zu postulieren".

¹⁴⁷ "Por el arameo posterior vocalizado o con abundantes *matres lectionis* sabemos de la existencia de distintas vocales temáticas (aquella vocal entre la segunda y tercera radical de la base verbal) en el tema simple. Dado que en arameo antiguo no se da vocalización y muy escasamente encontramos usadas internamente las semivocales funcionando como signos vocálicos, es imposible establecer una identificación de distintos tipos de verbos por medio de dichas vocales temáticas; únicamente podemos basarnos en la vocalización o el uso de *matres lectionis* en arameo posterior. Tendríamos tres tipos diferentes de verbos que se vocalizarían según su vocal temática en las conjugaciones *ktb/yktb*: 1) *a/u*, 2) *i/a*, 3) *u/i* (o *u/a*)".

¹⁴⁸ Rosenthal (1974: § 102) comenta l'existència d'un perfectiu en *a* i un altre en *i*, de caire estatiu, però, quant a la vocal temàtica de l'imperfectiu, no gosa fer una classificació gaire clara (1974: § 106): "No practical rules can be formulated for the vowel following the second consonant of the root. Most verbs p^{3c}al have *u*. P^{2c}il verbs prefer *a*".

a) Perfectiu *a*, imperfectiu *u* per als verbs d'acció, p. ex. *r^šám^tá* (רָשַׁמְתָּ) 'tu has escrit' i *tiršum* (תִּרְשֹׁם) 'tu escrivs'.

b) Perfectiu *i*, imperfectiu *a* per als verbs estatus, de qualitat transitòria, p. ex. *š^lleṭ* (שָׁלַטְתָּ) i *yišlaṭ* (יִשְׁלַטְתָּ) 'ell és poderós'.

Quant a l'imperfet en *i*, només es troba en arameu bíblic en els verbs *primae nun aut yod*, p. ex. *yinten* (יִתְּנָהּ < *yintin)¹⁴⁹ 'ell dóna' (Dn 2, 16), *yippel* (לִּפְּלֵהּ < *yippil) 'ell cau' (Dn 3, 6), i també en Dn 7, 9 *y^etib* (יִתְּבֵהּ) 's'assegué'. Cf. també *še'* (שֶׁ) 'pren!' (*tertia *y*, *primae nun*).

5.4.6. Les classes vocàliques verbals en hebreu bíblic masorètic

A continuació esmentaré les classificacions vocàliques temàtiques verbals de l'hebreu, feta a partir de la vocalització masorètica medieval tardana, i exposada en les gramàtiques tradicionals.¹⁵⁰

Els tractats gramaticals divideixen en dues classes generals els verbs de l'hebreu (bíblic) –verbs d'estat i verbs d'acció– (Meyer 1989: 232 i Joüon-Muraoka 1993²: § 41 a i b) depenent de la significació dels verbs i de les seves vocals temàtiques. Aquests autors solen fer, doncs, la distinció següent:

a) Verbs d'acció. Perfectiu *qatal*: imperfectiu *yaqtul* (> *yiqtol*) / *yaqtīl*.

b) Verbs d'estat. Perfectiu *qatil/qatul*: imperfectiu *yiqtal*.

Els verbs d'acció del tipus *yaqtīl*, que en protohebreu es troba encara en el verb fort (Ebeling 1909: 47), són molt rars en hebreu: per regla general, la vocalització de

¹⁴⁹ En arameu bíblic només l'imperfet i l'infinitiu de l'arrel *ntn* (נָתַן) són testimoniats. Per al perfectiu i l'imperatiu s'empra l'arrel *yhb* (יָהַב).

¹⁵⁰ Quant al semític occidental en general, veg. la visió aclaridora de Kuryłowicz (1961: § 15) amb relació a les vocals temàtiques: "En sémitique occidental les verbes *qatala* ont en gros le vocalisme fondamental *u* ou *i*, qui apparaît à l'imperfectif, tandis que *a* est en général conditionné par le voisinage d'une laryngale. Au contraire, le vocalisme fondamental des verbes *qatila*, *qatula* se révèle au perfectif. C'est que dans le premier cas *yaqtulu*, *yaqtīlu* nous font prévoir un perfectif à vocalisme *a* (*qatala*), tandis que les perfectifs *qatila*, *qatula* déterminent l'imperfectif *yaqtalu*. D'autre part, *qatala* comme point de départ nous laisse incertains quant au vocalisme de l'imperfectif (*u* ou *i*). De même le type *yaqtalu* laisse indéterminé le vocalisme du perfectif correspondant (*qatila* ou *qatula*)". Una bona exposició sobre la reconstrucció de la vocal temàtica de l'hebreu antic es troba en Beyer (1969: 56) i en Richter (1978: 75). Per al tema de la vocalització tardana masorètica i la influència aramea, veg. Beyer (1969: 33): "Die jüngsten hebräischen Ausspracheüberlieferungen sind die Vokalisationssysteme der Masoreten aus Palästina und Babylonien: Ihre Anfänge liegen im 6. Jh. n. Chr. und das der Biblia Hebraica (ed. R. Kittel) zugrunde liegende tiberische System wurde erst im 10. Jh. n. Chr. in Tiberias abgeschlossen, also eineinhalb Jahrtausende nach dem Aussterben des Hebräischen. Reflexe des Althebräischen, alle Stufen des Aramäischen, und falsche Rekonstruktionen liegen hier in einem schwer zu trennenden Gemenge".

l'imperfectiu en hebreu és en *u (Meyer 1989: 232; Kienast 2001: § 216.2; Joüon-Muraoka 1993²: § 41).

Gesenius-Kautsch-Bergsträsser (1995²⁸: § 47) designen els diferents imperfets de l'hebreu amb el nom d'imperfet *o*, imperfet *a*, imperfet *e*, cenyint-se també a la reconstrucció diacrònica. I comenten que els imperfets en *i* són rars en la llengua (Gesenius-Kautsch 1995²⁸: § 47). El mateix esquema el segueixen també Bauer-Leander (1922: § 40), que divideixen l'imperfectiu *qal* de la veu activa segons la vocal temàtica en tres classes:

1. *u*-aorist¹⁵¹ > hbr. *o*-aorist, PS **iáqtul(u)* > hbr. *yiqtol* (יִקְטֹל).
2. *a*-aorist > : PS **iázqan(u)* > hbr. *yizqan* (יִצְקַן).
3. *i*-aorist > hbr. *e*-aorist, PS **iántin(u)* > hbr. *yittēn* (יִתְּנֶן).

Tot i que la majoria dels imperfectius en *i* del PS han passat en hebreu als imperfets de classe *a*, es troben encara en els verbs forts de la forma *qal* alguns residus de l'antic imperfectiu en *i* (veg. Richter 1978: 95). Aquests autors apunten la possibilitat que molts d'aquests imperfectius haguessin estat puntuats pels masoretas com a forma derivada hif. (Bauer-Leander 1922: § 40 b).¹⁵²

5.4.6.1. Sobre la debilitació dels imperfectius en *i* (*yaqtil*) de l'hebreu

Acabem de veure com l'hebreu masorètic distingeix apofònicament els verbs d'estat (*qatil/qatul* : *yiqtal*) dels d'acció (*qatal* : *yiqtol* i molt rarament *yaqtil*). Com ho assenyalen les gramàtiques,¹⁵³ el tipus *yaqtil* en verbs d'acció, conservat encara en l'imperfectiu cananeu d'Amarna,¹⁵⁴ és molt rar en hebreu.

Les formes verbals que tot seguit reproduiré són els testimonis que les gramàtiques clàssiques recopilen per tal de mostrar la presència debilitada d'un antic imperfectiu en *i* que la llengua hebrea vocalitzada pels masoretas (segle X d. C.) encara

---

¹⁵¹ La designació de la conjugació prefixada (imperfectiva) semítica amb el terme d'*aorist* podria menar a confusions, car en aquest cas fa referència a una acció imperfectiva, mentre que en les llengües clàssiques el terme fa referència sempre a una acció perfectiva en el passat.

¹⁵² “Die meisten ursem. *i*-Aoriste sind aber im hbr. zu *a*-Aoristen geworden. Daher finden sich beim starken Verb nur wenige Spuren eines *i*-Aorists (die freilich von den Masoreten als Hif'il aufgefaßt und danach punktiert wurden)”.

¹⁵³ Cf. Joüon-Muraoka (1993²: § 41), Meyer (1989: 232), Gesenius-Kautsch-Bergsträsser (1995²⁸: § 47), Bauer-Leander (1922: § 40), *inter alios*.

¹⁵⁴ Cf. Ebeling (1909: 10) pel que fa a la vocalització de la conjugació prefixada del “kanaanisierende Präteritalbildung”.

conserva. En molts casos és la forma pausal la que manté aquest antic valor. A continuació miraré d'analitzar aquestes antigues petjades tenint en compte la triple capacitat de la vocal *i* testimoniada en els imperfectius en *i* dels verbs de l'accadi i l'àrab, i buscaré de trobar-hi possibles explicacions.

La coincidència formal entre l'antic *yaqtíl* de la forma *qal* i l'esquema *yaqtíl*, causatiu derivat *hif^fil*, és clara.¹⁵⁵ Cal fer notar que en la puntuació masorètica de Tiberíades l'imperfet *hif^fil* no duu cap mena de notació quant a la possible assimilació del morfema *h* causatiu de forma a la primera radical de l'arrel: no hi ha cap mena de dagueix *forte* d'assimilació ni tampoc, quantitativament parlant, hi ha cap allargament vocàlic compensatori per caiguda del prefix causatiu.¹⁵⁶ En els imperfets de les formes *hif^fil* masorètiques, doncs, hom hi esperaria, en absència d'un dagueix d'assimilació (**yaqqtíl*), un allargament compensatori (**yáqtíl*) en el prefix de la conjugació preformativa *hif^fil*: encara que la síl·laba sigui àtona i tancada, car la *h-* és un morfema derivatiu de forma *i* no una mera vocal protètica. L'evidència és clara, doncs: formalment l'antic imperfectiu (*yaqtíl*) de la forma *qal* dels verbs en *i* és pràcticament idèntic a la forma derivada *hif^fil* causativa. I és precisament aquesta coincidència formal el motiu pel qual molts antics imperfectius *qal* que vocalitzaven en *i*, sobretot en verbs denominatius, han passat a ser entesos com a imperfectius derivats en forma *hif^fil*, és a dir, per analogia amb la forma *qal* i per desvirtuació del seu origen.

Tenint en compte aquesta equiparació formal, una de les garanties que ens ajudarà a comprovar si realment un verb és un d'aquells antics imperfectius en *i*, serà, sobretot, veure si, per exemple, en la forma *hif.* només hi ha testimoniats l'imperfectiu. En el cas que es doni aquest fet, llavors, molt probablement el verb s'haurà de tractar com un antic imperfectiu *qal* amb vocalització temàtica *i*, sempre que la semàntica verbal s'hi adigui (*qal*-acció neutra, *hif.*-causatiu).

La comparació amb altres llengües semítiques ens serà molt útil també per poder-ho discernir. Quant a l'argumentació verbal, hauré de parar esment en el triple valor que la vocal *i* de la conjugació preformativa aportava als verbs en àrab i accadi mitjançant la flexió: denominativitat, estativitat ingressiva i intensitat-causativitat lèxica o morfològica.

---

¹⁵⁵ Un cas particular el formen els verbs *secundae yod* (Barth 1889: 190-191), en què l'imperfectiu *qal* s'equipara amb el no pas testimoniats imperfectiu *hif.*: així, cf. les formes *yâsîm* (אִשְׁמַ), *yârib* (אִרְבַּ), d'absoluta semblança formal amb el corresponent *hif.* no testimoniats.

¹⁵⁶ En accadi i ugarític el morfema derivatiu causatiu *š-* es conserva en les conjugacions prefixades; en ge'ez, hi ha un allargament compensatori de la vocal per la caiguda d'aquest morfema (*yānakkər*).

Així doncs, vist aquest preàmbul, reproduiré les restes documentals que citen les gramàtiques com a testimonis d'antics imperfectius en *i*. Exposades les formes en qüestió, en faré el comentari i les analitzaré emprant a voltes un mètode de comparació amb l'accadi i l'àrab, a voltes un mètode de reconstrucció interna en vista de la trivalència vocàlica del morfema *i*. Passo ara a enumerar les formes recopilades en les gramàtiques clàssiques:

a) *ʔtm* (טמ): ‘tancar’, veg. la forma imperfectiva *qal yaʔtəm* (טמַ *<* *yaʔtim) ‘ell tapà’, al SI 58,5.

b) *ʔkl* (כל): ‘menjar’. La vocal reconstruïble per al tema d'imperfectiu ha de ser *u* (cf. AB וכל, àr. *yaʔkul*), com es pot veure en l'imperat. *ʔkol* (כל). La forma pausal de la primera persona *ʔokəl* (כל) és motivada per la dissimilació del timbre *o* en *šeré*: *ʔokol > *ʔokəl*.¹⁵⁷

c) *ʔmš* (מש): ‘ser astut, fort’. El jussiu *yaʔmēš* (מש *<* *yaʔmiš) ‘que ell sigui fort’ es troba testimoniats en SI 31,25.

d) *yšb* (שב): ‘seure, establir-se, assentar-se, romandre’.¹⁵⁸ Al costat de la forma hif. plenament causativa (‘causar l'assentament’) *wayyōšəb* (בשׁוּב en Gn 47,11), hi ha l'imperfectiu de la forma bàsica *yəšəb* (שב). No és rar trobar imperfectius *qal* vocalitzats en *i* en els verbs *primae w*: quant al timbre de la primera vocal, vindria de *i* per analogia amb la vocal de la segona radical. Segons aquesta hipòtesi, *yīšib fóra una forma sincopada que suprimí la primera radical (talment com l'imperfectiu àrab dels *verba primae w*: *yalidu* > *walada*).

e) *yšr* (שר): ‘ser recte’. En Pr 4, 25 es troba una forma imperfectiva, vocalitzada com a hipotètica forma hif. en forma pausal, *yayšírú* (רשׁוּר); en canvi, a causa de la llei de Philippi, en 1Sa 6,12 trobem la forma femenina *wayišarnā* (רשׁרנָה).

f) *ntn* (נתן): ‘donar’.¹⁵⁹ Només es dóna en *qal*. L'imperfectiu és *yitten* (נתן), l'imperatiu *tən* (תן), l'infinitiu constructe *tən* (נתן), i l'imperfet del *qal* passiu, *yuttan* (נתן) ‘serà donat’.

g) *ʔrm* (ערם): ‘ser astut, prudent’. L'imperfectiu *yaʔrim* (ערם) el trobem testimoniats en forma pausal en 1Sa 23,22, Pr 15,5 i Pr 19,25.

¹⁵⁷ Veg. Beyer (1969: 60): “Im Imperfekt *qal* aller Verben I^o wird der Präformativvokal *a* nach Ausfall des *ʔ* über *ā* zu *ō*, dem sich der Imperfektvokal *u* zu *i* dissimiliert: *yōkil* (=hip^oil), Kurzimperfekt *yókil*”.

¹⁵⁸ Cf. àr. *waṭaba yaṭibu*, as. (*w*)*ašābu(m)* (Bab. *a/i*).

¹⁵⁹ Acc. *nadānu*, pret. *iddin*, pres. *inaddin*. AB *yinten* (נתן).

h) *prh* (פרח): ‘brotar’. Trobem l'imperfectiu vocalitzat com a forma hif. *yapriah* (יַפְרִיחַ) en Pr 14, 11, *yapriah* (יַפְרִיחַ) en Jb 14, 9, i *yaqrihû* (יַפְרִיחוּ) en Sl 92, 14.

Dels exemples tot just acabats d'esmentar, que són mencionats per les gramàtiques clàssiques, només n'hi ha un, la vocalització en *i* (amb *serê*) dels imperfectius en forma pausal del qual s'explica per dissimilació vocàlica de la segona vocal respecte a la primera, ambdues de timbre semblant. Així doncs, tant el *serê* de les formes pausals com els *patah* de l'imperfectiu del verb *ʔkl* (אכל) s'han d'explicar per dissimilació vocàlica a causa de la vocalització del prefix d'imperfectiu amb *holam*. La vocal temàtica de l'imperfectiu que s'ha de reconstruir és *u* i no pas *i*, talment com es pot veure en l'imperatiu *ʔkol* (אֲכַל) o amb la comparació de les formes de l'arameu bíblic *yeʔkul* (יַאֲכַל) o de l'àrab *yaʔkulu*.

Aquest recull de testimonis exemplifica que els verbs que tenen com a primera radical una *y* (< *w) (*yšb*, *yšr*), una *n* (*ntn*)¹⁶⁰ o una *ʔ* (*ʔtm*, *ʔkl*, *ʔmš*) són els que acostumen a conservar aquestes formes. Per trobar el motiu de la perpetuació de la vocal primitiva cal recórrer al comparativisme i a l'anàlisi sintàctica i semàntica dels verbs. Així, si analitzem d'una manera argumental, i de retruc també semàntica, aquestes formes, veiem que hi ha tres bases estatives: *ʔmš* (אֲמַשׁ) ‘ser astut, fort’, *yšr* (יִשֵּׁר) ‘ser recte’, *ʔrm* (עֲרַם) ‘ser astut, prudent’. Quant al primer cas, tot i que en la forma *qal* existeix un imperfectiu vocalitzat amb timbre *a*, l'existència, al costat d'un imperatiu *ʔmaš* (אֲמַשׁ en Js 1, 7), d'un imperatiu amb vocalització *ʔimšû* (אֲמַשׁוּ, en Dt 31,6), com també l'existència d'una sola forma hif. en jussiu *wʔyaʔmēš* (אֲמַשׁוּ, en Sl 27,14), fan pensar que, al costat de l'antiga forma de l'estatiu *qatil-yaqtal*, n'hauria sorgit una de nova (*yaqtil*) que esdevingué, com el significat d'aquest jussiu i de l'imperatiu, una forma marcadora d'ingressivitat, la transformació ‘esdevenir fort, astut’.

En el cas de *yšr* (יִשֵּׁר) ‘ser recte’, paral·lelament a la forma bàsica de l'imperfectiu *yiqtal*, propi dels verbs estatus, es troba una forma aparentment hif. en pausa: *yayširû* (יַיְשִׁירוּ en Pr 4, 25) de semàntica causativa-permissiva. L'altra forma testimoniada en hif. és l'imperatiu *hayšar* (הַיְשֵׁר, en Sl 5,9 Qr). Es podria veure,

¹⁶⁰ Cf. en aquest sentit Kuryłowicz (1961: § 104): “Est aussi significatif le fait que les verbes *primae n* qui assimilent *nR₂* en *R₂R₂* à l'impératif et à l'infinitif (construit), connaissent encore l'ancienne vocalisation *i*, tandis que dans les formes plus récentes, où *n* se maintient, le vocalisme est *u*: *nšor* ‘garde’, *lintoqaf* ‘planter’, mais *ten* ‘donne!’; *šʔep* ‘lever’ à côté de *nšof*, *teP* ‘donner’ à côté de *nšon*”. Quant als verbs *primae nun*, veg. també Beyer (1969: 60-61).

paral·lelament al cas dels verbs àrabs i accadis, en aquests dos exemples, dos antics imperfectius en *i*, estatus però de caire ingressiu.

El cas del tercer estatu, *ʿrm* (עֲרַם) ‘ser astut, prudent’, és un cas molt particular, car en la forma *qal* només hi ha testimoniats l’infinitiu absolut. Els tres imperfectius hif. (*yaʿrim* יַעְרִים) testimoniats en 1Sa 23,22, Pr 15,5 i Pr 19,25 cal que siguin considerats de la forma *qal*, amb semàntica ingressiva-estativa.

En aquest recull de formes que testimoniarien l’antic imperfectiu *qal* en *i*, trobem dos verbs que, per la seva semàntica i la seva argumentació, són transitius amb possibilitat de trivalència: *ʔtm* (אָטַם) ‘tancar’ i *ntn* (נָתַן) ‘donar’.

Quant al primer verb, el fet que en la forma *qal* només siguin testimoniats els participis i una forma imperfectiva, ens fa pensar en un nou testimoni d’un antic imperfectiu en *i*, de clara semàntica intensiva-causativa lèxica.

El segon verb altament transitiu (a voltes pot regir doble acusatiu) és *ntn*, un verb *primae nun*, que en accadi (*nadānu*) es conjuga també com a verb de classe *i* (*inaddin*, *iddin*). L’arameu bíblic, on només l’imperfet i l’infinitiu de l’arrel נתן són testimoniats, també conserva aquesta vocalització en *i* (*yintēn* יִנְתֵּן). Per al perfectiu i l’imperatiu s’empra l’arrel *yhb* (יָהַב). El seu imperfectiu *yittēn* (יִתֵּן), l’imperatiu *tēn* (תֵּן) i el seu infinitiu constructe *tēn* (תֵּן), així com el fet que no hi hagi testimoni en cap altra forma derivada (només es dóna en *qal*), fan pensar en un clar exemple de verb amb vocalització *i*.

Els dos exemples restants d’aquest recull de verbs són formes verbals inacusatives, el primer dels quals té connotacions de veu mitjana (*yšb* (יָשַׁב) ‘seure, assentar-se, romandre’), mentre que el segon és de clara argumentació no agentiva, inacusativa, com s’esdevé en el cas dels verbs de connotacions meteorològiques i biològiques (*prh* (פָּרַח) ‘brotar’).

Quant al primer verb *yšb* (יָשַׁב), atès que l’accadi (*w*)*ašābu(m)* i l’àrab *waṭaba* testimonien l’imperfectiu en *i*, malgrat que la forma hif. es troba perfectament documentada (impf. *wayyōšēb*, וַיֹּשֶׁב en Gn 47,11), cal pensar en un possible imperfectiu en *i* de la forma *qal*. La diferència, emperò, entre ambdues formes rauria en la diàtesi verbal: l’una, amb veu mitjana; l’altra, acusativa¹⁶¹ i causativa.

Pel que fa a la base *prh* (פָּרַח) ‘brotar’, totalment inagentiva, en la forma *qal* només es troba testimoniada la conjugació sufixada. L’imperfectiu únicament es

¹⁶¹ De la mateixa manera que es dóna, mitjançant una primitiva apofonia indoeuropea, en alemany *sitzen*, *setzen* o en anglès *to seat*, *to sit*.

conserva, segons el diccionari (Gesenius 1951), en la hipotètica forma hif. *yapriah* (יַפְרִיחַ), al costat del perfectiu *hiprahti* (הִפְרַחְתִּי) en Ez 17,24. Potser caldria trobar algun punt de relació en el fet que en accadi i àrab alguns dels verbs no agentius de caràcter meteorològic o físic tenen un imperfectiu G en *i* i que en hebreu bíblic masorètic apareguin conjugats en la forma derivada hif. Caldria, tanmateix, estudiar el tema detalladament.

Al marge dels diferents factors de canvi fonètic i d'analogia que hagin pogut fer variar l'estructura apofònica de l'hebreu masorètic, tenim altres fets que ens palesen l'existència d'aquesta antiga vocalització en *i* de l'imperfectiu de la forma bàsica.¹⁶²

L'article de Barth (1889) és interessant pel que fa als testimonis que s'hi recopilen. Comentaré tot seguit algunes de les seves troballes i analitzaré aquests exemples amb vista a la possibilitat d'una apofonia originària bàsica amb capacitat modificadora de diàtesi i de la pluripotencialitat de la vocal *i* en la conjugació preformativa. Tenint en compte aquests factors, podré donar explicacions històriques per als casos de què tractaré a continuació.

El manteniment directe de les formes residuals dels imperfectius en *i* (Barth 1889: 177) es troba testimoniats pels verbs *pll* (פּלל), això és, els verbs *secundae geminatae*. Aquests verbs tenen en l'imperfectiu de la forma hif. en síl·laba tancada un *šeré* (e) en lloc del *hiriq gadol* (i) (*yāper*, *ʾahel* imperfectius), una forma aparentment igual a la de l'antic imperfectiu. En tractar d'aquests verbs, doncs, hom haurà d'analitzar la vocalització de l'imperfectiu *qal*, si és que n'hi ha, i examinar la semàntica i l'argumentació de l'imperfectiu hif., i els casos que es conserven en aquesta forma. Molts d'aquests verbs *pll* (פּלל) tenen un origen denominatiu:¹⁶³ la funció vocàlica de *i* a l'hora de crear verbs denominatius, per tant, es veu exemplificada en aquests tipus de verbs.

Un estudi detallat d'alguns d'aquests verbs figura en Barth (1889: 178). N'analitzaré uns quants a continuació:

a) *gll* (גּלל). En Gn 29,10 trobem la forma *wayyāgel* (וַיָּגֵל) 'rodar, fer rodar'. L'origen denominatiu (< *galgal* גַּלְגַּל 'roda') d'aquest verb permet una reconstrucció

---

¹⁶² En aquest sentit, veg. Kuryłowicz (1961: § 189), on mostra com l'antic imperfectiu *qal* en *i* és a la base de *maqtil*, car els exemples citats del tipus *yaqtel*: *maqtel* i la manca de la forma bàsica *yaqtol* són considerats per l'autor proves de l'antiga vocalització en *i*. Un altre fet que pot deixar entreveure un antic imperfectiu en *i* és, per exemple, com ja hem vist, el fet que en la forma *qal* no hi hagi testimoniats cap imperfectiu i en la forma hif. sí, i que imperatius i infinitius, que comparteixen la vocal temàtica del tema de la conjugació preformativa, tinguin aquesta vocalització.

¹⁶³ Quant als verbs *secundae et tertiae geminatae*, veg. Beyer (1969: 61).

clara d'imperfet *qal* en *i*, de semàntica causativa lèxica. En la forma *qal* només hi ha testimoniat el perfectiu *gallôti* (גַּלְלוּתִי) en Is 5,9, i l'imperatiu *gol* (לֹא), a voltes *gal* (לֹא). L'imperfectiu de la forma *qal* no és testimoniat en hebreu bíblic, la qual cosa fa pensar en l'equiparació formal de la forma hif.

b) *gnn* (גָּנַן) 'tapar, envoltar, protegir, defensar'. En Is 31,5 trobem l'imperfectiu *yâgēn* (יִגְעַן). Aquest verb, de clara semàntica causativa-intensiva, vocalitza el perfectiu *qal* en *qâtul* (וַעֲנִיטֵנוּ *w^egannôti* en Is 37,35) i fa l'infinitiu absolut *gânôn* (גָּנֹן en Is 31,5), però en la forma bàsica no hi ha testimoniat l'imperfectiu, que és considerat un hipotètic hif. *yâgēn* (יִגְעַן en Is 31,5) amb la mateixa connotació semàntica que la forma *qal*. És aquest, doncs, un altre exemple d'una antiga forma en *i*.

c) *šll* (שָׁלַל) 'xiular, ressonar (les orelles), tremolar, fer petar les dents'. En 1Sa 3,11 trobem la forma *t^ešillênâ* (תִּשְׁלֵנָּה). Es tracta novament d'un altre verb denominatiu (< *šilšâl?*), que en la forma *qal* té testimoniat el perfectiu *šâl^elû* (שָׁלַלְתָּ Ha 3₁₆) i dos imperfectius vocalitzats distintament: l'un amb *segol* (i *y* en escriptura consonàntica) *t^ešillênâ* (תִּשְׁלֵנָּה 1Sa 3,11), i l'altre amb *pataḥ*, *tiššalnâ* (תִּשְׁשַׁלְנָה 2Cr 21, 12). Aquesta forma en àrab, de connotacions semàntiques similars, *šalla*, vocalitza l'imperfectiu amb la vocal *i* i és un verb G *tantum*. Cal pensar, doncs, en l'imperfectiu *yaqtîl* de la forma bàsica com a originari.

Altres formes verbals reconegudes per Barth i no mencionades en els tractats gramaticals són:

a) *ʔsl* (שָׁלַל): 'reservar, deixar de banda'. En Nm 11,25 trobem la forma *wayyâʔsel* (וַיִּשְׁלַל). És un verb denominatiu. En la forma *qal* només hi ha testimoniat el perfectiu *qâtal*: *ʔâsaltâ* (שָׁלַלְתָּ, en Gn 27,36, etc.). L'únic imperfectiu hif. testimoniat en aquesta forma fa pensar en un antic imperfectiu en *i* de clar origen denominatiu.

b) *t^mn* (תָּמַן) 'amagar'. En 2Re 7,8 *wayyaṭminû* (וַיִּתְמַנּוּ) l'imperfectiu *qal* d'aquest verb no és testimoniat. El perfectiu es troba testimoniat unes vint-i-set vegades amb el mateix significat d' 'amagar'. Si tenim en compte la vocalització de l'únic imperatiu sufixat testimoniat *tâm^enehû* (תִּמְנֵהוּ en Jr 13,14), es pot pensar perfectament en un originari imperfectiu en *i*.

El fet important de veure que en els mencionats imperfectius *qal* hi ha una *i* breu, i que no mostren, com en els altres casos, una vocal *e* amb *šerê*, es deu a les distintes condicions tonals.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Tocant a aquesta variació vocàlica, en paral·lel amb l'arameu bíblic, veg. Barth (1889: 181).

Una altra possible manera de detectar antics imperfectius en *i* de la forma bàsica és, tal com ho assenyala el mateix Barth (1889: 181), a partir de l'anàlisi de l'imperatiu i de l'infinitiu de la forma bàsica. L'imperatiu comparteix la vocalització temàtica amb el jussiu i l'imperfectiu: tenen, doncs, la mateixa vocal temàtica de la conjugació prefixada. Quant als verbs transitius, hi ha casos en què, al costat d'algun imperatiu en *i*, hi ha el testimoniatge d'una forma en *u* del tema imperfectiu (cf. les formes *šmor* שְׁמַר i la forma sufixada *šāmrenî* שְׁמַרְנִי): això ens remetria a la dualitat vocàlica present en els verbs de l'àrab o l'accadi, per exemple, i fóra una clara mostra de com un mateix verb pot canviar de diàtesi dins la forma bàsica.¹⁶⁵

Quant a una de les formes no personals del verb, l'esquema de l'infinitiu hebreu constructe és idèntic al del corresponent imperfectiu: *q^etol* (קָטַל) i *yiqtol* (יִקְטֹל), *qaṭṭel* (קָטַל) i *y^eqaṭṭel* (יִקְטֹל), *haqtîl* (הִקְטִיל) i *yaqtîl* (יִקְטִיל). Així doncs, els intransitius *qal* dels imperfectius en *a* tenen un infinitiu en *a*, com *š^epal* (שָׁפַל), *h^ašar* (חָסַר), *g^era^c* (גָּרַע). Per aquesta norma, els antics imperfectius en *i* haurien de tenir un infinitiu constructe també vocalitzat en *i*, p. ex. *šebet* (שָׁבַת), *ledet* (לָדַת) i, davant de sufix, *šibt* (שָׁבַת), *lidt* (לָדַת).

Al costat dels verbs transitius en *u* trobem, així mateix, casos en què, juntament amb l'infinitiu en *u*, hi ha testimonis d'antics infinitius en *i*. Així, amb relació als infinitius *mkor* (מָכַר) i *npol* (נָפַל), es troben, en paral·lel amb les formes sufixades *mākrah* (מָכַרָה), *nāplô* (נָפַלוּ), les formes *mikrām* (מִכְרָם, imperatiu *mikrî* מִכְרֵי), *niplô* (נִפְלוּ), *niplām* (נִפְלָם). Quant a l'infinitiu *šbor* (שָׁבַר), es construeix sobretot en *šibrî* (שָׁבַרִי) (Lv 26,26, Ez 30,18 i 34,27) (cf. àr. *yaṭbiru* i acc. *išbir*). Aquestes formes, doncs, conserven l'antiga vocalització *i* al costat de la vocalització en *u*: hom podria veure en aquests casos una doble marca flexiva de diàtesi.

Els infinitius constructes *la^ešer* (לָעָשָׂר) (Dt 26,12), verb denominatiu del numeral, i *ba^ešer* (בָּעָשָׂר) en Ne 10, 39) han de pertànyer a la forma *qal* d'un antic imperfectiu en *i*, car en aquesta forma no hi ha testimoniada cap forma hif., ans només *qal* i pi.

En 2Sa 18,3 hi ha l'infinitiu escrit *l'zyr* (לַעֲזֹר), però llegit *la^ezôr* (לָעֲזָר). L'imperfet en *i* és testimoniats en l'àrab *ya^ezîru*. En 2Cr 28,23 es troba el participi *ma^ez^erim* (מַעֲזְרִים) de la forma hif.

¹⁶⁵ Cf. Joosten (1998: 208-209).

5.4.6.2. Conseqüències apofòniques, semàntiques i argumentals de la desaparició de l'antic yaqtil en l'hebreu bíblic masorètic

Hi ha dos mètodes que poden ajudar a explicar les causes de la debilitació i l'atròfia final dels imperfectius en *i* de l'hebreu masorètic. L'un fa referència a la reconstrucció interna, basada en l'anàlisi descriptiva de la mateixa llengua, que ens pot ajudar a trobar solucions de caire evolutiu i fonològic. L'altre és el mètode comparatiu, establert entre les llengües d'una mateixa família, del qual m'he servit, un cop duts a terme prèviament el buidat del diccionari i l'estudi dels valors argumentals i morfològics de la vocal *i* en els imperfectius de l'accadi i l'àrab.

Mitjançant el mètode comparatiu, s'ha pogut arribar a establir les funcions argumentals i de diàtesi que la vocal *i* exercia en els verbs de l'accadi i l'àrab. Hem pogut veure com la capacitat denominativa de la vocal temàtica *i* servia per crear en aquestes llengües verbs estatus, però de caràcter sempre ingressiu, eventiu, i també verbs transitius de valència transitiva molt alta, que sovint derivava envers la intensitat i la causativitat (lèxica o morfològica). Hem observat també que una gran part dels verbs imperfectius d'aquesta classe era formada per verbs transitius, i que només uns quants constituïen verbs de moviment i mai agentius, ans sempre inacusatius.

Arribats en aquest punt, vist el valor transitiu-ingressiu de la *i* imperfectiva, que el protohebreu devia conservar amb tota probabilitat, hom arriba a plantejar-se què ha passat i on s'han camuflat els antics valors de la vocal *i* en hebreu masorètic.

Quant als denominatius verbals, se sap que en hebreu masorètic i posterior molts d'ells es conjuguen en la forma derivada hif., sense que en certs casos existeixi una forma bàsica *qal*. La coincidència formal de l'imperfectiu *qal* i del hif. ens fa pensar en un antic verb en *i* que, per analogia i per manca de conjugació en la forma *qal*, hauria estat vist com a hif.

Pel que fa als estatus *qatil-yiqtal*, caldria veure també quina és la manera de marcar la semàntica ingressiva.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ Un estudi interessant que es podria fer fóra, prenent la llista dels verbs de caràcter estatiu que fan l'imperfectiu en *yiqtal*, analitzar com marquen els verbs en qüestió la ingressivitat o la causativitat. Quant als testimonis de la forma hif. causativa morfològica, caldria veure també si, al costat de l'imperfectiu de la forma derivada, es donen casos de perfectiu, o bé quina és la vocalització de l'infinitiu o l'imperatiu *qal*, si sempre és la mateixa. La base *r^cb* (רעב) 'estar afamat', per exemple, té només testimoni en la forma hif. la conjugació preformativa, amb denotació causativa (*yar^cib* ירעֵיב en Dt 8,3 i Pr 10,3).

Quant als verbs inacusatius de moviment, i sobretot els meteorològics i de caràcter biològic, se sap que molts d'ells passen a la forma causativa hif. i que, per tant, podrien tractar-se d'antics imperfectius en *i* de la forma bàsica.

En el mètode de reconstrucció interna, hi ha un factor fonològic que cal tenir present: és la llei de Philippi, la qual va contribuir al fet que alguns verbs de classe *yaqtil* passessin a conjuguar-se prenent l'esquema de l'estatiu *yiqtal*.

El fet que una part dels antics imperfectius en *i* hagin passat a vocalitzar la conjugació de la forma prefixada amb vocalisme *a* (*yiqtal*) –talment com ho subratllen algunes gramàtiques (Bauer-Leander 1922: § 40b)–,¹⁶⁷ com ho fan per norma els verbs d'estat, és degut a un motiu fonològic, que té la seva explicació en l'esmentada llei,¹⁶⁸ segons la qual la vocal breu *pátaḥ* és en hebreu el miratge d'una antiga *i* en síl·laba accentuada tancada i travada per una de següent (davant desinències personals, per exemple).¹⁶⁹

Per tot això queda més clar que, tant en hebreu com en arameu, una antiga *i* d'imperfet fou transformada en *a* en les posicions ja mencionades, per la qual cosa es podria veure una posterior equiparació amb els intransitius vocalitzats en *a*. La pèrdua de l'antiga vocalització en *i* féu que s'equiparés formalment amb l'imperfectiu de la forma causativa, i transformà l'antiga *i* breu en la *i llarga (amb *ḥiriq gadol*) de la forma hif.¹⁷⁰

La comparació amb l'àrab i l'accadi serveix per entreveure també, en aquells imperfets *qal* vocalitzats en *a* i sense petges, una antiga vocalització en *i*, sobretot en el cas de l'arameu, on la vocalització ha estat molt desdibuixada.¹⁷¹

La supressió parcial de *qatila* i *yaqtilu* en hebreu, per tant, és una continuació morfològica de *i* > *a* en síl·laba tancada travada i accentuada.¹⁷² Heus ací, doncs, la raó per la qual alguns verbs amb antiga vocalització *i* haurien pogut passar a vocalitzar-se en *a*.

---

¹⁶⁷ No he trobat cap estudi específic que parli d'aquest tema. En tot cas, fóra bo d'estudiar-ho amb deteniment. En aquest sentit, cf. Kuryłowicz (1961: § 105).

¹⁶⁸ Veg. també Barth (1889: 185): “*i* in betonter geschlossener Silbe, der noch eine weitere folgt, wie Philippi mit Recht wiederholt hervorgehoben hat, im Hebräischen in *a* übergeht”.

¹⁶⁹ Cf. els perf. *zâqen*, *gâdeḷ*, *ḥâpeš* amb *zâqantî*, *gâdaltâ*, *ḥâpaštî*. Les condicions, emperò, en què opera la llei de Philippi són encara prou confuses, sobretot quant a la forma pi. i hif. i les formes pausals.

¹⁷⁰ Quant al fet que els antics imperfectius *yaqtilu* han estat absorbits per hif., cf. Kuryłowicz (1961: § 105 i § 189).

¹⁷¹ Veg. en aquest sentit Barth (1889: 187).

¹⁷² Cf., doncs, perf. (1p s) *kâbadtî*, amb (3p msc. sg.) *kâbeḍ*; impf. (3p pl. fem.) *tešabnâ*, però *yešeb*.

L'apofonia protosemítica de l'imperfectiu *yaqtil yaqtul yaqtal* es veié reduïda, en hebreu masorètic, per la dualitat vocàlica de la forma bàsica *yaqtul* i *yiqtal* en els imperfectius. L'antic imperfectiu *yaqtil*, doncs, es veié repartit per analogia a les formes derivades (sobretot en *hif'il*) i a la conjugació *yiqtal*. Les conseqüències apofòniques que es deriven d'aquest fet foren que en l'imperfectiu *yiqtal* de la forma *qal* se sumaren estatius i verbs de caire transitiu; però, com mostra Kuryłowicz (1961: § 105),¹⁷³ els verbs transitius de la classe *qatala yaqtulu* tendiren abans de l'època històrica de l'hebreu a passar a *qatala yaqtulu*. Aquest tema, emperò, hauria de ser estudiat amb deteniment, car, en determinats casos, sobretot pel que fa als verbs denominatius, allò que acollí l'antic imperfectiu en *i* fou la forma derivada *hif'il*, molts d'ells *hif'il tantum*.

L'evidència, per tant, sembla clara: molts dels antics imperfectius en *i* de la forma *qal* de l'hebreu antic passaren a ser vocalitzats masorèticament en forma *hif'il* la coincidència formal de l'imperfectiu *qal* i el causatiu devia afavorir l'analogia.

La llei de Philippi, que actuà davant les antigues vocals **i* tòniques i en síl·laba tancada no final, causà el canvi en arameu i hebreu de **i > a*. El canvi pogué estendre's analògicament i afectar les altres síl·labes àtones. Un estudi concret sobre aquest tema manca encara per fer. El fet que en arameu la vocalització en *i* dels imperfectius ha quedat totalment desvirtuada fa entreveure, per altra banda, una petja aramea en la vocalització masorètica bíblica de les formes verbals.

Aquests són, doncs, els principals motius condicionants del canvi i la desaparició de l'antic imperfectiu en *i* de l'hebreu.

5.5. La diàtesi i l'Aktionsart en la flexió apofònica de la forma bàsica (G) i el pas envers la derivació verbal

A propòsit del tema de la capacitat flexiva apofònica originària en PS i transformada *a posteriori* en derivativa en el sistema verbal de les llengües semítiques històriques a l'hora de marcar la capacitat de diàtesi d'un verb en la seva forma bàsica,

---

¹⁷³ “L'élimination des formes *qatila* et *yaqtulu* a été suivie en hébreu d'un renforcement de l'opposition *transitif: intransitif* à l'imperfectif”. La substitution de *qatala* à la place de *qatila* a créé un type de conjugaison sans apophonie *qatala/yaqtalu* (intransitif) contrastant avec *qatala/yaqtulu* (transitif ou intransitif). Sous la pression de *qatala/yaqtalu* les verbes intransitifs *qatala/yaqtulu* passent à *qatala/yaqtalu*. Ensuite, le rapport *qatala/yaqtulu* devenant caractéristique des verbes transitifs, les verbes transitifs *qatala/yaqtalu* (provenant de *qatala/yaqtulu*) tendent à passer à *qatala/yaqtulu* sans que ce procès se soit achevé à l'époque historique de l'hébreu”.

en relació, sintàcticament parlant, amb la seva capacitat de valència, l'article de Joosten (1998) és particularment interessant.¹⁷⁴ Aquest estudiós subratlla la possibilitat originària per al PS de marcar mitjançant el recurs de la flexió bàsica vocàlica (i per tant apofònica) dels verbs aquesta capacitat simultània (Joosten 1998: 209).¹⁷⁵

Els resultats comparatius realitzats per Joosten (1998: 216), arran del seu estudi argumental del valor de la forma pi. en hebreu bíblic masorètic, el duen a postular que, en protohebreu o en un determinat estadi del PS, la llengua posseïa un sistema oposat de diàtesi, expressat pel rol apofònic, en la forma bàsica. En aquest estadi, la derivació merament apofònica de la veu activa de verbs mitjans¹⁷⁶ i viceversa fou altament productiva.

Aquest fet ja apareix plantejat per Kuryłowicz (1961), però aquest autor parla sempre, dins la forma bàsica, de verb primitiu i de verb deverbal: la idea de potencialitat simultània no sembla que hi sigui gaire present, car en Kuryłowicz hi ha la idea d'una determinada jerarquia originària de diàtesi: és un estudi més descriptiu dins les llengües històriques transmiseses. És en aquest sentit, doncs, que, seguint les explicacions de Kuryłowicz (1961: § 38), quan hom parla de forma primitiva respecte de la seva derivada, dins el sistema verbal del semític, cal tenir ben present la diàtesi verbal amb relació a la transitivitat / intransitivitat i l'estativitat. Heus ací la filiació de les formes principals (Kuryłowicz 1961 : § 38): *qatil* (participi únic, també passiu), anterior a *yaqtalu* (verb denominatiu); *yaqtulu* (*yaqtulu*; verb primari, de valor transitiu per oposició a *yaqtalu*) anterior a *qatal* (participi actiu). El vocalisme *a* esdevé, doncs, el signe de fonament o de derivació d'una forma que s'oposa al mot base amb gradació vocàlica *u/i*. Així es resol la contradicció aparent entre *yaqtulu* (*i* actiu) i *qatila* (*i* passiu), o bé entre *yuqtalu* (*a* passiu) i *qatala* (*a* actiu).

---

¹⁷⁴ Cf. en aquest sentit, com a precedents, l'obra de Jenni (1968: 24) i Aro (1964: 9 ss.). Veg. també Richter (1978: 70, n. 126): "Die Kategorien Zustandverbs und Aktionsverb sind morphologisch, die Kategorien transitiv-intransitiv syntaktisch. Jede Verbalbasis kann verschiedenen syntaktischen Klassen angehören. So kann ein Zustandverbs und Aktionsverb als Verb der Bewegung intransitiv sein, daneben aber transitive (mit object, nicht mit Umstandsgabe) Belege haben. Ein weiteres Problem ist das des Vokaltypus (s.u.). Es kann also 'transitive Zustandverben' geben, jedoch nicht wegen der Vokalopposition, die in der Regel ein Zustandverbs hat, aber auch ein Aktionsverb haben kann". Ofereixo també els estudis que tracten de la veu i la diàtesi en semític: Christian (1927), Retsö (1989), Rundgren (1966); quant a l'ie., veg. Stempel (1996 i 1999: 119). Quant al tema de l'*Aktionsart* en semític, veg. especialment Klein (1974), Rundgren (1966) i Stempel (1999: 125).

¹⁷⁵ "The relative frequency of active-middle pairs, however, and the presence of such pairs in different branches of Semitic, indicates that we are dealing with the traces of an earlier system in which the opposition of diathesis within the simple stem was more or less systematic".

¹⁷⁶ Joosten entén per veu mitjana tot aquell verb agentiu però monovalent, mentre que la veu activa implica sempre verbs d'acció agentius bivalents, sintàcticament parlant.

Seguint la idea de la capacitat apofònica de l'expressió de la diàtesi, val a dir que aquesta primitiva habilitat s'anà afeblint per diferents motius i quedà substituïda pel sistema derivatiu de les llengües històriques. Les causes de la debilitació d'aquesta capacitat apofònica foren degudes a diferents motius fonològics i morfològics (Joosten 1998: 213): el paper de les glotals, així com altres febleses de l'arrel, feren trontollar aquest sistema flexiu primitiu vocàlic (Joosten 1998: 213).¹⁷⁷ Aquesta debilitació ja incipient en PS féu que el sistema de diàtesi entrés en competició amb el sistema alternatiu de les classes derivades flexives i apofòniques (almenys quant al prefix de l'imperfectiu, testimoniats encara prou bé en l'accadi i l'àrab) a la vegada.¹⁷⁸ Aquesta competitivitat entre la debilitada capacitat de la forma bàsica i l'establiment de les formes derivades menà segurament a una situació en què les formes derivades suplantaren una de les dues diàtesis de la forma simple, mentre que l'altra continuà essent expressada per la forma bàsica.

Així, tornant a la hipòtesi de Joosten (1998: 225),¹⁷⁹ en cada verb, doncs, existia la possibilitat potencial de realitzar una acció mitjana (inacusativa) o transitiva (acusativa). Quant als verbs que tenen ambdues diàtesis en la forma bàsica,¹⁸⁰ el significat actiu era normalment causatiu-factitiu-iteratiu, lèxicament parlant, respecte al significat de la veu mitjana (agentiva, però monovalent). Amb la propagació de les formes derivades i l'establiment productiu d'aquestes formes, doncs, com ja he

---

¹⁷⁷ "A sizeable number of forms, at least in Masoretic Hebrew, do not preserve the distinctive vowel of the active or middle diathesis even for strong verbs. It is understandable that a system reposing on such a fragile phonological basis should have been abandoned by the language".

¹⁷⁸ L'excepció a aquesta norma semítica és representada pel sistema verbal de l'etiòpic, on les formes derivades són marcades només per prefixos i allargaments: la vocalització és la mateixa que la vocalització temàtica de la forma bàsica. Veg. en aquest sentit Tropper (2002: § 44.4).

¹⁷⁹ "PS must, at some stage, have known an opposition between active and middle diathesis within the simple stem. For any given verb, the possibility existed to realize the verbal meaning either as middle, with the process located within the subject, or as active, with the process taking its point of departure in the subject and being accomplished outside of it. For verbs exhibiting both diatheses, the active meaning would usually be causative-factitive with regard to the middle one. The D stem interacted in different ways with the diathesis of simple stem, leading to the situation as attested in Hebrew and the other Semitic languages".

¹⁸⁰ Kuryłowicz no parla clarament de bipotencialitat vocàlica. Una de les particularitats apofòniques de les llengües semítiques quant a la derivació feta per flexió és el fet que els verbs denominatius de la forma G (Kuryłowicz 1961: § 267) són sovint idèntics formalment als verbs primaris, sobretot en hebreu, en què s'ha generalitzat el vocalisme *u* a l'imperfectiu. En aquest sentit, doncs, és únicament la polisèmia d'un verb d'aparença primària que ens fa entreveure la coincidència formal d'un verb primari i d'un de secundari, format a partir d'un derivat nominal. Fóra, per tant, de gran utilitat de tenir per a cada llengua semítica, i sobretot per a l'àrab, una llista de verbs amb dos imperfectius, amb vocalisme *i* i *u*. En cada parella, almenys un hauria de ser verb secundari, diferenciat del seu originari només flexivament. Segons Joosten (1998), no en tots els casos es pot entreveure un derivat nominal per als verbs en *i*. Quant a aquest tema amb relació a l'indoeuropeu i la seva tendència a crear verbs derivats mitjançant la derivació i no pas la flexió, veg. Kuryłowicz (1961: § 267).

comentat, tot aquest sistema potencial originari s'encaminà envers la derivació feta per afixos i allargaments, fins a la situació de les llengües històriques testimoniades.

Kuryłowicz (1961 : § 97), tot i que d'una manera més jeràrquica, com hem vist, contempla també que en la forma bàsica determinats verbs puguin canviar de diàtesi mitjançant el joc apofònic: hi ha verbs intransitius de forma *qatila*, als quals el canvi apofònic *i > a* (*qatila > qatala*) ha causat que s'impregnessin d'un sentit transitiu-causatiu en la forma bàsica. De tal manera que hom obté:

	funció primària	funció secundària
verb-base	<i>yaqtalu</i> (intr.)	<i>yaqtulu</i> o <i>yaqtilu</i> (tr.-caus.)
derivat (iteratiu)	<i>yuqtalu</i> (iterat. intr.)	<i>yuqtilu</i> (iterat. tr.-caus.)

Quan la capacitat apofònica de la diàtesi en la forma bàsica començà a defallir, l'esquema se simplificà segons l'esquema de verb base *yaqtalu* (intr.): derivat *yuqtilu* (tr.-caus.). El vocalisme del prefix *u* devia servir, doncs, per reforçar el valor transitiu-causatiu del vocalisme radical *i*. Però aquest ja és un estadi posterior al qual fa referència Joosten: la forma derivada iterativa-intensiva-causativa amb prefix *yu-* ja devia haver suplantat la capacitat transitiva causativa inherent de la forma bàsica.

Situats en el moment en què la derivació morfològica comença a ser productiva, quan el valor del mode d'acció (iteratiu) desapareix, hom pot atènyer-se a una de les dues alternatives: 1) quan el verb base és intransitiu, la forma *yuqtilu* (antiga forma *yaqtilu*) és causativa; 2) quan el verb base és transitiu, el valor intransitiu-passiu és restablert per *yuqtalu*, el passiu de *yuqtilu*. Per una banda, així com en pie., els causatius morfològics semítics van haver de ser bastits a partir de verbs deponents i intransitius; per l'altra, els tipus de verbs doblement transitius constitueixen un estrat secundari de causativitat, marcats normalment per la forma derivada.

Si la seqüència *yaqtulu* (verb primari) : *yaqtilu* (verb deverbatiu, p. ex. iteratiu) ja existí en el període de l'apofonia *u i : a* (Kuryłowicz 1961: § 266),¹⁸¹ la transformació corresponent a *yaqtulu* : *yuqtilu* (vocalisme prefixal *u* dels verbs derivats en apofonia, doncs, respecte al prefix de la forma bàsica) explicaria directament l'imperfectiu de la

¹⁸¹ En l'estadi PS de què parla Joosten, crec que cal fer la distinció de l'apofonia *u : i* amb referència a verbs d'acció i verbs de transitivitat, com també cal tenir present l'oposició *a : i* pel que fa als verbs de diàtesi mitjana i transitiva. A mesura que la forma derivada (sobretot la causativa) va adquirint les capacitats inherents que hi havia en els verbs de vocalització en *i* a la forma bàsica, l'apofonia passà a ser marcada sobretot amb el prefix de derivació *yu-* de l'accadi i l'àrab, mentre que la vocalització temàtica *i* romangué inalterada (Kuryłowicz 1961: § 268).

forma IV de l'àrab. Els prefixos *ʿa-*, *ha-*, *ša-* haurien estat des de bon principi propis, com encara ho són en àrab, de les formes verbals, llevat de l'imperfectiu i dels seus modes. L'àrab testimonia l'associació entre una forma antiga iterativa mancada d'afix i una formació causativa amb prefix: *ʿaqṭala*, però *yuṣṭilu*.¹⁸²

Hi ha altres casos, tanmateix, en què el verb no té doble possibilitat de vocalització, car deriva d'un substantiu originari, primitiu, a voltes abstracte i formalment semblant a la forma dels *maṣḍars*, però sense cap morfema derivatiu d'allargament morfològic (veg. Kuryłowicz 1961: § 49):¹⁸³ són nombrosos els casos en la llengua accàdia i àrab en què els denominatius prenen l'esquema d'imperfectiu en *i* de la forma bàsica, com, per exemple, acc. *erēšu(m)* II G (*i/i*) 'demanar, preguntar' (2 ac.) < *uršu* II 'desig', i àr. *ʿafaka* i 'dir una mentida' < *ʿifk* 'mentida'.

Caldria, doncs, fer una distinció clara entre aquells verbs deverbals que provenen en general de denominatius¹⁸⁴ bastits sobre els noms verbals¹⁸⁵ amb la forma bàsica testimoniada, i aquells verbs denominatius que només tenen testimoniada una forma derivada (D o H): en aquest segon cas, la lexicalització per analogia a les formes derivades es devia haver generalitzat i devia passar a ser la manera més estesa a l'hora de crear nous denominatius verbals.

---

¹⁸² Quant al cas de l'hebreu masorètic, la forma hif. imperfectiva també es troba mancada d'afix causatiu: el prefix, per raons internes fonètiques, fou vocalitzat tardanament en *ya-* (sense marcar, doncs, l'antiga apofonia de prefix en *yu-*) en aquesta forma.

¹⁸³ "Toutes les formes dérivées à vocalisme allongé de la 2e syllabe (*qatūl, qatīl, qatāl, qutāl, qītāl; qatūlat, qatīlat, qatālat, qutālat, qītālat*) font à l'origine office de substantifs, abstraits ou concrets, masculins ou féminins. L'emploi de *qatūl, qatīl* en fonction d'adjectif (ou de participe) paraît secondaire. (...) Les formes à degré long comportent un morph additionnel (l'allongement) par rapport à *qatul, qatīl*... La facilité d'une coïncidence sémantique de *qatul, qatīl* (adjectifs employés à l'occasion comme substantifs) et de *qatūl, qatīl* (adjectifs substantivés et substantifs abstraits employés comme épithètes) est évidente. D'autre part le remplacement de *qatul, qatīl* par *qatūl, qatīl* a permis, au moins à l'hébreu, de délimiter les participes (à vocalisme bref) de la conjugation déponentielle *qatila (qatula)* d'avec les substantifs et les adjectifs à vocalisme allongé". Els exemples (Kuryłowicz 1961: § 52) de *qatāl, qatīl, qatūl, qutūl, qutāl* citats per von Soden (*GAG*: 61 ss.) justifiquen la hipòtesi que aquest allargament de la vocal de la segona radical és el que dona als derivats deverbatius el valor substantiu, en primer lloc, i el valor d'abstracte (nom d'acció) en segon lloc. A més d'aquesta funció primària, hi ha també els usos secundaris següents: 1) infinitius; 2) adjectius; 3) substantius concrets.

¹⁸⁴ Els verbs de classes derivades, bastits a partir de noms deverbatius (caracteritzats amb diferents allargaments), adopten també el vocalisme *i* de la segona radical, així com els verbs denominatius sorgits de noms immotivats. P. ex. *qatīl* (hbr. *qatīl*), *inqatīl* (hbr. *hiqqāṭēl*), *itqatīl* (àr. *iqtatīl*, hbr. *hitqatīl*), acc. *kaššid, nakšid*. I de la mateixa manera hom té, malgrat la diferència de prefixos, àr. *yuṣṭilu*, hbr. *yaṣṭil*, acc. *ušakšid*.

¹⁸⁵ El desenvolupament *verb primari* → *nom deverbal* → *verb denominatiu* → *verb deverbatiu* es troba discutit i il·lustrat en Kuryłowicz (1961: § 41). Quant a aquest tema, veg. també Kuryłowicz (1961: § 253).

VI

ESTUDI ETIMOLÒGIC I COMPARATIU DELS VERBS *TERTIAE INFIRMAE* DE L'HEBREU BÍBLIC MASORÈTIC (ת"ב < III y, w)

6.1. Nota preliminar

Ofereixo tot seguit el comentari etimològic i comparatiu dels verbs *tertiaae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic. Els diccionaris bíblics emprats per dur a terme aquest buidat han estat, per una banda, el diccionari de W. Gesenius, en la traducció anglesa feta per E. Robinson l'any 1951 i en l'edició de F. Brown i, per l'altra, el diccionari d'hebreu i arameu bíblic (*Hebräisches und aramäisches Lexikon zum Alten Testament*) de L. Koehler i W. Baumgartner, en la tercera edició de l'any 1967.

Un estudi etimològic i comparatiu dels verbs *tertiaae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic era una feina que encara estava per fer. Això no obstant, hi ha un estudi dut a terme per Meir Fraenkel (1970), titulat *Zur Theorie der Lamed-He Stämme. Gleichzeitig ein Beitrag zur semitisch-indogermanischen Sprachverwandtschaft*. Aquest treball és científicament inadmissible pel fet que la reconstrucció etimològica que s'hi ofereix és, lingüísticament parlant, inacceptable pels motius que comento a continuació.

L'objectiu de l'estudi de Fraenkel és el de resseguir la debilitació de les guturals a final de paraula, en la tercera radical de les bases consonàntiques semítiques, sota la premissa que les formes fortes són les més antigues, i les dèbils (les *tertiaae infirmae*) les més recents (1970: 18). Segons Fraenkel, els verbs *lamed he* de l'hebreu i els verbs *tertiaae y* de l'àrab no poden de ser considerats originaris, car ambdues classes de verbs s'han de reconstruir etimològicament i per sistema amb una *tertiaae k* o *g* (1970: 22).¹⁸⁶

Així mateix, quant als verbs *tertiaae w*, Fraenkel (1970: 23) és del parer que no s'ha de reconstruir cap mena de classe verbal *tertiaae w*, car tots els verbs de tercera *w* tenen com a originària una tercera glotal: la labial *w* en aquests tipus de verbs fóra, doncs, secundària (1970: 23).¹⁸⁷

---

¹⁸⁶ "So gehen die hebr. Lamed-He-Stämme im Arabischen auf Jâ (Jud) aus. Wir haben aber keinen Anlass, diese Lamed-Jud-Formen für älter oder ursprünglicher zu halten, gehen doch beide Formen auf eine ältere Form mit *k* oder *g* im Endlaut aus. Die Lamed-He-Formen zeigen Lautschwächung, die Lamed-Jud-Formen Lauterweichung".

¹⁸⁷ "Ich vertrete die Meinung, dass es keine Lamed-Waw-Stämme gibt, sondern nur Lamed-Waw-Formen. (...) Die Prüfung wird ergeben, dass auch hier der Laryngal das Primäre ist, der Labial das Sekundäre".

Quant als verbs ה"ל (< PS *y, *w) i ה"ל amb *mapiq* (< PS *h), Fraenkel (1970: 20) escriu que des d'un punt de vista estrictament etimològic no hi ha cap diferència entre ambdues classes de verbs, quan, certament, des del punt de vista semític, els verbs de tercera radical *h* etimològica tenen tots, i sense cap excepció, una clara semàntica estativa (la tercera radical *h*, doncs, ha de ser entesa com a *Wurzeldeterminativ* que aporta a l'arrel verbal semàntica estativa).¹⁸⁸

Fraenkel es mostra també partidari de la reconstrucció triradical de l'arrel fins i tot en el cas dels *nomina primitiva* (1970: 29), car tots han de ser reconstruïts amb una tercera radical glotal.¹⁸⁹

Un punt poc favorable quant a la comparació de llengües emprades és el fet que aquest autor se serveix bàsicament de l'arameu (bíblic i rabínic) i l'àrab. No té en compte, per tant, les altres llengües semítiques antigues tan importants amb vista a la reconstrucció i que, d'altra banda, haurien ajudat a veure el funcionament intern en cada llengua dels verbs *tertiaef infirmae* i haurien fet evident que en la majoria dels casos la tercera radical *y* o *w* és etimològicament l'originària.

És també inacceptable la comparació directa que es duu a terme entre el pie. (a partir del diccionari de etimològic de Pokorny 1959) i l'hebreu bíblic, sense tenir en compte la reconstrucció, i per tant, el PS. És en aquest sentit que l'autor (1970: 64) gosa comparar, per exemple, el verb de moviment *ʔatá^h* 'arribar' (que en PS ha de remuntar-se a una arrel intransitiva **ʔataw-* 'anar-se'n') amb l'arrel verbal pie. **deuk-* 'mostrar' i arriba a la conclusió que la *h* del verb hebreu s'ha d'explicar com una debilitació d'una *tertiaef k* originària, i així en molts casos (1970: 27).¹⁹⁰

En aquesta recerca, doncs, prescindeixo voluntàriament de les reconstruccions etimològiques del treball de Meir Fraenkel (1970) i em baso a l'hora d'emetre comentaris etimològics en el testimoni de les llengües semítiques més antigues documentades i en el funcionament d'aquest tipus de verbs intern de cada llengua.

Una reconstrucció etimològica PS de les arrels verbals dels verbs ה"ל documentats en hebreu bíblic masorètic, com també la reconstrucció de la vocal

---

¹⁸⁸ "Die hebr. Grammatiker scheiden vom rein grammatischen Standpunkte aus mit Recht zwischen einer Form, die durch den Punkt im He ihre Nicht-Veränderlichkeit bei Beugungen betont, und zwischen unseren Lamed-He-Stämmen, die in verschiedenen Formen ein Jud zeigen, in anderen ein Waw. Doch vom rein etymologischen Standpunkte aus besteht dieser Unterschied nicht".

¹⁸⁹ "In zahlreichen Fällen fällt der 3. Stammbuchstabe aus. Wir hatten schon Fälle erwähnt wie *Abh* 'Veter', *Ah* 'Bruder', wo ein Waw ausfiel. *Šem* 'Name' lässt sich von dem Stamm *šama^ʕ* 'hören' ableiten".

¹⁹⁰ "Doch auch eine Lamed-He-Form wie *Peh* 'Mund' sehe ich verglichen mit dem lat. *bucca* 'Mund, Maul' als geschwächt an".

temàtica originària d'aquests (de la qual es deriva en l'època històrica la vocal testimoniada en la conjugació prefixada i l'imperatiu de les llengües semítiques), necessària morfològicament pel que fa a la sintaxi verbal (*a* per a les arrels estatives i intransitives; *i/u* per a les arrels transitives), encara no s'havia fet. Tal com es veurà, gairebé tots els verbs *tertiaie infirmae* de l'hebreu bíblic d'origen AA es remunten tots a arrels nominals o verbals que, en l'etapa AA, han de ser reconstruïdes com a arrels biconsonàntiques.

Això no implica, emperò, que en l'estadi lingüístic posterior, en l'etapa del protosemític, una arrel de tercera radical dèbil no hagi de ser reconstruïda amb el sufix *y-* o *w-*, sempre que el verb *tertiaie infirmae* estigui testimoniats també en alguna de les altres llengües semítiques: si així ho testimonien les llengües, així ho hem de reconstruir també nosaltres.

En el cas que l'arrel *tertiaie infirmae* tingui també paral·lelament arrels geminades, és un clar símptoma que aquesta arrel ha de ser reconstruïda en AA com a arrel biconsonàntica. Aquesta tasca de reconstrucció etimològica no ha estat senzilla: de diccionaris estrictament etimològics i complets en hebreu i en les llengües semítiques no n'hi ha cap. Així mateix, els diccionaris de les llengües semítiques que he emprat no tenen tampoc voluntat etimològica de reconstrucció i en molts casos no són ni comparatius.

Voldria, això no obstant, subratllar el fet que, quant a l'apartat comparatiu, m'ha estat sobretot de gran ajut el diccionari de la llengua ugarítica de G. del Olmo i J. Sanmartín i el diccionari de W. Leslau, quant al geʿez, car els apartats comparatius són de gran valor.

Tot aquest apartat etimològic i de reconstrucció, doncs, basat fonamentalment en l'estudi comparatiu de les llengües semítiques que he dut a terme per a l'hebreu bíblic masorètic, és una novetat i ha estat forjat a partir de les conclusions teòriques a què he arribat en la primera part d'aquesta tesi i a partir de l'evidència comparativa.

Exposo tot seguit l'estructura formal de cada lema verbal. Primerament ofereixo el verb *tertiaie infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic (l'ordre que segueixo és l'"alefàtic") i el seu significat; seguint l'entrada del verb hebreu i la traducció, a continuació, ofereixo la meua proposta de reconstrucció etimològica de l'arrel PS (*) d'on deriva el verb hebreu i, en el cas que el testimoni de les llengües afroasiàtiques ho permeti, en facilito també l'arrel nominal o verbal AA originària (**); he reconstruït també els significats verbals originaris de les arrels.

A continuació hi anoto les formes verbals en què el lema apareix testimoniats en la Bíblia hebrea masorètica. En el cas que el verb en qüestió estigui documentat molt poc o sigui un hàpax a les Sagrades Escripures, ho menciono i reproduïxo el passatge concret en què ha quedat testimoniats; en aquells casos que ho he cregut convenient, hi aporto també la lectura del passatge en qüestió que documenta la *Septuaginta* (LXX), en l'edició feta per Alfred Rahlfs l'any 1935. He anotat també, en aquells casos que m'han semblat interessants, les lectures de la *Vetus Latina* (VL), en l'edició preparada per l'Abadia de Beuron, i les lectures de la *Vulgata* de sant Jeroni (Vulg.). A continuació ofereixo informació bibliogràfica sobre el hàpax bíblic en qüestió, sobretot a partir dels estudis fets per H. R. Cohen (1978) i Greenspahn (1984).

Amb relació al tema de la vocal de la conjugació prefixada i sufixada en els verbs *tertiaie infirmae*, la informació present als verbs ת"ל de l'hebreu bíblic masorètic és molt escassa, car el vocalisme, per raons fonològiques internes d'aquesta llengua, és en la conjugació sufixada sempre *â*, mentre que en l'imperfectiu és normalment *e* o bé *ê*. És per això que he mencionat la realització de la vocal temàtica de la conjugació prefixada únicament només en aquells casos en què ha quedat clarament documentada. Tot seguit proporciono el comentari comparatiu i etimològic del verb en qüestió a partir de la bibliografia que esmento a continuació.

En la part comparativa, he volgut oferir sempre els paral·lels semítics del verb *tertiaie infirmae* les formes còncaves o de primera dèbil, les *pll* i les reduplicades que hi poguessin estar en contacte, així com els substantius.

Les llengües semítiques que he utilitat per realitzar el comentari són les antigues; en concret, les llengües epigràfiques nord-occidentals, l'ugarític, l'arameu bíblic, el rabínic, el palestínic i el babilònic, el siríac, l'accadi, l'antic sud-aràbic epigràfic, l'àrab clàssic i el ge'ez.

Quant a les llengües nord-semítiques antigues (*i.e.*, hebreu epigràfic, arameu antic i oficial, fenici i púnic, etc.), he emprat el diccionari de Hoftijzer i Jongeling (1995), titulat *Dictionary of the North-West Semitic Inscriptions* i que he abreujat amb les sigles *DNWSI*.

Per a la llengua ugarítica, he emprat el diccionari de Gregorio del Olmo i Joaquín Sanmartín (2003), que porta per títol *A Dictionary of the Ugaritic Language*, i que he abreujat amb les sigles *DUL*; és aquest l'únic diccionari de la llengua ugarítica existent que, a més a més, és comparatiu, i està farcit de nombrosos comentaris lingüístics i acompanyat d'una interessant literatura bibliogràfica.

Quant a l'arameu bíblic, he fet ús del diccionari de Gesenius en la versió anglesa (1951). Per a l'arameu rabínic he utilitzat el diccionari de Marcus Jastrow (1903), que porta per títol *Dictionary of the Targumim, Talmud Babli, Yerushalmi and Midrashic Literature* i que he abreujat sota l'epígraf de *Jastrow*. He consultat també les obres de M. Sokoloff (1990) per a l'arameu jueu palestínic del període bizantí titulat *A Dictionary of Jewish Palestinian Aramaic of the Byzantine Period* i que cito de manera abreujada en aquesta tesi amb les sigles *DJPA*. Per a l'arameu judaic babilònic de l'època talmúdica i dels gaons, he consultat també el diccionari d'aquest mateix autor, que apareix citat en aquesta tesi amb l'abreviatura *DJBA*, de l'any 2002, i que porta per títol *A Dictionary of Jewish Babylonian Aramaic of the Talmudic and Geonic Periods*.

He emprat per a la llengua siríaca dos diccionaris que en determinats moments es poden complementar: el de Carl Brockelmann (1928²), que porta per títol *Lexicon Syriacum* i que he abreujat amb les sigles *LS*, per una banda, i el *Thesaurus Syriacus* de R. Payne Smith (1981), que he abreujat amb les sigles *Th.S*.

Quant al semític oriental, he emprat l'*Akkadisches Handwörterbuch* de Wolfram von Soden (1985²), que he abreujat amb les sigles *AHW* i, en determinats moments, la versió reduïda d'aquest diccionari, feta per J. Black, A. George i N. Postgate (2000²), i que porta per títol *A Concise Dictionary of Akkadian*, que he abreujat amb les sigles *CDA*. En els moments en què era necessari recórrer a altres fonts, he consultat també el diccionari de Chicago, que porta per títol *The Chicago Assyrian Dictionary* (1956 ss) i que apareix abreujat en aquesta tesi amb les sigles *CAD*.

Quant a l'antic sud-aràbic epigràfic he consultat, per una banda, el diccionari de Joan Copeland Biella (1982), que porta per títol *Dictionary of Old South Arabic: Sabaean dialect*, i que abreujo amb les sigles *DOSA*; i, per l'altra, la tesi doctoral de Walter Müller, titulada *Die Wurzeln mediae und tertiae y/w im Altsüdarabischen. Eine etymologische und lexikographische Studie* i publicada a Tübingen l'any 1962.

Quant a l'àrab clàssic, he volgut servir-me del diccionari de Kazimirski (1860), que porta per títol *Dictionnaire Arabe-Français* i que apareix citat en aquesta tesi amb l'epígraf de *Kazimirski*. També he consultat l'*Arabic-English Lexicon* (1863), citat amb el nom del seu autor, *Lane*, i l'*Arabic-English Dictionary* de Hans Wehr (1994⁴), que he abreujat amb les sigles *AED*. En casos que presentaven dubte o dificultat, he consultat també el *Lexicon Arabico-Latinum* de Freytag (1837) i el diccionari de Hava (1964), que porta per títol *Al-faraid Arabic-English dictionary*.

Quant a l'etiòpic clàssic (ge^sez), he emprat el diccionari comparatiu de Wolf Leslau (1987), que porta per títol *Comparative Dictionary of Ge^sez* i que he abreujat amb les sigles de *CDG*.

Pel que fa al semític en general, m'ha estat de gran utilitat la consulta dels treballs etimològics duts a terme per G. del Olmo (2004, 2006 i 2007), que fan referència a les bases biconsonàntiques semítiques de les series /b-x-/, /^hx-/ i /^ʔx-/, articles publicats a l'*Aula Orientalis* (núm. 22, 24/1 i 25).

Quant a la reconstrucció AA de les arrels i els testimonis de les llengües afroasiàtiques, m'ha estat imprescindible la consulta de diferents obres, la majoria de les quals, des del punt de vista científic, han rebut dures crítiques. El material que he emprat per a la reconstrucció AA és el que comento a continuació.

El diccionari etimològic més “complet” que tenim a hores d'ara és el d'Orel-Stolbova, que porta per títol *Hamito-Semitic Etymological Dictionary* (1995), que he abreujat amb les sigles *HSED*. Sóc conscient del debat que ha generat aquesta obra, a causa del considerable nombre d'errors que hi ha i a causa de la manca de citacions i de literatura bibliogràfica en el material lèxic (veg., en aquest sentit, la crítica feta per Diakonoff-Kogan 1996: 25), però són els únics materials de què disposem. Quant als *addenda* i *corrigenda* del HSED, he tingut també presents els articles de Diakonoff-Kogan (1996) i de Kogan (2002). Quant a la resposta d'aquests *addenda*, veg. Orel-Stolbova (1997).

En aquesta recerca AA, també he consultat l'obra inacabada de Diakonoff i els seus col·laboradors (veg. bibliografia) apareguda en el *St. Petersburg Journal of African Studies* entre els anys 1993-1995. Així mateix, he consultat també el diccionari d'Ehret, de l'any 1995, que porta per títol *Reconstructing Proto-Afroasiatic (Proto-Afrasian). Vowels, Tone, Consonants and Vocabulary*, una obra problemàtica també en determinades reconstruccions i que, com en el cas del HSED, es veu mancada d'anotacions bibliogràfiques en els lemes.

Un treball que ofereix reconstruccions d'arrels AA és l'article de M. Lionel Bender (2007) “The Afrasian reconsidered”, dins de *Studies in semitic and afroasiatic linguistics presented to Gene B. Gragg* (p. 1-26). En aquest estudi l'autor exposa 105 isoglosses presents en distintes llengües camiticosemítiques, d'entre les quals la major part fan referència a arrels nominals. Quant a la reconstrucció de les arrels PS, Bender reconstrueix sistemàticament les arrels consonànticament: no n'ofereix, per tant, la reconstrucció vocàlica.

A part d'aquests treballs de reconstrucció, he volgut consultar les fonts egípcies antigues, car aquesta llengua, paral·lelament a les llengües semítiques antigues, és la llengua AA més antiga conservada amb un corpus literari molt extens. El diccionari més exhaustiu és encara el *Wörterbuch der Aegyptischen Sprache* (WAS) d'Adolf Erman i Hermann Grapow; l'edició que he consultat en aquesta recerca és la de l'any 1982, una obra publicada a Berlín (1926¹) en 7 volums que recull tot el corpus de la llengua egípcia.

Una altra obra que he emprat en aquest estudi etimològic ha estat el diccionari d'egipci mitjà de Raymond Oliver Faulkner, de l'any 1962, que porta per títol *A Concise Dictionary of Middle Egyptian*, i que he abreujat sota l'epígraf *CDME*, un diccionari que es limita a recopilar d'una manera abreujada i en un únic volum part de la informació del WAS d'una manera més fàcil d'utilitzar.

He consultat també l'estudi etimològic de la llengua egípcia de Gábor Takács (2001) titulat *Etymological Dictionary of Egyptian* i que apareix citat en aquest treball amb les sigles *EDE*. Aquest diccionari és malauradament inacabat, car l'estudi toca només les consonants inicials *b*, *p* i *f*. Aquesta obra, des del punt de vista de la reconstrucció històrica de l'egipci amb relació a l'AA, és molt més exhaustiva i rigorosa, científicament parlant, que el HSED, car detalla meticulosament sempre les fonts bibliogràfiques emprades.

Ofereixo tot seguit el comentari etimològic i comparatiu dels verbs *tertiaefirmae* de l'hebreu bíblic masorètic. El criteri que he seguit a l'hora de reproduir els lemes verbals és el de l'*alefat* hebreu, talment com apareix al diccionari de W. Gesenius (1951) i al de Koehler-Baumgartner (1967³).

Transcripció i transliteració d'algunes consonants reconstruïdes per a l'AA en el HSED:

c: africada sorda alveolar [ts]

ç: africada sonora alveolar [dz]

č: africada sorda palatal-alveolar [tʃ]

č̣: africada sonora palatal-alveolar [dʒ]

ç̣: africada sorda emfàtica

ç̣̣: africada sonora emfàtica

č̣: africada emfàtica palatal-alveolar

s: fricativa sorda lateral

ç̣: africada sorda lateral

ç̣̣: africada lateral emfàtica

ɣ: fricativa uvular sonora (= ġ).

6.2. Estudi etimològic i comparatiu dels verbs *tertiaae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic

הָבַח 'ser de bona voluntat, consentir, decidir'

PS *^ʔ*ab-iy-* 'prendre una decisió (positiva o negativa); voler; denegar'

< (?) AA *^ʔ*ab-iy* 'prendre una decisió' < AA **^ʔ*ab-* 'pare'

El verb d'estat ^ʔ*ābā^h* 'ser de bona voluntat, consentir' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en forma *qal* (perf., impf. i ptc.). Quant a aquest verb hebreu, veg. Gesenius (2) i HAL (3).

Gesenius (2), a diferència de Koehler-Baumgartner (HAL 3), fa la distinció entre la base consonàntica ^ʔ*bh*, d'on sorgeix aquest verb, i una segona base verbal, ^ʔ*bh* II, que té el significat de 'decidir' (Gesenius 3), una arrel verbal relacionada segurament amb el substantiu primitiu biconsonàntic ^ʔ*āb* 'pare'.

Quant a la resta de les llengües semítiques, aquesta arrel verbal es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. aram. ant. ^ʔ*by* 'voler' (DISO 2); àr. ^ʔ*abā* (^ʔ*by*) 'decidir' (AED 3) i et. ^ʔ*abaya* 'refusar, denegar' (CDG 6). Veg. també el subst. del SAr. ^ʔ*by* 'disputa' (DOS 2). Quant al canvi semàntic 'voler' > 'no voler' que testimonien les llengües semítiques, veg. Kogan (2002: 189); amb relació a les llengües AA, veg. HSED 88.

Paral·lelament a aquesta base consonàntica ^ʔ*by*, algunes de les llengües semítiques sud-occidentals testimonien també una arrel verbal clarament denominativa *^ʔ*abaw-*, veg. àr. ^ʔ*abā* (^ʔ*bw*) 'esdevenir pare' (Kazimirski 1: 7) i una d'estativa *^ʔ*abah-*, veg. SAr. ^ʔ*bh* 'posar en mans d'algú la responsabilitat d'alguna cosa' (i.e., 'actuar com a màxim responsable', DOS 1) i àr. ^ʔ*abaha* II 'advertir algú' i V 'mostrar-se orgullós' (Kazimirski 1: 6).

Quant a la discussió sobre si el substantiu és l'arrel nominal primitiva o ha de ser considerat derivat de l'arrel verbal, veg. Gesenius (3) i del Olmo Lete (2004: 37-41). La meua opinió és que cal considerar ambdues arrels verbals derivades de l'arrel verbal AA *^ʔ*ab-iy* 'decidir, voler', testimoniada, a banda del PS *^ʔ*ab-iy*, en eg. ^ʔ*3by* 'desitjar' (WAS 1: 6); aquesta arrel verbal, al seu torn, ha d'estar emparentada amb el substantiu primitiu AA *^ʔ*ab-* 'pare', atesa l'estructura morfològica antiga del nom primitiu en qüestió, un substantiu primitiu testimoniats en totes les branques del semític: veg. ug. ^ʔ*ab*; fen. pun. ^ʔ*b*; hbr. ^ʔ*āb*; aram. ^ʔ*ab*; acc. *abu*; SAr. ^ʔ*b*; àr. ^ʔ*ab-*; et. ^ʔ*ab*. Quant a aquesta relació, veg.

del Olmo Lete (2004: 41), que és de l'opinió que la relació d'aquesta arrel verbal amb el substantiu primitiu no és prou clara. Veg. també Murtonen (1989: 79).

Alhora, aquesta arrel nominal PS *ʔab- 'pare' es remunta al substantiu AA *ʔab- 'pare' (HSED 1), una arrel testimoniada, a banda del PS *ʔab-, en les llengües afroasiàtiques següents: ber. *ʔab(b)- 'pare'; tx. centr. *ʔab- 'pare'; àgau *ʔab- 'pare'; saho-afar *ʔab- 'pare'; cuix. or. *ʔab- 'pare'; cuix. or. dels altiplans *ʔab- 'pare, oncle'; Rift *ʔab- 'pare'. Quant a l'eg., veg. el substantiu *ʔb.t* 'família; pares' (derivat amb el sufix col·lectiu, CDME 2); veg. també eg. *ʔby* 'desitjar' (WAS 1: 6). Quant a una possible relació amb l'eg. *bwy* 'detestar', veg. EDE (2: 183).

הַחֲזִיק 'desitjar'

PS *ʔaw-iy- 'desitjar; prendre una decisió'

cf. PS *ʔaw- / *haw- 'desig' < AA **haw- 'desig'

De la base consonàntica ʔwy, Gesenius (16) en fa derivar dues arrels verbals distintes, tot i que formalment i semàntica semblen dues arrels estretament relacionades, com comentaré a continuació (veg., quant a l'entrada d'aquest verb, HAL 20).

La primera (ʔawā^h I) significa 'desitjar', i és un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniats únicament en les formes derivades següents: nif. (perf.), pi. (perf., impf.) i hitp. (perf., impf. i ptc.). La segona accepció d'aquesta base consonàntica és ʔawā^h II 'senyalar, marcar' (Gesenius 16, HAL 20), un verb que es troba en la Bíblia hebrea testimoniats únicament en forma hitp. (perf.), al llibre de Nm 34, 10 al passatge següent: לַגְבוֹל לְכֹסֶם לְהִתְחַזֵּק יְהוָה 'i traçareu la frontera'.

Quant a la resta de les llengües semítiques, el significat de 'desitjar' es troba testimoniats en semític nord-occidental, veg. arameu DA ʔwy 'desitjar (?)' (DNWSI 22). Veg. també sir. ʔwy en ʔāwē 'assentir', ʔetewī 'fer una aliança, estar-hi d'acord' (LS 7) (veg. Dillmann 797, Noeldeke 1910: 190, n. 2); àr. ʔāya 'signe, senyal' (Lane 135) i et. ʔayaya (CDG 51) 'ser, fer igual'.

Veg. també hbr. bíbl. tāw 'marca', un substantiu que podria estar relacionat amb la base consonàntica ʔwy II; d'aquest substantiu deriva el verb denominatiu tāwā^h 'marcar, fer un senyal' (Gesenius 1063), testimoniats només en forma pi^ʿel i hif'il.

Les dues accepcions diferenciades que distingeix Gesenius han de ser considerades, atesa la seva similitud formal i semàntica, derivades d'una mateixa arrel verbal PS *ʔwiy- 'desitjar; prendre una decisió', amb la qual ha de relacionar-se el

substantiu hbr. *ʔaw(wā)* ‘desig’ (Gesenius 16). Amb relació a la base biconsonàntica PS *ʔaw-*, veg. del Olmo (2004: 74-75).

L’origen AA d’aquesta arrel verbal PS no és pas clar. En semític, emperò, paral·lelament a aquesta base consonàntica *ʔwy*, hi ha documentada una base *hwy*: veg. ug. *hwy* ‘voler’ (DUL 350); hbr. bíbl. *ʔawat* (HAL 20) i *hwh* I ‘capritx, desig’ (HAL 232) i àr. *hawiya* ‘proposar-se, voler’ (Lane 2904); veg. també ug. *hwt* ‘paraula, manament’ (DUL 349); acc. *awātu* ‘paraula’ (AHW 89). Aquesta base consonàntica *hwy*, que significa ‘desitjar’, podria ser considerada una variació radical de la base *ʔwy*.

Paral·lelament a aquest fet, la base consonàntica PS *hwy* ha de derivar de l’arrel nominal AA ***haw-* ‘desig’ (HSED 259), una arrel testimoniada també en cuix. or. **haw-* ‘desig; desitjar’; quant a l’eg. *hwt*, veg. Smith (1994: 160, n. 79).

נְחַם ‘agermanar-se’ (nif., conjectura)

Com a conjectura, el HAL (30) reconstrueix una arrel hbr. *ʔhy*. Antigament aquesta forma perfectiva era considerada com a derivada de la base consonàntica *ʔhh* (**ʔhy*), un verb denominatiu del substantiu *ʔāh* ‘germà’ que significaria ‘fraternitzar’, un verb interpretat en forma nif. (perf.) i que es trobaria únicament testimoniada en un únic passatge, a Is 7,2: *וְנָחַם אֶתְּרַם עַל-אֶרְמֵי־אֱרָם* ‘els arameus s’agermanaven amb Efraïm’.

Quant a aquesta forma verbal, veg. *infra* l’entrada de *nāhā^h* (II) ‘romandre, establir-se’ (HAL 647), que és, de fet, la forma verbal que caldria relacionar etimològicament amb el verb hebreu que apareix en aquest passatge del llibre d’Isaïes.

הָלַא ‘jurar; lamentar-se’

I: PS **ʔal-iy-* ‘jurar’ < PS **ʔal-* ‘poder suprem còsmic; divinitat’

< (?) AA ***ʔal-* / **ʔil-* ‘ser’

II: PS **ʔal-iy-* i **ʔal-il-* ‘lamentar-se’ < PS **ʔal(ly)!* < PS **ʔal-* ‘poder suprem còsmic;

divinitat’ < AA ***ʔal-* / **ʔil-* ‘ser’

De la base consonàntica *ʔlh*, Gesenius (41 i 46) en distingeix tres arrels diferenciades, però que podrien estar emparentades. La primera és una arrel nominal de la qual deriva el substantiu *ʔel*, *ʔlohîm* ‘déu, Déu’ (< PS **ʔal-* ‘força suprema > divinitat’, veg. del Olmo 2004: 52), la qual, per forma i per significat, ha d’estar estretament relacionada amb les dues arrels verbals que menciono a continuació.

Aquesta arrel nominal primitiva PS **ʔal-* es troba testimoniada en totes les branques del semític: veg. ug. *ʔil* ‘déu’ (DUL 48); fen., pun., aram. ep. *ʔl* ‘déu’ (DNWSI

53); hbr. *ʔēl* ‘déu; poder’ (HAL 47); j. aram. *ʔēl* ‘déu’ (Jastrow 66); acc. *ilum, elum* ‘déu, divinitat’ (AHW 373); àr. *ʔilā(h)* (Lane 82); SAR. *ʔl* (DOSA 15). Quant a aquesta arrel nominal PS, veg. del Olmo (2004: 52-53).

Una arrel nominal **ʔalah-*, allargada pel sufix *-h*, es troba també testimoniada en nombroses llengües nord-occidentals i en sud-aràbic: veg. hbr. epigr., aram. antic, aram. ofic., nab., palm., j. aram. *ʔlh* ‘déu’ (DNWSI 57), ug. *ilh* ‘déu’ (DUL 55), SAR. *ʔlh* ‘déu’ (DOSA 17). Quant a l’extensió d’aquesta arrel mitjançant el sufix *-h*, veg. del Olmo (2004: 55). Aquesta arrel nominal podria ser remuntada en darrer terme a l’arrel AA ***ʔal-* / ***ʔil-* ‘ser’ (HSED 8), una arrel verbal clarament biconsonàntica testimoniada també en berb. **ʔil-* ‘ser, esdevenir’, cuix. or. **ʔal-* / **ʔil-* ‘ser’ i tx. centr. **ʔal-* ‘ser’; cf. també et. *hallawa* ‘ser’; veg., en aquest sentit, Diakonoff-Kogan (1996: 27).

La segona accepció que diferencia Gesenius ja és una base verbal, *ʔālā^h* II (veg. Gesenius 46 i HAL 49), un verb que significa ‘maleir, jurar’. Aquest verb, que pot estar relacionat amb l’arrel nominal PS **ʔal-* suara mencionada, es troba testimoniada al text bíblic masorètic en forma *qal* (perf. i inf. abs.) i *hifʿil* (impf. i inf.). És d’aquesta arrel verbal que sorgeix el substantiu *ʔālā^h* ‘jurament’ (Gesenius 46).

Aquesta arrel verbal es troba testimoniada paral·lelament també en les llengües semítiques sud-occidentals: veg. SAR. *ʔlh* ‘maleir, jurar’ (DOSA 17); àr. *ʔalā* (*ʔlw*) ‘no tenir força per, no ser capaç de’; IV i VIII ‘jurar’ (Kazimirski 1: 48-49) i *ʔalaha* ‘adorar (com un déu)’ (Kazimirski 1: 47). Les llengües semítiques sud-occidentals són, quant a la reconstrucció de l’arrel semítica, interessants, car, gràcies al testimoni d’aquestes llengües, aquesta arrel verbal es troba documentada com a verb de tercera radical *h* etimològica, així com de tercera *y* o *w*. Veg., en aquest sentit, del Olmo (2004: 55) i Ehret (1995: 361).

Crec, doncs, que caldria relacionar el SAR. *ʔlh* ‘maleir, jurar’ i l’àr. *ʔalaha* ‘adorar com un déu’ amb la base nominal de la primera accepció, car aparentment, per forma i per semàntica, pot tractar-se d’un verb denominatiu (noteu que el patró nominal *ʔlh* és calcat al patró verbal on la *tertia* *h* hi és conservada: aquest seria un punt a favor de l’origen denominatiu d’aquesta arrel verbal). Quant a la base consonàntica *ʔlh* en semític, veg. Murtonen (1989: 91), Pardee (2000: 35) i del Olmo (2004: 55).

Finalment, la tercera accepció que ofereix Gesenius de la base consonàntica *ʔlh* és *ʔālā^h* III, una forma que significa ‘lamentar-se’ (veg. Gesenius 46 i HAL 49), un verb d’origen segurament denominatiu i potser onomatopèic i estretament lligat amb l’arrel nominal suara mencionada. Aquest verb es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en

forma qal (imperat. fem. sg.) en un únic passatge, Jl 1, 8 (^ʕlî), i presenta problemes de lectura, car podria ser llegit sota la forma ^ʕlilay, per tant, amb una forma *pll*.

Aquesta forma verbal es troba testimoniada també en aram. targ. (en aquest cas un verb *tertiaie infirmae*, veg. aram. targ. ^ʕalâʕ (^ʕly) ‘lamentar-se’ (Jastrow 68) i en j. aram. palest. biz. ^ʕly ‘lamentar-se’ (DJPA 59); amb una base consonàntica geminada *pll* es troba documentat també en semític sud-occidental, veg. àr. ^ʕalla ‘lamentar-se’ (Kazimirski 1: 44). Quant a aquesta arrel verbal geminada, veg. del Olmo (2004: 53).

L’estructura geminada d’aquesta arrel verbal i així mateix la seva semàntica em menen a considerar aquesta tercera accepció com a verb denominatiu de l’exclamació PS ^{*}ʕal(ly)!, una interjecció que, tot i ser considerada d’origen segurament onomatopèic (veg. Gesenius 47 i del Olmo 2004: 52), crec que ha de derivar de l’arrel nominal PS ^{*}ʕal- ‘poder; divinitat’. Aquesta partícula exclamativa es troba testimoniada en sem. nord-occidental, en semític oriental i en semític sud-occidental: veg. hbr. bíbl. ^ʕâl^llay ‘ai!’ (Gesenius 47), acc. *allû* ‘ai!’ (AHW 37) i et. ^ʕalle ‘ai!’ (CDG 17).

I. הָנָהּ ‘plorar, lamentar’

PS ^{*}ʕan-ay- ‘plorar’ > PS ^{*}ʕun- ‘pena, dolor’

De la base consonàntica hebrea ^ʕnh, Gesenius (58) i HAL (67-68) en diferencien tres arrels. La primera és ^ʕanah I ‘plorar, lamentar’, un verb que trobem al text bíblic masorètic únicament en forma qal (perf. cons.) en un sol passatge, al llibre d’Is 3,26: הַיָּמִים יִתְחַנְּנוּ וְיִתְחַנְּנוּ וְיִתְחַנְּנוּ ‘i les seves portes se’n lamentaran i se’n doldran’ (cf. LXX: πεινθήσουσιν ‘us en lamentareu’, Rahlfs 2: 570).

La resta de les llengües semítiques testimonien també clarament aquesta forma verbal en verbs de tercera radical y, o com a arrel geminada: veg. ug. ^ʕny ‘lamentar-se’ (DUL 85) i SAr. ^ʕny ‘lamentar-se’ (DOS 22); veg. àr. ^ʕanna (^ʕnn) ‘lamentar-se’ (Kazimirski 1: 59). Aquesta forma verbal hebrea, doncs, es remunta clarament a una arrel verbal PS de tercera radical -y (^{*}ʕanay- ‘plorar’), la vocal temàtica de la qual, pel fet de ser intransitiva, ha de ser *a*.

Quant a l’origen onomatopèic d’aquesta arrel verbal, la forma original de la qual es trobaria en l’ug. *un* ‘pena, dolor’ (DUL 78), veg. del Olmo (2004: 59), Murtonen (1989: 94) i Zaborski (1971: 54).

La segona accepció de la base consonàntica hebrea ^ʕnh es troba testimoniada en hebreu bíblic únicament per substantius (veg. Gesenius 58 i HAL 67), derivats d’una hipotètica arrel nominal (^ʕny) que significaria ‘recipient, vaixella’. Amb relació a

aquesta arrel nominal, veg. cananeu antic *ʔny* ‘vaixell’ (DNWSI 81); ug. *any(t)* ‘vaixell’ (DUL 85); et. *nəwāy* ‘utensili, recipient’ (CDG 410).

Quant a l’ie. ‘vaixell’ < *recipient, veg. Buck (1949: 727). Quant a l’origen etimològic d’aquesta arrel nominal, veg. del Olmo (2004: 61), el qual considera la possibilitat que aquest substantiu sigui un préstec de l’eg. (cf. eg. *inī* ‘portar, carregar’; *inyt* ‘materials per a l’artesanía’ (CDME 22)), tot i que l’etimologia semítica *ʔny* ‘subjectar, contenir’ no és descartable.

III. 𐤍𐤑𐤍 ‘ser oportú, trobar (oportunament)’

PS **ʔanay-* ‘ser escaient, oportú’

La tercera accepció és formada per *ʔānā^h* III, un verb d’estat que significa ‘ser oportú, trobar (oportunament)’; apareix testimoniats en la Bíblia hebrea en formes derivades: pi. (perf.), pu. (impf.) i hitp. (ptc. a 2Re 5,7). Veg., quant a aquesta entrada, Gesenius (58) i HAL (68).

Aquesta arrel verbal es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental sota formes verbals de tercera radical y i sota la mateixa significació estativa: veg. nab. *ʔny₂* ‘madurar’ (?) (DNWSI 82) i àr. *ʔanā* (*ʔny*) ‘ser el temps escaient, oportú, madurar’ (Kazimirski 1: 64). Cal considerar aquesta arrel verbal, doncs, atès el clar testimoni de les llengües semítiques antigues, com una arrel verbal estativa d’origen protosemític, de tercera radical y, la vocal temàtica de la qual, atès el seu origen verbal estatiu, cal que sigui *a*.

Quant a la relació d’aquesta arrel verbal PS **ʔanay-* amb l’arrel nominal *ʔān-*, *ʔwn-* ‘força, poder’, documentada en ug. *ʔan* ‘força’ (DUL 76), hbr. *ʔōn* ‘poder físic’ (HALOT 22), àr. *ʔanu* ‘temps, instant’ (Kazimirski 71) i *ʔawnu*, *ʔaynu* ‘fatiga’ (Kazimirski 71), veg. del Olmo Lete (2004: 59).

𐤍𐤑𐤍 ‘fer pa’

PS **ʔapiy-* ‘coure’

El verb transitiu *ʔāpā^h* ‘fer pa’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., imperat. i ptc.) i nif. (impf.). Veg., quant a aquesta entrada, Gesenius (66) i HAL (75).

Aquesta arrel verbal es troba testimoniada en totes les branques del semític amb una mateixa base verbal consonàntica *ʔpy* de significat idèntic: veg. fen., aram. ant. i ofic. *ʔpy* ‘fer pa’ (DNWSI 94); j. aram. palest. biz. *ʔpy* ‘fer pa’ (DJPA 69); j. aram. bab. *ʔpy*

‘fer pa’ (DJBA 155); sir. *ʔepā* ‘coure al forn’ (LS 39); ug. *ʔpy* ‘íd.’ (DUL 92); acc. *epû(m)* III ‘fer pa’ (AHW 231); SAR. *ʔfy* ‘quelcom cuit al forn’ (DOS 25); et. *ʔafaya* I ‘fer pa’ (CDG 10).

Aquesta forma verbal bíblica és, doncs, molt antiga i es remunta a una arrel verbal PS de tercera radical *y*, que reconstrueixo formalment com a **ʔapiy-* ‘coure’. Quant al significat originari d’aquesta arrel verbal, veg. del Olmo 2004: 62 (‘bufar el foc’ > ‘coure, bullir’ (?)) i Murtonen (1989: 98).

En àmbit AA, el HSED no reconstrueix una arrel verbal amb aquesta semàntica. Veg., això no obstant, eg. *ʔfr* ‘coure’ (tr., WAS 1: 9). Paral·lelament a aquest testimoni, aquesta arrel PS, per semàntica i per forma, podria estar emparentada amb el substantiu AA *ʔap-* ‘boca’ (HSED 13), reconstruït en PS sota l’arrel nominal amb dissimilació i canvi semàntic posterior **ʔanp-* ‘nas, cara’ (l’assimilació de la *n* és present en determinades llengües semítiques històriques, veg. hbr. *ʔāp* i sir. *ʔa(n)pā*), un substantiu testimoniado en diferents famílies AA: veg. àgau **ʔaff-* ‘boca’, saho-afar **ʔaf-* ‘boca’, cuix. or. **ʔaf-* ‘boca’, omot. **ʔaf-* / **ʔap-* ‘íd.’ i Rift **ʔaf-* ‘íd.’.

Aquest substantiu, alhora, es troba relacionat amb l’arrel verbal AA **ʔap-* / **wap-* ‘obrir la boca’ (HSED 14), una arrel verbal testimoniada en eg. *wp*, *wpy* ‘obrir (boca)’ i en tx. occ. **ʔap-* ‘introduir a la boca’.

En el cas que es pogués relacionar l’arrel semítica clarament agentiva **ʔapiy-* ‘fer pa’ amb el subst. AA *ʔap-* ‘boca’ (HSED 13), fóra aquest un bon exemple d’arrel verbal PS allargada per un determinatiu radical *y* de clara semàntica causativa.

Quant a les isoglosses semàntiques del substantiu ‘boca’ en les llengües AA i en AA, veg. Bender (2007: 19-20). Quant a la relació de l’arrel nominal *ʔap-* ‘boca’ amb el significat verbal de ‘bufar’, veg. del Olmo (2004: 63).

הָרַץ ‘recol·lectar, collir’

PS *ʔar-iy-* ‘recol·lectar’ < PS **ʔār-* ‘vegetal’ < AA **ʔar-* ‘vegetal’

El verb transitiu agentiu *ʔarā^h* ‘recol·lectar, collir’ es troba testimoniado en la Bíblia hebrea en diferents passatges en forma qal (perf.). Veg., en aquest sentit, Gesenius (71) i HAL (82).

Quant a la resta de les llengües semítiques, es troba també documentat, amb una base consonàntica *ʔry* i amb el mateix significat, en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. fen. *ʔry* ‘amuntegar’ (DNWSI 107) i et. *ʔaraya*, *ʔaraya* ‘collir, passar pel sedàs’ (CDG 40).

Sens dubte, aquesta forma es troba emparentada amb el substantiu PS *^ʔār- ‘gra, vegetals’ (veg. hbr. bíbl. ^ʔōrā i ug. ^ʔar-t; veg. també acc. arû ‘graner’ i j. aram. ^ʔōrya^ʔ ‘magatzem’ (Jastrow 34), un substantiu molt antic que, alhora, es remunta a l’arrel nominal AA *^ʔar- ‘vegetal’ (HSED 15) i que es troba testimoniada, amb el mateix significat, en tx. occ. *^ʔar- ‘vegetal’ i eg. *iry* ‘gra, cereal’ (Murtonen 1989: 100).

Quant a la reconstrucció etimològica d’aquesta arrel verbal i la relació d’aquest amb les llengües semítiques i AA, veg. del Olmo (2004: 65) i Zaborski (1971:54). Quant a la relació del j. aram. ^ʔōrya^ʔ ‘magatzem’ (Jastrow 34) amb el llat. *horreum* i el gr. ὄρειον, veg. Jastrow (34).

Acceptada aquesta relació, el verb transitiu agentiu hebreu ^ʔārā^h ‘recol·lectar, collir’ i l’arrel verbal PS ^ʔariy- ‘recol·lectar’, d’on deriva, cal que siguin considerats formes denominatives del substantiu PS *^ʔār- ‘vegetal’, un substantiu molt antic que es remunta a l’AA *^ʔar- ‘vegetal’. Tornem a tenir un altre exemple d’arrel verbal PS denominativa creada mitjançant la sufixació del sufix -y a una arrel primitiva biconsonàntica per formar verbs denominatius de clara semàntica agentiva-causativa.

הָרָא ‘arribar’

PS *^ʔataw- ‘anar-se’n’

cf. AA **^ʔta²- / *^ʔtaw- / *^ʔtay- ‘anar-se’n, córrer’ i AA **^ʔat- ‘caminar, arribar’

El verb de moviment intransitiu ^ʔātā^h ‘arribar’, que en hebreu bíblic només es conserva en els textos poètics, es troba testimoniada en la Bíblia masorètica en forma *qal* (perf., impf., imperat. i ptc.) i *hif’il* (imperat.). Veg., quant a l’entrada d’aquest verb, Gesenius (87) i HAL (98).

Aquest verb és troba també testimoniada en totes les branques del semític. Sota una base consonàntica ^ʔty és documentat en semític nord-occidental i en sud-occidental: veg. pun., aram. antic i ofic., j. aram., palm. ^ʔty ‘arribar’ (DNWSI 133); j. aram. palest. biz. ^ʔty ‘arribar’ (DJPA 80); j. aram. bab. ^ʔty ‘arribar’ (DJBA 176) i àr. ^ʔataya ‘arribar’ (AED 3). Altres llengües semítiques nord-occidentals i sud-occidentals, emperò, tenen testimoniada aquest verb amb una base verbal de tercera radical *w*: veg. ug. ^ʔtw ‘arribar’ (DUL 123); SAr. ^ʔtw ‘arribar’ (DOS 28) i et. ^ʔatawa (*yəʔtu*) ‘anar-se’n, arribar a casa’ (CDG 46).

Considero que, atès el testimoni de les llengües semítiques i a causa de la intransitivitat de l’arrel verbal en qüestió, és convenient que en PS la tercera radical de l’arrel verbal *^ʔataw- ‘anar-se’n’ sigui reconstruïda amb la labial *w*, car aquest

determinatiu és el propi de les arrels verbals PS intransitives (d'acció i moviment). Quant a la vocal temàtica, hauria de ser *a*, pel seu origen verbal i per la semàntica intransitiva. Veg., quant a la reconstrucció d'aquesta arrel verbal en PS, del Olmo (2004: 73).

L'arrel verbal intransitiva semítica *[?]ataw- és també molt antiga, car es remunta a l'arrel verbal afroasiàtica **ta*²- / *taw- / *tay- 'anar-se'n, córrer' (veg. HSED 493), una forma testimoniada també en moltes de les llengües afroasiàtiques sota l'estructura *ta- / *taw- 'entrar' en tx. occ.; **ta*²- / *tay- 'seguir, anar-se'n' en tx. centr.; **ta*²- / *tay- 'conduir' en tx. or.; **tu*²- 'entrar' en àgau; **ti*²- 'córrer' en cuix. or. Noteu la diferència de semàntica verbal que s'estableix també en les llengües afroasiàtiques entre les formes verbals de tercera -*w* i les de tercera -*y* o -[?]: la primera marca clarament intransitivitat verbal; la segona, acció transitiva. Quant a la reconstrucció AA d'aquesta arrel biconsonàntica, veg. també Diakonoff *et alii* (1995: 24).

Veg. també l'arrel verbal biconsonàntica **[?]at- 'caminar, arribar': tx. occ. *[?]at- 'cavalcar'; Bed. [?]at- 'trepitjar, caminar'; saho-afar *^ʕat- 'caminar' (amb ^ʕ irregular); omot. *[?]at- 'arribar' (HSED 18). Quant a la relació de l'arrel verbal PS *[?]ataw- 'arribar, anar' amb l'arrel nominal *[?]at- 'costat, banda, límit', veg. del Olmo (2004: 72-73).

מַנְסְטֵנִיר 'menystenir'

PS **baz-iy-* 'maltractar' < AA ***buz-* 'ser dolent'

El verb transitiu *bāzā^h* 'menystenir' cal que sigui reconstruït per la vocalització, pel testimoni de les altres llengües semítiques i per la semàntica verbal, com a verb de tercera radical *y*. Aquest verb es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma *qal* (perf., impf., inf. cstr. i ptc.), *nif.* (ptc.) i *hif.* (inf.). Quant a l'entrada d'aquest verb, veg. Gesenius (102) i HAL (113).

La base biconsonàntica *bz* la trobem també en hebreu bíblic en forma *pll*: *bāzaz* (Gesenius 102 i HAL 113), un verb que significa 'espoliar, robar', com també en forma de verb còncav *bōz*, d'una base consonàntica *bwz*, que significa 'menystenir' (HAL 110): veg. en aquest sentit, el testimoni del pun. *bwz* (DNWSI 147).

Pel que fa a la resta de les llengües semítiques, trobem documentada aquesta arrel verbal com a verb *tertiaefirmae* en les llengües següents: en j. aram., sota la forma *bz[?]* (DNWSI 149), en j. aram. palest. biz. *bzy* 'menystenir, menysprear' (DJPA 89), en j. aram. bab. *bzy* 'menystenir' (DJBA 194) i en àr., sota la base consonàntica *bzw*, *bazā* 'subjugar, considerar-se superior' (Lane 200; noteu el canvi de diàtesi possiblement deguda al sufix *-w* de l'àr.).

La base biconsonàntica *bz* la trobem sobretot testimoniada en forma d'arrel geminada en semític nord-occidental, en semític oriental i en semític sud-occidental (en aquest sentit, veg. del Olmo 2007: 232): fen. i aram. ofic. *bzz* (tot i que són de lectura incerta, DNWSI 149); j. aram. palest. biz. *bzz* 'espoliar' (DJPA 89); àr. *bazza* 'arrabassar, prendre' (Kazimirski 1: 120); et. *bazbaza* III (verb *plpl*) 'calumniar, ofendre, menystenir' (CDG 117). L'acc. té la forma verbal *buzzu[?]u* que indica l'acció de 'tractar injustament' (AHW 145), d'un verb *bazā[?]u* < **bazā^hu* (CAD 184) 'demandar algú', la base consonàntica del qual és reconstruïda per von Soden amb les radicals *bz[?]* o bé *bzh[?]*, en ambdós casos *Wurzelvariationen* possiblement d'un PS *bzy*.

Vistos els testimonis de les llengües semítiques antigues, queda clar que, tant els verbs *tertiaefirmae* com els geminats han de derivar-se d'una arrel biconsonàntica AA originària. Així doncs, l'arrel semítica **bazy-* 'maltractar' (HSED 86) s'ha de remuntar a l'arrel AA estativa **buz-* 'ser dolent' (HSED 86), testimoniada també en tx. centr. per l'adj. **buz* 'dolent, malvat'. Aquest és un bon exemple de la manera com pot arribar a actuar el determinatiu *-y* en PS sufixat a una arrel verbal biconsonàntica estativa: com acabem de veure, tant el determinatiu *-y* com la reduplicació o la geminació d'una arrel verbal biconsonàntica aporten a l'arrel verbal PS una clara connotació d'agentivitat i de

causativitat (AA ***buz-* ‘ser dolent’ > PS **baziy-* ‘maltractar’). Quant a la reconstrucció AA d’aquesta arrel verbal, veg. també Diakonoff *et alii* (1994: 8). Pel que fa a la reconstrucció PS d’aquesta arrel verbal, veg. del Olmo (2007: 232).

הַצֵּב, אֶצֵּב ‘parlar a la lleugera’

PS **baṭ-iy-* ‘parlar irreflexivament’ < AA ***baṭ-* ‘parlar’

El verb intransitiu *bāṭā^h* i *bāṭā^ʔ* ‘parlar a la lleugera, sense reflexió’ es troba testimoniats al text masorètic en la forma qal (ptc.) i en pi. (impf. i inf.) i és reconstruït per Gesenius (104) i per HAL (115) amb la base consonàntica *bṭh* (**bṭy*) i *bṭ^ʔ*.

Quant a la resta de les llengües semítiques, trobem formes paral·leles en semític sud-occidental: veg. el verb d’estat et. *baḏawa* (*yabḏu*) ‘estar adormit, adormir-se’ (CDG 88) i la forma reduplicada de l’ar. *baṭṭa* ‘estar fatigat’ (Kazimirski 1: 134).

Quant a la base binària PS *baṭ-* ‘recipient, espai’ (veg. acc. *baṭū(m)* ‘recipient’ (?); j. aram. *b^eṭaṭ* ‘fer augmentar’, *b^eṭiṭa* ‘dividit, enfonsat’; ar. *baṭṭat-* ‘ampolla’ i *bāṭiyat-* ‘cràter’) i amb relació a l’hbr. *bāṭā^h* i *bāṭā^ʔ* ‘parlar a la lleugera, sense reflexió’, veg. del Olmo (2007: 230).

Quant a l’arrel verbal AA ***baṭ-* ‘parlar’, una arrel verbal testimoniada, a banda del PS **baṭ-iy-* ‘parlar’, en tx. occ. **baṭ-* / **bayaṭ-* ‘parlar’, tx. centr. **mV-baṭ* i **mV-biṭ-* ‘resposta’ i en omot. **yibat-* ‘parlar’, veg. HSED (61).

יִצֵּב ‘implorar, suplicar’ (tr.)

PS **bayiy* ‘implorar, suplicar’ < AA ***bVw-* / **bVy-* ‘cridar, plorar’

El verb transitiu *bāyay*, *bay* ‘implorar, suplicar’ (Gesenius 106) és un hàpax en el text bíblic masorètic, car apareix en impf. de la forma qal únicament en un passatge, a Job 34,36 (יִצֵּב יְיָ אֱלֹהֵי יוֹב בְּעַד-וֹ עַד-נֶצֶחַ) ‘imploro que Job sigui posat a prova fins al final’; la LXX llegeix ἀνταπόκρισις (Rahlfs 2: 329), un verb que significa ‘repliar, discutir’.

Aquest verb geminat, d’una base consonàntica *byy*, cal que sigui relacionat amb el verb sir. *baya(?)* ‘ser consolat’ (LS 68) i amb el verb àrab *bayya*, de significat idèntic (Lane 278). Quant a la base binària del PS **bVy-*, veg. del Olmo (2007: 231).

Tot i que no es troba testimoniats en la resta de les llengües semítiques antigues que he consultat per dur a terme aquest estudi, cal fer derivar aquesta arrel verbal PS de l’arrel verbal biconsonàntica AA ***bVw-* / **bVy-*, que significa ‘cridar, plorar’ (HSED

89), una arrel testimoniada també en les llengües afroasiàtiques següents: tx. occ. **bVy-* ‘cridar, plorar’ i tx. or. **bo-* < **bVw-* ‘cridar, plorar’.

Com a conclusió, doncs, considero que l’arrel PS **bayiy* ‘implorar, suplicar’ ha de remuntar-se a l’arrel biconsonàntica AA ***bVw-* / **bVy-* ‘cridar, plorar’. I és interessant de remarcar que, altra vegada, el PS, mitjançant la sufixació d’un determinatiu *-y* a l’arrel verbal biconsonàntica AA, ha creat una arrel verbal triconsonàntica de connotacions clarament transitives i causatives.

הָכָה ‘plorar, lamentar-se’ (tr., intr.)

PS **bak-ay-* ‘commoure’s’ < AA ***bVk-* ‘plorar’; ‘ploure’

El verb *bākā^h* ‘plorar, lamentar-se’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. *e*, imperat., inf. abs. i ptc.) i pi. (perf.); quant a aquesta forma verbal, veg. Gesenius (113) i HAL (124).

És un verb que es troba documentat tant en semític nord-occidental com oriental i sud-occidental, i cal que sigui reconstruït com a verb de tercera radical *y*, car així ho testimonien les llengües semítiques antigues: veg. aram. ofic. *bky* ‘plorar’ (DNWSI 163); j. aram. palest. biz. *bky* ‘plorar’ (DJPA 103); j. aram. bab. *bky* ‘plorar’ (DJBA 219); sir. *bākā* ‘plorar’ (LS 73); ug. *bky* ‘plorar’ (DUL 220); acc. *bakū(m)* (**bkī*) ‘plorar’ (AHW 97); àr. *bakā* (*bky*) ‘plorar’ (AED 86) i et. *bakaya* ‘plorar’ (CDG 94).

Quant a l’origen etimològic d’aquesta arrel verbal hi ha estudiosos que la consideren d’origen probablement onomatopèic (veg. del Olmo 2007: 215) i, per tant, denominatiu: *bky*, doncs, significaria ‘fer *bk*’, una onomatopeia que denota l’acció de ‘plorar’, i en aquest sentit fóra pertinent de veure el sufix *y* com un antic morfema emprat també per formar verbs a partir d’una arrel nominal monosil·làbica i mitjançant la sufixació.

Però també val la pena de subratllar la possibilitat que aquesta arrel PS pugui ser derivada de l’arrel verbal AA biconsonàntica ***bVk-* ‘plorar’; ‘ploure’ (Diakonoff *et alii* 1994: 9), una arrel verbal testimoniada també en cuix. **bVk-* ‘plorar’ (somali *bokk* ‘pluja’; oromo *bōka* ‘pluja’) i en tx. occidental (haussa *bīko* ‘pluja’) i oriental (mubi *bok* ‘ploure’). Quant a les isoglosses semàntiques del verb ‘plorar, cridar’, veg. Bender (2007: 11) i del Olmo (2007: 215). Quant al semític, veg. D. Cohen (1970). Quant a l’AA, veg. Diakonoff *et alii* (1994: 9), Ehret (1995: 83) i Murtonen (1989: 112).

בָּלָא 'esdevenir vell, deteriorar-se'

PS *blay- 'extingir-se, deteriorar-se'

El verb *bāla^h* 'esdevenir vell' és un verb d'estat fientiu, de tercera radical *y*, documentat en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., inf.) i pi. (perf., impf. i inf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (115) i HAL (127).

Quant a la resta de les llengües semítiques, aquesta arrel verbal estativa es troba documentada en semític nord-occidental (aram., sota la base cons. *bl^ʔ < *bly*) i en semític sud-occidental (sota la base cons. *bly*): veg. aram. ofic. *bl^ʔ* 'deteriorar' (qal; DNWSI 165); j. aram. palest. biz. *bly* 'deteriorar-se' (DJPA 104); j. aram. bab. *bly* 'deteriorar-se' (pe., DJBA 221); àr. *baliya* (Lane 255) i et. *balya* (CDG 98), ambdós, verbs d'estat que signifiquen 'ser vell, estar extingit'; veg. també SAr. *blw* 'monument funerari' (DOS 43).

Amb relació a la base consonàntica *bly*, hi ha en ug. (en la forma G) la base consonàntica *bly*, de significat plenament causatiu, que significa *'devorar, consumir'. G. del Olmo i J. Sanmartín (DUL 223) posen en relació aquesta arrel verbal, i de retruc també el verb d'estat acc. *belû(m)* II, *balû* (*blī*) 'ser apagat, extingit' (AHW 121), amb el verb hbr. *bly* 'esdevenir vell'. La forma clarament causativa de l'ugarític tendria a refermar la hipòtesi de la reconstrucció d'una forma causativa interna,¹⁹¹ apofònica i flexiva, en la forma bàsica, ja sigui lèxica, ja sigui morfològica, en ugarític (veg. ap. § 5.4.4 d'aquest treball i, especialment, Tropper (2000: 453-454) i Joosten (1998)). Quant a la base consonàntica *bly* 'destruir-se' amb relació a l'arrel verbal *bal-* 'barrejar', testimoniada en totes les branques del semític, veg. del Olmo (2007: 216-217). Quant a la base biconsonàntica *bl* del semític, veg. Ehret (1995: 493), Murtonen (1989: 113) i Zaborski (1971: 56).

Tot i que aquesta arrel verbal estativa PS té l'aparença de ser molt antiga, els testimonis de les llengües AA no són prou evidents. Potser hauria de relacionar-se, en darrer terme, amb l'arrel AA **bal-* 'perdre, ometre', una arrel verbal que es troba testimoniada també en les llengües cuixítiques: veg. somalí *beel* 'ometre, perdre, perir'; oromo *bēlaw-* 'estar afamat'; *below-* 'estar assedegat'. Veg. també el testimoni de l'eg. (demòt.) *bl* 'perdre' (EDE 270), el qual és relacionat per Takács (*ibid.*) amb el semític.

---

¹⁹¹ La causativitat s'expressa en ugarític, com a forma regular, mitjançant la derivació, amb el prefix *š-*, i mitjançant el morfema flexiu vocàlic *i* entre la segona i la tercera radical de la base verbal de l'imperfectiu i el perfectiu.

Veg., quant a aquests testimonis i la reconstrucció de l'arrel verbal AA, Diakonoff *et alii* (1994: 20) i Ehret (1995: 84), el qual reconstrueix una arrel AA ***bâl-* 'moure' (intr.).

בָּנָה 'construir'

PS **ban-iy-* 'crear, construir' < AA ***bVn-* 'construir, crear'

De la base consonàntica *bny*, en sorgeix el verb transitiu *bānā^h* 'construir', que es troba àmpliament testimoniats en la Bíblia hebrea (370 cops) en forma qal i nif. (veg. Gesenius 124 i HAL 133).

Aquesta és una arrel verbal documentada en totes les llengües semítiques, llevat de l'et., sota la base consonàntica *bny*: veg. fen., pun., mo., hbr. epigr. i aram. antic i ofic., palm. i j. aram. *bny* 'construir' (DNWSI 173); j. aram. palest. biz. *bny* 'construir' (DJPA 106); j. aram. bab. *bny* 'construir' (DJBA 222); ug. *bny* 'construir' (DUL 233); acc. *banû(m)* IV 'construir, edificar' (AHW 103); àr. *banā* (*bny*) (AED 94), SAr. *bny* 'construir' (DOSA 48). Quant a l'expansió d'aquesta base binària, veg. del Olmo (2007: 219).

Des d'un punt de vista etimològic, hom ha arribat a considerar que aquesta arrel verbal PS **baniy-* hauria de ser considerada d'origen denominatiu del substantiu monosil·làbic i primitiu PS **bin-* 'fill' (veg. Lipiński 1997: § 62.2). Si s'accepta aquesta etimologia, doncs, el sufix *-y* s'hauria de considerar un antic morfema causatiu emprat també per formar verbs a partir d'una arrel nominal monosil·làbica i mitjançant la sufixació.

La meua opinió, però, és que des d'un punt de vista històric, aquesta arrel verbal PS **bniy-* ha de ser considerada una arrel verbal encara més antiga, ja existent en l'estadi afroasiàtic, sota l'estructura de l'arrel verbal biconsonàntica ***bVn-* 'construir' (veg. Diakonoff *et alii* 1994: 14, EDE 224, Ehret 1995: 85 i HSED 65), una arrel que es troba testimoniada en diferents famílies afroasiàtiques: veg. berb. **bVn-* 'construir'; *bn* 'casa; família'; eg. *bnn* 'crear, produir' (EDE 224) i tx. or. **byani(H)-* 'construir'.

És en aquest sentit que, en l'estadi PS, no s'hauria de parlar de verb denominatiu: la denominativitat d'aquesta arrel verbal AA **bVn-* s'hauria pogut dur a terme en l'estadi afroasiàtic a partir del substantiu biconsonàntic **bin-* 'home' (veg. Murtonen 1989: 114; HSED 72; Ehret 1995: 85, EDE 226 i del Olmo 2007: 218), un substantiu que es troba testimoniats també en les llengües afroasiàtiques: veg. tx. occ. **mV-bVn-* 'persona' (amb prefix **mV-*) i tx. centr. **bin-* 'germà'. Una història de la investigació

excel·lent entorn de l'etimologia d'aquest verb l'ofereix Takács 2001 (veg. EDE 224-229).

I. הַשֵּׁא 'preguntar'

PS **baġ-iy-* 'cercar, voler' < AA *bġy* **'mirar amb atenció'

El verb transitiu *bā'ah* significa, per una banda, 'preguntar' i, per l'altra, 'fer vessar o bullir'. Convé tractar diferenciadament ambdós significats, car, tal com comentarem a continuació, provenen d'arrels verbals PS distintes. La primera accepció, que té el significat de 'preguntar', es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (impf. i imperat.) i en forma nif. (perf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (126) i HAL (135-136).

Aquesta primera accepció deriva d'una base consonàntica PS *bġy* que tindria el significat genèric de 'cercar, voler', una arrel verbal que es troba documentada en totes les branques del semític: veg. aram. antic, aram. ofic., nab., palm. i hatra *b'ý* 'buscar, voler' (DNWSI 180); j. aram. palest. biz. *b'ý* 'preguntar, voler, investigar' (DJPA 107); j. aram. bab. *b'ý* i *b'ý* 'preguntar, voler' (DJBA 224); ug. *bġy* 'revelar, mostrar' (DUL 218); aram. targ. *b^e'ā'* (*b'ý*) 'buscar' (Jastrow 181); acc. *bu[?]ū* (*b'ý*) 'buscar' (AHw 145); àr. *baġā* (*bġy*) 'buscar, sobreixir, augmentar' (Lane 231).

Biella reconstrueix per al sud-aràbic una base consonàntica *b^św* amb el significat d'atacar, parar una emboscada' (veg. DOSA 49); és, per tant doncs, aquest exemple l'únic *tertiaie w* que testimonia el semític amb relació a aquesta arrel verbal. Però l'exemple que cita Biella en forma bàsica no és prou clar (*wb^śww bllyn ħyrt ħbšn ...* 'i atacaren el camp dels *ħabashites* durant la nit'), car la forma verbal apareix en tercera persona pl. (conjugació sufixada) i la tercera radical podria haver-se contaminat del sufix *-w* de persona.

Quant al PS *baġiy 'cercar, voler', aquesta arrel es pot relacionar amb les llengües afroasiàtiques següents: eg. *b'ý* 'parar atenció, respectar' (EDE 153). Quant a aquesta arrel verbal eg., existeix el debat si realment és un verb *tertiaie infirmae* o bé biradical *b^ś* (veg. EDE 153); tx. centr. (haussa) *bíyè* 'seguir', *bìyáyà* 'obediència, lleialtat'; tx. centr. (musgu) *be* 'esperar?', (puss) *biyi* 'atendre', (vulum) *bìyi* 'atendre'; tx. or. *bóò'é* 'guardar'.

El significat del sem. *bġy hauria derivat del significat originari *'mirar amb atenció', que sembla que està testimoniada en eg. *b'ý* i en les llengües txàdiques suara mencionades.

II. הָצַח ‘fer vessar o bullir’

PS **ba^h-iy-* ‘fer sobreixir’ < AA ***ba^h-* ‘vessar’

La segona accepció del verb bíblic *bā^hah* significa ‘fer vessar o bullir’. Aquesta forma verbal es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (impf.) i en forma nif. (ptc.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (126) i HAL (135-136).

Pel que fa a aquesta segona accepció, la resta de les llengües semítiques testimonien també una base consonàntica *b^h* ‘fer bombolles, inflar’ en forma d’arrel *tertia infirmae, secundae geminatae* o bé reduplicada, una forma verbal documentada en totes les branques del semític (nord-occidental, oriental i sud-occidental): veg. acc. *bubu(?)tu(m)*, *bubutu* ‘bullir’; j. aram. *bû^h* ‘inflar’ i àr. *baġā* (*bġy*) ‘sobreixir, augmentar’ (Lane 231).

La meua recerca etimològica em mena a concloure que l’arrel verbal PS **ba^hiy-* ‘fer sobreixir, fer bullir’ és molt antiga, car ja es troba testimoniada en l’estadi AA sota l’arrel verbal ***ba^h-* ‘vessar’ (veg. HSED 45 i Ehret 1995: 90), una arrel verbal testimoniada en moltes de les llengües camiticosemítiques: veg. eg. *b^hhy* ‘vessar’ (< protoeg. **b^h*); tx. occ. **ba^h-* ‘vessar’; tx. or. **bwa(y)-* ‘vessar’, amb labialització secundària de l’AA ***a > *wa* seguida de **b*. Quant a la reconstrucció PS i AA d’aquesta arrel, veg. HSED (45 i 75); Murtonen (1989: 115); Ehret (1995: 90) i del Olmo (2007: 203). Veg. també EDE 170, on Takács considera l’eg. *b^hhy* el resultat d’una reduplicació dissimilativa de faringals (*i.e.* *b^hh < *b^hh*) i relaciona aquesta arrel eg. amb l’AA ***b-h* ‘abundant, ple’.

I. הָכַח ‘menjar’ (tr. *lākem*)

PS **br-iy-* ‘menjar (gra)’ < PS **barr- / burr-* ‘gra, cereal’ < AA ***bar/bur-* ‘gra, cereal’

El verb transitiu *bārā^h* significa ‘menjar’ (ac. *lākem*) i es troba testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. *e*), pi. (inf.) i hif. (impf. i inf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (136) i HAL (148).

Certament, talment com ho relaciona Gesenius, sembla emparentat amb el verb d’estat essiu acc. *berû* II, *barû* II, que significa ‘estar afamat, morir de gana’ (AHW 123 i CAD 118). Aquest verb és de classe *a* en la forma G en textos accadis antics (per tant, la tercera radical que cal reconstruir-li ha de ser [?]_{1, 2}, és a dir, [?], *h*), però en documents posteriors vocalitza com els verbs de classe *e/e* (és a dir que la tercera radical hauria de ser una de les tres laringals següents: *h*, [?], *ġ*). Von Soden, amb reserves, reconstrueix

una base consonàntica *br*²₄, és a dir que la tercera radical ha de ser una faringal fricativa ^ς. Quant a la relació de l'hbr. *bry* i *br*² 'ser gros', veg. Diakonoff-Kogan (1996: 29).

Quant a la reconstrucció de l'arrel verbal d'aquest verb estatiu accadi, la meua hipòtesi és que, atès el testimoni de l'hebreu i sobretot atesa la vocalització en *a* de l'antic accadi, i tenint present l'estativitat verbal del verb en qüestió, podríem reconstruir una base consonàntica acc. *brh*, de connotacions estatives (mitjançant la sufixació del determinatiu *-h*, que, com veurem, aporta semàntica estativa a l'arrel verbal), i una altra de tercera radical *y* (*bry*), de connotacions agentives (d'aquí la posterior vocalització en *e*, per influència de la vocal temàtica en *i* i de la glotal *h*).

Però també és cert, per altra banda, que en AA hi ha una arrel verbal que és **bala*^ς, que significa 'menjar, empassar' (HSED 52) i que és testimoniada en semític (hbr. *bl*^ς, aram. mand. *bla*, àr. *bl*^ς i et. *bal*^ς*a*) i en àgau **balV*^ς 'menjar', amb la qual arrel verbal podria també estar relacionat el verb accadi suara mencionat.

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. l'adj. documentat en j. aram. bab. *bârî* 'fort, gros' (DJBA 176); és important de subratllar que ni en ug., ni en et., ni en àr. he trobat testimoniada aquesta base verbal. Quant a l'et., cal diferenciar d'aquesta arrel el verb *barha* (*yabrāh*), *barḥa* 'ser clar, brillant' (CDG 103), car la seva base consonàntica, *brh*, és una variant radical (per metàtesi) de l'arrel semítica *bhr* 'brillar'.

Certament, aquesta arrel verbal PS **briy-* 'menjar (gra)' ha de ser molt antiga. La meua recerca etimològica m'ha conduït a considerar el substantiu PS **barr-* / *burr-* (> AA **bar-* / **bur-* 'gra, cereal') el substantiu primitiu a partir del qual deriva aquesta forma verbal PS, la qual, mitjançant la sufixació del determinatiu *-y* a la tercera radical, transforma l'arrel nominal en arrel verbal. Aquest substantiu PS i AA es troba testimoniad àmpliament en moltes de les llengües semítiques: veg. hbr. *bār*, *bar*; acc. *burru*, SA. *br*, àr. *burr-*. Quant a les llengües afroasiàtiques, veg. berb. **bVr-* 'farina, pa'; tx. occ. **bar-* / **bur-* 'tipus de farina'; tx. or. **bar-* / **bur-* 'farina, mill'; àgau **bur* 'gra'; cuix. or. **bur-* 'farina', Rift **bar-* 'gra'; veg. també el testimoni de l'eg., no documentat al HSED, *br* 'tipus d'aliment' (WAS 1: 465), *brri* 'tipus de pa' (WAS 1: 466, EDE 265). L'eg. *brbr* 'coure, cuinar' (WAS 1: 466, EDE 262) deriva d'una arrel verbal AA distinta, **br-* 'ser calent' (veg. EDE 262).

Quant a la reconstrucció AA d'aquesta arrel verbal, veg. Diakonoff *et alii* (1994: 16), EDE (263) i HSED (77). Quant a la base consonàntica *br-* del PS, veg. del Olmo (2007: 223-224) i Ehret (1995: 493 i 495).

II. בָּרָה ‘entrar acompanyat d’algú com a representant’

< hbr. bíbl. *b^erît* ‘pacte, acord’

Una segona accepció de la base consonàntica hebrea *brh* es troba testimoniada al HAL (148). Aquesta segona accepció és tractada com a verb denominatiu del substantiu *b^erît* ‘aliança, acord’ (HAL 150), un substantiu d’etimologia poc clara.

Aquest verb es troba testimoniats en la Bíblia hebrea un únic cop en 1Sa 17,8 en forma d’imperatiu qal (בָּרוּ - לְכֶם) ‘dóna-li la teva autoritat’).

Aquesta forma imperativa sovint ha estat llegida com a בָּחַרוּ i, a més a més, podria ser interpretada, si es llegeix aquesta forma com a בָּרוּ, provinent de la base consonàntica i geminada *brr* (I ברר, veg. HAL 155) ‘escollir’.

הָאָרַח ‘alçar, créixer’

PS **ga²-ay-* ‘ser alt’ / **ga²-iy-* ‘alçar’ < AA ****ga²-* ‘elevant’

El verb transitiu i amb clar significat causatiu *gá²á^h* ‘alçar, créixer’ apareix documentat en el text bíblic masorètic només en forma qal (perf., impf. (*e*) i inf. abs.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (144) i HAL (161). Per la vocalització en *e* (segol) de l'imperfectiu, com també pel significat plenament causatiu, la base consonàntica originària cal que sigui *g²y*.

Aquesta arrel verbal es troba documentada únicament en semític nord-occidental: ni l'etiòpic, ni l'àr., ni l'acc. tenen testimoniada aquesta forma verbal. En aram. rabínic he trobat documentat un verb en formes derivades (pe. i etp.) amb el significat estatiu de ‘ser orgullós’ (Jastrow 202); el j. aram. palest. biz. documenta el verb *g²y* ‘ser exaltat’ (DJPA 118); l'ug. testimonia el subst. msc. *gan* ‘arrogància’ (< *g²y; veg. DUL 290); cf. en aquest sentit també el subst. hbr. de mateix significat *g²wn* (Gesenius 144).

L'arrel verbal PS *ga²ay-* ‘ser alt’ / **ga²iy-* ‘alçar’ és molt antiga: formalment és una formació trilateral basada en l'arrel biconsonàntica verbal AA **ga²-* ‘elevant’, la qual es troba testimoniada també en algunes de les llengües afroasiàtiques: veg. eg. *g²* ‘ser alt, profund’ (HAL 161); eg. *g²w* ‘ser estret’ (WAS 5: 151, CDME 287); tx. or. **ga²ay-* ‘incrementar’ i en àgau **gwi²-* ‘ser alt’ (veg. HSED 192).

הָאָרַח ‘desaparèixer’ (una ferida), guarir-se’

PS **gay-ay-* / **gah-ay-* ‘anar-se'n, fugir’ < AA ***gay-* ‘anar-se'n’

El verb estatiu *gá^hhá^h* ‘anar-se'n (una ferida)’, *i.e.* ‘guarir-se’, es troba testimoniad en Sir 43,18 i en Os 5,13 (impf. qal, vocalitzat en *e* segolada), en el passatge següent: רִי וְיָמֶיךָ מִמָּוֶת הָאָרַח? לֹא יִנְצֵל ‘però ell no us guarirà de les úlceres’ (la versió dels LXX llegeix el següent: ἡδυσνάσθη ἰασασθαι ὑμᾶς ‘no pogué guarir-vos’, veg. Rahlfs 2: 494). Pel significat transitiu i plenament causatiu sembla una forma que podria ser llegida en forma hif. (הָאָרַח). Quant a l'entrada d'aquest verb, veg. Gesenius (155) i HAL (174).

La base consonàntica *ghy* es troba únicament documentada, paral·lelament a la forma bíblica, en aram. targúmic: cf. *gho²* ‘ser alliberat (d'una multa, pena, desgràcia)'; af. ‘alliberar’, ‘esdevenir lliure’ (Jastrow 215).

Sens dubte, i arran de la recerca duta a terme, la base consonàntica *ghy* ha d'estar emparentada també amb les formes geminades següents del semític sud-

occidental: et. *g^wayya*, *g^wayaya* ‘córrer, fugir, escapar’ (CDG 209) (< *g^wyy*, *ghy*) i *gāhgaha* (< *ghgh* I, CDG 186) ‘remoure, prohibir, restringir’.

Tot i que Leslau (CDG 186) no és partidari de relacionar l’hbr. amb l’et., així ho feren Dillmann (1138), Buhl (1921: 132), Koehler (1951: 173) i Baumgartner (1967a: 174). La recerca etimològica condueix a la conclusió següent: per forma i per significat, tant la base consonàntica *ghy* de l’hbr. bíbl. i de l’aram. targ. com les formes geminades de l’et. (*gyy* i *ghgh*) em menen a reconstruir per al PS, car així ho testimonien les llengües semítiques, una arrel verbal PS **gayay-*, la qual a la vegada derivaria d’una arrel verbal biconsonàntica amb vocalisme *a* (**gay-*), i una de secundària, ja present no obstant això en PS, que fóra **gahay-* ‘anar-se’n, fugir’. La presència de l’aspirada en segona posició en aquesta arrel verbal PS s’explicaria per contaminació vocàlica de la vocal temàtica *a* (el verb, a l’origen, és plenament intransitiu), és a dir: **gay* > **gah* (en el cas de les formes reduplicades de l’et.), o bé per dissimilació de la tercera *y*. Mitjançant aquest procediment es reforçaria en PS una arrel verbal *pll* doblement dèbil (*byy*) i condemnada a debilitar-se i a desaparèixer.

La meua hipòtesi queda recolzada també per l’existència en AA d’una arrel verbal ***gay-* ‘anar-se’n’ (HSED 206), testimoniada en nombroses llengües afroasiàtiques: veg. tx. occ. **gay-* / **guy-* ‘córrer’; tx. centr. **gway-* ‘entrar, seguir’; tx. or. **giy-* ‘arribar’; saho-afar **gay-* ‘arribar’; tx. or. **gay-* ‘arribar’. Veg. també el testimoni de l’eg., no documentat al HSED, *g3w* ‘mancar de’ (WAS 5: 162 i CDME 287).

תָּזַא ‘tallar’

PS **gaz-iy-* ‘tallar’

El verb *gāzā^h* ‘tallar’ té una etimologia dubtosa i un significat poc clar, car és un hàpax en el text masorètic. Apareix documentat únicament un sol cop en la Bíblia hebrea al llibre dels Salms (Sl 71,6), en forma de ptc. act. de la forma qal, en el passatge següent: יָיָא הָאָא יָאָא יָאָא ‘del ventre de la meua mare tu me n’extragueres’ (la lectura de la LXX és σκεπαστής, un verb que significa ‘defensar, protegir’, veg. Rahlfs 2: 73). Quant a l’entrada d’aquest verb, veg. Gesenius (159) i HAL (178).

Paral·lelament al testimoni de l’hbr. bíbl., l’arrel PS **gazy-* ‘tallar’ es troba documentada com a arrel verbal de tercera radical dèbil (*y*) en j. aram. palest. biz. *gzy* ‘pagar, retornar, respondre’ (DJPA 125) i en SAr. *gzy* ‘decretar’ (DOSA 69); veg. pun. que es troba documentada en forma de ptc. qal *gzy* ‘escultor’ (?) (DNWSI 219).

Paral·lelament a aquesta base consonàntica *gzy*, en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental hi ha documentada la forma geminada *gzz*, una base *pll* sens dubte emparentada per forma i per significat amb l'arrel verbal *suara* mencionada. Quant a aquestes formes *pll*, veg. hbr. bíbl. *gāzaz* 'tondre, tallar' (Gesenius 159 i HAL 178); aram. ofic. i palm. *gzz* 'tondre, tallar' (DNWSI 219); j. aram. palest. biz. *gzz* 'tondre, tallar' (DJPA 125); j. aram. bab. *gzz* 'tondre, tallar' (DJBA 273); ug. *gzz* 'tondre, tallar' (DUL 315); acc. *gazāzu* 'tondre, tallar' (AHW 284); SAr. *gzz* 'tallar' (DOSA 69); àr. *ğazza* 'tallar' (Lane 416); et. *gazza*, *gazaza* 'tallar' (CDG 212). Veg. també el substantiu de l'aram. ofic. *gzh* 'llana' (DNWSI 219).

Ambdues bases consonàntiques (*gzy* i *gzz*) semblen, *a priori*, per forma i per significat, dues *Wurzelvariationen* d'una base biconsonàntica AA ***gz*, però el cert és que no he trobat en la meua recerca cap arrel verbal AA reconstruïda amb una forma **gVz-*. El HSED, emperò, sí que reconstrueix una arrel de tercera radical *-m* (per tant, triconsonàntica formalment) que sembla molt propera per forma i per semàntica a l'arrel *suara* mencionada: és l'arrel verbal allargada i secundària ***gVzim-* 'tallar' (HSED 225), una arrel testimoniada en les llengües semítiques (hbr. *gzm* i àr. *gzm -i-*) i en berb. (**gVzVm-* 'tallar').

I i II. גלַי 'descobrir, revelar'; 'emigrar'

I. PS **gal-iy-* 'descobrir, revelar' < AA ***gal-* 'mostrar'

II. PS **gal-uw-* 'anar-se'n, emigrar' < AA ***gal-* 'entrar, anar-se'n'

El verb transitiu *gāla^h* 'descobrir, revelar, emigrar' es troba àmpliament testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (pf., impf. *e*, imperat., inf. abs., ptc.), nif., pi., pu. hif., hof. i hitp. Quant a l'entrada d'aquest verb, veg. Gesenius (162) i HAL (183).

Es troba documentat en moltes llengües semítiques, en forma de verb *tertiaie infirmae* (*y* i *w*), o bé, en el cas de les llengües etiòpiques, en forma d'arrel geminada i reduplicada (*pll* i *plpl*). Com que aquesta mateixa arrel és documentada amb diferents significats, alguns autors han volgut separar l'arrel i dividir-la segons el seu significat concret. Així, Dillmann (1140) divideix l'arrel *gly* de l'et. en *galaya* I 'tallar, amputar', per una banda, i *galaya* II 'explicar', per l'altra. Quant a l'àr., Blachère (1957: 1660) divideix la base consonàntica *ğlw/y* en *ğlw/y* I 'revelar' (p. 1660) i *ğlw/y* II 'evacuar, abandonar' (p. 1666).

Comento a continuació els testimonis de les altres llengües semítiques. Aquesta arrel verbal es troba testimoniada, tant amb el significat transitiu com amb l'intransitiu, en semític nord-occidental, en semític oriental i en sud-semític: veg. fen. i aram. ofic. *gly* (DNWSI 223) i en aram. targ. i sir. sota la forma *g^elā^h* (*gly*) ‘revelar, exiliar’ (Jastrow 248 i LS 115); j. aram. palest. biz. *gly* ‘revelar, descobrir, anar a l'exili’ (DJPA 129); j. aram. bab. *gly* ‘emigrar; descobrir, revelar’ (DJBA 286); l'ug. testimonia també una base verbal *gly* ‘anar-se'n’ (DUL 299). L'àr. també té la mateixa base consonàntica, veg. *ǧalā* (*ǧly*) ‘descobrir, revelar, emigrar’ (Lane 446). El verb acc. *galū* II ‘exiliar, ser deportat’ és considerat un préstec aram. (AHW 275). Quant a la relació d'aquesta base consonàntica amb l'ug., l'hbr. i l'acc., veg. la bibliografia que se cita en DUL (299), i concretament Mulder (1970: 365) i Sanmartín (1978: 451, n. 6).

El ge'ez i les altres llengües etiòpiques tenen testimoniats verbs de tercera y (amb el significat transitiu) i verbs d'arrels geminades i reduplicades: veg. et. *galaya* ‘tallar, separar, dividir, revelar, interpretar’ (CDG 192). En les altres llengües etiòpiques, l'arrel està documentada també amb una forma *pll* (*gll*): amh. *gällälä* ‘tallar’, har. *gäläla* ‘remoure impureses de la superfície’, gur. *gällälä* ‘separar’. El ge'ez també té una forma *plpl* testimoniada (*glgl*), veg. *galgala* (CDG 190) ‘descobrir, evacuar, separar, fer pillatge, destruir’.

Arribats en aquest punt, la meua recerca em mena a considerar que els diferents significats de l'arrel semítica *glw/y* haurien de ser explicats a partir d'una arrel intransitiva **galuw-* que tindria el significat de ‘anar-se'n, emigrar’ i una de transitiva-causativa **galiy-* que significaria ‘descobrir, revelar’, dues arrels que, en l'estadi AA, de resultes dels diferents patrons verbals presents a les llengües semítiques històriques, haurien de derivar d'una arrel verbal biconsonàntica.

El cert és que, des de la perspectiva camiticosemítica, aquestes arrels verbals PS poden ser molt antigues, car es poden relacionar amb les arrels verbals AA següents: per una banda, amb l'arrel verbal intransitiva AA ***gal-* que significa ‘entrar, sortir, anar-se'n’ (HSED 199), una arrel verbal que es troba testimoniada en diferents llengües afroasiàtiques amb el mateix significat intransitiu de moviment: veg. ber. **gVl(Vw)-* ‘anar-se'n’, en tx. occ. **gal-* / **gul-* ‘córrer’, en tx. or. **gal-* ‘anar-se'n’ i en omòtic **gal-* ‘entrar’. Per l'altra, amb l'arrel verbal transitiva ***gal-*, que significa ‘mostrar’ (Ehret 1995: 183), una arrel testimoniada, a banda del PS **galiy* ‘descobrir, revelar’, en cuix. **gal-* (o bé **gaal-*) ‘mirar, observar’, en tx. **gl* ‘mostrar’ i en omot. (mocha) *gal-* ‘revelar’.

הַעֲגָ 'bramar (el bestiar)'

PS **ga^h-iy-* 'bramar, mugir'

El verb intransitiu *gā^h* 'mugir, bramar (el bestiar)' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal únicament en dos passatges:

- al llibre de Job 6, 5: וְהָעֵשׂוֹר עַל-בְּלִילֹו 'mugeix el bou davant el seu farratge?' (en aquest passatge la LXX llegeix: ῥήξει φωνῆν βοῦς 'emet la veu el bou', veg. Rahlfs 2: 281).
- i al primer llibre de Samuel 6,12: וַיְעַגְוּ 'i mugien (les vaques)'

Veg., quant a aquest verb, Gesenius (171) i HAL (191). Aquesta arrel verbal es troba testimoniada únicament en aram. targ. *g^h* 'bramar, mugir' (Jastrow 261), en j. aram. palest. biz. *g^h* 'bramar' (DJPA 134) i en sir. *g^h* 'clamar' (LS 127), amb el mateix significat. Per forma i per semàntica sembla que es tracta d'un verb d'origen onomatopèic.

L'ug. té un subst. msc., *g*, d'etimologia desconeguda, el significat del qual és 'veu (forta), crit' (cf. sum. *gù* 'crit, veu'; veg. DUL 290). Tot i que l'etimologia d'aquest substantiu no és clara, per la forma i pel significat sembla un substantiu molt antic i fossilitzat (amb pèrdua de la glotal) estretament relacionat amb l'arrel verbal hebrea i aramea que estic comentant.

Tot i que en afroasiàtic no s'ha reconstruït una arrel verbal tipus *ga²- 'emetre un so', això no obstant hi ha una arrel nominal en AA que podria estar emparentada amb l'arrel verbal semítica: és ***ga^had-* 'gos, llop' (HSED 198), un substantiu que formalment sembla allargat per un sufix *-*d*, ja sufixat i fossilitzat en un estadi molt antic a l'arrel nominal primitiva biconsonàntica (noteu l'antiguitat del sufix, car en AA aquesta arrel nominal ja pren la forma triconsonàntica). Aquesta arrel nominal, alhora, es troba testimoniada en semític i en alguna de les llengües afroasiàtiques: veg. PS **ga^hd-* 'llop' (àr. *ga^hd-at-*, *ga^hād-at-*); berb. **gVd-* 'gos'; tx. centr. **gVd-* 'gos'; tx. or. **gad-* 'gos'; veg. també l'allargament en *-al-* (sufix que denota 'animal salvatge') del cuix. or. **ged-al-* 'xacal'.

הַגָּ 'excitar, atreure'

PS **gar-iy-* 'córrer, atreure, atacar' < AA ***gir-* / **gur-* 'anar-se'n, córrer'

El verb transitiu *gārā^h* 'excitar, atreure' és documentat en el text bíblic masorètic només en forma pi. (impf.; així també aram., pa. *gārē^h* 'atreure') i hitp. (perf., impf. i

imperat.) i cal que sigui reconstruït amb la base consonàntica *gry*. Quant a l'entrada d'aquest verb, veg. Gesenius (173) i HAL (194).

Aquesta arrel verbal PS, que reconstrueixo amb l'estructura **gariy-*, es troba documentada en totes les branques del semític en forma de base consonàntica *gry* i amb diferents significats que en darrer terme deriven d'un de sol: veg. aram. ofic. *gry* 'demandar' (DNWSI 234); j. aram. palest. biz. *gry* 'incitar, atacar, tenir gelosia' (DJPA 135); j. aram. bab. *gry* 'atreure, incitar' (DJBA 300); l'ugarític també conserva la mateixa arrel verbal *g-r(-y)* 'atacar' (DUL 310), amb la qual sembla que està relacionat el subst. *grgr* (II) 'llança' (DUL 308) i el ptc. G de l'acc. *gērú(m)* 'enemic' (AHW 286). L'ár. té una forma verbal, *garā* (*gry*) 'córrer, fluir (aigua)' (Lane 415), amb la qual podria estar emparentat el verb hebreu.

Aquesta arrel semítica **gariy-* 'córrer, fluir, atreure' ha de ser derivada d'una forma biconsonàntica **gVr-* (veg. HSED 211), car és una arrel molt antiga i s'ha de remuntar a l'AA **gir-* / **gur-* 'anar-se'n, córrer', una arrel verbal testimoniada en ber. **gVwVr-* 'anar-se'n, caminar', en tx. occ. **gura²-* 'anar-se'n, caminar', en tx. centr. **gwar-* 'anar a', 'retornar', 'seguir', en txàdic oriental **gVr-* 'venir' i en cuix. oriental dels altiplans **geHer-* 'córrer' (amb metàtesi de **gi²ar*).

דָּאָה 'volar ràpidament'

PS **da²iy-* 'volar' < AA ***di²ay-* 'volar' < AA **di²Vw-* / **di²Vy-* 'ocell'

El verb intransitiu *dā²ā^h* 'volar ràpidament, afuar-se a través de l'aire' és un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniats únicament en forma qal (impf. *e*) en els dos passatges següents:

- Dt 28,49: דָּאָה הַגִּזְרֹת וְהַגְּזֵרֹת כְּאִשֵּׁר כְּאִשֵּׁר מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ (‘el Senyor farà que s’afuï contra tu, com un voltor, des de l’extrem de la terra, una nació’; en aquest passatge, la LXX llegeix ἐπάξει, veg. Rahlfs (1: 338).
- i Sl 18,11: וְנִיְהַבְבַּ עַל-פְּרוּבֵי נְעֻף נִיְדָא עַל-כַּנְפֵי רִיחַ (‘i, endut sobre les ales del vent, volava amb un querubí per carrossa’; cf. LXX ἐπετάσθη ‘volar, precipitar-se’, veg. Rahlfs 2: 14).

Veg., quant a aquest verb, Gesenius (178) i HAL (199). Aquesta arrel verbal es troba testimoniada en semític nord-occidental: veg. ug. *d²y* ‘volar’ (DUL 259) i j. aram. bab. *d²y* ‘volar’ (pe., DJBA 310). En semític sud-occidental he trobat bases verbals de tercera radical *y* o bé arrels verbals reduplicades i geminades molt properes formalment al PS **da²iy-* ‘volar’: veg. àr. *da²da²a* ‘córrer ràpid (els camells)’ (Lane 839) i el verb et. *dedaya* ‘començar a córrer (un nen), caminar’ (CDG 124), una forma *ppl* d’una arrel original quadriradical reduplicada (*d²d²*). Els exemples de l’àrab i de l’etiòpic, però, no em semblen prou clars en la seva etimologia: jo em decantaria per relacionar-los amb l’arrel AA *da²-* ‘moure’s’ (HSED 137). Veg. en aquest sentit l’entrada de l’hbr. bíbl. *dā²ā^h* ‘bellugar-se a poc a poc’ (Gesenius 186), que ofereixo a continuació.

Paral·lelament a aquesta arrel verbal, cal reconstruir també en semític, pel testimoni de les seves llengües, el substantiu PS **da²-* / **diy-* ‘ocell de rapinya’, una arrel nominal testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. hbr. bíbl. *dā²ā^h* ‘ocell de rapinya (milà?)’ (Gesenius 178), ug. *diy* ‘falcó’ (DUL 259) i *diy* II ‘ala’ (DUL 259); veg. també àr. *da²y* ‘esquena’ (Lane 840).

Des del punt de vista camiticosemític, cal que aquesta arrel PS **da²iy-* ‘volar’ sigui considerada una arrel molt antiga, car es reconstrueix per a l’AA sota la forma ***di²ay-* ‘volar’ (HSED 157), i apareix testimoniada, a banda del semític, també en tx. occ. **diyaH-* ‘volar’ (amb metàtesi de la laringal).

L’arrel nominal PS **da²-* / **diy-* ‘ocell de rapinya’ s’ha de remuntar també a l’estadi afroasiàtic, car es reconstrueix per a l’AA sota la forma **di²Vw-* / **di²Vy-* ‘ocell’ (HSED 158), documentada, a part del semític **da²-* / **diy-* ‘ocell de rapinya’, a les

llengües txàdiques: veg. tx. occ. **dway-* ‘ocell’, tx. centr. **diyaw-* ‘íd.’, tx. occ. **dVHaw-* ‘ocell nocturn’ (HSED 158).

La meua recerca etimològica em mena a concloure que, en l’estadi afroasiàtic, l’arrel nominal ha de ser l’originària, mentre que l’arrel verbal cal que sigui entesa com a denominativa i, per tant, secundària: tot i que no és fàcil arribar fins a aquesta conclusió, l’estructura mateixa de l’arrel verbal així ho deixa entreveure: tant l’arrel verbal PS **da²iy-* ‘volar’ com l’AA ***di²ay-* ‘volar’ tenen significat clarament intransitiu, de moviment, i, això no obstant, tenen com a tercera radical de l’arrel verbal una -y, quan, en aquest cas, i si es tractés d’una arrel verbal originària, si fos intransitiva, hom hi esperaria una -w en la tercera posició de l’arrel. És en aquest sentit que considero que l’arrel verbal PS **da²iy-* ‘volar’ ha de derivar, al seu torn, de l’arrel verbal AA ***di²ay-* ‘volar’, que, en darrer terme, és denominativa del substantiu AA **di²Vw-* / **di²Vy-* ‘ocell’ i de la qual deriva, paral·lelament, el substantiu PS **da²-* / **diy-* ‘ocell de rapinya’. Quant a la reconstrucció de l’arrel verbal AA, veg. Diakonoff *et alii* (1995b: 31).

הַגִּדַּד ‘multiplicar-se, incrementar-se’ (< LXX); ‘escampar-se’ (?)

PS **dig-* ‘anar-se’n lentament’ < AA ***dag-* / *dig-* ‘anar-se’n’

El verb intransitiu *dāgā^h* ‘multiplicar-se, incrementar-se’ és un hàpax al text bíblic masorètic, car es troba testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en un sol passatge, concretament al llibre del Gènesi (48,16), en forma qal (impf. 3 msc. pl.): וַיִּדְגְּדוּ לְרֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ ‘que es multipliquin a desdir arreu del país’). Quant a aquest verb, veg. Gesenius (185) i HAL (205).

És un verb, certament, d’etimologia no pas clara, perquè, a banda del seu isolament en el text bíblic, no es troba testimoniats tampoc sota la base consonàntica *dgy* en cap altra de les llengües semítiques. La versió dels Setanta tradueix el verb hebreu amb el verb grec πληθυνσειησαν (Rahlfs 1: 81), és a dir, ‘multiplicar-se’, un aorist sigmàtic mitjà que prové del verb πληθύω, un verb que significa ‘augmentar, multiplicar’: és, doncs, a partir de la LXX que Gesenius pren el significat en la traducció.

Des del punt de vista de la tradició textual i de la seva interpretació, aquest hàpax apareix relacionat en els targums amb el terme גַּד ‘peix’, entès com a ‘prolífic’ (quant a aquesta etimologia popular rabínica, veg. Greenspahn 1984: 65). Paral·lelament als Setanta, la Peshiṭta i la Vulgata tradueixen el verb amb el significat

de ‘multiplicar’ (veg. Greenspahn 1984: 50; quant a la traducció d’aquest hàpax en les versions aramees, veg. Greenspahn 1984: 59). Quant a la interpretació tradicional d’aquest verb, veg. Greenspahn (1984: 107-108).

La meua recerca etimològica em mena a considerar que, per forma i per significat, el verb hebreu *dâgâ^h* s’hauria de relacionar amb l’arrel AA ***dag-* /*dig-* ‘anar-se’n’ (HSED 143), una arrel verbal que, a banda del PS **dig-*, es troba testimoniada en eg. *dg3* ‘anar-se’n, caminar’ (WAS 5: 499, CDME 316) i *dgdg* ‘trepitjar’ (WAS 5: 501), en àgau **dig-* ‘arribar’ i en cuix. or. **dag-* ‘anar, arribar, escapar’. És a partir d’aquesta arrel verbal AA d’on ha de derivar l’arrel verbal PS **dig-* ‘anar-se’n lentament’ i d’on s’explicaria l’hbr. *dâgâ^h*, que en el passatge del Gènesi comentat hauria d’entendre’s amb el significat intransitiu de ‘anar-se’n, escampar-se’. Quant a la reconstrucció AA d’aquesta arrel verbal, veg. Ehret (1995: 127) i HSED (143).

הַגָּג ‘caminar a poc a poc’

PS **dad-aw-* ‘caminar’ < AA ***da²-* ‘caminar, anar-se’n’

El verb *dâdâ^h* ‘bellugar-se a poc a poc’ (dit de persones) és un verb que apareix testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en formes derivades pi. (impf.) i hitp. (impf.).

Gesenius (186) és de l’opinió que aquest verb *ppl* està relacionat formalment amb la base consonàntica *d²y* i, per tant, amb el verb hbr. *dâ²dâ^h* ‘volar ràpidament, afuar-se a través de l’aire’ (vegeu-ne *supra* els comentaris en l’entrada corresponent a aquesta accepció). Per confrontar-ne la informació, veg. HAL (205).

Si s’accepta aquesta relació etimològica, el verb hbr. *dâdâ^h* hauria de ser relacionat amb l’arrel verbal PS **da²iy-* ‘volar’, la qual, segons la meua reconstrucció etimològica, s’ha de remuntar a l’AA ***di²ay-* ‘volar’, una arrel verbal camiticosemítica que és al seu torn denominativa del substantiu AA **di²Vw-* / **di²Vy-* ‘ocell’ (HSED 158). Però la relació etimològica establerta per Gesenius no és prou clara i presenta alguns problemes, talment com ho comento a continuació.

És ben cert que, quant a la resta de les llengües semítiques, aquest verb hebreu es troba testimoniats també, sota forma *ppl* o sota forma *plpl*, en semític nord-occidental i en la branca sud-occidental: veg. aram. targ. *dâddî* (pa.) i *ʔiddaddî* (hitp.) ‘caminar lentament’ (Jastrow 281); j. aram. bab. *ddy* ‘anar amunt i avall, moure’s’ (DJBA 314); àr. *da²da²* ‘córrer ràpid (els camells)’ (Lane 839) i et. *dedaya* ‘començar a córrer (un nen), caminar’ (CDG 124), una forma *ppl* d’una arrel quadriradical reduplicada (*d²d²*) originària (el sufix *-y*, per tant, cal que sigui secundari en aquesta llengua). Sóc de

l'opinió que tots aquests verbs han d'estar plenament emparentats i s'haurien de derivar, *a priori*, pel seu testimoni en les llengües semítiques, d'una arrel verbal biconsonàntica tipus **dV²-*. És important de subratllar també que, pel que fa a la semàntica verbal, cap d'ells no inclou la noció de 'volar', ans únicament la de 'moure's', de 'caminar', sempre a peu.

A tall de conclusió, doncs, la meua hipòtesi és que el verb hebreu *dāḏā^h* ha de remuntar-se, pel testimoni de les llengües semítiques, a una arrel PS del tipus **dadaw-* 'caminar', la qual, pel seu significat plenament intransitiu i pel seu origen etimològic clarament verbal, ha de ser reconstruïda en PS amb sufix *-w* (l'hbr. i l'arameu serien doncs a l'origen verbs *tertiaie w*, i el sufix *-y* de la forma etiòpica seria, com ja he comentat, secundari). Aquesta arrel verbal PS derivaria, alhora, de l'arrel AA ***da²-* 'caminar, anar-se'n' (HSED 137), una arrel verbal biconsonàntica testimoniada en moltes de les llengües afroasiàtiques: veg. berb. **dV(w)-* 'anar, caminar'; eg. *d3* 'córrer' (WAS 5: 414); tx. occ. **da²- / *di²-* 'anar, seguir'; tx. centr. **da²- / *di²-* 'córrer'; cuix. centr. **da²- / *di²-* 'córrer'; cuix. or. **dV-* 'arribar'; omot. **doH-* 'tornar' i Rift **dah-* 'arribar'. Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel AA, veg. HSED (137) i Ehret (1995: 136), el qual reconstrueix una arrel ***daw-* amb el significat de 'caminar'.

דָּוָה 'estar malalt'

PS **dūy-* 'estar malalt' < AA ***daya²-* 'estar malalt' < AA ***di²* 'malaltia'

El verb d'estat *dāwā^h* 'estar malalt' és un hàpax, car es troba documentat en la Bíblia hebrea únicament un cop en Lv 12,2 en forma qal, inf. cstr. (דָּוָה). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (188) i HAL (207).

Tot i ser un hàpax en la Bíblia hebrea, aquesta forma verbal estativa es troba molt ben documentada en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental; en tots els casos documentats, són formes verbals estatives i de tercera radical *y*: veg. hbr. epigr. *dwh* (adj. msc. abs.) 'malalt' (DNWSI 243); aram. targ. *d^ewā[?]* (*dwy*) 'estar afligit' (hitp., Jastrow 284); j. aram. palest. biz. *dwy* 'afligir, entristir' (af., DJPA 140); j. aram. bab. *dwy* 'ser miserable' (DJBA 317) i sir. *d^ewī* 'estar trist' (Th.S. 827); ug. *dwy* 'caure malalt' (DUL 284); acc. *dawū* 'oscil·lar' (AHW 166); àr. *dawiya* 'estar malalt' (Lane 928) i et. *dawaya* 'estar malalt' (CDG 145).

La presència de la tercera radical *y* en una arrel verbal clarament estativa s'explicaria, segons el meu parer, pel fet que l'arrel verbal primitiva PS **dūy-* 'estar malalt' (d'on s'expliquen totes les formes semítiques testimoniades) deriva, al seu torn,

de l'arrel estativa AA ***daya²*- 'estar malalt' (HSED 153), una arrel verbal estativa testimoniada, a banda del PS **dūy-* 'estar malalt', en les llengües afroasiàtiques següents: veg. tx. centr. **da²Vw-* 'malaltia'; tx. or. **dVw-* 'dèbil' i cuix. or. **daya²*- 'ser ferit'. Veg. també el testimoni de l'eg., encara que no és recollit al HSED, *d3* 'tremolar' i *d3w.t* 'tremolor' (WAS 5: 415). Considero que aquesta arrel verbal camiticosemítica ha de ser una arrel verbal denominativa del substantiu AA ***di²* 'malaltia' (HSED 157), precisament per la seva aparença formal i pel seu vocalisme clarament primitiu.

דָּהָה 'prémer, picar'

PS **dah-iy-* 'prémer' < AA ***dah-* / ***diḥ-* 'caure; colpir'

El verb *dāḥā^h* 'prémer, picar' es troba testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., inf., ptc.), nif. (impf.) i pu. (perf.): veg. Gesenius (190) i HAL (209).

Quant a la resta de les llengües semítiques, aquest verb es troba també testimoniad en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental sota la mateixa base consonàntica de tercera radical *y*, amb l'excepció de l'acc.: veg. pun. i aram. ofic. *dhy* 'trencar' (DNWSI 244); aram. targ. *d^hhī*, *d^hhā[?]* 'id.' (Jastrow 291); j. aram. palest. biz. *dhy* 'prémer' (DJPA 142); j. aram. bab. *dhy* 'prémer' (DJBA 323); àr. *daḥā* (*dhy*) 'prémer' (Lane 857); et. *daḥaya* i *daḥaya* 'excavar, fer un forat, penetrar' (CDG 130). Veg. també la forma reduplicada *pll*, *daḥəḥa* I 'excavar, foradar' (CDG 128) i el verb acc. *da/eḥu(m)* II 'colpir?' (AHW 150), la base consonàntica del qual és reconstruïda amb les radicals *dḥw*.

Tots aquests testimonis de les llengües semítiques cal que derivin d'una arrel PS **dahiy-*, que devia tenir el significat transitiu i causatiu de 'prémer': reconstrueixo en PS el sufix *-y* de l'arrel, car així ho testimonien les llengües semítiques i, per tant, així ho exigeix la reconstrucció de l'arrel. En aquest cas, però, el determinatiu *-y* del PS sufixat a una arrel biconsonàntica és important quant a la reconstrucció afroasiàtica de l'arrel biconsonàntica, reconstruïda amb el patró ***dah-* / ***diḥ-* i que significa 'caure'. Veg. el testimoni de l'eg. *dhi* 'penjar; ser humiliat' (CDME 315). Tenim aquí, doncs, un altre exemple de sufixació de *-y* a l'arrel verbal PS que aporta un significat transitiu i iteratiu a l'arrel original biconsonàntica intransitiva camiticosemítica. Quant a la reconstrucció PS i AA d'aquesta arrel, veg. Ehret (1995: 496 i 129), respectivament.

דָּכָה 'aixafar, triturar'

PS **dak-iy-* 'esmicolar' < AA ***dak-* / ***duk-* 'esmicolar'

El verb *dāka^h* ‘aixafar, triturar’, d’una base consonàntica *dky*, es troba en hebreu bíblic testimoniats sota les formes *qal* (perf., impf.), *nif.* (perf. i ptc.) i *pi.* (perf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. HAL (212) i Gesenius (194).

Aquest verb *ultimae infirmae* es troba relacionat amb el verb còncau hbr. *dwk* ‘esmicolar (en morter)’ (veg. Gesenius 188 i HAL 207) i amb la base consonàntica geminada *dkk* que es troba testimoniada en diferents formes deverbals (veg. Gesenius 194 i HAL 212).

Tant el semític nord-occidental com l’oriental i el sud-occidental testimonien la base biconsonàntica *dk* en forma de verbs dèbils: veg. j. aram. bab. *dky* ‘ser aixafat’ (itpe., DJBA 337); veg. la forma *pll* de l’aram. rabínic *dāka_k* ‘aixafar’ (Jastrow 307) i del j. aram. palest. biz. *dkk* ‘esmicolar’ (DJPA 149); veg. també el subst. de verbal del sir. *dūqā* (*dwq*) ‘quelcom trencat’ (LS 163). L’ug. testimonia la forma geminada *dk(k)* ‘esmicolar, convertir en pols’ (DUL 269), i l’acc. documenta aquesta base consonàntica amb la forma geminada *dakāku* ‘esmicolar’ (AHW 151), una variació radical del verb còncau *dāku* (*dwk*) ‘matar, colpir’ (AHW 152). En àr., aquesta arrel verbal es troba documentada també sota un verb geminat (*pll*) i en forma de verb còncau: veg. àr. *dakka*, *dāka* ‘íd.’ (Lane 898s.).

Ja en un estadi afroasiàtic la base consonàntica semítica *dwk*, *dky*, *dkk* cal que sigui relacionada (amb el conseqüent canvi d’oclusiva velar sorda *k* a oclusiva uvular sorda *q*) amb l’arrel AA ***daq / **duq* ‘esmicolar’ (HSED 146; veg., quant al semític, CDG 140; quant a l’AA, veg. Diakonoff *et alii* 1995b: 16, Ehret 1995: 130 i HSED 146: § 633), una arrel verbal testimoniada en totes les branques del semític en forma d’arrel geminada *pll*: veg. en aquest sentit hbr. bíbl. *dāqāq* (*dqq*) ‘esmicolar (impf.), ser fi (perf.)’ (Gesenius 200); aram. ofic. *dqq* adj. ‘fi’ (sal) (DNWSI 258); sir. *daq* (*dqq*) ‘convertir en pols, esmicolar’ (LS 163); ug. *dq* ‘petit’ (DUL 277); acc. *daqāqu* ‘ser petit’ (AHW 162), *duququ* ‘esmicolar’ (AHW 162); SAr. *dqq* ‘farina’ (DOSA 85); àr. *daqqaqa* ‘esmicolar, convertir en pols’ (Lane 895) i et. (*dqq*) *daqqa*, *daqqaqa* ‘ser petit, ser nen, ser prim’ (CDG 140).

L’arrel semítica **dakiy-* ‘esmicolar’, que sens dubte s’ha de remuntar a la vegada a una arrel PS biconsonàntica **duk-*, pels testimonis de les llengües semítiques, és molt antiga, car es remunta a l’arrel verbal AA ***dak- /duk-* ‘colpir’ (Diakonoff *et alii* 1995b: 16, Ehret 1995: 129 i HSED 146). Considero que aquesta arrel verbal és una *Wurzelvariation* de l’arrel originària i més antiga AA **daq / *duq* ‘esmicolar’, una arrel verbal que ha de ser denominativa del substantiu AA **daq* ‘sorra’ (HSED 146).

I. הָלַף ‘extreure (aigua)’

PS **dlaw-* ‘treure (aigua)’ < PS *dlū ‘galleda’ < PS **dal-* ‘penjar’ < AA **dal-* ‘penjar’

El verb de l’hbr. bíblic *dāla^h* es troba dividit a HAL (213) en dues accepcions: la primera significa ‘extreure (aigua)’ (Gesenius 194, HAL 214); la segona, testimoniada únicament en Pr 26,7, significa ‘penjar, fer balanceig’ (HAL 213).

La primera accepció de *dāla^h* significa en la forma bàsica ‘extreure (aigua)’; aquest verb, en la Bíblia hebrea, es troba documentat en forma qal (perf., impf. i inf.) i en forma pi (perf.). Quant a aquesta primera accepció, veg. Gesenius (194) i HAL (214).

En relació amb la resta de les llengües semítiques, en semític nord-occidental es troba documentada una base consonàntica *dly*, mentre que en semític oriental i sud-occidental se’ns ha conservat una base consonàntica *dlw*: cf. aram. targ. *dl^o*, *dly* ‘estar suspès; extreure, elevar’ (Jastrow 309); j. aram. palest. biz. *dly* ‘extreure, elevar’ (DJPA 150); j. aram. bab. *dly* ‘elevar, extreure aigua’ (DJBA 339); sir. *dālā* ‘extreure’ (LS 154); acc. *dalū* ‘extreure’ (*dlw* CDA 4); SAr. *mdlw* (subst.) ‘pes, valor’ (DOSA 82); àr. *dlw* ‘extreure, estirar, fer marxar’ (Kazimirski 1: 727) i et. *dalawa* ‘pesar’ (CDG 132).

Totes aquestes formes verbals han de relacionar-se amb l’arrel nominal PS **dlw-* ‘galleda’, una arrel documentada en totes les branques del semític: veg. acc. *dalū* ‘galleda’ (CDA 4); hbr. epigr. *dly* ‘galleda’ (DNWSI 249); hbr. bíbl. *d^eli* ‘galleda’ (HAL 214) i àr. *dawl* ‘galleda’ (AED 934). Quant a la base biconsonàntica *dal-* en PS, veg. del Olmo (2002); quant a aquesta arrel nominal, veg. especialment del Olmo (2002: 107).

Aquesta arrel nominal PS es troba reconstruïda en AA **dly, **dyl (metàt.), **dl^o* ‘galleda’ per Diakonoff *et alii* (1995: 29) i testimoniada, a banda del PS, en les llengües txàdiques següents: angas *tūl* ‘recipent per a l’aigua’; kariya *n-dul*, miya *duwal* i siri *nduli* ‘recipent’; tumak *dālā-m* ‘recipent per al gra o l’aigua’; dormo *dāli* ‘recipent’.

Des del punt de vista AA, el HSED no reconstrueix aquesta arrel AA; Ehret (1995: 131) reconstrueix una arrel verbal AA ***dul-* amb el significat d’‘elevar, dipositar’, documentada, en cuix. or. *dul* ‘part superior d’alguna cosa’ i en tx. or. *dl ‘arrossegar’. Però aquest autor no reconstrueix cap arrel PS, ans només dóna el testimoni del SAr. modern *dlw ‘elevar amb corda’. Quant als problemes en la reconstrucció d’aquesta arrel AA, cf. del Olmo (2002: 110, n. 26).

II. הָלַף ‘penjar’ (intr.), ‘fer balanceig’

PS **dl-aw-* ‘penjar’ < AA **dal-* ‘penjar’

La segona accepció del verb bíblic *dāla^h* significa ‘penjar, fer balanceig’ (HAL 213), i en la Bíblia hebrea aquesta forma verbal es troba testimoniada únicament en Pr 26,7, en forma qal (perf.) en el passatge següent: יִדְּלוּ וְשִׁקְיָם מִפִּסְתָּ וּמִשָּׁל בְּפִי כֹסֵי לַיִם, (‘com les cames d’un coix que trontollen, així és el proverbi en boca dels necis’).

Les traduccions antigues donen lectures més parafràstiques: cf. LXX, ἀφελου̅ πορείαν σκελῶν καὶ παροιμίαν ἐκ στόματος ἀφρόνων (Rahlfs 2: 230) i Vulgata, *Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola* (Vulg. 11: 105).

En les llengües semítiques aquesta arrel verbal es troba molt ben testimoniada en forma d’arrel reduplicada o geminada. Quant a les formes reduplicades, veg. sir. *dandel* ‘commoure’, *’etdandal* ‘penjar, suspendre’ (LS 159), àr. *daldala*, ‘posar en moviment, moure quelcom suspès’ (Lane 1: 901). Quant a les formes geminades, veg. hbr. bíbl. *dālal* ‘penjar’ (Gesenius 195, HAL 214), àr. *dalla* II ‘deixar penjat, posar en moviment’ (Lane 1: 901) i et. *dalala*, *dallala* ‘pentinar els cabells’ (CDG 131).

En relació amb aquestes formes geminades i reduplicades, veg. del Olmo (2002: 102-104). Quant a l’etimologia amb relació a la semàntica de la base binària PS **dal-*, veg. del Olmo (2002); amb relació a la derivació semàntica original **dal-* ‘penjar; quelcom suspès’ i la seva derivació semàntica i morfològica nominal (*dal-* ‘porta’; *dal(l)-* ‘cabell’; *dā(wa)la* ‘quelcom penjant’→‘galleda’) i verbal (*dall-* ‘dirigir’; *dā(wa)la* ‘moure, girar’; ‘galleda’) veg. especialment del Olmo (2002: 110-111).

Tal com s’ha esdevingut amb la primera accepció, des del punt de vista AA, el HSED no reconstrueix aquesta arrel AA. Ehret (1995: 131) reconstrueix una arrel verbal AA ***dul-* amb el significat d’‘elevant, dipositar’, documentada, en cuix. or. *dul* ‘part superior d’alguna cosa’ i en tx. or. **dl* ‘arrossegar’. Però aquest autor no reconstrueix cap arrel PS, ans només dóna el testimoni del SAr. modern **dlw* ‘elevant amb corda’.

Una arrel nominal AA ***dly*, ***dyl* (metàt.) i ***dl’* ‘galleda’ es troba reconstruïda a Diakonoff *et alii* (1995: 29) i testimoniada, a banda del PS, en les llengües txàdiques següents: angas *tūl* ‘recipient per a l’aigua’; kariya *n-dul*; miya *duwal* i siri *nduli* ‘recipient’; tumak *dàlà-m* ‘recipient per al gra o l’aigua’; dormo *dāli* ‘recipient’. Quant als problemes en la reconstrucció d’aquesta arrel AA, cf. del Olmo (2002: 110, n. 26).

I. הַמְדָּה ‘ser com, assemblar-se a’

PS **dam-iy-* ‘assemblar-se a’ < PS **dam-* ‘sang’ < AA ***dam-* ‘sang’

De la base consonàntica hebrea *dmh*, cal fer-ne tres distincions, car segurament provenen d’arrels etimològicament diferenciades (així HAL 216; no pas així en Gesenius 197, que diferencia només dues accepcions).

La primera forma verbal correspon a *dāmā^h* I, que significa ‘assemblar-se, ser com’, un verb testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., imperat. i ptc.) i pi. (perf. i impf.). Quant a aquesta forma verbal, veg. Gesenius (197) i HAL (216).

Amb relació a la resta de les llengües semítiques, aquesta arrel verbal es troba documentada únicament en semític nord-occidental: veg. aram. ofic. i palm. *dm[?]* ‘assemblar-se a, ser com’ (DNWSI 251); j. aram. palest. biz. *dmy* ‘assemblar-se, ser com’ (DJPA 151) i j. aram. bab. *dmy* ‘ser semblant, comparar’ (DJBA 341).

L’origen etimològic del verb hebreu *dāmā^h* roman encara poc clar. La meua hipòtesi, tenint present la semàntica del verb i la morfologia d’aquest, és que cal que aquest verb, que reconstrueixo sota l’estructura de l’arrel verbal PS **dam-iy-*, sigui considerat un verb denominatiu del substantiu primitiu PS i AA **dam-*, que significa ‘sang’ (veg. Diakonoff *et alii* 1995b: 19, Ehret 1995: 132 i HSED 147). Tenim, doncs, en aquest cas, un bon exemple d’arrel verbal denominativa (en l’estadi PS, i no pas AA, car l’arrel verbal AA no es troba testimoniada encara; veg., emperò, el testimoni de l’eg. *dmi* ‘tocar, unir-se, atènyer’, a CDME 313 i WAS 5: 453) d’origen biconsonàntic i allargada per un determinatiu -y suffixat a l’arrel d’un substantiu primitiu PS.

Quant a la reconstrucció AA de l’arrel nominal, veg. Bender (2007: 8), Diakonoff *et alii* (1995b: 19), Ehret (1995: 132) i HSED (147). Quant a la reconstrucció de l’arrel verbal en PS i AA, veg. Diakonoff *et alii* (1995b: 21) i Ehret (1995: 497 i 132).

II. דַּמָּא ‘ser silenciós, tranquil’

PS **dam-ay-* ‘estar tranquil’

La segona accepció és formada pel verb *dāmā^h* II, que significa ‘ser silenciós, estar tranquil’ (HAL 216). Aquest verb és testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (impf.) i nif. (inf. i ptc.).

Aquest verb *tertiaie infirmae* s’ha de relacionar etimològicament amb el verb hebreu (*pll*) *dāmam* ‘ser silenciós’ (Gesenius 198, HAL 217). Aquesta arrel *mediae geminatae* es troba documentada en totes les branques del semític: veg. aram. targ. *damdem* ‘estar sorprès’ (Jastrow 312); fen. *dmm* ‘reposar’ (?) (DNWSI 252); j. aram. palest. biz. *dmm* ‘ser silenciós’ (DJPA 152); acc. *damāmu* ‘queixar-se’ (AHW 155); ug.

dmm ‘lamentar-se’ (DUL 274) i et. *damama* (*yədməm*) ‘estar admirat’ (CDG 134). Veg. també la base consonàntica còncava *dwm* del semític: hbr. *dūmā* ‘silenci’ (Gesenius 189); ug. *d-m* ‘estar tranquil’ (DUL 272) i àr. *dāma* (*dwm*) ‘estar tranquil’ (Lane 935).

Des del punt de vista de la reconstrucció AA, no he pogut emparentar l’arrel verbal PS **damay-* amb cap altra arrel nominal o verbal camiticosemítica. Quant a l’arrel verbal AA ***dam-* (biconsonàntica i formalment semblant a la PS **damay-*), que significa ‘viure, romandre’, veg. Diakonoff *et alii* (1995b: 19) i HSED (148). Amb relació a aquesta darrera arrel verbal AA, veg. eg. *dmī* ‘ciutat, poble, veïnat’ (CDME 313).

III. דָּמָה ‘acabar, tallar, destruir’

PS **dam-iy-* ‘trencar’ < AA ***dam-* ‘trencar, prémer’ < AA ***dam-* ‘espasa’

La tercera accepció és formada pel verb *dāmā^h* III, que significa ‘acabar, fer acabar, tallar, destruir’. Aquest verb és testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf.) i nif. (perf., inf.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (198) i HAL (216).

Quant a la resta de les llengües semítiques, no sembla que aquesta forma es pugui relacionar etimològicament amb cap verb semític (així també Gesenius 198). HAL (216) el relaciona etimològicament amb la segona accepció (esdevenir tranquil → aturar-se → deixar d’existir), i així també Leslau (CDG 134), que el relaciona amb el verb hebreu geminat *dāmam* ‘ser silenciós’.

La meua opinió és que la base consonàntica hebrea *dmy* no s’ha de relacionar etimològicament amb la base consonàntica geminada *dmm* ni tampoc amb la còncava *dwm* que les llengües semítiques testimonien, car el verb *tertia infirmae* ha de ser remuntat, per forma i per semàntica, a una arrel AA distinta de l’arrel verbal geminada i còncava, les quals han de derivar d’una arrel verbal AA **dam-* originària que significa ‘viure, romandre’, veg. Diakonoff *et alii* (1995b: 19) i HSED (148).

Acceptada aquesta distinció, el verb hebreu ha de derivar, doncs, d’una arrel verbal distinta, que és, en darrer terme, l’arrel verbal biconsonàntica AA **dam-*, que significa ‘rompre’, testimoniada també, a banda del PS **damiy-* ‘trencar’, en ber. **dVm-* ‘rompre’, tx. occ. **da[?]Vm-* ‘pegar’, tx. or. **di[?]im-* ‘rompre’ i en les llengües del Rift **dam-* ‘trencar’; considero la possibilitat que aquesta arrel verbal AA sigui denominativa del substantiu primitiu AA ***dam-* ‘espasa’. Veg. també el testimoni de l’eg. *dm* ‘clavar una arma’ (WAS 5: 449); *dm.t* ‘daga, espasa’ (WAS 5: 450, CDME 312), *dm3* ‘tallar caps,

escapçar' (CDME 313). Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel verbal PS i AA, veg. Diakonoff *et alii* (1995b: 23).

חַפֵּץ ' cercar, preguntar per'

PS *da^ʕ-*aw*- 'saber' < AA **da^ʕ- / **di^ʕ- 'mirar, saber'

El verb *dā*^ʕ*d*^h ' cercar, preguntar per' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (impf., imperat. i inf.). Atès que la conjugació sufixada no ha estat documentada, les formes testimoniades són formalment idèntiques a les de *yd*^ʕ 'saber, conèixer': és en aquest sentit que Gesenius (200) no reconstrueix per a l'hebreu bíblic aquesta arrel verbal. Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. HAL (219).

Amb relació a la resta de les llengües semítiques, una base consonàntica *d*^ʕ*w* es troba també documentada en semític sud-occidental: veg. SAr. *d*^ʕ*w* 'conèixer, tenir coneixement' (DOS 84) i àr. *da*^ʕ*ā*^w 'preguntar, fer venir, cridar algú; pregar' (Kazimirski 1: 704). Paral·lelament a aquesta arrel verbal, el semític occidental testimonia també una arrel nominal allargada pel sufix *-t*: veg. ug. *d*^ʕ*t* I 'coneixement, informació' (DUL 259); hbr. bíbl. *d*^ʕ*t* 'coneixement' (HAL 228); pun. *d*^ʕ*t* 'coneixement' (DNWSI 440); j. aram. bab. *da*^ʕ*ettā*^ʔ 'coneixement, intenció, opinió' (DJBA 345); i acc. *di/a*^ʔ(*a*)*tu* 'coneixement' (AHW 168).

Des del punt de vista afroasiàtic, el HSED (143) reconstrueix l'arrel verbal AA **da^ʕ- / **di^ʕ- 'mirar, saber', una arrel verbal que podria relacionar-se amb l'arrel verbal PS suara comentada; el HSED no recull el testimoni del semític, però sí que menciona el testimoni de les llengües afroasiàtiques següents: tx. occ. *diH- / *diw- 'mirar' (*-*w*- secundària < *-*H*- abans de vocal arrodonida); saho-afar *da^ʕ- / *di^ʕ- 'saber, ser capaç'; tx. or. *da^ʕ- 'entendre', 'veure'; Dhl. *daaw-at*- 'tenir cura de' i Rift *da^ʔ- 'mirar, observar' (*-*ʔ*- < *-*ʕ*-); cf. reduplicacions en Dhl. *diid*- 'inspeccionar' i Rift *did- 'recordar'.

El testimoni del PS és mencionat en Diakonoff *et alii* (1995: 30), que recull únicament l'accepció de l'àr. *d*^ʕ*u* 'cridar; convidar', el qual reconstrueix per a l'AA una arrel verbal **d^ʕ > **d^ʕ*i*/*u* amb el significat de 'cridar' (tr., intr.); així també es reconstrueix en Ehret (1995: 137). Diakonoff *et alii* (1995: 30) documenten també el testimoni de les llengües AA següents: àr. *d*^ʕ*u* 'cridar; convidar'; cuix. (Bed.) *di* 'parlar, anomenar'; tx. (angas) *dō* 'soroll, so, crit'; bačama *diyà*, gudu *dihəu* 'preguntar', masa *de*^ʔ*e* 'parlar'.

I. הָגָה

PS **ha-giy-* ‘queixar-se’ < AA ***gay-* ‘dir’

Amb relació a la base consonàntica hebrea *hgh*, hom acostuma a dividir en dues les arrels verbals corresponents. La primera, *hāgā^h* I, significa ‘lamentar-se, queixar-se’ (Gesenius 211 i HAL 228) i es troba testimoniada en la Bíblia hebrea únicament en els textos poètics en forma qal (perf, impf. i inf. abs.), po. (inf. abs.) i hif. (ptc. pl.).

Quant a la resta de les llengües semítiques, el verb es troba testimoniad en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental en forma d’arrel *tertiaef infirmaef* o d’arrel geminada: veg. arameu DA *hgy* (qal) ‘dir’ (?) (DNWSI 269); aram. targ. *h^agā[?]* (*hgy*) ‘íd.’ (Jastrow 331); j. aram. palest. biz. *hgy* ‘pensar, estudiar’ (DJPA 158); j. aram. bab. *hgy* ‘meditar, tramar’ (DJBA 360); sir. *hg[?]* ‘pensar, meditar’ (LS 170); àr. *hağā* (*hğw*) ‘satiritzar, insultar’ (Kazimirski 2: 1396); veg. també les formes geminades *hgg* següents: ug. *hgg* ‘xiuxiuejar’ (DUL 336) i acc. *agāgu* ‘xiuxiuejar’ (AHW 14).

Aparentment tots aquests verbs de base consonàntica *hgy* o *hgg* podrien semblar d’origen onomatopèic. Però la meua recerca em mena a considerar aquesta arrel d’origen molt antic i, per tant, a remuntar-la a l’estadi afroasiàtic. Així doncs, totes les formes testimoniades amb tercera radical *y-* s’haurien de remuntar a una arrel PS que reconstrueixo com a **hagiy-*, amb el significat originari de ‘queixar-se’, car així ho exigeix la reconstrucció ateses les formes documentades com a *tertiaef infirmaef*. Aquesta arrel ha de derivar de l’arrel AA ***gay-*, que significa ‘dir’, testimoniada també en les llengües afroasiàtiques: veg. eg. *ḡwy* ‘dir, cridar’ (WAS 5: 550); tx. occ. **gay-* ‘dir’; tx. centr. **ga-* ‘parlar’; omot. **gay-* ‘dir’.

Acceptada aquesta etimologia afroasiàtica, tenim aquí un bon exemple d’una arrel AA biconsonàntica allargada en PS per un prefix *ha-* que hauria afegit a l’arrel verbal una connotació d’iterativitat i causativitat respecte al significat verbal neutre originari (‘parlar’ → ‘queixar-se’).

II. הָגָה ‘separar, allunyar’ (tr.)

PS **hag-iy-* ‘separar, allunyar’

cf. AA ***gay-* ‘moure’s’

La segona accepció del verb hebreu *hāgā^h* significa ‘separar, allunyar’ (tr., veg. Gesenius 212 i HAL 228), i apareix en la Bíblia hebrea documentat en forma qal (perf. i inf. abs.) en els passatges següents:

- Is 27,8: הַגָּה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים ('els ha expulsat amb una bufada terrible en un dia de vent').
- Pr 25,4, en forma d'inf. abs: הַגֵּוֹ סִיגִים מִכֶּסֶף ('separa les escòries de la plata').
- Pr 25,5: הַגֵּוֹ רָשָׁע לִפְנֵי-מֶלֶךְ ('separa del rei el mal conseller').

No he trobat aquest verb testimoniats en cap altra de les llengües semítiques, ni com a arrel verbal dèbil o geminada, ni com a arrel nominal. L'isolament d'aquesta forma, doncs, em mena a considerar la possibilitat que aquest verb es trobi emparentat amb el verb hebreu *yāgā^h*, que significa 'patir' (veg. l'entrada corresponent a Gesenius 387).

Però en aquest cas el testimoni de les llengües afroasiàtiques pot ser molt interessant i, una vegada més, pot arribar a aclarir problemes d'etimologia d'arrels semítiques poc clares. En AA es reconstrueix una arrel intransitiva ***gay-*, que significa 'moure's, anar-se'n' (HSED 206) i que apareix testimoniada en les llengües afroasiàtiques sota les arrels verbals següents: tx. occ. **gay-* / **guy-* 'córrer'; tx. centr. **gway-* 'arribar, seguir'; tx. or. **giy-* 'arribar'; saho-afar **gay-* 'arribar'; cuix. or. **gay-* 'arribar'.

Estudiat el cas amb deteniment, la meua hipòtesi és que l'arrel PS **hagiy-* 'separar, allunyar', d'on deriva el verb hebreu *hāgā^h* (*tertia* y), ha d'estar relacionada amb aquesta antiga arrel verbal intransitiva camiticosemítica: el canvi del significat intransitiu AA d' 'arribar' envers la causativitat verbal 'separar, allunyar' testimoniada en el semític quedaria demostrat pel prefix determinatiu **ha-*, que en protosemític s'ha prefixat a l'arrel verbal per crear una nova arrel triconsonàntica i causativa.

הָדָה 'introduir la mà'

PS **ha-diy-* 'introduir; guiar' < AA ***day-* 'ficar, inserir'

El verb *hāddā^h* 'introduir la mà' (intr. *ʕl-*) és un hàpax bíblic, car el trobem documentat un sol cop en el text masorètic, concretament a Is 11,8, en forma de perf. qal: הָדָה יָדוֹ לְדוֹ הַחַיִּים 'el nen ficarà la mà al cau de la serp' (la LXX llegeix igualment τὸν χεῖρα ἐπιβαλεῖ, veg. Rahlfs 2: 581). Amb relació a l'etimologia i el significat d'aquest hàpax verbal, veg. Greenspahn (1984: 111), Gesenius (213) i HAL (229).

Tot i tractar-se d'un hàpax bíblic, aquesta arrel verbal es troba documentada en semític nord-occidental i sud-occidental amb una base consonàntica *hdy* i amb un significat una mica derivat de l'originari: veg. palm. *hdy* 'capitost' (DNWSI 270); sir. (pa.) *hdy* 'guiar' (LS 171); SAR. *hdy* 'guiar, capitanejar' (DOSA 105) i àr. *hadā* (*hdy*) 'guiar' (Kazimirski 2: 1404). Veg. també la forma verbal *hdy* del j. aram. bab. (a DJBA 362), el significat del qual és, segons Sokoloff, incert.

Si bé l'etimologia d'aquesta arrel verbal no és prou clara, crec que l'arrel PS **hadiy-* 'introduir; guiar' es podria relacionar amb l'arrel AA ***day-* que significa 'ficar, inserir', d'on hauria derivat l'arrel PS. L'arrel AA ***day-* (HSED 155) es troba documentada en les llengües afroasiàtiques sota les formes següents: eg. (pir.) 'ficar' (amb un prefix *w-*, CDME 72); tx. centr. **day-* 'posar'; tx. or. **daH-* 'introduir'. L'estructura de l'arrel semítica s'explicaria per la prefixació del determinatiu *ha-* a l'arrel biconsonàntica AA originària, el qual prefix hauria donat a la majoria de llengües semítiques una connotació altament causativa i hauria transitivitzat el verb (cf. 'introduir → conduir → guiar').

Al marge de l'arrel AA ***day-* reconstruïda pel HSED (155), emperò, cal tenir també en compte paral·lelament l'arrel AA **hid-* 'dirigir' que reconstrueix Ehret (1955: 380), amb la qual podria relacionar-se l'arrel PS **hadiy-* 'introduir; guiar'. Aquesta arrel verbal AA, segons la documentació que aporta Ehret (1995: 380), estaria també documentada, a banda del PS, en eg. *hd* 'atacar; assetjar' i en cuix. **hid-* o **hiid-* 'conduir (animals)'.

הָנָה 'esdevenir'

PS ***hūy-* 'ser, esdevenir' < AA ***ha²-* / **haw-* / **hay-* 'ser, existir';

AA ***haw-* / ***hay-* 'caure'

El verb d'estat *hāwā^h* 'esdevenir' és una variant de la forma més habitual *hāyā^h* 'escaure's, esdevenir, ser', ambdós verbs vocalitzats en la conjugació prefixada amb timbre *e*. Aquest verb es troba testimoniats en la Bíblia hebrea només en forma qal (impf., imperat. i ptc., així Gesenius 224) i pi. (inf., així a HAL 231). No considero necessària fer la distinció present en HAL (231-232) entre una arrel *hāwā^h* I 'caure' i una segona arrel, *hāwā^h* II 'esdevenir', car etimològicament han d'estar emparentades.

La base consonàntica *hwy* / *hyy* es troba documentada sota diferents formes verbals en semític nord-occidental: veg. hbr. epigr., aram. antic i ofic., palm. i j. aram. *hwy* 'ser, existir, esdevenir' (DNWSI 271); aram. *h^awā²* (*hw²*), la forma usual per 'ser'

(veg. Jastrow 338, el qual fa la relació següent: ‘escaure’s, *accidit*’ > ‘esdevenir, γίγνεσθαι’); j. aram. palest. biz. *hwy* ‘ser, existir, esdevenir’ (DJPA 160) i j. aram. bab. *hwy* ‘ser, esdevenir, existir’ (DJBA 370).

El verb ug. *hwy* ‘volar’ (DUL 350) ha de derivar d’una arrel PS distinta, que és **hVw-* ‘volar’, la qual, al seu torn deriva de l’arrel AA **haw-* ‘volar’ (veg. HSED 259). Cf. també àr. *hawiya* ‘caure’ (Lane 2904), d’una arrel semítica **hVw-* / **hVy-* < AA **haw-* / **hay-* ‘caure’ (veg. HSED 259).

Aquesta arrel semítica **hūy-* és molt antiga i remuntable a l’arrel AA **ha²-* / **haw-* / **hay-* ‘ser, existir’ (HSED 256), que es troba testimoniada en diferents llengües afroasiàtiques: veg. ber. **hV²-* ‘ser’; tx. centr. **hay-* ‘viure’; tx. or. **hay-* ‘ser’; saho-afar **hay-* ‘viure’; cuix. or. **²a-hay-* ‘ser’. Cf. també el testimoni de l’eg., no documentat al HSED, *h3y* ‘caure, escaure’s’ (WAS 2: 473, CDME 156) i *h3w* ‘edat, temps, època’ (WAS 2: 478 i CDME 156).

הָיָה ‘esdevenir-se, esdevenir, ser’

PS **hūy-* ‘ser, esdevenir’

< AA **ha²-* / **haw-* / **hay-* ‘ser, esdevenir’

El verb d’estat *hāyā^h* ‘escaure’s, esdevenir, ser’ és un verb vocalitzat en la conjugació prefixada amb timbre *e*. Aquest verb es troba testimoniad àmpliament en la Bíblia hebrea (ca. 3750 cops) en forma qal i nif. Quant a aquesta forma verbal bíblica, que té la seva forma paral·lela en el verb *hāwā^h* suara mencionat, veg. Gesenius (224) i HAL (233).

Com ja ha estat comentat, la base consonàntica *hwy* / *hyy* es troba documentada sota diferents formes verbals en semític nord-occidental i sud-occidental: veg. hbr. epigr., aram. antic i ofic., palm. i j. aram. *hwy* ‘ser, existir, esdevenir’ (DNWSI 271); aram. *h^awā²* (*hw²*), la forma usual per ‘ser’ (Jastrow 338); j. aram. palest. biz. *hwy* ‘ser, existir, esdevenir’ (DJPA 160) i j. aram. bab. *hwy* ‘ser, esdevenir, existir’ (DJBA 370). Cf. també àr. *hawiya* ‘caure’ (Lane 2904).

El verb ug. *hwy* ‘volar’ (DUL 350) ha de derivar d’una arrel PS distinta, que és **hVw-* ‘volar’, la qual, al seu torn deriva de l’arrel AA **haw-* ‘volar’ (veg. HSED 259).

Tal i com ja s’ha comentat en l’entrada anterior, aquesta arrel semítica **hūy-* és molt antiga i remuntable a l’arrel AA **ha²-* / **haw-* / **hay-* ‘ser, existir’ (HSED 256), que es troba testimoniada en diferents llengües afroasiàtiques: veg. ber. **hV²-* ‘ser’; tx. centr. **hay-* ‘viure’; tx. or. **hay-* ‘ser’; saho-afar **hay-* ‘viure’; cuix. or. **²a-hay-* ‘ser’.).

Aquesta arrel AA s'ha de relacionar amb l'arrel verbal AA **haw-* / **hay-*, que significa 'caure' (veg. HSED 259). Cf. també el testimoni de l'eg., no documentat al HSED, *h3y* 'caure, escaure's' (WAS 2: 473, CDME 156) i *h3w* 'edat, temps, època' (WAS 2: 478 i CDME 156). Veg. també eg. *iw* 'ser' (WAS 1: 42).

הָזָה 'somiar, desviar' (intr.)

PS **haz-aw-* 'somiar, parlar en veu alta'

El verb *hāzā^h* 'somiar, desviar' (Gesenius 223), d'una base consonàntica *hzw*, es troba només testimoniada en la Bíblia hebrea en el llibre d'Isaïes 56,10 (en forma qal, ptc. act.): *וְיִשְׂרָאֵל יִשְׂכָּבוּ וְיִשְׂכָּבוּ יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׂכָּבוּ* ('(els sentinelles d'Israel) jeuen, somien, els agrada d'ensopir-se', la LXX tradueix el ptc. hebreu amb el participi mitjà gr. *ἐνυπνιαζόμενοι* 'somiadors', veg. Rahlfs (2: 642).

Aquest verb es troba directament testimoniada en accadi sota les variants formals *azû*, *hazû*, *asû* 'sospirar' (AHW 92), un verb que von Soden reconstrueix amb la base consonàntica *ʔzw*.

En la meua recerca etimològica no he pogut trobar cap arrel nominal ni verbal semítica que se li pugui relacionar, ni tampoc cap arrel AA, a partir de la qual es pugui explicar l'arrel PS. Com a conjectura, i subratllo que l'origen etimològic encara no és prou clar, hi hauria la possibilitat de relacionar d'una manera paral·lela l'arrel PS amb dues arrels AA, una de verbal i una altra de nominal.

Quant a l'arrel verbal, Ehret (1995: 513) reconstrueix per al pPS una arrel consonàntica *hz que significa 'parlar en veu alta', la qual derivaria d'una arrel pAA ***hōoz-* 'parlar'. Aquesta arrel verbal pAA es troba documentada, a banda del PS, en eg. *hzi* 'pregar; afavorir (algú)'; en cuix. **hōoz-* 'explicar' i en omot. (ometo) *ho:d-* 'dir'. Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel verbal, veg. Ehret (1995: 388).

Paral·lelament a aquesta arrel verbal, es reconstrueix per a l'AA l'arrel nominal **hazin-* que significa 'cor, intestí' (HSED 261), un substantiu que es troba testimoniada en tx. occ. sota l'arrel **hanz-* < *hazin 'intestí' i en àgau **ʔzin-* 'cor'. L'estructura evolucionada d'aquest substantiu AA, que sembla certament que ja hagués tingut en aquest estadi un allargament mitjançant un sufix *-ən* (que podria donar un significat d'individualització a l'arrel nominal), no permet fer derivar de manera directa l'arrel verbal PS del substantiu AA, però sí que permet de posar-los en relació.

הַמְּרָה ‘murmurar, rugir’

PS **him-* ‘murmurar’ < AA ***ham-* ‘aigua’

El verb *hāmā^h* ‘murmurar (les onades), rugir (com un animal)’, testimoniati només en forma qal (perf., impf., inf. i ptc.), té una base consonàntica *hmy* (veg. Gesenius 242 i HAL 240).

En la llengua hebrea bíblica es troba també la forma *pll*, de la mateixa base consonàntica, veg. *hāmam* ‘fer soroll, moure’s sorollosament’ (Gesenius 243 i HAL 241), com també la corresponent forma còncava, veg. *hūm*, *hīm* ‘murmurar, rugir’ (Gesenius 223 i HAL 232).

Aquesta base consonàntica només es troba testimoniada en àr. (les altres llengües semítiques emprades en la comparació no la documenten): veg. àr. *hamhama* ‘murmurar’ (Kazimirski 2: 1449) i *hāmā* (*hym*) ‘moure’s d’un lloc a l’altre’ (Kazimirski 2: 1469).

Atès que la forma només es troba testimoniada en àr. i en hbr. bíblic, i atesa l’estructura morfològica i semàntica d’aquesta, sembla que es tracta a priori d’un verb de clar origen onomatopèic. Però, a més a més, els orígens d’aquesta arrel verbal poden ser molt antics, car es pot remuntar etimològicament a un estadi AA.

La meua recerca em mena a concloure que l’arrel PS **him-* és una arrel verbal d’origen denominatiu del substantiu AA ***ham-* ‘aigua’, un substantiu que es troba testimoniati també en alguna de les llengües afroasiàtiques: veg. tx. occ. **ham-* ‘aigua’; tx. or. **ham-* ‘aigua, pluja’ (HSED 258). Sembla, doncs, que l’arrel PS **him-*, que en les llengües històriques apareix testimoniada en forma de verb *tertiaef infirmae*, geminat i còncav, derivaria d’aquest substantiu primitiu AA: quant a la morfologia, els diferents patrons semítics haurien ajudat a crear la nova arrel verbal a partir del substantiu biconsonàntic AA; quant al significat, la semàntica descriptiva de l’arrel PS amb relació a el substantiu AA és clara: **aigua → *fer com l’aigua, *i.e.*, fer brogit, murmurar. Veg., en aquest sentit, el testimoni de l’eg., no documentat al HSED, *hmy* ‘crit de joia, d’alegria’ (WAS 2: 490), *hmhm.t* ‘crit de guerra, bram’ (WAS 2: 490).

הַרְהָה ‘concebre’

PS ***hr-ay-* ‘concebre’ < AA **hur ‘estar encinta’

El verb *hārā^h* ‘concebre, estar encinta’, vocalitzat en l’impf. qal en *a* a causa del significat estatiu originari, està testimoniati en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf.

i inf. abs.), po. (ptc.) i pu. (perf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (247) i HAL (245).

Quant a la resta de les llengües semítiques, aquesta arrel verbal estativa es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític oriental: veg. aram. antic *hr^h* ‘estar encinta’ (DNWSI 293) i ug. *hry* ‘concebre’ (DUL 347). En acc., sota la base cons. *Ĝry*, hi trobem les formes verbals *arû(m)* v i *erû* IV ‘estar encinta, concebre’ (AHW 72), un verb de classe *i/i*.

Aquesta arrel semítica **hray-* deriva de l’arrel biconsonàntica AA ***hur-* ‘estar encinta’, una arrel verbal testimoniada en tx. or. sota l’arrel biconsonàntica **hur-* ‘estar embarassada’. Veg. també el testimoni de l’eg., no recollit pel HSED, *hrw* ‘ser feliç, estar content, tranquil’ (WAS 2: 496 i CDME 159), *hr.t* ‘felicitat, tranquil·litat’ (WAS 2: 497 i CDME 159). Tornem a trobar aquí un nou cas d’adaptació radical, per part de les llengües semítiques, d’una arrel AA, originàriament biconsonàntica, a una de triconsonàntica. Quant a la reconstrucció d’aquesta arrel AA ***hur-*, veg. HSED (267) i Ehret (1995: 385), el qual dóna a l’arrel verbal AA el significat de ‘trobar-se bé’.

הַזָּיִן ‘ser clar, pur’

PS *zakaw- ‘ser pur’

El verb d'estat *zākā^h* ‘ser clar, pur’ (sempre en sentit moral) es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (impf. *e*), pi (perf. i impf.) i hitp. (imperat.); quant a aquesta entrada, veg. Gesenius (269) i HAL (258).

Quant a la resta de les llengües semítiques, aquesta arrel verbal es troba testimoniada en totes les branques del semític: veg. aram. ofic. *zky* ‘ser pur’ (DNWSI 320); aram. targ. *d^ekā[?]* ‘ser pur’ (Jastrow 307); j. aram. palest. biz. ‘ser innocent’ (DJPA 177); j. aram. bab. *zky* ‘ser innocent, victoriós’ (DJBA 413); sir. *dk[?]* ‘ser pur’ (LS 152); acc. *zakû(m)* II ‘ser clar, innocent (d’una culpa)’ (*zkw*) (AHw 1506); àr. *ḏakā* (*ḏkw*) ‘ser brillant, ser agut de pensament’ (Lane 971).

Atès el testimoni del semític oriental i del semític sud-occidental, que documenten el verb amb tercera radical *w*, i atès el significat estatiu del verb, he reconstruït l’arrel PS amb vocalització temàtica estativa (*a*) i amb tercera radical *-w*. Tot i que l’arrel pot semblar d’origen molt antic, no he trobat en aquest cas cap arrel nominal o verbal AA amb la qual pugui estar relacionada l’arrel PS.

הַזָּנָה ‘fornicar, ser una prostituta’

PS *znay- ‘fornicar’

El verb *zānā^h* ‘fornicar, ser una prostituta’ es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. *e*, inf. abs. i ptc.), pu. (perf.) i hif. (perf., impf. i inf. abs.), veg. Gesenius (275) i HAL (263).

Aquesta arrel verbal es troba també molt ben testimoniada en totes les branques de les llengües semítiques: veg. aram. targ. *z^enā[?]* ‘anar darrere dels homes’ (Jastrow 406); j. aram. palest. biz. *zny* ‘ser una prostituta’ (DJPA 179); j. aram. bab. *zny* ‘actuar promíscuament’ (pa., DJBA 418); àr. *zanā* (*zny*) ‘fornicar’ (Lane 1260); et. *zanaya* ‘fornicar’ (CDG 642).

L’origen AA d’aquesta arrel verbal estativa no és clar: en la meua recerca etimològica no he trobat cap arrel verbal o nominal que pugui estar emparentada d’una manera clara amb el PS *znay-.

Paral·lelament a aquest fet, Dillmann (1055), seguit per Noeldeke (1886, *ZDMG* 40: 155), Brockelmann (1928: 200) i M. Cohen (1929 *BSL* 30: 144), identificà aquesta base consonàntica *zny* amb el verb et. *zammawa* (*zmm*) ‘fornicar, cometre adulteri’ (CDG 639), una arrel geminada que podria estar relacionada amb el verb hbr. *zimmā* (< *zmm*)

‘tramar, maquinari’ (Gesenius 273). Això no obstant, sóc de l’opinió que aquesta darrera forma verbal cal que sigui remuntada a una arrel verbal distinta de la base consonàntica *zny*. Així doncs, la forma hebrea *zimmâ* ha de derivar-se del PS **zVm-* ‘pensar’, que deriva de l’arrel biconsonàntica AA ***zam-* ‘pensar, recordar’, testimoniada en tx. occ. **zum-* ‘recordar’ i en tx. centr. **zam-* ‘pensar’ (HSED 542).

I. הַרְגַּת ‘espargir’ (tr.)

PS **dar-iy-* ‘escampar’ (tr.) i **daraw-* ‘escampar’ (intr.)

< AA ***dar-* / ***dir-* ‘llençar’

El verb agentiu *zârâ^h* ‘espargir, escampar, dispersar’ (tr.) es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (impf. *e*, imperat. *ê*, inf. i ptc.), nif. (impf., inf.), pi. (perf., inf.) i pu. (impf.); veg., quant a l’entrada d’aquest verb, Gesenius (279) i HAL (268).

Aquest mateix verb es troba també testimoniada sota la base consonàntica *zry* / *zrw* en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental: veg. nab. *zry* ‘dispersar’ (DNWSI 340); aram. targ. *d^êrâ[?]* (*dry*) ‘dispersar’ (Jastrow 322) i sir. *dārā* ‘espargir, escampar’ (LS 164); ug. *dry* ‘espargir’ (DUL 282); l’acc. té un verb *tertiaie w* que és *zarû(m)* II, *sarûm* II, ass. *zarâ[?]u* ‘escampar’ (*zrw*) (AHW 1516), de classe (*u/u*); veg. àr. *Ārā* (*Āry*) ‘espargir’ (Lane 964); et. *zarawa* i *zaraya* ‘dissipar’ (CDG 644).

Paral·lelament a aquests testimonis de verbs *tertiaie w et y*, el semític sud-occidental té documentades també arrels verbals reduplicades (*plpl*) i geminades (*pll*), la qual cosa evidencia l’origen biconsonàntic de l’arrel verbal: veg. àr. *dardara* (Lane 957), *darra* ‘escampar’ (Lane 957) i et. *zarzara* ‘dispersar, dissoldre’ (CDG 644) i, de la base cons. *zrr*, les formes verbals *zarra* i *zarara* ‘escampar (quelcom) al sol per ser assecat’ (CDG 644).

Sens dubte aquestes bases consonàntiques del semític (*dry*, *drw*, *drdr* i *dr*) han de relacionar-se amb el sem. *zr[?]/s* ‘sembrar, espargir llavors’ (veg. Leslau CDG 642), testimoniada en et. sota la forma *zar[?]a* ‘sembrar, espargir llavors’ (CDG 642), en àr. *dara[?]a* (Lane 957) i *zara[?]a* ‘sembrar, espargir llavors’ (Lane 1223), en hbr. bíbl. *zârâ[?]* ‘sembrar’ (Gesenius 281) i en aram. targ. *dâra[?]*, *zâra[?]* ‘fruit, resultat’ (Jastrow 324).

He reconstruït per al PS, atès el testimoni de les llengües històriques, dues arrels verbals *tertiaie infirmae* distintes quant a l’argumentalitat verbal. La primera és **dariy-* ‘escampar’ (tr.), una arrel *tertiaie y* de significat plenament transitiu; la segona és **daraw-* ‘escampar’, una arrel *tertiaie w* que a l’origen devia ser intransitiva. Ambdues arrels han de derivar de l’arrel camiticosemítica ***dar-* / ***dir-* ‘llençar’ (HSED 551),

una arrel verbal testimoniada, a banda del PS, en tx. or. sota la forma biconsonàntica **dar-* ‘llençar’. Aquesta arrel AA crec que, per forma i per significat, ha de relacionar-se amb el substantiu primitiu AA **dor-* ‘pols, sorra’ (HSED 554), testimoniada en PS **durw-* ‘pols’ (veg. àr. **durw-*) i tx. occ. **dwar-* ‘sorra’, i és probable que, del substantiu, n’hagi derivat l’arrel verbal, que, en aquest cas, fóra denominativa.

II. זָרַת ‘mesurar’

hbr. bíbl. *zariy-* ‘mesurar’ < sem. occ. *zrt ‘pam (mesura)’ < eg. *dr.t* ‘mà’

Diferent de la primera accepció ha de ser considerat el verb transitiu *zârâ^h* ‘mesurar’, un verb que es troba testimoniad en la Bíblia hebrea únicament un cop, en forma pi. (perf.), al Sl 139,3: זָרַתְּ עַיִן וְרַגְלֵי וְרַחֲמֵי (‘tu mesures el meu camí i repòs’). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. HAL (269). Quant a les traduccions antigues d’aquest passatge, cf. LXX (τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας ‘tu seguies les petges del meu camí i de la meua vida’, veg. Rahlfs 2: 152) i la Vulgata (*semitam meam et funiculum meum investigasti*, veg. Vulg. 10: 282).

Des del punt de vista etimològic, aquesta forma verbal ha de ser considerada denominativa del substantiu *zeret* (זֶרֶת), un tipus de mesura que significa ‘pam, llargària de la mà’ (HAL 272), que en la Bíblia hebrea apareix documentat als llibres següents: Ex 28,16 i 39,9; 1Sa 17,4; Is 40,12 i Ez 43,13.

Des del punt de vista comparatiu, aquest substantiu es troba testimoniad únicament en les llengües semítiques occidentals: veg. aram. ofic. (sg. abs.) *zrt* ‘mesura, pam’ (DNWSI 342); aram. targ. זָרַת ‘pam, mesura’ (Jastrow 415) i sir. *zrt²* (LS ‘pam’ 208).

Des del punt de vista històric, ni el HSED, ni Ehret (1995) reconstrueixen cap arrel AA que se li pugui relacionar. Tot i així, és molt probable que aquesta arrel verbal denominativa hagi de remuntar-se al substantiu eg. *dr.t*, que significa ‘mà’, un mot testimoniad a partir dels textos de les piràmides (WAS 5: 580 i CDME 323). Quant a aquest possible origen egipci d’aquest substantiu i verb del semític occidental, veg. Lambdin (1953: 149).

הָבֵי ‘amagar, retirar’

PS **ħabiy-* ‘protegir’

El verb transitiu *ħābā^h* ‘amagar, retirar’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma *qal* (imperat. *i*) i *nif.* (perf., inf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (285) i HAL (273).

Aquesta base consonàntica *ħby* també és testimoniada com a verb de tercera radical ? (*ħābā?*, Gesenius 285), un verb que no té la forma *qal* documentada i que es conjuga únicament en les formes derivades (*nif.*, *pu.*, *hif.*, *hof.* i *hitp.*).

Aquest verb es troba documentat en totes les branques del semític com a verb de tercera radical dèbil: veg. j. aram. bab. *ħby* ‘amagar’ (DJBA 425) i *ħbb* ‘preferir quelcom, estimar’ (DJBA 424); acc. *ħabū* IV ‘amagar’ (AHW 306), de base consonàntica *ħby*; àr. *ħabā* (*ħbw*) ‘fer un favor, protegir’ (AED 182) i *ħabaya* ‘donar seguretat, protegir’ (CDG 225).

No he pogut determinar un origen camiticosemític etimològic clar per a aquesta arrel PS **ħabiy-*; la reconstrueixo amb tercera radical *-y* pel seu significat clarament transitiu i causatiu.

I. הָדָד ‘ser punxegut’

PS **ħaday-* /*ħadad* ‘ser esmolat’ < (?) AA ***daw-* / ***day-* ‘projectil’

Gesenius separa en dues les arrels verbals de la base consonàntica *ħdy*. El primer d’aquests verbs és el verb d’estat *ħādd^h* ‘ser punxegut’ (dit del ferro), recollit només a Gesenius (292), un verb que en la Bíblia hebrea apareix testimoniats en forma *qal* (impf. apocop.) i *hif.* (impf. apocop.). Aquest verb presenta també una forma paral·lela geminada, veg. hbr. *ħādad* ‘ser punxegut’ (Gesenius 292 i HAL 280).

La base consonàntica *ħdy* de tercera radical dèbil no es troba documentada en la resta de les llengües semítiques. Això no obstant, una base geminada *ħdd*, de significat idèntic al de l’hebreu, es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. aram. targ. *ħdd* ‘ser punxegut’ (Jastrow 425); j. aram. palest. biz. *ħdd* ‘esmolat’ (DJPA 188); j. aram. bab. *ħdd* ‘esmolat’ (DJBA 432); àr. *ħadada* ‘ser esmolat, punxegut’ (Kazimirski 1: 387) i àr. *ħadīd* ‘ferro’ (Kazimirski 1: 387). Leslau (CDG 225) considera un préstec de l’àrab el substantiu et. *ħadid* ‘ferro’ (CDG 225), d’on deriva el verb denominatiu de l’et. *ħadada* ‘picar, martellejar, enfortir’ (CDG 225).

En l'estadi PS, atesa l'estructura formal del subst. àr. *ḥadīd* 'ferro' (la vocal llarga i l'estructura triradical del nom implica derivació), no es pot defensar que les bases consonàntiques *ḥdw* i *ḥdd* siguin denominatives del mencionat substantiu.

Des del punt de vista AA, l'origen etimològic d'aquesta arrel verbal no és pas clar. La meua recerca, emperò, m'ha conduït a considerar la possibilitat que l'arrel PS **ḥadaw-* / *ḥadad* 'ser esmolat' pugui ser relacionada amb el substantiu primitiu AA ***daw-* / ***day-* que significa 'projectil, arc, sageta, espasa' (HSED 153) i que es troba documentat en tx. occ. **dVyiw-* 'arc, daga', en tx. or. **dVw-* 'sageta', en cuix. or. **daw-* 'arc' i en cuix. or. dels altiplans **day-* 'arc'.

Amb relació a l'arrel verbal PS **ḥaday-* / *ḥadad* 'ser esmolat', tot i que la derivació semàntica entre el substantiu AA i l'arrel verbal PS és aparentment clara, no ho és tant la formal: el prefix *ḥa-* del PS s'hauria d'entendre aquí com a determinatiu radical, potser de connotacions estatives, que, prefixat a la base biconsonàntica nominal, devia haver allargat l'arrel en PS i a la vegada la devia haver enfortit, car un verb denominatiu *tertiaie infirmae* o geminat d'una base ***dy-* / ***dw-* fóra en aquest cas doblement dèbil. Aquesta qüestió, emperò, caldria estudiar-la a fons.

II. הִדָּה 'alegrar-se'

PS **ḥadaw-* 'estar content'

La segona accepció és formada pel verb estatiu *ḥāḏā^h* II 'alegrar-se', que apareix testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (impf.) i pi. (impf. causat.); veg., quant a l'entrada d'aquest verb bíblic, Gesenius (292) i HAL (280).

L'arrel PS **ḥadaw-*, d'on deriva el verb hebreu, es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític oriental en forma de verbs *tertiaie infirmae*, els quals conserven el mateix significat que el verb estatiu hebreu: veg. aram. ofic. *ḥdy* (qal) 'estar content'; aram. targ. *ḥ^adā' (ḥdy)* 'ser brillant' (Jastrow 426); j. aram. palest. biz. 'ser feliç' (DJPA 188); j. aram. bab. *ḥdy* 'ser feliç' (DJBA 432); acc. *ḥadū(m)* III 'alegrar-se' (*ḥdw*) (AHW 307). Quant al substantiu 'joia, alegria', veg. aram. ofic. *ḥdh* (DNWSI 349) i hatra *ḥdy* (DNWSI 349).

Reconstrueixo l'arrel PS amb una tercera radical *-w* per raó del significat estatiu i intransitiu del verb i pel testimoni de l'acc., car és l'única llengua que no pertany al grup nord-occidental que així ho documenta.

Tot i que l'origen PS d'aquesta arrel verbal estativa és evident pel testimoni que ens donen les llengües semítiques, no és tan clar el seu origen AA: malauradament, en la

meva recerca etimològica, no he pogut establir cap connexió formal entre l'arrel PS suara comentada i el testimoni camiticosemític.

III. הָרָה 'veure, mirar'

(= hbr. bíbl. הִרָה 'veure')

sem. nord-occ. *haziy- 'veure' (tr.) < PS *hātīy- 'veure' < AA **hVtVy- 'mirar'

El verb transitiu *hāda^h* 'veure, mirar' és una variant radical de l'hebr. bíbl. *hāzā^h* 'veure' i es troba testimoniada en el text bíblic masorètic únicament en forma qal (impf. a) i nif. (impf.). Quant a aquestes formes verbals documentades en la Bíblia, veg. HAL (292).

La base consonàntica *hzy* es troba documentada en semític nord-occidental i en àrab: veg. fen., DA, aram. antic i ofic., palm. i j. aram. *hzy* 'veure' (DNWSI 359); àr. *hazā* (*hzy* i *hzw*) 'percebre interiorment' (Lane 562). No es troba testimoniada ni en accadi, ni en etiòpic, ni en ugarític.

La reconstrucció etimològica d'aquesta arrel PS presenta alguns problemes. En AA es reconstrueix una arrel verbal amb l'estructura **hVtVy- que té el mateix significat transitiu que la base consonàntica *hty* del semític: 'veure, mirar' (HSED 305), testimoniada en eg. *hty* 'veure' (noteu que en eg. el canvi de *-t* < **-t* és regular). Com s'expliquen, emperò, la relació fonològica i els canvis esdevinguts entre una hipotètica arrel semítica *hātīy- 'veure' i l'arrel AA **hVtVy- 'veure, mirar'? Ofereixo, a continuació, les conclusions a què he arribat de resultes del meu estudi etimològic.

Un dels fets més importants i que cal tenir en compte és que, en semític nord-occidental, la velar fricativa *ħ* AA i PS s'ha perdut, car l'antic fonema ha quedat assimilat en les llengües nord-occidentals a la faringal fricativa *h*. Aquest fet és importantíssim per arribar a les conclusions següents. Si tenim present que la branca semítica on aquest verb hebreu es troba més ben testimoniada és la nord-occidental (ni en accadi, ni en ge'ez s'ha conservat el verb), això implica que l'estructura fonològica de l'arrel PS tingué alguns canvis en semític nord-occidental: en lloc del PS *hty, hem d'esperar la realització en semític nord-occidental d'una base consonàntica *hzy*; la presència d'aquesta faringal fricativa proporcionà una assimilació progressiva de lloc d'articulació: l'assimilació del tret de fricatització de la primera radical produí el canvi per assimilació de la segona consonant de l'arrel *t* > *z* (dental fricativa). L'assimilació progressiva en el lloc d'articulació és, doncs, crucial per entendre la nova arrel.

Com s'enten, però, la presència en àrab de la faringal fricativa *ħ* i no pas de la velar fricativa *h*? S'explicaria per la fossilització d'aquesta arrel PS en l'estadis molt antics i per l'adopció, més tardana potser, de l'arrel en àrab.

Paral·lelament a aquest fet, el semític oriental documenta un testimoni previ al canvi de l'arrel: en acc. hi ha el verb *ħâtu* 'observar', un verb còncav que provindria d'una arrel PS **ħit-* 'observar'.

I. הִתְּ 'explicar, declarar' (pi.)

PS **ħaw-iy-* 'parlar' < AA ***ħay-* 'veu'

El verb transitiu *ħâwâ^h* (III) 'explicar, declarar' (pi.) és un verb que en la Bíblia hebrea apareix en poesia de l'època tardana i que es troba testimoniàt únicament en forma pi. (impf. i inf. cstr.), veg. Gesenius (296) i HAL (283).

En la resta de les llengües semítiques, aquest verb es troba documentat únicament en la branca del semític nord-occidental (en forma de verb *tertiaef infirmaef*): veg. aram. DA, aram. ofic. i hatra (pa.) *ħwy* 'explicar, fer conèixer' (DNWSI 353); aram. targ. *ħ^awâ[?]* 'mostrar' (Jastrow 432); j. aram. palest. biz. *ħwy* 'explicar, mostrar' (DJPA 190); j. aram. bab. *ħwy* i *hwy* 'mostrar, demostrar, mencionar' (DJBA 437); i sir. *ħwy* 'mostrar' (LS 220).

Estudiada la qüestió des d'un punt de vista etimològic, la meua recerca em mena a fer derivar l'arrel verbal PS **ħawiy-* 'parlar' d'una arrel nominal AA ***ħay-* que significa 'veu' (HSED 295), documentada en tx. centr. **ħay-* 'veu' i en dahalo **ħwayu* 'veu, soroll'. Aquest substantiu està emparentat amb el verb AA ***ħa-* 'parlar' (HSED 287), un verb testimoniàt en tx. centr. **ħa-* 'parlar' i en dahalo **ħa-* 'respondre'. Faig derivar l'arrel PS del substantiu i no del verb, car considero que l'estructura AA monoconsonàntica de l'arrel ***ħa-* 'parlar' hauria d'explicar-se com a derivada i debilitada d'una arrel originàriament biconsonàntica.

II. הִשְׁתַּף (> הִשְׁתַּפָּה, f. *hištaf.*) 'prosternar-se'

PS **ħayay-* / **ħayaw* (**ħaway* amb metàt.) 'viure, estar viu' < PS **ħay-* 'viu, vivent'

< AA ***ħay/w* 'viu, vivent'

El verb derivat *hiš^ettahawâ* (הִשְׁתַּפָּה) 'prosternar-se' es troba àmpliament testimoniàt en la Bíblia hebrea en la forma fossilitzada i no productiva *hištaf^{el}* (perf. impf., imperat. i inf.). Quant a aquesta forma verbal, veg. HAL (283).

Tradicionalment s'havia interpretat aquesta forma com a forma hitpal. del verb *šhy* 'doblegar-se, prosternar-se', veg. Gesenius (1005) i HAL (1352); així també ho interpretaren Jastrow (1547) i Sokoloff (DJBA 1127) per a l'hebreu i l'arameu targúmic.

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. l'interessant testimoni de l'ug. *tšthwy*, *yšthwy* 'prosternar-se' (< *hwy* II), una forma imperfectiva Št; quant a aquesta forma verbal, veg. l'etimologia que en donen G. del Olmo i J. Sanmartín en DUL (380).

Quant a la reconstrucció etimològica de l'arrel PS simple **hayay-* / **hayaw* (**haway* amb metàt.) 'viure, estar viu', d'on deriven aquestes formes derivades fossilitzades documentades en hebreu bíblic i en ugarític, veg. *infra*, a l'entrada següent, la proposta de reconstrucció etimològica present a l'entrada del verb bíblic *hāyā^h*.

הָיָה 'viure'

PS **hayay-* / **hayaw* (i **haway* amb metàt.) 'viure, estar viu'
 < PS **hay-* 'viu, vivent' < AA ***hay-* / ***haw-* 'viu, vivent'

El verb d'estat *hāyā^h* 'viure' es troba àmpliament testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. *e/i*, imperat. *e* i inf. abs.), pi. (perf., impf., imperat., inf. i ptc.) i hif. (perf., imperat. i inf.): veg., quant a aquest verb bíblic, Gesenius (310) i HAL (296).

Des del punt de vista etimològic, el verb bíblic *hāyā^h* 'viure' té l'origen en l'arrel verbal estativa intr. PS **hyy-* 'viure, estar viu'. Les llengües semítiques antigues (amb excepció de l'acc.) han documentat també aquesta arrel verbal, la qual, en semític nord-occidental i en semític sud-occidental, apareix documentada sota tres variacions radicals distintes: *hyw*, *hyy* i *hwy* (quant a aquestes variacions radicals, veg. *infra*): hbr. i aram. epigr. *hyy* 'viure' (DNWSI 354); fen. *hwy*, pun. *hw[?]* 'viure' (DNWSI 354); hbr. bíbl. *hāyā^h* (הָיָה) 'viure' (Gesenius 310; HAL 296) i חוה (< הַחַיָּה); aram. targ. *h^ayā[?]*; *h^ayī* (*hyy*) 'viure' (Jastrow 454); j. aram. palest. biz. *hyy* 'viure' (DJPA 198); j. aram. bab. *hyy* i *hyy* 'viure, refer-se' (DJBA 453); sir. *hayā* 'viure' (Th.S. 1251); ug. *hyy/hwy* 'viure, estar viu' (DUL 379); sar. *hyw*, *hwy* und *hyy* 'viure' (DOS 168); àr. *hayya* 'viure' (Lane 679); et. *haywa* 'viure, estar viu, reviure' (CDG 252).

Des d'un punt de vista històric, considero que aquesta arrel verbal PS doblement dèbil i allargada ha de derivar de l'arrel adjectiva PS **hay-* 'viu'. Aquesta arrel adjectiva es troba molt ben testimoniada en les llengües semítiques: veg. acc. EA *ha-ia(-ma)* 'viu' (CAD 6: 32); ug. *hy* I 'viu'; II 'vida' (DUL 380); SAr. *hy-m* (adj. msc. pl.) 'vius'; hbr., fen., pun. i aram. *hy* 'viu', que molt sovint apareix com a epítet de déus o de reis (DNWSI 367). El j. aram. palest. biz. i bab., per una banda, i l'et., per l'altra, tenen una forma

allargada d'aquest adjectiu, que clarament ha de ser considerada secundària: veg. j. aram. palest. biz. *hyy* 'viu' (DJPA 197); j. aram. bab. *hyy* 'vivent' (DJBA 454) i et. *ḥayāw* 'viu' (CDG 252).

És interessant de remarcar que l'accadi, la llengua semítica més antiga testimoniada, només documenta l'arrel adjectiva i no pas l'arrel verbal allargada. En lloc de *ḥyw*, *hyy* o *ḥwy* 'viure', l'accadi expressa aquesta noció verbal mitjançant verbs d'arrels distintes, com, per exemple, mitjançant el verb *balātum* 'viure' (AHW 99).

D'aquesta arrel adjectiva i primitiva **hay-* deriven un seguit de substantius, els quals tenen el significat d' 'animal, vida'. Aquests substantius han de ser considerats com a adjectius substantivats d'aquest adjectiu originari, segons l'esquema de relació següent: 'viu, vivent' → 'ésser viu' → 'animal' → 'vida'. Tots aquests substantius es troben documentats tant en semític nord-occidental com en semític sud-occidental: veg. ug. *hy* II 'vida' (DUL 380); j. aram. palest. biz. *hyyh* 'animal, ésser viu' (DJPA 198); j. aram. bab. *ḥayyē* 'vida' (DJBA 454); SA. *hyn*, *ḥyw(m)* i *ḥywt* 'vida' (DOS 173); àr. *ḥayāh* 'vida' (Lane 682) i et. *ḥaywat*, *ḥiwat* 'vida' (CDG 252).

Aquests testimonis menen a tenir present la hipòtesi etimològica següent: en PS hi hagué l'arrel adjectiva **hay* 'viu, vivent', a partir de la qual s'originaren i en derivaren, per una banda, l'arrel verbal estativa intr. *hy-w* i *hy-y* (també *hw-y* amb metàtesi, veg. *infra*) 'viure' i, per l'altra, l'arrel nominal **hay-aw* 'animal'. Ambdues arrels derivades tenen com a marca morfològica d'aquest origen secundari un allargament radical. El significat intr. i estat. (per al verb) i la substantivació de l'adj. (per al subst.) són les marques argumentals de l'origen adjectiu d'aquesta arrel.

Amb relació a la variació radical dels verbs **hy-w*, *hy-y* i *hw-y*, la forma *hw-y* hauria de ser considerada una arrel amb metàtesi de l'originària **hy-w*. Totes aquestes variacions a l'arrel presenten un allargament a la darrera radical, que en aquest cas ha de ser considerat merament al·lofònic, car no és marcador de cap tipus de diferència morfològica.

Des del punt de vista AA, hom pot relacionar l'arrel nominal PS **hay-aw* 'animal' amb l'arrel nominal AA ***ḥayaw-* 'animal', la qual es troba testimoniada també en tx. centr. **χiw* < **χVyVw-* 'animal' i en tx. or. **yVw-* 'animal' (veg. HSED 278 i Ehret 1995: 375-376, el qual, emperò, no reconstrueix cap arrel d'aquest tipus).

El HSED no recull, en reconstruir aquesta arrel nominal, cap exemple de l'antic eg., un testimoni que sens dubte és molt interessant i important amb vista a aquesta reconstrucció. El testimoni més antic de l'eg. és el nom d'una deessa, *ḥw.t* (D 18 Text

antic, veg. WAS 3: 45; cf. també *hw* ‘nom de l’esfinx més gran de Gizeh’, a WAS 3: 45), el significat de la qual no és prou clar.

És molt possible, emperò, que aquesta forma pugui ser interpretada com a ‘la jove, que s’ha convertit en vida’, en el sentit d’‘aquella que és viva’. Les formes de l’egipci antic que es poden posar amb relació a aquest nom tenen també el significat general de ‘ser jove, jove’, etc.: veg. *hwn* (test. a partir dels textos de les piràmides), un verb que significa ‘esdevenir jove, rejuvenir’ (WAS 3: 54); *hwn* ‘adolescent, home jove’ (molt sovint com a epítet de déus i de reis; WAS 3: 52) i fem. *hwn.t* ‘noia, dona jove’ (sovint epítet de deesses; WAS 3: 53); *hwn* ‘infantesa, joventut’ (WAS 3: 54). Talment com en PS, l’antic egipci té també un seguit de subst. que signifiquen també ‘animal’: *hw.w* ‘toros (de lluita)’ (WAS 3: 45); *hwyw* ‘ramat boví’ (WAS 3: 45).¹⁹²

Considero interessant, doncs, de fer ressaltar el paral·lelisme que pot establir-se entre el nom eg. *hw.t*, que en eg. ant. és nom de deessa, i l’adj. PS **hay-* ‘viu’. Com ha estat comentat més amunt, aquest adjectiu apareix sovint com a epítet de déus o reis amb el sentit de ‘vivent’ (veg. DNWSI 367). Ambdós mots han de ser considerats molt antics, car ja són testimoniats en eg. ant. i en PS. És, doncs, molt possible que tots aquests exemples derivin d’una arrel adj. AA ***hy/w* ‘viu, vivent’ molt antiga.

La variació de la segona radical no ha de significar cap problema per a la reconstrucció d’aquesta arrel, car aquesta variació es dona també en semític (cf. sem. sud-occ. *hw-y / hy-y* ‘viure’, etc.). L’egipci antic devia tenir el significat de ‘vivent’ en el sentit de ‘ser jove, tenir força’, mentre que el PS hauria mantingut el significat originari. En aquest cas, doncs, el testimoni de l’eg. i del semític ens evidencien un lligam fort pel que fa al significat (noteu que aquest adj. apareix relacionat sobretot amb els epítets de reis i de déus i amb els noms d’animals).

De resultes de tot el que ha estat exposat fins ara, es podria dir que en AA hauria de reconstruir-se una arrel adj. ***hy/w* amb el significat de ‘viu, vivent’, a partir de la qual deriven un seguit d’arrels verbals allargades (PS **hy-y/hy-w* ‘viure, estar viu’; eg. ant. *hw-n* ‘esdevenir jove, fer jove’) i d’arrels nominals (PS **hay-aw* ‘animal’; eg. ant. *hw.w* ‘toros (de lluita)’; *hwyw* ‘ramat boví’). Aquesta situació originària no només es troba en PS i en eg. ant., ans també en tx. centr. (**χiw < *χVyVw-* ‘animal’) i en tx. or. (**yVw-* ‘animal’), llengües totes que han documentat l’arrel nominal.

---

¹⁹² Aquests substantius podrien derivar-se també de l’arrel verbal homògrafa eg. **hwy* ‘colpir, lluitar’. Pel que fa a la semàntica d’aquests substantius eg. (l’eg. *hw.w* ‘toro’ hauria de ser entès semànticament com a ‘animal en època jove i de lluita’), considero que el testimoni de les llengües semítiques és prou clar, formalment i semàntica, per poder relacionar aquests noms d’animals amb l’arrel ‘viure’ (cf. WAS 3: 46).

Aquesta és la reconstrucció etimològica que ofereixo per a l'hbr. bíbl. *ḥāyā^h*. Des del punt de vista del semític occidental i amb relació a la llengua llatina, aquesta arrel verbal és molt interessant i es mereix un comentari més, car, de la salutació púnica *avē* (> pun. *ḥw[?]* < fen. *ḥwy* < PS *ḥwy), en sorgeix el verb llatí denominatiu (*h*)*aeō* 'rebre una salutació', un verb que és, de fet, l'únic préstec semític de la segona conj. verbal llatina (veg. E. i M. Vernet 2008).

La singularitat del verb llatí (*h*)*aeō*, doncs, rau en el fet de ser una excepció en la segona conjugació verbal llatina, car és l'únic verb que té l'origen en un préstec semític (púnic).¹⁹³

Des del punt de vista llatí, el verb *aeō* apareix testimoniats també amb la variant gràfica *haueō*. Aquesta darrera forma, emperò, no apareix normalment documentada en obres literàries i és pròpia del llatí tardà (veg. Thes. II, 1300, 41 ss.). El testimoni més antic d'aquest verb prové d'una inscripció llatina antiga, en què la forma *aeō* és testimoniada: *D. Octavi D. l. Modiari D. Octavi D. f. Col(lina) Pontia uxor fruge bona pudica. 'ave'. (Corp. I 1072).*¹⁹⁴

Les informacions que dona Quintilià sobre la pronunciació d'aquesta forma són interessants (*inst.* 1, 6, 21); segons aquest autor, la gent culta la pronunciava *auē*, mentre que en llengua vulgar era normal sentir *hauē*: *multum ... litteratus, qui sine adspiratione et producta secunda syllaba salutarit [i.e. pronunciaven aquest verb com a auēre], quamquam ueram originationem ille non nouerat. uulgo igitur tunc pronuntiabant hauē.*

Amb excepció de la mencionada inscripció arcaica, el verb llatí (*h*)*aeō* no es troba documentat en llatí arcaic. En Plaute la forma de salutació testimoniada és *salue* (cf. p. ex. *Rud.* 263: *iubeamus te saluere, mater. -saluete, puellae*).¹⁹⁵ (*H*)*Aueō* apareix testimoniats sobretot a la fi de l'època republicana. Es troba documentat només en imperat. i inf. Les formes d'imperatiu són les més nombroses i apareixen documentades a partir de Ciceró i Sal·lusti: *simulatque 'haue' mihi dixit, statim quid de te audisset exposuit* (Cic. *epist.* 8); *nunc Orestillam commendo tuaeque fidei trado ... haueto* (Sall.

¹⁹³ Excepte set verbs d'etimologia desconeguda, tota la resta dels verbs de la segona conjugació verbal llatina (153 verbs simples) provenen d'arrels pie. M. Vernet (2008: § 5) ha classificat històricament aquests verbs de la segona conjugació verbal llatina en quatre grups principals: arrels verbals pie. atemàtiques (tipus **CCeh₁-*); verbs causatiu-iteratiu pie. (tipus **CoC-eje/o-*); verbs essius primaris pie. (tipus **CCéh₁-je/o*) i verbs essius denominatiu (tipus **CCéh₁-je/o*).

¹⁹⁴ Els passatges, els noms dels autors i les obres provenen del *Thesaurus Linguae Latinae* (Leipzig 1900-...), vol. 2, pàg. 1300, l. 40 ss.

¹⁹⁵ Quant a *auō* 'saluete', una salutació púnica (encara no llatina), que es troba testimoniada a Plaute, veg. *infra*.

Catil. 35.6); *simul atque 'haue' mihi dixit* (*Cael. Fam.* 8.16.4); *proclamantibus naumachiariis: haue imperator, morituri te salutant* (*Suet. Cl.* 21.6), etc. Les formes d'infinitiu són menys nombroses i apareixen a partir de Marcial: *non uis, Afer, hauere: uale* (*Mart.* 9.6(7).4); *-hoc dices 'Marcus hauere iubet'* (*Mart.* 3.5.10).

No existeix cap mot compost ni derivat d'(h)aeuō. Les formes *auēte, auētō, auēre* i les del llatí tardà *auēās, auērem, auēbō* (veg. *Thes.* II 1300, 54-59) testimonien que la forma *auē* com a imperatiu d'*auēre* fou interpretada pels parlants llatins de la mateixa manera que *ualēre*.

És molt possible que la forma *auē* tingui l'origen en la forma de salutació púnica *ḥāuē (ḥwʔ)* 'uīue' (WH: I 80-81; EM: 56; *Thes.* II 1300, 40), que es troba documentada en Plaute (*Poen.* 994, veg. també 998, 1001), en què un cartaginès diu *auō: Auo. –Salutat.* La forma *auō* (א ו א) és una forma plural de la salutació púnica *ḥāuē* (א ו א) 'uīue'.¹⁹⁶

Des del punt de vista morfològic la salutació púnica *ḥāuē* 'viu!', com en llatí, una 2. pers. sg. de l'imperatiu de la forma bàsica (*qal*) de l'arrel púnica *ḥwʔ* (< fen. *ḥwy*) 'viure' (hbr. א ו א),¹⁹⁷ és una arrel verbal doblement dèbil.

Des del punt de vista fonètic la forma *hauē* del llatí fóra la més correcta etimològicament parlant. Això no obstant, la forma llat. *auē* ha de ser considerada també originària, perquè és pròpia del púnic la debilitació de les faringals i les glotals PS.

Com a imperatiu de la forma bàsica *ḥwʔ* 'viu!' es troba testimoniada aquesta forma en púnic un sol cop (amb relació a la documentació epigràfica, veg. DNWSI: 354; cf. Szzyner 1974: 213¹⁴). Aquesta forma d'imperatiu té el seu origen en l'arrel verbal pun. *ḥwʔ* (< *ḥwy*) 'viure', que, paral·lelament a la forma imperativa suara mencionada, es troba testimoniada epigràficament en la conjugació prefixada i sufixada de la forma bàsica.

Aquestes formes de la conjugació prefixada i sufixada són interessants en el sentit que mostren un intercanvi i una debilitació de les faringals i les glotals, cosa que, en la forma imperativa no és documentada a causa de la manca de més testimonis. Aquestes formes ajuden a entendre per què el llatí té documentades les dues formes *auēō* i *hauēō*.

¹⁹⁶ Quant al llat. *auo*, cf. Szzyner (1967: 994 i 1001). Pel que fa a la forma llat. *auo* i a la variant *uo*, veg. també Szzyner (1967: 998); cf. també la variant *hau* i *hauon* que recull Szzyner (1967: 1141 i 1142); en aquest sentit, cf. també Szzyner (1967: 144 i 946), Schroeder (1869: 291 i 312) i Gray (1923: 77-88).

¹⁹⁷ I no pas de l'arrel א ו א, que WH (180-81) tradueix com a 'viure', car l'arrel א ו א és una altra arrel verbal que significa 'ser, existir'. Quant a aquesta arrel verbal, veg. la reconstrucció etimològica d'aquest verb en l'entrada corresponent d'aquest estudi etimològic (*ḥāyāʔ*).

La 3 pers. sg. msc. de la conjugació sufixada (*hwʔ*) és la forma pun. epigràfica més ben testimoniada. La característica d'aquesta forma verbal, com també per a la llengua púnica en general, és la debilitació de les faringals semítiques: la faringal fricativa sorda *ħ* de la primera radical de l'arrel és sovint canviada per la faringal fricativa sonora *ʕ*. La glotal oclusiva *ʔ*, que és a la tercera radical de l'arrel, és a vegades canviada per la glotal fricativa sorda *h* o per la faringal fricativa sonora *ʕ*.

Les formes verbals testimoniades del perfet (3 sg. msc.) són les següents (veg., quant a totes aquestes formes, DNWSI 354): *hwʔ*, la forma originària; *ʕwh*; *ʕwʔ* i finalment *ʕwʕ*. La 3 pers. sg. f. de la forma bàsica de la conjugació sufixada mostra el mateix intercanvi de laringals: *hwʔ*; *ħwʕ*; *hwʕ*; *ʕwʔ*; *ʕwʕ*; *ʕʕwʕ*; *ʕwh*.

La conjugació prefixada de la forma bàsica és conservada només en la forma *yhwʔ* (veg. DNWSI 354 i KAI 153⁴), imperfectiva 3 pl. (o bé sg. msc.?, el context malauradament no és prou clar).

Aquest intercanvi de faringals i glotals és un clar exemple de la debilitació i la desaparició d'aquests fonemes en púnic (veg. en aquest sentit Lipiński 1997: 147).

D'aquesta manera les variants llatines *auēō* i *haueō* poden explicar-se de la manera següent. *Aueō* no reflecteix cap faringal fricativa sorda en la primera radical de l'arrel, ans la faringal fricativa sonora (*ʕwʔ*), la qual no devia ser percebuda pels parlants llatins d'una manera clara. L'escriptura *haueō* podria reflectir la forma originària de l'arrel *hwʔ*, la qual es troba testimoniada en la forma imperativa suara mencionada.

הָקָה 'esperar'

PS **ħak-iy-* 'esperar' < AA ***ħek-* 'esperar'

El verb *ħākā^h* 'esperar' es troba testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (ptc.) i pi. (impf., imperat., inf. i ptc.), veg. Gesenius (314) i HAL (300).

L'arrel verbal PS **ħakiy-* es troba documentada en semític nord-occidental i en accadi, sota formes verbals de tercera radical dèbil: veg. pun. *ħky* 'esperar (?)' (DNWSI 370) i acc. *ħakûm* 'esperar' (AHW 309), un verb documentat en babilònic antic, a Māri, i de base consonàntica *ħky/w*; és considerat un préstec cananeu (veg. CAD 7: 33).

L'arrel PS **ħakiy-* 'esperar' es remunta a l'arrel AA biconsonàntica **ħek-* 'esperar' (HSED 295), una arrel testimoniada també en tx. occ. **ħyak-* 'esperar'. És ben palès, doncs, que l'origen etimològic del verb hebreu *ħaka^h* és molt antic i cal trobar-lo ja en l'estadi afroasiàtic. Quant al verb acc. *ħakûm*, és ben cert que podria tractar-se d'un préstec occidental a Mari, però, paral·lelament, l'antiguitat d'aquesta arrel verbal

queda demostrada per les llengües afroasiàtiques. A més a més, potser la vocalització en *u* (cl. *u/u*) d'aquest verb (que requereix la reconstrucció d'una base consonàntica *hkw*) (*i-ḥa-ku-ú*) és potser un indicatiu que aquest verb accadi pot tenir un origen PS i no ser considerat necessàriament un préstec occidental.

I. הָלַךְ 'ser dèbil'

PS **ḥalay-* 'estar malalt'

De la base consonàntica *hly* sorgeixen dos verbs, d'origen etimològic distint. El primer és *ḥâlâ^h* I, que significa 'ser dèbil, estar malalt', un verb que apareix testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. i inf.), pi. (ptc.), nif. (perf. i ptc.), pu. (perf.), hitp. (impf. i imperat.), hif. (perf. i ptc.) i hof. (perf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (317) i HAL (303).

Aquest verb es troba documentat d'una manera clara en semític nord-occidental i oriental: veg. j. aram. palest. biz. *hly* 'estar malalt' (DJPA 202); j. aram. bab. *ḥly* 'estar malalt' (pe., DJBA 462) i acc. *ḥalûm* III (*hly*) 'estar malalt' (AHW 314). Tot i que formalment en semític hi ha documentada la base geminada *ḥll*, amb la qual podria estar emparentada el verb hebreu *ḥly*, sóc del parer que l'arrel PS *ḥll* 'destruir' té potser un origen etimològic distint de l'arrel PS **ḥalay-*; quant a aquesta arrel geminada, veg. hbr. *ḥâlâl* (III) 'contaminar, profanar' (hif.), aram. ofic. *ḥll* 'destruir' (?) (DNWSI 375); j. aram. palest. biz. *ḥll* 'violar, profanar' (DJPA 203); veg. també SAr. *ḥll* 'destruir, malmetre' (DOS 176). Aquesta forma *pll* ha de derivar de l'arrel biconsonàntica AA ***ḥol-* 'tallar' (HSED 296), una arrel testimoniada, a banda del PS, en tx. or. sota la forma **ḡwal-* 'esquarterar (animal) en bocins'.

II. הָלַךְ 'fer la cara d'algú plaent o dolça'

PS **ḥal-ay-* / **ḥal-aw-* 'ser dolç' < AA ***ḥal-* 'ser dolç'

El segon verb, *ḥâlâ^h* II, apareix documentat en la Bíblia hebrea només en forma pi. (perf., impf., imperat. i inf. cstr.) i significa 'fer la cara d'algú plaent o dolça'; quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (318) i HAL (304), que inclou aquesta accepció dins la primera suara mencionada.

Aquest verb hebreu es troba testimoniats en semític nord-occidental i en semític sud-occidental en forma de verb *tertiaie y et w*: veg. aram. ofic. *ḥly* 'ser dolç, amistós' (DNWSI 374); aram. targ. *ḥ^alî*, *ḥ^alâ^a* 'ser dolç, suau' (Jastrow 467); j. aram. palest. biz. *ḥly* 'ser dolç' (DJPA 202); j. aram. bab. *ḥly* 'ser dolç' (DJBA 462) i sir. *ḥâlî* 'ser dolç'

(Th.S. 1282); àr. *ḥalā* (*ḥlw*) ‘ser dolç, deliciós’ (Lane 633) i *ḥaliya* ‘ser agradable’ (Lane 634). Quant al verb acc. *ḥelû(m)* II (*ḥly*) (AHW 339) ‘ser lluminós, serè’, cal que sigui derivat de l’arrel AA ***ḥVlly-* ‘brillar’ (veg. HSED 303).

L’arrel semítica **ḥalay-* / **ḥalaw-* ‘ser dolç’, que reconstrueixo amb vocalisme *a* a causa de la seva semàntica estativa, és una arrel estativa biconsonàntica molt antiga que es remunta a l’arrel verbal semito-camítica **ḥal-* ‘ser dolç’ (HSED 271). Aquesta arrel es troba testimoniada també en tx. occ. **ḥal-* ‘suc dolç’ (nom deverbals), en tx. centr. **ḥal-* ‘dolç’ i en les llengües del Rift **ḥal-* ‘dolç’.

Amb relació a aquesta base consonàntica *ḥly* II ‘ser dolç’, és probable que es pugui establir una relació etimològica amb el verb hebreu denominatiu *ḥālal* (Gesenius 320), que significa ‘tocar la flauta’ (< *ḥālīl* ‘flauta’, veg. Gesenius 319) i amb el verb et. *ḥalaya* (*yəḥli*), *ḥalaya* ‘cantar, celebrar amb cançons’ (veg. Leslau, CDG 231). Veg. també el subst. àr. *muḥallīⁿ* ‘músic’ (Dozy), hbr. *māḥ^alat*, terme musical tècnic (probablement de l’arrel *ḥly*; veg. Baumgartner 1967a: 540).

El subst. msc. de l’ug. *ḥll* ‘dessacralització, purificació’ (DUL 360) i l’adj. *ḥl* (II) ‘dessacralitzat, lliure’ (DUL 359) no s’han de relacionar amb l’arrel AA **ḥal-* ‘ser dolç’ suara analitzada, ans amb les arrels verbals AA següents: **ḥal-* ‘netejar’ (HSED 272) i **ḥul-* ‘deslligar’ (HSED 283).

חָנָה ‘inclinat, acampar’

PS **ḥaniy-* ‘protegir’ < AA **ḥVn-* ‘preservar, mantenir’

El verb *ḥānā^h* ‘inclinat, acampar’, es troba testimoniada en la Bíblia hebrea únicament en forma qal (perf. impf. *e*, imperat. *e*, inf.) uns 140 cops (veg. Gesenius 333 i HAL 319).

Quant a la resta de les llengües semítiques, una base consonàntica *tertiaie infirmae* es troba testimoniada en semític sud-occidental i en semític oriental: veg. àr. *ḥanā* (*ḥny* i *ḥnw*) ‘corbar, inclinat’ (Lane 660). En accadi hi ha el verb *ḥunnû(m)* ‘donar protecció?’, de significat dubtós (AHW 356), una forma testimoniada a Mari, i que sembla que prové d’una arrel verbal occidental (així von Soden (AHW 356), que relaciona el verb acc. amb l’hbr. *ḥānā^h*).

La forma només és testimoniada en aquestes llengües, tot i que existeix una arrel verbal *pll* en semític occidental i oriental molt probablement relacionada amb la forma de tercera radical dèbil: veg. hbr. bíbl. *ḥānan* ‘afavorir (algú)’ (Gesenius 335); ug. *ḥnn* ‘ser amable’ (DUL 366); j. aram. palest. biz. *ḥnn* ‘afavorir algú’ (DJPA 209); acc. *enēnu*

‘ser favorable’ (AHW 217) i àr. *ḥanna* ‘ser favorable a (algú)’ (Lane 652). Quant al substantiu deverbal, veg. fen. i pun. *ḥnn*, *ḥn* ‘favor’ (DNWSI 389) i SAr. *ḥnn* ‘promesa’ (?) (DOS 181).

L’arrel verbal PS **ḥaniy-* ‘protegir’ és molt antiga, car la trobem reconstruïda en AA en forma d’arrel verbal biconsonàntica ***ḥVn-* ‘preservar, mantenir’ (HSED 303), una arrel que es troba testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: tx. centr. **ḡVn-* ‘preservar, mantenir’ i, encara que no aparegui citat al HSED, eg. *ḥn* ‘protegir’ (WAS 3: 101). Quant a la reconstrucció AA d’aquesta arrel verbal, veg. també Ehret (1995: 371), que reconstrueix aquesta arrel sota la forma ***ḥin-* / ***ḥan-*, i hi aporta els testimonis de l’eg. *ḥn* ‘proveir, equipar’ (veg. CDME 171), del tx. centr. **ḥn* ‘construir’ i de l’omot. *han-* ‘establir, ubicar’.

חָפַח ‘cercar refugi’

PS **ḥasiy-* ‘cobrir, amagar’ / **ḥasaw-* ‘refugiar-se’ < AA ***ḥas-* ‘cercar’

El verb d’estat *ḥāsā^h* ‘refugiar-se’ (intr.) apareix documentat en la Bíblia hebrea només en forma qal (perf., impf. *e*, imperat., inf. i ptc.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (340) i HAL (323).

Aquest verb es troba documentat també en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental: veg. palm. (pa.) *ḥsy* ‘consagrar’ (DNWSI 390); et. *ḥasawa* ‘cobrir, amagar’ (CDG 245); acc. *ḥesû(m)*, *ḥasû(m)* ‘cobrir, tapar’ (AHW 342), un verb de classe *i/i*, clarament agentiu i de semàntica causativa (noteu que la forma D equival a la G).

He volgut reconstruir l’arrel PS amb un sufix *-y*, posat el cas que l’arrel verbal tingui un significat plenament transitiu i causatiu, i amb un sufix *-w*, posat el cas que l’arrel verbal tingui un significat més aviat mitjà: és així com els diferents significats i les diferents formes verbals poden explicar-se en les llengües semítiques històriques. Quant a l’origen etimològic d’aquesta arrel PS, val a dir que, segons crec, ha de remuntar-se a l’arrel verbal biconsonàntica AA ***ḥas-*, que significa ‘cercar’ (HSED 275), testimoniada en tx. centr. **ḥas-* ‘cercar’ i en cuix. or. **ḥas-* ‘cercar’. Mitjançant el *Wurzeldeterminativ* *y* o *w* sufixat a l’arrel PS, el verb originari AA hauria matisat la semàntica neutral originària (***ḥas-* ‘cercar’) envers la causativitat (**ḥasiy-* ‘cobrir, amagar’) o la veu mitjana (**ḥasaw-* ‘refugiar-se’).

חָפַח ‘tapar’

PS **ḥap-uw-* i **ḥap-iy-* ‘cobrir’ < AA ***ḥap-* ‘tancar, cobrir’

El verb transitiu *ḥāpā^h* ‘tapar’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf. i ptc.), nif. (ptc.) i pi. (perf., tardà, i impf.). Quant a aquest verb, veg. Gesenius (341) i HAL (325).

Aquesta arrel verbal es troba documentada també en semític nord-occidental i oriental, amb una base consonàntica *ḥpy/w*: veg. aram. ofic. ‘cobrir’ (?) (DNWSI 394); aram. targ. *ḥ^apā[?]* ‘cobrir, tapar’ (Jastrow 491); j. aram. palest. biz. *ḥpy* ‘cobrir’ (DJPA 211) i j. aram. bab. *ḥpy* ‘cobrir, protegir’ (DJBA 477). L’accadi té testimoniats el verb *ḥapûm* ‘embolicar, empaquetar’ (AHW 322), un verb de classe *u/u*, la base consonàntica del qual és *ḥpw*.

La presència del sufix *-w* en semític oriental (noteu que la semàntica verbal del verb accadi és la mateixa que la del semític occidental) potser s’hauria d’explicar per la influència que exerceix, quant al lloc d’articulació, la radical labial *p* sobre la sonant que li segueix: és així com es podria resoldre en aquest cas la realització bilabial de la sonant.

Un cop més, el testimoni de les llengües afroasiàtiques ens indica que aquesta arrel verbal que he reconstruït per al PS és molt antiga, car s’ha de remuntar a una arrel biconsonàntica AA ***ḥap-*, el significat de la qual és el de ‘tancar, cobrir’ (HSED 274), una arrel verbal testimoniada en eg. *ḥ3p* ‘cobrir, amagar’ (WAS 3: 30 i CDME 163), en tx. occ. **Hap-* ‘tapar’ i en tx. or. **ʷp-* ‘tancar, cobrir’.

La semàntica de l’arrel PS i afroasiàtica és la mateixa: en aquest cas, els determinatius sufixats a l’arrel verbal PS no canvien la semàntica verbal originària, però sí que ajuden a triradicalitzar l’arrel i, per tant, a adaptar-la al patró verbal necessari perquè l’apofonia vocàlica funcioni.

Quant als diferents testimonis de verbs allargats mitjançant diferents determinatius sufixats a una base biconsonàntica PS **ḥp*, veg. Ehret (1995: 511). Amb relació a la reconstrucció AA d’aquesta arrel verbal, veg. Ehret (1995: 369).

חָצַק ‘dividir, partir’

PS **ḥaṣiy-* ‘partir’ / **ḥaṣuw-* ‘castrar’ < AA ***ḥoç-* ‘trencar’ < AA ***ḥaç-* ‘destral’

El verb transitiu *ḥāṣā^h* ‘dividir, partir’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf. i impf. *e*) i nif. (impf.). Quant a aquest verb, veg. Gesenius (345) i HAL (329).

Aquest verb es troba testimoniats en totes les branques del semític sota les bases consonàntiques *ḥṣy* (verb tr.) o *ḥṣw* (verb intr.). Veg., en aquest sentit, pun. *ḥṣ[?]* ‘dividir’

(DNWSI 398); j. aram. palest. biz. *ḥṣy* ‘picar-se les dents’ (DJPA 213); sir. *ḥəṣā* (*ḥṣy*) ‘escapçar’ (Th.S. 1350); acc. *eṣû* ‘tallar’ (*tertia* y, cl. *i/i*; AHW 253); àr. *ḥaṣā* (*ḥṣy*) ‘castrar’ (Lane 753) i et. *ḥaṣawa*, *ḥadawa* ‘castrar’ (CDG 267). Veg. també la forma geminada del verb derivat (pe.) del j. aram. bab. *ḥṣṣ* ‘interposar’ (DJBA 479).

Leslau (CDG 267) comenta en el seu diccionari que Noeldeke (1910: 103) considerarà l'àr. *ḥaṣā* (*ḥṣy*) un verb denominatiu del subst. *ḥuṣya* ‘testicle’ (Lane 752), però que en el cas de l'et. *ḥaṣawa* no hi ha el nom *ḥṣy* per ‘testicle’ (quant a aquesta arrel, veg. Rundgren 1968: 163-164). No trobo adequada la subordinació verbal que defensa Noeldeke, car, a banda que en etiòpic no existeixi el substantiu *ḥṣy* (tot i així aquesta no fóra *conditio sine qua non*), la vocalització del substantiu àr. *ḥuṣya* sembla, *a priori*, derivada: segons el meu parer, el substantiu *ḥuṣya* de l'àr. és un substantiu deverbal del verb àr. *ḥaṣā* (*ḥṣy*) ‘castrar’ (almenys la vocalització del substantiu així ho indica).

Així mateix, no accepto la relació que Gesenius (345) estableix entre el verb hebreu *ḥāṣāʰ* i el verb àr. *ḥu/aṣiya* ‘ser afortunat (amb l'esposa)’, *i.e.* ‘tenir una part de felicitat’ (veg. Kazimirski 1: 454), car, tal com comentaré tot seguit, la reconstrucció PS i AA d'aquesta arrel exigeix que hi hagi en les llengües semítiques sud-occidentals com a primera radical de l'arrel una velar fricativa *ḥ* i no pas una faringal fricativa *ḥ*.

Dillmann (134) relacionà el verb et. amb el subst. et. *ḥaṣṣ* ‘fletxa, sageta’, un substantiu que es dona en la majoria de les llengües semítiques: veg. hbr. bíbl. *ḥeṣî* ‘sageta’ (Gesenius 345), fen., aram. antic i ofic. *ḥṣ* ‘arc’ (DNWSI 397), acc. *ūṣu*, *uṣṣu* (AHW 1439). Veg. també, quant al substantiu ‘meitat’, fen., pun., mo., hbr. epigr., aram. ofic. i nab. *ḥṣy* ‘meitat’ (DNWSI 399).

M'ha semblat interessant aquesta relació que estableix Dillmann (134) entre les arrels verbals i les nominals, car certament han d'estar emparentades: l'estructura radical de l'arrel nominal (*pll*) apunta potser a la derivació, és a dir que aquests substantius semblen deverbatius en PS de l'arrel verbal PS **ḥaṣiy-* ‘partir’, que fóra l'originària.

La meua recerca etimològica en l'estadi protosemític i afroasiàtic m'ha menat a les conclusions que exposo a continuació. L'arrel PS **ḥaṣiy-* ‘partir’ / **ḥaṣuw-* ‘castrar’ ha de derivar de l'arrel verbal AA biconsonàntica ***ḥoç-* ‘trencar’ (HSED 296), testimoniada, a banda del semític, en tx. centr. per l'arrel **ḡwac-* ‘trencar’. Aquesta arrel verbal, crec que ha de ser denominativa del substantiu primitiu (la vocalització i

l'estructura així ho deixen entreveure) de l'arrel nominal AA ****haç-** un substantiu reconstruït amb el significat de 'destral' (HSED 290).

חָקַח 'tallar, fer una incisió'

PS ***haqiy-** 'tallar'

cf. AA ***hak-** 'pedra'

El verb *hâqâ^h* 'tallar, fer una incisió' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma pu. (ptc.) i en hitp. (impf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (348) i HAL (333).

Tot i que en la resta de les llengües semítiques la base consonàntica *hqy* no es troba directament testimoniada, és interessant de subratllar que el verb hebreu es troba segurament relacionat amb la forma geminada *hqq*, una arrel verbal documentada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental. Quant a aquesta arrel *pll*, veg. fen., samal i nab. *hqq* 'decretar' (DNWSI 401); hbr. bíbl. *hqq* 'inscriure, decretar' (HAL 333); aram. targ. *hqq* 'tallar, decretar' (Jastrow 497); j. aram. palest. biz. *hqq* 'gravar' (DJPA 213); j. aram. bab. *hqq* 'fer una incisió, gravar' (DJBA 480); SAr. *hqq* 'contracte; obligatori (adj.)' (DOSA 186); àr. *haqqa* 'ser adequat' (Lane 605) i *haqq* 'veritat, recte' (Lane 607); et. *haqaqa* (*yâhqəq*) 'anivellar, fixar, fer exacte' (CDG 240).

L'origen AA de l'arrel verbal PS ***haqiy-** no és clar. Apunto, això no obstant, la possibilitat de fer derivar aquesta arrel verbal de l'AA ***hak-** 'pedra' (HSED 271), una arrel nominal testimoniada en eg. *hkn* 'una pedra preciosa de Núbia' (WAS 3: 180) i *ht* 'pedra' (**k > t* segurament davant d'**o*; WAS 3: 204), tx. occ. ***hV_k-** 'pedra' i txad. centr. ***çakwa-** 'pedra'. El canvi de la velar oclusiva sorda **k* en AA a la uvular oclusiva 'emfàtica' **q* en PS s'explicaria per la contaminació (assimilació progressiva) quant al punt d'articulació de la faringal fricativa sorda *h*, que ocupa la primera radical de l'arrel, i l'uvular oclusiva **q*, emfatitzada segurament aquí per la faringalització de la consonant precedent (*h*).

En el cas que s'accepti aquesta relació, l'arrel verbal PS fóra en darrera instància un verb denominatiu del substantiu AA ***hak-**, allargat en l'estadi PS mitjançant un sufix *-y* (com en el cas del verb hebreu) o bé mitjançant la reduplicació de la segona consonant (com és el cas del semític nord-occidental i sud-occidental).

I. חָרַח 'ser calent'

PS ***har-ay-** 'ser calent' < AA ****her-** 'ser sec'

El verb d'estat *ḥārā^h* 'cremar' (intr.), 'ser calent' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea tant en la forma bàsica com en les formes derivades: qal (perf., impf. *e*, inf.), nif. (perf. i ptc.), hif. (perf.), hitp. (impf. i ptc.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (354) i HAL (337).

La base consonàntica *ḥry* es troba també testimoniada en arameu: veg. arameu DA (pa.) 'cremar' (DNWSI 402) i aram. targ. (pa.) *ḥry* 'cremar' (Jastrow 501).

Quant a la resta de les llengües semítiques, la base biconsonàntica *hr* es troba documentada en forma geminada (*hrr*): veg. hbr. bíbl. *hrr* 'ser calent' (Gesenius 359), ug. *hrr* 'cremar, rostir' (DUL 368), acc. *erēru*, *arāru* 'cremar' (AHW 238 i 65), àr. *ḥarra* 'cremar' (Lane 538) i et. *ḥarra*, *ḥarara* 'cremar (intr.), ser calent' (CDG 243).

L'arrel verbal estativa PS **ḥaray-* 'ser calent' prové de l'arrel verbal AA estativa i biconsonàntica ***her-* 'ser sec' (HSED 279), una arrel testimoniada, a banda del PS **ḥaray-* 'ser calent', en tx. or. **'yar-* 'assecar'. Cf. també en aquest sentit el testimoni de l'eg., amb intercanvi de líquides i sonants, *ḥ3y* 'il·luminar, irradiar' (dit del sol o dels raigs, WAS 3: 14) i *ḥ3y* 'llum' (WAS 3: 15).

II. חָרַךְ 'disminuir en nombre'

PS **ḥaray-* 'disminuir, ser deficient' < PS **ḥūr-* 'multiplicar-se'

El verb intransitiu *ḥārā^h* II 'disminuir en nombre' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en un sol passatge, en forma de perf. qal, en el llibre de Is 24,6: *חָרְרוּ יְשֻׁבֵי אֶרֶץ* ('per això minven els qui habiten la terra', cf. LXX: *διὰ τοῦτο πτωχοὶ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τῇ γῆ* 'per això són pobres els que habiten la terra', veg. Rahlfs 2: 596).

Paral·lelament a aquesta forma verbal *tertiaie infirmae*, l'hbr. bíbl. testimonia també un verb còncav *ḥwr* que significa també 'disminuir' (HAL 287): noteu que a Qumran aquest passatge de Is 24,6 (1QIs^a) suara comentat (> **ḥry*) es llegeix *ḥwrw* (*חָרְרוּ*), d'una base còncava *ḥwr* que significa també 'disminuir'.

Des del punt de vista comparatiu i semític, aquesta forma verbal es troba documentada en forma de verb *tertiaie y* i *mediae w* únicament en les llengües semítiques sud-occidentals. Veg., quant a les formes *tertiaie y*, àr. *ḥaray* 'decréixer, disminuir' (Lane 557); SAr. *ḥry* 'pèrdua, dany' (DOS 189) i *ḥrw* 'delimitació' (DOS 188). Quant a les formes còncaves, veg. hbr. bíbl. *ḥāwar* 'disminuir, ser menys nombrós' (HAL 287); àr. *ḥwr* 'disminuir, tornar-se defectuós, deficient' (Lane 665),

ḥuwār ‘camell jove’ (Lane 666) i *ḥūr* ‘deficiència’ (Lane 665); et. *ḥəwwər*, *ḥəwwur* ‘dèbil, invàlid, que no té coneixement’ (CDG 269).

Des del punt de vista afroasiàtic, malauradament no he pogut relacionar cap arrel, verbal o nominal, amb el PS **ḥaray-* ‘disminuir, ser deficient’. Veg., en aquest sentit, HSED (277), que reconstrueix una arrel AA ***ḥawar-* / ***ḥayar-* ‘multiplicar-se’ a partir del testimoni semític de l’àr. *ḥayar-*, *ḥiyar-* ‘posseir molts ramats i una gran família’ (però aquest significat ha de ser considerat etimològicament secundari) i del cuix. or. **ḥor-* < **ḥawar-* ‘multiplicar-se (els animals domèstics)’. Veg. també, en aquest sentit, encara que no aparegui documentat al HSED, el testimoni de l’eg. *ḥ3w* ‘increment, excés’ (WAS 3: 16 i CDME 161).

חַשֵּׁי ‘ser tranquil, estar en silenci’

PS **ḥaša^ʕ-* ‘ser tranquil’ < AA ***ḥaĉa^ʕ-* ‘ser silenciós’

El verb d’estat *ḥāšā^h* ‘ser tranquil, estar en silenci’ es troba testimoniats en hebreu bíblic masorètic en forma qal (impf. *e*) i hif. (perf., imperat. i ptc.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (364) i HAL (347).

La base consonàntica *ḥšy* es troba documentada com a verb de tercera radical dèbil únicament en semític nord-occidental: veg. aram. ofic. *ḥš^ʔ* ‘silenciar’ (pa., DNWSI 409); aram. targ. *ḥašā^ʔ*, *ḥašī* ‘ser silenciós, estar tranquil’ (Jastrow 509) i j. aram. palest. biz. *ḥšy* ‘ser tranquil’ (DJPA 217).

Això no obstant, en semític sud-occidental he trobat documentada l’arrel verbal *ḥaš/ša^ʕ-*, una arrel que sens dubte ha d’estar relacionada amb el verb hebreu i que, pels testimonis camiticosemítics, ha de ser considerada originària: veg. et. *ḥaš^ʕa*, *ḥaš^ʔa* ‘ser tranquil’ (CDG 266) i àr. *ḥaša^ʕa* ‘ser humil, submís’ (Lane 742).

Quant a la relació d’aquesta forma amb la base consonàntica semítica còncava *ḥwš* ‘sentir’, veg. del Olmo-Sanmartín (DUL 374-375), Gesenius (302), Leslau (CDG 250) i von Soden (AHW 343, *ḥāšum* III). Aquestes formes còncaves, emperò, no han de ser relacionades amb l’arrel PS **ḥaša^ʕ-*, car l’arrel triconsonàntica és forta en aquest cas i cal que sigui reconstruïda triconsonànticament amb les consonants *ḥš^ʕ*.

L’arrel estativa PS **ḥaša^ʕ-* ‘ser tranquil’ és molt antiga, car cal que sigui derivada de l’arrel AA ***ḥaĉa^ʕ-* ‘ser silenciós’ (HSED 290), una arrel documentada, a banda del PS **ḥaša^ʕ-* ‘ser tranquil’, en saho-afar **^ʔasa^ʕ-* ‘mantenir silenci’ i en les llengües del Rift **ḥaĉ-* ‘ser silenciós’. Els testimonis del PS i del saho-afar menen, doncs, a reconstruir aquesta arrel verbal de tercera gutural ^ʕ, ja en un estadi AA.

התה 'abatre, destruir'

PS **hat-iy-* 'destruir' < AA ***hat-* 'esborrar'

El verb transitiu *hâtâ^h* 'abatre, destruir (el foc)' es troba conservat en hebreu bíblic només en forma qal (impf. *e*, inf. i ptc.). La base consonàntica, atesa la vocalització i la semàntica verbal hauria de ser *hty*. Veg., quant a aquest verb, les informacions que es donen en Gesenius (367) i en HAL (349).

Aquest verb també és testimoniats en semític nord-occidental i oriental: veg. ug. *ht^ʔ* 'abatre, aniquilar', un verb reconstruït amb tercera radical ^ʔ (DUL 413); acc. *hatû* II 'destruir' (AHW 336), un verb de classe *i/i* (*hty*), la forma D del qual s'equipara amb la G.

Reconstrueixo l'arrel verbal PS **hatiy-* amb una tercera radical *y-*, perquè així ho exigeix l'accadi i perquè la semàntica del verb és clarament transitiva i causativa: crec, doncs, que en aquest sentit l'ug. *ht^ʔ* hauria d'admetre també la reconstrucció radical *tertia*e *y*. Reconstrueixo la primera radical com a velar *h* i no pas faringal *ħ* pel testimoni del semític oriental i de l'ugarític, que així ho exigeix.

Sens dubte aquesta arrel verbal és molt antiga: la meua recerca etimològica em mena a derivar-la de l'arrel verbal biconsonàntica originària en l'estadi AA ***hat-* 'esborrar', la qual, a banda del PS **hatiy-*, la podem trobar testimoniada en cuix. oriental **haṭ-* 'esborrar' (**t* < **t* sota influència de **h-*) i en eg. *htj* 'inscriure, gravar' (veg. DUL 413; CDME 198 i WAS 3: 347). Reconstrueixo l'arrel AA amb primera radical *h* i no pas *ħ* per l'evidència del semític i de l'egipci. Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel sota la forma **hat-* / **hut-* 'aniquilar, esborrar', veg. HSED (276): crec que aquesta reconstrucció hauria de ser revisada, car no té en compte el testimoni de l'eg. ni el de les llengües semítiques nord-occidentals ni orientals.

פָּרַח 'filat, tramar'

PS *tūy- 'filat' < AA ***tā*²- / **taw- 'filat, entortolligar'

El verb agentiu *tāwā^h* 'filat, tramar' es troba documentat en la Bíblia hebrea únicament en dos passatges consecutius en perf. de la forma qal. Aquests dos passatges es troben concretament en els llibres següents:

- Ex 35,25 (amb un ús absolut del verb): וְכָל-אִשָּׁה הַכֹּמֶת-לָב בְּיָדֶיהָ פָּרַח (‘totes les dones més traçudes filaven la llana’; la LXX llegeix *νενησμένα* ‘filat’, veg. Rahlfs 1: 149).
- Ex 35,26 (amb un ús transitiu del verb): וְכָל-אִשָּׁה הַעֲזָיִם פָּרַח (‘(altres dones) filaven pèl de cabra’, cf. LXX *ἐνησαν* ‘filat’, veg. Rahlfs 1: 149).

Quant a aquest verb, veg. Gesenius (376) i HAL (357). La resta de les llengües semítiques testimonien plenament aquesta arrel verbal, documentada en totes les branques del semític, en forma de substantiu o de verb de tercera radical *y*: quant al substantiu de verbal, veg. aram. targ. *maṭwawy^etā^h* ‘aranya’ (Jastrow 523); quant a l’arrel verbal, veg. j. aram. palest. biz. *twy* ‘filat’ (DJPA 221); j. aram. bab. *twy* ‘filat’ (DJBA 496); acc. *tawûm* (*tamû* II, tbé. *ṭemû*) ‘filat, tòrcer’ (AHW 1382; cl. *i/i* < *twy*); SAr. *twy* ‘traçar amb una pedra una línia’ (DOS 216); àr. *tawā* (*twy*) ‘encerclar, tancar’ (Lane 1898); et. *tawaya*, *tawya* (CDG 600) ‘ser tortuós, ser pervers’; quant a l’et., veg. també la forma reduplicada *taṭawāyaya* (CDG 600), d’una base consonàntica *twy*, que significa ‘estar deformat (de cara)’.

Aquesta arrel semítica *tūy- ‘filat’ és molt antiga i es remunta a l’arrel verbal AA ***tā*²- / **taw- ‘filat, entortolligar’ (HSED 511), una arrel verbal testimoniada en tx. occ. *tāt- ‘filat’; ber. *tVw- / *tVy- ‘filat’; bed. *ḍa*’ ‘enxarxar’ i cuix. or. *daw- ‘filat’. Veg. també, encara que no es trobi recollit al HSED, el testimoni de l’eg. *t3y.t* ‘dea del teixir’ (CDME 293, WAS 5: 231) i *t3w* ‘vestits dels déus’ (WAS 5: 232). Quant a la reconstrucció d’aquesta arrel AA, veg. Diakonoff *et alii* (1995: 37) i HSED (511).

פָּרַח 'llançar, desapar' (tr.)

PS *tahiy- ‘llançar’ (tr.) i *tahuw- ‘escampar’

El verb transitiu *tāhā^h* significa ‘llançar, desapar’ i és un hàpax verbal en la Bíblia, car només es troba testimoniada en forma *pa^lēl* (ptc. pl. cstr.) en el llibre del Gènesi 21,16: וַיִּשְׁבּוּ לָהּ מִנֶּגֶד הַרְחֵק כְּמֵטְרַיִם קִשְׁתָּ (‘i s’assegué al seu davant, a la distància d’un tret d’arc’; en aquest passatge la LXX llegeix igualment *ὤσει τόξου βολήν*

‘talment una tirada d’arc’, veg. Rahlfs 1: 28). Amb relació a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (377) i HAL (357).

Quant a la història de la interpretació d’aquest *hapax legomenon* bíblic, veg. Greenspahn (1984: 119). Les versions antigues de la Bíblia (LXX, targumim, peshiṭta i Vulgata) tradueixen aquest hàpax verbal amb el significat de ‘disparar’ (Greenspahn 1984: 56, n. 46). Quant a les traduccions aramees, veg. Greenspahn (1984: 59).

Tot i que no apareix documentat ni en ug., ni en acc., ni en et., aquest verb es troba relacionat amb el verb àr. *ṭahay* (*ṭhy* i *ṭhw*), que significa ‘escampar, estendre’ (veg. Lane 1832).

L’etimologia afroasiàtica del verb no és clara. Sembla, emperò, formalment i per semàntica, una variació radical de l’arrel AA ***ṭiʷuh* / ***ṭiwuh* ‘matar, destruir’ (HSED 517), testimoniada en PS en forma d’arrel còncava **ṭūh* ‘perir’ (veg. àr. *ṭwh*), en eg. *t3h* ‘matar (l’enemic)’ (WAS 5: 234) i en tx. occ. **tiʷuh-* ‘matar’.

תַּמַּח ‘tapar, obstruir’?

PS **ṭVm-* ‘tapar’ < AA ***ṭem-* ‘amagar, tancar’

El verb transitiu *ṭamā^h* és de significat dubtós (‘tapar, obstruir?’), car el context en què apareix aquesta forma no és clar i es troba testimoniada únicament un sol cop en la Bíblia hebrea en forma nif. (perf.) en el llibre de Job 18,3 (תַּמַּחַי נִי יִצְעָקוּ יְנִי וְנִי יִפְתְּחוּ) ‘penseu que som tan beneïts?’; la LXX (Rahlfs 2: 300) llegeix *nidmînû* (σεσιωπήκαμεν). Veg., quant a aquest verb hebreu, Gesenius (380) i HAL (360).

Les altres llengües semítiques testimonien la base biconsonàntica *ṭm* en forma de verb *mediae geminatae*: aquesta forma geminada es troba documentada en totes les branques del semític: veg. aram. targ. *ṭ^lmam* ‘tapar, obstruir’ (Jastrow 540); sir. *ṭam* (*tmm*) ‘tapar, obstruir’ (LS 279); acc. *ṭummumu* ‘tancar les orelles, fer el sord’ (AHW 1394); àr. *ṭamma* ‘tapar’ (Kazimirski 2: 105); et. *ṭamma* ‘enrotllar’ (CDG 593).

Potser caldria relacionar aquesta forma amb l’adj. de l’aram. ofic. i del j. aram. *ṭm[?]* ‘impur’ (DNWSI 424); veg. hbr. bíb. *ṭāme[?]* ‘ser o esdevenir impur’ (Gesenius 379); j. aram. palest. biz. *ṭmy* ‘contaminar’ (DJPA 226); j. aram. bab. *ṭmy* ‘ser ritualment impur’ (DJBA 506) i SAr. *ṭm[?]* ‘ser impur’ (DOS 219).

L’arrel verbal PS **ṭVm-* ‘tapar’ és una arrel que es remunta a l’estadi afroasiàtic, car deriva de l’arrel biconsonàntica AA ***ṭem-* ‘amagar, tancar’ (HSED 517), una arrel

documentada, a banda del PS **tVm-* ‘tapar’, en eg. *tmm* ‘tancar’ (pir., WAS 5: 308) i *tm* ‘acabar, enllestir, finalitzar’ (WAS 5: 301) i en tx. centr. **tyam-* ‘amagar’.

תַּעֲוֶה ‘anar errant, equivocar-se’

PS **taʿaw-* ‘equivocar-se’

El verb d'estat *tāʿāʰ* ‘anar errant, equivocar-se’ es troba testimoniats en el text bíblic masorètic en la forma qal (ptc.) i hif. (perf.). Veg., quant a aquest verb, les informacions que en donen Gesenius (380) i HAL (361).

El verb es troba documentat també, amb el mateix significat i com a verb *tertiaef infirmae*, en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. palm. (qal) ‘equivocar-se’ (DNWSI 426); aram. targ. *tʿāʿ* ‘equivocar-se’ (Jastrow 542); j. aram. palest. biz. *tʿy* ‘equivocar-se, decebre’ (DJPA 227); j. aram. bab. *tʿy* ‘equivocar-se, perdre’s’ (DJBA 508); i àr. *taʿā* (*tʿy* i *tʿw*) ‘excedir el terme just, ser extravagant’ (Kazimirski 2: 86).

L’et. té el substantiu *tāʿot* ‘apostasia, superstició, idolatria’ (CDG 584), un mot que és, de fet, un préstec de l’arameu *tāʿūtā* ‘ídol’ (Jastrow 542; així Noeldeke 1910: 35, Jeffery 1938: 202 i Polotsky 1964: 6); amb relació a les llengües etiòpiques modernes, cf. tna. *taʿot* ‘ídol’, te. amh. *taʿot* ‘ídol’. Aquest substantiu ha de ser considerat de verbal del PS **taʿaw-* ‘equivocar-se’. El substantiu àr. *tāgūt* ‘idolatria’ és un préstec de l’arameu (o possiblement del siríac *tāʿyūtā* ‘error’ (LS 282); veg., en aquest sentit Noeldeke 1910: 48 i Jeffery 1938: 203).

Malauradament, en la meua recerca etimològica no he pogut emparentar l’arrel PS amb cap arrel nominal o verbal AA.

הַיָּאֵר 'ser convenient'

PS **ya*²- 'ser bo' < AA ***wa*²- / *way- 'ser alegre'

El verb d'estat *yā'ā^h* 'ser convenient' és considerat un aramaisme tardà en l'hebr. bíblic. La forma apareix únicament en el llibre de Jr 10,7 (perf. de la forma qal) en el passatge següent: הַיָּאֵר אֵלֶיךָ יְהוָה וְלֹא לְאֶחָד מִלְּאֻמִּים (‘qui no et respectaria, rei de les nacions? Tu sol et fas respectar’; la LXX no llegeix el versicle 7, veg. Rahlfs 2: 673). Quant a aquest verb, veg. la informació que es troba en Gesenius (383) i en HAL (364).

Amb relació al semític, l'arrel estativa PS **ya*²- 'ser bo' es troba testimoniada en forma d'arrel verbal reduplicada o allargada per un sufix en semític sud-occidental: veg. la forma *plpl* de l'àr. *ya²ya²a* 'ser amable' (Lane 2974) i el verb et. *yawwaha*, *yawha*, *yawha* (CDG 628), un verb d'estat, de tercera radical *h*, que significa 'ser amable, modest'. El semític nord-occidental testimonia aquesta arrel en forma d'adjectiu: veg. aram. targ. *yā'ē* 'convenient, correcte' (Jastrow 559); j. aram. palest. biz. *yā'ē'* 'convenient' (DJPA 233); j. aram. bab. *y'y* 'bo, convenient' (DJBA 521) i sir. *yā'e*, *ya(?)yā* 'virtuós' (LS 293); veg. també l'adj. del pun. *y'* 'bell, bo (fruits)' (DNWSI 431).

La meua recerca etimològica em mena a considerar que és una arrel d'origen AA: l'arrel PS **ya*²- 'ser bo' deriva de l'arrel estativa AA ***wa*²- / *way- 'ser alegre' (HSED 520), una arrel verbal testimoniada, a banda del PS **ya*²- 'ser bo', en eg. *iw3* 'ser amable' (CDME 1: 49) i en tx. occ. *way- 'ser alegre'.

הַיָּאֵר 'patir'

PS *wagay- 'patir'

cf. AA **go²Vy- 'arrossegar'

El verb *yāgā^h* 'patir' no té testimoniada la forma qal (veg. Gesenius 387 i HAL 368). El verb apareix només en les formes derivades següents: nif. (ptc. fem. pl.), pi. (impf.) i hif. (pf., impf. i ptc.).

És probable que el verb hebreu es trobi relacionat amb l'àr. *wagā* (*wgy*) 'castrar' (Kazimirski 2: 1496), *wagiya* 'estar desgastat (de peus)' (Kazimirski 2: 1496). Aquesta arrel verbal no es troba documentada en cap altra de les llengües semítiques antigues.

Quant a la reconstrucció AA, és molt probable que l'arrel verbal PS *wagay- 'patir' es trobi relacionada amb l'AA **go²Vy- 'arrossegar' (HSED 212), testimoniada en eg. *d3y* 'portar, estendre, foradar, atènyer' (amb la palatalització regular de *g-, veg. CDME 318) i en tx. occ. *gwa²Vy- 'carregar-se (a l'esquena)'. L'estructura derivada del

PS **wagay-* ‘patir’ respecte a l’estructura AA de l’arrel ***goʷVy-* ‘arrossegar’ (HSED 212) s’explicaria per una metàtesi a l’arrel en l’estadi PS.

II. הָגַיְ ‘separar, allunyar’ (tr.)

hbr. bíbl. *yâgâ^h* < PS **hagiy-* ‘separar, allunyar’ < AA ***gay-* ‘moure’s’

La segona accepció del verb *yâgâ^h* es recull només a HAL (369) i significa ‘separar, allunyar’. En la Bíblia hebrea es troba testimoniada únicament en forma hif. (perf.) en 2Sa 20,13: הַמְסִלָּה - מִן הַגֶּה מֶן בְּאַשֶׁר הִגָּה ‘va enretirar-lo del camí’.

Tal com notifica el HAL (369), el verb *yâgâ^h* II és una variant alternativa del verb *hâgâ^h* II ‘separar, allunyar’ (tr., veg. *supra* l’entrada corresponent i Gesenius 212 i HAL 228), un verb que apareix en la Bíblia hebrea documentat en forma qal (perf.).

No he trobat aquest verb testimoniats en cap altra de les llengües semítiques, ni com a arrel verbal dèbil o geminada, ni com a arrel nominal. L’isolament d’aquesta forma, doncs, em mena a considerar la possibilitat que aquest verb es trobi emparentat amb el verb hebreu *yâgâ^h* que significa ‘patir’ (veg. l’entrada corresponent a Gesenius 387).

Però en aquest cas el testimoni de les llengües afroasiàtiques pot ser molt interessant i, una vegada més, pot arribar a resoldre problemes d’etimologia d’arrels semítiques poc clares. En AA es reconstrueix una arrel intransitiva ***gay-* que significa ‘moure’s, anar-se’n’ (HSED 206) i que apareix testimoniada en les llengües afroasiàtiques sota les arrels verbals següents: tx. occ. **gay-* / **guy-* ‘córrer’; tx. centr. **gway-* ‘arribar, seguir’; tx. or. **giy-* ‘arribar’; saho-afar **gay-* ‘arribar’; cuix. or. **gay-* ‘arribar’. Veg. també el testimoni de l’eg., encara que no es reculli al HSED, eg. *g3w* ‘ser estret’ (WAS 5: 151).

Estudiat el cas amb deteniment, la meua hipòtesi és que l’arrel PS **hagiy-* ‘separar, allunyar’, d’on deriva el verb hebreu *hâgâ^h* (*tertia*e y), ha d’estar relacionada amb aquesta antiga arrel verbal intransitiva camiticosemítica: el canvi del significat intransitiu AA d’‘arribar’ envers la causativitat verbal ‘separar, allunyar’ testimoniada en el semític quedaria demostrada pel prefix determinatiu **ha-*, que en protosemític s’ha prefixat a l’arrel verbal per crear una nova arrel triconsonàntica i causativa.

הָדַיְ ‘llançar, disparar’

PS **wadiy-* ‘disparar (fletxes)’

< AA *wVdVy-* ‘disparar (fletxes)’ < AA ***daw-* / ***day-* ‘arc’

El significat originari de la forma *qal* en el verb *yāddā^h* (*wdy) és el de ‘llançar, disparar (fletxes, pedres, projectils)’, veg. Gesenius (392) i HAL (372). Aquest verb es troba testimoniats en la Bíblia hebrea amb aquest significat en la forma *qal* (imperat.) i en la *pi*. (impf.).

En les altres formes, ja derivades, el significat originari apareix també derivat: hif. ‘donar gràcies, lloar, pregar, confessar’ (perf., impf., imperat. i inf.); hit. ‘donar gràcies, confessar’ (perf., impf., ptc.). Aquest segon significat és tractat en el HAL (372) com una segona accepció de l’arrel *yāddā^h*.

Aquest verb es troba també testimoniats en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. ug. *ydy* ‘llançar’ (DUL 958); aram. ofic. i palm. *ydy* ‘reconèixer’ (af.); ‘donar gràcies’ (DNWSI 439); aram. targ. *ʾdī* (af.) ‘confessar’ (*ydy*) (Jastrow 564); j. aram. palest. biz. *ydy* ‘donar gràcies, admetre, consentir’ (DJPA 235); j. aram. bab. *ydy* ‘donar gràcies, confessar, concedir’ (DJBA 524); àr. *ʾawdā* (< *wdy*) ‘endur-se’ (la mort), ‘destruir’ (Lane 3051) i et. *wadaya* ‘posar, afegir, posar-se, dipositar, establir, llançar’ (CDG 605).

Barth (1902: 12) relacionà aquesta arrel amb la base consonàntica *wdy* ‘confessar’ (cf. hbr. *hiṭwaddā*, sir. *ʾawdī* i àr. *ʾistawdā*), el significat original de la qual seria ‘acusar-se un mateix > confessar’; així també ho feren Gesenius (392) i Koehler (1951: 363-364) quant a l’hbr. bíbl., però no pas Baumgartner (1967a: 372), ni Leslau (CDG 810), el qual separa la base consonàntica hebrea *ydy* en dues accepcions: *ydy* I, ‘llançar’, i *ydy* II, ‘confessar’. Però, atesa l’equiparació morfològica i la igualtat semàntica de l’arrel, no crec necessari de fer una doble distinció etimològica.

La recerca etimològica duta a terme en aquest apartat em mena a considerar l’arrel verbal PS **wadiy-* ‘disparar (fletxes)’ una arrel verbal deverbal de l’arrel AA *wVdVy-*, que igualment significa ‘disparar (fletxes)’: aquesta arrel verbal cal que sigui reconstruïda en AA (tot i que ni el HSED ni Ehret 1995 la reconstrueixen), car, a banda del PS, apareix també testimoniada en eg. *wḏi* ‘establir; llançar, emetre, disparar (un arc)’ (veg. CDME 72). Aquesta arrel verbal AA ha de ser denominativa del substantiu AA ***daw-* / ***day-*, que significa ‘arc’ (HSED 153). És així com s’explica l’estructura doblement dèbil de l’arrel PS i AA: el prefix *w-* s’afegeix a l’arrel nominal originària per crear-ne una de triconsonàntica i verbalitzar-la, mentre que el sufix *-y* de l’arrel verbal ha de formar part de l’arrel nominal originària.

וָנַי 'oprimir, maltractar'

PS *waniy- 'maltractar' < AA **wVnVy- 'oprimir' < AA **naw- / **nay- 'ser dolent'

El verb agentiu *yānā^h* 'oprimir, maltractar', d'una base consonàntica *wny, té les següents formes testimoniades en la Bíblia hebrea: qal (impf. i ptc. abs.) i hif. (perf., impf. i inf. sf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (413) i HAL (398).

Aquest verb també es troba testimoniats en semític nord-occidental i en semític oriental: veg. aram. antic *yny* 'oprimir' (af.) (DNWSI 461); j. aram. *yny* (Jastrow 581) i j. aram. palest. biz. *yny* 'vexar' (DJPA 242) i j. aram. bab. *yny* 'actuar fraudulentament' (af., DJBA 538). En ug. el verb apareix documentat en una forma derivada *n* (*nyn*) i significa 'ser menystingut' (DUL 972). Veg. també acc. *wanā'um* 'pressionar' (algú, trans; AHW 1459), d'una base consonàntica *wny*.

L'àr. testimonia el verb estatiu *wanā* (*wny*) 'ser o esdevenir dèbil, feble' (VI) (Lane 3061). Quant a la relació del verb àr. amb els verbs testimoniats en semític nord-occidental i en semític oriental, Gesenius considera aquesta connexió dubtosa, contràriament a l'opinió de del Olmo i Sanmartín (DUL 972). Certament, l'equiparació morfològica del verb àrab amb l'arrel verbal del semític oriental i occidental, com també l'estreta relació semàntica que s'hi estableix, fan pensar *a priori* que l'àr. *wanā* (Lane 3061) ha de ser relacionat amb el verb hebreu *suara* analitzat.

La recerca etimològica que he dut a terme, emperò, ens mostra novament que, en aquest cas, el testimoni afroasiàtic pot ajudar-nos etimològicament parlant. Així doncs, considero que en l'estadi AA cal fer la distinció entre les arrels verbals estatives **naw- / **nay- 'ser dolent' (HSED 399), per una banda, i **naw- 'estar cansat' (HSED 399), d'on deriva l'àr. *wanā* (*wny*) 'ser o esdevenir dèbil, feble', per l'altra.

Quant al verb hebreu *yānā^h*, vistos els testimonis de les altres llengües semítiques, ha de derivar d'una arrel verbal PS que reconstrueixo formalment com a *waniy- 'maltractar'. Aquesta arrel verbal ha de derivar d'una arrel verbal AA, que, tot i no ser reconstruïda ni en el HSED ni en Ehret (1995), l'he volguda reconstruir sota la forma **wVnVy- i amb el significat d' 'oprimir': d'aquesta arrel verbal AA derivarien el PS *waniy- 'maltractar' i l'eg. *wni* 'oprimir, negligir' (CDME 61, WAS 1: 313).

Aquesta arrel AA clarament causativa i allargada formalment, ha de derivar de l'arrel verbal estativa AA **naw- / **nay-, que significa 'ser dolent' (HSED 399) i que es troba testimoniada en eg. *ny.t* 'dolenteria' (CDME 125), en tx. occ. *ni'aw- 'ser dolent' i en tx. or. *naw- 'dolent, terrible'. En darrera instància, doncs, és d'aquesta arrel verbal estativa d'on deriva el PS *waniy- 'maltractar'; aquesta arrel es troba testimoniada en

hebreu bíblic, ugarític i accadi, talment com ja ha estat comentat: noteu que, respecte a l'arrel AA, que és originàriament biconsonàntica, l'arrel verbal AA i PS s'ha vist allargada pel prefix determinatiu **wa-*, el qual, tenint present la vocalització de l'arrel, dóna a l'arrel PS un canvi quant a la diàtesi i l'*Aktionsart* verbal: ***estativitat < *causativitat*.

La forma verbal de l'àrab *wanā* (*wny*) 'ser o esdevenir dèbil, feble (VI)' (Lane 3061) s'ha de relacionar etimològicament amb la segona arrel verbal AA suara mencionada: reconstrueixo per al PS l'arrel verbal **wanay-* 'ser dèbil', allargada igualment amb el determinatiu prefixat **wa-* i amb vocalisme tamàtic *a* que denota estativitat, una arrel que ha de derivar de l'AA ***naw-* 'estar cansat' (HSED 399), documentada en eg. *nw* 'dèbil' i en tx. occ. **na²- / *naw- / *nay-* 'estar cansat'.

En darrer terme, l'estructura formal i la semàntica de les dues arrels AA fan pensar que, en una etapa encara més remota, ambdues arrels verbals estatives han d'estar relacionades.

הַיָּזְ 'escombrar, endur-se'

PS **waⁱiy-* 'recollir'

El verb transitiu *yā^h* 'escombrar, endur-se' apareix testimoniats en la Bíblia únicament en un passatge, concretament en el llibre d'Isaïes 28,17, en forma de perf. qal: *וְיִזְּ הַרְבֵּי מְחֹסֵי כָּזָב* 'però la pedregada escombrarà el refugi de la mentida'; quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (418) i HAL (401).

L'etimologia d'aquest verb hebreu no és pas clara: a part del hàpax verbal bíblic, aquesta forma es troba testimoniada únicament en semític sud-occidental; considero que el verb hebreu ha d'estar relacionat amb el verb del SAr. *yⁱy* 'prendre' (Müller 1962: 114) i amb el de l'àr. *waⁱā* (*wⁱy*) 'fer collita, recollir' (AED 1268).

Ludolf (1669: 499) relacionà el verb hebreu amb l'et. *wəⁱya* 'cremar (intr.), ser consumit pel foc', i certament, per forma el verb etiòpic podria estar relacionat amb el verb àrab i hebreu (Leslau, CDG 603, considera la connexió molt dubtosa). Malauradament no he pogut trobar evidències clares per relacionar aquesta arrel PS amb cap arrel, verbal o nominal, AA.

Això no obstant, Ehret (1995: 469) reconstrueix per al pAA una arrel verbal ***wāⁱ*- 'agafar, prendre', amb la qual, per forma i per semàntica, podria relacionar-se l'arrel verbal PS. El testimoni de les altres llengües afroasiàtiques que deriven de l'arrel verbal pAA reconstruïda per Ehret és el següent: eg. *wⁱf* 'subjugar, lligar' (amb el

determinatiu iteratiu-duratiu *-f sufixat a l'arrel); cuix. *wa^ç- 'aplicar, posar a' i omot. wō^ʔr- 'carregar' (amb el determinatiu -*r sufixat a l'arrel).

נָפַץ 'ser bell'

PS *wapay- 'ser evident, segur' < AA **wVpVy- 'discernir, jutjar'

El verb d'estat *yāpā^h* 'ser bell, bonic' té les formes verbals següents documentades en la Bíblia hebrea: qal (perf. i impf.), pi. (impf. i perf.) i hitp. (impf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (421) i HAL (404).

L'estructura doblement dèbil d'aquesta arrel verbal fa que la recerca etimològica no sigui clara. Des del punt de vista comparatiu, he trobat únicament un substantiu que, per forma i per semàntica, es pot relacionar directament amb el verb hebreu: en ug. hi ha testimoniat el nom *yp*, que significa 'dignitat, bellesa' (DUL 972).

En semític nord-occidental, oriental i sud-occidental he trobat documentada una base consonàntica *wpy* de significat una mica derivat respecte al del verb hebreu, car en la forma bàsica implica la noció de 'ser segur': veg., en aquest sentit, acc. (*w*)*apû(m)* 'ser, esdevenir segur, evident' (AHW 1459), d'una base consonàntica *wpy*; j. aram. bab. *ypy* 'concedir l'autoritat d'un advocat' (pa., DJBA 539); àr. *waffā* (*wfy*) 'pagar un deute' (Kazimirski 1578); SAr. *wfy* 'ser segur, pagar un deute' (DOSA 137) i et. (en forma causativa) *ʔawaffaya* 'rebre, garantir, lliurar' (CDG 607).

Von Soden (AHW 1459) i Gesenius (421), i així també Buhl (1921: 309), Koehler (1951: 391) i Baumgartner (1967a: 404), posen en relació aquesta base consonàntica *wpy* 'ser segur' amb l'hbr. *yāpā^h* 'ser bell' (Gesenius 421); Leslau, emperò, creu dubtosa la connexió de l'hbr. *yāpā^h* 'ser bell' amb l'acc. *wapû* 'ser evident'.

La meua opinió, de resultes de la recerca etimològica, és que, *a priori*, totes les accepcions mencionades de la base consonàntica *wpy* han d'estar relacionades, per forma i per contingut, i cal que siguin derivades d'una arrel PS *wapay- que reconstrueixo amb el significat de 'ser bell; ser evident' i amb vocal temàtica *a* a causa de la seva semàntica estativa.

L'origen AA d'aquesta arrel, emperò, no és pas clar. Valorades totes les possibilitats, sóc de l'opinió que, en darrera instància, l'arrel PS *wapay- 'ser evident' ha de ser considerada una arrel deverbal de l'arrel AA **wVpVy-, que tindria el significat bàsic de 'discernir, jutjar'. Aquesta arrel AA, no reconstruïda ni en el HSED ni en Ehret (1995), es trobaria documentada en les llengües semítiques (< PS *wapay- 'ser bell, ser evident') i en eg. *wpi* 'obrir, dividir, jutjar, discernir, distingir' (CDME 59; cf.

també eg. *wpy* ‘decisió’, CDME 59, i eg. *íp* ‘comptar, pagar, reconèixer, revisar’, CDME 16). El significat de l’hbr. bíbl. *yâpâ^h* ‘ser bell, bonic’ fóra, doncs, respecte a l’arrel PS i AA d’on deriva, clarament secundari i derivat.

I. הָרָה ‘llançar, disparar’

PS **wur-* ‘llançar’ < AA ***war-* ‘llançar’

El verb transitiu *yârâ^h* ‘llençar, disparar’, d’una base consonàntica *wry*, apareix testimoniat en hbr. bíblic en les formes següents: qal (perf., impf. (suf. *â*), imperat. (*e*), inf. i ptc.); nif. (impf.) i hif. ‘ensenyar’ (perf., imperat. i inf. cstr.); quant a aquesta primera accepció bíblica, veg. Gesenius (434) i HAL (416).

Aquesta arrel verbal es troba documentada en totes les branques del semític, normalment sota l’aparença de verbs *tertiaie w:* veg. antic cananeu *yrw* ‘ser disparat’ (qal pass., DNWSI 471); ug. *yrw* ‘incendiar, disparar fletxes’ (DUL 983); j. aram. palest. biz. *ryy* ‘ensenyar, instruir’ (DJPA 245); j. aram. bab. *ryy* ‘instruir, prendre una decisió legal’ (DJBA 542); SAr. *wrw* ‘atacar’ (DOSA 148); àr. *warra* (*wrr*) ‘llançar’ (Dozy 1927: 801); et. *warawa*, *warrawa* ‘llançar, foragitar’ (CDG 618).

Quant al verb acc. *warû* ‘dirigir’, un verb de classe *u/u* i *i/i*, sóc de l’opinió que la reconstrucció de la base *wry* o *wrw* ha de ser d’acord amb la intransitivitat (-*w*) ‘llançar’ o de la transitivitat verbal (-*y*) *‘dirigir, guiar’. Sens dubte l’acc. *warû* ha de relacionar-se amb el PS **wur-* ‘llançar’ (quant a l’opinió contrària, cf. Leslau, CDG 618; que és del parer que la connexió de l’et. *warawa*, *warrawa* ‘llançar, foragitar’ amb l’acc. *warû* ‘dirigir’, que suggereix von Soden (AHW 1473), és improbable).

En les llengües etiòpiques més modernes, aquesta arrel verbal és testimoniada segons l’esquema *plpl*: te. *wârwâra* ‘llançar’, tna. *wârwârä*, amh. *wârâwwârä*, arg. *wârâwwârä*, gur. *wârâwârä*. Sens dubte, la forma de l’et. *waraya* ‘anunciar, narrar’ (CDG 618) cal que estigui emparentada amb les formes anteriorment mencionades (veg. te. *wâra* ‘anunciar’, *wâre* ‘comunicació’, tna. *wâre* ‘notícia’ i amh. *wâre* ‘novetat’).

L’arrel verbal biconsonàntica PS **wur-* ‘llançar’, que reconstrueixo sense ser allargada encara per la problemàtica que presenten les arrels *plp* amb relació a les incompatibilitats de les arrels PS i pel testimoni de les llengües semítiques, que testimonien la forma sota patrons reduplicats, geminats o *tertiaie infirmae*, té uns orígens molt antics: s’ha de remuntar a l’arrel verbal AA **war-* ‘llançar’ (HSED 527), testimoniada, a banda del PS **wur-*, en les llengües txàdiques orientals sota l’arrel verbal

*war- ‘llançar, disparar’ i en àgau, que conserva l’arrel amb reduplicació parcial: *wa-wVr- ‘llançar’.

II. הָרַף ‘regar’ (hif.)

PS *riw- /riy- ‘sadollar-se de beure’ < AA **rVw- ‘aigua’

La segona accepció del verb *yārā^h* es troba testimoniada a HAL (416), perquè de fet és una forma alternativa de *rāwā^h* I ‘sadollar-se (de beure)’.

El verb *yārā^h* II es troba testimoniad en la Bíblia hebrea únicament en les formes derivades següents: hif. (impf.) en Os 6,3 i 10,12. També en forma hof. (impf.) ‘ser regat’ en Pr 11,25.

Des del punt de vista etimològic i comparatiu, el verb *yārā^h* es una variació radical del verb *rāwā^h* (הָרַף) ‘saturar-se, sadollar-se (de beure)’, un verb que es troba testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf.), pi. (perf. i impf.), hif. (perf. i ptc.) i hof. (impf.). Veg., quant a aquesta darrera forma verbal bíblica, Gesenius (924) i HAL (1114); veg. també *infra* l’entrada corresponent a aquest verb bíblic d’aquest comentari etimològic.

La mateixa base consonàntica *rwy*, amb el mateix significat, es troba documentada en semític nord-occidental i semític sud-occidental: veg. DA, aram. antic, aram. ofic. i j. aram. ‘saturar-se’ (DNWSI 1063); aram. targ. *r^ewā[?]* (*rwy*) ‘saturar-se de vi’ (Jastrow 1459) i sir. *rəwī* (*rwy* i *rw[?]*) ‘sadollar-se de beure’ (LS 719); SA. *h-rwy* (hif.) ‘proporcionar el rec’ (DOS 482); àr. *rawiya* ‘beure fins a sadollar-se’ (AED 428) i et. *rawaya*, *rawya* ‘beure fins a sadollar-se, estar hidratat’ (CDG 478).

Quant a la reconstrucció AA de l’arrel PS *riw- / *riy- ‘sadollar-se de beure’, considero que aquesta arrel ha de ser considerada una arrel verbal denominativa del substantiu primitiu AA **rVw- ‘aigua’ (HSED 453), una arrel nominal testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: eg. *wrw* ‘toll’ (és la representació ortogràfica de *rVw-) i tx. occ. *ruw- ‘aigua, pluja’. Veg. també, encara que no apareix citat en el HSED, el testimoni de l’eg. *wr* ‘empassar-se’ (CDME 63).

Quant a la tercera accepció de *yārā^h* III ‘ensenyar’ (cf. j. aram. palest. biz. *yry* ‘ensenyar, instruir’, a DJPA 245, i j. aram. bab. *yry* ‘instruir, prendre una decisió legal’, a DJBA 542), testimoniada només en forma hif. en la Bíblia hebrea i documentada en HAL (416), veg. el comentari etimològic de l’entrada *yārā^h* I ‘llançar, disparar’, car des del

punt de vista etimològic ambdues accepcions han d'estar relacionades (així també a Gesenius 434).

כָּאָה 'estar desanimat, acovardit'

PS *kaʔay- 'ser tímid'

El verb d'estat *kāʔā^h* 'estar desanimat, estar acovardit', d'una base consonàntica *kʔy*, es troba testimoniats únicament en formes derivades, concretament en nif. (perf. i ptc.) i en hif. (inf. cstr.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (456) i HAL (433).

Pel que fa a la resta de les llengües semítiques, aquest verb hebreu es troba relacionat únicament amb una forma *plpl* de l'àr.: veg. *kaʔkaʔ* 'retrocedir tímidament' (Lane 2581). És possible, emperò, que la base consonàntica *kʔy* es trobi relacionada amb el sem. *khy*, *hky* 'ser dèbil': veg. *infra* els comentaris etimològics que exposo a l'entrada de *kāhā^h* I (Gesenius 462).

Malauradament, en la meua recerca etimològica no he pogut connectar d'una manera clara l'arrel PS *kaʔay- 'ser tímid' amb cap arrel nominal o verbal AA. La reconstrucció que dóna Ehret (1995: 202) d'una arrel verbal AA **kaʔ-, que tindria el significat de 'cobrir, amagar' i que es trobaria testimoniada en eg. *k3p* 'tapar, cobrir' (amb un determinatiu *-p* sufixat a l'arrel originària) i en cuix. *kaʔa 'petxina' no és prou satisfactòria.

L'eg. ha conservat dos substantius i un verb que formalment estan constituïts, com en el cas del semític, per una velar oclusiva sorda *k* i per una glotal oclusiva sorda ʔ; els testimonis de l'eg. antic que ofereixo a continuació són en aquest sentit molt interessants i podrien estar relacionats amb el PS *kaʔay- 'ser tímid': cf., en aquest sentit, eg. *k3i* 'pensar, planificar' (CDME 283), *k3t* 'pensament, intenció' (CDME 283) i *k3* 'ànima, esperit, voluntat, fortuna' (CDME 283).

כָּבָה 'apagar-se (el llum, el foc)'

PS *kab- 'cremar; apagar-se' < AA **kab- 'cremar, rostir'

El verb d'estat *kābā^h* 'apagar-se (el foc o el llum)', atesa la seva vocalització, prové d'una base consonàntica *kby*. Es troba testimoniats en el text bíblic masorètic en forma qal (perf., impf. *e* i inf. cstr.) i pi. (perf., impf. i ptc.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (459) i HAL (435).

Amb una base verbal *tertiaie infirmae*, aquest mateix verb es troba testimoniats en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. aram. ofic. *kby* 'apagar-se' (pa., DNWSI 485); aram. targ. *kēbāʔ* (*kby*) 'apagar-se' (Jastrow 608); j. aram. bab. *kby* 'extingir-se, apagar-se' (pe, DJBA 550); àr. *kabaʔ* 'apagar-se' (Lane 2582); veg. també el

substantiu del SA. *kby* ‘cremació d’encens’ (DOSA 239). L’accadi documenta l’arrel PS **kab-* en forma de verb geminat: veg. acc. *kabābu* ‘brillar’ (AHW 414; quant al verb acc., veg. Moscati 1946b: 269-272).

Com a base verbal *tertia infirmae*, només hi ha testimoniades aquestes formes. Formalment, emperò, considero que cal relacionar l’arrel verbal PS **kab-* ‘cremar; apagar-se’ –que ja reconstrueixo en l’estadi PS amb estructura biconsonàntica, a causa de la realització històrica d’aquesta arrel en les llengües històriques– amb l’arrel nominal reduplicada d’origen PS **kbb* > *kwkb* ‘estrella’: de fet, i per filar més prim, atès que l’arrel nominal PS **kbb* no es troba testimoniada en les llengües afroasiàtiques, cal considerar-la una arrel nominal deverbal del PS **kab-* ‘cremar; apagar-se’.

El substantiu PS **kbb* ‘estrella’ es troba documentat en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *kōkāb* (Gesenius 456), aram ofic. i pun. *kbb* (DNWSI 499), fen. *kbb* (DNSWI 449), sir. *kawkābō* (LS 320), ug. *kbb* (DUL 427), acc. *kakkabu* (AHW 421), SA. *kwkb* (DOSA 242), àr. *kawkab* (Lane 2623) i et. *kokab* (CDG 280).

L’arrel verbal PS **kab-* ‘cremar; apagar-se’ té un origen molt antic, car cal derivar-la de l’arrel verbal biconsonàntica AA ***kab-*, que significa ‘cremar, rostir’ (HSED 307), una arrel verbal testimoniada, a banda del PS **kab-*, en tx. centr. **kab-* ‘rostir’.

Paral·lelament a aquesta arrel verbal PS **kab-*, les llengües semítiques testimonien una base consonàntica geminada *kbb* que significa ‘encerclar’ i que, per aparença formal, podria trobar-se relacionada amb l’arrel verbal PS *suara* mencionada. Aquesta base consonàntica geminada del semític *kbb* ‘encerclar’ es troba documentada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. hbr. postbíbl. *kirkeb* ‘encerclar’ (< *kibkeb*, per assimilació); àr. *kabbaba* ‘fer forma rodona’ (Lane 2582) i et. *kababa* I (Leslau 273) ‘encerclar’. Quant a la bibliografia d’aquesta etimologia, veg. Baumgartner (1967a: 441-442).

Tot i la coincidència formal d’aquestes formes **kbb* ‘encerclar’ amb l’arrel PS **kab-* ‘cremar, apagar-se’, vull subratllar el fet que la forma geminada *kbb* ‘encerclar’ té un origen etimològic distint del PS **kab-* ‘cremar, apagar-se’, car provenen d’arrels verbals AA distintes: el PS **kbb* ‘encerclar’ cal que es remunti etimològicament a una arrel AA **kob-* que significa ‘doblegar’ i que es troba documentada, a banda de l’arrel geminada del semític, en tx. centr. **kwab-ay-* ‘doblegar’ (veg., quant a aquesta arrel, HSED 320).

כָּהָה 'ser dèbil, estar pàl·lid'

PS **kahay-* 'ser dèbil'

Quant a la base verbal consonàntica hebrea *khy*, Gesenius (462) i HAL (440) en donen dues accepcions diferenciades. La primera és formada pel verb d'estat *kāhā^h* I 'ser dèbil, estar pàl·lid', un verb que apareix testimoniats en hebreu bíblic en la forma qal (perf., impf. *e* i inf. abs.) i pi. (perf.).

Quant a les altres llengües semítiques, el verb hebreu cal que es trobi relacionat amb les formes verbals testimoniades en semític nord-occidental i sud-occidental: veg. j. aram. palest. biz. *khy* 'ser dèbil, aprimar-se' (DJPA 252); j. aram. bab. *khy* 'ser prim' (DJBA 554); àr. *kahiya* 'ser dèbil, covard' (Kazimirski 2: 940); et. *hakaya*, *ḥakaya* (noteu la metàtesi) 'ser dèbil, inactiu, defallir' (CDG 216). Veg. també les formes etiòpiques modernes següents: te. *hakka* (*hky*) 'ser indolent', tna. *hakäyä*, amh. *haket* 'indolència' (< ge'ez), una arrel que un cuix. és un préstec semític: bil. *hakay* 'cansat' i qem. *akēt* 'mandra'.

Holma (1914 ZA 28: 147) relacionà aquestes formes amb l'adj. acc. *akû* 'mutilat, dèbil, humil' (i d'altres arrels semítiques), però von Soden (AHW 30) considera *akû* un préstec del sumeri.

Gesenius (462) i HAL (440) fan la distinció entre el verb *kāhā^h* I 'ser dèbil' i el verb transitiu *kāhā^h* II 'fer retrets', un verb testimoniats només en forma pi. únicament en 1Sa 3,13 (כִּי מְקַלְלִים לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּהָה בָּם) 'perquè els seus fills es tornaren menyspreables i no li feien retrets') i que s'ha de relacionar amb l'aram. targ. *k^ehā[?]* (*khy*) 'rebutjar' (pa., Jastrow 615). La meua opinió és que ambdós verbs han d'estar relacionats etimològicament: per forma, perquè comparteixen la mateixa estructura radical; per significat, perquè l'estativitat originària de la forma bàsica 'ser dèbil' (qal) ha canviat la seva diàtesi cap a la transitivitat causativa en la forma derivada del verb hebreu (pi.): 'fer retrets = debilitar l'altre'. És per aquest motiu que considero que ambdues accepcions han de ser tractades des d'un punt de vista etimològic com una de sola.

Malauradament, la meua recerca etimològica no m'ha permès d'establir l'arrel AA originària d'aquesta arrel verbal PS **kahay-* 'ser dèbil', car a la bibliografia consultada no es troba documentada en cap llengua afroasiàtica.

כָּוָה 'cremar'

PS **kūy-* 'cremar' < AA **kaw-* 'cremar, fer foc'

El verb *kāwā^h* ‘cremar’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (ptc. כָּוַה a Jer. 23, 29; com a conjectura a HAL 441) i en forma nif. (impf.) en dos passatges:

- Is 43,2: אַשׁ לֹא תִכְוֶה בְּמִוּ - תִּלְךְ בְּמִוּ (‘si camines per foc, no et cremaràs’),
- Pr 6,28: אִם יִהְיֶה אִשׁ עַל-הַגְּחָלִים וְרַגְלָיו לֹא תִכְוֶנּוּ יָהּ (‘si algú camina sobre el foc, no se li cremaran els peus?’).

Veg., quant a aquest verb bíblic, Gesenius (464) i HAL (441). Aquesta arrel verbal es troba també testimoniada sota la forma d’una base consonàntica *kwy* en totes les branques del semític: veg. aram. targ. *k^lwā^o* (*kwy*) ‘cremar’ (Jastrow 618); j. aram. palest. biz. *kwy* ‘cremar’ (DJPA 253); j. aram. bab. *kwy* ‘cremar’ (pe., DJBA 558); acc. *kawû(m)* II ‘cremar, socarrar’ (AHW 466); àr. *kawā* (*kwy*) ‘cauteritzar’ (AED 995).

L’arrel semítica **kūy-* ‘cremar’ ha de derivar-se etimològicament de l’arrel verbal AA **kaw-* ‘cremar’ (HSED 315), una arrel testimoniada, a banda del PS **kūy-* ‘cremar’, en les famílies afroasiàtiques següents: tx. occ. **kaw-* / **kawVy-* ‘rostir’; tx. centr. **ku[w]-* ‘ser calent’; tx. or. **kVwiy-* ‘cremar’.

הָלַךְ ‘ser complet, acabat’

PS **kal-ay-* ‘ser complet’ < PS **kul(l)* ‘tot’

El verb d’estat *kālā^h* ‘ser complet, acabat’ (Gesenius 477) és documentat a la Bíblia hebrea uns 210 cops en les formes següents: qal (perf. i impf. *e*), pi. (perf.) i pu. (perf. i impf). La base consonàntica d’aquest verb hebreu ha de ser, atesa la vocalització de l’imperfectiu en *e*, *kly*. Veg. Gesenius (477) i HAL (454).

Aquesta arrel verbal estativa es troba també testimoniada, amb el mateix significat, en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. fen., hbr. epigr. i pun. (pi.) *kly* ‘acabar, finir’ (DNWSI 510); ug. *kly* ‘acabar, ser finalitzat, ser consumit’ (DUL 441), un verb que apareix testimoniats en els textos sota les formes G, D i N; j. aram. palest. biz. *kly* ‘acabar’ (DJPA 259); j. aram. bab. *kly* ‘ser acabat, consumit, morir’ (DJBA 582); SA. *kll* ‘dur a terme’ (DOS 246).

Gesenius (477) relaciona el verb hebreu amb l’acc. *kalû* V ‘retenir, detenir’ (AHW 428), un verb de classe *a/a*, la base consonàntica del qual és reconstruïda per von Soden com a *kl^o*. Segons la connexió que estableix Gesenius, doncs, també estarien relacionades les formes següents, totes les quals es remunten a una base consonàntica *kl^o*: hbr. bíbl. *kālā^o* ‘restringir, prevenir’ (Gesenius 476); aram. i sir. *kālā* (HALOT 475,

DNWSI 508 i LS 327); ug. ‘encerclar, envoltar’ (DUL 438); acc. *kalû* ‘detenir, refusar’ (CDA 6); àr. *kallaʿa* ‘retenir’ (Lane 2623) i et. *kalʿa* (*yǝklāʿ*) ‘prohibir, prevenir’ (CDG 281).

Sóc de l’opinió, emperò, que aquesta base consonàntica *klʿ* ha de derivar possiblement de l’arrel verbal AA **kol-* ‘retornar, fer voltes’ (HSED 1474), una arrel testimoniada en tx. occ. **kwal-* ‘retornar’ i en cuix. or. **koll-* ‘caminar entorn’. Veg. també, en aquest sentit, Ehret (1995: 197), el qual reconstrueix una arrel AA ***kal-* ‘anar entorn’.

Tot i que l’etimologia i la formació d’aquesta arrel no és prou clara ni definitiva, el cert és que, tant per la forma, l’estructura, com pel significat, sembla una arrel verbal d’origen denominatiu, atès que en AA no hi ha cap arrel que se li pugui relacionar. Considerem, seguint doncs aquesta via, que l’estatiu hebreu *kālāʰ* ha de ser entès com un verb denominatiu del subst. *kl* ‘totalitat’, testimoniats en totes les branques de les llengües semítiques: veg. hbr. bíbl. *kwl* (Gesenius 481); fen., pun., aram. antic i ofic., nab. *kl* (DNWSI 500); ug. *kl* (DUL 436); acc. *kalû* (AHW 427); àr. *kull* (Lane 3002) i et. *kʷəll* (CDG 281).

Quant a la base geminada verbal *kll* com a arrel originària del sem. *kul(l)* ‘tot’, veg. Baumgartner (1967: 457). Sóc de l’opinió que el substantiu hbr. *kallā* ‘núvia, esposa’, l’acc. *kallātu* i l’ug. *kl-t* no han de ser relacionats amb aquesta arrel, car deriven de l’arrel nominal AA ***kal-* ‘jove, nora’ (HSED 310), un substantiu testimoniats, a banda del PS **kall-* ‘jove, núvia’, en tx. occ. **kalya-* ‘dona’ i en les llengües del Rift **kwalaʿ-* ‘vídua’.

Sóc del parer, però, i segueixo la teoria de del Olmo i Sanmartín (veg. DUL 440), que la base consonàntica semítica *kll*, que té el significat d’‘acabar, completar’, és, també en aquest cas, un denominatiu del substantiu *kl* ‘tot’: veg. ug. *kll* ‘acabar, finalitzar’ (DUL 440), un denominatiu de *kl* I ‘totalitat’. Veg. també hbr. *kālāl* ‘completar, perfeccionar’; Gesenius (480) relaciona aquesta forma amb els verbs *kll* que tenen el significat d’‘envoltar, encerclar’: veg. et. *kallala* ‘envoltar, protegir, encerclar’ (CDG 283). L’àr. *kallala* ‘coronar (II)’ (Kazimirski 2: 918) és un denominatiu històric. Quant a l’àr. *ʔiklīl* ‘corona’ (Kazimirski 2: 919) i l’et. *ʔaklīl* ‘corona, diadema’, (CDG 15) són considerats d’origen arameu, talment com l’hbr. *kālīlā* (Wagner 1966: 64).

Quant al substantiu et. *ʔaklīl*, és considerat per Leslau (CDG 15) un arabisme. Amb relació al significat radical d’‘envoltar, encerclar’, veg. Barth (ZDMG 1887: 605).

Quant a l'origen radical de l'acc. *kalīlu*, veg. Zimmern (1917²: 36), von Soden (AHW 476) i Kaufman (1974: 63).

Quant a l'et. *kalaya* (*yəkli*) 'mesurar' (CDG 284), sembla una forma reconstruïda de *maklit*, una mesura de pes: veg. Pankhurst (1970, I: 55). Dillmann (822) ho compara amb l'àr. *kayyāl* 'mesura' (Lane 3005). *A priori*, però, sembla que, per estructura, el verb et. *kalaya* és l'originari, mentre que el subst. *maklit* cal que sigui considerat derivat (amb el prefix *ma-*). La meua proposta és entendre el verb et. com a verb denominatiu de l'arrel nominal PS **kalVy-* 'recipient' (entès com a mesura de pes; veg. acc. *kalû* i hbr. *kēlī*), una arrel que es remunta a l'arrel AA **kal-Vy-* 'recipient' (HSED 311), una arrel que possiblement està relacionada amb l'arrel nominal **kol-* 'carabassa, recipient' (HSED 321).

כָּנָה 'anomenar amb cognom, designar'

PS **kaniy-* 'cridar (pel nom)' < AA ***kaniy-* 'cridar (pel nom)'

El verb *kānā^h* es troba testimoniats en hebreu bíblic només en formes derivades (la forma *qal* no existeix, doncs): en forma pi. (impf.) i en pu. (impf.). És un verb que en forma pi. significa 'anomenar amb cognom, designar, donar un nom (a algú)'. Veg., quant a aquesta forma verbal, Gesenius (487) i HAL (460).

Amb una mateixa base consonàntica *kny*, aquest verb, que es troba documentat en semític nord-occidental i en semític sud-occidental i en semític oriental: veg. fen. (pi.) *kny* 'designar' (DNWSI 519); aram. targ. *kannē* (pa.) (*kny*) 'cridar (pel nom)' (Jastrow 648); j. aram. palest. biz. *kny* 'titllar, anomenar' (DJPA 263); j. aram. bab. *kny* 'modificar una expressió' (pa., DJBA 588); àr. *kanā* (*kny*) 'fer al·lusió a' (Kazimirski 2: 938). L'acc. *kanû(m)* 'tenir cura de, atendre' equipara vocàlicament la forma D amb la G i és reconstruït per von Soden (AHW 440) amb la base consonàntica *knw*.

És molt possible que l'arrel PS **kaniy-* 'cridar (pel nom)' estigui relacionada amb el verb derivat et. *mkny*, *ʔamaknaya* 'dir excuses, emprar com a pretext, buscar excuses' (veg. CDG 340).

L'arrel PS **kaniy-* 'cridar (pel nom)' ha de derivar etimològicament de l'arrel AA ***kaniy-* 'cridar (pel nom)' (HSED 331), testimoniada, a banda del PS, en eg. *kny* 'cridar (algú)', veg. WAS (5: 132).

כָּסָה 'cobrir, tapar'

PS **kasiy-* 'cobrir' < AA ***kuc-* 'roba'

El verb transitiu i de semàntica clarament causativa *kâsâ^h* ‘cobrir, tapar’ es troba testimoniats en hebreu bíblic en les formes verbals següents: qal (només ptc. act.); nif. (perf. i inf. cstr.); pi. (perf., impf. i imperat.); pu. (perf. i ptc.) i hitp. (impf.). Veg., quant a aquesta forma verbal, Gesenius (491) i HAL (464).

En totes les branques del semític he trobat testimoniada aquesta arrel verbal, amb el mateix significat i amb una base consonàntica *ksy*: veg. fen., aram. DA, aram. ofic. i j. aram. *ksy* (pi., pa.) ‘cobrir, tapar’ (DNWSI 523); j. aram. palest. biz. *ksy* ‘cobrir, tapar’ (DJPA 265); j. aram. bab. *ksy* ‘cobrir, tapar, vestir’ (DJBA 591); sir. *ksō* (LS 337); ug. *ksy* ‘cobrir-se un mateix’ (D ‘tapar’, > *mks* ‘flassada’, DUL 466); acc. *kašû* (*kšy*) ‘cobrir, tapar’ (AHW 463), un verb de classe *i/i*, la base consonàntica del qual ha de ser *kšy*; àr. *kasā* (*ksw* i *ksy*) ‘vestir, cobrir’ (2 ac., AED 969). Quant als substantius deverbals derivats d’aquesta arrel verbal, veg., com a *corrigenda* del HSED (325), Diakonoff-Kogan (1996: 33).

La recerca etimològica del verb hebreu *kâsâ^h* sembla aparentment clara. L’arrel PS **kasiy-* ‘cobrir’, que reconstrueixo amb aquest esquema vocàlic per raó de la denominativitat de l’arrel, sembla una arrel verbal denominativa de l’arrel nominal AA ***kuc-* ‘roba’ (HSED 325), documentada també en eg. *k3s* ‘tipus de roba’. Tenim així en aquest cas un clar exemple d’arrel verbal denominativa d’un substantiu originàriament biconsonàntic, que en l’estadi PS ha estat allargada per un determinatiu sufixat *-y* que dóna a l’arrel verbal una clara semàntica causativa.

קָפַר ‘subjugar, apaivagar; (LXX) capgirar, destruir’

PS **kapiy-* ‘capgirar’ < PS **kapp-* ‘mà’ < AA ***kap-* ‘mà’

El verb agentiu i transitiu *kâpâ^h* no té un significat en hebreu específicament clar, perquè és un verb que apareix únicament testimoniats un sol cop en la Bíblia, concretament en el llibre de Pr 21,14 (forma qal, impf. *ē*): מַתֵּן בַּצְדִּיקָהּ? קָפַר-הָאָרָץ ‘un present fet amb discreció apaga la ira’. Quant a aquest hàpax verbal, veg. les informacions que es donen en Gesenius (495) i en HAL (468).

Gesenius (495) tradueix el verb en qüestió amb un significat de ‘subjugar’, mentre que el HAL (468) ho fa amb el d’‘apaivagar’ i, a més a més, notifica que el significat de l’hebreu modern és ‘capgirar’. La versió dels Setanta (Rahlfs 2: 218) tradueix el verb hebreu amb el grec ἀνατρέπει que significa ‘capgirar, destruir’. Quant a les diferents interpretacions etimològiques d’aquest hàpax verbal, veg. Greenspahn (1984: 128-129).

La forma es troba emparentada sens dubte amb els següents verbs *tertiaie infirmae* i *mediae geminatae* documentats en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental: veg. hbr. bíbl. *kāpāp* ‘corbar, capgirar’ (Gesenius 496); aram. *k^lpāʾ* (*kpy*) ‘llogar’ (Jastrow 658); j. aram. palest. biz. *kpy* ‘abatre, caure’ (DJPA 266); j. aram. bab. *kpy* ‘forçar’ (pe., DJBA 594); acc. *kepû* ‘doblegar, flexionar’ (CDA 18), d’una base consonàntica *kpy*, i acc. *kapāpu(m)* ‘corbar, tòrcer’ (cl. *a/u*; G, D, Š; AHW 442); àr. *kafā* (*kf^ʾ*) ‘fer girar’ (Kazimirski 2: 911).

Entorn de l’etimologia incerta d’aquest verb, ofereixo a continuació la meua hipòtesi. El hàpax verbal bíblic *kāpā^h* podria ser considerat un verb denominatiu del subst. PS **kapp-* ‘palmell de la mà, planta del peu’, un substantiu que es troba documentat amb el mateix significat en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *kāp* (Gesenius 496); aram. ofic. *kp* (DNWSI 528); sir. *kappō* (LS 339); ug. *kp* (DUL 452); acc. *kappu* (AHW 444); àr. *kaff* (Lane 658) i et. *kaf* ‘palmells, planta del peu’ (CDG 276).

Les bases verbals geminades (tipus *kpp*) testimoniades en les llengües semítiques foren, també en aquest sentit, arrels verbals denominatives i a la vegada variacions radicals de les arrels de tercera radical *y* (*kpy*).

Des de la perspectiva camiticosemítica, el substantiu PS **kapp-* ‘mà’ prové, al seu torn, del substantiu primitiu biconsonàntic AA ***kap-* ‘mà’ (veg. HSED 312 i Ehret 1995: 199), una arrel nominal testimoniada també en eg. *kp* ‘mans de l’enemic escapçades dels braços’ (WAS 5: 118). Quant a la reconstrucció PS i AA d’aquesta arrel verbal, veg. també Ehret (1995: 501 i 199), respectivament.

I. קָרַח ‘excavar’

PS **kir-* ‘excavar, fer talls’ < AA ***kur-* ‘navalla’

Gesenius i HAL separen en tres arrels verbals distintes la base consonàntica *kry*. La primera d’aquestes accepcions, *kārā^h* I, significa ‘excavar’; la segona, ‘comerciar’, i la tercera, ‘oferir un banquet’. Un cop duta a terme la recerca etimològica pertinent, vull subratllar el fet que certament les tres arrels verbals mencionades, tot i la semblança formal, cal que siguin diferenciades des del punt de vista etimològic. Passo a continuació a comentar-les.

El primer d’aquest verbs és *kārā^h* I, que significa ‘excavar’ (veg. Gesenius 500 i HAL 472), un verb d’una base consonàntica *kry* que es troba documentat en la Bíblia hebrea masorètica sota les formes *qal* (perf., impf. *e* i ptc.) i *nif.* (impf.).

En totes les branques del semític he trobat testimoniats el mateix verb en forma d'arrel dèbil o d'arrel reduplicada: veg. hbr. bíbl. *kwr* II (Gesenius 468), un verb de significat dubtós que podria voler dir 'excavar'; pun. *kry* 'foradar' (DNWSI 535); aram. targ. *k^éráʔ* (*kry*) 'cavar' (Jastrow 666); j. aram. palest. biz. *kry* 'apilonar, amuntegar' (DJPA 269); j. aram. bab. *kry* 'excavar' (DJBA 600); ug. *kry* 'excavar' (DUL 458); acc. *karû* III 'excavar' (AHW 453), un verb de classe *i/i*, la base consonàntica del qual ha de ser *kry*; àr. *karā* (*kry*) 'cavar (un canal)' (AED 965) i àr. *karkara* 'tallar en peces grans' (Kazimirski 2: 888); et. *karaya* I 'cavar, fer forats, excavar, fer talls' (CDG 294) i et. *karkara* 'moldre rudimentàriament, de manera basta' (Leslau 291).

Leslau fa derivar, amb reserves, del verb et. *karaya* I 'cavar', el verb et. *karaya* II 'excitar, enrabiarse' (CDG 295) i relaciona aquesta segona forma amb el verb et. *k^waraya* 'enrabiarse' (CDG 295). Considero, emperò, que la segona accepció de *karaya* 'excitar, enrabiarse' no s'ha de relacionar pas amb l'arrel PS **kir-* 'excavar, fer talls', car el seu origen etimològic ha de ser un altre: concretament, faig derivar el verb et. *karaya* II 'excitar, enrabiarse' i el verb *k^waraya* 'enrabiarse' de l'arrel AA estativa **kor-* que significa 'estar enrabiarse' (HSED 323), una arrel biconsonàntica testimoniada en moltes de les llengües afroasiàtiques: veg. tx. occ. **kwar-* 'odi, disgust'; àgau **kwar-* 'estar enrabiarse'; saho-afar **kur-* 'odi'; omot. **kar-* 'estar enfadat'.

El testimoni de les llengües semítiques, amb relació a aquesta arrel AA **kor-* 'estar enfadat', és molt interessant des del punt de vista històric i mereix un comentari. El HSED (323) fa derivar d'aquesta arrel AA ***kor-* 'estar enfadat' l'arrel verbal PS **kVrVh-* 'ser infeliç, estar disgustat', car així apareix testimoniada en les llengües semítiques. És, doncs, aquesta arrel estativa PS una arrel verbal allargada per un determinatiu radical *-h* que, sufixat a l'arrel, dóna a l'arrel semítica un clar significat estatiu. Sóc de l'opinió que els dos verbs del geʕez, *karaya* II 'excitar, enrabiarse' (CDG 295) i *k^waraya* 'enrabiarse' (CDG 295) han de relacionar-se amb l'arrel AA i la PS suara comentades. El cas del geʕez, emperò, és particular, car l'arrel s'ha vist allargada per un sufix radical *-y* (transitivador en aquest cas), i no pas pel determinatiu sufixat *-h* que en les altres llengües semítiques dóna el significat estatiu a l'arrel. Com s'explica aquest canvi? La meua hipòtesi és que els motius són deguts al canvi de diàtesi i d'argumentalitat verbal: en geʕez, *karaya* II és un verb plenament transitiu, agentiu i causatiu de semàntica (***estar enfadat < *fer enfadar algú*); per altra banda, el verb et. *k^waraya* 'enrabiarse, i.e., enrabiarse un mateix' tampoc no se'l pot considerar estatiu, car

ha canviat la diàtesi originària envers la veu mitjana, d'aquí que el sufix radical de l'arrel sigui *-y* i no pas *-h*.

Ofereixo a continuació la meua hipòtesi etimològica. Totes les bases consonàntiques semítiques suara comentades, testimoniades sota les formes *kry*, *kwr*, *krkr* i que tenen el significat d'‘excavar, fer talls’, han de remuntar-se a una antiga arrel nominal AA ***kur-* ‘navalla’ (veg. HSED 328; són, per tant, arrels verbals denominatives), una arrel nominal no documentada en PS (sí, emperò, en forma d'arrel verbal), però testimoniada en eg. *krkr* ‘navalla’ (WAS 5: 136), tx. or. **kur-* ‘navalla’ i Rift **kirar-* ‘destral’.

Quant a la reconstrucció AA d'aquesta arrel, veg. també Ehret (1995: 200), el qual reconstrueix per a l'AA una arrel ***kûr-* amb el significat d'‘excavar’. Amb relació a les isoglosses semàntiques del significat verbal ‘excavar’ en les llengües AA, veg. Bender (2007: 12).

II. קָרָה ‘comerciar, comprar’

PS **kar-iy-* ‘comprar’ < AA ***kir-* ‘robar’

El verb agentiu *kârâ^h* II significa ‘comerciar en’ (^(l)), ‘comprar’ (tr.). En la Bíblia hebrea es troba documentat en diferents passatges només en forma qal (impf. *e*) i en nif. (conjectura a HAL 473). Quant a aquesta segona accepció, cf. les informacions que es donen en Gesenius (500) i en HAL (472).

Amb relació a la resta de les llengües semítiques, aquest verb es troba també testimoniad en forma de base consonàntica *kry* en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. pun. *kry* ‘comprar’ (DNWSI 535) i àr. *karā* (*kry*) ‘llogar’ (Lane 3000).

Des del punt de vista camíticosemític, la meua recerca m'ha conduït a considerar la possibilitat que l'arrel verbal PS **kariy-* ‘comprar’, que reconstrueixo amb vocalització temàtica en *i*, i allargada per un determinatiu radical sufixat *-y* a causa de la transitivitat, derivi de l'arrel verbal AA ***kir-*, que significa ‘robar’ (HSED 319) –el PS té una derivació semàntica: cf. AA ‘robar, *i.e.*, endur-se per força’ i PS ‘comprar, *i.e.*, endur-se amb intercanvi’–, una arrel testimoniada també en les llengües afroasiàtiques: veg. tx. occ. **kir-* ‘robar’ i werizoid **kere^s-* ‘robar’.

III. קָרָה ‘oferir un banquet’

PS **kariy-* ‘oferir un banquet’

La tercera arrel verbal de la base consonàntica *kry* és *kārā^h* III, un verb transitiu que podria significar ‘fer un banquet, convidar’, una forma verbal que apareix únicament en dos passatges bíblics (impf. de la forma qal):

- 2Re 6,23, amb un ac. intern regit format pel hàpax nominal *kērā^h* ‘banquet’: נִיְכַרְהָ לָהֶם כְּרָה גְדוֹלָה נִיאֲכָלוּ (‘i [el rei] els oferí un gran banquet i menjaren’).
- Jb 40,30: יִכְרוּ עָלָיו חֲבֵרָיִם (‘els amics l’ofereixen en banquet’; en aquest passatge la LXX llegeix ἐνστυτόνται, i.e. ‘convidar a menjar’, un hàpax verbal també en la llengua grega que s’ha de relacionar amb l’adj. ἐνστυτός, -ά, -όν ‘convidat públic’, un títol honorífic a Esparta; veg. Liddell-Scott 573 i Rahlfs 2: 340).

Paral·lelament a aquests dos passatges que documenten la forma en imperfectiu qal, com a conjectura, el HAL (473) recull la possibilitat de llegir l’inf. hif. הִכְרִית en lloc de la forma הִכְרִית, ‘convidar a un banquet’ (2Sa 3,35).

Gesenius (500) ens remet directament al testimoni de l’acc. *karû* ‘portar’, *kirêtu* ‘banquet’, *kireti iškun* ‘ell oferí un banquet’, però el cert és que ni von Soden (AH) ni el CAD donen notícia d’aquestes formes (veg. Delitzsch 1896: 352).

L’origen etimològic del verb hebreu no és gens clar; en cap cas no ha de ser relacionat (tot i que així s’esdevé a HAL 473) amb el verb transitiu acc. *qerû(m)*, ass. *qarā’u(m)* (sem. *qr²*) ‘cridar, convidar (algú a quelcom)’ (AHw 918), un verb de classe *i/i*, tot i que en assiri antic i mitjà vocalitza com els verbs de classe *a/a*, car les correspondències fonològiques PS entre la velar oclusiva sorda *k* i la uvular oclusiva sorda *q* no ho permeten.

Paral·lelament a la raresa d’aquesta forma, hi ha un subst. en SAr., *krwm* ‘àpat festiu o ritual’ (Gese-Höfner-Rudolph 1970: 332 s.), el qual ha de ser relacionat amb el verb hebreu que comentem. Això no obstant, tot i els problemes etimològics que presenta aquest verb hebreu, potser caldria relacionar-lo amb el substantiu PS **karr-* ‘xai’ (veg. acc. *karru*, ug. *kr* i hbr. *kar*), una arrel nominal que deriva de l’arrel nominal AA ***kar-* ‘xai’ (HSED 313), testimoniada també en les llengües afroasiàtiques: veg. berb. **kVrVw-* / **kVrVy-* ‘xai’ (una arrel nominal derivada, car apareix allargada pels sufixos **-w* i **-y*); tx. occ. **karwa-* ‘ovella; xai’ i cuix. or. **kar-* ‘cabra’.

Com a conjectura, el HAL (473) ofereix encara una quarta acceptió de la base consonàntica *kry* (*kârâ^h* IV), un verb que significa ‘lligar-se’ i que es troba testimoniats un sol cop en la Bíblia hebrea en forma de perf. (qal) al SI 22,17:

יְדֵי וְרַגְלָי קָרַרְתִּי ‘m’han lligat les mans i els peus’

Les interpretacions d’aquest passatge que donen les traduccions i les versions antigues de la Bíblia estan relacionades amb la idea de ‘lligar’ (Àquila i Símmac), per una banda, i la de ‘perforar, clavar’ (LXX i Vulgata), per l’altra. Cf., en aquest sentit, els testimonis següents:

- LXX: ὤρυξαν (ao.) ‘perforaren, foradaren’ (veg. Rahlfs 2: 20)
- α’: ἐπέδησαν (ao.) ‘lligar, travar’
- σ’: ὡς ζητούντες δῆσαι ‘lligar, subjectar, els assalariats, els treballadors’
- Vulgata: *foderunt manus meas et pedes meos* (veg. Vulg. 10: 79).

La lectura que proposa HAL (473) és קָרַרְתִּי (testimoniats a dos manuscrits) en lloc del més ben testimoniats קָרַרְתִּי / קָרַרְתִּי. Aquest mateix diccionari compara aquesta forma amb el verb còncav àr. *kwr* ‘entortolligar-se un turbant’ (Lane 2637).

Des d’un punt de vista etimològic, però, considero que aquesta forma verbal ha de relacionar-se amb la primera acceptió, *kârâ^h* I, que, com ja hem vist, significa ‘excavar, foradar’ (Gesenius 500, HAL 472), lectura seguida per la LXX i sant Jeroni (no pas per Àquila ni Símmac, que llegeixen ‘lligar’), un verb que, des d’una perspectiva etimològica i comparativa, es troba testimoniats en totes les branques del semític en forma d’arrel dèbil o d’arrel reduplicada: veg. hbr. bíbl. *kwr* II (Gesenius 468), un verb de significat dubtós que podria voler dir ‘excavar?’; pun. *kry* ‘foradar’ (DNWSI 535); aram. targ. *k^erâ[?]* (*kry*) ‘cavar’ (Jastrow 666); ug. *kry* ‘excavar’ (DUL 458); acc. *karû* III ‘excavar’ (AHW 453), un verb de classe *i/i*, la base consonàntica del qual ha de ser *kry*; àr. *karā* (*kry*) ‘cavar (un canal)’ (AED 965) i àr. *karkara* ‘tallar en peces grans’ (Kazimirski 2: 888); et. *karaya* I ‘cavar, fer forats, excavar, fer talls’ (CDG 294) i et. *karkara* ‘moldre rudimentàriament, de manera basta’ (Leslau 291). Per a més informació, veg. l’entrada corresponent a la primera acceptió.

Totes les bases consonàntiques semítiques suara comentades, testimoniades sota les formes *kry*, *kwr*, *krkr* i que tenen el significat d’‘excavar, fer talls, foradar’, han de remuntar-se a una antiga arrel nominal AA ***kur-* ‘navalla’ (HSED 328) (són, per tant, arrels verbals denominatives), una arrel nominal no documentada en PS (sí, emperò, en

forma d'arrel verbal), però testimoniada en eg. *krkr* 'navalla', tx. or. **kur-* 'navalla' i Rift **kirar-* 'destral'.

Quant a la reconstrucció AA d'aquesta arrel, veg. també Ehret (1995: 200), el qual reconstrueix per a l'AA una arrel ***kûr-* amb el significat d'excavar'. Amb relació a les isoglosses semàntiques del significat verbal d'excavar' en les llengües AA, veg. Bender (2007: 12).

כָּשָׂה 'atipar-se'

PS **kVs-* 'moldre, mastegar' < AA ***kus-* 'friccionar, moldre'

El verb d'estat *kāśā^h* 'atipar-se (de menjar)' és un hàpax bíblic que apareix testimoniats únicament al Càntic de Moisès, en el llibre del Dt 32,15, en forma de perf. qal: כָּשִׂיתָ עִבִּיתָ עִבִּיתָ שְׂמֵנֶיךָ וְיִבְעֹטוּ עֲלֶיךָ שֶׁמֶן וְשֶׂרֶוֹן (‘Jeixurun s’engreixà i tirava guitzes, gras, fornit i corpulent’; cf. LXX: ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπδατύθη, veg. Rahlfs 1: 347). Amb relació a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (505) i HAL (478).

Quant a la interpretació etimològica d'aquest hàpax verbal bíblic, veg. Greenspahn (1984: 131). Quant a la traducció d'aquest hàpax en les antigues versions aramees, veg. Greenspahn (1984: 59).

La comparació semítica m'ha permès relacionar l'hàpax bíblic amb altres formes verbals que he trobat testimoniades en totes les branques del semític en forma de verbs dèbils, geminats i reduplicats: veg. hbr. bíbl. *kāsas* 'fer bocins'; sir. *kas* 'fer bocins' (LS 336); acc. *kasāsu(m)* 'esmicolar' (AHW 453) (> *kissatum* 'pinso'); àr. *kašā* (*kš'*) 'atipar-se de menjar' (Lane 2613) i *kaskasa* 'moldre, esmicolar' (Kazimirski 2: 899); et. *k^wasaya I* 'separar, destruir, dissoldre' (CDG 296).

L'arrel verbal PS **kVs-* 'moldre, mastegar', que reconstrueixo biconsonànticament atesos els diferents patrons verbals que ja documenten les llengües semítiques en l'època històrica, és molt antiga, i considero que ha de ser derivada de l'arrel verbal AA **kus-*, que significa 'friccionar, moldre' (HSED 328), testimoniada, a banda del PS **kVs-*, en tx. occ. **kus-* 'friccionar' i en tx. centr. **kwas-* 'fregar'. Aquesta arrel verbal AA ***kus-* 'friccionar, moldre', crec que ha d'estar relacionada amb l'arrel nominal AA ***kos-* 'dents' (HSED 324) i l'arrel verbal AA ***kos-* 'foradar, tallar' (HSED 324) i així mateix amb l'arrel AA estativa **kus-* 'ser petit' (HSED 328).

לָאָהַ 'ser feixuc, impacient'

PS **la²ay-* 'ser dèbil; ser poderós (per antisèmia)' < AA ***la²-* 'estar cansat, malalt'

El verb d'estat *lā²ā^h* 'ser feixuc, impacient' es troba testimoniats en el text bíblic masorètic en les formes següents: qal (impf. *e* i inf.); nif. (perf. reflex.); hif. (perf., impf. i inf. cstr.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (521) i HAL (487).

Quant a la relació d'aquest verb hebreu amb el semític, val a dir que l'arrel verbal PS **la²ay-* es troba documentada en totes les branques del semític: veg. ug. *l²y/w* 'assecar-se, afeblir-se (II)' (DUL 488); j. aram. *l²y* 'ser feixuc' (DNWSI 561); aram. targ. *l²ī* (*l²y*) 'ser pesat' (Jastrow 686); j. aram. palest. biz. *l²y* 'ser pesat' (DJPA 275); j. aram. bab. *l²y* 'ser pesat' (DJBA 616); sir. *l²iy*, *l²ay* 'ser dèbil' (LS 354); àr. *ʔal²ayā* 'ser lent, cansat' (Freitag 1837). Veg. també l'adj. acc. *la²ū(m)* (*šerru*) 'dèbil (nen lactant)' (AHW 540), la base consonàntica del qual és reconstruïda per von Soden com a *l²y*.

Quant al primer significat del verb ugarític *l²y/w*, *i.e.*, 'conquerir, dominar per força' (> subst. msc. ug. *lan* 'poder'), un verb documentat també amb el verb acc. *le²ū(m)* (*l²xī*) 'poder; dominar' (AHW 547), potser s'hauria de relacionar, per antisèmia, amb el verb hebreu *lā²ā^h* i amb l'arrel PS **la²ay-*.

Paral·lelament a les formes verbals documentades que acabo de mencionar, l'àr. té documentat un verb *plpl*, *la²la²a*, que significa 'bellugar la cua' (Fleisch 1944: 217); quant a aquesta darrera forma, Leslau (CDG 321) la posa amb relació a l'et. *lawlawā* 'moure la llengua, badallar' (CDG 321) i amb *lawala* 'estar nerviós, ser bellugadís' (CDG 321). La meua opinió és que aquestes formes no s'haurien de relacionar amb el PS **la²ay-*, ans haurien de derivar de l'arrel PS **lūy* 'entortolligar, doblegar' (HSED 1658), una arrel que, al seu torn, deriva de l'arrel verbal AA ***lawV²y-* 'entortolligar, doblegar'.

Però, quant al verb hebreu *lā²ā^h* 'ser feixuc', considero que aquesta forma ha de ser derivada, per forma i per semàntica, de l'arrel PS estativa (originàriament biconsonàntica) que reconstrueixo com a **la²ay-* 'estar cansat', la qual deriva de l'arrel AA estativa **la²-* 'estar cansat, malalt' (HSED 353), una arrel verbal que es troba testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: tx. occ. **la²-* 'malaltia' i tx. or. **law-* 'esdevenir dèbil per manca d'aigua (les plantes)'.

לָהָהַ 'afeblir-se'

PS **lahay-* 'afeblir-se' = PS **la²ay-* 'ser dèbil' < AA ***la²-* 'estar cansat, malalt'

El verb d'estat *lāhā^h* 'afeblir-se' és un hàpax en la Bíblia hebrea, car apareix testimoniats únicament en Gn 47,13, en forma qal (impf. apocop.): קָנַעַן מִפְּנֵי הָרָעָב

וְאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן 'Egipte s'afeblia, i Canaan, a causa de tanta fam' (cf. LXX ἔξέλιπεν, veg. Rahlfs 1: 78). Amb relació a aquesta forma verbal, veg. Gesenius (529) i HAL (495).

Al Pentateuc samarità aquesta forma apareix escrita amb les consonants *wl^l*, un imperfet apocopat, doncs, d'una base consonàntica *l^h* (**l^hy*) 'ser feixuc, impacient' (Gesenius 521). Quant a la relació amb les altres llengües semítiques, vegeu-ne l'entrada corresponent.

Aquesta forma també es troba relacionada amb el verb quadrilíter de l'hebreu bíblic *lhlēha* (לְהִלְחֵה), un verb estatiu que significa 'estar astorat' (Gesenius 529) i que apareix testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en un passatge (Pr 26,18) en forma de participi (subst.) hitpalpel. Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. la forma *plpl* de l'àr. *lahlaha* 'ser lleuger (un teixit)' (Kazimirski 1033) i el sir. *lahleh* 'estar astorat'.

Des d'un punt de vista morfològic, està estretament lligat amb el verb hebreu *lāhā^h* 'afeblir-se' (Gesenius 529), que és una variant del més ben testimoniats verb d'estat *lā^hā^h* 'ser feixuc, impacient' (Gesenius 521), de base consonàntica *l^hy*.

I. הָלַךְ 'estar unit'

PS **lūy-* 'lligar, doblegar' < AA ***lūy-* / ***lay-* 'entortolligar, doblegar'

De la base consonàntica hebrea *lw^h*, Gesenius i HAL en distingeixen dues accepcions verbals diferents, les quals, certament, han de tenir un origen etimològic distint. La primera és formada pel verb d'estat *lāwā^h* I 'acompanyar' (intr.), 'estar unit', un verb estatiu que en hbr. bíblic es troba documentat sota les formes següents: qal (tardà) (impf. *e*) i nif. (perf., impf. i ptc.). Veg., quant a aquesta forma verbal, Gesenius (530) i HAL (496).

Una base consonàntica *lwy* es troba també àmpliament documentada en totes les branques del semític: veg. aram. *l^lwā^h* (*lwy*) 'acompanyar' (veg. DNWSI 569 i Jastrow 697); aram. targ. *lawwē* 'acompanyant' (Jastrow 697); j. aram. palest. biz. *lwy* 'acompanyar, escortar' (DJPA 279); j. aram. bab. *lwy* 'acompanyar, viatjar amb algú' (DJBA 620); ug. *lwn(y)* 'seguidor, company' (DUL 507), derivat d'una base cons. *lwy* 'acompanyar, seguir'; acc. *lawûm* II 'envoltar, encerclar' (< *lwy*) (AHW 541); àr. *waliya* 'ser proper' (veg. AED 1288) i àr. *lawā* (*lwy*) 'enrotllar' (Lane 3015); et. *lawaya* 'enrotllar' (CDG 322). Totes aquestes formes han de derivar-se de l'arrel verbal PS **lūy-* 'lligar, doblegar'.

Tot i així, per a l'hebreu bíblic Gesenius (530) no estableix aquesta relació, car fa la distinció entre *lāwā^h* I 'acompanyar' (estatiu d'un verb testimoniati) i *lāwā^h* III, una arrel verbal no testimoniada en hebreu bíblic que estaria relacionada amb el semític *lwy* 'envoltar, encerclar'.

La meua opinió, havent dut a terme la recerca etimològica, és que totes les formes verbals suara mencionades del semític s'han d'explicar a través de l'arrel semítica **lūy-* 'enrotllar, doblegar', que deriva de l'arrel verbal AA ***lūy-* / ***lay-* 'enrotllar, lligar', una arrel molt antiga que es troba testimoniada també en les llengües afroasiàtiques següents: veg. tx. occ. **lawya* 'doblegar' i tx. centr. **lay-* 'encerclar' (veg. HSED 359).

II. הָלַץ 'prendre en préstec, apropiar-se'

PS **laway-* 'apropriar-se' < (?) AA ***lVw-* 'recollir, agafar'

Gesenius (531) i HAL (496) fan derivar d'una arrel verbal distinta de l'anterior el verb *lāwā^h* II 'prendre en préstec, apropiar-se', un verb que es troba testimoniati en el text bíblic masorètic sota les formes següents: qal (perf., impf. *e* i ptc.) i hif. (perf., impf. i ptc.).

Gesenius posa en relació aquesta forma amb l'àr. *laway* 'retardar el pagament d'un deute', veg. Barth (1893: 12) i AED (1038); i el HAL (496) hi afegeix també el testimoni del SAr. *lw²* 'persona embargada'. Certament, ambdues formes, per forma i per semàntica, han d'emparentar-se amb el verb bíblic *lāwā^h* II. L'origen etimològic AA d'aquesta arrel verbal PS **laway-* 'apropriar-se' no és clar. Això no obstant, hi ha la possibilitat de relacionar aquesta arrel verbal PS amb l'arrel verbal AA ***lVw-* '(re)collir, agafar, prendre', testimoniada, a banda del semític, en les llengües afroasiàtiques següents: eg. *nw*, *nwy* 'collir, acumular'; cuix. **laaw-* 'prendre'. Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel verbal AA, veg. Ehret (1995: 407). Quant a la relació semàntica entre el tx. **lw* 'cel' i el AA ***lVw-* 'recollir, agafar', veg. Ehret (id.): 'Semantics: pick up > raise, put above > above'.

I i II. מָחָה 'esborrar, aniquilar'

PS **mahiy-* 'esborrar, destruir' (tr.) < AA ***mahay-* 'vent, tempesta'

En tractar del verb hebreu *māḥā^h*, Gesenius (562) i HAL (537-538) fan la distinció de dues arrels verbals distintes. Les dues accepcions s'haurien de tractar

conjuntament, car són de l'opinió que provenen de la mateixa arrel verbal, tal com exposo a continuació.

La primera d'aquestes accepcions significa 'netejar, esborrar, aniquilar' i es troba testimoniada en hebreu bíblic en la forma *qal* (perf., impf. (*e*), imperat., inf. i ptc.), en *nif.* (perf. i impf.) i en *hif.* (impf. i inf.).

La segona accepció de *māḥāḥ*^h (Gesenius 562), significa 'colpir' i en hebreu bíblic es troba testimoniada únicament en Nm 34,11 sota la forma de perf. consec. *qal* (és un *hàpax verbal*): וַיִּמְחָה עַל-צַדְיָהוּ קְדֵמָה (‘i [la frontera] ha d’atènyer –lit. ‘colpir’– el vessant oriental del mar de Genesaret’ (la LXX llegeix *καταβήσεται*, és a dir, ‘baixar fins’, veg. Rahlfs 1: 280).

La meua recerca etimològica em mena, emperò, a concloure que la primera i la segona accepció que ens facilita Gesenius de *māḥāḥ*^h han de ser, per anàlisi interna de la forma i per comparació semítica, formes derivades de la mateixa arrel verbal PS.

Comentem-ne ara els testimonis de les altres llengües semítiques. La base consonàntica *mḥy/w* es troba testimoniada en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental: veg. fen. i hbr. epigr. *mḥy* ‘esborrar’ (DNWSI 612); aram. targ. *m^eḥāḥ* ‘esborrar’ (Jastrow 736); j. aram. bab. *mḥy* ‘colpir’ (DJBA 655); ug. *mḥ(-w/y)* ‘netejar, esborrar’ (DUL 538); j. aram. palest. biz. *mḥy* ‘colpir’ (DJPA 300); àr. *maḥā* (*mḥw/y*) ‘esborrar’ (Lane 3018); et. *maḥawa* (*yəmḥaw*) ‘desarrelar, extreure, llançar’ (CDG 337).

L’acc. té un verb, *maḥû(m)*, que significa ‘delirar; tronar, formar-se (una tempesta)’ (AHW 586 i CAD *m1*: 115), la base consonàntica del qual és reconstruïda per von Soden sota la forma *mḥy*: és precisament l’accadi, el testimoni semític més antic, la llengua que ens documenta en aquest cas el significat verbal més proper a l’arrel originària.

Així doncs, considero que l’arrel PS **maḥiy-* ‘esborrar, destruir’ (tr.) ha de ser derivada de l’arrel nominal AA ***maḥay-* ‘vent, tempesta’ (HSED 372), una arrel testimoniada, a banda del PS **maḥiy-*, en eg. *im3ḥ* ‘turbulència’ (amb metàtesi respecte a l’arrel original i amb -3- vocàlica), veg. WAS (1: 81).

III. מָחַ *‘tenir gust de medul·la’*

PS **muḥh-* ‘medul·la, cervell’ < AA ***muqeq-* ‘medul·la, cervell’

< (?) AA ***muq-* ‘ser humit’

Una tercera accepció del verb hebreu *māḥā^h* es recull a HAL (538). Aquesta forma verbal es troba testimoniada en hebreu bíblic únicament un sol cop en Is 25,6 en la forma pu. (ptc.: ם?חמך ם? חמך 'de plats gustosos').

Tal com notifica el HAL (538), el participi *memuḥāyim* pot ser interpretat, des del punt de vista de la transmissió manuscrita, com a participi pu. d'una arrel *tertiaie yod* (*mhy*), *tertiaie alef* (*mh[?]*) o *mediae geminatae* (*mhh*). Totes aquestes arrels verbals són variacions radicals denominatives del substantiu PS **muḥḥ-* 'medul·la, cervell', que, a diferència de l'arrel verbal denominativa testimoniada únicament en hebreu bíbl., es troba documentat en totes les branques del semític: veg. ug. *mḥ* 'medul·la, cervell' (DUL 538); fen. *mḥ* 'medul·la' (DNWSI 610); hbr. bíbl. *moaḥ* 'moll de l'os' (en Jb 21,24; HAL 537); aram. j. *mōaḥ* i *mōḥā[?]* 'medul·la, cervell' (Jastrow 740); sir. *mauḥā* 'cervell' (LS 379); acc. *muḥḥu* 'crani' (AHw 667); àr. *ma/uḥḥ* 'medul·la' (Lane 2691).

Des del punt de vista afroasiàtic, el HSED (389) relaciona el PS **muḥḥ-* 'medul·la, cervell' amb l'arrel nominal del tx. centr. **mVqyaq* 'cervell' i en reconstrueix l'arrel nominal AA ***muqeḡ-* 'medul·la, cervell' (HSED 389). Aquest mateix diccionari comenta la possibilitat que aquesta arrel nominal geminada i allargada ja en AA pugui derivar-se de l'arrel verbal estativa AA **muḡ-* 'ser humit' (HSED 389), testimoniada en berb. **mVḡ-* 'ser humit' i en tx. or. **muk-* 'esbandir'.

Tipològicament parlant, aquest diccionari equipara aquesta relació amb l'arrel verbal ie. **mezg-* 'mullar, submergir', d'on es deriven els subst. següents: skt. *majjan-* 'cervell', av. *mazga* 'cervell' i esl. **mozgъ*.

חמך 'enumerar, assignar'

PS **man-iy-* 'comptar, triar, provar' < AA ***man-* 'conèixer, provar'

El significat del verb transitiu *mānā^h* és el de 'comptar, enumerar, assignar'. Aquest verb es troba àmpliament testimoniad en la Bíblia hebrea en les formes següents: qal (perf., impf. *ē*, imperat., inf. cstr. i ptc.); nif. (perf., impf. i inf. cstr.); pi. (tardà i poet., perf. i impf.); pu. (ptc. pl.). D'aquesta arrel verbal deriven els dos substantius hebreus següents: *mānā^h* 'part, porció' i la mesura *mānē^h* 'mina'. Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (584) i HAL (567).

Aquesta arrel verbal és testimoniada també en totes les branques del semític amb una base consonàntica *mny* o *mnw*: veg. pun. i aram. antic *mny* 'enumerar, assignar' (DNWSI 660); ug. *mny* 'concedir, atorgar, decidir el destí' (?) (DUL 565); j. aram. palest. biz. *mny* 'comptar' (DJPA 317); j. aram. bab. *mny* 'enumerar' (DJBA 686); acc. *manû(m)*

V ‘comptar, proporcionar’ (AHW 604), un verb que a l’origen és de classe *u/u* i més tardanament de classe *i/i*, i la base consonàntica de la qual prové és *mnw/y*; veg. també àr. *manā* (*mny*) ‘assignar, proporcionar’ (Kazimirski 2: 1158) i SAr. *mnw* ‘proporcionar’ (Müller 1962: 102).

No és clar si aquesta base verbal estaria relacionada amb una de paral·lela, *mny*, que significa ‘voler, estimar, desitjar’: veg. acc. *menû(m)*, *manû(m)* ‘estimar’ (AHW 645), un verb de classe *i/i*, relacionat amb el verb derivat de l’et. *tamannaya* (< *mny*) ‘voler, desitjar’ (CDG 352) i amb l’àr. *manā* (*mny*) ‘voler, desitjar (V)’ (Kazimirski 2: 1158).

Jensen (1887: 427-8) relacionà aquesta arrel verbal amb la base consonàntica semítica *mny* ‘comptar’, que acabem de comentar, a la qual dóna un significat original ‘pensar > comptar > desitjar’. Quant a la problemàtica d’aquesta arrel amb relació a l’ug., veg. DUL (565), on s’especifica la bibliografia següent: Cooper (1988: 22); Margalit (1976: 178) i (1984: 123); Dietrich-Loretz (1980: 183) i Aartun (1982: 1-14); Dressler (1976: 394); Dijkstra-De Moor (1975: 199).

Sóc de l’opinió que aquesta segona base *mny* ‘voler, desitjar’ s’ha d’entendre separatament de la primera, car tenen orígens AA etimològics diferents (tot i que en l’estadi PAA haurien d’estar relacionades). El PS **mny-* ‘desitjar’ potser s’hauria de relacionar amb l’AA. ***min-* ‘voler’, una arrel verbal testimoniada en tx. centr. **min-* ‘voler’ (veg. HSED 1772). Per altra banda, el PS **maniy-* ‘comptar, triar, provar’ ha de derivar etimològicament de l’arrel AA ***man-*, que significa ‘conèixer, provar’ i que es troba testimoniada en les altres famílies afroasiàtiques: veg. tx. occ. **man-* ‘conèixer’; tx. centr. **man-* / **mun-* ‘entendre, analitzar’; cuix. or. **man-* ‘ment’.

מָסָה ‘moldre, dissoldre’

PS **masay-* ‘moldre’, cf. AA ***mVsaw-* / ***mVsay-* ‘cereal’

El verb *māsā^h* ‘moldre, dissoldre, ser líquat’ es troba testimoniad en la Bíblia hebrea únicament en forma hif. (perf. i impf.), veg. Gesenius (587) i HAL (572).

Quant a la resta de les llengües semítiques, una base consonàntica dèbil (*tertia* *y/w*) i geminada (*mss*), amb el significat originari de ‘moldre’, es troba documentada en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *māsas* ‘dissoldre, moldre’ (intrans; Gesenius 587); ug. *mss* ‘liquar, dissoldre’ (DUL 583); aram. targ. *m^esā[?]* (*msy*) ‘dissoldre’ (Jastrow 806); j. aram. palest. biz. *msy* ‘moldre, dissoldre’ (DJPA 320); j. aram. bab. *msy* ‘condensar, coagular’ (pe. DJBA 690); sir. *māsā* (*m^sw*) ‘moldre, consumir’ (LS 396); acc.

mesû ‘rentar, purificar’ (cl. *i/i* < *msy*) (AHW 647); àr. *mašša* ‘dissoldre’ (Lane 2716) i et. *masawa* ‘moldre, liquar’ (CDG 368).

És molt possible que l’arrel verbal PS **masay-* ‘moldre’ hagi de ser relacionada amb l’arrel nominal AA ***mVsaw-* / ***mVsay-* ‘cereal’ (HSED 1817), un substantiu testimoniats en les llengües afroasiàtiques: veg. eg. *msw.t* ‘menja feta a partir de blat’ (WAS 2: 136) i tx. centr. **mVsaw-* ‘mill’.

מַצָּה ‘desaiguar, drenar; pressionar’

PS **maš-iy-* ‘extreure’ < AA ***maç-* ‘premsar, tallar’

El verb *māšā^h* ‘desaiguar, drenar’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf.) i nif. (perf. i impf.). Aquest verb té com a paral·lel la forma geminada *māšaš* ‘desaiguar’, testimoniada únicament en Is 66,11 (impf. qal), del qual verb deriva el substantiu fem. *maššā* ‘pa sense llevat’ (veg. Gesenius 595 i HAL 590). Quant a l’hbr. bíblic *māšā^h*, veg. Gesenius (594) i HAL (587).

Quant a la resta de les llengües semítiques, aquest mateix verb es troba testimoniats en semític nord-occidental (*tertiaie infirmae* i *secundae geminatae*) i en semític sud-occidental (*secundae geminatae*): veg. aram. *m^ešaš* (HALOT 624 i DJPA 326); aram. targ. *m^ešā²* ‘extreure (líquid)’ (Jastrow 826); j. aram. palest. biz. *mšy* ‘extreure’ (DJPA 325) i *mšš* ‘xuclar’ (DJPA 326); j. aram. bab. *mšy* i *mšš* ‘xuclar’ (DJBA 699 i 701); sir. *mš²* (LS 398); sir. *meš* (*mšš*) ‘extracció’ (LS 398); ug. *mšš* (ptc. act. G) ‘extreure’ (DUL 589); àr. *mašša* ‘extreure’ (Lane 2717); et. *mašša* ‘extreure’ (CDG 370). Aquestes formes també es troben relacionades amb l’acc. *mazû* II ‘esprémer’ (*mzy*) (AHW 637) i amb l’àr. *mazza* ‘extreure’ (Lane 2710).

Des d’un punt de vista històric, considero que l’arrel verbal PS **mašiy-* ‘extreure’, que reconstrueixo amb vocal temàtica *i* atesa la seva transitivitat verbal, ha de derivar de l’arrel verbal AA ***maç-* ‘premsar, tallar’ (HSED 370), una arrel documentada també en tx. occ. **maç-* ‘premsar’ i en omot. **maçç-* ‘tallar’.

מָרָה ‘ser contrari, rebel’

PS **mar-ay-* ‘ser fort’ < AA ***mar-* ‘ser fort; recuperar-se’

El verb d’estat *mārā^h* significa ‘ser contrari, rebel’ i es troba testimoniats en hebreu bíblic en forma qal (perf., inf. abs. i ptc.) i en hif. (perf., impf., inf. cstr. i ptc.). Veg., quant a l’entrada d’aquest verb, Gesenius (598) i HAL (598).

Quant a la comparació amb les altres llengües semítiques, una base biconsonàntica *mr-* es troba testimoniada en semític nord-occidental, oriental i sud-occidental en forma d'arrels geminades, reduplicades o dèbils: veg. l'ug. *mr(r)* II 'enfortir' (DUL 577); j. aram. palest. biz. *mry* 'rebel·lar-se' (DJPA 331); j. aram. bab. *mry* 'ser intransigent'; af. 'vexar' (DJBA 706); acc. *marmaru* 'tenir salut' i àr. *maraya* (III) 'disputar amb' (AED 1062) (> *marīr-* 'ser fort').

Per la seva forma i la seva semàntica, aquesta arrel verbal estativa PS **maray-* 'ser fort', que reconstrueixo amb vocalisme *a* per la seva semàntica estativa, ha de ser remuntada a l'arrel verbal estativa i biconsonàntica AA ***mar-* 'ser fort; recuperar-se' (HSED 277), documentada també en tx. occ. **mar-* 'recuperar-se'. Veg., quant a aquesta arrel AA, la reconstrucció que ofereix Ehret (1995: 308). Veg. també, en aquest sentit, el testimoni de l'eg.: *mr* '(estar) malalt, dèbil' (adj., CDME 110; vb., WAS 2: 95), *mr(.t)* 'malaltia' (WAS 2: 96)

Paral·lelament a aquesta arrel PS **mar-* 'ser fort', cal reconstruir en PS una segona arrel verbal, també estativa, i d'estructura idèntica, **mar-*, que significa 'ser amarg', que es troba documentada en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *mārar* 'ser amarg' (> *mar* 'amarg, amargor', veg. Gesenius 600); aram. ofic. *mrr* 'ser amarg' (DNWSI 696); acc. *marārum* 'ser amarg' (AHW 609); àr. *marīr* 'ser amarg' (Lane 2701); et. *marara* (*mrr*) 'ser amarg, ser provocat' (Leslau 360).

Aquesta arrel PS **mar-* 'ser amarg' deriva, al seu torn, de l'arrel verbal AA **mar-* 'ser agre' (HSED 1734), una arrel documentada també en altres llengües afroasiàtiques: veg. eg. *m3* 'esdevenir agre' (amb prefix *Ĝ*) i tx. occ. **mar-* 'agre'.

הַשִּׁיב 'extreure, netejar'

PS **mašuw-* / **mašuš-* 'netejar'

El verb transitiu *māšā^h* 'extreure, netejar' es troba testimoniad en la Bíblia hebrea únicament en dos passatges: en Ex 2,10 (perf. sf. qal) i en 2Sa 22,17 (impf. sf. hif. = qal). Veg., quant a aquest verb bíblic, Gesenius (602) i HAL (607).

Amb relació a la resta de les llengües semítiques, aquest verb es troba documentat a totes les branques del semític en forma de verb *tertiaef infirmaef* o *secundae geminataef*: veg. aram. targ. *m^ešā[?]* 'rentar (les mans, la cara)' (Jastrow 850); j. aram. bab. *mšy* 'rentar, netejar' (DJBA 712); acc. *mašāšu* 'netejar' (*a/u*) (AHW 624); àr. *masā* (*maw*) 'netejar (els camells)' (Kazimirski 2: 1107). Malauradament no he pogut trobar ni en ug. ni en et. cap arrel que es pugui relacionar amb aquesta forma.

Reconstrueixo l'arrel PS **mašuw-* / **mašuš* 'netejar' amb vocalització temàtica *u* en vista dels els exemples documentats de l'accadi (un verb de classe *a/u*) i de l'àr., un verb de tercera radical *w*.

נָאָה ‘ser agradable, convenient’

< PS *^ʔawiy- ‘desitjar’ < PS ^ʔaw / *haw- ‘desig’ < AA **haw- ‘desig’

El verb d'estat *nāʔā^h* ‘ser agradable, convenient’ (Gesenius 610) es troba testimoniats en la Bíblia hebrea només en forma *piʕel* (perf.) en els tres passatges següents:

- Sl 93,5 (הַנְּהַלְתָּ לְבֵיתְךָ נְאֻהָ - קִדַּשְׁתָּ יְהוָה) ‘la santedat escau a casa teva, Senyor’.
- Is 52,7 (מֵאֵין אֹו עַל-הַהַרִּים רְגִלֵי מְבַשֵּׂר) ‘que en són, de bonics, per les muntanyes els peus de l’herald de bones noves’.
- Ct 1,10 (וְנְאֻו לְהִיָּךְ בְּתָרִים) ‘que en són, de boniques, les teves galtes entre les arracades’.

Segons ja indica Gesenius (610), aquest verb *nāʔā^h* podria derivar de la base verbal ^ʔwy ‘desitjar’, *i.e.* ‘ser desitjable, bell’ (veg. Gesenius 16 i HAL 621). Atès que la base consonàntica *nʔy* no es troba en les altres llengües semítiques (*i.e.*, ni en et., ni en ug., ni en acc., tampoc en àr.), és molt probable que aquest verb hebreu derivi d’aquesta base consonàntica, que tampoc no es troba testimoniada amb aquest significat en la resta de les llengües semítiques.

Atès el cas, la forma hebrea *ʔāwā^h* I ‘desitjar’ (Gesenius 16), un verb testimoniats només en formes derivades (pi. i hitp.) podria ser un verb denominatiu del subst. msc. hbr. *ʔaw* ‘desig’, un substantiu que es troba testimoniats en ug. sota la base consonàntica *hwt*.

Faig derivar, doncs, el verb hebreu *nāʔā^h* de l’arrel verbal PS *^ʔawiy- ‘desitjar’, la qual, segons crec, podria ser denominativa del substantiu primitiu PS *^ʔaw- / *haw- ‘desig’, documentat en el substantiu hbr. *ʔaw(wā)* ‘desig’ (Gesenius 16) i en ug. *hwt* ‘paraula’. Aquest substantiu ha de derivar de l’arrel nominal AA **haw- ‘desig’ (HSED 259), una arrel testimoniada també en cuix. or. *haw- ‘desig; desitjar’.

נָדָה ‘foragitar, excloure’

PS **nad-iy-* ‘foragitar’ / **nad-ad-* ‘anar-se’n’ < AA ***nad-* / ***nid-* ‘anar-se’n, caminar’

El verb *nāda^h* ‘foragitar, excloure’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea només en forma pi. (ptc. pl.), en els dos passatges següents:

- Llibre d’Amós 6,3 (אֵיךָ יִסְרְאוֹל יִסְרְאוֹל) ‘així foragiteu el dia del desastre’)
- Llibre d’Isaïes 66,5 (שְׂנֵאִיכֶם מְנַדְּיכֶם) ‘els germans vostres que us detesten i us exclouen’).

Quant a aquestes dues formes verbals bíbliques, veg. HAL (635) i Jenni (1968: 239). Amb relació a la resta de les llengües semítiques, una base consonàntica *ndy* es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític oriental: veg. mo. *ndy* ‘excloure’ (DNWSI 717); j. aram. palest. biz. *ndy* ‘ruixar, espargir’ (DJPA 341); j. aram. bab. *ndy* ‘foragitar, excomunicar’ (DJBA 730) i acc. *nadû(m)* III ‘llançar’ (AHW 705) (*i/i*), un verb de base consonàntica *ndy*.

Paral·lelament a aquestes variacions radicals, l’hbr. documenta una forma *pll*, el verb *nâdad*, que significa igualment ‘anar-se’n, fugir’ (Gesenius 622), un verb testimoniad en forma qal (perf., impf., inf. cstr. i ptc.), po^{al} (perf. consec.), hif. (impf.), hof. (impf.), hitpo^{lel} (impf.), i que es veu també testimoniad en totes les branques del semític: veg. ug. *ndd* ‘anar-se’n’ (DUL 620); àr. *nadda* (Lane 2777); acc. *nadâdum*, un verb de classe *i/i*, que apareix en neobabilònic, el significat del qual podria ser el de ‘cedir’ (< aram.?, veg. AHW 700, CAD n/1 41).

Quant a aquesta arrel geminada *ndd* i especialment a la forma ug., veg. DUL (620); veg. també Tropper-Verreet (1988: 345), els quals reconstrueixen per a aquesta arrel la base consonàntica **d(w)d*, una arrel verbal que, per la seva estructura morfològica (són excepcionals les arrels **plp* en PS i, sempre, de caràcter secundari) no es troba testimoniada en cap de les llengües semítiques.

L’hbr. documenta també el hàpax verbal *nâdâ²* ‘foragitar’ (*Kt*, veg. Gesenius 621), testimoniad només en forma hif. (impf. 3 msc. sg.) al llibre de 2Re 17,21, que és, de fet, com ho notifica Gesenius, un *Kt*, car el *Qr* hauria de ser *wayyaddah* (וַיַּדְּדָה), d’una base consonàntica *ndy*. Quant a aquesta forma *nd²*, veg. Dillmann (1865: 681), Buhl (1921: 486) i Gesenius (621), els quals la comparen amb l’et. *nad²a* (*yândâ²*) ‘menar, foragitar, afanyar’ (CDG 385); Leslau relaciona aquesta forma amb l’àr. *nadaha* ‘fer caminar (camells)’, ‘foragitar (algú)’ (AED 1117). Quant a la interpretació del hàpax bíblic *nâdâ²*, veg. Greenspahn (1984: 134).

Von Soden relaciona aquest verb amb una base consonàntica *ydy* (quant a l’hbr., veg. Gesenius 392) i *wdy* (quant a l’et., veg. CDG 605), que significa també ‘llançar’. Aquesta mateixa arrel verbal també existeix en altres llengües semítiques: aram. targ. *’ôdi* (*ydy*) (af.) ‘admetre’ (Jastrow 564); ug. *ydy* (DUL 958) i àr. *’awdâ* (< *wdy*) ‘endur-se (mort), destruir’ (Lane 3051).

Quant a la relació de l’acc. *nadû* amb l’arrel semítica *wdy*, ni del Olmo-Sanmartín (DUL 958), ni Leslau (CDG 605), ni Gesenius (392) les posen en relació, ans només von Soden (705).

La meua opinió etimològica, feta la recerca prèvia, és que l'arrel verbal PS **nadiy-*, que reconstrueixo en *-iy* a causa del seu significat clarament causatiu (***anar-se'n* → **fer que se'n vagi*, *i.e.*, foragitar), deriva al seu torn de l'arrel verbal intransitiva AA ***nad-* / ***nid-* 'anar-se'n, caminar' (HSED 394), una arrel documentada, a banda del PS, en ber. **nVyVd-* 'caminar'; eg. *nwd* 'moure's' (< **nVd-*, veg. WAS 2: 225); tx. occ. **nVd-* 'anar-se'n' i tx. centr. **nad-* 'arribar'.

Tenim en aquest cas un bon exemple de com una arrel originàriament intransitiva, d'estructura biconsonàntica, pot ser allargada, mitjançant un sufix *-iy* que li dóna una semàntica causativa a la nova arrel.

נָחַן 'plorar, lamentar; commoure's'

PS **nah-ay-* / **nah-aw-* 'ser dèbil; estar commogut' < AA ***neh-* 'ser dèbil, prim'

El verb *nāhā^h* 'plorar, lamentar' es troba documentat en la Bíblia hebrea únicament tres cops, en forma qal (perf. i impf., en Mi 2,4 i Ez 32,18) i nif. (impf., en 1Sa 7,2). Quant a aquesta forma verbal, veg. Gesenius (624) i HAL (638), el qual fa la distinció entre *nāhā^h* I 'lamentar' (qal; perf. i impf., a Mi 2,4 i Ez 32,18) i *nāhā^h* II 'simpatitzar amb' (nif.; impf., a i 1Sa 7,2). Aquestes tres formes verbals han de ser tractades des d'un punt de vista etimològic com a pertanyents a una mateixa arrel verbal.

En la resta de les llengües semítiques es troba testimoniada també una base consonàntica *nhy/w* en totes les branques del semític: veg. aram. targ. *n^ehe* (*nhy*) 'moure, estar commogut' (Jastrow 881); et. *nəhya* 'reposar, trobar consol, estar tranquil' (CDG 394); SAr. *nhy* 'confessar, reconèixer' (Müller 1962: 104). Relacionada amb l'arrel verbal PS **nahay-* / **nahaw-* 'ser dèbil; estar commogut' potser es troba l'àr. *wahana* 'ser dèbil, perdre força' (Kazimirski 2: 1618), l'estructura del qual s'ha d'explicar de resultes d'una metàtesi.

Des d'un punt de vista camiticosemític l'origen etimològic no és clar. L'arrel PS **nahay-* / **nahaw-* 'ser dèbil; estar commogut' podria estar relacionada amb l'arrel estativa AA ***naw-* (HSED 399), una arrel d'origen biconsonàntic que en la forma PS s'hauria allargat mitjançant un determinatiu **h* de connotacions clarament estatives. Ehret (1995: 318), emperò, reconstrueix per a l'AA una arrel verbal ***neh-* 'ser dèbil, prim', testimoniada, a banda del PS, en eg. *nhy* 'una mica, uns quants, alguns' (WAS 2: 280) i en cuix. **neh-* 'ser prim'.

I. הַנְּאִי 'embellir, ornamentar'

nāwā^h 'embellir' (hif.) = *nā^hā^h* 'ser agradable' < PS *^ʔ*awiy-* 'desitjar'

< PS *^ʔ*aw-* / **haw-* 'desig' < AA ***haw-* 'desig'

El verb *nāwā^h* 'embellir, ornamentar' es troba testimoniats en hebreu bíblic únicament, si la lectura és correcta, en hif. (impf.), concretament en Ex 15,2: יְהַנְּאִי אֶל־הוֹי אֲבוֹתַי ('lloaré el Déu del meu pare', lit. 'l'embelliré (amb pregàries)'); la LXX llegeix δοξάζω, veg. Rahlfs 1: 111). Quant a aquesta arrel verbal, cf. Gesenius (627) i HAL (641).

La resta de les llengües semítiques no tenen testimoniada una forma semblant (cf., emperò, l'àr. *nawwaha* 'cridar fort', a Kazimirski 1373). Així i tot, sembla que la forma està relacionada amb la base consonàntica *n^h* 'ser agradable' (quant a aquest verb, vegeu-ne l'entrada corresponent en aquest estudi etimològic i Gesenius 610) que sembla que sigui un verb derivat de la base consonàntica ^ʔ*wh* 'desitjar', i.e. 'ser desitjable, bell' (Gesenius 16), una base que tampoc es troba testimoniada amb aquest significat o un de semblant en la resta de les llengües semítiques.

Faig derivar, doncs, el verb hebreu *nāwā^h* de l'arrel verbal PS *^ʔ*awiy-* 'desitjar', la qual, segons crec, podria ser denominativa del substantiu primitiu PS *^ʔ*aw-* / **haw-* 'desig', documentat en el substantiu hbr. ^ʔ*aw(wā)* 'desig' (Gesenius 16) i en ug. *hwt*. Aquest substantiu ha de derivar de l'arrel nominal AA ***haw-* 'desig' (HSED 259), una arrel testimoniada també en cuix. or. **haw-* 'desig; desitjar'.

II. הַנְּוִי 'residir, habitar' (intr.)

PS **nawiy-* 'residir' < PS **naw-* 'assentament; estepa', cf. AA ***niwiy-* 'herba'

El verb intransitiu *nāwā^h* 'residir, habitar' sembla un denominatiu del subst. *nāweh* 'assentament'; aquest verb hebreu es troba testimoniats només en forma qal (impf.) en la Bíblia hebrea masorètica, en Hb 2,5 (וְלֹא יִנְּוִי 'i no hi romandrà'). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (627) i HAL (641).

Sóc de l'opinió que el verb hebreu *nāwā^h* ha d'estar relacionat amb el verb intransitiu accadi *nawû(m)* II, *namû(m)* III G 'anar, tornar a l'estepa/desert' (AHW 771), un verb també denominatiu del substantiu *nawûm* I 'estepa, pasturatge', derivat d'una base consonàntica *nwy*.

Gesenius posa en relació la forma hebrea amb la base consonàntica àr. *nwy*, d'on sorgeix el verb *nawā*, que presenta dos significats ben diferents: 'proposar-se, tenir intenció de', per una banda, i, en les formes derivades (II, III, VIII), 'anar-se'n, absentar-

se' (intr., veg. AED 1188 i Lane 3040), per l'altra. Considero que, des d'un punt de vista històric, la base consonàntica *nwy* de l'àrab no ha de relacionar-se amb el verb hebreu o accadi suara mencionats, car etimològicament han de derivar d'una arrel distinta: per una banda, l'accepció àr. *nawā* 'proposar-se, tenir intenció de', cal que sigui derivada de l'arrel AA **naʔ-* / ***naw-* / ***nay* 'veure; saber' (HSED 393), una arrel testimoniada també en les llengües afroasiàtiques: veg. ber. **nVn-* 'veure'; eg. *nw* 'veure'; tx. occ. **naʔ-* / **nay-* 'veure'; tx. centr. **naʔ-* / **niʔ-* 'veure'; cuix. or. **nay-* 'aprendre'. Per l'altra, la segona accepció de l'àr. *nawā* '(intr.) anar-se'n, absentar-se' (II, III, VIII), cal que derivi d'una arrel AA diferent; considero que ha de ser relacionada amb l'arrel verbal intransitiva AA ***nan-* (amb reduplicació) que significa 'anar-se'n, caminar' (HSED 398), testimoniada també en les llengües afroasiàtiques: veg. ber. **nVn-* 'anar-se'n (a través)'; eg. *nny* 'anar-se'n' (amb -y de sufix); tx. centr. **nan-* 'anar-se'n' i cuix. or. **nan-* 'anar al voltant, caminar'.

D'un origen etimològic distint d'aquestes dues formes testimoniades en àrab, considero que ha d'entendre's l'arrel PS **nawiy-* 'residir', una arrel verbal denominativa d'on deriven els verbs de l'hebreu i de l'accadi: ambdues formes són denominatives del substantiu PS **naw-*, que reconstrueixo amb el significat d' 'assentament; estepa', una arrel nominal molt antiga que podria derivar de l'arrel nominal AA ***niwiw-* 'herba' (HSED 405), un substantiu que es troba testimoniad en eg. *nywyw* 'tipus de planta' (WAS 2: 203) i en tx. centr. **nVwVw-* 'herbei'.

נָזַד 'ruixar, esquitxar'

PS **nad-* 'fluir, vessar' (metàtesi) < AA ***zan-* 'fluir, vessar'

De la base consonàntica hebrea *nzh*, Gesenius en dóna dues accepcions diferenciades. El primer verb, *nāzāʔ* I, significa 'ruixar, esquitxar' i es troba documentat en hebreu bíblic en impf. de la forma *qal* (vocalitzat en *e*) i hif. (perf., impf., imperat. i ptc. cstr.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (633) i HAL (645).

La base biconsonàntica **nd-* es troba documentada també en totes les branques del semític en forma de verbs *tertiaef infirmaef* o *mediaef geminataef*: veg. aram. targ. *nēdāʔ* (< *ndy*) 'espargir' (Jastrow 878) i sir. *ndaʔ* 'ruixar' (LS 415; noteu el canvi regular PS **d* > aram. *d*); acc. *nezū* (AHW 784) 'ruixar', d'una hipotètica base consonàntica *nzʔī*; àr. *ndd* 'orinar' (Kazimirski 2: 1231).

El semític sud-occidental té testimoniades, paral·lelament a l'arrel PS **nad-*, formes verbals allargades mitjançant la velar fricativa *-ħ*: veg. et. *nazħa* 'esquitxar,

I. הָנַח ‘dirigir, guiar’

PS **naḥaw-* ‘anar-se’n, dirigir-se’ / **naḥiy-* ‘dirigir’

< AA ***ḥaw-* / ***ḥaway-* ‘anar-se’n, tornar’

El verb transitiu *nāḥā^h* ‘dirigir, guiar’ (tr.) es troba testimoniats en hebreu masorètic tant en la forma qal (perf. i imperat. *e*) com en la forma hif. (perf., impf. i inf. cstr.), que té el mateix significat que a la forma bàsica. Aquest verb en forma qal és plenament transitiu (CD pers.). Els perfets testimoniats de la forma qal es troben a Gn 24,27 (‘el Senyor m’ha conduït directament a casa’); Is 58,11 (‘en tot moment el Senyor et guiarà’); Ex 13,17 (‘Déu no el va conduir pel camí del país dels filisteus’); Ex 14,13 (‘avui veureu com el Senyor us salva’) i al Sl 77,21 (‘vas conduir com un ramat el teu poble’). Veg., quant a aquest forma verbal, Gesenius (634) i HAL (647).

La forma imperativa respon a l’estructura *qtil* (הָנַח): és un exemple, doncs, de verb *qatal* / *yaqtil* que en la forma bàsica és clarament transitiu i causatiu de semàntica.

El semític nord-occidental i sud-occidental documenta una base consonàntica *nḥy/w* amb la característica que en tots els casos es tracta de verbs en veu mitjana, a diferència del verb hebreu que és clarament transitiu: veg. ug. *nḥy* ‘dirigir-se (a); decantar-se’ (DUL 629) i àr. *naḥā* (*nḥw*) ‘anar-se’n, dirigir-se a’ (AED 1112 i Lane 3029).

Analitzats els testimonis de les llengües semítiques, he reconstruït per al PS dues arrels: l’una és **naḥaw-* ‘anar-se’n, dirigir-se’, una arrel verbal clarament intransitiva (veu mitjana); l’altra és **naḥiy-* ‘dirigir’, reconstruïda amb vocal temàtica en *i* i amb sufix *-y* a causa de la transitivitat de l’acció verbal que l’hebreu bíblic testimonia en la forma bàsica.

Des del punt de vista AA considero que aquesta arrel pot ser considerada derivada de l’arrel verbal intransitiva ***ḥaw-* / ***ḥaway-* que significa ‘anar-se’n, tornar’ (HSED 276) i que es troba testimoniada a les llengües afroasiàtiques següents: veg. eg. *ḥwy-* ‘anar-se’n’; tx. centr. *χway < **χaway-* ‘tornar’; Dhl. *ha^ʕ*- ‘venir, arribar’ (amb ^ʕ irregular); Rift **ḥqw-* ‘venir’. El PS **naḥaw-* ‘anar-se’n, dirigir-se’ / **naḥiy-* ‘dirigir’ hauria rebut un allargament mitjançant la prefixació del determinatiu *n-*.

II. הָנַח ‘romandre, establir-se’

PS **nūḥ-* ‘reposar’

Una segona accepció del verb *nāḥā^h* (II) amb el significat de ‘romandre, establir-se’ és recollida a HAL (647). Aquesta forma és testimoniada en la Bíblia hebrea en

forma *qal* (perf.) en un únic passatge, en Is 7,2: *נָחָה אֲרָם עַל-אֶפְרַיִם* ('els arameus acampaven a Efraïm').

Antigament aquesta forma perfectiva era considerada una variació radical de dues possibles bases consonàntiques. La primera, de la base consonàntica **ʔhy*, un verb denominatiu del substantiu *ʔāh* 'germà' que significaria 'fraternitzar' (vegeu-ne la conjectura a HAL 30), un verb interpretat en forma *nif.* (perf.) i que es trobaria únicament testimoniada també en aquest mateix passatge (Is 7,2).

La segona base consonàntica, que és la que caldria relacionar etimològicament amb aquesta segona accepció, és formada pel verb còncav *nwh*, testimoniada àmpliament en la Bíblia hebrea amb el significat de 'descansar, establir-se', el règim preposicional del qual és *b-* o, com en el cas de l'exemple suara mencionat (Is 7,2), *ʿal-*. El verb *nāwah* es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma *qal* (perf., impf., inf.), *hif.* (perf., impf., imperat.) i *hof.* (perf., ptc.). Quant a aquesta forma verbal còncava, veg. HAL (641).

Des d'un punt de vista etimològic, ambdues accepcions (*nāhā^h* I 'dirigir, guiar' i *nāhā^h* II 'romandre, establir-se') han de ser diferenciades, car per forma i per semàntica deriven d'arrels verbals PS distintes. La primera d'aquestes formes verbals bíbliques (*nāhā^h* I), que en la seva estructura radical conté una segona radical faringal fricativa sorda *h*, ha de remuntar-se a una arrel verbal PS intransitiva **naḥaw-* 'anar-se'n, dirigir-se' i a una altra de transitiva-causativa **naḥiy-* 'dirigir'. Ambdues arrels PS podrien ser relacionades amb l'arrel verbal intr. AA ***ḥaw-* / ***ḥaway-*, que significa 'anar-se'n, tornar'.

La segona accepció, *nāhā^h* II 'romandre, establir-se', ha de remuntar-se, tenint en compte les formes còncaves documentades a totes les branques del semític, a una arrel PS que reconstrueixo com a *nūh* i a la qual dono el significat bàsic de 'reposar': aquesta arrel, contràriament a la primera, conté en PS una velar fricativa sorda *h* com a radical integrant de l'arrel.

Quant a aquesta segona accepció, val la pena comentar que la forma còncava **nwh* es troba testimoniada en totes les branques del semític, i, a més a més, és important de subratllar el fet que, de verbs amb estructura *tertiaie infirmae*, només tenim el testimoni de l'hebreu bíblic, en el cas que s'accepti aquesta reconstrucció (veg. HAL 647).

Quant a les formes còncaves testimoniades en totes les branques del semític, veg. ug. *n-h* (G) 'descansar, romandre' (DUL 629); cananeu antic (EA 147⁵⁶) *nu-uh-ti*

‘reposar’ (DNWSI 721); hbr. i aram. epigr. *nwh* ‘descansar’ (DNWSI 721); hbr. bíbl. *nwh* ‘descansar, establir-se’ (HAL 641); sir. *nāh* (*nwh*) ‘descansar’ (LS 419); fen. (yif.) *ynh* ‘erigir (un altar)’ (DNWSI 721); acc. *nāhu* ‘reposar’ (AHW 716); àr. *nāha* ‘ajeure’s, agenollar-se (un camell)’ (Lane 2864) i et. *noha* (*nwh*) ‘ser alt, extens, llunyà, reposar, jeure’ (CDG 409).

Malauradament, des del punt de vista afroasiàtic no he trobat cap arrel, nominal o verbal, amb la qual pogués relacionar-se l’arrel PS *nūh*.

נָוַן ‘estirar, estendre, decantar’

PS **naṭaw-* ‘estirar, estendre’, cf. AA ***ta²- / **ṭaw-* ‘filar, entortolligar’

El verb transitiu *nāṭā^h* ‘estirar, estendre, decantar’ és un verb que en hebreu bíblic es troba àmpliament testimoniad. El trobem a la forma bàsica (*ca.* 130 cops; perf., impf. *ē* i inf. cstr.), a la nif. (perf., amb valor de veu passiva-mitjana), a la hif. (*ca.* 75 cops; perf., impf., imperat. i inf. cstr.) i a la hof. (ptc.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (639) i HAL (654).

Quant a la resta de les llengües semítiques, l’arrel verbal PS **naṭaw-* ‘estirar, estendre’ es troba documentada en totes les branques del semític: veg. hbr. epigr. *nṭy* (hif.) ‘inclinat’ (DNWSI 728); j. aram. palest. biz. *nṭy* ‘seguir’ (DJPA 348); j. aram. bab. *nṭy* ‘decantar’ (DJBA 744); acc. *naṭu(m)* IV, ‘colpir’ (AHW 768) (*u/u* < *nṭw*); àr. *naṭā* (*nṭw*) ‘estirar’ (Kazimirski 2: 1287) i *naṭnaṭa* ‘estirar’ (Kazimirski 2: 1287). Ni en ugarític ni en etiòpic no es troba testimoniada aquesta forma o qualsevol altra que hi pogués estar relacionada.

L’origen AA d’aquesta arrel verbal PS no és prou clar. La forma reduplicada *naṭnaṭa* que documenta l’àr. faria pensar, *a priori*, que aquesta arrel verbal PS podria derivar d’una arrel originàriament biconsonàntica (*nṭ*); així mateix, emperò, pel testimoni dels *verba tertiae infirmae*, es podria pensar també que l’arrel podria provenir d’una arrel *ṭw* allargada per un prefix determinatiu *n-*. Mitjançant la recerca etimològica que he dut a terme, he pogut constatar que una base biconsonàntica *nṭ* no és testimoniada en cap llengua afroasiàtica amb un significat semblant; però paral·lelament a aquest fet, una base biconsonàntica *ṭw* sí que es troba testimoniada en les llengües camitico-semítiques.

En aquest sentit, doncs, no considero refutable la possibilitat que l’arrel verbal PS **naṭaw-* ‘estirar, estendre’ s’hagi de relacionar amb l’arrel verbal AA ***ta²- / **ṭaw-*, que significa ‘filar, entortolligar’ (HSED 511), una arrel verbal testimoniada en tx. occ.

**tāt-* ‘filat’; ber. **tVw-* / **tVy-* ‘filat’; bed. *daʿ* ‘enxarxar’; cuix. or. **daw-* ‘filat’ (HSED 511) i que reconstrueixo per al PS **tūy-* ‘filat’, un verb testimoniad en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *tāwāʰ* ‘filat, tramar’ (Gesenius 376); acc. *ṭawūm* (*ṭamū* II, també *ṭemū*) ‘filat, tòrcer’ (AHW 1382; cl. *i/i < ṭwy*); SAr. *ṭwy* ‘traçar amb una pedra una línia’ (DOSA 216); àr. *ṭawā* (*ṭwy*) ‘encerclar, tancar’ (Lane 1898); et. *ṭawaya*, *ṭawya* (CDG 600) ‘ser tortuós, ser pervers’.

נָכַח ‘colpir’

PS **nak-iy-* ‘colpir’ < AA ***nek-* ‘castigar’

El verb *nākaʰ* ‘colpir’ és un verb que no es troba testimoniad en la forma qal. En la Bíblia hebrea el trobem en les formes derivades següents: nif. (perf.), pu. (perf.), hif. (perf. i impf.) i hof. (perf., impf., imperat., inf. abs. i ptc. cstr.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (645) i HAL (658).

Aquest verb està àmpliament testimoniad en forma de verb (*nky*) o de substantiu en semític nord-occidental i sud-occidental: veg. ug. *nkyt* ‘colpit’(?), segurament un participi passiu de la base consonàntica *nky* (veg. DUL 632); antic aram. *nky* ‘colpir’ (DNWSI 730); j. aram. palest. biz. *nky* ‘danyar’ (DJPA 350); j. aram. bab. *nky* ‘descomptar, rebaixar’ (pa., DJBA 754); SAr. *nky* ‘injúria’ (DOSA 304); àr. *nakā* (*nky*) ‘danyar, perjudicar’ (Kazimirski 2: 1345 i AED 1172); et. *nakaya* I ‘injuriar, ferir, fer mal’ (CDG 397-398).

L’origen etimològic d’aquesta arrel verbal PS **nakiy-* ‘colpir’ és clar: al meu entendre, l’arrel PS **nakiy-* ha de derivar-se de l’arrel verbal biconsonàntica AA ***nek-*, que significa ‘castigar’ (HSED 401) i que es troba documentada en la resta de les famílies afroasiàtiques: veg. eg. *nyk* ‘castigar’ (amb -y- vocàlica, veg. WAS 2: 205) i tx. centr. **nyak-* ‘castigar’.

נָסָא ‘provar, temptar’

PS *nasaw ‘provar, temptar’ / **nasay-* ‘provar, temptar; ferir’, cf. AA ***sun-* ‘saber’

El verb transitiu *nāsāʰ* ‘provar, temptar’ es troba testimoniad en la Bíblia hebrea només en forma nif. (perf. i inf.) i pi. (perf., impf., imperat., inf. cstr. i ptc.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (650) i HAL (663).

En semític nord-occidental i sud-occidental hi ha testimoniad també el mateix verb *tertiaie infirmae*: veg. hbr. epigr. *nsy* ‘id.’ (pi., DNWSI 735); aram. targ. *n^esāʰ* (*nsy*) (pa.) ‘temptar, provar’ (Jastrow 916); j. aram. palest. biz. *nsy* ‘suportar, prendre’ (DJPA

353); j. aram. bab. *nsy* ‘provar’ (DJBA 758); sir. *nassī* (*nsy*) ‘temptar’ (> *nāsāyā* ‘temptació’, LS 433); ug. *ns(y)* I ‘provar (de)’; et. *nasawa* ‘provar, temptar’ (CDG 403).

L’ug. i l’et. testimonien una segona accepció de la base consonàntica *nsy*, que significa ‘ferir, colpir’, un significat derivat segurament del PS *‘provar, temptar’: veg. l’opinió de del Olmo i Sanmartín (DUL 645), els quals diferencien per a l’ug. el verb *ns(y)* I ‘provar’ de *nsy* II ‘ferir’; veg. també la forma et. *nasaya* II ‘colpir, esmicolar’ (CDG 403).

L’origen AA de l’arrel PS **nasaw-* / **nasay-* no és clar. Això no obstant, no descarto la possibilitat que aquesta arrel verbal pugui relacionar-se amb l’arrel verbal AA **sun-* ‘saber’ (HSED 483), d’on derivaria el PS **nasaw-* ‘provar, temptar’ (amb la conseqüent metàtesi de la nasal i la sibilant) i a partir de la qual s’expliquen les formes afroasiàtiques següents: eg. *swn* ‘saber’; ber. **sVn-* ‘saber’ i tx. centr. **sun-* ‘saber’.

I. נָצַח ‘volar’

PS **naṣ-ay-* / **naṣ-aṣ-* ‘volar’ < PS ***naṣ(š)-* ‘ocell (salvatge)’

< AA ***ča²-* / ***či²-* ‘ocell’

Amb relació a la base consonàntica *nsy*, Gesenius (663) fa la distinció entre tres arrels distintes, que, en principi, no es troben relacionades. La primera accepció de *nāṣā^h* significa, si la lectura és correcta, ‘volar’. Aquest verb apareix testimoniats només en un passatge i, encara, el text és força dubtós (veg. Gesenius 663).

El passatge concret és Lm 4,15, en què el verb apareix en perf. de la forma bàsica (3 pl): נָצַחוּ בְּגוֹיֵי לְאֵלֵי יוֹסִיפוֹ לְגוֹר (‘fugen errants i els altres pobles diuen: que ningú no els aculli’; la LXX llegeix ἀνήφθησαν καὶ γε ἐσαλεύθησαν, veg. Rahlfs 2: 764). Quant a aquest passatge en concret, veg. HAL (675), el qual apareix inclòs dins *nāṣā^h* II ‘destruir, caure en la ruïna’.

Aquest verb, malgrat tot, no es troba pas aïllat, des d’un punt de vista semític. En hebreu trobem també el verb de tercera àlef *naṣ²*, que també significa ‘volar’ (Gesenius 661), un verb que, si la lectura és també correcta, apareix únicament en Jr 48,9, en forma d’inf. abs. qal (נָצַח לְמוֹאָב כִּי נָצַח אֶת־מִצְרָיִם ‘doneu ales a Moab, perquè fugi volant’). L’hebreu bíblic també té un substantiu, *naṣ*, d’una arrel *naṣṣ*, que significa ‘ocell, falcó’.

La base consonàntica semítica *naṣṣ* es troba testimoniada en totes les branques del semític en forma d’arrel nominal o verbal: veg. ug. *naṣ* ‘ocell’ (salvatge, DUL 646); ug. *naṣṣ* ‘volar’ (DUL 658); acc. *nāṣu* ‘plomatge’ (AHW 758), un substantiu clarament derivat,

pel vocalisme apofònic $\bar{a}$, d'una hipotètica arrel nominal $na\check{s}(s)$ - 'ocell'; àr. $na\check{s}at$ 'ocell femella' (Kazimirski 2: 1267) i àr. $na\check{s}a$ 'alçar, elevar' (Lane 2797).

Reconstrueixo l'arrel verbal PS $*na\check{s}ay$ - / $*na\check{s}a\check{s}$ - 'volar', amb vocalisme a per la intransitivitat verbal, com a arrel denominativa del substantiu PS $**na\check{s}(s)$ - 'ocell', una arrel que considero que pot estar relacionada amb l'arrel nominal AA $**\check{c}a^2$ - / $**\check{c}i^2$ - 'ocell' (HSED 117), testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: tx. or. $*\check{c}a\check{c}$ - 'ocell' (amb reduplicació); cuix. or. dels altiplans $*\check{c}i^2$ - 'ocell' i omot. $*\check{c}a^2$ - 'ocell de pregària'.

II. $\eta\check{s}\eta$ 'lluitar'

PS $*na\check{s}iy$ - 'lluitar'

La segona accepció és $n\check{a}\check{s}\check{a}^h$ II, que significa 'lluitar', un verb testimoniado només en formes derivades: en nif. (impf. i ptc.) i en hif. (perf. i inf. cstr.). Quant a aquest verb bíblic, veg. (Gesenius 663) i HAL ($n\check{a}\check{s}\check{a}^h$ I, p. 675). Aquest verb es troba relacionat amb l'aram. targ. $n^e\check{s}\check{a}^2$ ($n\check{s}y$), que significa 'renyir' (Jastrow 928), el j. aram. palest. biz. $n\check{s}y$ 'esforçar-se, lluitar' (DJPA 359) i el j. aram. bab. $n\check{s}y$ 'esforçar-se' (DJBA 771).

Malauradament, amb aquesta accepció no es troba documentat aquest verb ni en semític oriental ni en semític sud-occidental. No he pogut tampoc emparentar-lo amb cap arrel, verbal o nominal, camiticosemítica. És probable, emperò, que s'hagi de relacionar aquesta segona accepció amb la tercera que menciono a continuació.

III. $\eta\check{s}\eta$ 'destruir-se, caure en la ruïna'

PS $*na\check{s}aw$ - 'destruir-se' / $*na\check{s}ay$ - 'extreure'

Finalment, la tercera accepció de $n\check{a}\check{s}\check{a}^h$ significa 'destruir-se, caure en la ruïna' (Gesenius 663, HAL 675), un verb testimoniado en forma qal (impf.) i en forma nif. (ptc. pl.).

La base biconsonàntica $n\check{s}$ - es troba testimoniada en totes les branques del semític en forma de verb dèbil o reduplicat. El semític oriental i el sud-occidental diferencien una base consonàntica $n\check{s}y$ 'treure, extirpar' d'una base consonàntica $n\check{s}w$ 'destruir, danyar': veg. acc. $na\check{s}\check{u}$, $ne\check{s}\check{u}$ 'treure, fer una incisió' (< $n\check{s}y$; AHW 758); veg. SAr. $n\check{d}w$ 'destruir, danyar' (DOSA 313); àr. $na\check{d}\check{a}$ ($n\check{d}w$) 'treure's (roba)', (Kazimirski 2: 1282); et. $na\check{s}aya$ 'treure, extreure, extirpar' (CDG 406). Quant a les llengües etiòpiques, el tigrinya conserva, a més de la forma $n\check{a}\check{s}\check{a}y\check{a}$, una arrel $plpl$ de base biconsonàntica $n\check{s}$, testimoniada en la forma $n\check{a}\check{s}n\check{a}\check{s}\check{a}$ 'treure'.

Malauradament no he pogut relacionar el PS **našaw-* ‘destruir-se’ / **našay-* ‘extreure’ amb cap arrel, nominal o verbal, afroasiàtica.

נָקַדְּ ‘ser buit (?), net’

PS **naq-iy-* ‘vessar, libar’ / **naq-aw-* ‘ser net, pur’ < AA ***nok-* ‘aigua’

El verb d’estat *nāqā^h* ‘ser buit (?), net’ apareix en la Bíblia hebrea testimoniat en les formes següents: qal (inf. abs.); nif. (perf., impf. i inf.) i pi. (perf., impf., imperat. i inf. abs.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (667) i HAL (680).

La base consonàntica *nqy*, *nqw* es troba documentada en totes les branques del semític: veg. aram. ofic. *nqy* (pa.) ‘netejar’ (DNWSI 757) i *nqyh* (abs. sg.) ‘libació?’ (DNWSI 758); aram. targ. *n^eqā[?]* (pa.) ‘netejar’ (Jastrow 932); j. aram. palest. biz. *nqy* ‘netejar, purificar’ (DJPA 360); j. aram. bab. *nqy* ‘netejar’ (pa., DJBA 775); acc. *naqû(m)* ‘vessar, oferir una libació’ (cl. *i/i* < *nqy*); àr. *naqā* (*nqw* i *nqy*) ‘ser pur’, un verb testimoniat únicament en formes derivades (concretament en la II, IV i VIII; veg. AED 1168).

Ofereixo la reconstrucció etimològica d’aquests verbs segons que tinguin connotació agentiva (PS **naqiy-* ‘vessar, libar’) o siguin estatus (**naqaw-* ‘ser net, pur’). Des d’un punt de vista camiticosemític, sóc del parer que ambdues arrels verbals han de ser denominatives del substantiu AA ***nok-* ‘aigua’ (HSED 405), una arrel nominal testimoniada també en alguna de les famílies afroasiàtiques: veg. eg. *nkw.t* ‘líquid’ (amb *-w* vocàlica, WAS 2: 343) i Ome **nok-* ‘aigua’. Quant a la reconstrucció d’aquesta arrel verbal AA, veg. també, paral·lelament, Ehret (1995: 320).

I. נָשָׂא ‘deixar, esdevenir creditor’

PS **našay-* ‘deixar, ser creditor’ (cf. PS **niš-* ‘home’ < AA ***nūs-* ‘home’)

Quant a la base consonàntica *nšy*, Gesenius fa la distinció de dues arrels verbals. La primera, *nāšā^h* I, significa ‘deixar, esdevenir creditor’, un verb que apareix testimoniat en la Bíblia masorètica en forma qal (perf. i ptc.) i hif. (impf.). Aquest verb presenta també una variant en hebreu bíblic masorètic, *nš[?]* (Gesenius 673), un verb d’estat que significa ‘ser creditor’. Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (674) i HAL (*našā^h* II, p. 688).

Aquest verb hebreu no es troba testimoniat en la resta de les llengües semítiques; així mateix, tampoc no se’l pot relacionar d’una manera directa, per forma i per significat, amb cap arrel verbal o nominal semítica.

La meva hipòtesi, però, és la següent: l'arrel verbal PS **našay-* 'deixar, ser creditor' podria ser un bon exemple d'arrel verbal denominativa: podria derivar-se del substantiu PS **niš-* 'home', una arrel nominal molt ben testimoniada en les llengües semítiques antigues: veg. acc. *nisū*, (pl.) *nišī*; ug. *nš-m*; aram (sir.) *nōšō* i àr. *nās-* (col·lect.). Aquesta arrel nominal PS, al seu torn, ha de remuntar-se a l'arrel AA ***nūs-* 'home' (HSED 407), un substantiu testimoniad també en les llengües afroasiàtiques següents: veg. eg. *nswy.w* 'servents'; tx. occ. **nusi-* 'germà'; àgau **nVs-* 'mascle' i omot. *nuš-* 'marit'.

II. הנשׁו 'oblidar'

PS **našay-* 'ser oblidat' / **našiy-* 'oblidar'

La segona accepció és *nāšā^h* II 'oblidar', un verb que en la Bíblia hebrea es troba àmpliament testimoniad (veg. Gesenius 674 i HAL 688, *naša^h* I): qal (perf., impf. i inf. abs.); nif. (impf.); pi. (perf.) i hif. (perf.).

A diferència de la primera accepció, aquest segon verb es troba àmpliament testimoniad en totes les branques del semític: veg. aram. antic *nšy* (itp.) 'ser oblidat' (DNWSI 764); ug. *nšy* (DUL 650), apareix en forma N i Š, que significa, respectivament, 'ser oblidat' i 'fer oblidar'; j. aram. palest. biz. *nšy* 'oblidar' (DJPA 361); j. aram. bab. *nšy* 'oblidar' (DJBA 778); àr. *nasiya* 'oblidar, negligir' (Kazimirski 2: 1254); et. *nasaya* 'ser oblidat' (CDG 403). Veg. també acc. *mašū* 'oblidar' (AHW 631, CAD *m/1* 397) (cl. *i/i* < *mšy*).

Leslau és del parer que aquest verb estatiu en les llengües etiòpiques prové probablement de l'àr. *nasiya*. L'arrel, emperò, també és testimoniada en les altres llengües semítiques sud-occidentals (veg. CDG. 403): mh. *nehū* (*h* per *š*), šh. *nše*, md. *nš*, quant a aquest verb, veg. Haupt (*AJSL* 22: 199).

L'etimologia AA d'aquesta arrel no és prou clara. Això no obstant, considero molt probable que l'arrel PS **našay-* 'ser oblidat' / **našiy-* 'oblidar' es pugui relacionar, tenint present la metàtesi de la nasal amb la sibilant, un canvi condicionat ja en l'estadi PS, amb l'arrel AA biconsonàntica ***sun-* 'conèixer' (HSED 483), testimoniada en eg. *swn* 'conèixer', ber. **sVn-* 'conèixer' i tx. centr. **sun-* 'conèixer'.

Sens dubte, aquesta arrel AA ***sun-* ha d'estar relacionada amb l'arrel allargada AA ***saniH-* / ***siniH-* 'conèixer, recordar' (HSED 464), documentada en ber. *sin-* 'conèixer'; tx. occ. **saniH-* / **siniH-* 'conèixer'; tx. centr. **san-H-* / **sin-H-* 'conèixer'; tx. or. **sin-* 'conèixer' i cuix. or. **seHen-* 'memòria'.

רָחַץ ‘raspar, fregar’

PS **sahiy-* / **sahuw-* ‘rascar, raspar’

El verb transitiu *sāḥā^h* ‘raspar, fregar’ (Gesenius 695) és un verb que en hebreu masorètic es troba testimoniats en el llibre d’Ezequiel 26,4 en forma de perf. consecutiu (pi.): רָחַץ י עֲפָרָה מִמֶּנֶּה (‘i n’escombraré la pols [de les muralles de Tir]’), la LXX tradueix λικμήσω, *i.e.* ‘esventaré’, veg. Rahlfs 2: 815). Com a conjectura, el HAL (707) recull també la forma nif. (impf., רָחַץ per רָחַץ) que es troba en Pr 2,22.

Quant a la resta de les llengües semítiques, la base consonàntica *shw* / *shy* es troba testimoniada en semític nord-occidental i sud-occidental: veg. j. aram. palest. biz. *shy* ‘netejar, banyar’ (DJPA 372); j. aram. bab. *shy* ‘banyar-se, netejar-se’ (DJBA 797); àr. *sahā*, d’una base consonàntica *shw* i *shy* ‘raspar, netejar’ (Lane 1322) i et. *sahaya* ‘ferir, rascar’ (CDG 495), d’una base consonàntica *shy*. Veg. també la forma còncava de la base consonàntica de l’aram. antic *swḥ* ‘enfonsar a la terra (?)’ (DNSWI 780 i 781). No he pogut relacionar aquesta arrel amb cap arrel afroasiàtica.

I. רָחַץ ‘apagar (llum); treure, llençar’

PS **saluw-* ‘llençar, treure’

Gesenius fa la distinció entre dues arrels distintes quant a la base consonàntica *sly/w*. La primera es remuntaria a una arrel originària **saluw-* i significa ‘llençar, treure’.

Aquesta primera accepció es troba documentada pel verb bíblic *sālā^h* ‘apagar (llum)’, ‘treure, llençar’ (Gesenius 699, HAL 714), verb que es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf.) i en forma pi. (perf.).

L’arrel PS **saluw-* ‘llençar, treure’ es troba testimoniada en totes les branques del semític: com que el semític oriental i el sud-occidental testimonien aquesta arrel com a verb *tertia* *w*, reconstrueixo per al PS l’arrel originària amb tercera radical *w* i amb vocal temàtica *u* a causa del seu significat transitiu.

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. pun. *sly* ‘menysprear’ (?) (DNWSI 787); aram. targ. *s^elā[?]* (*sly* < *slw) ‘refusar’ (Jastrow 994); sir. *slā[?]* ‘refusar’ (Th.S. 2637); acc. *salû* ‘llençar’ (AHW 1016), un verb de classe *u/u*, la base consonàntica del qual és reconstruïda per von Soden com a *slw*; àr. *salā* (*slw*) ‘treure de la memòria, oblidar’ (AED 497). Malauradament no he pogut relacionar l’arrel verbal PS amb cap arrel, nominal o verbal, AA.

II. הָלָה 'sospesar'

PS **sala²*- 'sospesar; pagar'

La segona accepció és *sālā^h* II, un verb que significa 'pesar, fer balanç' (Gesenius 699, HAL 714); de fet, però, cal remuntar aquest verb a un verb de tercera radical ² (aquesta forma ה"ל, tal com ho assenyala Gesenius, és una variant de la base consonàntica *sl²*).

El verb *sālā^h* II és un verb que apareix testimoniats en el text masorètic únicament un cop, en forma pu. (impf. 3 fem. sg.) en Job 28,16: לֹא-תִסְלָה בְּכֶתֶם אוֹפִיר ('[la saviesa] no es canvia per l'or d'Ofir'; cf. LXX συμβασταχθήσεται, veg. Rahlfs 2: 316). La forma paral·lela, *sālā²* (Gesenius 698), apareix igualment testimoniada un únic cop en la Bíblia, en forma pu. (ptc.) en Lm 4,2: בְּנֵי צִיּוֹן הַקְּרִיִּים הַמְּסֻלָּאִים בְּפָף ('els fills més nobles de Sió, valuosos com l'or refinat'; la LXX tradueix οἱ ἐπηρεμένοι, veg. Rahlfs 2: 763).

Aquesta arrel verbal es troba testimoniada també en semític sud-occidental: veg. àr. *salā* (*sl²*) 'pagar ràpid' (Lane 1398) i el subst. del SA. *slw* 'porció (d'animal sacrificat)' (Müller 1962: 68).

En la meua recerca no he pogut establir una relació clara entre l'arrel verbal PS **sala²* i alguna arrel, nominal o verbal, camiticosemítica que hi pogués estar relacionada. Això no obstant, considero que aquesta arrel verbal PS ha de tenir relació amb l'arrel nominal AA ***cilam-* 'porció' (HSED 95), documentada en les llengües afroasiàtiques següents: veg. tx. or. **silVm-* 'tros' i àgau **cimal(l)-* 'porció' (amb metàtesi).

הָעָה 'precipitar-se (una tempesta de vent)'

PS **sa^ciy-* 'oprimir' < AA ***ca^caw-* / ***ca^cay-* 'oprimir, pressionar'

El verb *sā^cā^h* 'precipitar-se, abraonar-se (una tempesta de vent)' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en un sol passatge (Sl 55,9) en forma de ptc. fem. sg. de la forma qal: אָחַיְשָׁה מִפְּלֹט לִי מִרֶחַח סְעָה מְסַעֵר 'de pressa buscaria un recer, contra ventades i huracans' (cf. LXX καταγίδος 'huracà', veg. Rahlfs 2: 56). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (703) i HAL (719).

La base consonàntica *s^cy* es troba documentada en totes les branques del semític: veg. sir. *sā^ca²* 'fer un atac contra' (LS 487); ug. *s-^c* 'remoure, endur-se' (?) (DUL 751); àr.

sa'ā (*s'y*) 'anar ràpid, córrer' (Kazimirski 1: 1094); acc. *se'û* (cl. *i/i < s'y*) 'oprimir' (AHW 1038).

Von Soden connecta el verb acc. *se'û* (AHW 1038) amb el sir. *sə'ā* 'atacar' i l'et. *śa'aya* 'separar, fer desaparèixer' (CDG 525). Crec, però, que, si s'accepta aquesta connexió, la correspondència fonològica PS presenta problemes, car el resultat fonològic de la dental lateral de l'et. *ś* demana en la reconstrucció PS el fonema *ś; la palatal fricativa *š* per a l'accadi i la dental lateral *ś* per a l'hebreu són correspondències fonològiques que en aquesta relació no es donen: la reconstrucció de la primera radical de l'arrel ha de ser la dental fricativa PS *s i no pas *ś, car així ho exigeixen les formes semítiques testimoniades.

És per aquest motiu que considero que el verb et. *śa'aya* 'separar' cal que sigui relacionat amb el verb àr. *ša'ā* (*š'w*) 'ser arrencat i dispersat' (Kazimirski 1: 1242), una forma relacionada al mateix temps amb l'àr. *ša'ca* 'dispersar' (Kazimirski 1: 1234) i *šā'a* (*š'y'*) 'escampar, divulgar' (Kazimirski 1: 1298): en aquest cas, la dental lateral de l'et. *ś* i la palatal fricativa de l'àr. *š* s'expliquen clarament, car han de remuntar-se a la dental lateral del PS *ś.

L'arrel PS **sa'iy-* 'oprimir' que reconstrueixo amb tercera radical *-y*, car així ho testimonien les llengües semítiques, i amb vocalisme *i* per raó de la transitivitat verbal, cal que sigui derivada de l'arrel verbal AA ***ca'aw-* / ***ca'ay-* 'oprimir, pressionar' (HSED 90; la correspondència PS *s i AA **c –africada sorda alveolar– és regular), una arrel testimoniada també, a banda del PS, en les famílies de llengües afroasiàtiques següents: veg. tx. occ. **cV-cVy-* 'oprimir' (amb reduplicació parcial); tx. or. **saw-* 'pressionar'. Quant a aquesta arrel verbal AA i la seva reconstrucció, veg. també Ehret (1995: 289).

הצט 'escombrar, recollir'

PS **sap-iy-* / **sap-ap-* 'escombrar'; **sap-aw-* 'endur-se la pols'

< AA ***cip-* 'escombrar'

El verb *sāpā^h* 'escombrar, recollir' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (intr. i tr.), nif. i hif. (veg. Gesenius 705 i HAL 721).

Aquest verb es troba documentat en semític nord-occidental i en semític sud-occidental en forma de verb *tertia infirmae*, geminat i reduplicat, la qual cosa fa pensar, *a priori*, que totes aquestes formes verbals han d'explicar-se a l'origen a partir d'una arrel verbal originàriament biconsonàntica. Quant al testimoni de les llengües

semítiques, veg: j. aram. palest. biz. *spy* ‘amuntegar’ (DJPA 385); j. aram. bab. *spy* ‘acumular, recollir’ (DJBA 825); sir. *sfʿ* ‘escombrar’ (LS 489); àr. *safā* (*sfy* i *sfw*) ‘aixecar i endur-se la pols’ (Lane 1377); àr. *saffa* ‘volar arran de terra’ (Lane 1367) i et. *safafa* ‘surar’ (CDG 487).

Cal evitar relacionar el verb hebreu *šāpāʿh* amb el verb hbr. *šāpāʿh* ‘netejar, treure’ (Gesenius 1045), car ambdós verbs es remunten a dues arrels verbals distintes. És a partir d’una arrel verbal biconsonàntica (**sVp-*) que han d’explicar-se i derivar-se totes aquestes formes del semític suara comentades, l’arrel verbal de les quals he volgut reconstruir d’acord amb el significat i la sintaxi verbal: ***sapiy-* / **sapap-* ‘escombrar’ per als verbs transitius; **sapaw-* per als intransitius. Sens dubte, aquestes arrels verbals cal que siguin derivades d’una arrel verbal biconsonàntica **sVp-*, que deriva de l’arrel verbal AA ***cip-*, que significa ‘escombrar’ (HSED 96) i que es troba testimoniada, a banda del PS, en ber. **cVp-* ‘netejar’, en tx. occ. **cVp-* ‘escombrar’ i en tx. or. **sip-* ‘escombrar, remoure escuma’.

הָבַי 'ser gros'

PS *^ʿ*ab-ay-* 'ser gros' < (?) AA **^ʿ*ab-* 'ser gros'

El verb d'estat ^ʿ*ābā^h* 'ser gros' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en forma qal (perf.) en els passatges següents: 1Re 12,10; 2Cr 10, 10 i Dt 32,15. Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (716) i HAL (734).

Aquest verb, originàriament estatiu, es troba testimoniats en totes les branques del semític sota la mateixa base consonàntica ^ʿ*by*: veg. aram. targ. ^ʿ*ābē* (^ʿ*by*) 'ser gros' (Jastrow 1037); j. aram. palest. biz. ^ʿ*by* (adj.) 'gros' (DJPA 393); j. aram. bab. ^ʿ*by* 'ser gros' (DJBA 840); sir. ^ʿ*ābā* 'engrossir' (Th.S. 2762); acc. *ebū* 'ser gros' (AHW 183); àr. ^ʿ*abbā* (^ʿ*by*) 'omplir un sac' (Lane 1931) i et. ^ʿ*abya* 'ser gran, important' (CDG 55). Veg. també la forma geminada que conserva el substantiu masculí de l'ug. ^ʿ*bb* 'golafre' (DUL 139) i l'adj. ^ʿ*byn* (pl. msc. abs. d' ^ʿ*by*) de l'aram. ofic. 'doble, gruixut (un teixit)' (DNWSI 820).

Aquesta arrel estativa PS *^ʿ*abay-* 'ser gros', que reconstrueixo amb vocal temàtica *a* per causa de l'estativitat originària, i allargada per un sufix determinatiu *-y*, és molt antiga i ha de remuntar-se a l'arrel AA estativa biconsonàntica *^ʿ*ab-* 'ser gros' (HSED 231), la qual, a banda del PS *^ʿ*abay-*, es troba testimoniada també en cuix. or. dels altiplans *^ʿ*abb-* 'ser gros'.

I. הָבַי 'anar-se'n, avançar'

PS *^ʿ*ad-aw-* 'córrer' < AA **^ʿ*ad-* 'anar-se'n'

Quant a la base consonàntica ^ʿ*dy*, Gesenius (723) i HAL (745) en diferencien dues formes verbals. La primera és formada pel verb intransitiu de moviment ^ʿ*ādā^h* I 'anar-se'n, avançar', un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniats en forma bàsica (perf.) i en forma hif. (ptc.).

El verb hebreu ^ʿ*ādā^h* es troba testimoniats també en altres llengües semítiques sota la base consonàntica ^ʿ*dy* (llengües sem. nord-occ.) i ^ʿ*dw* (llengües sem. sud-occ.): veg. aram. ofic. ^ʿ*dy* 'anar-se'n' (DNWSI 829); j. aram. palest. biz. ^ʿ*dy* 'anar-se'n, passar' (DJPA 396); j. aram. bab. ^ʿ*dy* 'anar-se'n, passar' (DJBA 844); sir. ^ʿ*dā^ʿ* 'anar-se'n' (LS 511); ug. ^ʿ*dy* 'fer desaparèixer, treure' (forma D, DUL 152); SAr. ^ʿ*dw/y* 'moure's, anar-se'n' (DOS 352); àr. ^ʿ*adā* (^ʿ*dw*) 'anar-se'n', també 'córrer' (Lane 1977) i et. ^ʿ*adawa* 'creuar, passar' (CDG 56). Veg. també acc. *adū(m)* 'treball (d'un dia)' (CDA 5).

Quant al PS *^ʿ*adaw-* 'córrer' amb relació a el PS ^ʿ*ad-* 'duració; eternitat > nombre, nombrós' i la resta de les bases binàries allargades, veg. del Olmo (2007: 21-

24). Aquesta arrel PS *ʿadaw-* ‘córrer’, que reconstrueixo amb vocalisme *a* i allargada per un sufix *-w* a causa del caràcter intransitiu, ha de ser una arrel deverbal de l’arrel biconsonàntica intransitiva AA ***ʿad-* ‘anar-se’n’ (HSED 235): és, per tant, una arrel intransitiva molt antiga, que es troba testimoniada també en diferents llengües afroasiàtiques: veg. tx. or. **ʿad-* ‘seguir, anar-se’n’; cuix. or. **ʿad-* ‘anar-se’n’; omòtic **ʿad-* ‘anar-se’n’; Rift **ʿad-* ‘anar-se’n’.

II. הָדַי ‘guarnir-se, vestir-se’

PS **ʿaday-* ‘guarnir-se, vestir-se’ < PS **daday-* ‘posar-se’ < AA ***day-* ‘posar’

La segona accepció és formada pel verb *ʿāḏāʰ* II, que significa ‘ornamentar-se, vestir-se’ (Gesenius 725, HAL 745), un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniad únicament en la forma qal (perf., impf. *e* i imperat.). Aquest verb té un significat reflexiu amb un complement regit en acusatiu, veg. Ez 16,11, on es conserva l’ús del doble acusatiu (ַׁדַּי אֲדַיְךָ) ‘et vaig guarnir amb joies’).

El verb es troba testimoniad en forma d’arrel verbal en poques llengües semítiques i amb diferents significats: veg. et. *ʿadaya* ‘pagar’ (CDG 57); cf. el substantiu *ʿdy* ‘ornament’, que es troba present en les llengües semítiques nord-occidentals: veg. hbr. *ʿāḏāʰ* ‘ornament’ i *ʿāḏī* ‘ornaments’ (Gesenius 725); fen. *ʿdy* ‘ornament’ (?) (DNWSI 829). Veg. també la forma reduplicada de l’acc. *dīdu* ‘tipus de roba’ (AHW 169), que sens dubte ha d’estar emparentada amb aquestes formes.

Gesenius relaciona, amb reserves, aquesta forma verbal de l’hebreu bíblic amb l’aram. targ. *ʿāḏāʰ* ‘cassa, crosta’ (Jastrow 1044) i l’ar. *ʿadway* ‘sarna, crosta’ i *ʿidday* ‘pedra ampla (per a tapar la terra)’ (Lane 1979). La meua opinió és que les formes citades per Gesenius han de tenir un origen etimològic diferent i que potser caldria relacionar-les amb la primera accepció, és a dir, amb l’arrel PS **ʿadaw-* ‘córrer’ < AA ***ʿad-* ‘anar-se’n’.

Reconstrueixo l’arrel PS **ʿaday-* ‘guarnir-se, vestir-se’ amb vocalisme *a* per la veu mitjana del verb. L’origen AA d’aquesta arrel no és clar. La meua hipòtesi, duta a terme la recerca etimològica necessària i havent sospesat prèviament totes les possibilitats, és que aquesta arrel PS **ʿaday-* ha d’estar emparentada amb l’arrel AA biconsonàntica ***day-* (HSED 155) que significa ‘posar’ i que, a banda del PS, es troba testimoniada en eg. *wdy* ‘posar, col·locar’ (amb prefix *w-*, veg. CDME 72); tx. centr. *day-* ‘posar’; tx. or. **daH-* ‘posar damunt’ i en Dhl. *ḏaʿ-* ‘ficar’. Considero també que aquesta arrel verbal AA ***day-* ha d’estar emparentada amb l’arrel nominal reduplicada AA

**did- ‘roba’ (HSED 159), d’on s’explica el subst. acc. *dīdu* ‘tipus de roba’ i el substantiu del tx. occ. **HV-did-* ‘samarreta’ (allargat per un prefix **HV-*). Veg. també en aquest sentit, el testimoni de l’eg. *d3iw* ‘roba’ (CDME 309).

Com es pot explicar, des d’un punt de vista històric la presència de la faringal fricativa sonora *ʕ* com a primera radical de l’arrel verbal PS **ʕaday-*? Una possibilitat fóra considerar la faringal fricativa sonora *ʕ* com un *Wurzeldeterminativ* prefixat, de semàntica poc clara (denotaria veu mitjana respecte al significat AA?). Però encara hi ha una altra possibilitat, que és la de considerar aquesta primera radical com a resultat d’una dissimilació en el lloc d’articulació d’una antiga alveolar oclusiva PS **d* a una faringal fricativa *ʕ* secundària: l’arrel PS, a l’origen, devia tenir l’estructura reduplicada **dydy* i es va abreujar en una arrel *ddy*. Arribats en aquest punt, com que les arrels verbals *ppl* en PS són excepcionals, la primera radical **d* devia patir una dissimilació en el lloc d’articulació i devia passar d’alveolar (*d*) a faringal (*ʕ*), amb la qual cosa l’arrel, en l’època històrica, es presenta amb la forma *ʕdy* (noteu que l’antic mode d’articulació de l’oclusiva *d* encara és el mateix en la faringal *ʕ*, car ambdues són sonores). Un clar exemple potser d’aquesta fase entremèdia d’una arrel *ppl* PS fóra l’arrel nominal PS **dīd-* testimoniada per l’acc. *dīdu-*.

I i II. הַנְּעוּ ‘distorsionar; fer una falta’

PS **ʕaway-* ‘equivocar-se’ < (?) AA ***gawa²-* ‘decebre’

De la base consonàntica hebrea *ʕwy*, Gesenius en dóna dues accepcions diferenciades. Crec, però, que ambdós verbs tenen el mateix origen etimològic, i és per això que en aquesta entrada els tracto conjuntament (així també HAL 752).

La primera accepció és formada pel verb hebreu *ʕawā^h* ‘distorsionar’ (Gesenius 730), un verb que en la Bíblia hebrea apareix testimoniats en formes derivades, concretament en nif. (perf. i ptc. cstr.), pi. (perf.) i hif. (perf.).

La segona accepció és formada pel verb *ʕawā^h* II, que significa ‘fer una falta, actuar malament’, un verb que és considerat per Gesenius (731) un denominatiu del substantiu *ʕwn* ‘culpa’ (Gesenius 730) i que es troba testimoniats en forma qal, perf. (tardà, en Est 1,16 i en Dn 9,5) i en forma hif. (perf., inf. abs. i cstr.). Sóc de l’opinió, però, que el substantiu *ʕwn* (que apareix derivat per un sufix nasal) ha de ser considerat un substantiu deverbals d’una arrel AA molt antiga.

La base consonàntica PS *ʕwy* es troba documentada en totes les branques del semític: veg. aram. targ. *ʕwy* ‘pecar’, *ʕwāyā²* ‘peccat’ (Jastrow 1049); àr. *gawā* (*gwy*)

‘desviar-se del camí correcte’ (Lane 2304); et. *ʿayaya* ‘equivocar-se, ser ignorant’ (CDG 80); acc. *ewû(m)* ‘carregar de’, un verb transitiu que en la forma G empra doble acusatiu (AHW 267). Quant a la reconstrucció de la base binària en PS, veg. del Olmo (2006: 51), el qual reconstrueix aquesta arrel PS amb primera radical ʿ i no pas ġ: certament, el testimoni de l’acc. *ewûm* exigeix en principi la reconstrucció d’aquesta faringal fricativa.

Això no obstant, l’arrel PS *ʿ*ġaway-* ‘equivocar-se’, que vocalitza amb vocalisme *a* per raó del significat estatiu, és molt antiga i podria relacionar-se amb l’arrel verbal AA ***ġawaʔ-* que significa ‘decebre’ (HSED 228), una arrel testimoniada, a banda del PS *ʿ*ġaway-*, en tx. centr. pel substantiu **ġaw-* ‘mentida’, una arrel nominal deverbal. Veg. també, en aquest sentit, l’important testimoni de l’eg., no documentat al HSED, del verb *ʿw3i* ‘robar’ (CDME 39); *ʿw.t* ‘pecat, dolent’ (WAS 1: 171).

I. *ħṣṣ* ‘embolicar, abrigar-se’

PS **ġatuw-* ‘cobrir, tapar’

Gesenius (741) i HAL (769) divideixen en dues accepcions distintes la base hebrea *ʿṭḥ*. La primera, *ʿāṭāḥ* I, significa ‘embolicar-se, abrigar-se’, i és una forma verbal que en hebreu bíblic es troba testimoniada en forma qal (perf., impf. i ptc. act.) i en hif. (perf. i impf.).

L’arrel PS **ġatuw-* ‘cobrir’ es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. aram. ofic. *ʿṭy* ‘cobrir’ (?) (DNWSI 837); aram. targ. *ʿṭāʔ* (*ʿṭy*) ‘extingir, destruir’ (Jastrow 1063); àr. *ġaṭā* ‘cobrir, tapar’ (*ġṭw*) (AED 793).

Gesenius relaciona el verb hebreu amb l’aram. targ. *ʿṭāʔ* (*ʿṭy*) ‘extingir, destruir’ (Jastrow 1063) i amb l’acc. *eṭû* ‘ser fosc’ (AHW 266), un verb de tercera radical *-w*. Sóc de l’opinió, però, que el verb acc. *eṭû* ‘ser fosc’ ha de tenir un origen etimològic distint de les arrels mencionades (veg. també en aquest sentit del Olmo 2006: 50), car cal que sigui relacionat amb l’AA ***ʿVṭiʔ-* ‘ser fosc’, una arrel verbal estativa testimoniada també en cuix. or. **ṭiʔ-* ‘arribar el capvespre’ (HSED 256).

L’arrel PS **ġatuw-* ‘cobrir’, que reconstrueixo amb tercera radical *-w* pel testimoni de l’àr. i amb vocalisme *u* per la transitivitat verbal, té un origen AA poc clar: malauradament no he pogut trobar cap arrel AA, nominal o verbal, amb la qual pogués relacionar-se l’arrel PS.

II. הִטַּע ‘aferrar-se’

PS *^ʕ*aṭuw-* ‘agafar amb les mans’ < AA **^ʕ*aṭuw-* ‘donar, pagar’

La segona accepció hebrea d’^ʕ*āṭā^h* significa ‘aferrar-se’ (veg. Gesenius 742 i HAL 769). És un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniats únicament en forma qal (perf., impf., inf. abs. i ptc.).

Una base consonàntica ^ʕ*ṭw* es troba documentada també en semític sud-occidental: veg. àr. ^ʕ*aṭā* (^ʕ*ṭw*) ‘pendre amb les mans (tr.)’; (IV) ‘presentar, oferir’ (Lane 2084); tig. ^ʕ*āṭā* ‘casar-se’ (veg. del Olmo 2006: 50).

La meua recerca etimològica em mena a concloure que l’arrel PS ^ʕ*aṭuw-* ‘agafar amb les mans’ ha de remuntar-se a l’arrel AA **^ʕ*aṭuw-* ‘donar, pagar’ (HSED 242), testimoniada també, a banda del PS, en tx. or. sota l’arrel verbal *^ʔ*atuw-* ‘pagar’.

הָלַע ‘pujar, ascendir’

PS *^ʕ*al-iy-* ‘elevant, ascendir’ < AA **^ʕ*al-* ‘elevant’

El verb de moviment ^ʕ*ālā^h* ‘pujar, ascendir’ és un verb que en hebreu bíblic es troba àmpliament testimoniats en la Bíblia; el trobem en forma qal (612 cops; perf. i impf. *e*), nif. (18 cops; perf., impf. i imperat.), hif. (255 cops; perf., impf., inf. abs., imperat. i ptc.), hof. (perf.) i hitp. (impf.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (748) i HAL (783).

Aquest verb prové d’una base consonàntica, molt fructífera en semític, ^ʕ*ly*, que significa ‘elevant, ascendir, fer pujar’, car es troba també testimoniats en totes les branques del semític: veg. fen. i pun. ^ʕ*ly* ‘elevant’ (DNWSI 852); ug. ^ʕ*ly* ‘elevant’ (DUL 159); j. aram. palest. biz. ^ʕ*ly* ‘apujar el preu’ (DJPA 408); j. aram. bab. ^ʕ*ly* ‘elevant (preu)’ (pa., DJBA 863); acc. *elû(m)* IV ‘ser alt’ (AHW 206); SAR. ^ʕ*ly* ‘elevant’ (DOSA 365) i àr. ^ʕ*alā* ‘ascendir’ (Lane 2142). La forma *la^ʕala* (CDG 304) de l’et. és una forma *plp* (*l’l*) que prové de la preposició *la* aglutinada a la base consonàntica ^ʕ*ly*: veg. te. *lā^ʕal* ‘sobre’, tna. *lā^ʕli*, gur. *lalā*, amh. *lā^ʕul* ‘alt, excels, príncep’. F. Rundgren (1959 *Orientalia* 28: 364) considera l’accadi *utlellū* ‘elevant, elevant-se’ una forma *t-* d’*ulelū < **la-^ʕalay* > **le^ʕelī* (amb una *l* aglutinada), d’una base consonàntica **l^ʕly*. Quant a aquesta arrel PS i els testimonis presents en les llengües semítiques, veg. del Olmo (2006: 29-33), Ehret (1995: 347) i Zaborski (1971: 95).

L’arrel semítica *^ʕ*aliy-* ‘elevant, ascendir’, que reconstrueixo amb vocal *i* per la transitivitat verbal, deriva de l’arrel verbal AA *^ʕ*al-* ‘elevant’ (HSED 238), una arrel biconsonàntica molt antiga que es troba testimoniada també en altres llengües

afroasiàtiques: veg. ber. *ʔal- ‘ser suspès’; tx. centr. *ʔal- ‘saltar’ i tx. or. *ʔal- ‘escalar’. Veg. també el testimoni de l’eg. *īʕr* ‘pujar, ascendir’ (WAS 1: 41). Aquesta arrel podria ser tractada com a denominativa del substantiu AA *ʕal- ‘cim’ (HSED 238), testimoniada en sem. *ʕal- ‘part elevada’, en saho-afar *ʔal- ‘muntanya’; i en cuix. or. *ʕal- ‘muntanya’. Quant a la reconstrucció AA d’aquesta arrel amb relació a el PS, veg. també del Olmo (2006: 30) i Ehret (1995: 347).

I. אָנַן ‘respondre’

PS *ʕaniy- ‘respondre; intercanviar’ < AA **ʕVn- ‘tornar, girar’

Gesenius (772) i HAL (805) divideixen en quatre accepcions l’arrel verbal hebrea ʕānā^h. La primera, que significa ‘respondre’ (veg. Gesenius 772 i HAL 805), atesa la vocalització en *e* de l’imperfectiu de la forma bàsica, ha de derivar de la base consonàntica ʕny. És un verb que es troba testimoniada àmpliament en la Bíblia hebrea en les següents formes: qal (309 cops; perf., impf. *e* i ptc.), nif. (perf., impf. i ptc.) i hif. (impf. i ptc.).

Les llengües semítiques també testimonien aquesta forma verbal, documentada en totes les branques del semític: veg. pun. i antic aram. ʕny ‘respondre’ (DNWSI 875); ug. ʕny ‘respondre, parlar’ (DUL 172); j. aram. palest. biz. ʕny ‘respondre’ (DJPA 412); j. aram. bab. ʕny ‘respondre’ (DJBA 871); àr. ʕanā ‘respondre’ (Lane 2180) i acc. enû ‘intercanviar, revocar’ (AHW 220 i CAD E 173), d’una base consonàntica ʕny.

La meua recerca etimològica em mena a concloure que cal considerar el significat del verb acc. enû ‘intercanviar’ com l’originari, el més antic, car l’arrel PS *ʕaniy- ‘respondre, intercanviar’ pot ser relacionada amb l’arrel AA biconsonàntica **ʕVn- ‘tornar, girar’ (HSED 255), una arrel testimoniada també en eg. ʕn ‘fer girar; retornar’ (WAS 1: 189). Quant a la refutació de la comparació entre l’AA *ʔan- ‘parlar’ amb l’hbr. ʕny, veg. Kogan (2002: 184). Quant als testimonis semítics de la base consonàntica ʕny, veg. del Olmo (2006: 36 i 37).

II. אָנַן ‘estar ocupat (en)’

PS *ʕanay- ‘estar ocupat (en)’ < AA **ʕaniy- ‘treballar, fer’

La segona accepció d’ʕānā^h ‘estar ocupat (en)’ (Gesenius 775; HAL ʕānā^h III: 808) és un verb d’estat que es troba documentat en la Bíblia masorètica dos cops en els passatges bíblics següents:

- Coh 1,13: עָנִין קָע נְתַן אֱלֹהִים לְבָנֵי הָאָדָם לְעֵנֹת בּוֹ ('Déu ha donat un mal ofici als humans perquè s'hi ocupin'; cf. LXX περισπᾶσθαι 'estar ocupat', veg. Rahlfs 2: 239).
- Coh 3,10 (inf. qal): הָעֵנִין אֲשֶׁר נְתַן אֱלֹהִים לְבָנֵי הָאָדָם לְעֵנֹת בּוֹ ('les feines que Déu ha donat als homes perquè hi treballin'; cf. LXX περισπᾶσθαι 'estar ocupat', veg. Rahlfs 2: 244).

Gesenius creu en la possibilitat que el verb hebreu *ʿānā^h* 'estar ocupat (en)' es tracti d'un préstec aram.: veg. sir. *ʿnāʾ* 'estar ocupat en' (LS 534). El cert és que l'arrel verbal també es troba documentada en semític nord-occidental i sud-occidental: veg. j. aram. palest. biz. *ʿny* 'retardar-se' (DJPA 412); àr. *ʿanā* (*ʿny*) 'estar preocupat' (AED 762).

De tota manera, l'arrel verbal PS **ʿanay-* 'estar ocupat (en)', que vocalitza en *a* per la semàntica estativa, és molt antiga i ha de relacionar-se amb l'arrel verbal AA ***ʿaniy-*, que significa 'treballar, fer' (HSED 255), una arrel documentada, a banda del PS, en altres famílies afroasiàtiques: veg. tx. occ. **nVy-* 'treball'; tx. centr. **naH-* < **nay-* 'fer, treballar'; tx. or. **nay-* 'treball'. El PS **ʿa-* podria ser un allargament secundari en aquesta família de llengües.

III. עָנָה 'enfonsar-se, afligir-se'

PS *ʿan-aw-* *'estar afligit' / **ʿan-iy-* 'oprimir' < AA ***ʿan-* 'estar cansat, malalt'

La tercera accepció de *ʿānā^h* (**ʿny*) és també un verb d'estat que significa 'enfonsar-se, afligir-se'. És un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniats en gairebé totes les formes, bàsica i derivades (veg. Gesenius 776 i HAL, *ʿānā^h* II: 807).

Les llengües semítiques nord-occidentals i sud-occidentals testimonien aquesta forma verbal sota la base consonàntica *ʿnw*, en el cas que el verb sigui d'estat, i *ʿny*, si el verb és agentiu transitiu: veg. ug. *ʿnw* 'estar deprimat, enfonsat' (DUL 172), però fen., mo. i j. aram. *ʿny* 'subjugar, oprimir' (tr., DNWSI 876); j. aram. palest. biz. *ʿny* 'afligir-se' (DJPA 413); j. aram. bab. *ʿny* 'afligir, torturar' (pa., DJBA 872); SAr. *ʿnw* 'ser humil; preocupar-se' (DOS 373); àr. *ʿanā* (*ʿnw*) 'ser submís, obedient' (Lane 2178 i AED 761). Veg., amb relació a aquesta arrel verbal, els subst. *ʿny* de l'hbr. epigr. 'pobre' (DNWSI 877) i masorètic *ʿānī* 'pobre, afligit' (Gesenius 776). Veg., en aquest sentit, del Olmo (2006: 37).

Feta la recerca etimològica i comparativa pertinent, sóc de l'opinió que aquesta arrel semítica **ʿanay-* 'estar afligit' és una arrel remuntable a l'AA **ʿan-* 'estar cansat,

malalt' (HSED 240), una arrel testimoniada en les llengües afroasiàtiques en forma d'arrel nominal: veg. tx. occ. *^ʕan- 'malaltia' i tx. or. *^ʔani- 'malaltia'.

IV. הָנַח 'cantar'

PS *^ʕan-iy- 'respondre; intercanviar' (> 'cantar') < AA (?) **^ʕVn- 'tornar, girar'

Finalment, la darrera i quarta accepció d'aquesta arrel verbal és ^ʕānā^h IV 'cantar', un verb testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., imperat. i inf. cstr.) i pi. (imperat., amb matís intensiu). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (777) i HAL (^ʕānā^h IV, p. 808).

Les llengües semítiques nord-occidentals i sud-occidentals testimonien també aquesta arrel verbal: veg. ug. ^ʕny 'cantar, pregar' (DUL 173) i àr. *ḡanā* 'cantar, pregar' (Lane 2302). Gesenius relaciona aquesta forma amb l'àr. *ʕannay* 'càntic' (Lane 2301) i amb el sir. *ʕany* 'cantar responsablement' (LS 533).

El DNWSI (876) reuneix dins la mateixa arrel ^ʕny les accepcions de 'respondre, ressonar i cantar (en el sentit de respondre una pregària, etc.)'. És potser en aquest sentit que considero que s'hauria d'entendre aquesta accepció, *i.e.*, relacionada per la morfologia i per la semàntica amb l'accepció primera de ^ʕānā^h 'respondre' (cf. el comentari etimològic corresponent en l'entrada d'aquest verb).

הָצַח I 'tancar (els ulls)'

PS *^ḡašaw- 'tancar'

El verb transitiu ^ʕāšā^h 'aclucar (els ulls)' es troba testimoniad en hebreu masorètic únicament en forma bàsica (qal, ptc. act.; veg. Gesenius 781 i HAL 819), en el llibre de Proverbis 16,30: לַחֲצוֹת עֵינָיו יִצְחַח ('qui acluca els ulls planeja una maldat'; cf. LXX: στειρίζων ὀφθαλμοὺς, veg. Rahlfs 2: 211).

Una arrel biconsonàntica *^ḡaš- es troba testimoniada en forma de verb *tertiaef infirmaef (tertiaef w* en les llengües semítiques sud-occidentals) o de verb *mediaef geminataef* en totes les branques del semític amb el significat de 'tancar': veg. inscripc. de Hatra ^ʕsy 'extreure, remoure' (DNWSI 880); j. aram. palest. biz. ^ʕsy 'oprimir, constrènyer' (DJPA 414); àr. *ḡdā* (*w* et *y*) (IV) 'aclucar (els ulls)' (Lane 2268) i àr. *ḡdd* 'contraure la gola' (Lane 2263); et. *ʕašawa* I 'tancar' (CDG 75).

Quant al verb et., Brockelmann (1932 ZS 8: 102) identificà la forma et. *ʕašawa* amb l'àr. *ʕašaba* 'lligar' (Lane 2057), i justificà la *-wa* d'*ʕašawa* a causa de la influència de la *Reimwortbildung* del ge'ez *ʔarḥawa* 'obrir'. La meua opinió és que, juntament amb

els verbs comentats, l'et. *ʿašawa* ha de remuntar-se a l'arrel PS **gašaw-*, que reconstrueix amb el significat genèric de 'tancar'.

Malauradament, en la meua recerca etimològica no he pogut trobar cap arrel, verbal o nominal, AA amb la qual es pogués relacionar d'una manera clara l'arrel PS suara comentada.

הָרָךְ 'estar nu'

PS **ʿaray-* 'estar nu'

El verb d'estat *ʿārā^h* 'estar nu' és un verb que es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en les formes verbals següents: qal (imperat.) pi. (perf., impf., imperat. i inf. abs.); hif. (perf.), nif. (impf.) i hitp. (impf. i ptc.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (788) i HAL (834).

En hebreu bíblic trobem també una variació radical geminada d'aquesta forma en el verb *ʿārar* 'despullar-se' (Gesenius 792), un verb de significat mitjà que, a la vegada, es troba relacionat amb el verb còncav *ʿōr* (*ʿwr*) 'estar exposat, nu' (Gesenius 735), un verb documentat únicament en forma nif.

Aquest verb es troba també testimoniats en totes les branques del semític en forma de verb *tertia*e y o *mediae geminatae*: veg. fen. (pi.) *ʿry* 'estar nu' (DNWSI 887); ug. *ʿry* 'estar despullat' (DUL 185); acc. *erû* V 'estar nu' (AHW 247) i àr. *ʿariya* 'estar nu' (Lane 2029). Veg. també les variacions radicals de l'aram. antic *ʿrr* (pu.) 'ser despullat' (DNWSI 890) i *ʿwr* (qal pass.) 'ser despullat' (DNWSI 834).

Veg. també, relacionats potser amb aquesta arrel, ug. *ʿwr* (subst. msc.) 'cec' (DUL 195), hbr. bíbl. *ʿwr* 'ser cec' (HAL 758), àr. *ʿawar* 'borni' (Lane 2195) i *ʿawira* 'ser borni, cec d'un ull' (Lane 2193) i et. *ʿawra* (*ʿwr*) 'ser cec' (CDG 79). Malauradament, en la meua recerca etimològica no he pogut trobar cap arrel AA, verbal o nominal, amb la qual pogués estar relacionada l'arrel verbal PS. Quant a la base binària *ʿr* en PS i els diferents nivells d'allargament, veg. del Olmo (2006: 41-44).

I. הָפַךְ 'fer'

PS **ʿaš-iy-* 'fer' < AA ***ʿiĉ-* 'fer'

De la base consonàntica hebrea *ʿšy*, cal diferenciar-ne des del punt de vista etimològic algunes accepcions. Gesenius (793) fa la distinció entre dues arrels distintes, mentre que HAL (842) en dóna quatre de diferenciades: totes aquestes accepcions comparteixen la base consonàntica *ʿšy/w*.

La primera és formada pel verb transitiu *ʿāśāḥ*, que significa ‘fer, enllestir’, un verb que es troba testimoniats àmpliament en la Bíblia hebrea (ca. 2627 cops) sota la forma qal (perf., impf., imperat., inf. (abs. i cstr.) i ptc. (act. i pass.), hif., nif. (perf. i impf.) i pu. (perf.)). Veg., quant a aquesta forma verbal, Gesenius (793) i HAL (842).

El verb es troba documentat també en totes les branques del semític sota la base consonàntica *ʿšy*: veg. moab. *ʿšy* ‘fer’ (DNWSI 890); ug. *ʿšy* ‘fer, treballar’ (DUL 190); SAr. *ʿšy* ‘sacrificar’ (Conti Rossini 1931: 210); àr. *ʿašiya* ‘donar’ (Lane 2055); et. *ʿasaya* ‘pagar, recompensar’ (CDG 73).

L’arrel semítica **ʿašiy-* ‘fer’, que reconstrueixo amb vocal temàtica *i* a causa de la transitivitat que expressa, és molt antiga, car es remunta a l’arrel verbal biconsonàntica AA ***ʿiĉ-* ‘fer’ (HSED 246), una arrel verbal testimoniada, a banda del PS **ʿašiy-* ‘fer’, també en les altres famílies afroasiàtiques: veg. tx. or. **ʿiĉ* ‘fer, treballar’; àgau **ʿis-* ‘fer’; saho-afar **ʿis-* ‘fer’; cuix. or. de l’altiplà **ʿis-* ‘fer’; Rift **ʿes-im* ‘fer’. Quant a la reconstrucció PS i AA d’aquesta arrel, veg. del Olmo (2006: 46) i Zaborski (1971: 95).

II. *נִשָּׂא* ‘prémer; protegir; posar-se sobre’

PS **gāšiy-* ‘protegir; oprimir; posar-se sobre’

La segona accepció del verb *ʿāśāḥ* és formada per diferents formes verbals, les quals comparteixen el significat de ‘prémer; protegir; posar-se sobre’. Tot i que el HAL (845) les tracta de manera separada, considero que totes han d’estar etimològicament emparentades.

Una forma *ʿāśāḥ* amb el significat de ‘prémer’ es troba documentada en la Bíblia hebrea només en forma pi. (perf. i inf. cstr., veg. Gesenius 796) i segurament també pu. (perf. al SI 139,15; veg. HAL 845).

Gesenius relacionà aquest verb hebreu amb l’àr. *gāšā* (*gšy* i *gšw*) ‘oprimir (una dona)’ (Lane 2261). Veg. també, a DUL (190-191), l’expressió ug. *yn ʿšy* ‘vi premsat’ (= *ʿāśāḥ* II)? o ‘elaborat’ (= *ʿāśāḥ* I)? Des d’un punt de vista fonològic, emperò, l’ugarític *yn ʿšy* hauria de relacionar-se etimològicament amb la primera accepció, car l’àr. *gāšā* exigeix la reconstrucció en PS i en ugarític de la velar fricativa sonora *g* i no pas d’una faringal fricativa sonora *ʕ*.

No es troba testimoniats en la resta de les llengües semítiques. Malauradament, en la meua recerca etimològica no he pogut relacionar l’arrel PS **gāšiy-* ‘oprimir’ amb cap altra arrel AA, nominal o verbal.

El HAL (845) diferencia encara una tercera accepció, *‘ásá^h* III, que significa ‘protegir, cobrir’ i que en els passatges documentats en la Bíblia hebrea pot ser relacionada etimològicament amb la primera o la segona accepció suara comentades.

Amb el significat de ‘protegir, cobrir’, aquesta forma verbal apareix testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal impf. (HAL 845) als passatges següents:

- Ez 17,17 (*‘šy I?*): וְלֹא בְחַיִּל גָּדוֹל וּבְקִהָל רָב יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ פְּרָעָה (‘el faraó no el defensarà ni amb un gran exèrcit ni amb molts soldats’).
- Pr 13,16: כָּל-עֲרוֹם יַעֲשֶׂה בְדַעַת (‘l’assenyat es protegeix amb la saviesa’; cf. Pr 12,23: אָדָם עָרוֹם כֹּסֵה דַעַת (‘l’home intel·ligent calla allò que sap’).

Des del punt de vista comparatiu, aquesta forma pot ser relacionada amb el verb de l’ar. *gāšā* (*gšy* i *gšw*), que significa ‘cobrir, tapar’ (Lane 2261).

El HAL (845) diferencia encara una quarta accepció del verb *‘ásá^h* (IV) i li dona el significat de ‘girar-se envers’. Aquesta forma, testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., inf. sf.) pot ser relacionada amb la primera o la segona accepció. Per una banda, amb el significat bàsic de ‘fer’, en 1Re 20,40 (עֲבָדָךָ לַעֲשֶׂה הַנְּהַ וְהַנְּהַ) וְיָהִי ‘però mentre el teu servent feinejava d’ací i d’allà’ = *‘ásah* I). Per l’altra, amb el significat bàsic de ‘protegir > sobreposar-se > llançar-se sobre > anar a’) en els dos passatges bíblics següents:

- 1Sa 14,32: וְיַעֲשֶׂה הָעָם אֶל-שָׁלַל (‘tothom s’abraonà sobre el botí’, = *‘šy* III).
- Jb 23,9: וְלֹא-אֶחָז (‘però, si es mou a l’esquerra, no el veig’).

Des del punt de vista comparatiu, aquesta forma pot ser relacionada amb el verb ar. *gšw/y* ‘sobreposar-se’ (Lane 2261).

הָפַח ‘esmicolar’

PS **paʔay-* ‘esmicolar’ < AA **paʔ-* / **paw-* / **pay-* ‘esmicolar’

El verb transitiu *pāʔāʰ* ‘esmicolar’ (*si vera l.*) es troba testimoniats en la Bíblia hebrea únicament un sol cop en el llibre del Dt 32,26, en forma hif. (impf.), en el passatge següent: וְזָכַרְתָּ אֲנִי אֶפְחֵיךָ אֶשְׁכַּחְתָּהּ מֵאַנְשׁוֹתָיִךָ וְשׁוֹכְנֵי עָרֶיךָ (‘jo em deia: els esmicolaré, ningú no en guardarà el seu record!’; cf. LXX διασπερῶ αὐτούς, veg. Rahlfs 1: 348). Quant a aquesta forma verbal de l’hebreu bíblic, veg. Gesenius (802) i HAL (858).

Aquest verb es troba documentat també en semític sud-occidental: veg. SAr. *pʕy* ‘esmicolar’ (Müller 1962: 88) i àr. *faʔā* (*fʕy* i *fʕw*) ‘esmicolar’ (Lane 2326).

L’arrel verbal PS **paʔay-* ‘esmicolar’, d’on deriva aquest verb hebreu, es troba relacionada amb el subst. hebreu *peʔāʰ* ‘cantonada, costat’ (veg. Gesenius 802), un substantiu que a la vegada es troba relacionat amb l’ug. *pit* ‘cantonada’ (DUL 659), l’acc. *pātu* ‘cantonada’ (AHW 849) i l’et. *fe* ‘en aquest cantó, direcció’ (CDG 154). Rundgren (1955: 70) relaciona l’et. *fe* amb l’hbr. *pō* ‘aquí’. Quant a aquesta arrel biradical, veg. Noeldeke (1910: 151).

L’origen de l’arrel verbal PS **paʔay-* (que reconstrueixo amb vocal temàtica en *a* a causa de la influència de la laringal) és molt antiga i té un origen deverbal, car deriva de l’arrel verbal biconsonàntica AA **paʔ-* / **paw-* / **pay-* ‘esmicolar’, testimoniada, a banda del PS **paʔay-*, en tx. occ. **pay-* ‘esmicolar’ i en tx. centr. **puw-* ‘esmicolar’ (veg. HSED 411).

הִדְּיָהּ ‘demanar rescat, redimir’

PS **pad-iy-* ‘redimir; deixar anar’ < AA **pVd-* ‘anar-se’n’

El verb transitiu *pādāʰ* ‘demanar rescat, redimir’ (Gesenius 804) es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en les formes següents: qal (perf., impf., imperat., inf. abs. i cstr., ptc. act. i pass.), nif. (perf.), hif. (perf. i inf. abs.) i hof. (inf.). Veg., quant a l’entrada d’aquest verb bíblic, Gesenius (804) i HAL (862).

Aquest verb es troba testimoniats àmpliament en totes les branques del semític amb una base consonàntica *pdy* (noteu la causativitat semàntica del verb): veg. aram. ofic. ‘redimir’ (DNWSI 902); ug. *pdy* ‘redimir’ (DUL 663); j. aram. palest. biz. *pdy* ‘alliberar, redimir’ (DJPA 425); acc. *padû*, *pedû* ‘respectar, deixar en pau’ (bab. ant. i rec. lit., G *i/i* < **pdy*; AHW 808); SAr. *fdy* ‘pagar un deute’ (DOSA 401); àr. *fadā* (*fdy*) ‘pagar un rescate’ (Lane 2353); et. *fadaya* ‘recompensar, restituir, remunerar, pagar (una

multa, un deute)' (CDG 155). Veg. també la forma reduplicada en et. *fadfada* 'incrementar, augmentar' (CDG 155) i del SAr. *fdfd-t-m* 'augmentar' (Müller 1983: 279).

L'origen AA d'aquesta arrel verbal tan ben testimoniada en semític no és prou clar. La meua hipòtesi és que, quant a les llengües semítiques, el significat del verb acc. *padû, pedû* 'respectar, deixar en pau' ha de ser l'originari: l'accepció de 'redimir, pagar rescate' present en la resta de les llengües semítiques s'hauria de considerar derivada d'aquesta primera. Tenint present aquest fet he volgut donar per a l'arrel PS **padiy-* el significat general de 'redimir, deixar anar', una arrel verbal que reconstrueixo amb vocalisme *i* a causa de la seva transitivitat i la seva causativitat semàntiques.

Considero que aquesta arrel PS **padiy-* s'ha de remuntar a una arrel verbal biconsonàntica encara més antiga, reconstruïda en AA sota la forma ***pVd-* 'anar-se'n' (HSED 431), una arrel verbal que el HSED reconstrueix a partir dels testimonis de l'àr. **pid-* 'anar-se'n (ramat)', del tx. or. **pad-* / **pud-* 'passar', del ber. **fVd-* 'deixar anar' i de l'eg. *3pd* 'córrer, afanyar-se' (WAS 1: 9). Si s'accepta aquesta hipòtesi, el canvi semàntic de ***'anar-se'n' > *'deixar anar, alliberar, pagar rescate'* s'explicaria morfològicament a causa de la sufixació en PS del sufix determinatiu *-y* a l'antiga arrel verbal biconsonàntica intransitiva i mitjançant la vocalització temàtica en *i* que hauria donat a la nova arrel triconsonàntica PS un significat clarament transitiu. Quant a la reconstrucció AA d'aquesta arrel, veg. Diakonoff *et alii* (1993b: 9), el qual fa la distinció entre les arrels verbals AA següents: ***pVd-* I 'anar-se'n' i ***pad-* II 'redimir'. Veg. també Ehret (1995: 101), el qual reconstrueix aquesta arrel AA sota la forma ***fad-* i li dóna el significat de 'prendre, treure'.

נָלַף 'ser separat, diferent' (nif.)

PS **paliy-* / **palaw-* 'separar' (tr. / intr.) < AA ***pVl-* 'dividir, foradar'

El verb *pâlâ^h* 'ser separat, diferent' (nif.) es troba testimoniada en la Bíblia hebrea únicament en la forma derivada nif. (perf.) i hif. (perf., impf. i imperat.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (811) i HAL (878).

Segons ambdós diccionaris, el verb *pâlâ^h* és una forma paral·lela del verb hebreu *pâlâ[?]* 'ser extraordinari' (nif., Gesenius 810), un verb denominatiu del substantiu *pele[?]* 'meravella' (Gesenius 810). La meua opinió, emperò, és que el verb hebreu *pâlâ^h* ha de tenir un origen deverbal, car, tal com comentarem, ha de remuntar-se a una arrel verbal AA més antiga.

Des del punt de vista comparatiu, la base consonàntica **ply* (tr.) i **plw* (intr.) es troba documentada en totes les branques del semític: veg. aram. targ. *pālā* (*ply*) ‘tallar’ (Jastrow 1181); ug. *ply* ‘diferenciar > ornamentar’ (DUL 673); j. aram. bab. *ply* ‘saltar, obrir’ (pe., DJBA 912); àr. *falā* (*flw*) ‘separar’ (Lane 2445) i *falā* (*fly*) ‘examinar’ (tr., AED 852 i Lane 2445); et. *falaya, falawa* ‘separar, dividir’ (CDG 161).

El SAR. epigràfic té documentada una forma *fly* que significa ‘separar, decidir’, com també el substantiu *fly-t* ‘oracle, decisió, regulació’ (Müller 1962: 89 i DOSA 404). Cal diferenciar aquestes formes del SAR. de la resta de formes testimoniades en les llengües semítiques, car, al meu entendre, provenen d’arrels verbals distintes: el SAR. *fly* ha de derivar d’una arrel verbal PS **fly* ‘predir la fortuna’, que deriva, al seu torn, d’una arrel verbal AA ***fVL-* ‘predir la fortuna, el fat’; veg., en aquest sentit, Diakonoff *et alii* (1993b: 26).

Des del punt de vista AA, cal fer derivar aquesta arrel PS de l’arrel verbal biconsonàntica AA **fVL-* ‘dividir, foradar’ (HSED 191), una arrel documentada, a banda del PS **paliy-* / **palaw-* ‘separar’ (tr. / intr.), en ber. **fVlVw-* ‘perforar’. Quant a la reconstrucció consonàntica pPS d’aquesta arrel **pl*, veg. Ehret (1995: 105); amb relació a la reconstrucció AA d’aquesta arrel verbal, veg. Diakonoff *et alii* (1993b: 18), Ehret (1995: 105), el qual reconstrueix aquesta arrel sota la forma ***fil-*, i HSED (191).

פָּנָה ‘dirigir-se a’

PS **pan-ay-* ‘anar a’ < PS **pan-* ‘cara’ < AA ***pan-* / ***pin-* ‘cara’

El verb *pānā^h* ‘dirigir-se a’ és un verb que es troba testimoniats en hebreu bíblic masorètic sota les formes següents: qal (perf., impf., imperat. i inf. abs.), pi. (perf., hif., impf. i inf. cstr.) i hof. (imperat. i ptc.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (815) i HAL (884).

Aquest verb es troba també àmpliament testimoniats en totes les branques del semític: veg. antic aram. i palm. *pny* ‘anar a, tornar’ (DNWSI 920); aram. targ. *p^enā[?]* (*pny*) ‘girar-se, anar a’ (Jastrow 1188); j. aram. palest. biz. *pny* ‘dirigir-se’ (DJPA 438) i sir. *pānā* ‘anar a’ (LS 578); acc. *panû(m)*, ‘dirigir-se a’ (AHW 822) (< *pnū*, denominatiu de *pānu* I ‘cantó, banda’); àr. *fanā* (*fny*) ‘anar a’ (Lane 2451) i et. *fannawa* ‘enviar’ (CDG 163), un significat derivat i causatiu de l’originari ‘anar a, dirigir-se a’ > ‘fer que algú vagi a’, *i.e.*, ‘enviar’ (veg., en aquest sentit, Diakonoff-Kogan 1996: 35, Orel-Stolbova 1997: 215 i Kogan 2002: 186).

Quant a l'origen etimològic de l'arrel verbal PS **panay-* 'anar a', d'on deriven els verbs mencionats, la meua opinió és que cal que sigui considerada una arrel verbal denominativa del substantiu PS **pan-* 'faç, cara', una arrel nominal testimoniada en semític nord-occidental i oriental: veg. fen., pun., hbr. i aram. *pnm* 'cara' (*pl. tant.*) (DNWSI 918), sir. *pānītā* 'costat' (LS 578), ug. *pnm* 'cara' (*pl. tant.*, DUL 675), acc. *pānu* 'front' (AHW 818). Aquesta arrel nominal PS deriva, al seu torn, del substantiu AA ***pan-* / ***pin-* 'cara' (HSED 417, EDE 438, nb2), una arrel nominal testimoniada, a banda del PS, en les llengües afroasiàtiques: cf. tx. or. **pVn-* 'temples' i àgau **fin-* 'front, cara'.

Paral·lelament a aquestes derivacions etimològiques, l'arrel nominal AA ***pan-* / ***pin-* 'cara' es troba estretament relacionada amb l'arrel AA **pon-* / **ponV^ς-* 'girar-se, tornar' (veg. HSED 427), una arrel verbal que entenc que ha de ser considerada denominativa del substantiu primitiu AA ***pan-* / ***pin-* 'cara' a causa de la presència de la laringal (que allarga l'arrel verbal) en eg. *pn^ς* 'girar' i *pn^ςn^ς* 'girar-se' (CDME 88, EDE 437) i en tx. centr. **fwan-H-* 'retornar'. Quant a la reconstrucció AA d'aquesta arrel, veg. EDE (437) i també Diakonoff *et alii* (1993b: 14).

הַצִּי 'queixar-se'

PS **pa^ς-ay-* 'cridar' < AA ***fi^ς-* 'parlar, cridar'

El verb *pā^ςā^h* 'queixar-se' es troba testimoniats un sol com en la Bíblia hebrea en Is 42,14 (impf. e, qal): דַּחֲוֹתַי וְהִצִּיטֵנִי כַּאֲשֶׁר הָיָה לִי יְיָ (‘ara, com la dona que infanta, crido, esbufego, panteixo’; cf. LXX ἐκαρτέρησα ὡς τίκτουσα, ἐκαστήσω καὶ ξηρανῶ ἄμα, veg. Rahlfs 2: 623). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (821) i HAL (895).

Gesenius (821) considera aquest verb una forma onomatopeica i relaciona el verb hebreu amb l'aram. targ. *p^ςā^ς* (*p^ςy*) 'belar' (Jastrow 1202) i l'àr. *ba^ςā* (*b^ςy*) 'belar (moltons)' (Dozy 100) i *bagā* (*b^ςy*) 'calumniar' (Dozy 101). No he trobat aquest verb testimoniats ni en nord-semític epigràfic, ni en ug., ni en acc. ni en et.

Des del punt de vista camiticosemític, entenc que la base consonàntica *p^ςy* que testimonia l'hebreu bíblic ha de ser considerada originària: la presència en àr. de la bilabial oclusiva sonora *b* (*b^ςy* 'belar') i de la velar fricativa sonora *ǧ* (*b^ςy* 'calumniar') han de ser considerades, des d'un punt de vista semito-camític, com a canvis secundaris, car, tal com comentaré, les llengües afroasiàtiques que documenten aquesta arrel no permeten la reconstrucció en l'arrel AA de la velar fricativa *ǧ*.

D'aquesta manera, a partir del testimoni de l'hebreu bíblic, reconstrueixo per al PS l'arrel **pa'ay-* 'cridar', una arrel que vocalitzo amb *a* per causa de la intransitivitat verbal i que s'ha vist allargada en l'estadi PS pel sufix *-y*. Aquesta arrel PS es deriva de l'arrel verbal biconsonàntica AA **fi'*- 'parlar, cridar' (HSED 181), una arrel que es troba testimoniada, a part del sem. **pa'ay-* 'cridar', en tx. occ. **fi-* 'parlar', en tx. centr. **fiy-* 'cridar' i en àgau **fiw-* 'cridar'.

הפף 'partir, obrir'

PS **puš-* 'partir' < AA ***puç-* 'partir, trencar'

El verb *pāšāḥ* 'partir, obrir' es troba testimoniad en la Bíblia hebrea només en forma qal (perf., impf. i ptc.). Veg., quant a aquest verb bíblic, Gesenius (822) i HAL (898).

El semític nord-occidental i el sud-occidental testimonien també una base consonàntica de tercera radical dèbil **pšy* i una base geminada **pšš* amb el significat de 'separar, trencar': veg. hbr. epigr. i Hatra *pšy* (DNWSI 930); hbr. bíbl. *pāšas* 'trencar' (Gesenius 822); nab. *pšš* 'ser dividit' (DNWSI 931); aram. targ. *p^ešā?* (*pšy*) 'obrir, salvar' (Jastrow 1204); j. aram. palest. biz. *pšy* 'recompensar' (DJPA 442); j. aram. bab. *pšy* 'passar entremig' (DJBA 923); sir. *pš?* (pa.) 'alliberar' (LS 587); sir. *pšš* 'alliberar' (Th.S. 3206); àr. *fašā* (*fšy*) 'separar' (Kazimirski 2: 603) i *fašša* 'obrir, extreure' (Kazimirski 2: 598).

Leslau (CDG 169) relaciona totes aquestes formes amb l'et. *fašha* 'trencar', l'àr. *faḍaḥa* 'trencar' (Kazimirski 2: 606) i l'hbr. *pšḥ* (pi.) 'esmicolar' (Gesenius 822). La reconstrucció etimològica d'aquesta arrel, però, presenta alguns problemes quant a la correspondència fonològica en PS i en AA que comento a continuació.

El HSED (428) reconstrueix per al PS una arrel **puš-* 'trencar, partir' i s'empara amb el testimoni de l'hbr. *pšpš* i de l'àr. *fdfđ*: la presència de la dental lateral *ḍ* en àr. és definitiva per a la reconstrucció PS de la dental lateral emfàtica **š*. Si s'accepta aquesta reconstrucció, però, com s'explica la presència de la dental fricativa *š* en arameu, si la correspondència fonològica és PS **š* > aram. *q* > *š*, i la presència del mateix fonema *š* en àrab, si la correspondència fonològica és PS **š* > àr. *ḍ*? La presència de la dental fricativa *š* en àrab i en arameu s'haurien d'interpretar com a canvis secundaris d'un protomorfema **š*. Acceptada aquesta hipòtesi, doncs, l'arrel PS **puš-* 'partir' ha de ser derivada de l'arrel verbal biconsonàntica AA ***puç-* 'partir, trencar' (HSED 428), una arrel testimoniada en tx. centr. per l'arrel **puš-* 'partir'.

הַרְבֵּי ‘brotar, donar fruit’

PS **par-iy-* ‘brotar, donar fruit’ < PS **pir-* ‘fruit’ < AA ***pir-* ‘fruit, gra’

El verb d'estat *pārā^h* ‘brotar, donar fruit’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. *e*, imperat. i ptc. act.) i hif. (perf., impf. i ptc.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (826) i HAL (907).

Aquest verb també es troba testimoniats en semític nord-occidental i en semític sud-occidental, amb una base consonàntica *pry*: veg. aram. targ. *p^erā[?]* (*pry*) ‘créixer, incrementar’ (Jastrow 1225); j. aram. bab. *pry* ‘créixer, donar fruit’ (DJBA 932); sir. *pārā, pāri* ‘donar fruit’ (LS 591); et. *farya, faraya* ‘donar fruit, engendrar’ (CDG 167).

Entenc que tots aquests verbs, que deriven de l'arrel verbal PS **pariy-* ‘brotar, donar fruit’, han de ser considerats des d'un punt de vista etimològic verbs denominatius del substantiu PS **pir-* ‘fruit’, un substantiu biconsonàntic primitiu documentat en semític nord-occidental i sud-occidental: veg. hbr. bíbl. *pāri* (Gesenius 826); fen., pun. *pr(y)* (DNWSI 936); ug. *pr* (DUL 678); sir. *pe^(?)rō* (LS 596); et. *fāre* (CDG 167).

Aquesta arrel nominal PS **pir-* ‘fruit’ deriva de l'arrel AA ***pir-* ‘fruit, gra’ (veg. EDE 460, HSED 424 i Diakonoff *et alii* 1993: 17), una arrel nominal documentada també en les llengües afroasiàtiques: veg. ber. **far-* ‘cereal’; eg. *pr.t* ‘fruit, llavor’ (CDME 91); veg. també eg. *pri* ‘sortir, ascendir’ (CDME 90); àgau **fir-* ‘fruit, gra’; saho-afar **fir-* ‘flors, fruit’; cuix. or. **fir* ‘fruit’.

Paral·lelament a aquestes dues arrels PS **pariy-* ‘brotar, donar fruit’ i **pir-* ‘fruit’, cal tenir present que hi ha en semític una altra arrel nominal de base consonàntica *prḥ* que significa ‘rebrot, flor’ i que es troba testimoniada en totes les branques del semític: veg. hbr. *perah* ‘flor’; aram. targ. *parah* ‘flor’ (Jastrow 1224); àr. *farḥ* ‘rebrot’ (Lane 2362); acc. *per^u, perḥu* ‘rebrot, descendent’ (AHW 837), d'on deriva el verb acc. *parā^u II* ‘obrir-se, brotar (plantes)’. L'arrel PS **pirah-* ‘rebrot, flor’ deriva de l'arrel nominal AA ***pirah-* ‘rebrot, flor’, una arrel nominal testimoniada en eg. *prḥ* ‘flor’ (quant a la possibilitat que aquest substantiu eg. sigui un préstec del sem., veg. EDE 480). Aquesta arrel nominal ***pirah-*, formalment triconsonàntica, allargada, per tant ja en l'època AA, cal que sigui considerada denominativa de l'arrel nominal suara comentada ***pir-* ‘fruit, gra’, formalment més primitiva per vocalisme i per la seva estructura biconsonàntica. En aquest sentit, veg. Diakonoff *et alii* (1993b: 17-18) i Ehret (1995: 95).

הִפִּיץ ‘escampar’ (intr.)

PS **paś-* ‘escampar’ < AA ***poĉ-* ‘untar, espargir’

El verb *pāśā^h* ‘escampar’ (intr.) es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma bàsica, qal (perf., impf. i inf. abs.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (832) i HAL (921).

Amb relació a la resta de les llengües semítiques, aquesta arrel verbal es troba testimoniada en totes les branques del semític en forma de verb dèbil o de verb geminat: veg. aram. *psy* ‘escampar’ (Jastrow 1194); acc. *pašāšū* ‘escampar’ (AHW 843); àr. *fāšā* (*fšw*) ‘ser divulgat, escampat’ (Kazimirski 2: 598); tigre *fss*, tgrinya *fss* i amh. *fss* ‘escampar, vessar’ (AMED 2: 2292).

Atès el testimoni de les llengües semítiques, decideixo reconstruir l’arrel verbal PS d’on sorgeixen totes aquestes formes amb estructura ja biconsonàntica **paś-* ‘escampar’, una arrel que des del punt de vista camiticosemític és molt antiga, car cal fer-la derivar de l’arrel verbal AA ***poĉ-* ‘untar, espargir’ (HSED 426), una arrel testimoniada, a banda del PS **paś-*, en tx. occ. **pwaĉi-* ‘escampar’ i en eg. *pšš* ‘escampar-se (un poble)’; veg. Diakonoff *et alii* (1993b: 11).

Des del punt de vista etimològic cal relacionar l’arrel AA ***poĉ-* ‘untar, espargir’ amb l’arrel verbal ***pVĉ-*, que significa ‘distribuir, dividir’ (HSED 431), una arrel testimoniada en PS **pVś-* ‘distribuir’ (veg. aram. sir. *pss* i àr. *fšš*) i en eg. *pšš*, *pšs* i *pš* ‘dividir’ (els grafemes *sš* i *šs* són representacions gràfiques d’una lateral).

Quant a la reconstrucció AA d’aquesta arrel verbal, veg. també Diakonoff *et alii* (1993b: 11).

I. הִפִּיץ ‘ser espaiós, obert’

PS **patay-* ‘ser espaiós, obert’, cf. AA ***fit-* ‘terra, regió’

En tractar del verb hebreu *pāta^h*, Gesenius (834) fa una distinció etimològica entre una primera accepció, que significa ‘ser espaiós, obert’, i una de segona, *pāta^h* II, que igualment significa ‘ser simple’ en la forma qal, però en determinats passatges de la forma qal i les derivades significa ‘seduir’. Veg. en aquest sentit també HAL (925-926). Gesenius és del parer que aquesta segona accepció del verb *pāta^h* és un verb denominatiu del substantiu *p^etī* ‘senzillesa’, o de l’adjectiu *petī* ‘simple’, que a la vegada és un adj. de verbal, car s’ha de remuntar a l’arrel estativa *pāta^h* originària (Gesenius 834), i que significa ‘ser espaiós, obert’.

La meua recerca etimològica em mena, però, a diferenciar etimològicament l'accepció de 'ser espaiós' per una banda, i la de 'seduir, atreure' per l'altra, car considero que, des del punt de vista camiticosemític, ambdues accepcions deriven d'arrels diferents. En aquest apartat, doncs, segueixo la meua classificació etimològica i separo *pâtâ^h* I 'ser espaiós' de *pâtâ^h* II 'seduir, atreure'.

La primera accepció és formada pel verb d'estat *pâtâ^h* 'ser espaiós, obert' (veg. Gesenius 834 i HAL 926), un verb que es troba documentat en la Bíblia masorètica en forma qal (ptc.) i en hif. (impf. i perf.). Gesenius, però, com ja he comentat, fa la distinció entre aquesta arrel verbal i el verb *pâtâ^h* 'ser senzill, obert' (veg. Gesenius 834), denominatiu de l'adj. *petî* 'simple, obert (de ment)'. Considero, però, que en aquest cas l'arrel estativa és l'originària i l'adjectiu és deverbal.

La base consonàntica *pty* està testimoniada únicament en semític nord-occidental: veg. aram. targ. *p^etâ^h* 'ser espaiós' (Jastrow 1253); j. aram. palest. biz. *pty* 'ser espaiós' (DJPA 455); j. aram. bab. *pty* 'ser espaiós' (DJBA 947); veg. també, paral·lelament, el subst. *pty* de l'aram. ofic. 'amplitud' (DNWSI 951).

Des d'un punt de vista camiticosemític, sóc del parer que l'arrel verbal estativa, que reconstrueixo com a **patay-* 'ser espaiós, obert' i que vocalitzo en *a* per la seva semàntica estativa, ha de ser relacionada amb l'arrel nominal AA ***fit-* 'terra, regió' (HSED 183), un substantiu que es troba testimoniad en semític **pitt-* 'àrea, regió' (veg. acc. *pittu*, AHW 870) i en tx. centr. **fVt-* 'terra'.

II. הפת 'ser seduït'

PS **pat-iy-* 'seduir' / **pat-uw-* 'voler, desitjar' / **pat-aw-* 'ser jove'

< AA ***fat-* 'voler, desitjar'

La segona accepció del verb *pâtâ^h* 'ser seduït, atret' es troba testimoniada en la forma qal 'ser seduït' (Dt 11,16 i Jb 31,27) i en les derivades: nif. 'ser atret', pi. 'seduir' i pu. 'ser persuadit, decebut'. No segueixo aquí l'opinió de Gesenius, segons la qual aquest verb és considerat un verb denominatiu dels substantiu *p^etî* 'senzillesa', o de l'adjectiu *petî* 'simple', que a la vegada és un adj. deverbal, car s'ha de remuntar al verb estatiu originari *pâtâ^h* I 'ser espaiós, obert'. Veg. quant a aquesta accepció HAL (925).

Quant a la resta de les llengües semítiques, una base consonàntica *pty* amb el significat de 'voler, estimar, seduir' es troba en totes les branques del semític: veg. ug. *pty* 'seduir' (DUL 687); j. aram. bab. *pty* 'atreure, seduir' (DJBA 947); et. *fatawa* 'desitjar, estimar' (CDG 171); àr. *fatiya* i *fatā* (*ftw*) 'ser jovial, jove' (Lane 2336).

Les tres arrels verbals PS que reconstrueixo com a **patiy-* ‘seduir’ / **patuw-* ‘volar, desitjar’ / **pataw-* ‘ser jove’ reflecteixen la morfologia i la semàntica verbal que documenten les llengües antigues. Considero que aquestes arrels verbals, allargades per un sufix, han de remuntar-se a l’arrel verbal biconsonàntica AA ***fat-* ‘volar, desitjar’, una arrel que, a banda del PS, es troba testimoniada també en tx. occ. com a **fat-* ‘volar el bé a algú, pregar’ (HSED 178).

צָבָה ‘inflar-se’

PS *šab- ‘inflar’

El verb mitjà-reflexiu šābā^h ‘inflar-se’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en els dos passatges següents:

- Nm 5,27, en forma qal (perf.): וַיִּצְבְּתָה בִטְנָהּ (‘se li inflarà el ventre’).
- Is 29,7, en forma hif. (inf. cstr.): וַיִּצְבְּיָהּ.

Quant a aquesta forma verbal bíbl., veg. Gesenius (839) i HAL (936). Aquest verb està relacionat amb les formes verbals següents que documenta el semític sud-occidental: veg. àr. šabaʿa (šbʿ) ‘créixer’ (Lane 1640) i et. šabawa ‘inflar’ (CDG 547).

Gesenius (839) fa la distinció de tres arrels distintes que comparteixen la base consonàntica šby/w. La primera és la suara comentada, que reconstrueixo amb el significat originari d’‘inflar’. La segona és una arrel verbal que significa ‘inclinat-se, voler’, no testimoniada en forma de verb en hebreu bíblic, però de la qual derivaria el substantiu ‘bellesa, honor’ i que es troba igualment testimoniada en semític nord-occidental i oriental: veg. aram. ofic. i palm. šbw ‘desig’ (DNWSI 956); j. aram. palest. biz. šby ‘voler, desitjar’ (DJPA 457) i acc. šabû ‘desitjar’ (i/i < šby; AHW 1073). Sóc de l’opinió que aquesta segona accepció potser s’hauria de relacionar amb l’arrel verbal AA *čeb- ‘mirar’ (veg. HSED 102). Finalment, la tercera és una arrel nominal, d’on provindria el subst. šebî ‘gasela’.

Quant a l’origen AA de la primera accepció ‘inflar’, que he reconstruït amb l’arrel PS *šab- ‘inflar’, d’estructura biconsonàntica, arran dels testimonis que ens ofereixen les llengües semítiques, malauradament no he pogut enllaçar-la amb cap arrel, verbal o nominal, d’origen camiticosemític.

I. צָדָה ‘esperar’

PS *šaday- ‘esperar’ / *šūd- ‘caçar’, cf. AA *čawad- / *čayad- ‘caçar’

Amb relació a la base consonàntica šdh, Gesenius (841) i HAL (939) fan la distinció de dues arrels verbals. La primera és šādā^h ‘esperar’, un verb transitiu que només es troba testimoniats en forma qal (perf. i ptc.) en dos passatges bíblics:

- Ex 21,13: וְאִשָּׁר לֹא צָדָהּ (‘i si no s’espera’)
- 1Sa 24,12: וְאַתָּה צָדָה אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ (‘tu esperes la meua ànima per matar-me’)

L'arrel d'aquest verb també està documentada en aram. bíblic en forma de substantiu: veg. *š^edâ* 'propòsit (dolent en Dn 3,14 (Gesenius 1109) i també en aram. targ. *š^edâ* (*šdy*) 'caçar, capturar' (Jastrow 1262). No sembla que aquest verb estigui testimoniats en les altres llengües semítiques emprades en aquesta comparació.

L'acc. té un verb, *šadû(m)* 'rebre com a queviures' (AHW 1074), d'una base consonàntica *šdy*, el qual von Soden relaciona amb l'hbr. *šîd* 'queviures', un substantiu que vindria d'una base còncava *šwd* 'provisions', potser relacionada amb el verb hebreu *šwd* 'caçar' (Gesenius 844) i emparentat tal vegada amb el verb que acabo de mencionar. Veg., quant a aquesta base còncava, hbr. bíbl. *šwd* 'caçar' (Gesenius 844); pun *šyd* 'caçar' (DNWSI 966); ug. *š-d* 'perseguir, caçar' (DUL 778); acc. *šādu* 'seguir, caçar' (AHW 1073) i àr. *šāda* 'seguir, caçar' (Lane 1752).

La reconstrucció etimològica d'aquesta arrel PS no és clara: no he pogut trobar cap arrel verbal o nominal AA amb la qual pugui relacionar-se el verb hebreu. Sí, però, que he pogut relacionar la base consonàntica *šwd* 'caçar' amb l'arrel AA **çawad-* / **çayad-* 'caçar' (HSED 101), una arrel verbal testimoniada, a banda del PS **šūd-* 'caçar', en tx. or. **sawad-* / **sayad-* 'caça' i en cuix. or. dels altiplans **sa[y]ad-* 'caça'.

II. הַדָּא 'estar desolat'

PS **šad-ay-* 'estar desolat; assedegat' < AA ***çad-* 'estar assedegat'

La segona accepció del verb *šādā^h* significa 'estar desolat' (veg. Gesenius 841 i HAL 939). És un verb estatiu que en la Bíblia hebrea només es troba testimoniats en forma nif. (perf., 3 pl.), en So 3,6: הָיָה יְהוּדָה וְיִרְמְיָהוּ וְיִרְמְיָהוּ וְיִרְמְיָהוּ 'les seves ciutats han estat desolades' (cf. LXX: ἔξελιπον αἱ πόλεις αὐτῶν, veg. Rahlfs 2: 540).

La mateixa base consonàntica *šdy* es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental amb el significat de 'ser desolat, estar assedegat': veg. aram. targ. *š^edâ* (*šdy*) 'destruir' (Jastrow 1262); j. aram. palest. biz. *šdy* 'ser desolat' (DJPA 458); sir. *šəḏā* 'ser desolat' (LS 621); àr. *šadiya* 'estar assedegat' (AED 595). Veg. també, amb relació a l'accepció d' 'estar assedegat', el substantiu derivat que testimonia l'et. *šadāy* 'estació de les pluges petites (abril-juliol)' (CDG 548).

Tot i que l'origen AA d'aquesta arrel verbal PS **šaday-* 'estar desolat; assedegat', que reconstrueixo amb vocalisme *a* a causa de la seva estativitat, no és clar, considero que aquesta arrel PS és molt antiga i cal que sigui derivada de l'arrel estativa AA ***çad-* 'estar assedegat' (HSED 98), una arrel testimoniada, a banda del PS **šaday-*, en tx. centr. **çad-* 'llepar', 'beure' i en tx. or. **sad-* / *šid-* 'xuclar', 'llepar'.

חָנַף ‘encarregar, manar, ordenar’ (pi.)

PS **šawiy-* ‘manar, ordenar’ < PS **wašiy-* ‘manar’ < AA ***wüç-* ‘enviar, manar’

El verb *šāwā^h* ‘encarregar, manar, ordenar’ és un verb que en la Bíblia hebrea es troba únicament testimoniats en formes derivades, concretament en pi. (perf., impf., inf. cstr., imperat. i ptc.) i en pu. (perf. i impf.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (845) i HAL (947); quant a la forma pi., veg. Jenni (1968: 246 i 248).

Aquest verb es troba també testimoniats en semític oriental i en sud-occidental: veg. acc. *šawwûm* ‘parlar?’ (AHW 1087), d’una base consonàntica *šwy*; SAR. *šw²* ‘afligir’ (Müller 1962: 78); et. *šawaya* ‘parlar, conversar’ (CDG 567) i potser també àr. *šawā* (*šwy*) ‘fer senyals als treballadors’ (Lane 1739).

Sóc de l’opinió que aquesta base consonàntica *šwy ha de relacionar-se etimològicament amb el verb àr. *waššā* ‘manar’ (Kazimirsky 2: 1551), d’una base consonàntica *wšy* (així també Kopf 1976: 169 i Gesenius 567), la qual, des del punt de vista històric, fóra l’originària, mentre que la base *šwy* hauria patit, en l’estadi PS, una metàtesi.

Des del punt de vista etimològic considero que l’arrel PS **šawiy-* ‘manar, ordenar’ deriva, doncs, per metàtesi, de l’originària **wašiy-* ‘manar’, una arrel verbal molt antiga, car deriva de l’arrel verbal biconsonàntica AA ***wüç-* ‘enviar, manar’ (HSED 532), una arrel documentada, a banda del PS **šawiy-*, **wašiy-* ‘manar’, en algunes de les llengües afroasiàtiques: veg. eg. *wḏy* ‘enviar’ i *wḏ* ‘manar’; tx. occ. **wuç-* ‘enviar’.

חָלַף ‘rostir carn’

PS **šalay-* ‘rostir, cremar’

El verb *šālā^h* ‘rostir carn’ es troba testimoniats en la Bíblia masorètica únicament en dos passatges: Is 44,16 (impf. qal *e*) i 1Sa 2,15 (inf. cstr. qal). Veg., quant a aquestes formes verbals, Gesenius (852) i HAL (961).

Aquest verb, de base consonàntica *šly*, es troba testimoniats en totes les branques del semític com a verb de tercera radical *y*, amb l’excepció de l’et., que documenta el verb *šalawa* II (CDG 556), que significa ‘rostir’. Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. aram. targ. *š^elā²* (*šly*) ‘rostir’ (Jastrow 1283); j. aram. palest. biz. *šly* ‘rostir’ (DJPA 465); j. aram. bab. *šly* ‘rostir’ (DJBA 965); acc. *šelû* II ‘rostir’ (AHW 1090), de base consonàntica *šly*, i àr. *šalā* (*šly*) ‘rostir’ (AED 612).

Quant a la reconstrucció de l'arrel consonàntica pPS *šl-, veg. Ehret (1995: 434), que reconstrueix també una arrel verbal pAA **tl'âl- 'cremar', a partir de la qual derivarien les arrels del pPS *šl- i de les llengües afroasiàtiques següents: eg. *tnr* 'frisós' (amb sufix adj. -r); cuix. *tlalal- o bé *dlalal- 'escalfar' i tx. *tlán-* 'esdevenir clar, ser lluminós'.

הַצֵּף 'corbar, decantar'

PS *šagiy- 'corbar, decantar, caure', cf. AA **ča^š- 'vara, garrot'

El verb šā^šā^h 'corbar, decantar' és un verb transitiu que es troba testimoniats en hebreu masorètic en forma qal (ptc.) i pi. (perf.); quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (858) i HAL (974). Amb relació a la forma pi. d'aquest verb, veg. Jenni (1968: 193 i 199).

La base consonàntica šgy es troba testimoniada, amb el mateix significat, en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. aram. ofic. š'y (pa.) 'caure' (DNWSI 971) i àr. šagā (šg^w i šgy) i šagiya (šgy) 'caure' (AED 603). Veg. també els substantius que menciono a continuació: ug. š^š 'bol, recipient' (DUL 776); àr. šā^š, šuwāt 'recipient' (Lane 1746) i et. šəwwā^š 'recipient' (CDG 566).

Tot i que l'origen AA d'aquesta arrel PS *šagiy- 'corbar, decantar, caure', que reconstrueixo amb vocalisme *i* a causa de la transitivitat verbal que presenten totes les llengües semítiques, no és clar del tot, considero que per contingut i per forma potser caldria relacionar-la amb l'arrel nominal AA **ča^š-, que significa 'vara, garrot' (HSED 99), un substantiu testimoniats en PS *čaşaw- 'vara, garrot' (àr. 'aşā- amb metàtesi) i en la resta de les llengües afroasiàtiques: veg. eg. č^š 'branca'; tx. occ. *čaH- 'vara, garrot'; tx. centr. *nV-cah- 'vara, garrot'.

I. הַצֵּף 'vigilar, espionar' (tr.)

hbr. bíbl. šap-iy- 'vigilar' (*pi.) < PS *šab(b)- 'observar' < AA **čVb- 'mirar'

Gesenius (859) i HAL (977) donen de la base consonàntica hebrea šph dues accepcions diferenciades, les quals, certament, tenen un origen etimològic ben diferenciat. La primera és formada pel verb transitiu šāpā^h 'vigilar, espionar' (Gesenius 859 i HAL 977), un verb que es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (impf. juss., ptc., act. i pass.) i en forma pi. (perf., impf., impertat. i ptc.).

Tot i que Leslau no considera convincents les relacions que s'exposen a continuació, Dillmann (407), Barth (1893: 53) i Gesenius (859) proposen que aquesta

forma hebrea podria estar relacionada amb l'et. *saffawa* 'esperar, tenir cura de' (CDG 490) i l'acc. *suppû* D 'implorar' (< *spy*; AHW 1060). Des del punt de vista de la fonologia històrica, però, les correspondències fonològiques entre l'alveolar fricativa *s* present en la primera radical del verb et. (*saffawa*) i acc. (*suppû*) i la dental fricativa enfàtica *š* de l'hebreu (*šâpâ^h*) necessitarien una explicació més clara: la presència de l'alveolar fricativa *s* en et. i acc. impliquen la reconstrucció PS del fonema *s i, per tant, una realització de l'alveolar fricativa sorda *s* en el verb hebreu.

La meua hipòtesi, emperò, és la següent. El fet que la base consonàntica *špy* de l'hebreu bíblic sigui des del punt de vista comparatiu una base consonàntica aïllada en semític nord-occidental (veg. j. aram. palest. biz. *špy* 'vigilar' (pe., pa. i itpa.), a DJPA 468 i j. aram. bab. *špy* 'mirar', a DJBA 970) és ja prou sospitós i mena a considerar aquest verb hebreu com a forma tardana i evolucionada. Proposo, per mirar de trobar-ne les causes, relacionar aquesta forma hebrea *šâpâ^h* 'vigilar, espia' amb el verb acc. *šubbû* 'observar, comprovar' (AHW 1107), un verb documentat únicament en la forma D.

Arribats a aquest punt, considero que la base consonàntica de l'hebreu bíblic *špy* ha de ser secundària i motivada per canvis fonètics secundaris i tardans: la presència de la bilabial oclusiva sorda *p* en hebreu bíblic en lloc de l'originària bilabial oclusiva sonora *b s'explicaria, per una banda, per una fossilització de l'enfortiment fonètic de la labial *b* en la forma D, i, per l'altra, per una assimilació progressiva del tret de no sonoritat present en la dental fricativa enfàtica sorda *š respecte a la posterior bilabial oclusiva sorda *p* de l'hebreu. A banda del canvi fonètic que s'ha esdevingut entre l'acc. *šb(b)* i l'hbr. bíblic *špy*, la forma hebrea hauria patit també una derivació semàntica de l'arrel originària envers una transitivitat més alta: cf. PS *'observar' > hbr. bíbl. 'vigilar, espia'.

Si s'accepta aquesta hipòtesi, doncs, l'arrel PS **šab-* 'observar', que reconstrueixo biconsonànticament atès el testimoni d'aquestes dues llengües semítiques, derivaria de l'arrel AA **čeb-* 'mirar, observar' (HSED 102), una arrel verbal testimoniada també, a banda del PS, en tx. occ. **cyab-* 'mirar'.

II. 𐤑𐤔𐤕 'cobrir'

PS **šap-* 'cobrir', cf. AA **čVf-* 'fluir, posar en remull'

El segon verb és *šâpâ^h* II 'cobrir', un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniada en la forma qal (inf. abs.), pi. 'cobrir amb metall' (perf. i impf.) i pu. (ptc.). Veg., quant a aquesta segona accepció, Gesenius (860) i HAL (978).

Quant a la resta de les llengües semítiques, la forma verbal està molt ben testimoniada, car es troba present en totes les branques del semític, ja sigui en forma de verb dèbil, ja sigui en forma de verb geminat o reduplicat: veg. ug. *špy* ‘blindar, cobrir de plata (les carrosses)’ (DUL 789); acc. *šuppu* ‘cobrir’ (AHW 1112), que von Soden fa venir d’una arrel còncava (*šwp*); àr. *šaffa* ‘establir’ (Lane 1693) i et. *šafšafa* (*šfšf* I) ‘pavimentar, tapar, cobrir’ (CDG 549).

L’origen etimològic d’aquesta arrel PS *šap-* ‘cobrir’, que reconstrueixo biconsonànticament a causa dels diferents patrons verbals que testimonien les llengües històriques (verbs *mediae inf.*, *tertia inf.*, *mediae geminatae* i verbs reduplicats), és molt antic, i cal que sigui derivada de l’arrel verbal biconsonàntica AA **cVf-* que significa ‘fluir, posar en remull’ (HSED 103), una arrel verbal que, a banda del PS **šap-* ‘cobrir’, es troba documentada en ber. **cVf-* ‘vessar’ i en cuix. or. dels altiplans **ceff-* ‘amarar, humitejar’.

הָקָה ‘ser tou, prim’

PS *qahay- ‘ser dèbil’

El verb d'estat *qāhā^h* significa ‘ser tou, prim’. És un verb que es troba testimoniats únicament en tres passatges en la Bíblia: Jr 31,29.30 (impf. qal), Ez 18,2 (impf. qal) i a Coh 10,10 (perf. pi.). Amb relació a aquestes formes verbals, veg. Gesenius (874) i HAL (1008).

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. els verbs estatus següents, tots ells derivats d'una base consonàntica *q/khy*: j. aram. palest. biz. *qhy* ‘ser dèbil’ (DJPA 477); j. aram. bab. *qhy* ‘ser tossut’ (DJBA 988); sir. *qāhā (qhy)* ‘ser lent’ (LS 650); àr. *kahiya* ‘ser dèbil, covard’ (Kazimirski 2: 940); et. *hakaya, ḥakaya* ‘ser dèbil, inactiu, defallir’ (amb metàtesi, CDG 216).

Dillmann (10) compara la forma del ge'ez *hakaya* amb aquestes arrels, però amb reserves. Holma (1914 ZA 28: 147) relaciona el verb hebreu amb l'acc. *akû* ‘dèbil’ (AHW 30), però von Soden (AHW 30) considera que *akû* ‘mutilat, invàlid’ és un préstec del sumeri.

Veg. també les formes etiòpiques (a CDG 216): te. *hakka (hky)* ‘ser indolent’, tna. *hakäyā*, amh. *haket* ‘indolència’ (< ge'ez); passat al cuix.: bil. *hakay* ‘cansat’, qem. *akēt* ‘mandra’.

He reconstruït, a partir del testimoni de les llengües semítiques nord-occidentals, una arrel PS *qahay- ‘ser dèbil’, amb vocalisme *a* a causa de l'estativitat verbal. L'origen AA d'aquesta arrel no és clar: malauradament no he pogut trobar cap arrel AA amb la qual es pogués relacionar l'arrel verbal PS.

I. הָקָה ‘esperar’ (tr.)

PS *qaw-iy- ‘esperar’ (tr.) < AA **kVw- / **kVy- ‘romandre, esperar’

Quant a la base consonàntica *qwy*, Gesenius (875) i Koehler-Baumgartner (HAL 1011) fan la distinció de dues arrels verbals. La primera significa ‘esperar’, i la segona, ‘reunir’. Quant a la primera accepció, el verb *qāwā^h* I ‘esperar’ es troba documentat en la Bíblia hebrea en forma qal (ptc.) i pi. (perf., impf., imperat. i inf. abs.).

El verb hebreu està relacionat amb el verb derivat (en forma D) de l'acc. *quwwû* ‘esperar’ (AHW 931), la base consonàntica del qual és reconstruïda segons von Soden amb les radicals *qwy*. Gesenius relaciona el verb hebreu amb el de l'àr. *qawiya* ‘ser fort’ (III. ‘ser miserable’; IV. ‘ser ric’, Kazimirski 2: 842), però aquesta correspondència hauria de ser més ben estudiada, car considero que aquest verb àrab hauria d'estar

relacionat amb un segon significat semític de la base còncava *qwy* ‘recollir, recol·lectar’.

L’arrel PS **qawiy-* ‘esperar’ (tr.), allargada per un sufix radical *-y* i que vocalitza en *i* a causa de la seva transitivitat verbal, es troba testimoniada també en diferents llengües afroasiàtiques: veg. tx. centr. **ki-* ‘romandre’ i omòtic **kVwVy-* ‘esperar’. Totes aquestes arrels han de derivar d’una arrel afroasiàtica **kVw-* / **kVy-* que significa ‘romandre, esperar’ (quant a aquesta reconstrucció, veg. HSED 353).

II. הָקַע ‘reunir, recol·lectar’

PS **qawiy-* ‘reunir’

La segona accepció del verb *qāwā^h* significa, en forma nif., ‘ser reunit’, un verb que apareix documentat a la llengua hebrea en forma nif. (perf. i impf.). Veg., quant a aquest verb, Gesenius (876) i HAL (1012).

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. j. aram. bab. *qwy* ‘reunir (líquid)’ (DJBA 990); sembla que aquest verb està relacionat amb l’et. *qeqaya* ‘ser avariós, miserable’ (CDG 439), una forma *ppl* originàriament estativa, que hauria de provenir d’una arrel quadriradical tipus *plpl* > *ppl*. És en aquest sentit que la teoria de Stade és formalment correcta: l’autor relaciona la forma etiòpica amb l’hr. *qwy* (nif.) ‘ser reunit’, hbr. postbíbl. (hif.) *qāwā* (*qwy*) ‘reunir’ (Gesenius 876). Veg. també les formes reduplicades presents en les distintes llengües etiòpiques: tna. *qeqäyā*, *qäqäyā* ‘ser gasiu’, amh. *qiquy* ‘gasiu’, amh. *qäqqätä* ‘ser gasiu’, un denominatiu de *qäqqata* ‘avarícia’ (< *qqy*).

L’origen AA d’aquesta arrel és poc clar: malauradament, en la meua recerca etimològica, no he pogut trobar cap arrel d’origen AA, nominal o verbal, que pugui estar emparentada amb aquesta segona accepció.

הָקַע ‘vomitar’

PS **kī²* ‘vomitar, escopir’ < AA ***ka²- /kay-* ‘escopir’

El verb *qāyā^h* ‘vomitar’ apareix en la Bíblia hebrea únicament en un sol passatge: Jr 25,27, en forma qal (imperat.) en el passatge següent: שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ וְקִיּוּ (‘bebeu, embriagueu-vos, vomiteu’).

Gesenius comenta la possibilitat que aquesta forma verbal sigui un error d’escriba: en lloc de llegir *wqyw*, caldria llegir potser *wqy²w*.

Si l'equiparació és acceptada (així a HAL 1024), el verb *qy*[?], que significa 'vomitar', és un verb que es troba testimoniats en semític sud-occidental i oriental com a verb de tercera radical glotal [?]: veg. acc. *gâ'u*, *kâ'u* 'escopir, vomitar (tr.)', d'una base cons. *gy*[?] (CDA 6) i àr. *qā'ā* (*qy*[?]) 'vomitar' (Kazimirski 2: 844).

L'origen etimològic d'aquesta arrel verbal PS **kī*[?] 'vomitar, escopir' és molt antic, car ha de derivar de l'arrel verbal biconsonàntica AA ***ka*[?]- / ***kay*-, que significa 'escopir', una arrel verbal que es troba documentada, a banda del PS **kī*[?], en les llengües afroasiàtiques següents: eg. *k3'* 'escopir'; tx. or. **ka'ak-* 'escopir' (una forma *plp*). Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel verbal PS, veg. Ehret (1995: 241) i HSED (332).

I. הִלֵּךְ 'cremar, rostir'

PS **qal-uw-* 'rostir' / **qal-iy-* 'cremar' < AA ***kVl-* 'ser calent, cremar'

Quant a la base consonàntica *qly*, Gesenius (885) i HAL (1029) divideixen en dues arrels verbals aquesta base, les quals, certament, tenen un origen etimològic distint. La primera significa 'cremar', mentre que la segona és un verb estatiu que significa 'ser deshonorat'.

La primera d'aquestes dues accepcions de *qāld^h* significa, com he dit, 'cremar, rostir'. És un verb que en la Bíblia hebrea es troba testimoniats en forma *qal* (perf. i ptc. pass.) i *nif.* (ptc.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (885) i HAL (1029).

Una base consonàntica *qly/w* es troba documentada en totes les branques del semític: veg. aram. targ. *q^llā*[?] (*qly*) 'cremar' (Jastrow 1375); j. aram. palest. biz. *qly* 'cremar' (DJPA 493); j. aram. bab. *qly* 'cremar, rostir' (DJBA 1017); sir. *qālā* 'rostir' (Th.S. 3620); acc. *qalū* II 'socarrar' (AHW 896, un verb de classe *u/u* i posteriorment també *i/i*); àr. *qalā* (*qly*) 'torrar (cereals)' (Kazimirski 2: 808) i et. *qalawa* 'rostir' (CDG 431).

Des d'un punt de vista etimològic, l'arrel PS **qaluw-* 'rostir' / **qaliy-* 'cremar' és una arrel molt antiga, car es remunta a l'arrel verbal estativa AA ***kVl-* 'ser calent, cremar' (HSED 344), una arrel testimoniada, a banda del PS, en eg. *krr* 'cremar, coure terrissa' (CDME 281); cuix. **k'al-* 'fer brillar'; tx. centr. **kwalu-* 'escalfor, cremor' i omot. *k'än-* 'cremar' (tr.). Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel AA, veg. Ehret (1995: 236) i HSED (344).

II. הָלַץ ‘ser poc valorat, menystingut’ (nif.)

PS **qal-iy-* ‘ofendre, ferir’ < PS **qil-* ‘ser petit, dèbil’ < AA ***kal-* / ***kil-* ‘ser petit’

La segona accepció de *qāla^h* està formada per un verb d’estat que significa ‘ser poc valorat, deshonrat’. Aquest verb apareix testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en formes derivades: nif. (perf. i ptc.) i hif. (ptc.). Veg., quant a aquesta segona accepció, Gesenius (885) i HAL (1029).

Sóc del parer que aquest verb podria estar relacionat amb l’et. *qalaya* II ‘ferir, ofendre’ (CDG 431). Dillmann (415) fa derivar aquest significat d’una arrel originària que fóra la primera, ‘rostir, cremar’; per tant en et. l’arrel *qly* estaria relacionada amb el verb *qalawa*, per la qual cosa es desprèn que les dues arrels de l’hebreu s’haurien d’entendre també com a relacionades. La meua hipòtesi, emperò, tal com comentaré tot seguit, és que ambdues accepcions no s’han de relacionar des del punt de vista etimològic, car deriven d’arrels verbals ben diferents.

Considero que aquesta segona accepció de *qly* ha de ser una variació radical de la base geminada *qll*, que significa ‘ser petit’ i que es troba molt ben documentada en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *qālal* ‘ser prim’ (Gesenius 886); j. aram. palest. biz. *qll* ‘ser senzill’ (DJPA 494); acc. *qalalu* ‘ser poca cosa’ (AHW 893); àr. *qalal* ‘ser petit’ (Kazimirski 2: 794); et. *qalala* ‘ser senzill, fàcil’ (CDG 428). Veg. també les arrels *plpl* presents en el semític: àr. *qalqala* ‘remoure’ (Kazimirski 2: 806), et. *qlql* ‘remoure, tremolar’ (CDG 430).

Totes aquestes formes suara comentades cal que siguin derivades d’una arrel semítica estativa originària que reconstrueixo com a **qil-* ‘ser petit, dèbil’, una arrel que és deverbal de l’arrel afroasiàtica estativa **kal-* / **kil-* ‘ser petit’ (HSED 336). L’adjectiu ‘petit’ es troba testimoniats en les llengües afroasiàtiques següents: tx. occ. **kal-* ‘petit’; tx. or. **kal-* ‘petit’ i cuix. or. **kal-* ‘prim’.

הָנַח ‘comprar, adquirir’

PS **qan-iy-* ‘comprar, adquirir’ (tr.) < AA *kVn-* ‘adquirir’

El verb transitiu *qāna^h* ‘comprar, adquirir’ es troba àmpliament testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal, nif. i hif. Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (888) i HAL (1038).

Aquest verb es troba també àmpliament documentat en totes les branques del semític sota la mateixa base consonàntica *qny*: veg. fen., pun., hbr. samal, aram. ofic., palm., j. aram. *qny* ‘comprar’ (DNWSI 1015); ug. *qny* ‘comprar’ (DUL 706); j. aram.

palest. biz. *qny* ‘adquirir’ (DJPA 497); j. aram. bab. *qny* ‘adquirir’ (DJBA 1027); acc. *qanû* ‘tenir possessió de; adquirir’ (bab. ant. *i/i*; neoass. *u/u*; AHW 898); àr. *qanā* (*qny* i *qnw*) ‘comprar’ (Lane 2994) i et. *qanaya* ‘comprar, dominar’ (CDG 437).

L’arrel PS **qaniy-* ‘comprar, adquirir’, que reconstrueixo amb vocalisme *i* per la seva transitivitat verbal, es troba, certament, tal com ho acabem de veure, molt ben documentada en totes les llengües semítiques. Des del punt de vista AA, reconstrueixo per a l’AA una arrel verbal biconsonàntica ***kVn-* ‘adquirir’, documentada en l’eg. *kn* ‘acomplir; proveir-se’ (CDME 279) i en l’arrel verbal allargada PS *qny* ‘comprar, adquirir’. Quant a una possible relació del PS **qaniy-* amb l’arrel AA **k’an-* ‘agafar’, veg. Ehret (1995: 237).

הָצַק ‘escapçar, separar’

PS **quš-* ‘tallar’ < AA ***kaç-* / ***kuç-* ‘tallar’

El verb transitiu *qâšâ^h* ‘escapçar, separar’ es troba testimoniats en hebreu bíblic en forma qal (inf.), pi. (inf. cstr.) i hif. (perf.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (891) i HAL (1046).

En totes les branques del semític aquest verb es troba documentat a vegades sota la mateixa base consonàntica *qšy* i en d’altres sota arrels verbals geminades *qšš* o reduplicades *qšqš*. Sota una base consonàntica *qšy* trobem el fen. (pi.) i pun. (pi.) *qšy* ‘tallar, extirpar’ (DNWSI 1022), el j. aram. palest. biz. *qšy* ‘esmicolar’ (DJPA 501) i l’et. *qašaya* ‘esmicolar’ (CDG 451).

Hi ha també verbs testimoniats en formes *pll*: veg. hbr. bíbl. *qâšas* ‘separar, tallar’ (Gesenius 893); ug. *qšš* ‘tallar, cisellar’ (DUL 717); j. aram. palest. biz. *qšš* ‘tallar’ (DJPA 501); acc. *qašâšy* ‘tallar’ (AHW 457); àr. *qšš* ‘tallar’ (Lane 2526). Quant a les formes *plpl*, veg. et *qašqasa* ‘tremolar, alterar-se’ (CDG 450); àr. *qašqasa* ‘tallar amb tisores’ (Lane 2526); l’arrel *qšqš* està relacionada amb les formes reduplicades i geminades del semític *qtqt* i *qtt*: veg. et. *qašqata* ‘esmicolar’ (CDG 454) i les altres formes testimoniades en les llengües semítiques.

Des del punt de vista AA, l’arrel PS **quš-* ‘tallar’, que ja reconstrueixo biconsonànticament en l’estadi PS, car els patrons verbals que testimonia el semític són molt rics, és una arrel verbal molt antiga, car es remunta a l’arrel verbal biconsonàntica AA ***kaç-* / ***kuç-* ‘tallar’ (HSED 333), una arrel verbal que, a banda del PS, es troba testimoniada també en les llengües afroasiàtiques: veg. tx. occ. **kaç-* < **kaç-* ‘raspar,

allisar (fusta)’ (amb dissimilació de les emfàtiques); Dhl. *k’ats-* ‘circumcidar’; omot. **kūç-* ‘circumcidar’.

קָרַח ‘trobar (algú), anar a l’encontre’

PS **qar-uw-* ‘anar a trobar’ / **qar-iy-* ‘convidar un hoste’

< AA ***kur-* ‘seguir; anar al voltant’

El verb transitiu *qārā^h* ‘trobar’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. *ē* i ptc.), nif. (perf. i impf.) i hif. (perf. i imperat.). Veg., quant a aquesta forma bíblica, Gesenius (899) i HAL (1061). Ja ens indica Gesenius que aquest verb és una variant radical de *qārā²* (II), que té el mateix significat (Gesenius 896 i HAL 1055), un verb també testimoniats en forma qal, nif. i hif.

Quant al semític, el mateix verb es troba també testimoniats en semític nord-occidental (*qry*) i en semític sud-occidental (*qrw/qry*): veg. ug. *qry* ‘trobar, anar a l’encontre’, D ‘presentar, oferir’ (DUL 714); SAr. *qrw* ‘sacrificar’ (Müller 1962: 91); àr. *qarā* (*qrw*) ‘anar a trobar’ (Kazimirski 2: 730) i *qarā* (*qry*) ‘rebre algú com un hoste’ (Kazimirski 2: 730); et. *qaraya* ‘rebre hostes, donar hospitalitat’ (CDG 445); potser també cal relacionar-ho amb l’ug. *qrat* ‘banquet’ (DUL 708), amb el sir. *qroytō* ‘festí’ (LS 690), amb l’acc. *qerītu* ‘banquet, festival’ (AHW 917) i amb l’hbr. bíbl. *qārā* (*qry*) ‘convidar a un banquet’ (Ex 3,18); quant a aquesta relació, veg. Rabin (1961 *SH* 8: 399).

Les arrels PS **qaruw-* ‘anar a trobar’ i **qariy-* ‘convidar un hoste’ són molt antigues, car es remunten a l’arrel AA ***kur-*, que significa ‘seguir; anar al voltant’ (HSED 349), una arrel documentada, a banda del PS, en les llengües afroasiàtiques: veg. tx. occ. **kur-* ‘anar al voltant’; tx. centr. **kur-* ‘acompanyar’; tx. or. **kwar-* ‘anar-se’n, seguir, tornar’ i cuix. or. **kor-* ‘tornar i anar-se’n corrent’. Veg. el testimoni de l’egipci, no recollit al HSED, *kry* ‘estar-se amb algú; anar a trobar; anar al costat de’ (WAS 5: 59 i CDME 280).

II. קָרַח ‘construir amb fusta, amb bigues’ (pi.)

< hbr. bíbl. *qōrā^h* ‘biga’ < PS **qary(t)-* ‘biga, fusta’

Una segona accepció del verb *qārā^h* (II) és recollida a HAL (1062) amb el significat de ‘construir amb fusta, amb bigues’. Aquest verb es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma pi. (perf., inf. i ptc.) als passatges bíblics següents: Sl 104,3; Ne 2,8 i 3,3.6 i 2Cr 34,11 (veg. Jenni 1968: 163 i 271).

Des del punt de vista morfològic, aquest verb podria ser un denominatiu del substantiu *qôrâ^h* (קֹרָא), que significa ‘treball amb fusta, biga’, tot i que formalment podria ser considerat un ptc. fem. qal d’aquest mateix verb *qrh* II. Quant a aquest substantiu, veg. HAL (1020).

Des del punt de vista comparatiu, la resta de les llengües semítiques testimonien en general l’arrel nominal, que es troba en totes les branques del semític, excepte el j. aram. bab., que conserva el verb *qry* ‘col·locar una biga’. Quant a les formes nominals, veg. j. aram. *qârîâ²* ‘vehicle cobert i arquejat’ (Jastrow 1421); j. aram. palest. biz. *qry* ‘biga’ (DJPA 504); sir. *qārīā* ‘bigues’; (?) acc. *qarītu(m)* ‘graner, magatzem’ (AHW 903); àr. *qarīyat* ‘iarda d’un vaixell, mascaró’ (Lane 8 suplement: 2988).

Distint d’aquesta arrel suara comentada, tot i que formalment és idèntic, ha de ser considerat el substantiu PS **qary(t)-* que significa ‘ciutat, poble’, una arrel nominal documentada en semític nord-occidental i sud-occidental: veg. ug. *qr* (III) ‘muralla’ (DUL 707), *qrt* (I) (sil. *qa-ri-t[u₄]*) ‘ciutat’; ‘la ciutat’ (*i.e.*, la capital, Ugarit, DUL 712), *qryt* ‘ciutat’ (DUL 715); hbr., fen. pun. *qrt* ‘ciutat’ (DNWSI 1037); aram. *qrt²* ‘ciutat’ (DNWSI 1037); hbr. bíbl. *qryh* ‘ciutat’ (HAL 1065); j. aram. palest. biz. *qry* ‘poble, vil·la’ (DJPA 504); àr. *qaryat* ‘ciutat, poble’ (Lane 2988). Aquesta arrel PS **qary(t)-* ‘ciutat, poble’ s’ha de relacionar amb les arrels AA ***kar-* ‘muntanya, turó’ (HSED 337) i ***ker-* ‘assentament’ (HSED 341).

נִשְׁרָ ‘ser dur, sever’

PS **qaš-ay-* ‘ser dur, sever’ < AA ***kVs-* ‘colpir’

El verb d’estat *qâšâ^h* ‘ser dur, sever’ és un verb àmpliament testimoniats en hebreu bíblic: el trobem en la Bíblia en forma qal (perf., impf. *e*), nif. (ptc.), pi. (impf.) i hif. (perf., impf., inf. cstr. i ptc.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (904) i HAL (1074).

Quant a la resta de les llengües semítiques, la base consonàntica *qšy* es troba testimoniada també en semític nord-occidental (la majoria dels casos) i en semític sud-occidental: veg. aram. ofic. *qšy* ‘esforçar-se, rivalitzar’ (af., DNWSI 1038) i l’adj. *qšh* ‘dur, difícil’ (DNWSI 1038); aram. targ. *q^éšâ²* (*qšy*) ‘ser dur, difícil’ (Jastrow 1430); j. aram. palest. biz. *qšy* ‘ser difícil, dur’ (DJPA 508); j. aram. bab. *qšy* ‘ser difícil’ (DJBA 1048); ug. *qš* ‘opressor’ (DUL 717); àr. *qasiyy* (Kazimirski 2: 740) i *qasā* (*qsy*) ‘ser dur’ (Kazimirski 2: 740).

Totes aquestes formes menen a reconstruir una arrel PS estativa tipus **qašay-* ‘ser dur, sever’, que reconstrueixo amb vocal radical *a* a causa de l’estativitat verbal. Al seu torn, aquesta arrel verbal estativa ha de ser emparentada amb l’arrel biconsonàntica agentiva AA ***kos-* ‘colpir’ (HSED 347), que es troba testimoniada, a banda del PS **qašay-*, en tx. occ. **kwas-* ‘colpir’, tx. or. **kVs-* ‘partir, colpir’, cuix. or. **kos-* ‘picar, colpir’ i cuix. or. dels altiplans **kas-* ‘colpir, foradar’ (noteu que la vocal radical és irregular).

הִרְאָה 'veure'

PS **raʔay-* 'veure' < AA ***rVʔ-* 'veure'

El verb transitiu *raʔāʔh* 'veure' es troba àmpliament testimoniats en hebreu bíblic, sota les formes qal, nif., pu., hitp., hif. i hof. (veg. Gesenius 906 i HAL 1079). És d'aquesta arrel verbal PS **raʔay-* 'veure' d'on deriven el verb hebreu *raʔāʔh* i els substantius de l'hebreu bíblic *rʔʔi* 'mirall' i *rʔʔi* 'vista' (Gesenius 909).

Aquest verb també es troba documentat en les llengües semítiques nord-occidentals i sud-occidentals sota la base consonàntica *rʔy*: veg. pun., mo., hbr. epigr. i arameu DA *rʔy* 'veure' (DNWSI 1041); aram. targ. *raʔi 'aparença' (Jastrow 1436); sir. *rāhā* 'observar' (LS 715); SAR. *rʔy* (DOSA 473); àr. *raʔā* (*rʔy*) 'observar' (AED 369); et. *rəʔya* 'veure, mirar' (CDG 458). Quant a la partícula aramea *hārē*, *ʔārē*, veg. Barth (1911: 27-37) i Landberg (1923: 1315).

Aquesta arrel PS **raʔay-* 'veure' és molt antiga, car ha de derivar de l'arrel AA **rVʔ-* 'veure', una arrel que es troba també documentada en bed. *reh-*, *erh-* 'veure' (HSED 447). Quant a la reconstrucció de l'arrel verbal en cuixític **ʔark-*, amb aquesta tercera radical velar oclusiva postglotalitzada, veg. Ehret (1987: 396) i Bender (2007: 21).

I. הִרְבָּה 'ser o esdevenir nombrós, gran'

PS **rabay-* / **rabab-* 'ser nombrós' < PS **rab-* 'nombrós, gran' < AA ***rVb-* 'tot(s)'

Gesenius (915) i HAL (1097) fan la distinció entre dues arrels verbals que comparteixen la base consonàntica *rby*. La primera d'aquestes accepcions és *rābāʔh* I, un verb d'estat que significa 'ser o esdevenir nombrós, gran'. Aquest estatiu apareix en nombrosos casos en la Bíblia hebrea, sota les formes qal (perf., impf. *e*, imperat. i inf. cstr.), pi. (imperat. i perf.) i hif. (perf., impf., imperat., inf. abs. i cstr. i ptc.). Veg., quant a aquest primera accepció, Gesenius (915) i HAL (1097).

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. les llengües semítiques nord-occidentals, orientals i sud-occidentals següents, que també testimonien la mateixa arrel verbal estativa, ja sigui en forma de base consonàntica *rby*, ja sigui en forma de base geminada *rbb*: hbr., aram. ofic., nab. i palm. *rby* 'ser nombrós' (DNWSI 1052); hbr. bíbl. *rābab* 'ser nombrós' (Gesenius 912); aram. targ. *rʔbāʔ* (*rby*) (Jastrow 1441); j. aram. bab. *rby* 'créixer' (DJBA 1056); ug. *rbb/rby* 'ser gran' (edat; DUL 730); acc. *rabû* (cl. *i/i*; AHW 938); SAR. *rbb* 'ser amo de' (DOSA 475) i àr. *rabba* (Lane 1002).

Sóc de l'opinió que les arrels verbals PS **rabay-* / **rabab-* ‘ser nombrós’ han de ser considerades denominatives de l’adjectiu PS **rab-* ‘nombrós, gran’ (< subst. ‘cap’), una forma documentada en totes les branques del semític: veg., quant a l’hebr. bíbl., Gesenius (912), i, quant a la resta de les llengües semítiques, hbr., fen., pun., moab., aram. i nab. *rb* (DNWSI 1045); ug. *rb* (DUL 727-728); acc. *rabû* (AHW 936); àr. *rabb* (Lane 1003) i et. *rabbān* (CDG 461).

L’adjectiu PS **rab-* ‘nombrós, gran’ cal que sigui considerat un substantiu denominatiu de l’arrel nominal AA ***reb-* ‘tot(s)’ (HSED 447), una arrel testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: eg. *nb* ‘tots, cada un’ (*n-* < **r*) i en tx. occ. **ryab-* ‘tots’. Quant a la reconstrucció d’aquesta arrel verbal PS i AA, veg. HSED (447) i Ehret (1995: 444).

El verb hebreu *rābā^h*, doncs, i de retruc l’arrel PS **rabay-* / **rabab-* ‘ser nombrós’ és un nou exemple de la capacitat denominativa del morfema *y* que, sufixat a una base biconsonàntica nominal, és formador d’arrels verbals denominatives.

II. רָבָה ‘disparar’

hbr. bíbl. *rby/rbb* ‘disparar’ < PS **ram-iy-* ‘llançar, disparar’ < AA ***ram-* ‘llançar’

La segona accepció és el verb *rābā^h* II, un verb transitiu que significa ‘disparar’. En la Bíblia hebrea aquest verb apareix documentat únicament un sol cop en el llibre del Gènesi 21,20 (ptc. qal): נִיְהִי רָבָה קֶשֶׁת ‘era un bon tirador d’arc’. Tal com apunta Gesenius, potser caldria llegir aquesta forma com a רַמָּה (< *rmy*; cf. LXX: ἐγένετο δὲ τοξότης, veg. Rahlfs 1: 29). Amb relació a aquesta segona accepció, veg. Gesenius (916) i HAL (1099).

Paral·lelament a aquesta forma, emperò, hi ha un verb geminat, *rbb* II (Gesenius 914), que significa també el mateix (veg. el subst. de l’hebr. bíbl. *rab* ‘arquer’).

Potser caldria emparentar el verb de l’et. *rababa* (*rbb*) ‘allargar, estendre, estar suspès en l’aire’ (CDG 560) amb aquesta segona accepció del verb *rābā^h*. Leslau (CDG 461) no considera que aquest verb etiòpic hagi de ser relacionat amb el sem. *rbb* ‘ser gran’, contràriament a l’opinió de Buhl (1921: 740).

La meua hipòtesi, amb relació a aquestes dues formes verbals aïllades de l’hebreu bíblic, és que en aquest cas cal considerar la presència de la labial oclusiva *b* en els verbs de l’hebreu bíblic com un canvi secundari: el fonema original de l’arrel cal que sigui la labial nasal **m*. Acceptada aquesta hipòtesi, doncs, el verb *rābā^h* i *rābāb* ‘disparar’ han de derivar de l’arrel PS **ramiy-* ‘llançar, disparar’, una arrel testimoniada

en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *rāmā^h* I ‘llançar, disparar’ (Gesenius 941); aram. ofic., palm. *rmy* ‘llançar, disparar’ (DNWSI 1077); ug. *rmy* ‘llançar, disparar’ (?) (DUL 742); acc. *ramû* (*rmy*) ‘llançar, disparar’ (AHW 952); àr. *ramā* (*rmy*) ‘llançar, disparar’ (AED 418) i et. *ramaya* ‘llançar, disparar’ (CDG 472).

Aquesta arrel PS **ramiy-* ‘llançar, disparar’, que reconstrueixo amb vocal temàtica *i* a causa de la seva transitivitat verbal, es remunta a una arrel AA biconsonàntica ***ram-* ‘llançar’ (HSED 446), una arrel verbal testimoniada, a banda del PS **ramiy-* ‘llançar’, en tx. or. **ram-* ‘llançar, disparar’.

I. רָדָה ‘dominar, subjugar’

PS **radiy-* / **radid-* ‘colpir, subjugar’, cf. AA ***rado²-* ‘ser dolent, estar podrit’

Gesenius i HAL també fan distinció entre dues arrels verbals distintes, que certament tenen orígens etimològics distints, però que comparteixen la mateixa base consonàntica *rdy*. La primera d’aquestes accepcions és *rādā^h* I, un verb transitiu que té el significat de ‘dominar, subjugar’ i que en el text bíblic masorètic apareix testimoniats en la forma qal (perf., impf., imperat. i inf. cstr.) i la hif. (impf.). Quant a aquesta primera accepció verbal, veg. Gesenius (921) i HAL (1110).

En totes les branques del semític es troba testimoniada una base consonàntica, normalment transitiva, de tercera radical dèbil (*rdy*) o geminada (*rdd*) amb el significat de ‘subjugar, colpir’: veg. hbr. bíbl. *rādād* ‘colpir, subjugar’ (Gesenius 921); j. aram. palest. biz. *rdy* ‘subjugar’ (DJPA 517); acc. *radādu* ‘perseguir’ (AHW 940); SAr. *rdy-t* ‘interès, profit’ (DOSA 481); àr. *radā* (*rdy*) ‘incrementar’; IV ‘abatre’ (Kazimirski 1: 850) i àr. *radad* (*rdd*) ‘repel·lir, refutar’ (Kazimirski 1: 842); i et. *radaya* ‘tenir interès’ (CDG 462) i *raddāde* ‘obstinació’ (CDG 462).

La meua opinió és que l’arrel verbal transitiva PS **radiy-* / **radid-* ‘colpir, subjugar’, que vocalitzo amb vocal temàtica *i* a causa de la seva transitivitat verbal, podria estar relacionada amb l’arrel verbal AA ***rado²-*, una arrel estativa que significa ‘ser dolent, ser corromput’ (HSED 443) i que, a banda del PS **radiy-* / **radid-*, es troba testimoniada en tx. occ. **rad-* < **radVH-* ‘putrefacció’ i en tx. centr. **rwad-* < **radawa(H)-* ‘dolent’.

II. רָדָה ‘rascar, treure’

PS **rad-* ‘anar-se’n, caminar, desgastar el sòl’

< AA ***rad-* / ***rid-* ‘anar-se’n, córrer’ < AA ***rad-* ‘peu, petja’

El segon verb en qüestió, *rāda^h* II, és un verb transitiu que significa ‘rascar, treure’ i que en la Bíblia hebrea només està testimoniada en forma qal (perf.). Veg., quant a aquesta segona acceptió verbal, Gesenius (922) i HAL (1111).

Aquest verb hebreu s’ha de relacionar amb la base consonàntica semítica *rdy*, *rdʔ*, *rwd*, que es troba testimoniada en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *rād* (*rwd*) ‘passejar’ (Gesenius 923); j. aram. palest. biz. *rdy* ‘llaurar’ (DJPA 517); j. aram. bab. *rdy* ‘llaurar’ (DJBA 1060); sir. *rdaʔ* ‘dirigir, menar’ (LS 714); acc. *redû* (*rdʔ*) ‘acompanyar, seguir’ (AHW 965); àr. *rāda* (*rwd*) ‘cercar’ (Kazimirski 1: 949); et. *radʔa* II ‘perseguir’ (*rdʔ*, CDG 462) i et. *roda* ‘cercar’ (CDG 476). Una bibliografia sobre aquesta arrel es troba a Leslau (CDG 463) i Conti (1978: 32).

He volgut reconstruir l’arrel PS **rad-* amb estructura biconsonàntica ja en l’estadi PS, car és la manera més clara de fer derivar totes les formes semítiques que testimonien aquesta arrel en forma de verb *tertiaie infirmae* (y i ʔ) o *mediae infirmae* (w). Aquesta arrel PS **rad-* ‘anar-se’n, caminar, desgastar el sòl’ deriva de l’arrel verbal afroasiàtica **rad-* / **rid-* ‘anar-se’n, córrer’, una arrel verbal testimoniada també en altres llengües afroasiàtiques: veg. saho-afar **rad-* ‘córrer’ i lec. **rid-* ‘córrer’ (veg. HSED 443). Aquesta arrel verbal AA cal que sigui relacionada amb l’arrel nominal afroasiàtica **rad-* ‘peu, petja’ (veg. HSED 443), un substantiu documentat en eg. *rd* ‘peu’ (CDME 154) i en cuix. or. **rad-* ‘petjada’. Quant a la reconstrucció consonàntica d’aquesta arrel verbal en PS (**rd-*) i AA (***r-d-*), veg. Ehret (1995: 445).

רָהַד ‘témer’

< PS **waray-* ‘tenir por’ (abs.), cf. AA ***war-* / ***ʔur-* ‘ser fort, gran’

El verb *rāhā^h* ‘témer’ és un verb d’origen etimològic poc clar (veg. Gesenius 923; aquesta forma verbal no es troba testimoniada a HAL). En la Bíblia hebrea només hi apareix un sol cop, al llibre d’Isaïes 44,8 (en forma d’impf. qal): וְאַל-תִּפְחָדוּ וְאַל-תִּרְהוּ ‘no tingueu por, no us esglaieu’. A Qumran es llegeix aquest passatge amb la forma verbal *trʔw* (< *yrʔ* ‘tenir por’), tot i que la LXX llegeix μὴ παρακαλύπτεσθε ‘no us amagueu!’ (veg. Rahlfs 2: 626).

Potser caldria relacionar aquest verb hebreu amb el verb estatiu de base consonàntica *yrh* (יִרַח) ‘estar astorat’ (Gesenius 436) i, per tant, de tercera radical *h* etimològica, una arrel verbal testimoniada també en l’àr. *wariha* ‘ser estúpid’ (Kazimirski 2: 1525) i que, segons comentaré, té un origen etimològic comú amb el verb que ara comentem.

La meua recerca em mena a considerar la possibilitat que aquest verb hebreu *rhy* s'hagi de relacionar amb la base consonàntica semítica nord-occidental *yr*² 'tenir por' (el verb hebreu *rhy*, doncs, hauria patit una metàtesi respecte al PS **wry*), una base testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. hbr. bíbl. *yâre*² 'tenir por' (Gesenius 431), ug. *yr*² 'tenir por' (DUL 977) i àr. *warā* (*wry*) 'tenir por' (Kazimirski 2: 1526).

Si s'accepta aquesta relació, sóc de l'opinió que caldria relacionar, per forma i per derivació semàntica, l'arrel PS **waray-* 'tenir por' (abs.) amb l'arrel AA ***war-* / ***²ur-* 'ser fort, gran' (HSED 528), testimoniada en eg. *wr(r)* '(ser) gran; fort' (CDME 63); tx. occ. **war-* 'fortalesa, força' i Rift **²ur-* 'gran, llarg': en aquest cas la semàntica verbal de l'arrel PS ha patit una derivació respecte al significat originari (***ser fort* → **tenir por*).

Així doncs, en aquest cas, l'arrel AA ***war-* / ***²ur-* 'ser fort, gran' s'hauria vist en l'estadi PS allargada per un sufix determinatiu *-y* tal com testimonia la reconstrucció de l'arrel verbal **waray-* 'tenir por' (abs.); paral·lelament a aquest allargament, la base biconsonàntica originària *wr-* es veié allargada també en període PS pel sufix determinatiu estatiu *-h* en el cas de l'arrel verbal estativa PS **waraha* 'ser dèbil'.

רָוַי 'saturar-se, sadollar-se (de beure)'

PS **riw-* / **riy-* 'sadollar-se de beure' < AA ***rüw-* 'aigua'

El verb d'estat *râwâ^h* 'saturar-se, sadollar-se (de beure)' és un verb que està testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf.), pi. (perf. i impf.), hif. (perf. i ptc.) i hof. (impf.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (924) i HAL (1114).

La mateixa base consonàntica *rwy*, amb el mateix significat, es troba documentada en semític nord-occidental i semític sud-occidental: veg. DA, aram. antic, aram. ofic. i j. aram. 'saturar-se' (DNWSI 1063); aram. targ. *r^ewâ²* (*rwy*) 'saturar-se de vi' (Jastrow 1459); j. aram. palest. biz. *rwy* 'intoxicar-se, sadollar-se de beure' (DJPA 519); j. aram. bab. *rwy* 'intoxicar-se' (DJBA 1064); i sir. *rəwī* (*rwy* i *rw²*) 'sadollar-se de beure' (LS 719); SAr. *h-rwy* (hif.) 'proporcionar el rec' (DOSA 482); àr. *rawiya* 'beure fins a sadollar-se' (AED 428) i et. *rawaya*, *rawya* 'beure fins a sadollar-se, estar hidratat' (CDG 478).

Quant a la reconstrucció AA de l'arrel PS **riw-* / **riy-* 'sadollar-se de beure', considero que aquesta arrel ha de ser considerada una arrel verbal denominativa del

substantiu primitiu AA ***rūw-* ‘aigua’ (HSED 453), una arrel nominal testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: eg. *wrw* ‘toll’ (representació ortogràfica de **rVw-*) i tx. occ. **ruw-* ‘aigua, pluja’.

רָךְ ‘ser o tornar-se prim’

PS **raday-* ‘tornar-se dèbil’

El verb d'estat *rāzā^h* ‘ser o tornar-se prim’ es troba documentat en la Bíblia en forma qal (perf.) i nif. (impf.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (1930) i HAL (1128).

L'aram., l'acc. i l'àr. són les llengües semítiques que, amb una base consonàntica *rzy/w* documenten aquesta arrel verbal: veg. j. aram. bab. *rzy* ‘danyar’ (af., DJBA 1068); acc. *razû* (*rzy/w*) ‘esvaïr-se, anar-se'n’, un verb que és considerat per von Soden (AHW 964) com a préstec del semític occidental, i àr. *radā* (*rdy*) ‘tornar-se prim i dèbil’ (Kazimirski 1: 852).

L'origen AA d'aquesta arrel verbal PS és poc clar. Això no obstant, en la meua recerca etimològica he pogut observar que en AA hi ha un parell d'arrels verbals estatives que tenen el significat de ‘ser dèbil’ i que formalment són arrels biconsonàntiques formades per dentals i líquides que podrien relacionar-se amb aquesta arrel verbal PS **raday-*.

Una d'elles és l'arrel verbal AA ***dal-* ‘ser dèbil, estar cansat’ (HSED 147), una arrel biconsonàntica formada per la dental oclusiva *d* i la dental líquida *l*, la qual es troba testimoniada en semític **dall-* ‘petit, inferior, dèbil’ (veg. acc. *dallu*, ug. *dl*, pun. *dl* i hbr. *dal*) i en les llengües afroasiàtiques següents: cuix. or. **dal-* ‘estar cansat’ i omot. **dall-* ‘tornar-se prim’ (veg., en aquest sentit, del Olmo 2002: 107-108).

El segon exemple és format per l'arrel verbal AA ***din-* ‘ser dèbil’ (HSED 163), una arrel biconsonàntica composta per la dental oclusiva *d* i per la dental líquida *n*, la qual es troba testimoniada en sem. **dūn* (àr. *dwn*), en ber. **dVn-* ‘ser dèbil’ i en les llengües del Rift **din-* ‘tornar-se vell’.

Ambdues arrels verbals AA suara comentades (***dal-* i ***din-*) comparteixen amb l'arrel verbal PS que reconstrueixo com a **raday-* ‘tornar-se dèbil’ els trets següents: totes elles, per semàntica, signifiquen ‘ser, tornar-se dèbil’; per estructura, s'han de remuntar a una arrel AA biconsonàntica formada per una radical dental líquida (*r*, *l* o *n*) i per una radical (inter)dental (*d* o *ḏ*). L'arrel PS **raday-* devia patir, en l'època

PS, una metàtesi respecte a les arrels AA originàries i es va allargar amb el sufix radical -y.

רָטַח 'treure; precipitar'

hbr. bíbl. *rṭy* 'treure' / *yrt* 'precipitar' (metàtesi) < PS **tVr-* 'prendre; llençar'

< AA ***tVr-* 'prendre; llençar'

L'origen i l'existència del verb hebreu *rāṭā^h* 'treure' (tr.) és poc clar. Apareix únicament un sol cop en la Bíblia, concretament en Job 16,11, i sembla, si la lectura és correcta, un impf. qal: יְרַטְחֵנִי יְהוָה בְּיָדַי וּבְיַמַי ('Déu m'ha precipitat a les mans dels malvats'; cf. LXX παρέδωκεν 'lliurar, donar', Rahlfs 2: 298). Veg., quant a aquest verb bíblic, Gesenius (936) i HAL (1140).

Aquest verb, emperò, podria ser analitzat a partir d'una base consonàntica *yrt*, que significa 'precipitar' (veg. Gesenius 437). En la meua recerca no he pogut testimoniar ni una forma ni l'altra en cap de les llengües semítiques analitzades en aquest estudi, però aquest fet és degut a canvis secundaris (metàtesi de la líquida) de la forma verbal hebrea.

L'aïllament d'aquestes formes verbals, emperò, considero que ha de ser explicat arran d'una metàtesi de les radicals (les líquides s'intercanvien fàcilment) del verb hebreu (*rṭy* / *yrt*) respecte a l'arrel verbal PS, que he reconstruït sota un esquema biconsonàntic **tVr-* i que he traduït amb el significat genèric de 'prendre, llençar'.

Aquesta arrel PS, doncs, apareix testimoniada en les llengües semítiques o bé allargada per un prefix radical (veg. acc. *eṭēru* (*?tr*) 'prendre, endur-se') o bé allargada per un sufix radical -*ḥ* (àr. *trḥ* 'llençar'), o per un sufix -y si s'accepta l'existència en hbr. bíblic de la base consonàntica *try > *rṭy* 'treure'.

L'arrel PS **tVr-* 'prendre; llençar' cal que sigui derivada de l'arrel verbal AA ***tVr-* 'prendre; llençar' (HSED 520), una arrel que, a banda del PS, es troba també testimoniada en algunes de les llengües afroasiàtiques: veg. eg. *dr* 'endur-se, treure; subjugar' (eg. *d* < AA *t és regular, veg. CDME 314) i en tx. centr. **turVH-* 'caure'.

I. רָמָה 'llençar, disparar'

PS **ram-iy-* 'llençar, disparar' < AA ***ram-* 'llençar'

De la base consonàntica *rmy* sorgeixen dos verbs d'origen distint. El primer és *rāmā^h* I, que significa 'llençar, disparar', un verb transitiu que apareix testimoniad en la

Bíblia hebrea únicament en forma qal (perf. i ptc.). Quant a aquesta primera accepció, veg. Gesenius (941) i HAL (1156).

Des del punt de vista etimològic, considero que el verb *rāmā^h* I ‘llançar, disparar’ ha de derivar de l’arrel PS **ramiy-* ‘llançar, disparar’, una arrel testimoniada en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *rāmā^h* I ‘llançar, disparar’ (Gesenius 941); aram. ofic., palm. *rmy* ‘llançar, disparar’ (DNWSI 1077); j. aram. palest. biz. *rmy* ‘llançar’ (DJPA 525); j. aram. bab. *rmy* ‘llançar’ (DJBA 1085); ug. *rmy* ‘llançar, disparar’ (?) (DUL 742); acc. *ramû* (*rmy*) ‘llançar, disparar’ (AHW 952); àr. *ramā* (*rmy*) ‘llançar, disparar’ (AED 418) i et. *ramaya* ‘llançar, disparar’ (CDG 472). La connexió d’aquests verbs *tertiaie infirmae* amb una arrel còncava *rwm* ‘ascendir, elevar’ no és clara. Tot i això, veg. hbr. bíbl. *rwm* (Gesenius 926) i SAr. *rym* (DOSA 487).

Aquesta arrel PS **ramiy-* ‘llançar, disparar’, que reconstrueixo amb vocal temàtica *i* a causa de la seva transitivitat verbal, es remunta a una arrel AA biconsonàntica ***ram-* ‘llançar’ (HSED 446), una arrel verbal testimoniada, a banda del PS **ramiy-* ‘llançar’, en tx. or. **ram-* ‘llançar, disparar’.

II. רָמָה ‘enganyar, decebre’ (tr., pi.)

PS **rim-* ‘ser dolent, estar podrit’ < AA ***rVm-* ‘ser dolent, estar podrit’

La segona accepció de *rāmā^h* significa ‘enganyar, decebre’ (tr.). És un verb transitiu que apareix només en la Bíblia hebrea testimoniada en forma pi. (perf. i inf. cstr.). Veg., quant a aquesta segona accepció verbal, Gesenius (941) i HAL (1156); veg. també, quant a la forma pi. d’aquest verb, Jenni (1968: 233).

Cal relacionar des d’un punt de vista etimològic l’hbr. *rāmā^h* amb les formes verbals següents: j. aram. palest. biz. *rmy* ‘decebre’ (DJPA 526) i àr. *ramā* (*rmy*) VI ‘ser lent, estar podrit, corrupte’ (Kazimirski 1: 931), car certament provenen de la mateixa arrel verbal PS.

Tot i que no he trobat cap altra correspondència semítica que es pugui relacionar amb aquesta accepció, l’arrel PS **rim-* ‘ser dolent, estar podrit’ és molt antiga, car es remunta a l’arrel estativa essiva AA ***rVm-* ‘ser dolent, estar podrit’ (HSED 453), una arrel testimoniada, a banda del PS **rim-*, en les llengües afroasiàtiques següents: tx. occ. **rVm-* ‘dolent’ i tx. or. **rum-* ‘podrit’.

I. רָנָה ‘fer sonar, sacsejar’

PS **ran-* ‘cridar’ < PS **ram-* ‘cridar, emetre un so’ < AA ***ram* ‘rondinar, parlar’

El verb *rānā^h* ‘fer sonar, sacsejar’ podria tenir un origen onomatopeic (veg. Gesenius 943). Aquest verb només apareix testimoniats en la Bíblia hebrea un sol cop, en Job 39,23 (impf. *e* de la forma qal): עָלְיוֹ תִרְנְנָה אֲשָׁפָה (‘sobre ell ressonen els buiracs’; cf. LXX: ἐπ’ αὐτῷ γαυριᾷ τόξον καὶ μάχαιρα, Rahlfs 2: 338). Veg. també, quant a aquesta forma verbal, HAL (1162).

Una base consonàntica *tertia infirmae* (*rny*) i *mediae geminatae* (*rnn*) es troba testimoniada en semític nord-occidental i sud-occidental amb el significat genèric de ‘cridar, emetre un so’: veg. hbr. bíbl. *rānan* ‘fer un crit’ (Gesenius 943, HAL 1163), aram. ofic. *rny* ‘cridar’ (DNWSI 1078), palm. *rnn* ‘cridar’ (DNWSI 1078), ug. *r-n* ‘cridar’ (veu, DUL 742), j. aram. palest. biz. *rnn* ‘murmurar’ (DJPA 526) i àr. *ranna* (*rnn*) ‘cridar, emetre un so’ (Lane 1164).

Des d’un punt de vista AA, considero que l’arrel PS **ran-* ‘cridar’ ha de ser una variació radical de l’arrel originària PS **ram-* (veg. acc. *ramāmu* i àr. *rmm*) ‘rondinar’, una arrel que deriva de l’arrel verbal AA ***ram-* ‘rondinar, parlar’ (HSED 446), testimoniada, a banda del PS **ram-*, en tx. occ. **ram-* ‘dir’.

II. רָנָה ‘cridar’

(cnj.) hbr. bíbl. *rny* ‘ser herald, recitador’ < hbr. bíbl. *rinnā^h* ‘crit (d’alegria o de lament)’
< PS **ran-* ‘cridar’ < PS **ram-* < AA ***ram* ‘rondinar, parlar’

Com a conjectura, el HAL (1162) proposa una segona accepció del verb *rānā^h* que es trobaria documentada en la Bíblia hebrea en 1Re 22,36 (וַיַּעֲבֹר הַרְנָה בַּמַּחְנֶה), una forma que, tal com és vocalitzada al text masorètic (הַרְנָה), és un substantiu determinat que significa ‘crit’.

La lectura que ens dóna la LXX és interessant, car tradueix aquest mot per στρατοκῆρυξ, un adjectiu que equival a l’hbr. bíbl. הַרְנָה ‘herald, recitador’, i, per tant, ho analitza com a participi substantivat d’una arrel *rny*, denominativa al seu torn del substantiu *rinnā^h* ‘crit (d’alegria o de lament)’, un mot que sens dubte s’ha de relacionar amb la primera accepció suara comentada. Quant a aquesta conjectura, veg. HAL (1162). La Vulgata també ho tradueix com a participi de present: *et praeco personuit in universo exercitu antequam sol occumberet dicens unusquisque revertatur in civitatem et in terram suam* (Vulg. 6: 206).

I. רָעַךְ ‘pasturar, péixer (el ramat)’

PS **ra^h-iy-* ‘pasturar, péixer’ < AA ***ri^h-* ‘conduir, caçar’

Gesenius (944) i HAL (1174) fan la distinció per a l'hebreu bíblic de tres arrels distintes que compartirien una mateixa base consonàntica *r^hy*. Les dues primeres es remunten a arrels verbals en hebreu masorètic i signifiquen, respectivament, ‘pasturar’ i ‘associar-se amb’. Quant a la tercera, veg. Gesenius (946) i HAL (1177), una arrel nominal que estaria relacionada amb la idea de ‘desig’, ‘voluntat’.

La primera d'aquestes accepcions és formada pel verb *ra^hā^h* I ‘pasturar, péixer (el ramat)’. Aquest verb està testimoniament àmpliament en el text masorètic en forma qal, hif. i nif. Quant a aquesta primera accepció, veg. Gesenius (944) i HAL (1174).

Aquest verb apareix també documentat en totes les branques del semític, ja sigui en forma d'arrel verbal (*r^hy*), ja sigui en forma d'arrel nominal. Quant a l'arrel verbal ‘pasturar’, veg. fen., aram. ofic. i palm. *r^hy* ‘pasturar, péixer’ (DNWSI 1080); aram. targ. *r^eā^h* (*r^hy*) ‘pasturar’ (Jastrow 1486); j. aram. palest. biz. *r^hy* ‘péixer, pasturar’ (DJPA 527); j. aram. bab. *r^hy* ‘pasturar’ (DJBA 1090) i sir. *rā^hā* ‘pasturar’ (LS 737); acc. *re^hū* ‘pasturar’ (*r^hy*) (AHW 976); SAr. *r^hy* ‘pasturar’ (DOSA 491); àr. *ra^hā* (*r^hy*) ‘pasturar’ (AED 401); et. *rā^hya* (tr. i intr.) ‘pasturar’ (CDG 459). Veg. també, quant al substantiu deverbal ‘pastor’, els testimonis semítics següents: fen., aram. ofic. i palm. *r^hy* (DNWSI 1080); ug. *r^hy* (DUL 727); acc. *re^hū* (AHW 977) i àr. *rā^hin* (Lane 1109).

Barth (1902: 46) féu derivar el significat de ‘pasturar’ d'un significat més general de *r^hy* ‘ser conscient, tenir cura’, que ell relaciona amb el sir. *re^hyānā* (< *r^hy*) ‘ment, consciència’ (LS 738) i amb l'aram. targ. *ra^hyōnā* ‘pensament, desig’ (Jastrow 1487), contràriament a Schulthess (1900: 70) i Brockelmann (LS 738). La meua opinió, en aquest cas, és que les formes siríaqües no han de ser relacionades amb l'accepció de ‘pasturar’, ans més aviat amb la segona accepció d'aquest verb (‘associar-se amb’), car aquesta primera accepció cal fer-la derivar de l'arrel verbal PS **ra^hiy-* ‘pasturar, péixer’, que reconstrueixo amb vocalisme *i* a causa de la seva transitivitat, una arrel que es remunta a l'arrel verbal AA ***ri^h-* ‘conduir, caçar’ (HSED 449), la qual es troba testimoniada, amb el significat de ‘caçar’, en cuix. or. **²a-ri²-* ‘caçar’; veg. també el testimoni del cuix. **raa^h-* (Ehret 1995: 451). Quant a la reconstrucció pPS (**r^h*) i AA (***raa^h-*) d'aquesta arrel verbal, veg. Ehret (1995: 516 i 451), respectivament.

II. רָעַךְ ‘associar-se amb’

PS **ra^h-ay-* ‘associar-se amb, ser amic’ < PS **ri^h-* ‘amic’ < AA ***ri^h-* ‘amic’

La segona accepció de *rāʿāḥ* significa probablement ‘associar-se amb’ i es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (imperat. i ptc.), pi. (perf.) i hitp. (impf. i inf. cstr.). Quant a aquesta segona accepció, veg. Gesenius (945) i HAL (1176).

Aquest verb també es troba àmpliament documentat a les altres llengües semítiques: veg. et. *raʿawa* ‘enjoyar, unir’ (CDG 459), un verb denominatiu del subst. *ʿarʿut* ‘jou’, i els substantius que menciono a continuació: hbr. epigr. i aram. ofic. *rʿ* ‘company, amic’ (DNWSI 1078); ug. *rʿ* ‘company, amic’ (DUL 726) i acc. *rūʿu* ‘company, amic’ (AHW 998).

Paral·lelament a aquesta accepció i estretament relacionada amb ella, l’hebr. bíblic documenta el verb estatiu *rāʿāḥ* ‘ser un amic especial’, testimoniats només en forma pi. (perf.) en Jt 14,20 (veg. Gesenius 946).

És un verb denominatiu del substantiu *rēʿa* ‘amic’ (Gesenius 945). Però Gesenius és del parer que aquest substantiu deriva al seu torn de la forma verbal *rāʿāḥ* que té un significat aproximat d’‘associar-se amb’. El cas de l’acadi és similar al de l’hebreu, car del subst. *rūʿu* ‘amic’ (AHW 998), es deriva el verb denominatiu *rāʿu* ‘ser company’. L’ug. *rʿ* ‘amic’ (DUL 726) no testimonia el verb estatiu. Quant a la relació d’aquesta arrel amb la del semític *rʿy* ‘pasturar (el ramat), fer de pastor’, veg. Barth (1902: 46-47).

La meua recerca etimològica m’ha conduït a considerar les dues accepcions verbals (‘pasturar’ i ‘associar-se amb’) d’origen etimològic diferent. Així entenc que l’arrel verbal PS **raʿay-* ‘associar-se amb; ser amic’, que reconstrueixo amb vocalisme *a* a causa de la seva transitivitat, ha de ser denominativa del substantiu primitiu PS **riʿ-* ‘amic’, una arrel nominal que al seu torn ha de ser derivada de l’arrel nominal AA ***riʿ-* ‘amic’ (HSED 449), un substantiu testimoniats també en tx. or. **rVHi-* ‘amic, marit’.

רָפַח ‘enfonsar-se, relaxar-se, afeblir-se’

PS **rapiy-* ‘afluixar, relaxar’; PS **rapaw-* / **rapap-* ‘viure en pau’

(cf. AA ***raf-* ‘cabana, cambra, lloc de repòs’)

El verb d’estat *rāpāḥ* ‘enfonsar-se, relaxar-se, afeblir-se’ és un verb que es troba àmpliament testimoniats en la Bíblia hebrea. Es conserva al text masorètic en forma qal (perf. i impf.), nif. (ptc.), pi. (pf., impf. i ptc.), hif. (impf. i imperat.) i hitp. (perf. i ptc.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (951) i HAL (1190).

Amb relació a la resta de les llengües semítiques, cal relacionar el verb hebreu *rāpāḥ* amb les bases consonàntiques *rpy/w* i *rpp* del semític nord-occidental i sud-

occidental que menciono a continuació: veg. hbr. epigr. (pi.) i samal (haf.) *rpy* ‘relaxar’ (DNWSI 1082); j. aram. palest. biz. *rpy* ‘abandonar, deixar’ (DJPA 528); j. aram. bab. *rpy* ‘ser suau, tou, dèbil’ (DJBA 1091); sir. *rpa* ‘ser tou’ (LS 749); ug. *rpy* ‘afluixar, relaxar’ (DUL 744); àr. *rafā* (*rḫw*) ‘(III) viure en pau’ (Kazimirski 1: 902), *rafafa* ‘ser lleuger, poca cosa’ (Kazimirski 1: 892) i *rafaha* ‘viure amb tranquil·litat’ (Kazimirski 1: 902).

Totes aquestes formes han de derivar d’una arrel verbal PS estativa, que reconstrueixo sota la forma **rapaw-* / **rapap-* ‘viure en pau’, amb vocalisme *a* a causa de la seva intransitivitat originària (el vocalisme *i* ha de ser secundari i devia causar la transitivització de la semàntica verbal). Des del punt de vista AA, hom podria relacionar aquesta arrel verbal amb el substantiu AA ***raf-* ‘cabana, cambra’, *i.e.* ‘lloc de repòs’ (HSED 444), una arrel nominal primitiva biconsonàntica testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: ber. **rVf-* ‘tipus de cambra’ i tx. centr. **raf-* ‘cabana’. L’arrel PS s’hauria vist allargada, doncs, mitjançant la geminació de la segona consonant (**rapap*) i mitjançant el sufix radical *-w* (**rapaw-*). El sufix radical *-y* que testimonia l’ug. i les llengües semítiques occidentals (normalment testimoniades en formes derivades) devia transitivitzar l’arrel verbal i el significat devia passar a ser el de ‘relaxar, afluixar’.

רָצַח ‘estar content amb, acceptar favorablement’ (tr.)

PS **raṣiy-* ‘acceptar favorablement’

El verb transitiu *raṣāḥ* ‘estar content amb, acceptar favorablement’ (ac. rei, ac. pers.) és un verb que en la Bíblia hebrea apareix testimoniats en forma qal (perf., impf., imperat. i inf. cstr.), nif. (perf.), pi. (impf.), hif. (perf.) i hitp. (impf.). Veg., amb relació a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (953) i HAL (1194).

Quant a la resta de les llengües semítiques, la base consonàntica *rṣy* es troba documentada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. hbr. i aram. ofic. *rṣy* ‘estar satisfet’ (DNWSI 1082); j. aram. palest. biz. *rṣy* ‘consentir, reconciliar’ (DJPA 529); j. aram. bab. *rṣy* ‘estar d’acord, consentir’ (DJBA 1092); àr. *raṣā* (*rṣy*) ‘consolidar’ (Kazimirski 1: 871).

En la meua recerca etimològica no he pogut trobar cap arrel, nominal o verbal, AA amb la qual pogués relacionar-se l’arrel verbal transitiva PS **raṣiy-* ‘acceptar favorablement’.

הגִּישׁ ‘créixer, augmentar’

hbr. bíbl. *sagiy-* ‘augmentar’ < PS **saga*²- ‘créixer, augmentar’

El verb *sâgâ^h* ‘créixer, augmentar’ es troba documentat en la Bíblia hebrea en forma qal (impf.) en el llibre de Job 8,7 i en el Salm 92,13; en forma hif. (perf.), en el Salm 73,12. Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (960) i HAL (1217).

És una forma tardana d’un verb que té la seva forma paral·lela en el verb *sâgâ²* (Gesenius 960), una forma que, pel que sembla, és un aramaisme. Veg. aram. ofic., nab., palm. i j. aram. *šg²* ‘nombrós, abundant’ (adj.) (DNWSI 1108); aram. bíbl. *šgâ²* ‘créixer, augmentar’ (Gesenius 1113).

Aquesta arrel verbal PS **saga*²- ‘créixer, augmentar’ no es troba testimoniada ni en semític oriental ni en semític sud-occidental. Des del punt de vista de la reconstrucció AA, no he pogut trobar malauradament cap arrel AA, verbal o nominal, susceptible de ser relacionada amb el PS **saga*² ‘créixer, augmentar’.

הקִּישׁ ‘nedar’

PS **śahay-* ‘nedar’

El verb intransitiu *sâhâ^h* ‘nedar’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (ptc. i inf. cstr.) i en hif. (impf.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (965) i HAL (1225).

Aquesta arrel verbal es troba documentada únicament en sir., veg. el verb *šha²* ‘nedar, banyar-se’; af. ‘rentar’ (LS 465). Malauradament no he pogut trobar documentada aquesta forma verbal ni en semític oriental ni en sud-occidental. Així mateix, quant a l’etimologia afroasiàtica d’aquesta arrel, no he pogut trobar cap arrel, nominal o verbal, AA amb qui es pogués relacionar el PS **śahay-* ‘nedar’.

הקִּישׁ ‘allunyar, desviar’

PS **śatay-* ‘ser llunyà, distant’

El verb intransitiu *sâṭâ^h* ‘allunyar, desviar’ apareix en la Bíblia hebrea documentat únicament en forma qal (perf., impf. i imperat.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (966) i HAL (1227).

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. aram. targ. *šēṭâ²* (*šty*) ‘estar fora de si’ (Jastrow 1553); sir. *səṭā* (*sty*) ‘estar fora de si’ (Th.S. 2594); àr. *šatta* (*štt*) ‘ser llunyà, remot’ (Lane 1548) i et. *śataya* I ‘estar begut, estar confús’ (CDG 538).

Des d'una perspectiva AA, malauradament no he pogut trobar cap arrel, nominal o verbal, que pogués estar relacionada amb el PS **šaṭay-* 'ser llunyà, distant'.

הַשָּׂרָה 'ser perseverant, resistent'

PS **šaray-* / *šarar 'ser perseverant; conspirar; governar' < PS **šar(r)-* 'cap, oficial'

El verb d'estat *šārā^h* 'ser perseverant, resistent' es troba testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en forma qal (perf. i impf.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (975) i HAL (1262).

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. els testimonis següents que documenta el semític nord-occidental i sud-occidental: j. aram. palest. biz. *šry* 'permetre, perdonar' (DJPA 566); àr. *šariya* 'ser perseverant' (Lane 1545) i *šarara* 'ser dolent' (Lane 1524); et. *šeraya* II 'ordir una conspiració' (CDG 536). Veg., quant a les llengües etiòpiques més tardanes, te. *šira* 'complot', tna. *sera*, *šära* 'conspiració', amh. i gur. *sera* 'conspiració'.

Quant a l'origen etimològic de totes aquestes formes, proposo la reconstrucció de l'arrel verbal PS **šaray-* / **šarar-* 'ser perseverant; conspirar; governar'. Atès que des de la perspectiva AA no es dona cap arrel verbal que es pugui relacionar amb el PS **šaray-* / **šarar-*, la meua opinió, quant a l'origen d'aquesta arrel verbal, és que cal que sigui considerada una arrel denominativa del substantiu PS **šar(r)-* 'cap, oficial', una arrel nominal testimoniada en hbr. bíbl. *šar* 'cap, oficial' (Gesenius 978 i HAL 1259), acc. *šarru* 'rei' (AHW 1188), ug. *šr* 'príncep, sobirà' (DUL 842) i àr. *sarr-*. Aquest substantiu ha estat considerat un préstec ie. del persa (< antic persa *xšayāθiya-* 'rei' < ie. **kPē(i)-*, *kPə(i)-* 'adquirir, guanyar' (veg. Pokorny 1959: 626), però la derivació no és prou clara, car el cert és que també es troba testimoniats en algunes de les llengües afroasiàtiques: veg. eg. *sr* 'alt oficial'; tx. occ. **car-* 'rei' i tx. or. **sVr-* 'adult' (veg. HSED 93).

I. הִשָּׁחַץ ‘fer un soroll estrepitós, esfondrar-se’

PS *ša²-ay- ‘esfondrar-se’ / PS *šaw-a²- ‘ser dolent’ / PS *ša²-iy- ‘destruir’

De la base consonàntica š^h, en sorgeixen tres arrels verbals d’origen etimològic distint. La primera, šā²ā^h (I), significa ‘fer un soroll estrepitós, esfondrar-se’ i apareix testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (perf.), nif. (impf.) i hif. (inf. cstr.). Quant a aquesta primera accepció, veg. Gesenius (980) i HAL (1273).

Tal com assenyala Gesenius, aquesta base consonàntica š²y/w, que en les altres llengües semítiques no es troba testimoniada, llevat de l’àr. š²w- ‘escalar, pujar’, podria estar emparentada amb la base consonàntica šw², veg. hbr. šo²a^h ‘ruïna, desolació’ (Gesenius 996), aram. targ. šha² ‘ser desèrtic’ (Jastrow 1527).

Quant a la resta de les llengües semítiques, i amb relació a aquesta segona forma còncava, veg. les formes següents, documentades en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: ug. šiy ‘assassí’ (DUL 798); SAr. s₁w² ‘dolent’ (DOS 329); àr. sā²a (sw²) ‘tornar-se dolent’ (Lane 1457); et. say²a ‘dur a terme un acte malvat’ (CDG 521) i še²a (śy²) ‘destruir, aniquilar’ (CDG 539). Littmann (1913: 17) relacionà aquesta arrel amb l’hbr. šō²ā ‘desolació’, tot i que la correspondència entre et. ś i hbr. š no és la regular.

Malauradament, des d’un punt de vista camiticosemític, no he pogut trobar cap arrel AA, nominal o verbal, la qual pogués ser relacionada amb aquestes tres arrels PS. Això no obstant, Ehret (1995: 166) reconstrueix una arrel AA **si²- ‘no voler’, amb la qual aquestes arrels verbals PS podrien estar emparentades. Aquesta arrel AA és documentada, a banda del semític, en eg. s3i ‘estar satisfet’ (amb un sufix -y incoatiu), en cuix. *si²- ‘obstruir, no permetre’ i en tx. *sə ‘desagradar, no voler’.

II. הִשָּׁחַץ ‘fer brogit (l’aigua)’

Aquesta segona accepció del verb šā²ā^h no apareix citada en el diccionari de Gesenius (980), que la inclou a la primera accepció, ans únicament en HAL (1274).

Aquesta forma verbal apareix testimoniada en la Bíblia hebrea únicament en el llibre d’Isaïes 17,12 i 13 en forma nif. (impf.): וְיִשָּׁחַץ מִיָּם בְּבִירֵי יָם וְיִשָּׁחַץ יָם (‘talment ressona la mar impetuosa’; la LXX llegeix igualment ὡς ὕδωρ ἠχῆσει (veg. Rahlfs 2: 588), i.e. ‘tal com llisca l’aigua’; cf. també la lectura de la Vulgata: *sicut sonitus aquarum* (VL 12: 439).

L’etimologia d’aquest verb és desconeguda, però certament s’ha de relacionar per forma i per significat amb el substantiu šā²ōn ‘brogit, fressa’ (HAL 1276) i

segurament també amb la primera accepció del verb $\check{s}\acute{a}^{\check{a}h}$, com ho relaciona Gesenius (980).

III. הַרְאָה ‘mirar’

hbr. bíbl. $\check{s}a^{\check{a}y}$ - ‘mirar’ < PS $*\check{t}a^{\check{a}y}$ - ‘oferir’

La segona accepció de $\check{s}\acute{a}^{\check{a}h}$ significa ‘mirar’ i és un verb testimoniament únicament un sol cop en la Bíblia hebrea en el llibre del Gènesi 24,21: הַרְאָה לְהַרְאָה הַיּוֹנָה (‘l’home la contemplava’, cf. LXX: κατεμάθανον, Rahlfs 1: 33). Quant a aquesta segona accepció, veg. Gesenius (981, $\check{s}\acute{a}^{\check{a}h}$ II) i HAL (1274, $\check{s}\acute{a}^{\check{a}h}$ III).

Aquesta forma cal que sigui considerada, atès que en les altres llengües semítiques no apareix documentada, una forma paral·lela i derivada de la base consonàntica $\check{s}^h$, d’on sorgeix el verb hbr. $\check{s}\acute{a}^{\check{a}h}$ ‘mirar (amb interès)’ (veg. Gesenius 1043).

Quant a la comparació amb la resta de les llengües semítiques, la base consonàntica $*\check{t}^{\check{a}y}$ - es troba documentada en totes les branques del semític amb el significat genèric d’‘oferir, cercar’: veg. ug. $\check{t}^{\check{a}y}$ ‘oferir’ (DUL 894); acc. $\check{s}e^{\check{u}}$ I ($\check{s}^{\check{a}y}$) ‘cercar, buscar’ (AHW 1222); SAr. $m\check{t}^{\check{a}t}$ ($\check{t}^{\check{a}y}$) ‘ofrena d’encens’ (DOSA 548); àr. $\check{t}ag\bar{a}$ ($\check{t}g\bar{w}$) ‘donar alguna cosa’ (Kazimirski 2: 226). Amb relació a aquesta arrel i la problemàtica comparativa que presenta, veg. DUL (894).

Totes aquestes formes que testimonien les llengües semítiques han de derivar-se d’una hipotètica arrel PS que reconstrueixo sota la forma $*\check{t}a^{\check{a}y}$ - i que tradueixo amb el significat genèric de ‘cercar; oferir’, amb vocalisme *i* per causa de la transitivitat verbal. La meua recerca etimològica m’ha conduït a considerar la possibilitat que aquesta arrel PS, allargada per un sufix *-y* en el període PS, hagi de ser considerada una arrel denominativa del substantiu AA $**\check{c}a^{\check{a}}$ - / $**\check{c}i$ - ‘presa’ (HSED 109), una arrel nominal testimoniada en tx. occ. $*\check{c}iw$ - ‘pescar’ i en Dhl. $*\check{t}a^{\check{a}}-aa\delta$ ‘parany’.

הַרְבִּיז ‘fer captiu’

PS $*\check{s}abiy$ - ‘fer captiu’, cf. AA $**sib$ - ‘corda’

El verb transitiu $\check{s}ab\bar{a}^h$ ‘fer captiu’ apareix testimoniament en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., imperat., inf. cstr., ptc. act. i pass.) i nif. (perf.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (985) i HAL (1286).

Aquest verb es troba també testimoniament amb una base consonàntica $\check{s}by$ i amb el mateix significat en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. aram. ofic.

šby ‘fer captiu’ (DNWSI 1100); j. aram. palest. biz. *šby* ‘fer captiu’ (DJPA 534); j. aram. bab. *šby* ‘fer captiu’ (DJBA 1102); i SAR. *s₁by* ‘fer captiu’ (DOSa 325). Veg. amb relació a aquest verb, l’adj. del semític ‘captiu’, documentat també en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. hbr. bíbl. *šābî* (Gesenius 985); aram. ofic. i samal *šby* (DNWSI 1101); sir. *šebyō* (LS 750); ug. *šby* (DUL 807) i àr. *sabay* (Lane 1303).

Faig derivar totes aquestes formes d’una arrel verbal transitiva-causativa que reconstrueixo com a **šabiy-* ‘fer captiu’, una arrel verbal allargada en PS mitjançant el sufix determinatiu *-y* que ha de ser considerada denominativa en darrer terme de l’arrel nominal AA **sib-* ‘corda’ (HSED 470), una arrel testimoniada en les famílies de llengües AA següents: PS **šibb-* ‘cinturó, corda’; tx. or. **sib-* ‘corda’; cuix. or. **seb-* ‘cinturó, tira de cuir’; cuix. or. dels altiplans **sib-* ‘corda’. La relació semàntica, doncs, entre l’arrel AA i la PS és la que estableixo a continuació: ***corda* → **encordar*, *i.e.*, fer captiu. L’arrel PS **šabiy-* ‘fer captiu’ ha esdevingut, mitjançant la sufixació del determinatiu radical *-y*, una arrel verbal d’origen denominatiu.

הָשָׁב ‘extraviar-se’

PS **šagay-* ‘estar perdut’ (metàtesi) < PS **gīš-* ‘anar-se’n (a casa)’

< AA ***gas-* / ***gus-* ‘moure’

El verb d’estat *šāgā^h* ‘extraviar-se’ apareix testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., inf. cstr. i ptc.) i en hif. (ptc. i impf.). Amb relació a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (993) i HAL (1313).

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. les formes següents testimoniades en semític nord-occidental: fen. *šgy* ‘extraviar-se’ (DNWSI 1109); aram. targ. *š^egā^ʔ* (*šgy*) ‘estar perdut’ (Jastrow 1521); j. aram. bab. *šgy* ‘estar perdut’ (DJBA 1108); i sir. *šagā* ‘estar perdut’ (LS 754); et. *sak^waya* ‘estar perdut’ (CDG 498). L’acc. *šagû* II (AHw 1127) és considerat un préstec aram. per von Soden.

Totes aquestes formes verbals han de ser explicades a partir d’una arrel PS **šagay-* ‘estar perdut’, que reconstrueixo amb vocalisme *a* a causa de la seva estativitat. En la meua recerca etimològica, malauradament no he pogut relacionar cap arrel AA, nominal o verbal, que pogués estar relacionada d’una manera clara amb aquesta arrel verbal PS.

Això no obstant, considero que aquesta arrel **šgy* ‘estar perdut’, per metàtesi, ha d’estar relacionada amb l’arrel còncava **gīš* ‘anar-se’n (a casa)’ que documenta l’acc. *gāšū* i amb la forma *gsy* ‘córrer’ de l’egipci (veg. HSED 225 i CDME 291), una arrel

verbal que deriva de l'arrel verbal AA **gas-* / **gus-* 'moure' (HSED 204), testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: tx. occ. **gusya-* 'moure'; cuix. or. **goš-* 'moure's entre dos llocs'; Rift **gus-* 'conduir, fer seguir'. Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel AA, veg. Ehret (1995: 186), el qual reconstrueix una arrel ***gus-* 'conduir'; veg. també HSED (204).

I. הַשִּׁיב 'estar d'acord, ser semblant'

PS **šaway-* 'assemblar-se; estar d'acord' i PS **šawiy-* 'fer igual'

< AA ***wa²-* / ***way-* 'ser amable'

Quant a la base consonàntica *šwy*, Gesenius i HAL en donen dues accepcions verbals distintes. La primera d'aquestes arrels verbals de la forma *šāwā^h* significa 'estar d'acord, ser semblant', un verb acusatiu que en la Bíblia hebrea està testimoniada en forma qal (perf. i impf.), pi. (perf.), hif. (impf.) i nitp. (perf.). Amb relació a aquesta primera accepció, veg. Gesenius (1000) i HAL (1333).

Quant a la comparació amb les altres llengües semítiques, la base consonàntica *šwy* es troba documentada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. aram. ofic., palm., j. aram. *šwy* 'igualar, ser igual' (qal; DNWSI 1116); aram. bíbl. *š^ewā^h* 'esdevenir semblant' (hitp.; Gesenius 1114); aram. targ. *š^ewā²* (*šwy*) 'assemblar-se' (Jastrow 1532); j. aram. palest. biz. *šwwy* (pe.) 'ser igual, substituir, equilibrar' (DJPA 540); j. aram. bab. *šwy* 'estar d'acord, ser igual' (DJBA 1117); sir. *šwā²* 'estar d'acord, ser igual' (LS 760) i àr. *sawiya* (II) 'fer igual, equiparar' (Lane 1476).

Totes aquestes formes verbals documentades m'han menat a reconstruir per al PS una arrel doble: per una banda, una d'estativa amb vocalisme *a*, **šaway-* 'assemblar-se; estar d'acord'; per l'altra, una de transitiva amb vocalisme *i*, **šawiy-* 'fer igual' (veg., quant a la reconstrucció consonàntica de l'arrel PS, Diakonoff-Kogan 1996: 29). El HSED no testimonia cap base consonàntica AA del tipus *swy. Això no obstant, considero que l'arrel PS **šaway-* 'assemblar-se; estar d'acord' i **šawiy-* 'fer igual' és una arrel verbal que en semític ha estat allargada mitjançant el *Wurzeldeterminativ* de connotacions clarament causatives **š-* a una arrel originàriament biconsonàntica AA ***wa²-* / ***way-* 'ser agradable' (HSED 520), testimoniada en eg. *iw3* 'ser amable, estar content' (amb un prefix *i-*) i en tx. occ. **way-* 'ser amable'.

II. הַשִּׁיב 'establir, ubicar' (pi.)

PS **šawiy-* 'establir, ubicar', cf. AA ***ya²-* 'indret, casa; arribar'

La segona accepció és *šāwā^h* II, un verb amb significat mig que significa ‘establir, ubicar’. Aquest verb es troba testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en forma pi. (perf. i ptc; impf. ‘fer, produir’) i pu. (impf.). Veg., quant a aquesta segona accepció verbal, Gesenius (1001) i HAL (1334).

Aquest verb es troba documentat en la branca semítica nord-occidental: veg. nab. *šwy₃* ‘establir’ (qal, DNWSI 1117), aram. bíbl. *š^ewā^h* ‘ser establert, fet’ (hitp., Gesenius 1114); j. aram. palest. biz. *šwwy* (pe.) ‘col·locar, ubicar’ (DJPA 540) i j. aram. bab. *šwy* ‘col·locar, ubicar’ (DJBA 1117).

Tots aquests testimonis remetent a una arrel verbal PS que he reconstruït sota la forma **šawiy-* amb el significat transitiu d’‘establir, ubicar’. Des de la perspectiva AA, considero que aquesta arrel verbal podria estar relacionada amb l’arrel nominal i verbal AA ***ya²-* ‘indret, casa; arribar’ (HSED 534 i Ehret 1995: 477). Com a substantiu, aquesta arrel AA és testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: eg. *i3.t* ‘indret’, tx. centr. **yay-* < **yaH-* ‘construcció’ i tx. or. **ya²-* ‘casa’ (HSED 534). Com a verb, aquesta arrel AA és testimoniada en eg. *ii, iw* ‘arribar’; cuix. **ya²-* ‘caminar’; tx. **yá* ‘arribar’ i omot. **ye²-* ‘arribar’ (veg. Ehret 1995: 477).

Si s’accepta aquesta relació, doncs, l’arrel verbal PS **šawiy-* ‘establir, ubicar’ s’hauria vist allargada pel *Wurzeldeterminativ* **š-*, que, prefixat a l’arrel, i mitjançant el sufix *-y*, l’hauria verbalitzat i transitivitzat, per una banda, i li hauria donat una semàntica causativa, per l’altra.

הַשִּׁי ‘doblegar-se, prosternar-se’ (forma šaf. de *ḥwy*)

PS **ḥay-ay-* / **ḥay-aw* (**ḥaw-ay* amb metàtesi) ‘viure, estar viu’

< PS **ḥay-* ‘viu, vivent’ < AA ***ḥay/w-* ‘viu, vivent’

El verb *šāḥā^h* ‘doblegar-se, prosternar-se’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en nombrosos passatges en forma qal (imperat.), hif. (impf.) i eštaf’el (perf., impf., imperat., inf. cstr. i ptc.). Quant a aquest verb bíblic, veg. Gesenius (1005), que li atorga la tradicional base consonàntica *šhy*, i HAL (1352), que el fa derivar de la forma šaf. fossilitzada del verb *ḥwy* ‘viure’.

Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. ug. *yšthwy*, impf. Št d’una base consonàntica *ḥwy* que significa ‘prosternar-se’ (DUL 380). Veg. també hbr. bíbl. *šāḥaḥ* ‘corbar’ (Gesenius 1005; HAL 1458) i aram. targ. *š^eḥī* (rar) ‘ser corbat’ (Jastrow 1547).

El testimoni de l’ug., que diferencia en el seu sistema d’escriptura els fonemes PS *ḥ* i *ḥ*, és en aquest sentit determinant, car és precisament aquesta forma verbal

ugarítica *yšthwy* ‘prosternar-se’ (DUL 380) la que ens evidencia que la presència de la fricativa sorda faringal *ħ* en l’arrel ens impedeix de relacionar-ho amb una arrel PS *šwh* o *šhh*, una base consonàntica que es troba testimoniada en totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *šwh* ‘enfonsar’ (Gesenius 1001); àr. *sāḥa* (*swḥ*) ‘enfonsar a la terra’ (Kazimirski 1: 1460), acc. *šahāḥum* ‘destruir-se, disminuir, consumir-se’ (AHW 1128).

Quant a la reconstrucció etimològica de l’arrel PS simple **ḥayay-* / **ḥayaw* (**ḥaway* amb metàtesi) ‘viure, estar viu’, d’on deriven aquestes formes fossilitzades documentades en hebreu bíblic i en ugarític, veg. *supra* la proposta de reconstrucció etimològica present a l’entrada del verb bíblic *ḥāyā^h*.

I. *שָׁלוֹ, שָׁלַח* ‘estar tranquil’

PS **šalaw-* ‘estar tranquil’

cf. PS **laʿay-* ‘estar cansat’ < AA ***laʿ-* ‘estar cansat, malalt’

Amb relació a la base consonàntica *šly* i *šlw*, Gesenius fa la distinció clara entre dues arrels verbals. La primera, atesa l’estativitat del verb, vocalitza la conj. sufixada en *a* i en *i* (*šālā^h* i *šālēw*) i significa ‘estar tranquil’. Aquest verb està testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf. i impf.), nif. (impf.) i hif. (impf.). Veg., quant a aquesta primera accepció, Gesenius (1017) i HAL (1392).

La resta de les llengües semítiques documenten aquesta mateixa base consonàntica *šly* (llengües nord-occidentals) i *šlw* (llengües sud-occidentals); veg. aram. ant. *šly* ‘estar tranquil’ (DNWSI 1142); aram. ofic. *šlyh* ‘tranquil·litat’ (DNWSI 1142); sir. *šlī* ‘id.’ (LS 778); ug. *šlw* ‘descansar’ (DUL 821); àr. *salā* (*slw*) ‘estar content’ (Lane 1417) i et. *šāhlawa* ‘estar content’ (CDG 528), un verb augmentat de la base consonàntica *šlw*. L’acc. *šelû* IV ‘ser negligent’ és considerat un aramaisme per von Soden (AHW 1211): veg. aram. targ. *š^llāʿ* (*šly*) ‘equivocar-se’, af. ‘negligir’ (Jastrow 1582) i aram. bíbl. *šālū* ‘error’ (Gesenius 1115).

Totes aquestes formes verbals documentades en les llengües semítiques m’han conduït a reconstruir per al PS una arrel verbal estativa **šalaw-* ‘estar tranquil’, que reconstrueixo amb vocalisme *a* per la semàntica estativa i amb tercera radical *-w* car així ho exigeixen les llengües semítiques sud-occidentals. Des d’una perspectiva camiticosemítica, aquesta arrel PS **šalaw-* no és clara. Això no obstant, contemplo la possibilitat que aquesta arrel PS pugui estar relacionada amb l’arrel verbal PS **laʿay-* ‘estar cansat’, ‘ser lent’, documentada en semític nord-occidental i oriental (veg. ug.

lʿy/w ‘assecar-se, afeblir-se (II)’ (DUL 488); j. aram. *lʿy* ‘ser feixuc’ (DNWSI 561); aram. targ. *lʿi* (*lʿy*) ‘ser pesat’ (Jastrow 686); sir. *lʿiy*, *lʿay* ‘ser dèbil’ (LS 354); àr. *ʿalʿayā* ‘ser lent, cansat’ (Freitag 1837). veg. també l’adj. acc. *laʿû(m)* (*šerru*) ‘dèbil (nen lactant)’ (AHW 540). Aquesta arrel PS **laʿay-* ‘estar cansat’ ha de derivar de l’arrel AA estativa **laʿ-* ‘estar cansat, malalt’ (HSED 353), una arrel verbal que es troba testimoniada en les llengües afroasiàtiques: tx. occ. **laʿ-* ‘malaltia’ i tx. or. **law-* ‘esdevenir dèbil per manca d’aigua (les plantes)’.

Si s’accepta aquesta hipòtesi, l’arrel PS **šalaw-* ‘estar tranquil’ s’hauria vist allargada per un *Wurzeldeterminativ* *š-*, que l’hauria allargada cap al triconsonantisme.

II. הָלַץ ‘extreure’

PS **šal-uw-* / **šal-ul-* ‘extreure’ < AA ***sol-* ‘extreure’

La segona accepció del verb *šālā^h* significa ‘extreure’ i en la Bíblia hebrea només apareix testimoniada un sol cop (veg. Gesenius 1017), en el llibre de Jb 27,8, en forma d’impf. apocop. de la forma qal: וְשָׁלַח לְיָדַי וְשָׁלַח לְיָדַי (‘quan Déu li pren la vida’; cf. LXX καὶ τίς γάρ ἐστιν ἐλπὶς ἀσεβεῖ ὅτι ἐπέχει, veg. Rahlfs 2: 314).

Si la lectura és correcta, la forma s’equipara amb les bases consonàntiques *šlw* i *šll* que testimonien totes les branques del semític: veg. hbr. bíbl. *šālāl* ‘extreure’ (Gesenius 1021); j. aram. palest. biz. *šly* ‘extreure’ (DJPA 553); j. aram. bab. *šly* ‘extreure (vi)’ (DJBA 1149); sir. *šlaʿ* (*šly*) (LS 778); acc. *šalû* II (*šlw*) ‘llençar’; àr. *salla* ‘treure, extreure’ (Kazimirski 1: 1116) i et. *sassala* (< *sIsl*) ‘ser separat’ (CDG 516).

Aquesta arrel verbal semítica **šul-* ‘extreure’ és molt antiga, car es remunta a l’arrel AA **sol-* ‘extreure’, testimoniada en les llengües txàdiques occ. (**sol-*) i les centrals (**sVl-*) amb el mateix significat originari d’‘extreure’ (veg. HSED 480). Quant a la reconstrucció d’aquesta arrel verbal AA, veg. també Ehret (1995: 158), el qual la reconstrueix sota la forma ***sîl-* ‘extreure’.

I. הָנַח ‘canviar’

PS **šan-aw-* ‘transformar-se, canviar’, cf. PS **šan-* ‘any’ < AA ***san-* ‘any’

De la base consonàntica *šny*, els diccionaris de Gesenius i el de Koehler-Baumgartner (HAL) en donen tres accepcions diferents. L’accepció primera de *šānā^h* significa ‘canviar’ i es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. i inf. cstr.), pi. (perf. i impf.), pu. (impf.) i hitp. (perf.). Veg., amb relació a aquesta primera accepció, Gesenius (1039) i HAL (1476).

Quant a la resta de les llengües semítiques, la base consonàntica *šnw es troba testimoniada en semític nord-occidental i en oriental: veg. aram. ofic., nab. i j. aram. šny ‘canviar’ (DNWSI 1175); j. aram. palest. biz. šny ‘canviar, ser diferent’ (DJPA 560); j. aram. bab. šny ‘canviar’ (DJBA 1164); ug. šnw ‘transformar-se, canviar; anar-se’n’ (DUL 834) i acc. šanû ‘canviar’ (cl. *i/i*, AHW 1166).

Totes aquestes formes verbals menen a reconstruir una arrel verbal intransitiva PS *š^hanaw- ‘transformar-se, canviar’, que reconstrueixo amb vocalisme *a* a causa de la intransitivitat verbal. Tot i que l’origen AA d’aquesta arrel no és prou clar, considero que l’arrel PS *š^hanaw- podria estar relacionada amb l’arrel nominal PS *š^han- ‘any’, un substantiu primitiu documentat en totes les branques del semític (veg. canan. antic, fen., pun., hbr., samal, aram. antic i ofic., palm., hatra i j. aram. šnh ‘any’ (DNWSI 1170); ug. šnt; acc. šattu; SAr. sn ‘íd.’ (?) (DOS 338) i àr. san-at-. Aquest nom primitiu PS *šan- deriva de l’arrel AA *san- ‘any’ (HSED 462), una arrel nominal testimoniada també en tx. occ. *sVn- ‘estació de pluges’.

II. הַשֵּׁב ‘repetir, fer una altra vegada’

PS *taniy- ‘repetir, fer una altra vegada’ < PS *tnī ‘dos’ (num.)

I, finalment, la tercera accepció d’aquesta base consonàntica és šānā^h III, que significa ‘repetir, fer una altra vegada’, un verb testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf. i imperat.) i nif. (inf. cstr.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (1040) i HAL (1477, šānā^h II).

Una base consonàntica tny es troba testimoniada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. j. aram. bab. šny ‘respondre, repetir’ (DJBA 1165); acc. šanû(m) III ‘fer per segona vegada, refer’ (*i/i*, AHW 1165) i àr. tannā (tny) ‘repetir, explicar’ (Lane 356). L’et. zenawa ‘informar, fer saber’ provindria d’una forma *senawa amb *s-n > z-n* per assimilació (així Leslau, CDG 641).

Reconstrueixo, tenint presents els testimonis de les llengües semítiques antigues, per al PS una arrel verbal transitiva *taniy- ‘repetir, fer una altra vegada’. L’origen etimològic d’aquesta arrel verbal crec que ha de ser denominatiu del substantiu PS *tnī ‘dos’ (num.), una arrel nominal testimoniada en totes les branques del semític: veg. fen., pun, hbr. šnym ‘dos’ (dual) (DNWSI 1176); hbr. bíbl. š^enyim ‘dos’ (Gesenius 1040); acc. šina, šanu; SAr. tny ‘dos’, àr. ?itnāni ‘dos’, tānī ‘segon’ (Lane 359) i et. sānəy ‘l’endemà’ (CDG 509).

III. הָנִיף ‘elevar, exaltar’

La tercera accepció de *šānā^h* és una forma verbal molt poc testimoniada en la Bíblia hebrea, car apareix documentada, amb el significat d’‘elevar, exaltar’ únicament en dos passatges: Pr 24,21 (documentat en ptc. pl. de la forma qal (הָנִיף ‘elevat, exaltat’; cf. LXX ἀπειθήσῃς, veg. Rahlfs 2: 224) i Est 2,9 (testimoniat en impf. sf. de la forma derivada pi.).

El testimoni de les llengües semítiques i la reconstrucció radical d’aquesta forma verbal presenten alguns problemes pel que fa a la sibilant. El testimoni del SAR. *s³nw* ‘brillar’ (Müller 1962: 65) exigiria una fricativa alveolar sorda *s* en PS i en l’arrel verbal bíblica; el testimoni de l’et. *šannaya* ‘ser bonic’ (CDG 531) menen a reconstruir per a l’hbr. bíbl. i per al PS una arrel verbal de primera radical dental lateral sorda *ś*.

El testimoni de l’ àr. *sanā* (*snw* i *sny*) ‘brillar, ser fulgent, resplendent’ (Kazimirski 1: 1154); ‘ser elevat, excels’; II ascendir, pujar; IV exaltar, elevar (Lane 1448), relacionat amb l’hbr. *šny* menen a reconstruir per al PS una arrel amb primera radical fricativa postalveolar sorda *š*.

La derivació PS d’aquesta forma verbal bíblica no és clara. Quant a la seva relació amb el subst. bíbl. *šānī* ‘porpra’, veg. Gesenius (1040) i HAL (1480). Amb relació a aquest substantiu, veg. ug. *tn* ‘rogenc, de color porpra’ (DUL 921) i acc. *šinītum* ‘coloració, tint’ (AHW 1242); cf. també àr. *šānā* (*šnw*) ‘brillar’ (Kazimirski 1: 1154) i et. *šannaya* ‘ser bonic’ (CDG 531).

הָפַץ ‘espoliar, destruir’

PS **šasiy-* / **šasis-* ‘espoliar, destruir’

El verb transitiu *šāsā^h* ‘espoliar, destruir’ és un verb que en la Bíblia hebrea apareix testimoniats en forma qal (perf., impf. i ptc.) i pō. (= qal, perf.). Veg., quant a aquesta forma verbal bíblica, Gesenius (1042) i HAL (1485).

En la Bíblia hebrea aquest verb té una forma paral·lela i geminada, *šāsas* que té el mateix significat ‘espoliar, destruir’ (veg. Gesenius 1042). No es troba testimoniats en cap altra llengua semítica. Tampoc no he pogut trobar cap arrel, nominal o verbal, AA amb la qual es pogués relacionar aquest verb.

הָעִיף ‘mirar (amb interès), observar’

PS **ta^hiy-* ‘oferir’

El verb $\check{s}\check{a}^{\check{a}h}$ ‘mirar (amb interès), observar’ es troba testimoniat en la Bíblia hebrea en forma qal (perf. i impf.), hif. (imperat.) i hitp. (impf.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (1043) i HAL (1486); cf. també *supra* la variació radical que ha d’estar relacionada amb aquesta arrel verbal de l’hebreu bíblic $\check{s}\check{a}^{\check{a}iy}$ ‘mirar’.

L’hebreu bíblic també té documentada una forma *pll* ($\check{s}^{\check{a}}$) dividida per Gesenius (1044) en dues accepcions: la primera, ‘untar, blindar’ i la segona, ‘divertir-se, delectar-se’, amb les quals arrels podria trobar-se relacionat el verb $\check{s}\check{a}^{\check{a}h}$.

Quant a la resta de les llengües semítiques, la base consonàntica $*\check{t}y-$ es troba documentada en totes les branques del semític amb el significat genèric d’‘oferir’: veg. ug. $\check{t}y$ ‘oferir’ (DUL 894); acc. $\check{s}e^{\check{u}} I$ ($\check{s}^{\check{y}}$) ‘ cercar, buscar’ (AHW 1222, el significat de ‘ cercar’ és una derivació secundària); SAR. $m\check{t}^{\check{t}}$ ($\check{t}^{\check{y}}$) ‘ofrena d’encens’ (DOSA 548); $\check{t}\check{a}\check{g}\check{a}$ ($\check{t}\check{g}w$) ‘donar alguna cosa’ (Kazimirski 2: 226). Amb relació a aquesta arrel i la problemàtica comparativa que presenta, veg. DUL (894).

Leslau relaciona el verb et. $\check{s}aw^{\check{a}}$ ($\check{s}w^{\check{a}}$) ‘oferir un sacrifici’ (veg. CDG 538) amb els verbs següents: àr. $\check{s}ayya^{\check{a}}$ ‘cremar’ (Dillmann 256), àr. $\check{t}\check{a}\check{g}\check{a}$ ($\check{t}\check{g}w$) ‘donar alguna cosa’ (Kazimirski 2: 226) i SAR. $m\check{t}^{\check{t}}$ ($\check{t}^{\check{y}}$) ‘ofrena d’encens’ (DOSA 548). Però considero que, tenint presents les correspondències fonològiques del PS, la relació s’hauria d’establir de la manera següent: per una banda, entre l’et. $\check{s}aw^{\check{a}}$ ($\check{s}w^{\check{a}}$) ‘oferir un sacrifici’ (veg. CDG 538) i l’àr. $\check{s}ayya^{\check{a}}$ ‘cremar’ (Dillmann 256), car aquestes formes han de derivar del PS $*\check{s}w/y^{\check{a}}$, una arrel que, per forma i per semàntica, relaciono amb l’arrel AA $**\check{s}Vw-$ ‘llum, il·luminació’ (HSED 492). Per l’altra, entre el verb àr. $\check{t}\check{a}\check{g}\check{a}$ ($\check{t}\check{g}w$) ‘donar alguna cosa’ (Kazimirski 2: 226) i el substantiu derivat del SAR. $m\check{t}^{\check{t}}$ ($\check{t}^{\check{y}}$) ‘ofrena d’encens’, car ambdues formes, tenint presents les correspondències fonològiques, han de derivar-se de l’arrel PS $*\check{t}\check{a}^{\check{a}iy}$ - ‘oferir, buscar’ (la presència del fonema $\check{g}$ en el verb àrab ha de ser considerada un canvi secundari d’una original faringal fricativa PS $*\check{a}$).

Totes aquestes formes que testimonien les llengües semítiques han de derivar-se d’una hipotètica arrel PS que reconstrueixo sota la forma $*\check{t}\check{a}^{\check{a}iy}$ - i que tradueixo amb el significat genèric d’‘oferir’, amb vocalisme *i* per raó de la transitivitat verbal. La meua recerca etimològica m’ha conduït a considerar la possibilitat que aquesta arrel PS, allargada per un sufix *-y* en període PS, pugui ser relacionada amb el substantiu AA $**\check{c}\check{a}^{\check{a}}-$ / $**\check{c}\check{i}^{\check{a}}-$ ‘presa’ (HSED 109), una arrel nominal testimoniada en tx. occ. $*\check{c}\check{i}w-$ ‘pescar’ i en Dhl. $*\check{t}\check{a}^{\check{a}}\check{a}\check{\delta}$ ‘parany’.

נָפַץ ‘netejar, treure’ (nif. i pu.)

I. PS *šap-iy- ‘anivellar, allisar, netejar’ < AA **sip- ‘bufar’

II. PS *šap-aw- ‘enlairar-se’ / *šap-ap- ‘surar’ < AA **saf- /suf- ‘enlairar-se, saltar’

El verb šāpā^h ‘netejar, treure (el vent)’ és un verb que en hebreu bíblic es troba testimoniats només en formes derivades: nif. (ptc. pass.) i pu. (perf. consec.). Amb relació a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (1045) i HAL (1495).

Quant a la resta de les llengües semítiques, aquesta base consonàntica es troba conservada sota la forma špy en sem. nord-occ. i špy/w en semític oriental i sud-occidental. També he trobat documentada una forma geminada *špp en totes les branques del semític. Quant a totes aquestes formes verbals, veg. aram. ofic. špy ‘allisar, calmar’ (DNWSI 1183); aram. targ. špā² (špy) (ptc. pass.) ‘allisar, anivellar’; (pa.) ‘allisar, anivellar’ (Jastrow 1615); j. aram. bab. špy ‘netejar’ (DJBA 1169); acc. šapû III ‘callar, romandre en silenci’ (špw) (AHW 1177); àr. safā (sfy i sfw) ‘aixecar i endur-se la pols’ (Lane 1377).

Veg. també les formes geminades presents a distintes llengües semítiques: sir. šap ‘caminar silenciosament’ (LS 793); àr. saffa ‘volar arran de terra’ (Lane 1367); acc. šapāpu ‘moure’s a través de (?)’ (AHW 1170) i et. safafa ‘surar’ (CDG 487).

Totes aquestes formes que acabo de mencionar es troben relacionades entre si des d’un punt de vista etimològic. He volgut reconstruir per al PS dues arrels distintes, que expliquen les formes documentades en les llengües semítiques antigues. La primera d’aquestes arrels és *šapaw- ‘enlairar-se’ i *šapap- ‘surar’, dues variacions radicals que han de remuntar-se a una arrel biconsonàntica que deriva de l’arrel intransitiva AA **saf- / **suf- ‘enlairar-se, saltar’ (HSED 457), una arrel verbal documentada, a banda del PS, en tx. centr. *saf- ‘saltar’.

La segona arrel que reconstrueixo per al PS, i que es troba documentada sobretot en les llengües semítiques nord-occidentals, és l’arrel verbal transitiva *šapiy- ‘anivellar, allisar’, allargada i vocalitzada pel sufix transitiu -iy. Aquesta arrel pot estar emparentada amb l’AA **sip- ‘bufar’ (HSED 476), una arrel testimoniada, a banda del PS, en tx. centr. *sip- ‘bufar’ i que, paral·lelament, podria estar emparentada amb el PS *nšp- ‘bufar, respirar’ i amb l’eg. nšp ‘respirar’.

נָקַץ ‘donar beure, abeurar’ (hif.)

PS *šaq-iy- ‘donar beure, regar’ < AA **sek- ‘beure’

El verb causatiu *šāqā^h* ‘donar beure, abeurar’ és un verb que en la Bíblia hebrea es troba documentat en formes derivades: hif. (perf, impf., imperat. i inf. cstr.) i pu. (impf.), veg. HAL (1512); quant al significat bàsic i no causatiu de ‘beure’, veg. *šātā^h* I, a Gesenius (1059). Veg. també la forma *pll* de l’hbr. bíblic *šqq* ‘córrer, fluir’ (Gesenius 1055 i HAL 1519) i la forma còncava *šwq* II ‘ser abundant’ (Gesenius 1003 i HAL 1344).

Aquest verb, de tercera radical *y*, és testimoniats a totes les branques del semític sota la mateixa base consonàntica **šqy*: veg. aram. ofic. i j. aram. *šqy* (af.) ‘donar beure, regar’ (DNWSI 1186); aram. targ. *š^eqā[?]* (*šqy*) ‘donar beure’ (af., Jastrow 1622); j. aram. palest. biz. *šqy* ‘donar beure’ (af., DJPA 564); j. aram. bab. *šqy* ‘donar beure’ (af., DJBA 1173); sir. (aph.) ‘id.’ (LS 798); ug. *šqy* ‘oferir quelcom per beure’ (š ‘abeurar’) (DUL 840); acc. *šaqû(m)* III ‘abeurar, irrigar’ (AHW 1181); SAr. *s₁qy* ‘abeurar’ (DOSA 343); àr. *šaqā* ‘donar beure’ (Lane 1384); et. *saqaya*, *šaqaya* ‘regar’ (CDG 511).

Totes aquestes formes tan clarament causatives que les llengües semítiques testimonien en forma bàsica o derivada, han de provenir d’una arrel PS **šaqiy-*, que tradueix amb el significat causatiu de ‘donar beure, regar’, una arrel verbal que, des del punt de vista AA, s’ha vist allargada per un determinatiu radical *-y* sufixat, car deriva de l’arrel AA biconsonàntica ***seḳ-* ‘beure’: la forma causativa és clarament pròpia de les llengües semítiques, encara que el HSED (468) reconstrueixi el significat causatiu també per a l’arrel afroasiàtica. Aquesta arrel verbal AA ***seḳ-* es troba testimoniada, a banda del PS **šaqiy-*, en les llengües afroasiàtiques següents: tx. occ. **syaku-* ‘vessar en un recipient’, tx. centr. **syaxwa-* ‘beure’ i en cuix. **sak-* **suk-* ‘segregar, suar’. Quant a la reconstrucció d’aquesta arrel AA, veg. Ehret (1995: 158) i HSED (568).

הַשִּׁיב ‘absoldre’

PS **šariy-* ‘alliberar’ < AA ***sar-* / ***sayer-* ‘anar-se’n’

El verb transitiu *šārā^h* ‘absoldre’ es troba testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (impf.) i pi. (perf.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (1056) i HAL (1523).

Aquest verb també es troba testimoniats en semític nord-occidental i sud-occidental sota la base consonàntica *šry* (de clara semàntica causativa) i *šrw*: veg. aram. antic, aram. ofic., nab., palm., hatra, j. aram. ‘alliberar’ (qal, DNWSI 1192); aram. targ. *š^erā[?]*, *š^erē[?]* (*šry*) ‘alliberar’ (Jastrow 1630); j. aram. palest. biz. *šry* ‘alliberar, perdonar’ (DJPA 566); j. aram. bab. *šry* ‘absoldre’ (DJBA 1178); sir. *šārā* ‘absoldre’ (LS 803); àr. *sarā* (*srw*) ‘remoure’ (Lane 1353) i et. *saraya* (*yəsray*, *yəsri*), *šaraya* ‘perdonar,

absoldre, expiar, accedir' (CDG 515). Quant a l'ug. *šry/w* 'alliberar' (DUL 846), la clara semàntica causativa de l'ug. faria postular potser una tercera radical *y*.

Totes aquestes formes que documenten les llengües semítiques em menen a reconstruir per al PS una arrel verbal **šariy-*, que tradueixo amb el significat genèric d' 'alliberar' i que vocalitza amb *i* a causa del caràcter transitiu que expressa. L'origen AA d'aquesta arrel, però, no és del tot clar. Ofereixo a continuació la hipòtesi que em sembla més plausible: fer derivar el PS **šariy-* 'alliberar' de l'arrel verbal AA ***sar-* / ***sayar-* 'anar-se'n', una arrel que es troba testimoniada en PS i en txàdic: veg. PS, a banda de **šariy-* 'alliberar', **šīr-* 'anar-se'n' (veg. àr. *syr*); tx. occ. **sayar-* 'anar-se'n'; tx. centr. **sar-* 'tornar'; tx. or. **sar-* 'arribar'.

Si s'accepta aquesta hipòtesi, l'arrel PS **šariy-* es va allargar en l'estadi PS pel sufix determinatiu *-y*, el qual, mitjançant la vocalització temàtica *i*, hauria donat a la nova arrel verbal una semàntica clarament causativa: *** 'anar-se'n' > * 'fer que se'n vagi'*, *i.e.*, 'alliberar'.

נָשַׁךְ 'beure'

PS **šatay-* 'beure' < AA ***sataw-* / ***satay-* 'beure'

El verb *šâṭā^h* 'beure' es troba testimoniad en la Bíblia hebrea en forma qal (perf., impf., imperat., inf. abs. i cstr., i ptc. act.) i nif. (impf.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (1059) i HAL (1537). Amb relació a la forma causativa 'abeurar, regar, donar beure', veg. *supra* l'entrada de l'hbr. bíbl. *šāqā^h*.

Quant a la resta de les llengües semítiques, la base consonàntica **šty-* es troba documentada en totes les branques del semític amb el mateix significat de 'beure': veg. ug. *šty* (DUL 852); DA, aram. ofic., palm. i j. aram. *šty* (DNWSI 1198); j. aram. palest. biz. *šty* 'beure' (DJPA 569); j. aram. bab. *šty* 'beure' (DJBA 1184); sir. *štō* (LS 811); acc. *šatû* (AHW 1202); SAr. *sty m-s,ty* 'libació (subst.)' (DOS 347) i et. *satya* (CDG 518). Veg. també l'arrel geminada *štt* 'fluir?' en aram. ofic. (DNWSI 1200).

Totes aquestes formes verbals que documenten les llengües semítiques menen a reconstruir per al PS una arrel verbal que reconstrueixo amb la forma **šatay-* i que tradueixo amb el significat de 'beure'. Al seu torn, aquesta arrel verbal semítica és molt antiga, car es remunta a l'arrel AA ***sataw-* / ***satay-* 'beure', una arrel documentada, a banda de l'arrel **šatay-* reconstruïble per al PS, en l'arrel estativa del tx. centr. **sawat-* 'estar assedegat'. Cal notar que l'alternança de les semivocals *w* i *y* pot respondre a motius d'agentivitat verbal (estativitat vs. agentivitat; veg. HSED 465). Quant a les

isoglosses semàntiques de 'beure' presents a les llengües AA, veg. la reconstrucció de Bender (2007: 12).

תָּאַחַּ ‘marcar (el límit)’ (pi.)

hbr. bíbl. *tawiy-* ‘marcar, fer un senyal’ < PS **taw-* ‘marca’

< PS **ʔawiy-* ‘desitjar, marcar’ < PS **ʔaw-* / **haw-* ‘desig’ < AA ***haw-* ‘desig’

El verb *tâʔâ^h* (Gesenius 1060), de significat i etimologia dubtosa, es troba documentat en la Bíblia hebrea en forma pi. (impf. 3 msc. pl., *tâʔâʔû*) en el llibre de Nm 34,7 i 8, i significa, per context, ‘marcar (el límit)’; així i tot el significat és força dubtós. Reprodueixo a continuació els passatges en qüestió:

- Nm 34,7: מִן-הַיָּם הַגְּדֹל תִּתְּאוּ לָכֶם הָר הַהָר (‘limitareu la vostra frontera des del Mediterrani fins a Orabar’; cf. LXX: καταμετρήσετε, veg. Rahlfs 1: 279).
- Nm 34,8: מֵהָר הַהָר תִּתְּאוּ לְבֹאֲמֹת (‘des d’allà la fareu passar per Lebó-Hamat’; cf. LXX καταμετρήσετε, veg. Rahlfs 1: 279).

Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (16), HAL (1542) i Jenni (1968: 271). Gesenius posa en relació aquest verb amb l’hbr. *ʔâwâ^h* II (Gesenius 16) ‘senyalar, marcar’ (vegeu-ne l’entrada corresponent). No es troba testimoniats en cap altra de les llengües semítiques. Crec que aquesta relació s’ha d’acceptar si tenim presents els passos següents: el verb hebreu *tawiy-* ‘marcar, fer un senyal’ ha de ser considerat un verb denominatiu del substantiu *taw* ‘marca’, testimoniats també en hebreu bíblic. Aquest substantiu, no testimoniats en cap altra família afroasiàtica (veg., emperò, Diakonoff 1995: 23, el qual relaciona el substantiu PS amb l’eg. *ti-t* ‘imatge, amulet’), cal que sigui considerat derivat (amb el prefix *t-*) de l’arrel verbal PS **ʔawiy-* ‘desitjar, marcar’, una arrel que és denominativa del substantiu PS **ʔaw-* / **haw-* ‘desig’, la qual deriva del substantiu primitiu AA ***haw-* ‘desig’.

I. תָּאַחַּ ‘marcar, fer un senyal’ (pi. i hif.)

hbr. bíbl. *tawiy-* ‘marcar, fer un senyal’ < hbr. bíbl. *taw-* ‘marca’

< PS **ʔawiy-* ‘desitjar, marcar’ < PS **ʔaw-* / **haw-* ‘desig’ < AA ***haw-* ‘desig’

Quant a la base verbal consonàntica *twy*, els diccionaris de Gesenius i de Koehler-Baumgartner en donen dues accepcions diferenciades. La primera és formada pel verb denominatiu *tâwâ^h* ‘marcar, fer un senyal’ (Gesenius 1063, HAL 1563), testimoniats només en forma pi. (impf.), en 1Sa 21,14, i en forma hif. (perf.) en Ez 9,4. És un verb derivat del substantiu *tâw* ‘marca’, un substantiu que podria estar relacionat amb la base consonàntica *ʔwy*: veg. *supra* l’entrada corresponent de l’hbr. bíbl. *ʔâwâ^h* II ‘senyalar, marcar’ (Gesenius 16).

Acceptada aquesta hipòtesi, doncs, el verb hebreu *tawiy-* ‘marcar, fer un senyal’ ha de ser considerat un verb denominatiu del substantiu *taw* ‘marca’, testimoniats també en hebreu bíblic. Aquest substantiu, no testimoniats en cap llengua afroasiàtica (veg., emperò, Diakonoff 1995: 23, el qual relaciona el substantiu PS amb l’eg. *tī-t* ‘imatge, amulet’), cal que sigui considerat derivat (prefix *t-*) de l’arrel verbal PS **ʔawiy-* ‘desitjar, marcar’, una arrel denominativa del substantiu PS **ʔaw-* / **haw-* ‘desig’, que deriva del substantiu primitiu AA ***haw-* ‘desig’.

II. תָּנָה ‘fer mal, ferir’ (hif.)

PS **tawiy-* ‘fer mal, ferir’, cf. AA ***tiʔ-* **tVy-* ‘dominar’

La segona accepció és formada pel verb *tāwāʰ* II, que significa probablement, en forma hif., ‘fer mal, ferir’ (cf. LXX καὶ τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ παρώχυσαν, veg. Rahlfs 2: 84); no crec que, etimològicament parlant, s’hagi de relacionar amb la primera accepció suara comentada. Es troba testimoniats únicament en forma derivada hif. (perf. 3 pl.) en el SI 78,41 : וַיִּקְדּוּ שְׂרָפִים וְשָׂרִיִּים וְשָׂרִיִּים וְשָׂרִיִּים (‘ferien el Sant d’Israel’). Amb relació a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (1063) i HAL (1563).

Quant a la resta de les llengües semítiques, potser caldria relacionar aquest verb hebreu amb els verbs arameus següents, que presenten un significat ja molt derivat: sir. *twaʔ* (LS 817), aram. targ. *tʰwah* (תוה) ‘estar ansiós, tenir por’ (Jastrow 1651) i *tʰhāʔ* (*thy, thʔ, thʰ*) ‘estar sorprès’ (Jastrow 1648). No he pogut establir correspondències amb cap altra forma verbal ni en semític oriental ni en semític sud-occidental.

L’origen etimològic d’aquesta arrel, doncs, no és prou clar. He reconstruït per al PS l’arrel **tawiy-* ‘fer mal, ferir’, car així ho testimonia l’hebreu bíblic. És possible que aquesta arrel verbal estigui relacionada amb l’arrel AA ***tiʔ-* ***tVy-*, que significa ‘dominar’ (HSED 502) i que es troba testimoniada en les llengües afroasiàtiques següents: ber. **tVy-* ‘excel·lir’; tx. occ. **tiʔ-* ‘dominar, posseir’; Rift **tiʔ-* ‘ser prominent, emergir’, una arrel verbal que podria estar relacionada amb l’arrel nominal AA **tVy-* ‘pare, capítol’ (HSED 511), testimoniada en ber. **tVy-* ‘guia’ i en eg. *ity* ‘pare, monarca, príncep’ (CDME 32).

תָּכַח ‘reunir-se’ (pu.)

PS **tak-aw-* ‘reunir-se’ < AA ***tVk-* ‘parlar, preguntar’

El verb *tākāʰ* té en la Bíblia hebrea un significat dubtós (veg. Gesenius 1067 i HAL 1593). Per context potser podria significar ‘reunir-se’. Apareix únicament

testimoniat un sol cop en la Bíblia hebrea, en forma pu'al (perf. 3 pl.) al llibre de Deutoronomi (33,3): $\text{וְהָם תִּכְּוּ לְךָ לְךָ}$ ('es reuneixen sota els teus peus').

La versió grega dels Setanta tradueix aquest passatge amb el verb 'ser' regit d'un sintagma preposicional ($\text{καὶ οὗτοι ὑπὸ σὲ εἰσιν}$, veg. Rahlfs 1: 351), mentre que Àquila, en traduir ἐπλήγησαν , considera וְהָם תִּכְּוּ una forma hof. de l'arrel *nkh*). Quant a la història de la interpretació d'aquest hàpax bíblic, veg. Greenspahn (1984: 167). Quant a les traduccions aramees antigues d'aquest hàpax bíblic, veg. Greenspahn (1984: 59).

En totes les llengües semítiques hi ha testimoniada una base consonàntica *tky* i una de geminada *tkk*, les quals tenen el significat d' 'oprimir, fer mal'. Quant a aquestes formes verbals, veg. pun. i palm. *tky* 'lligar; amenaçar' (DNWSI 1214); acc. *takāku* 'oprimir' i àr. *tkk* 'destruir, tallar'.

Tot i el testimoni d'aquestes formes, que formalment podrien estar relacionades amb el hàpax bíblic *tākā^h*, considero que han de tenir un origen etimològic distint. Així, l'accepció d' 'oprimir, fer mal' (*tky*, *tkk*) podria relacionar-se amb l'arrel verbal biconsonàntica de l'AA ***tuk-* 'colpir, oprimir' (HSED 507), una arrel verbal que, a banda del PS **takiy-* / **takuk-* 'oprimir', es troba documentada en les llengües afroasiàtiques següents: ber. **tVk-* 'colpir'; tx. occ. **tak* / **tuk-* 'enganyar, colpir'; tx. centr. **tukwa-* 'colpir'; saho-afar **tak-* / **tok-* 'colpir' i omot. **tuk-* 'danyar, colpir'. Quant a la reconstrucció d'aquesta arrel AA veg. també Ehret (1995: 140).

Paral·lelament a aquesta arrel verbal, he volgut reconstruir, per al PS, car així ho testimonia l'hbr. bíbl. *tākā^h*, una arrel verbal tipus **takaw-* que devia tenir el significat de 'reunir-se en assemblea', una arrel que, des del punt de vista diacrònic, es devia haver allargat amb un sufix *-w* (i no pas *-y*, car així ho exigeix el testimoni afroasiàtic) i que provindria de l'arrel verbal biconsonàntica AA ***tok-*, que significa 'parlar, preguntar' (HSED 505). Aquesta arrel verbal AA es troba testimoniada, a banda del PS *tākāw-*, en ber. **tVk-* 'inquirir' i en tx. occ. **twak-* 'parlar', 'preguntar' (veg. HSED 505).

הָלַךְ 'penjar'

PS **tal-iy-* 'penjar' / **tal-uw-* 'seguir, succeir' < AA ***tul-* 'penjar'

El verb transitiu *tāld^h* 'penjar' apareix testimoniats en la Bíblia hebrea en forma qal (tr. amb ac. *rei* i ac. pers.; perf., impf., imperat., inf. cstr., ptc. act. i pass.), nif. (perf. i impf.) i pi. (perf.). Quant a aquesta forma verbal bíblica, veg. Gesenius (1067) i HAL (1601).

Amb relació al grup de llengües semítiques sud-occ., veg. els verbs de base consonàntica *tlw* documentats en les llengües següents: SAR. *tlw* ‘continuar fent quelcom’ (DOS 533); àr. *talā* (*tlw*) ‘seguir’ (Lane 313) i et. *talawa* ‘seguir, succeir, acompanyar, adherir’ (CDG 575).

El semític nord-occidental i l’acc. testimonien la base consonàntica *tly* ‘penjar’, de caràcter més agentiu-causatiu: veg. aram. ofic. i j. aram. *tly* ‘penjar’ (qal, DNWSI 1215); aram. targ. *ṯlāʔ* (*tly*) ‘alçar, penjar, suspendre’ (Jastrow 1671); j. aram. palest. biz. *tly* ‘penjar, suspendre, elevar’ (DJPA 582); j. aram. bab. *tly* ‘penjar’ (DJBA 1208) i acc. *tullû* II (D) ‘cobrir, ornamentar’ (AHW 1369) (*tly*). Hommel (1894: 57) interpretà el sem. *tly* amb un significat de ‘penjar de, ser proper a > seguir’. Aquesta connexió és també suggerida per von Soden (AHW 1369). Amb relació a aquesta arrel verbal, veg. el subst. *tl* en antic aram. i ofic. ‘munt de ruïnes’ (DNWSI 1215) i el sem. **tall-* / **till-* ‘turó’ (HSED 509, Diakonoff *et alii* 1995: 22 i Ehret 1995: 142).

Vistos els testimonis de les llengües semítiques nord-occidentals i de l’accadi, que testimonien la base **tly*, i els testimonis de les llengües semítiques sud-occidentals, que testimonien la base **tlw*, he reconstruït per al PS dues arrels verbals, d’origen biconsonàntic, però que en PS han estat allargades pels sufixos *-y* i *-w*: **taliy-* ‘penjar’ i **taluw-* ‘seguir, succeir’. Aquestes arrels deriven de l’arrel verbal biconsonàntica AA ***tul-* ‘penjar’ (HSED 508), testimoniada també en tx. or. sota la forma **tul-* ‘penjar’. Quant a la reconstrucció d’aquesta arrel AA, veg. també Ehret (1995: 142).

תָּנָה ‘llogar, donar’

PS **tan-iy-* ‘donar’ < PS **tin-* ‘donar’

El verb *tānā^h* I (Gesenius 1071) significa, si la lectura és correcta, ‘llogar, donar’ (una forma molt propera a *ntn*) i es troba testimoniada en la Bíblia hebrea en forma qal (impf.) i hif. (perf.). Es troba testimoniada, també, amb un significat ja molt derivat, en j. aram. palest. biz. *tny* ‘repetir, recitar, dir’ (DJPA 585) i en j. aram. bab. *tny* ‘repetir, aprendre una tradició tanaítica, recitar, relatar una tradició’ (DJBA 1060). Tampoc no he pogut relacionar l’arrel PS **taniy-* ‘donar’ amb cap arrel verbal AA, nominal o verbal, que pogués estar relacionada amb aquesta forma.

Això no obstant, i seguint l’observació de Gesenius (1071), considero que el verb hebreu *tānā^h* ha de relacionar-se amb la base PS **ntn*, un verb de classe *i*, el qual ha de derivar de l’arrel biconsonàntica PS **tin-* ‘donar’. Veg., en aquest sentit, i quant a la reconstrucció d’aquesta arrel verbal PS, Militarev (2005: 89-90).

הַטָּוּ 'errar, desviar-se'

< PS **tʰaw-* 'equivocar-se'

El verb *tʰāʰ* 'errar, desviar-se' (Gesenius 1073, HAL 1625) sembla una forma paral·lela del verb *tʰāʰ* (quant a aquesta forma, vegeu *supra* l'entrada corresponent d'aquest estudi i Gesenius 380).

El verb es troba testimoniats en la Bíblia hebrea sota la forma qal (perf., impf., inf. cstr. i ptc.), nif. (inf. cstr. i perf.) i hif. (perf. i ptc.). Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. aram. targ. *tʰāʰ* (*tʰy*) 'errar, desviar-se' (Jastrow 1683). Atès l'aïllament d'aquesta base *tʰy* en la resta de les llengües semítiques, la meua opinió és que cal considerar la base *tʰy* que documenten l'hebreu bíblic i l'arameu targ. com una variació radical de la base originària *tʰy*. El canvi de PS *t > hbr. bíbl. *t* es pot explicar per una dissimilació, quant al lloc d'articulació, del tret de faringalització que comparteixen els fonemes *t* (dental oclusiva faringalitzada en semític occidental) i *ʕ* (faringal fricativa), els quals, de resultes d'aquesta dissimilació, esdevenen en hbr. bíbl. i aram. targ. *t* (dental oclusiva ja no emfàtica) i *ʕ* (faringal fricativa).

L'arrel PS **tʰaw-* 'equivocar-se' es troba documentada en semític nord-occidental i en semític sud-occidental: veg. palm. (qal) 'equivocar-se' (DNWSI 426); aram. targ. *tʰāʰ* 'equivocar-se' (Jastrow 542) i àr. *tʰāʰ* (*tʰy* i *tʰw*) 'excedir el terme just, ser extravagant' (Kazimirski 2: 86). Malauradament, en la meua recerca etimològica no he pogut emparentar l'arrel PS amb cap arrel nominal o verbal AA d'una manera clara. Això no obstant, Ehret (1995: 144) reconstrueix per al pps una base biconsonàntica *tʰ amb el significat d' 'esdevenir dèbil', la qual, juntament amb el cuix. *tʰas (amb un sufix -s causatiu) 'subjugar', deuen derivar de l'arrel verbal AA **tʰ- 'esdevenir dèbil'.

Acabo aquí l'estudi etimològic i comparatiu dels *verba tertiae y et w* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic. Tot seguit, i per donar-ne una visió de conjunt, en el capítol següent (§ 7) ofereixo els comentaris etimològics d'aquests verbs.

VII
VALORACIONS DE L'ESTUDI ETIMOLÒGIC DELS *VERBA TERTIAE INFIRMAE* (ה"ל) DE
L'HEBREU BÍBLIC MASORÈTIC

7.1. Els verba tertiae infirmae de l'hebreu bíblic masorètic

Mitjançant el buidat del diccionari de Gesenius d'hebreu bíblic, he recopilat un total de 216 verbs de tercera radical *h* (ה"ל) sense *mapiq* i, per tant, no etimològica, car tots es remunten a verbs de tercera radical *y* (en la majoria dels casos) o de tercera *w*.

L'estudi argumental d'aquests tipus de verbs *tertiae infirmae* (*y, *w) no presenta una tendència clara amb relació a la diàtesi: no s'esdevé així en el cas dels *verba tertiae h* etimològics de les llengües semítiques, car gairebé la totalitat dels verbs analitzats es remunten a una arrel verbal estativa (veg. M. Vernet 2000). L'estudi argumental i etimològic dels verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic és molt clar, car, de totes les formes testimoniades en la forma *qal* (5 verbs) i en les derivades (2 verbs), totes són estatives.

Ofereixo a continuació el recull de verbs ה"ל documentats en hebreu bíblic masorètic, els quals, etimològicament parlant, han de ser derivats d'una arrel verbal PS de tercera radical *h estativa. Aquest conjunt de verbs ה"ל, doncs, cal que siguin diferenciats dels verbs *tertiae infirmae* (ה"ל), car els primers (ה"ל) deriven d'una arrel verbal amb tercera radical fricativa *h*, mentre que els segons (ה"ל) ho fan d'arrels verbals de tercera radical *y o *w.

- *gābah* (גָּבַח) 'ser alt, exaltat' (Gesenius 146, HAL 163); quant a la resta de les llengües semítiques, veg. aram. *gbh* 'ser alt' (Ebeling 1941 i DNWSI 208); aram. ofic. (adj.) *gbh* 'alt, fort (veu)' (DNWSI 208). Gesenius relaciona aquest verb amb l'àr. *gabhatun* 'front, part davantera' (Lane 377).
- *yārah* (יָרַח) 'estar astorat' (?) (Gesenius 436, HAL 417); quant a la resta de les llengües semítiques, veg. àr. *wariha* 'ser estúpid, insociable' (Kazimirski 1525).
- *kāmah* (קָמַח) 'estar marejat' (Gesenius 484, HAL 458); quant a la resta de les llengües semítiques, veg. sir. *kmah* 'ser cec' (LS 331) i àr. *kamiha* 'estar emboirat, ser cec' (Kazimirski 931).

- *nāgah* נָגַח ‘brillar’ (Gesenius 618, HAL 630); quant a la resta de les llengües semítiques, veg. sir. *nəgah* (LS 414) i hbr. modern *nôghâ* ‘planeta Venus’; et. *nagha* ‘fer-se de dia’ (CDG 391). Quant a l’ug., veg. del Olmo-Sanmartín (DUL 622, l’arrel es conserva en un nom diví compost). L’arrel *ngh* està relacionada amb la forma sir. *gahgah* (LS 106). Veg. també arameu DA (subst. sg. abs.) *ngh* ‘brillantor, fulgència’ (DNWSI 714). Quant a la relació d’aquest estatiu amb l’acc. *nūgu* ‘joia, alegria’, veg. Fronzaroli (1965, III, p. 145) i Leslau (CDG 391).
- *tāmāh* תָּמַח ‘estar astorat’ (Gesenius 1069, HAL 1606); quant a la resta de les llengües semítiques, veg. j. ar. *tmh* ‘estar astorat’ (DNWSI 1219); von Soden relaciona el verb *tamû* III ‘meravellar-se’ (AHW 1318) amb aquest verb hbr. L’autor reconstrueix amb reserva la forma estativa del verb acc. *tamû* III (AHW 1318) ‘meravellar-se’ (estat. G ‘estar malalt’) d’una hipotètica base consonàntica *tm²*, això és, *tmh*.
- *bālah* בָּלַח ‘preocupar-se’ (ptc. pi. *m^ebal^ahîm*, veg. Gesenius 117 i HAL 127); veg. àr. *balihā* (*blh*) ‘ser estúpid’ (AED 91 i Lane 253); veg. també, quant a la resta de les llengües semítiques, les formes geminades: hbr. *bālal* ‘mesclar, confondre’ (Gesenius 117); àr. *balala* ‘barrejar, confondre’ (Lane 242); sir. *bal* ‘barrejar’ (*bl*) (LS 74); acc. *balālu* ‘mesclar’ (AHW 97); et. *balla* ‘submergir en líquid’ (CDG 96).
- *līhlēha* (לִּהְלֵחַ) és un verb quadrilíter que significa ‘estar astorat’ (Gesenius 529, HAL 495). Apareix testimoniats en la Bíblia hebrea únicament en un passatge (Pr 26,18) en forma de participi (subst.) hitpalp.; aquesta forma podria estar relacionada, quant a la resta de les llengües semítiques amb la forma *plpl* de l’àr. *lahlaha* ‘ser lleuger (un teixit)’ (Kazimirski 1033) i amb el sir. *lahleh* ‘estar astorat’. Des d’un punt de vista morfològic està estretament lligat amb el verb hebreu *lāhā^h* ‘afeblir-se’ (Gesenius 529); quant a aquest verb, vegeu-ne l’entrada corresponent del comentari etimològic, una variant del més ben testimoniats verb d’estat *lā²ā^h* ‘ser feixuc, impacient’ (Gesenius 521), de base consonàntica *l²y*.

- *māhah* מָהָה ‘esperar, endarrerir-se’ (Gesenius 554, HAL 523) (perf., impf. i inf. hitp.). Quant a la resta de les llengües semítiques, veg. àr. *mahaha* ‘tractar dolçament’ (Kazimirski 1159).

7.2. Classificació etimològica dels verbs *tertiaae infirmae* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic

Com ja s'ha comentat anteriorment (veg. § 4.6), els verbs amb tercera radical *w* o *y* són anomenats tradicionalment *verba tertiae (ultimae) infirmae*. És propi dels verbs de tercera radical *w*, *y* que la *y* predomini sobre la *w* en semític nord-occidental i fins i tot, com en el cas de l'hebreu i l'arameu, que la *w* quedi assimilada als verbs de tercera *y*.

Ofereixo a continuació la classificació etimològica dels verbs *tertiaae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic (ה"ל), que he dut a terme a partir de l'estudi etimològic i comparatiu del capítol anterior. En aquesta catalogació he fet, a grans trets, una distinció binària general entre verbs denominatius, és a dir, aquells verbs que es remunten a una arrel nominal PS i/o AA (§ 7.3.1), per una banda, i verbs deverbals (§ 7.3.2), és a dir, aquells verbs que provenen d'una arrel verbal PS i/o AA. Cada un d'aquests apartats se subdivideix d'acord amb l'origen PS o AA del verb hebreu.

7.2.1. Verbs denominatius

Els verbs denominatius són tots aquells verbs que deriven, ja en l'època històrica, d'una arrel nominal PS o AA. Els verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic que pertanyen a aquest grup són un total de quaranta-sis verbs, la qual cosa equival a una cinquena part del recull total de verbs *tertiaae infirmae* presents al diccionari d'hebreu bíblic de W. Gesenius (exactament, un 21,3 % del recull).

He volgut fer la diferenciació, en aquesta classificació etimològica, entre aquells verbs ה"ל que deriven d'una arrel nominal PS i aquells altres que es remunten a una arrel nominal AA. Ofereixo ambdues classificacions a continuació.

Ni Gesenius ni tampoc Koehler-Baumgartner, contràriament a aquells verbs que són considerats denominatius històrics, no mencionen en els seus comentaris etimològics i comparatius aquest grup de verbs ni tampoc els altres grups que exposaré a continuació, car el diccionari no ofereix cap mena de reconstrucció etimològica. L'agrupació que ofereixo a continuació es basa, doncs, en l'estudi etimològic realitzat en aquest treball.

7.2.1.1. Verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal protosemítica

Els verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal PS són tots aquells que, documentats a les llengües semítiques antigues, ja deriven en l'època PS d'una arrel nominal PS (és a dir, d'un substantiu o d'un adjectiu PS). Tal com es veurà a continuació, la majoria d'aquests verbs denominatius deriven directament d'un substantiu PS, que alhora pot derivar també d'una arrel nominal o verbal AA: he pogut constatar que gairebé tots els verbs *tertiaie infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic que són denominatius PS han de remuntar-se a una arrel nominal AA i no pas verbal (una de les poques excepcions està formada pel verb hebreu PS *^ʔaliy- 'jurar', que deriva de l'arrel nominal PS *^ʔal- 'poder suprem còsmic, divinitat', que no es remunta a una arrel nominal AA, sinó a l'arrel verbal AA **^ʔal- / *^ʔil- 'ser').

He volgut establir una diferenciació clara entre aquest grup de verbs que deriven d'un substantiu PS (§ 7.3.1.1) i aquells altres que deriven d'una arrel verbal PS, la qual és una arrel verbal denominativa d'un primitiu substantiu AA (§ 7.3.1.2.). El grup de verbs denominatius d'origen protosemític són, en hebreu bíblic masorètic, un conjunt no gaire nombrós. En aquest estudi, n'he localitzat un total de 26 (un 12,04 % del total dels verbs *tertiaie h*). La característica pròpia d'aquest tipus de verbs és que tots són verbs denominatius d'un substantiu PS, i tots ells, en conseqüència, han de ser reconstruïts com a verbs de tercera radical -y (i no pas -w).

Una característica morfològica d'aquest grup de verbs és que tots deriven d'un substantiu primitiu biconsonàntic PS, que en la majoria dels casos es remunta a una arrel nominal AA: l'arrel verbal d'on provenen aquests verbs denominatius va ser allargada, ja en període PS, mitjançant el determinatiu denominatiu -y, el qual, sufixat a l'arrel nominal biconsonàntica, verbalitzà l'arrel i la convertí en triconsonàntica. Així, per exemple:

- *pānā^h* (הַנָּא) 'dirigir-se a' < PS **pan-ay-* 'anar a' < PS **pan-* 'cara' < AA ***pan-* / ***pin-* 'cara'.
- *pārā^h* (הַרְא) 'brotar, donar fruit' < PS **par-iy-* 'brotar, donar fruit' < PS **pir-* 'fruit' < AA ***pir-* 'fruit, gra'.
- *rā^ʕā^h* II (הַרְע) 'associar-se amb' < PS **ra^ʕ-ay-* 'associar-se amb, ser amic' < PS **ri^ʕ-* 'amic' < AA ***ri^ʕ-* 'amic'.

Ofereixo tot seguit el recull de verbs *tertiaef infirmae* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic. L'arrel verbal PS de la qual deriven és denominativa d'una arrel nominal PS (i, en darrera instància, en la major part dels casos, AA). Vegem-ne a continuació els testimonis que han quedat a l'hebreu bíblic masorètic.

- $\text{ʔ}ā\text{ld}^h$ I (הלל) 'jurar' < PS *ʔal-iy- 'jurar' < PS *ʔal- 'poder suprem còsmic, divinitat' < (?) AA **ʔal- / *ʔil- 'ser'.
- $\text{ʔ}ā\text{ld}^h$ II (הלל) 'lamentar-se' < PS *ʔal-iy- i *ʔal-il- 'lamentar-se' < PS *ʔal(ly)! < PS *ʔal- 'poder suprem còsmic; divinitat' < AA **ʔal- / **ʔil- 'ser'.
- $\text{ʔ}ā\text{nd}^h$ I (הנא) 'plorar, lamentar' < PS *ʔan-ay- 'plorar' > PS *ʔun- 'pena, dolor'.
- $\text{ʔ}ā\text{w}ā^h$ I (הנא) 'desitjar' < PS *ʔaw-iy- 'desitjar; prendre una decisió'; cf. PS *ʔaw- / *haw- 'desig' < AA **haw- 'desig'.
- $\text{ʔ}ā\text{r}ā^h$ (הנא) 'recol·lectar, collir' < PS ʔar-iy- 'recol·lectar' < PS *ʔār- 'vegetal' < AA *ʔar- 'vegetal'.
- $\text{b}ā\text{r}ā^h$ I (הנא) 'menjar' (tr. *lākem*) < PS *br-iy- 'menjar (gra)' < PS *barr- / burr- 'gra, cereal' < AA **bar/bur- 'gra, cereal'.
- $\text{b}ā\text{r}ā^h$ II (הנא) 'entrar amb algú com a representant' < hbr. bíbl. *b^erît* 'pacte, acord'.
- $\text{d}ā\text{m}ā^h$ I (הנא) 'ser com, assemblar-se a' < PS *dam-iy- 'assemblar-se a' < PS *dam- 'sang' < AA **dam- 'sang'.
- $\text{ḥ}ā\text{w}ā^h$ II (הנא > הַשְׁתַּחֲוֹת, f. *hištaf.*) 'prosternar-se' < PS *ḥayay- / *ḥayaw- (*ḥaway- amb metàtesi) 'viure, estar viu' < PS *ḥay- 'viu, vivent' < AA **ḥay/w- 'viu, vivent'.

- *ḥāyā^h* (חַיָּה) ‘viure’ < PS **ḥayay-* / *ḥayaw (i *ḥaway amb metàt.) ‘viure, estar viu’ < PS **ḥay-* ‘viu, vivent’ < AA ***ḥay-* / ***ḥaw-* ‘viu, vivent’.
- *kālā^h* (כֶּלֶף) ‘ser complet, acabat’ < PS **kal-ay-* ‘ser complet’ < PS **kul(l)* ‘tot’.
- *kāpā^h* (כָּפַף) ‘subjugar, apaivagar; (LXX) capgirar, destruir’ < PS **kapiy-* ‘capgirar’ < PS **kapp-* ‘mà’ < AA ***kap-* ‘mà’.
- *nā^ʔā^h* (נָאַ) ‘ser agradable, convenient’ < PS **ʔawiy-* ‘desitjar’ < PS *ʔaw-* / **haw-* ‘desig’ < AA ***haw-* ‘desig’.
- *nāwā^h* I (נִנְּ) ‘embellir, ornamentar’ < *nāwā^h* ‘embellir’ (hif.) = *nā^ʔā^h* ‘ser agradable’ < PS **ʔawiy-* ‘desitjar’ < PS **ʔaw-* / **haw-* ‘desig’ < AA ***haw-* ‘desig’.
- *nāwā^h* II (נִנְּ) ‘residir, habitar’ (intr.) < PS **nawiy-* ‘residir’ < PS **naw-* ‘assentament; estepa’.
- *nāṣā^h* I (נָצַף) ‘volar’ < PS **naṣ-ay -* / **naṣ-aṣ-* ‘volar’ < PS ***naṣ(š)-* ‘ocell (salvatge)’ < AA ***ča^ʔ-* / ***či^ʔ-* ‘ocell’.
- *pānā^h* (פָּנַף) ‘dirigir-se a’ < PS **pan-ay-* ‘anar a’ < PS **pan-* ‘cara’ < AA ***pan-* / ***pin-* ‘cara’.
- *pārā^h* (פָּרַף) ‘brotar, donar fruit’ < PS **par-iy-* ‘brotar, donar fruit’ < PS **pir-* ‘fruit’ < AA ***pir-* ‘fruit, gra’.
- *qārā^h* II (קָרַף) ‘construir amb fusta, amb bigues’ (pi.) < hbr. bíbl. *qôrā^h* ‘biga’ < PS **qary(t)-* ‘biga, fusta’.
- *rābā^h* I (רָבַף) ‘ser o esdevenir nombrós, gran’ < PS **rabay-* / **rabab-* ‘ser nombrós’ < PS **rab-* ‘nombrós, gran’ < AA ***rVb-* ‘tot(s)’.

- *rāʿā^h* II (רָעָה) ‘associar-se amb’ < PS **raʿ-ay-* ‘associar-se amb, ser amic’ < PS **riʿ-* ‘amic’ < AA ***riʿ-* ‘amic’.
- *šārā^h* (הָרַץ) ‘ser perseverant, resistent’ < PS **šaray-* / *šarar ‘ser perseverant; conspirar; governar’ < PS **šar(r)-* ‘cap, oficial’.
- *šāḥā^h* (הָרַץ) ‘doblegar-se, prosternar-se’ (forma šaf. de *ḥwy*) < PS **ḥay-ay-* / *ḥay-aw (*ḥaw-ay amb metàtesi) ‘viure, estar viu’ < PS **ḥay-* ‘viu, vivent’ < AA ***ḥay/w-* ‘viu, vivent’.
- *šānā^h* II (הָנַץ) ‘repetir, fer una altra vegada’ < PS **taniy-* ‘repetir, fer una altra vegada’ < PS *tnī ‘dos’ (num.).
- *tāʾā^h* (הָאָץ) ‘marcar (el límit)’ (pi.) < hbr. bíbl. *tawiy-* ‘marcar, fer un senyal’ < PS **taw-* ‘marca’ < PS **ʾawiy-* ‘desitjar, marcar’ < PS **ʾaw-* / **haw-* ‘desig’ < AA ***haw-* ‘desig’.
- *tāwā^h* I (הָאָץ) ‘marcar, fer un senyal’ (pi. i hif.) < hbr. bíbl. *taw-* ‘marca’ < PS **ʾawiy-* ‘desitjar, marcar’ < PS **ʾaw-* / **haw-* ‘desig’ < AA ***haw-* ‘desig’.

7.2.1.2. Verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal afroasiàtica

En aquest subapartat ofereixo el recull de verbs *tertiaefirmae* de l'hebreu bíblic que, gràcies a la recerca etimològica i comparativa que he dut a terme en el capítol anterior, considero verbs denominatius derivats d'un substantiu AA. Cada un d'aquests verbs ה"ל testimoniats en la Bíblia hebrea deriva, doncs, d'una arrel verbal PS, que és, alhora, una arrel denominativa d'una primitiva arrel nominal AA (en alguns casos, però, la derivació **subst. AA > *arrel verbal PS és indirecta, car, entre el substantiu primari AA i l'arrel verbal PS, cal reconstruir-hi una arrel verbal AA denominativa d'aquest substantiu primitiu AA, com per exemple en el cas de *dāmā^h* III (המך) 'acabar, tallar, destruir' < PS **dam-iy-* 'trencar' < AA ***dam-* 'trencar, prémer' < AA ***dam-* 'espasa'.

En aquest estudi etimològic, un de cada deu verbs (20 verbs, un 9,26 % del conjunt total dels verbs de l'hebreu bíblic) provenen d'una arrel nominal afroasiàtica. Des d'un punt de vista morfològic, el que caracteritza aquest tipus de verbs és que la derivació respecte a l'arrel nominal AA, que és en gran part dels casos biconsonàntica, és marcada morfològicament en PS mitjançant la sufixació d'un determinatiu -y, en la gran majoria dels casos, o mitjançant el sufix -w (en molt pocs casos, concretament quatre). Mitjançant la sufixació d'aquests determinatius radicals a l'arrel biconsonàntica originària, l'arrel s'allargà i es verbalitzà i adquirí l'estructura formal triconsonàntica ja en l'estadi PS, que es troba documentada en les llengües semítiques.

Un punt molt interessant i que val la pena subratllar és que la sufixació dels morfemes -y o -w a l'arrel verbal no és, en cap cas, arbitrària, car la presència d'un sufix o un altre en aquests tipus de verbs té sempre una explicació morfològico-semàntica. D'aquesta manera, i com es veurà a continuació, el sufix -y, acostuma a aparèixer sufixat a arrels transitives (i amb vocalisme *i*) i que deriven d'un substantiu, com ara en els exemples següents:

- *ḥāwā^h* I (הוה) 'explicar, declarar' (pi.) < PS **ḥaw-iy-* 'parlar' < AA ***ḥay-* 'veu'.
- *ḥāqā^h* (הקה) 'tallar, fer una incisió' < PS **ḥaqiy-* 'tallar' < AA **ḥak-* 'pedra'.
- *yādā^h* (הדך) 'llançar, disparar' < PS **wadiy-* 'disparar (fletxes)' < AA *wVdVy-* 'disparar (fletxes)' < AA ***daw-* / ***day-* 'arc'.
- *māḥā^h* I i II (מהך) 'esborrar, aniquilar' < PS **maḥiy-* 'esborrar, destruir' (tr.) < AA ***maḥay-* 'vent, tempesta'.

Així mateix, el determinatiu radical *-w* apareix sempre sufixat a una arrel intransitiva (**ḥaṣuw-* ‘castrar’, **riw-* ‘sadollar-se de beure’, **rapaw-* ‘viure en pau’) o estativa (amb vocalisme radical *a*) (**naqaw-* ‘ser net, pur’).

Ofereixo a continuació el recull de verbs *tertiaie infirmae* (ה"ל) de l’hebreu bíblic masorètic. L’arrel verbal de la qual provenen és, en darrera instància, una arrel derivada d’un substantiu primitiu AA. Vegem-ne, doncs, els testimonis que he pogut recopilar:

- *ʾābā^h* (הבא) ‘ser de bona voluntat, consentir’ < PS *ʾab-iy- ‘prendre una decisió (positiva o negativa); voler; denegar’ < (?) AA *ʾab-iy ‘prendre una decisió’ < AA **ʾab- ‘pare’.
- *dāʾā^h* (הדא) ‘volar ràpidament’ < PS *daʾiy- ‘volar’ < AA **diʾay- ‘volar’ < AA *diʾVw- / *diʾVy- ‘ocell’.
- *dāwā^h* (הדו) ‘estar malalt’ < PS *dūy- ‘estar malalt’ < AA **dayaʾ- ‘estar malalt’ < AA **diʾ- ‘malaltia’.
- *dāmā^h* III (הדמ) ‘acabar, tallar, destruir’ < PS *dam-iy- ‘trencar’ < AA **dam- ‘trencar, prémer’ < AA **dam- ‘espasa’.
- *ḥāmā^h* (החמ) ‘murmurar, rugir’ < PS *him- ‘murmurar’ < AA **ham- ‘aigua’.
- *zārā^h* II (הזר) ‘mesurar’ < hbr. bíbl. *zariy-* ‘mesurar’ < sem. occ. *zrt ‘pam (mesura)’ < eg. *ḏr.t* ‘mà’.
- *ḥādā^h* I (הדח) ‘ser punxegut’ < PS *ḥaday- / ḥadad- ‘ser esmolat’ < (?) AA **daw- / **day- ‘projectil’.
- *ḥāwā^h* I (החו) ‘explicar, declarar’ (pi.) < PS *ḥaw-iy- ‘parlar’ < AA **ḥay- ‘veu’.

- *ḥāṣāḥ* (חֲצַח) ‘dividir, partir’ < PS **ḥaṣiy-* ‘partir’ / **ḥaṣuw-* ‘castrar’ < AA **hoç ‘trencar’ < AA **ḥaç ‘destral’.
- *ḥāqāḥ* (חֲקַח) ‘tallar, fer una incisió’ < PS **ḥaqiy-* ‘tallar’ < cf. AA **ḥak-* ‘pedra’.
- *yāḏāḥ* (חַדַּח) ‘llançar, disparar’ < PS **wadiy-* ‘disparar (fletxes)’ < AA *wVdVy-* ‘disparar (fletxes)’ < AA ***daw-* / ***day-* ‘arc’.
- *yārāḥ* II (חַרַּח) ‘regar’ (hif.) < PS **riw-* / **riy-* ‘sadollar-se de beure’ < AA ***rVw-* ‘aigua’.
- *kāsāḥ* (חֲסַח) ‘cobrir, tapar’ < PS **kasiy-* ‘cobrir’ < AA ***kuc-* ‘roba’.
- *kārāḥ* I (חַרַּח) ‘excavar’ < PS **kir-* ‘excavar, fer talls’ < AA ***kur-* ‘navalla’.
- *māḥāḥ* I i II (חַחַח) ‘esborrar, aniquilar’ < PS **maḥiy-* ‘esborrar, destruir’ (tr.) < AA ***maḥay-* ‘vent, tempesta’.
- *nāqāḥ* (חַחַח) ‘ser buit (?), net’ < PS **naq-iy-* ‘vessar, libar’ / **naq-aw-* ‘ser net, pur’ < AA **noḵ ‘aigua’.
- *rādāḥ* II (חַדַּח) ‘rascar, treure’ < PS **rad-* ‘anar-se’n, caminar, desgastar el sòl’ < AA ***rad-* / ***rid-* ‘anar-se’n, córrer’ < AA ***rad-* ‘peu, petja’.
- *rāwāḥ* (חַחַח) ‘saturar-se, sadollar-se (de beure)’ < PS **riw-* / *riy-* ‘sadollar-se de beure’ < AA ***rüw-* ‘aigua’.
- *šābāḥ* (חַחַח) ‘fer captiu’ < PS **šabiy-* ‘fer captiu’ < (?) AA ***sib-* ‘corda’.
- *šāwāḥ* II (חַחַח) ‘establir, ubicar’ (pi.) < PS **šawiy-* ‘establir, ubicar’ < (?) AA ***ya²-* ‘indret, casa; arribar’.

7.2.2. Verbs deverbals

Ofereixo en aquest apartat tots aquells verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic que es remunten a una arrel verbal PS o que deriven d'una arrel verbal AA. El comentari i la reconstrucció etimològica duta a terme en el capítol anterior fan palès el fet que els verbs *tertiaie infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic que tenen un origen verbal són els majoritaris, car, d'un total de 216 verbs ה"ל documentats en la Bíblia hebrea, més de tres quartes parts d'aquests verbs són verbs deverbals (en concret, un conjunt de 170 verbs, és a dir, un 78,7 %), d'entre els quals 54 verbs provenen d'una arrel verbal protosemítica i 116 verbs provenen d'una arrel verbal afroasiàtica. Exposo a continuació el comentari dels verbs que provenen d'una arrel verbal protosemítica.

7.2.2.1. Verbs que provenen d'una arrel verbal protosemítica

Dels verbs ה"ל que documenta l'hebreu bíblic masorètic, una quarta part són verbs que provenen d'una arrel verbal protosemítica (54 verbs, un 25 %). Una de les característiques d'aquest conjunt de verbs és que, si bé la reconstrucció de l'arrel verbal PS és clara pel testimoni de les llengües semítiques antigues, l'origen AA d'aquestes arrels no és tan clar, de moment, a causa de la manca de testimonis en les llengües afroasiàtiques; en altres paraules: la bibliografia consultada per a la reconstrucció AA (*i.e.*, el diccionari etimològic d'Orel-Stolbova; l'obra inacabada de Diakonoff i els seus col·laboradors publicada al *St. Petersburg Journal of African Studies* entre els anys 1993 i 1995; el diccionari etimològic de protoafroasiàtic de Christofer Ehret (1995); el *Wörterbuch der Aegyptischen Sprache* d'Adolf Eрман i Hermann Grapow; el diccionari d'egipci mitjà de Raymond Oliver Faulkner, i el diccionari etimològic de Gábor Takács (2001) no permeten relacionar les arrels PS amb altres arrels AA.

Aquest conjunt de verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic es caracteritzen per remuntar-se a una arrel verbal PS de tercera radical -y o -w. La presència d'un sufix o un altre en aquestes arrels verbals PS, tal com ho testimonien les llengües semítiques, no és en aquest cas tampoc arbitrari, car en la majoria dels casos, el sufix -w (amb vocalisme temàtic *a*) apareix relacionat amb connotacions estatives o intransitives (p. ex. *hāzā^h* (הַזָּה) 'somiar, desviar' (intr.) < PS **hazaw-* 'somiar, parlar en veu alta'; *zākā^h* (הַזָּקָה)

‘ser clar, pur’ < PS *zakaw- ‘ser pur’; *tā‘ā^h* (תַּעֲטֹ) ‘anar errant, equivocar-se’ < PS *tā‘aw- ‘equivocar-se’).

Per altra banda, el sufix -y (amb vocalisme temàtic *i*) d’aquestes arrels verbals PS apareix sempre relacionat amb la transitivitat verbal; vegem-ne alguns exemples:

- *gāzā^h* (הִזָּ) ‘tallar’ < PS *gazi-y- ‘tallar’
- *hābā^h* (הִבֵּ) ‘amagar, retirar’ < PS *hābi-y- ‘protegir’
- *yā‘ā^h* (הַעֲיִ) ‘escombrar, endur-se’ < PS *wā‘iy- ‘recollir’

Això no obstant, s’ha de subratllar també que els verbs PS *tertia* *y (amb vocalisme temàtic *a*) de clara semàntica estativa també hi són testimoniats (veg., p. ex., PS *‘anay- ‘ser escaient, oportú’; PS *blay- ‘extingir-se, deteriorar-se’; PS *halay- ‘estar malalt’, etc.).

Tal i com es veurà, hi ha casos en què reconstrueixo per a una mateixa arrel verbal PS ambdós sufixos (*y i *w) per marcar morfològicament el caràcter transitiu i intransitiu simultani de l’arrel, car així ho testimonien les llengües semítiques. Veg., per exemple, els casos següents:

- *tāhā^h* (הִתְהַ) ‘llançar, disparar’ (tr.) < PS *tāhi-y- ‘llançar’ (tr.) i *tāhuw- ‘escampar’.
- *nāšā^h* III (הִשָּׁ) ‘destruir-se, caure en la ruïna’ < PS *našaw- ‘destruir-se’ i *našay- ‘extreure’.

Ofereixo a continuació el conjunt de verbs ה"ל de l’hebreu bíblic masorètic que han de remuntar-se a una arrel verbal PS:

- *‘anā^h* III (הִנָּ) ‘ser oportú, trobar (oportunament)’ < PS *‘anay- ‘ser escaient, oportú’.
- *‘apā^h* (הִפֵּ) ‘fer pa’ < PS *‘api-y- ‘coure’.
- *bālā^h* (הִלָּ) ‘esdevenir vell, deteriorar-se’ < PS *blay- ‘extingir-se, deteriorar-se’.
- *gāzā^h* (הִזָּ) ‘tallar’ < PS *gaz-iy- ‘tallar’.

- *gāʿāḥ* (הַגָּאֵה) ‘bramar (el bestiar)’ < PS **gaʿ-iy-* ‘bramar, mugir’.
- *dāmāḥ* II (הַדַּמָּה) ‘ser silenciós, tranquil’ < PS **dam-ay-* ‘estar tranquil’.
- *hāzāḥ* (הַזָּהָה) ‘somiar, desvariar’ (intr.) < PS **haz-aw-* ‘somiar, parlar en veu alta’.
- *zākāḥ* (הַזָּכָה) ‘ser clar, pur’ < PS **zakaw-* ‘ser pur’.
- *zānāḥ* (הַזָּנָה) ‘fornicar, ser una prostituta’ < PS **znay-* ‘fornicar’.
- *ḥābāḥ* (הַחֲבָה) ‘amagar, retirar’ < PS **ḥabiy-* ‘protegir’.
- *ḥādāḥ* II (הַחֲדָה) ‘alegrar-se’ < PS **ḥadaw-* ‘estar content’.
- *ḥālāḥ* I (הַחֲלָה) ‘ser dèbil’ < PS **ḥalay-* ‘estar malalt’.
- *ḥārāḥ* II (הַחֲרָה) ‘disminuir en nombre’ < PS **ḥaray-* ‘disminuir, ser deficient’ < PS **ḥūr-* ‘multiplicar-se’.
- *ṭāḥāḥ* (הַחֲטָה) ‘llançar, disparar’ (tr.) < PS **ṭahiy-* ‘llançar’ (tr.) i **ṭahuw-* ‘escampar’.
- *ṭāʿāḥ* (הַחֲטָה) ‘anar errant, equivocar-se’ < PS **ṭaʿaw-* ‘equivocar-se’.
- *yāʿāḥ* (הַחֲטָה) ‘escombrar, endur-se’ < PS **waʿiy-* ‘recollir’.
- *kāʿāḥ* (הַחֲטָה) ‘estar desanimat, acovardit’ < PS **kaʿay-* ‘ser tímid’.
- *kāḥāḥ* I (הַחֲטָה) ‘ser dèbil, estar pàl·lid’ < PS **kahay-* ‘ser dèbil’.
- *kārāḥ* III (הַחֲטָה) ‘oferir un banquet’ < PS **kariy-* ‘oferir un banquet’.
- *māsāḥ* (הַחֲטָה) ‘moldre, dissoldre’ < PS **masay-* ‘moldre’.

- *māšā^h* (הַשֵּׁךְ) ‘extreure, netejar’ < PS **mašuw-* / **mašuš-* ‘netejar’.
- *nāḥā^h* II (הַנָּח) ‘romandre, establir-se’ < PS **nūh-* ‘reposar’.
- *nāṭā^h* (הַנָּט) ‘estirar, estendre, decantar’ < PS **naṭaw-* ‘estirar, estendre’.
- *nāšā^h* II (הַנָּש) ‘lluitar’ < PS **našiy-* ‘lluitar’.
- *nāšā^h* III (הַנָּש) ‘destruir-se, caure en la ruïna’ < PS **našaw-* ‘destruir-se’ / **našay-* ‘extreure’.
- *nāšā^h* I (הַנָּש) ‘deixar, esdevenir creditor’ < PS **našay-* ‘deixar, ser creditor’.
- *nāšā^h* II (הַנָּש) ‘oblidar’ < PS **našay-* ‘ser oblidat’ i **našiy-* ‘oblidar’.
- *sāḥā^h* (הַסָּח) ‘raspar, fregar’ < PS **sahiy-* i **sahuw-* ‘rascar, raspar’.
- *sālā^h* I (הַסָּל) ‘apagar (llum); treure, llençar’ < PS **saluw-* ‘llençar, treure’.
- *sālā^h* II (הַסָּל) ‘sospesar’ < PS **sala²-* ‘sospesar; pagar’.
- *ʿāṭā^h* I (הַעָט) ‘embolicar, abrigar-se’ < PS **gaṭuw-* ‘cobrir, tapar’.
- *ʿāšā^h* (הַעָש) ‘aclucar (el ulls)’ < PS **gašaw-* ‘tancar’.
- *ʿārā^h* (הַעָר) ‘estar nu’ < PS **ʿaray-* ‘estar nu’.
- *ʿāsā^h* II (הַעָש) ‘prémer; protegir; posar-se sobre’ < PS **gašiy-* ‘protegir; oprimir; posar-se sobre’.
- *pātā^h* I (הַפָּת) ‘ser espaiós, obert’ < PS **patay-* ‘ser espaiós, obert’.

- *šābā^h* (הַבָּ) ‘inflar-se’ < PS **šab-* ‘inflar’.
- *šālā^h* (הַלָּ) ‘rostir carn’ < PS **šalay-* ‘rostir, cremar’.
- *šā^hā^h* (הַצָּ) ‘corbar, decantar’ < PS **šagiy-* ‘corbar, decantar, caure’.
- *qāhā^h* (הַקָּ) ‘ser tou, prim’ < PS **qahay-* ‘ser dèbil’.
- *qāwā^h* II (הַנָּ) ‘reunir, recol·lectar’ < PS **qawiy-* ‘reunir’.
- *rādā^h* I (הַדָּ) ‘dominar, subjugar’ < PS **radiy-* / **radid-* ‘colpir, subjugar’.
- *rāzā^h* (הַרָּ) ‘ser o tornar-se prim’ < PS **raḏay-* ‘tornar-se dèbil’.
- *rāpā^h* (הַרָּ) ‘enfonsar-se, relaxar-se, afeblir-se’ < PS **rapiy-* ‘afluixar, relaxar’ i PS **rapaw-* / **rapap-* ‘viure en pau’.
- *rāšā^h* (הַרָּ) ‘estar content amb, acceptar favorablement’ (tr.) < PS **rašiy-* ‘acceptar favorablement’.
- *šāgā^h* (הַגָּ) ‘créixer, augmentar’ < PS **šaga²-* ‘créixer, augmentar’.
- *šāhā^h* (הַחָ) ‘nedar’ < PS **šahay-* ‘nedar’.
- *šāṭā^h* (הַטָּ) ‘allunyar, desviar’ < PS **šaṭay-* ‘ser llunyà, distant’.
- *šā²ā^h* I (הַטָּ) ‘fer un soroll estrepitós, esfondrar-se’ < PS **ša²-ay-* ‘esfondrar-se’ / PS **šaw-a²-* ‘ser dolent’ / PS **ša²-iy-* ‘destruir’.
- *šā²ā^h* III (הַטָּ) ‘mirar’ < PS **ta^hiy-* ‘ cercar; oferir’.
- *šānā^h* I (הַנָּ) ‘canviar’ < PS **šan-aw-* ‘transformar-se, canviar’.

- *šāsā^h* (הָשָׂא) ‘espoliar, destruir’ < PS *šasiy- i *šasis- ‘espoliar, destruir’.
- *šā^hā^h* (הָשָׂא) ‘mirar (amb interès)’ < PS *ta^hiy- ‘ cercar; oferir’.
- *tānā^h* I (הָנָתַן) ‘llogar, donar’ < PS *tan-iy- ‘donar’ < PS *tin- ‘donar’.
- *tā^hā^h* (הָטָא) ‘errar, desviar-se’ < PS *ta^haw- ‘equivocar-se’.

7.2.2.2. Verbs que provenen d’una arrel verbal afroasiàtica

En aquest apartat incloc tots aquells verbs ה"ו de l’hebreu bíblic masorètic que, des del punt de vista etimològic, han de remuntar-se a una arrel verbal PS, que s’ha de derivar d’una arrel verbal AA.

Aquest grup de verbs és el més nombrós de tot el recull, car és format per la meitat dels verbs *tertiaae infirmae* testimoniats en hebreu bíblic (concretament, 116 verbs, un 53,7 % del total).

Una característica d’aquests verbs és que en la majoria dels casos tots deriven d’una arrel verbal AA biconsonàntica, la qual, en l’estadi PS es va veure allargada pel determinatiu sufixat *-y o *-w, que, morfològicament parlant, va allargar l’arrel vers el triconsonantisme i, en determinats casos, en modificà la semàntica verbal.

Quant a la sintaxi verbal, la sufixació de -w o -y tampoc no és arbitrària. En principi, però, quant a la semàntica i l’argumentalitat verbal, he reconstruït amb vocalisme temàtic *a* aquelles arrels verbals estatives PS que poden aparèixer sufixades per un determinatiu -y o -w. He reconstruït amb vocalisme temàtic *i* aquelles arrels transitives sufixades per un determinatiu -y i, finalment, he reconstruït amb vocalisme *u* aquelles arrels transitives sufixades per un determinatiu -w.

Les arrels PS que s’han de reconstruir amb sufix -y (una arrel normalment transitiva) són les més nombroses d’aquest grup. El determinatiu -y, paral·lelament a la funció morfològica del vocalisme radical, sufixat a una arrel d’origen AA i biconsonàntica, presenta, respecte a l’arrel verbal AA originària, les característiques morfològiques següents:

Per una banda, si l'arrel AA originària és estativa o intransitiva, l'arrel PS *tertiaie* y transitivitzava l'arrel originària. Vegem-ne alguns exemples:

- *bāzā^h* (הַזָּבַ) 'menystenir' < PS **baz-iy-* 'maltractar' < AA ***buz-* 'ser dolent'.
- *bāyay* (יַזָּבַ) 'implorar, suplicar' (tr.) < PS *bayiy 'implorar, suplicar' < AA ***bVw-* / **bVy-* 'cridar, plorar'.
- *yānā^h* (הַזָּנַ) 'oprimir, maltractar' < PS **waniy-* 'maltractar' < AA ***wVnVy-* 'oprimir' < AA ***naw-* / ***nay-* 'ser dolent'.
- *pāddā^h* (הַדָּדַ) 'demandar rescat, redimir' < PS **pad-iy-* 'redimir; deixar anar' < AA ***pVd-* 'anar-se'n'.

En altres casos, el determinatiu -y sufixat a l'arrel verbal PS té la capacitat, a banda de la transitivació verbal, d'intensificar el significat verbal i fins i tot de donar-li connotacions causatives. En cito alguns exemples:

- *nāddā^h* (הַדָּדַ) 'foragitar, excloure' < PS **nad-iy-* 'foragitar' i **nad-ad-* 'anar-se'n' < AA ***nad-* / ***nid-* 'anar-se'n, caminar'.
- *pāddā^h* (הַדָּדַ) 'demandar rescat, redimir' < PS **pad-iy-* 'redimir; deixar anar' < AA ***pVd-* 'anar-se'n'.
- *šāpā^h* (הַפָּשַׁ) 'netejar, treure' (nif. i pu.) < PS **šap-iy-* 'anivellar, allisar, netejar' < AA ***sip-* 'bufar'.
- *šāqā^h* (הַקָּשַׁ) 'donar beure, abeurar' (hif.) < PS **šaq-iy-* 'donar beure, regar' < AA ***seḵ-* 'beure'.
- *šārā^h* (הַרָשַׁ) 'absoldre' < PS **šariy-* 'alliberar' < AA ***sar-* i ***sayar-* 'anar-se'n'.

Quan l'arrel AA és originàriament transitiva, el sufix PS que s'empra per a l'arrel verbal PS és -y. En cito a continuació alguns exemples:

- *bānā^h* (הַנָּבַ) 'construir' < PS **ban-iy-* 'crear, construir' < AA ***bVn-* 'construir, crear'.
- *bā'ā^h* II (הַבָּעַ) 'fer vessar o bullir' < PS **ba^ʕ-iy-* 'fer sobreeixir' < AA ***ba^ʕ-* 'vessar'.
- *hāddā^h* (הַדָּדַ) 'introduir la mà' < PS **ha-diy-* 'introduir; guiar' < AA ***day-* 'ficar, inserir'.
- *hākā^h* (הַכָּחַ) 'esperar' < PS **hak-iy-* 'esperar' < AA ***hek-* 'esperar'.

- *ḥātā^h* (התח) ‘abatre, destruir’ < PS **ḥat-iy-* ‘destruir’ < AA ***ḥat-* ‘esborrar’.
- *kānā^h* (הנך) ‘anomenar amb cognom, designar’ < PS **kaniy-* ‘cridar (pel nom)’ < AA ***kaniy-* ‘cridar (pel nom)’.
- *mānā^h* (הנך) ‘enumerar, assignar’ < PS **man-iy-* ‘contar, triar, provar’ < AA ***man-* ‘conèixer, provar’.
- *nākā^h* (הכך) ‘colpir’ < PS **nak-iy-* ‘colpir’ < AA ***nek-* ‘castigar’.
- *ʿālā^h* (הלע) ‘pujar, ascendir’ < PS **ʿal-iy-* ‘elevant, ascendir’ < AA ***ʿal-* ‘elevant’.
- *ʿāsā^h* I (העש) ‘fer’ < PS **ʿas-iy-* ‘fer’ < AA ***ʿic-* ‘fer’.

Quant als verbs *tertiaie w* PS, la característica pròpia dels verbs ה"ו de l'hebreu bíblic que es remunten a una arrel verbal PS sufixada amb el determinatiu *-w* és, bàsicament, la intransitivitat verbal (sobretot en els verbs de moviment) i l'estativitat (amb vocalisme temàtic *a*). N'ofereixo a continuació alguns exemples:

- *ʾatā^h* (התא) ‘arribar’ < PS **ʾataw-* ‘anar-se’n’ < cf. AA ***ta²-* / **taw-* / **tay-* ‘anar-se’n, córrer’ i AA ***ʾat-* ‘caminar, arribar’.
- *dādā^h* (הדד) ‘caminar a poc a poc (les persones)’ < PS **dad-aw-* ‘caminar’ < AA ***da²-* ‘caminar, anar-se’n’.
- *ḥālā^h* II (הלח) ‘fer la cara d’algú plaent o dolça’ < PS **ḥalay-* i **ḥalaw-* ‘ser dolç’ < AA ***ḥal-* ‘ser dolç’.
- *nāḥā^h* I (הנח) ‘dirigir, guiar’ < PS **naḥaw-* ‘anar-se’n, dirigir-se’ / **naḥiy-* ‘dirigir’ < AA ***ḥaw-* / ***ḥaway-* ‘anar-se’n, tornar’.
- *ʿādā^h* I (העד) ‘anar-se’n, avançar’ < PS **ʿad-aw-* ‘córrer’ < AA ***ʿad-* ‘anar-se’n’.
- *ʿatā^h* II (העט) ‘aferrar-se’ < PS **ʿaṭuw-* ‘agafar amb les mans’ < AA ***ʿaṭuw-* ‘donar, pagar’.
- *ʿanā^h* III (הנע) ‘enfonsar-se, afligir-se’ < PS **ʿan-aw-* *‘estar afligit’ / **ʿan-iy-* ‘oprimir’ < AA ***ʿan-* ‘estar cansat, malalt’.
- *šālā^h* i *šālew* I (הלש, הלש) ‘estar tranquil’ < PS **šalaw-* ‘estar tranquil’; cf. PS **laʾay-* ‘estar cansat’ < AA ***la²-* ‘estar cansat, malalt’.
- *šālā^h* II (הלש) ‘extreure’ < PS **šal-uw-* / **šal-ul-* ‘extreure’ < AA ***sol-* ‘extreure’.

La tendència a la transitivitat dels verbs *tertiaie y* i a la intransitivitat dels verbs *tertiaie w* és molt clara: fins i tot en determinats casos, el PS testimonia variacions radicals d'una mateixa arrel, que ha de ser reconstruïda simultàniament amb la sufixació dels determinatius *-y* i *-w*. En poso a continuació alguns exemples:

- *gâlâ^h* (הָלַא) 'descobrir, revelar, emigrar' < PS *galiy 'descobrir, revelar' < AA ***gal-* 'mostrar'; PS **galuw-* 'anar-se'n, emigrar' < AA ***gal-* 'entrar, anar-se'n'.
- *hâsâ^h* (הָסַא) 'buscar refugi' < PS **hasiy-* 'cobrir, amagar' i **hasaw-* 'refugiar-se' < AA ***has-* 'cercar'.
- *nâhâ^h* (הָנַא) 'dirigir, guiar' < PS **nahaw-* 'anar-se'n, dirigir-se' i **nahiy-* 'dirigir' < AA ***haw-* / ***haway-* 'anar-se'n, tornar'.
- *ânâ^h* III (הָנַא) 'enfonsar-se, afligir-se' < PS *an-aw-* *'estar afligit' i **an-iy-* 'oprimir' < AA ***an-* 'estar cansat, malalt'.
- *pâtâ^h* II (הָפַא) 'ser seduït' < PS **pat-iy-* 'seduir' / **pat-uw-* 'voler, desitjar' / **pat-aw-* 'ser jove' < AA ***fat-* 'voler, desitjar'.
- *qâlâ^h* I (הָלַא) 'cremar, rostir' < PS **qal-uw-* 'rostir' / **qal-iy-* 'cremar' < AA ***kVl-* 'ser calent, cremar'.
- *qârâ^h* I (הָרַא) 'trobar (algú), anar a l'encontre' < PS **qar-uw-* 'anar a trobar' i **qar-iy-* 'convidar un hoste' < AA ***kur-* 'seguir; anar al voltant'.

Ofereixo a continuació la totalitat dels verbs ה"ב de l'hebreu bíblic masorètic que es remunten a una arrel verbal AA:

- *âtâ^h* (הָתַא) 'arribar' < PS **ataw-* 'anar-se'n'; cf. AA ***ta²-* / **taw-* / **tay-* 'anar-se'n, córrer' i AA ***at-* 'caminar, arribar'.
- *bâzâ^h* (הָזַא) 'menystenir' < PS **baz-iy-* 'maltractar' < AA ***buz-* 'ser dolent'.
- *bâtâ^h* i *bâtâ²* (הָבַא, הָבַא) 'parlar a la lleugera' < PS **bat-iy-* 'parlar irreflexivament' < AA ***bat-* 'parlar'.
- *bâyay* (הָבַא) 'implorar, suplicar' (tr.) < PS *bayiy 'implorar, suplicar' < AA ***bVw-* / **bVy-* 'cridar, plorar'.

- *bâká^h* (הכָּא) ‘plorar, lamentar-se’ (tr., intr.) < PS **bak-ay-* ‘commoure’s’ < AA ***bVk-* ‘plorar’; ‘ploure’.
- *bâná^h* (הנָא) ‘construir’ < PS **ban-iy-* ‘crear, construir’ < AA ***bVn-* ‘construir, crear’.
- *bâ^há* I (הפָא) ‘preguntar’ < PS **bağ-iy-* ‘cercar, voler’ < AA ***bğy-* ‘mirar amb atenció’.
- *bâ^há* II (הפָא) ‘fer vessar o bullir’ < PS **ba^h-iy-* ‘fer sobreeixir’ < AA ***ba^h-* ‘vessar’.
- *gâ^hâ* (הנָא) ‘alçar, créixer’ < PS **ga²-ay-* ‘ser alt’ / **ga²-iy-* ‘alçar’ < AA ***ga²-* ‘elevant’.
- *gâhá^h* (הנָא) ‘desaparèixer (una ferida), guarir-se’ < PS **gay-ay-* / **gah-ay-* ‘anar-se’n, fugir’ < AA ***gay-* ‘anar-se’n’.
- *gâlâ^h* I (הלָא) ‘descobrir, revelar’ < PS **gal-iy-* ‘descobrir, revelar’ < AA ***gal-* ‘mostrar’.
- *gâlâ^h* II (הלָא) ‘emigrar’ < PS **gal-uw-* ‘anar-se’n, emigrar’ < AA ***gal-* ‘entrar, anar-se’n’.
- *gârâ^h* (הנָא) ‘excitar, atreure’ < PS **gar-iy-* ‘córrer, atreure, atacar’ < AA ***gir-i* **gur-* ‘anar-se’n, córrer’.
- *dâgâ^h* (הנָא) ‘multiplicar-se, incrementar-se’ (< LXX); ‘escampar-se’ (?) < PS **dig-* ‘anar-se’n lentament’ < AA ***dag-* / *dig-* ‘anar-se’n’.
- *dâdâ^h* (הנָא) ‘caminar a poc a poc (les persones)’ < PS **dad-aw-* ‘caminar’ < AA ***da²-* ‘caminar, anar-se’n’.

- *dâḥâ^h* (החח) ‘prémer, picar’ < PS **dah-iy-* ‘prémer’ < AA ***dah-* / ***dih-* ‘caure; colpir’.
- *dâkâ^h* (הכח) ‘aixafar, triturar’ < PS **dak-iy-* ‘esmicolar’ < AA ***dak-* / ***duk-* ‘esmicolar’.
- *dâlâ^h* I (הלח) ‘extreure (aigua)’ < PS **dlaw-* ‘treure (aigua)’ < PS *dlū ‘galleda’ < PS **dal-* ‘penjar’ < AA **dal-* ‘penjar’.
- *dâlâ^h* II (הלח) ‘penjar’ (intr.), ‘fer balanceig’ < PS **dl-aw-* ‘penjar’ < AA **dal-* ‘penjar’.
- *dâ’â^h* (החח) ‘cercar, preguntar per’ < PS **da’-aw-* ‘saber’ < AA ***da’-* / ***di’-* ‘mirar, saber’.
- *hâgâ^h* I (הגח) < PS **ha-giy-* ‘queixar-se’ < AA ***gay-* ‘dir’.
- *hâgâ^h* II (הגח) ‘separar, allunyar’ (tr.) < PS **hag-iy-* ‘separar, allunyar’ < cf. AA ***gay-* ‘moure’s’.
- *hâdâ^h* (הדח) ‘introduir la mà’ < PS **ha-diy-* ‘introduir; guiar’ < AA ***day-* ‘ficar, inserir’.
- *hâwâ^h* (החח) ‘esdevenir’ < PS ***hūy-* ‘ser, esdevenir’ < AA ***ha²⁻* / **haw-* / **hay-* ‘ser, existir’; AA ***haw-* / ***hay-* ‘caure’.
- *hâyâ^h* (החח) ‘esdevenir-se, esdevenir, ser’ < PS **hūy-* ‘ser, esdevenir’ < AA ***ha²⁻* / ***haw-* / ***hay-* ‘ser, esdevenir’.
- *hârâ^h* (הרח) ‘concebre’ < PS ***hr-ay-* ‘concebre’ < AA **hur ‘estar encinta’.
- *zârâ^h* I (החח) ‘espargir’ (tr.) < PS **dar-iy-* ‘escampar’ (tr.) i PS **daraw-* ‘escampar’ (intr.) < AA ***dar-* / ***dir-* ‘llançar’.

- *ḥāḏā^h* III (הָדָה) ‘veure, mirar’ (= hbr. bibl. הִדָּה ‘veure’) < sem. nord-occ. **ḥaziy-* ‘veure’ (tr.) < PS **ḥaṭiy-* ‘veure’ < AA ***ḥVtVy-* ‘mirar’.
- *ḥākā^h* (הָכָה) ‘esperar’ < PS **ḥak-iy-* ‘esperar’ < AA ***ḥek-* ‘esperar’.
- *ḥālā^h* II (הָלָה) ‘fer la cara d’algú plaent o dolça’ < PS **ḥal-ay-* i **ḥal-aw-* ‘ser dolç’ < AA ***ḥal-* ‘ser dolç’.
- *ḥānā^h* (הָנָה) ‘inclinat, acampar’ < PS **ḥaniy-* ‘protegir’ < AA ***ḥVn-* ‘preservar, mantenir’.
- *ḥāsā^h* (הָסָה) ‘cercar refugi’ < PS **ḥasiy-* ‘cobrir, amagar’ i **ḥasaw-* ‘refugiar-se’ < AA ***ḥas-* ‘cercar’.
- *ḥāpā^h* (הָפָה) ‘tapar’ < PS **ḥap-uw-* i **ḥap-iy-* ‘cobrir’ < AA ***ḥap-* ‘tancar, cobrir’.
- *ḥārā^h* I (הָרָה) ‘ser calent’ < PS **ḥar-ay-* ‘ser calent’ < AA ***ḥer-* ‘ser sec’.
- *ḥāšā^h* (הָשָה) ‘ser tranquil, estar en silenci’ < PS **ḥāša^ʕ-* ‘ser tranquil’ < AA***ḥaḥā^ʕ-* ‘ser silenciós’.
- *ḥātā^h* (הָתָה) ‘abatre, destruir’ < PS **ḥat-iy-* ‘destruir’ < AA ***ḥat-* ‘esborrar’.
- *ṭāwā^h* (הָוָה) ‘filar, tramar’ < PS **ṭūy-* ‘filar’ < AA ***ṭa^ʔ-* / ***ṭaw-* ‘filar, entortolligar’.
- *ṭāmā^h* (הָמָה) ‘tapar, obstruir’ (?) < PS **ṭVm-* ‘tapar’ < AA ***ṭem-* ‘amagar, tancar’.
- *yā^ʔā^h* (הָאָה) ‘ser convenient’ < PS **ya^ʔ-* ‘ser bo’ < AA ***wa^ʔ-* / **way-* ‘ser alegre’.

- *yâgâ^h* I (הגז) ‘patir’ < PS **wagay-* ‘patir’; cf. AA ***go²Vy-* ‘arrossegar’.
- *yâgâ^h* II (הגז) ‘separar, allunyar’ (tr.) < PS **hagiy-* ‘separar, allunyar’ < AA ***gay-* ‘moure’s’.
- *yânâ^h* (הגז) ‘oprimir, maltractar’ < PS **waniy-* ‘maltractar’ < AA ***wVnVy-* ‘oprimir’ < AA ***naw-* i ***nay-* ‘ser dolent’.
- *yâpâ^h* (הפז) ‘ser bell’ < PS **wapay-* ‘ser evident, segur’ < AA ***wVpVy-* ‘discernir, jutjar’.
- *yârâ^h* I (הרז) ‘llançar, disparar’ < PS **wur-* ‘llençar’ < AA ***war-* ‘llençar’.
- *kâbâ^h* (הכז) ‘apagar-se (el llum, el foc)’ < PS **kab-* ‘cremar; apagar-se’ < AA ***kab-* ‘cremar, rostir’.
- *kâwâ^h* (הכז) ‘cremar’ < PS **kūy-* ‘cremar’ < AA **kaw-* ‘cremar’.
- *kânâ^h* (הגז) ‘anomenar amb cognom, designar’ < PS **kaniy-* ‘cridar (pel nom)’ < AA ***kaniy-* ‘cridar (pel nom)’.
- *kârâ^h* II (הכז) ‘comerciar, comprar’ < PS **kar-iy-* ‘comprar’ < AA ***kir-* ‘robar’.
- *kâsâ^h* (הכז) ‘atipar-se’ < PS **kVs-* ‘moldre, mastegar’ < AA ***kus-* ‘friccionar, moldre’.
- *lâ²â^h* (הלז) ‘ser feixuc, impacient’ < PS **la²-ay-* ‘ser dèbil’ < AA ***la²-* ‘estar cansat, malalt’.
- *lâhâ^h* (הלז) ‘afeblir-se’ < PS **lahay-* ‘afeblir-se’ = PS **la²ay-* ‘ser dèbil’ < AA ***la²-* ‘estar cansat, malalt’.

- *lāwā^h* I (לָוַ) ‘estar unit’ < PS **lūy-* ‘lligar, doblegar’ < AA ***lūy-* / ***lay-* ‘entortolligar, doblegar’.
- *lāwā^h* II (לָוַ) ‘prendre en préstec, apropiari-se’ < PS **laway-* ‘apropriari-se’ < (?) AA ***lVw-* ‘recollir, agafar’.
- *māhā^h* III (מָחַ) ‘tenir gust de medul·la’ < PS **muhh-* ‘medul·la, cervell’ < AA ***muqeq-* ‘medul·la, cervell’ < (?) AA ***muq-* ‘ser humit’.
- *mānā^h* (מָנַ) ‘enumerar, assignar’ < PS **man-iy-* ‘comptar, triar, provar’ < AA ***man-* ‘conèixer, provar’.
- *māṣā^h* (מָצַ) ‘desaiguar, drenar; pressionar’ < PS **maṣ-iy-* ‘extreure’ < AA ***maṣ-* ‘premsar, tallar’.
- *mārā^h* (מָרַ) ‘ser contrari, rebel’ < PS **mar-ay-* ‘ser fort’ < AA ***mar-* ‘ser fort; recuperar-se’.
- *nādā^h* (נָדַ) ‘foragitar, excloure’ < PS **nad-iy-* ‘foragitar’ / **nad-ad-* ‘anar-se’n’ < AA ***nad-* / ***nid-* ‘anar-se’n, caminar’.
- *nāhā^h* (נָחַ) ‘plorar, lamentar; commoure’s’ < PS **nah-ay-* / **nah-aw-* ‘ser dèbil; estar commogut’ < AA ***neh-* ‘ser dèbil, prim’.
- *nāzā^h* I (נָזַ) ‘ruixar, esquitxar’ < PS **nad-* ‘fluir, vessar’ (metàtesi) < AA ***zan-* ‘fluir, vessar’.
- *nāhā^h* I (נָחַ) ‘dirigir, guiar’ < PS **naḥaw-* ‘anar-se’n, dirigir-se’ i **naḥiy-* ‘dirigir’ < AA ***ḥaw-* / ***ḥaway-* ‘anar-se’n, tornar’.
- *nākā^h* (נָכַ) ‘colpir’ < PS **nak-iy-* ‘colpir’ < AA ***nek-* ‘castigar’.

- *nâsâ^h* (הנצ) ‘provar, temptar’ < PS **nasaw-* ‘provar, temptar’ / **nasay-* ‘provar, temptar; ferir’, cf. AA ***sun-* ‘saber’.
- *sâ^hâ^h* (הצפ) ‘precipitar-se (una tempesta de vent)’ < PS **sa^hiy-* ‘oprimir’ < AA ***ca^haw-* i ***ca^hay-* ‘oprimir, pressionar’.
- *sâpâ^h* (הצפ) ‘escombrar, recollir’ < PS **sap-iy-* / **sap-ap-* ‘escombrar’; **sap-aw-* ‘endur-se la pols’ < AA ***cip-* ‘escombrar’.
- *âbâ^h* (הבצ) ‘ser gros’ < PS **ab-ay-* ‘ser gros’ < (?) AA ***ab-* ‘ser gros’.
- *âdâ^h* I (הדצ) ‘anar-se’n, avançar’ < PS **ad-aw-* ‘córrer’ < AA ***ad-* ‘anar-se’n’.
- *âdâ^h* II (הדצ) ‘guarnir-se, vestir-se’ < PS **aday-* ‘guarnir-se, vestir-se’ < PS **daday-* ‘posar-se’ < AA ***day-* ‘posar’.
- *âwâ^h* I i II (הנצ) ‘distorsionar; fer una falta’ < PS **ġaway-* ‘equivocar-se’ < (?) AA ***ġawa^h-* ‘decebre’.
- *âtâ^h* II (הצפ) ‘aferrar-se’ < PS **a^huw-* ‘agafar amb les mans’ < AA ***a^huw-* ‘donar, pagar’.
- *âlâ^h* (הלצ) ‘pujar, ascendir’ < PS **al-iy-* ‘elevar, ascendir’ < AA ***al-* ‘elevar’.
- *ânâ^h* I (הנצ) ‘respondre’ < PS **aniy-* ‘respondre; intercanviar’ < AA ***Vn-* ‘tornar, girar’.
- *ânâ^h* II (הנצ) ‘estar ocupat (en)’ < PS **anay-* ‘estar ocupat (en)’ < AA ***aniy-* ‘treballar, fer’.
- *ânâ^h* III (הנצ) ‘enfonsar-se, afligir-se’ < PS *an-aw-* *‘estar afligit’ i **an-iy-* ‘oprimir’ < AA ***an-* ‘estar cansat, malalt’.

- *ʿānā^h* IV (הנָא) ‘cantar’ < PS **ʿan-iy-* ‘respondre; intercanviar’ (> ‘cantar’) < AA ***ʿVn-* ‘tornar, girar’.
- *ʿāsā^h* I (השָא) ‘fer’ < PS **ʿas-iy-* ‘fer’ < AA ***ʿic-* ‘fer’.
- *pā^ʔā^h* (הפָא) ‘esmicolar’ < PS **pa^ʔ-ay-* ‘esmicolar’ < AA ***pa^ʔ-* / ***paw-* / ***pay-* ‘esmicolar’.
- *pādā^h* (הפָד) ‘demanar rescat, redimir’ < PS **pad-iy-* ‘redimir; deixar anar’ < AA ***pVd-* ‘anar-se’n’.
- *pālā^h* (הלָא) ‘ser separat, diferent’ (nif.) < PS **paliy-* i **palaw-* ‘separar’ (tr. / intr.) < AA ***pVl-* ‘dividir, foradar’.
- *pā^ʿā^h* (הפָא) ‘queixar-se’ < PS **pa^ʿ-ay-* ‘cridar’ < AA ***fi^ʿ-* ‘parlar, cridar’.
- *pāšā^h* (הפָש) ‘partir, obrir’ < PS **puš-* ‘partir’ < AA ***puĉ-* ‘partir, trencar’.
- *pāsā^h* (הפָס) ‘escampar’ (intr.) < PS **paš-* ‘escampar’ < AA ***poĉ-* ‘untar, espargir’.
- *pātā^h* II (הפָת) ‘ser seduït’ < PS **pat-iy-* ‘seduir’ / **pat-uw-* ‘volar, desitjar’ / **pat-aw-* ‘ser jove’ < AA ***fat-* ‘volar, desitjar’.
- *šādā^h* I (השָד) ‘esperar’ < PS **šaday-* ‘esperar’ / **šūd-* ‘caçar’, cf. AA **çawad-* / **çayad-* ‘caçar’.
- *šādā^h* II (השָד) ‘estar desolat’ < PS **šad-ay-* ‘estar desolat; assedegat’ < AA ***çad-* ‘estar assedegat’.
- *šāwā^h* (השָו) ‘encarregar, manar, ordenar’ (pi.) < PS **šawiy-* ‘manar, ordenar’ < PS **wašiy-* ‘manar’ < AA ***wüç-* ‘enviar, manar’.

- *šâpâ^h* I (הַפָּצֵה) ‘vigilar, espiar’ (tr., *pi.) < PS *šab(b)- ‘observar’ < AA **çVb- ‘mirar’.
- *šâpâ^h* II (הַפָּצֵה) ‘cobrir’ < PS *šap- ‘cobrir’, cf. AA **çVf- ‘fluir, posar en remull’.
- *qâwâ^h* I (הַנִּקֵּה) ‘esperar’ (tr.) < PS *qaw-iy- ‘esperar’ (tr.) < AA **kVw- / **kVy- ‘romandre, esperar’.
- *qâyâ^h* (הַנִּקֵּה) ‘vomitar’ < PS *kî[?] ‘vomitar, escopir’ < AA **ka[?]- / **kay- ‘escopir’.
- *qâlâ^h* I (הַלָּקֵה) ‘cremar, rostir’ < PS *qal-uw- ‘rostir’ i *qal-iy- ‘cremar’ < AA **kVl- ‘ser calent, cremar’.
- *qâlâ^h* II (הַלָּקֵה) ‘ser poc valorat, menystingut’ (nif.) < PS *qal-iy- ‘ofendre, ferir’ < PS *qil- ‘ser petit, dèbil’ < AA **kal- / **kil- ‘ser petit’.
- *qânâ^h* (הַנִּקֵּה) ‘comprar, adquirir’ < PS *qan-iy- ‘comprar, adquirir’ (tr.) < AA kVn- ‘adquirir’.
- *qâšâ^h* (הַפָּצֵה) ‘escapçar, separar’ < PS *quš- ‘tallar’ < AA **kaç- / **kuç- ‘tallar’.
- *qârâ^h* I (הַרְהֵה) ‘trobar (algú), anar a l’encontre’ < PS *qar-uw- ‘anar a trobar’ i *qar-iy- ‘convidar un hoste’ < AA **kur- ‘seguir; anar al voltant’.
- *qâšâ^h* (הַפָּצֵה) ‘ser dur, sever’ < PS *qaš-ay- ‘ser dur, sever’ < AA **kVs- ‘colpir’.
- *râ[?]â^h* (הַרְהֵה) ‘veure’ < PS *ra[?]ay- ‘veure’ < AA **rV[?]- ‘veure’.
- *râbâ^h* II (הַרְהֵה) ‘disparar’ < PS *ram-iy- ‘llançar, disparar’ < AA **ram- ‘llençar’.

- *rāhā^h* (הָהָר) ‘témer’ < PS **waray-* ‘tenir por’ (abs.), cf. AA ***war-* / ***ur-* ‘ser fort, gran’.
- *rāṭā^h* (הַטָּר) ‘treure; precipitar’: hbr. bíbl. *rṭy* ‘treure’ / *yrṭ* ‘precipitar’ (metàtesi) < PS **ṭVr-* ‘prendre; llençar’ < AA ***ṭVr-* ‘prendre; llençar’.
- *rāmā^h* I (הַמָּה) ‘llançar, desaparar’ < PS **ram-iy-* ‘llançar, desaparar’ < AA ***ram-* ‘llençar’.
- *rāmā^h* II (הַמָּה) ‘enganyar, decebre’ (tr., pi.); cf. PS **rim-* ‘ser dolent, estar podrit’ < AA ***rVm-* ‘ser dolent, estar podrit’.
- *rānā^h* I (הַנָּה) ‘fer sonar, sacsejar’ < PS **ran-* ‘cridar’ < PS **ram-* ‘cridar, emetre un so’ < AA **ram ‘rondinar, parlar’.
- *rānā^h* II (הַנָּה) ‘cridar’ < hbr. bíbl. *rinnā^h* ‘crit (d’alegria o de lament)’ < PS **ran-* ‘cridar’ < PS **ram-* < AA ***ram-* ‘rondinar, parlar’.
- *rā^ʕā^h* I (הַרְעָה) ‘pasturar, péixer (el ramat)’ < PS **ra^ʕ-iy-* ‘pasturar, péixer’ < AA ***ri^ʕ-* ‘conduir, caçar’.
- *šāgā^h* (הַגָּשׁ) ‘extraviar-se’ < PS **šagay-* ‘estar perdut’ (metàtesi) < PS **gīš-* ‘anar-se’n (a casa)’ < AA ***gas-* / ***gus-* ‘moure’.
- *šāwā^h* I (הַנְּשָׂה) ‘estar d’acord, ser semblant’ < PS **šaway-* ‘assemblar-se; estar d’acord’ i PS **šawiy-* ‘fer igual’ < AA ***wa²-* / ***way-* ‘ser amable’.
- *šālā^h* i *šālew* I (הַלֵּוֹ, הַלֵּוֹ) ‘estar tranquil’ < PS **šalaw-* ‘estar tranquil’; cf. PS **la²ay-* ‘estar cansat’ < AA ***la²-* ‘estar cansat, malalt’.
- *šālā^h* II (הַלֵּוֹ) ‘extreure’ < PS **šal-uw-* / **šal-ul-* ‘extreure’ < AA ***sol-* ‘extreure’.

- *šâpâ^h* (הַפֵּשׁ) ‘netejar, treure’ (nif. i pu.) < PS *šap-aw- ‘enlairar-se’ / *šap-ap- ‘surar’ < AA **saf- / **suf- ‘enlairar-se, saltar’ < PS *šap-iy- ‘anivellar, allisar, netejar’ < AA **sip- ‘bufar’.
- *šâqâ^h* (הַקֵּשׁ) ‘donar beure, abeurar’ (hif.) < PS *šaq-iy- ‘donar beure, regar’ < AA **seḳ- ‘beure’.
- *šârâ^h* (הַרֵּשׁ) ‘absoldre’ < PS *šariy- ‘alliberar’ < AA **sar- / **sayar- ‘anar-se’n’.
- *šâtâ^h* (הַתֵּשׁ) ‘beure’ < PS *šatay- ‘beure’ < AA **sataw- / **satay- ‘beure’.
- *tâwâ^h* II (הַנֵּת) ‘fer mal, ferir’ (hif.) < PS *tawiy- ‘fer mal, ferir’; cf. AA **ti²- i **tVγ- ‘dominar’.
- *tâkâ^h* (הַכֵּת) ‘reunir-se’ (pu.) < PS *tak-aw- ‘reunir-se’ < AA **tVk- ‘parlar, preguntar’.
- *tâlâ^h* (הַלֵּת) ‘penjar’ < PS *tal-iy- ‘penjar’ i *tal-uw- ‘seguir, succeir’ < AA **tul- ‘penjar’.

Ofereixo a continuació la catalogació etimològica esquematitzada i reduïda dels verbs *tertiaie infirmae* de l’hebreu bíblic masorètic.

7.3. *Catalogació etimològica dels verbs tertiae infirmae (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic*

Nombre total de verbs: 216.

Dels 216 verbs *tertiae infirmae* (*y, *w), un 21, 3% (46 verbs) tenen un origen denominatiu, és a dir, provenen d'una arrel nominal PS (26 verbs, un 12,04 %) o AA (20 verbs, un 9,26 %); mentre que un 78,7 % (170 verbs) tenen un origen deverbals, és a dir que provenen d'una arrel verbal PS (54 verbs, un 25 %) o d'una arrel verbal AA (116 verbs, un 53,7 %).

Verbs denominatius

Nombre total de verbs denominatius: 46 verbs (21,3 %)

Verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal protosemítica

Nombre total de verbs: 26 verbs (12,04 %)

ʔālá^h I (אלה), ʔālá^h II (אלה), ʔāná^h I (אנה), ʔāwá^h I (אנה), ʔārā^h (ארה), bārā^h I (ברה), bārā^h II (ברה), dāmā^h I (דמה), hāwā^h II (הנה > השתנה), hāyā^h (הה), kālá^h (לה), kāpā^h (לה), nāʔā^h (נה), nāwā^h I (נה), nāwā^h II (נה), nāšā^h I (נה), pānā^h (נה), pārā^h (רה), qārā^h II (רה), rābā^h I (רה), rāʔā^h II (רה), śārā^h (רה), šāḥā^h (רה), šānā^h II (נה), tāʔā^h (נה), tāwā^h I (נה).

Verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal afroasiàtica

Nombre total de verbs: 20 verbs (9,26 %)

ʔābā^h (בה), dāʔā^h (דה), dāwā^h (נה), dāmā^h III (מה), hāmā^h (מה), zārā^h II (נה), hādā^h I (נה), hāwā^h I (נה), hāšā^h (נה), hāqā^h (נה), yādā^h (נה), yārā^h II (נה), kāśā^h (נה), kārā^h I (נה), māḥā^h I i II (מה), nāqā^h (נה), rādā^h II (נה), rāwā^h (נה), šābā^h (נה), šāwā^h II (נה).

Verbs deverbals

Nombre total de verbs deverbals: 170 verbs (78,7 %)

Verbs que provenen d'una arrel verbal protosemítica

Nombre total de verbs: 54 verbs (25 %).

ʔaná^h III (הָנָה), ʔapá^h (הָפָה), bálá^h (הָבָה), gázá^h (הָזָה), gáʔá^h (הָעָה), dâma^h II (הָדָה), házá^h (הָהָה), záká^h (הָכָה), záná^h (הָנָה), hâbá^h (הָבָה), hâdá^h II (הָדָה), hâlá^h I (הָלָה), hârá^h II (הָרָה), táhá^h (הָטָה), táʔá^h (הָעָה), yáʔá^h (הָעָה), káʔá^h (הָכָה), kâhá^h I (הָהָה), kârá^h III (הָרָה), mâsá^h (הָמָה), mâšá^h (הָמָה), nâhá^h II (הָנָה), nâṭá^h (הָטָה), nâšá^h II (הָשָה), nâšá^h III (הָשָה), nâšá^h I (הָשָה), nâšá^h II (הָשָה), sâhá^h (הָסָה), sâlá^h I (הָסָה), sâlá^h II (הָסָה), ʕátá^h I (הָעָה), ʕášá^h (הָעָה), ʕará^h (הָעָה), ʕásá^h II (הָעָה), pátá^h I (הָפָה), šábá^h (הָצָה), šâlá^h (הָצָה), šáʔá^h (הָעָה), qâhá^h (הָקָה), qâwá^h II (הָקָה), rádá^h I (הָרָה), rázá^h (הָרָה), rapá^h (הָרָה), rášá^h (הָרָה), sâgá^h (הָשָה), sâhá^h (הָשָה), sâtá^h (הָשָה), šáʔá^h I (הָשָה), šáʔá^h III (הָשָה), šaná^h I (הָשָה), šásá^h (הָשָה), šáʔá^h (הָשָה), tâná^h I (הָתָה), táʔá^h (הָתָה).

Verbs que provenen d'una arrel verbal afroasiàtica

Nombre total de verbs: 116 verbs (53,7 %).

ʔatá^h (הָתָה), bâzá^h (הָבָה), bâṭá^h i bâṭáʔ^h (הָטָה, הָבָה), bâyay (הָבָה), bâká^h (הָכָה), bâná^h (הָנָה), báʔá^h I (הָעָה), báʔá^h II (הָעָה), gáʔá^h (הָעָה), gâhá^h (הָהָה), gâlá^h I (הָלָה), gâlá^h II (הָלָה), gârâ^h (הָרָה), dâgá^h (הָדָה), dâdá^h (הָדָה), dâhá^h (הָהָה), dâká^h (הָכָה), dâlá^h I (הָלָה), dâlá^h II (הָלָה), dáʔá^h (הָעָה), hágá^h I (הָהָה), hágá^h II (הָהָה), hâdá^h (הָדָה), háwá^h (הָהָה), háyá^h (הָהָה), hârâ^h (הָרָה), zârâ^h I (הָרָה), hâdá^h III (הָדָה), hâká^h (הָכָה), hâlá^h II (הָלָה), hâná^h (הָנָה), hâsá^h (הָסָה), hâpá^h (הָפָה), hârâ^h I (הָרָה), hâšá^h (הָשָה), hâtá^h (הָתָה), táwá^h (הָטָה), táma^h (הָמָה), yáʔá^h (הָעָה), yâgá^h I (הָהָה), yâgá^h II (הָהָה), yâná^h (הָנָה), yâpá^h (הָפָה), yârâ^h I (הָרָה), kâbá^h (הָכָה), kâwá^h (הָכָה), kâná^h (הָנָה), kârâ^h II (הָרָה), kâsá^h (הָשָה), láʔá^h (הָעָה), lâhá^h (הָהָה), lâwá^h I (הָוָה), lâwá^h II (הָוָה), mâhá^h III (הָמָה), mâná^h (הָמָה), mâšá^h (הָמָה), mârâ^h (הָמָה), nâdá^h (הָדָה), nâhá^h (הָהָה), nâzâ^h I (הָזָה), nâhá^h I (הָהָה), nâká^h (הָכָה), nâsá^h (הָסָה), sáʔá^h (הָעָה), sâpá^h (הָפָה), ʕábá^h (הָעָה), ʕádá^h I (הָעָה), ʕádá^h II (הָעָה), ʕawá^h I i II (הָעָה), ʕátá^h II (הָעָה), ʕâlá^h (הָעָה), ʕaná^h I (הָעָה), ʕaná^h II (הָעָה), ʕaná^h III (הָעָה), ʕaná^h IV (הָעָה), ʕásá^h I (הָעָה), páʔá^h (הָעָה), pâdá^h (הָדָה), pâlá^h (הָלָה), páʔá^h (הָעָה), pâšá^h (הָשָה), pâsá^h (הָשָה), pátá^h II (הָפָה), šâdá^h I (הָצָה), šâdá^h II (הָצָה), šâwá^h (הָוָה), šâpá^h I (הָצָה), šâpá^h II (הָצָה), qâwá^h I (הָקָה), qâyá^h (הָקָה), qâlá^h I (הָקָה), qâlá^h II (הָקָה), qâná^h (הָקָה), qâšá^h (הָקָה), qârâ^h I (הָרָה), qâšá^h (הָשָה), ráʔá^h

(רָבָה), *rābā^h* II (רָבָה), *rāhā^h* (הָרָה), *rāṭā^h* (הָרָטָה), *rāmā^h* I (רָמָה), *rāmā^h* II (רָמָה), *rānā^h* I (רָנָה), *rānā^h* II (רָנָה), *rā^hā^h* I (רָצָה), *šāgā^h* (הָשָׂגָה), *šāwā^h* I (הָשָׂוָה), *šālā^h* i *šālew* I (הָשָׁלַח), *šāpā^h* II (הָשָׁפָה), *šāpā^h* (הָשָׁפָה), *šāqā^h* (הָשָׁקָה), *šārā^h* (הָשָׂרָה), *šātā^h* (הָשָׂתָה), *tāwā^h* II (הָתָוָה), *tākā^h* (הָתָכָה), *tālā^h* (הָתָלָה).

7.4. Procediments d'allargament radical en els verbs ה"ל de l'hebreu bíblic

En el comentari etimològic dels verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic he fet ressaltar el fet que la gran majoria dels verbs ה"ל que es remunten a una arrel AA, nominal o verbal, deriven tots d'una arrel que formalment és biconsonàntica. Aquesta arrel AA esdevingué, en el període PS, formalment triconsonàntica mitjançant el recurs de la sufixació d'un determinatiu radical *-y* o *-w*: la sufixació, doncs, de les semiconsonants *-y* i *-w* fou un dels recursos més usats per adaptar arrels nominals o verbals d'origen biconsonàntic a patrons derivats triconsonàntics.

Per altra banda, l'estudi històric i comparatiu dels verbs ה"ל de l'hebreu bíblic m'ha fet adonar que aquelles arrels nominals o verbals AA biconsonàntiques que tenen les semiconsonants *y* o *w* com a elements integrants de l'arrel s'allarguen en PS mitjançant el procés de la geminació o la reduplicació i, en determinats casos, mitjançant la prefixació d'un *Wurzeldeterminativ*, que pot arribar a modificar la semàntica verbal originària.

Els determinatius radicals que he localitzat en els verbs ה"ל de l'hebreu bíblic i que ajudaren a allargar l'antiga arrel biconsonàntica AA a fi de convertir-la en una nova arrel triconsonàntica en PS són limitats i es troben en els morfemes següents: *ʔ-*, *h-*, *ḥ-*, *w-*, *n-*, *š-* i *t-*. La presència d'aquests determinatius radicals en la nova arrel triconsonàntica té a vegades una funció morfològica clara, però en altres casos no. Comento a continuació els exemples concrets.

Hi ha casos en què el *Wurzeldeterminativ* (*ʔ-*, *h-*, *n-*, *š-*) prefixat a l'arrel d'un verb *tertiaie infirmae* no modifica la semàntica verbal originària de l'arrel AA: en aquest cas el determinatiu radical prefixat funciona com a simple allargament de l'arrel. Vegem-ne alguns casos:

- אָתָּה 'arribar' < PS **ʔataw-* 'anar-se'n' < AA *taʔ-* / **taw-* / **tay-* 'anar-se'n, córrer'.
- הָדִיחַ 'introduir la mà' < PS **hadiy-* 'introduir; guiar' < AA ***day-* 'ficar, inserir'.

- הָנַח ‘dirigir, guiar’ < PS **naḥaw-* ‘anar-se’n, dirigir-se’ / **naḥiy-* ‘dirigir’ < AA ***ḥaw-* / ***ḥaway-* ‘anar-se’n, tornar’.
- הָלַח, הָלַח ‘estar tranquil’ < PS **šalaw-* ‘estar tranquil’ < AA ***la²-* ‘estar cansat, malalt’.
- הָנַח ‘marcar (el límit)’ (pi.): hbr. bíbl. *tawiy-* ‘marcar, fer un senyal’ < PS **taw-* ‘marca’ < PS **ʔawiy-* ‘desitjar, marcar’ < PS **ʔaw-* / **haw-* ‘desig’ < AA ***haw-* ‘desig’.

En altres casos, emperò, la prefixació del *Wurzeldeterminativ* (*h-* i *š-*) a l’arrel biconsonàntica originària, juntament amb la sufixació de la semiconsonant *-y* i el vocalisme temàtic *i* són responsables de la intensificació i la causativització de la semàntica verbal originària. Aquests són els casos:

- הָנַח < PS **hagiy-* ‘queixar-se’ < AA ***gay-* ‘dir’
- הָנַח ‘separar, allunyar’ (tr.) < PS **hagiy-* ‘separar, allunyar’ < AA ***gay-* ‘moure’s’.
- הָנַח ‘oprimir, maltractar’ < PS **waniy-* ‘maltractar’ < AA ***naw-* / ***nay-* ‘ser dolent’.
- הָנַח ‘estar d’acord, ser semblant’ < PS **šaway-* ‘assemblar-se; estar d’acord’ / PS **šawiy-* ‘fer igual’ < AA **wač / ***way-* ‘ser agradable’.

En altres arrels verbals, la prefixació del *Wurzeldeterminativ* (*h-*, *h-*, *w-*, *n-* i *š-*) a l’arrel biconsonàntica originària suposa una verbalització de l’antiga arrel nominal AA. N’exposo a continuació alguns exemples:

- הָנַח ‘ser punxegut’ < PS **ḥaday-* / **ḥadad-* ‘ser esmolat’ < (?) AA ***daw-* / ***day-* ‘projectil’.
- הָנַח ‘llançar, disparar’ < PS **wadiy-* ‘disparar (fletxes)’ < AA ***daw-* / ***day-* ‘arc’.
- הָנַח ‘ser bell’ < PS **wapay-* ‘ser bell; ser evident’ < PS **pa(?)*- / **pi(?)*- ‘boca, faç’ < AA ***fo(?)*- ‘boca’.
- הָנַח ‘volar’ < PS **našay-* / **našaš-* ‘volar’ < PS ***naš(š)*- ‘ocell (salvatge)’ < AA ***ča²-* / ***či²-* ‘ocell’.
- הָנַח ‘establir, ubicar’ (pi.) < PS **šawiy-* ‘establir, ubicar’ < AA ***ya²-* ‘indret, casa; arribar’.

7.5. *Els verba tertiae w en semític*

7.5.1. *Els verbs נ"ל de l'hebreu bíblic i els tertiae w de les llengües semítiques*

Del conjunt de 195 verbs *tertiaae infirmae* analitzats etimològicament i comparativa en aquest treball, he localitzat 39 verbs que tenen testimoniats en alguna de les altres llengües semítiques emprades en la comparació un verb de tercera radical *w*. A continuació ofereixo les característiques argumentals i pròpies que presenten els verbs *tertiaae w* testimoniats a les llengües semítiques antigues.

7.5.2. *Característiques argumentals dels verba tertiae w et y del semític*

Tal i com ja s'ha pogut veure en el comentari etimològic, en la part comparativa de l'hebreu respecte a les altres llengües semítiques antigues, són principalment les llengües pertanyents al grup del semític sud-occidental (*i.e.*, sud-aràbic epigràfic, àrab clàssic, ge'ez i llengües etiòpiques més modernes) i així també l'accadi (pertanyent al semític oriental) i, tot i que en menor grau, l'ugarític, les llengües que han conservat i, per tant, que testimonien la diferenciació entre verbs de tercera radical *y* per una banda i verbs de tercera *w* per l'altra. Quant al semític nord-occidental en general, l'hebreu bíblic, l'arameu siríac i el fenici han assimilat tots els verbs PS de tercera radical *w* com a verbs de tercera radical *y* (III *h* en hebreu bíblic, III *ʔ* en arameu = נ"ל).

Tot i que en determinats casos l'aparició d'una tercera radical *w* podria respondre a qüestions d'estructuració sil·làbica i a qüestions d'incompatibilitats de les arrels, o bé tractar-se d'un simple al·lòfon de *y*, tal com s'ha arribat a postular,¹⁹⁸ això no obstant en el meu estudi comparatiu he pogut arribar a unes conclusions prou significatives i que fan referència a les arrels verbals del PS.

Quant al tema de les incompatibilitats de les arrels i amb relació a el tema dels verbs *tertiaae w* en les altres llengües semítiques, he pogut constatar que, des del punt de vista del lloc i el mode d'articulació, trobem en les llengües semítiques verbs *tertiaae w* precedits de la dental nasal *n* (sis casos). En aquest sentit podríem afirmar que les

---

¹⁹⁸És aquest un fet que encara no ha estat estudiat i analitzat amb deteniment, car normalment ambdós fonemes han estat vistos com a variants al·lòfones del protofonema *ʔ; veg., en aquest sentit HSED xvi. Quant a l'origen històric de la *i* i la *u* en PS, veg. Diakonoff (1975b: 135, 138, 141, 142, 148, 149, 150) i (1988: 43, 48). Quant a l'origen al·lofònic d'ambdós morfemes, veg. també del Olmo (2008: 3-4 i 6).

dentals líquides (*r* i *l*) i nasal (*n*) tenen un paper destacat si se les posa amb relació a verbs *tertiaie w* testimoniats en les llengües semítiques antigues.

Des del punt de vista del lloc d'articulació, les dentals (nasals, líquides, oclusives, fricatives) tenen un paper molt destacat quan formen part d'una arrel verbal *tertiaie w*. Observeu com, tal com ens informen les lleis d'incompatibilitat radical, en segona posició i seguida d'una semivocal labial *w* no és usual trobar-hi les labials *b* i *m* (*p* n'és una excepció),¹⁹⁹ les palatals *š* i *y*, com tampoc les velars *g*, *ḡ* i *ḡ* i les larigals *ʔ* i *h*. Vegem-ne els casos en concret.

Alveolar nasal *n* i semivocal *w*:

- *ḥānā^h* 'inclinat, acampar' (Gesenius 333); àr. *ḥanā* (*ḥny* i *ḥnw*) 'corbar, inclinat' (Lane 660). En accadi hi ha el verb *ḥunnû(m)* 'donar protecció (?)', de significat dubtós (AHW 356).
- *kānā^h* 'donar nom, designar' (Gesenius 487); acc. *kanû(m)* (*knw*) 'tenir cura de, atendre' (AHW 440).
- *ʿānā^h* III 'enfonsar-se, afligir-se' (Gesenius 776); les llengües semítiques testimonien aquesta forma sota la base consonàntica *ʿnw*, en el cas que el verb sigui d'estat, i *ʿny* si el verb és agentiu transitiu. Veg. ug. *ʿnw* 'estar deprimat, enfonsat' (DUL 172), però fen., mo. i j. aram. *ʿny* 'subjugar, oprimir' (tr.) (DNWSI 876); SA. *ʿnw* (DOS 373); àr. *ʿanā* (*ʿnw*) 'ser submís, obedient' (Lane 2178 i AED 761).
- *qānā^h* 'comprar, adquirir' (Gesenius 888); àr. *qanā* (*qny* i *qnw*) 'comprar' (Lane 2994).
- *šānā^h* I (Gesenius 1039) 'canviar' (Gesenius 1040); ug. *šnw* 'transformar-se, canviar; anar-se'n' (DUL 834).
- *šānā^h* III 'repetir, fer una altra vegada' (Gesenius 1040); et. *zenawa* 'informar, fer saber' (CDG 641) < *senawa amb *s-n* > *z-n* per assimilació.

---

¹⁹⁹ Amb relació al tema del canvi condicionat de PS *i a *u en contacte amb les bilabials (*p*, *b*, *m*) en accadi i en PS, veg. Kogan (2005: 152).

Bilabial oclusiva *p* i semivocal *w*:

- *šâpâ^h* ‘netejar, treure’ (Gesenius 1045); quant a la resta de les llengües semítiques, aquesta base consonàntica es troba conservada sota la forma *špy* en sem. nord-occidental i *špw* en acc. i àr. Veg. acc. *šapû* III (*špw*) ‘callar, romandre en silenci’ (AHW 1177) i àr. *safa’* (*sfy* i *sfw*) ‘aixecar i endur-se la pols’ (Lane 1377).
- *ḥâpâ^h* ‘tapar’ (Gesenius 341); acc. *ḥapûm* (*ḥpw*) ‘embolicar, empaquetar’ (AHW 322).
- *sâpâ^h* ‘escombrar, recollir’ (Gesenius 705); acc. *šapû* III (*špw*) ‘callar, romandre en silenci’ (AHW 1177) i àr. *safâ* (*sfy* i *sfw*) ‘aixecar i endur-se la pols’ (Lane 1377).
- *šâpâ^h* ‘vigilar, espiar’ (Gesenius 859); et. *saffawa* ‘esperar, tenir cura de’ (CDG 490).
- *râpâ^h* ‘enfonsar-se, relaxar-se, afeblir-se’ (Gesenius 951); àr. *rafâ* (*rfw*) ‘(III) viure en pau’ (Kazimirski 1: 902).

Dental líquida *r* i semivocal *w*:

- *zârâ^h* ‘espargir, escampar, dispersar’ (Gesenius 279); l’acc. *zarû(m)* II, *sarûm* II (*zrw*) ‘íd.’ (AHW 1516); et. *zarawa* i *zaraya* ‘espargir, dissipar’ (CDG 644).
- *yârâ^h* ‘llançar, disparar’ (Gesenius 434); ug. *yrw* ‘incendiar, disparar fletxes’ (DUL 983); acc. *warû* G (*wry*, *wrw*) ‘guiar’ (AHW 1473); SA. *wrw* ‘atacar’ (DOS 148); et. *warawa*, *warrawa* ‘llançar, foragitar’ (CDG 618).
- *qârâ^h* ‘trobar’ (Gesenius 899); SA. *qrw* ‘sacrificar’ (Müller 1962: 91); àr. *qarâ* (*qrw*) ‘anar a trobar’ (Kazimirski 2: 730) i *qarâ* (*qry*) ‘rebre algú com a hoste’ (Kazimirski 2: 730).

- *šārā^h* ‘absoldre’ (Gesenius 1056); àr. *sarā* (*srw*) ‘remoure’ (Lane 1353); quant a l’ug. *šry/w* ‘alliberar’ (DUL 846), la clara semàntica causativa de l’ug. faria postular potser una tercera radical *y*.

Lateral alveolar *l* i semivocal *w*:

- *sālā^h* I ‘apagar’ (llum); ‘treure, llençar’ (Gesenius 699); acc. *salū* (*slw*) ‘llençar’ (AHW 1016) i àr. *salā* (*slw*) ‘treure de la memòria, oblidar’ (AED 497).
- *šālā^h* i *šālēw* ‘estar tranquil’ (Gesenius 1017); ug. *šlw* ‘descansar’ (DUL 821); àr. *salā* (*slw*) ‘estar content’ (Lane 1417) i et. *šāhlawa* ‘íd.’ (CDG 528), un verb augmentat de la base consonàntica *šlw*.
- *tālā^h* ‘penjar’ (Gesenius 1067); SA. *tlw* ‘continuar fent quelcom’ (DOSA 533); àr. *talā* (*tlw*) ‘seguir’ (Lane 313) i et. *talawa* ‘seguir, succeir, acompanyar, adherir’ (CDG 575). El sem. nord-occidental i l’acc. testimonien la base consonàntica *tly* ‘penjar’, de caràcter més agentiu-causatiu.

Faringal fricativa *ħ* i semivocal *w*:

- *taħā^h* ‘llançar, desapar’ (Gesenius 377); àr. *taħā* (*ṭhy* i *ṭhw*) ‘escampar, estendre’ (veg. Lane 1832).
- *māħā^h* I i II ‘netejar, aniquilar; colpir’ (Gesenius 562); ug. *mħ(-w/y)* ‘netejar, esborrar’ (DUL 538); àr. *maħā* (*mħw/y*) ‘esborrar’ (Lane 3018); et. *maħawa* (*yəmħaw*) ‘desarrelar, extreure, llençar’ (CDG 337).
- *nāħā^h* ‘dirigir, guiar’ (Gesenius 634); àr. *naħā* (*nħw*) ‘anar-se’n, dirigir-se a’ (AED 1112 i Lane 3029). Noteu el canvi argumental del verb entre les bases *nħy*, clarament transitives i causatives, i el verb de moviment de l’àrab *naħā* (*nħw*) ‘anar-se’n, dirigir-se a’.

Dental oclusiva emfàtica *ṭ* i semivocal *w*:

- *bāṭā^h* i *bāṭā[?]* ‘parlar a la lleugera, sense reflexió’ (Gesenius 104); et. *baḍawa* (*yabḍu*) ‘estar adormit, adormir-se’ (CDG 88).

- *nāṭā^h* ‘estirar, estendre, decantar’ (Gesenius 639); àr., veg. *naṭā* (*nṭw*) ‘íd.’ (Kazimirski 2: 1287); acc. *naṭu(m)* IV (*nṭw*) ‘colpir’ (AHW 768).
- *‘āṭā^h* I ‘embolicar-se, abrigar-se’ (Gesenius 741); acc. *eṭû* (*‘ṭw*) ‘ser fosc’ (AHW 266); àr. (*ḡṭw*) *ḡaṭā* ‘cobrir, tapar’ (AED 793).

Alveolar fricativa *z* i semivocal *w*:

- *bāzā^h* ‘menysprear’ (Gesenius 102); àr. *bazā* (*bzw*) ‘subjugar, considerar-se superior’ (Lane 200).
- *hāzā^h* ‘somiar, desvariar’ (Gesenius 223); acc. *azû*, *ḥazû*, *asû* (*ʔzw*) ‘sospirar’ (AHW 92).
- *rāzā^h* ‘ser o tornar-se prim’ (Gesenius 930); acc. *razû* (*rzy/w*) ‘esvair-se, anar-se’n’.

Alveolar oclusiva *t* i semivocal *w*:

- *ʔatā^h* ‘arribar’ (Gesenius 87); ug. *ʔtw* ‘íd.’ (DUL 123); SAr. *ʔtw* ‘arribar’ (DOS 28) i et. *ʔatawa* (*yəʔtu*) ‘anar-se’n, arribar a casa’ (CDG 46).
- *pāṭā^h* ‘ser espaiós, obert’ (Gesenius 834); et. *fatawa* ‘desitjar’ (CDG 171).

Alveolar oclusiva sonora *d* i semivocal *w*:

- *ḥādā^h* II ‘alegrar-se’ (Gesenius 292); acc. *ḥadû(m)* III ‘alegrar-se’ (*ḥdw*) (AHW 307).
- *‘ādā^h* I ‘anar-se’n, avançar’ (Gesenius 723); SAr. *‘dw/y* ‘moure’s, anar-se’n’ (DOS 352); àr. *‘adā* (*‘dw*) ‘anar-se’n’, també ‘córrer’ (Lane 1977) i et. *‘adawa* ‘creuar, passar’ (CDG 56).

Velar oclusiva *k* i semivocal *w*:

- *zākā^h* ‘ser clar, pur’ (Gesenius 269); acc. *zakû(m)* II ‘ser clar, innocent (d’una culpa)’ (*zkw*) (AHW 1506); àr. *ḏakā* (*ḏkw*) ‘ser brillant, ser agut de pensament’ (Lane 971).
- *ḥākā^h* ‘esperar’ (Gesenius 314); acc. *ḥakûm* ‘íd.’ (*ḥky/w*) (AHW 309) (préstecc cananeu a Mari) (veg. CAD 7: 33).

Uvular oclusiva *q* i semivocal *w*:

- *nāqā^h* ‘ser buit (?), net’ (Gesenius 667); àr. (*nqw* i *nqy*) *naqiya* ‘ser pur’.

Bilabial oclusiva *b* i semivocal *w*:

- *ḥābā^h* ‘amagar, retirar’ (Gesenius 285); àr. *ḥabā* (*ḥbw*) ‘fer un favor, protegir’ (AED 182).

Faringal oclusiva *ʕ* i semivocal *w*:

- *bāʕā^h* ‘preguntar, buscar; fer augmentar o bullir’ (Gesenius 126); SA. *bʕw* ‘atacar’ (DOS 49).

Alveolar fricativa *s* i semivocal *w*:

- *nāsā^h* ‘provar, temptar’ (Gesenius 650); et. *nasawa* ‘provar, temptar’ (CDG 403).

Dental africada emfàtica *š* i semivocal *w*:

- *nāšā^h* III ‘destruir-se, caure en la ruïna’ (Gesenius 663); àr. *našā* (*nšw*) ‘treure’s (roba)’ (Kazimirski 2: 1282); SA. *nšw* ‘destruir, danyar’ (DOS 313).

Dental lateral *š* i semivocal *w*:

- *pāšā^h* ‘escampar’ (intr.) (Gesenius 832); àr. *fāšā* (*fšw*) ‘ser divulgat, escampat’ (Kazimirski 2: 598).

Amb relació al tema dels *verba tertiae w* i la seva argumentalitat, he pogut constatar en el meu estudi que tots o gairebé tots els verbs *tertiae w* d’origen PS, i fins i tot aquells que són remuntables a una arrel AA, són sempre verbs intransitius, de moviment, o bé estatus (essius sobretot) o de caràcter mitjà. No són mai verbs agentius.

Les excepcions són rares i han d'explicar-se com a desenvolupaments interns de cada llengua, com, per exemple, la capacitat històrica de crear verbs denominatius en geʕez i les llengües etiòpiques mitjançant la sufixació del sufix *-w*.

Comento tot seguit la particularitat agentiva de tots aquells verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic que tenen testimoni en les altres llengües semítiques antigues un verb *tertiaie w* d'origen PS.

7.5.2.1. Agentivitat (verba *tertiaie y*) vs. no agentivitat (*tertiaie w*)

Hi ha casos molt clars en què l'agentivitat dels verbs *tertiaie y* del semític nord-occidental i la no-agentivitat dels *tertiaie w* s'han conservat com a clar vestigi (car no és un fenomen productiu històricament parlant) de la doble possibilitat argumental dels sufixos *-w* i *-y* del PS. Comentem-ne els casos:

- *ʿānā^h* III 'enfonsar-se, afligir-se' (Gesenius 776); les llengües semítiques testimonien aquesta forma sota la base consonàntica *ʿnw*, en el cas que el verb sigui d'estat, i *ʿny* si el verb és agentiu transitiu. Veg. ug. *ʿnw* 'estar deprimat, enfonsat' (DUL 172), però fen., mo. i j. aram. *ʿny* 'subjugar, oprimir' (tr.) (DNWSI 876); SA. *ʿnw* (DOS 373); àr. *ʿanā* (*ʿnw*) 'ser submís, obedient' (Lane 2178 i AED 761). AA **ʿan-* 'estar malalt' (HSED 240) > sem. **ʿVnaw-* 'estar malalt', tx. occ. **ʿan-* 'malaltia' i tx. or. **ʿani-* 'malaltia'.
- *šāpā^h* 'netejar, treure' (Gesenius 1045); quant a la resta de les llengües semítiques, aquesta base consonàntica es troba conservada sota la forma *špy* en sem. nord-occidental i *špw* en acc. i àr. Veg. acc. *šapû* III (*špw*) 'callar, romandre en silenci' (AHW 1177) i àr. *safaʿ* (*sfy* i *sfw*) 'aixecar i endur-se la pols' (Lane 1377).
- *qārā^h* 'trobar' (Gesenius 899); SA. *qrw* 'sacrificar' (Müller 1962: 91); àr. *qarā* (*qrw*) 'anar a trobar' (Kazimirski 2: 730) i *qarā* (*qry*) 'rebre algú com un hoste' (Kazimirski 2: 730).

- *šârâ^h* ‘absoldre’ (Gesenius 1056); àr. *sarā* (*srw*) ‘remoure’ (Lane 1353); quant a l’ug. *šry/w* ‘alliberar’ (DUL 846), la clara semàntica causativa de l’ug. faria postular potser una tercera radical *y*.
- *tâlâ^h* ‘penjar’ (Gesenius 1067); SA. *tlw* ‘continuar fent quelcom’ (DOSA 533); àr. *talā* (*tlw*) ‘seguir’ (Lane 313) i et. *talawa* ‘seguir, succeir, acompanyar, adherir’ (CDG 575). El sem. nord-occidental i l’acc. testimonien la base consonàntica *tly* ‘penjar’, de caràcter més agentiu-causatiu.
- *nâḥâ^h* ‘dirigir, guiar’ (Gesenius 634); àr. *nahā* (*nḥw*) ‘anar-se’n, dirigir-se a’ (AED 1112 i Lane 3029). Noteu el canvi argumental del verb entre les bases *nḥy*, clarament transitives i causatives, i el verb de moviment de l’àrab *nahā* (*nḥw*) ‘anar-se’n, dirigir-se a’.
- *bâzâ^h* ‘menysprear’ (Gesenius 102); àr. *bazā* (*bwz*) ‘subjugar, considerar-se superior’ (Lane 200). AA **buz-* ‘ser dolent’ (HSED 86) > sem. **bVzVy-* ‘maltractar’.

7.5.2.2. *Estativitat, diàtesi mitjana i intransitivitat en els verba tertiae y et w*

En altres casos, emperò, he pogut constatar com l’hebreu bíblic masorètic conserva el significat originari estatiu, mitjà o intransitiu de l’arrel originària *tertiae w*. Tots aquests verbs, doncs, de l’hebreu bíblic s’haurien de remuntar a verbs de tercera *w*. Comentem-ne els exemples.

a. *Verbs estatus*

- *râpâ^h* ‘enfonsar-se, relaxar-se, afeblir-se’ (Gesenius 951); àr. *rafā* (*rḥw*) ‘(III) viure en pau’ (Kazimirski 1: 902).
- *šâlâ^h* i *šâlēw* ‘estar tranquil’ (Gesenius 1017); ug. *šlw* ‘descansar’ (DUL 821); àr. *salā* (*slw*) ‘estar content’ (Lane 1417) i et. *šāhlawa* ‘íd.’ (CDG 528) (< *šlw*).
- *bâṭâ^h* i *bâṭâ[?]* ‘parlar a la lleugera, sense reflexió’ (Gesenius 104); et. *baḏawa* (*yabḏu*) ‘estar adormit, adormir-se’ (CDG 88).

- *zākā^h* ‘ser clar, pur’ (Gesenius 269); acc. *zakû(m)* II ‘ser clar, innocent (d’una culpa)’ (*zkw*) (AHW 1506); àr. *ḍakā* (*ḍkw*) ‘ser brillant, ser agut de pensament’ (Lane 971).
- *nāqā^h* ‘ser buit (?), net’ (Gesenius 667); àr. (*nqw* i *nqy*) *naqiya* ‘ser pur’.

b. Verbs mitjans o estatus fientius

- *šānā^h* I (Gesenius 1039) ‘canviar’ (Gesenius 1040); ug. *šnw* ‘transformar-se, canviar; anar-se’n’ (DUL 834).
- *ḥādā^h* II ‘alegrar-se’ (Gesenius 292); acc. *ḥadû(m)* III ‘alegrar-se’ (*ḥdw*) (AHW 307).
- *nāšā^h* III ‘destruir-se, caure en la ruïna’ (Gesenius 663); àr. *naḍā* (*nḍw*) ‘treure’s (roba)’ (Kazimirski 2: 1282); SAr. *nḍw* ‘destruir, danyar’ (DOSA 313).

c. Verbs intransitius

- *hāzā^h* ‘somiar, desvariar’ (Gesenius 223); acc. *azû, ḥazû, asû* (*ʔ₂zw*) ‘sospirar’ (AHW 92).
- *ʔātā^h* ‘arribar’ (Gesenius 87); ug. *ʔtw* ‘íd.’ (DUL 123); SAr. *ʔtw* ‘arribar’ (DOSA 28) i et. *ʔatawa* (*yəʔtu*) ‘anar-se’n, arribar a casa’ (CDG 46).
- *ʔādā^h* I ‘anar-se’n, avançar’ (Gesenius 723); SAr. *ʔdw/y* ‘moure’s, anar-se’n’ (DOSA 352); àr. *ʔadā* (*ʔdw*) ‘anar-se’n’, també ‘córrer’ (Lane 1977) i et. *ʔadawa* ‘creuar, passar’ (CDG 56).
- *pāšā^h* ‘escampar’ (intr.) (Gesenius 832); àr. *fāšā* (*fšw*) ‘ser divulgat, escampat’ (Kazimirski 2: 598).

7.5.3. Verbs *tertiaie w denominatius* històrics en les altres llengües semítiques

7.5.3.1. Verbs *tertiaie w denominatius* en ge'ez

És una particularitat pròpia de les llengües semítiques etiòpiques crear arrels verbals denominatives històriques derivades a partir d'un substantiu mitjançant la sufixació del morfema *-wa*. La característica argumental de la majoria dels denominatius històrics en ge'ez *tertiaie w* és que el verb derivat en qüestió és estatiu, de caràcter mitjà o intransitiu. Són escassíssims els exemples de verbs denominatius *tertiaie w* agentius en etiòpic. Comentem-ne alguns casos:

- *ʔafawa* ‘respirar’ < *ʔaf* ‘boca’ (CDG 10).
- *ʔakawa* ‘prohibir l’entrada’ < *tāʔakā* ‘palau’ (CDG 60).
- *badwa* ‘ser desèrtic’ < *badw* ‘desert’ (CDG 87).
- *bāḥtawa* ‘ser solitari’ (CDG 93) < *bāḥatāwi* ‘anacoreta, solitari’ < *baḥata*, *bāḥta* (*bḥt* I) ‘estar sol’ (CDG 92).
- *fannawa* ‘enviar’ (CDG 163) < sem. *pn* ‘cara, front’.
- *farsawa* ‘fer conèixer, imposar un *afärsata*’ (CDG 167) < *färsāwe*, *färsut* ‘investigació imposada a una comunitat per identificar un delicte’.
- *gannawa* ‘fer ídols, servir ídols’ (CDG 199) < *gānen* ‘fantasma, esperit maligne’.
- *taḥmawa*, *taḥmaya* ‘esdevenir fill polític’ (CDG 235) < *ḥam* (pl. *ʔaḥmāw*) ‘sogre, fill polític’.
- *ḥerawa* ‘ser bo’ (CDG 265) < *ḥer* ‘bo’ < *ḥayara* ‘ser bo’.
- *labḥawa* ‘fer terrissa’ (CDG 305) < *labḥā* ‘terrissa’ < *labḥa* ‘fer terrissa, treballar el ferro’ (CDG 305).
- *labbawa* ‘tenir seny, ser intel·ligent’ (CDG 306) < *labb* ‘cor’, o bé < *labbāwi* ‘racional’.
- *lewawa* ‘ser sacerdot’ (CDG 322) < Leví (nom propi).
- *mdlw*, *ʔamadlawa* ‘comportar-se com un hipòcrita’ (CDG 330) < *madlawi* ‘hipòcrita, jutge injust’ (CDG 132) < *dalawa* II ‘ser apropiat, correcte’ (CDG 132).
- *mansawa* ‘estar en perill’ (CDG 351) < *mansut* ‘temptació’ (CDG 351) < *nasawa* ‘temptar’ (CDG 403).

- *mantawa* (yəmantu) ‘ser germà bessó, tenir bessons’ (CDG 352) < *məntəw* ‘bessó’ (CDG 352).
- *tamar^ʕawa* (mr^ʕw) ‘casar-se (amb una dona)’ (CDG 356) < *mar^ʕā* ‘noces’ (CDG 356) < *ra^ʕawa* ‘junyir’ (CDG 459) < *ʔar^ʕut* ‘jou’ (CDG 459).
- *marsawa* ‘estar tranquil (el mar)’ (CDG 361) < *marso* ‘port, moll, indret tranquil’ (CDG 475) < *ʔarsaya* (rsy) ‘refugiar-se, tirar l’ànchora’ (CDG 475).
- *marawa* I ‘perforar, fer un forat’ (CDG 361) < *māro* ‘cisell’.
- *na^ʕawa* II ‘exhortar’, ‘cridar algú dient *na^ʕā na^ʕā* (‘vine!, vine!’)’ (CDG 382) < *na^ʕā* ‘vine!’.
- *nabaršawa*, *nabarḏawa* ‘ser calent’ (CDG 384) < *nabaršāw* ‘febre’ (CDG 384) < *tabāraša* (brš) ‘guspirejar, irradiar’ (CDG 107).
- *ra^ʕawa* ‘unir, junyir’ (CDG 459) < *ʔar^ʕut* ‘jou’ (CDG 459).
- *tasanā^ʔwa*, *tasanā^ʕawa* (sn^ʔw) ‘estar en pau amb, estar d’acord amb’ (CDG 505) < *sən^ʔ* ‘pau, unanimitat’ (CDG 504).
- *sosawa*, *ʔansosawa* ‘moure’s, caminar’ (CDG 517) < *ʔənsəsā* ‘animal’ i *sawāsəw* ‘escala’ (així Conti 1980: 89, 112).
- *tašagawa*, *tašagwa* (šgw) ‘esdevenir carn, encarnar-se’ (CDG 527) < *šəgā* ‘cos, carn’ (CDG 526).
- *šā^ʕdawa*, *ḏā^ʕdawa* ‘ser blanc, brillant’ (CDG 542) < cuix. *ʕd* ‘blanc’. *šā^ʕdawa* > *s-causat*. (*s^ʕ* > *š^ʕ*) + *ʕd* (així Praetorius 1893 *ZDMG* 47: 386).
- *šāmawa* (šmw I) ‘treballar, estar fatigat’ (CDG 558) < *šāmā* ‘treball, esforç’ (CDG 558).
- *ṭabawa* ‘mamar’ (CDG 587) < *ṭəb* ‘pit’ (CDG 587).

7.5.3.2 Verbs *tertiaie w* et y *denominatius en accadi*

L’*accadi* també presenta verbs *denominatius tertiaie w*, però en menor grau que l’etiòpic. Car en *accadi* els *denominatius* històrics es formen sobretot mitjançant la sufixació del morfema *-y*. Comentem-ne els casos que he pogut trobar en el meu comentari etimològic.

a. *Verbs denominatius accadis de tercera radical y:*

- Del nom primitiu *aḥu* I ‘germà’, en deriva el verb denominatiu *aḥû* II (AHW 22) ‘agermanar-se’, una forma verbal no testimoniada en la forma bàsica, ans en les formes derivades Gt, Št i N.
- La base consonàntica *drī* dóna també el verb denominatiu *derû* ‘intercalar (un mes)’ (AHW 167), un verb que deriva del substantiu *dīru* ‘intercalació’, un préstec sumeri. Paral·lelament, i amb el mateix significat, existeix un verb *pll*, *darāru* (AHW 163), de classe *a/u*.
- El verb reduplicat *lullû* II (*llī*) ‘enriquir, farcir’ (AHW 562), testimoniats només en forma D, és un verb denominatiu del substantiu *lalû* I ‘plenitud, exuberància’ (AHW 530).
- D’una base consonàntica *mšī* deriva el substantiu *mūšu* ‘nit’ (AHW 687). A partir d’aquest nom es deriva el verb, testimoniats en forma Š i reduplicat, *šumšû(m)* (AHW 1274) ‘passar la nit’.
- El verb *namarkû*, *nemerkû* ‘quedar-se enrere’ (AHW 725), derivat d’una hipotètica base consonàntica *mrkī/û*, és possiblement un verb derivat deverbal de *warkûm* ‘retardar-se’ (AHW 1470).
- El verb de moviment *nawû(m)* II G ‘anar, tornar a l’estepa/desert’ (AHW 771) és un verb denominatiu del substantiu *nawûm* I ‘estepa, pasturatge’ (AHW 771), derivat d’una base consonàntica *nwī*.
- El verb *qadû* III ‘fer crit d’òliba’, un verb de classe *i/i* d’una hipotètica base consonàntica *qdī* (AHW 892), és un clar verb denominatiu del substantiu *qadû* I ‘òliba (petita)’.
- El verb agentiu *qemû/qamû* III ‘moldre’ G (AHW 913), un verb de classe *i/i*, la base consonàntica del qual ha de ser *qmy* (tot i que von Soden li dóna una

gutural com a tercera radical, car li reconstrueix la base consonàntica *qmʔ*), és possiblement un verb denominatiu del substantiu *qēmu* ‘farina’ (AHW 913).

- Del substantiu numeral *šina*, *šanu* (d’una base consonàntica *šnī*) deriva el verb denominatiu *šanû(m)* III, *šanā* < *um* II ‘fer per segona vegada, refer’ (AHW 1165), un verb de classe *i/i*.

b. Verbs denominatius accadis de tercera radical w:

- *awûm*, *amû* (< *ʔ₂wû*, és a dir, *hwû*) ‘parlar’ (AHW 91) < *awātum* ‘paraula’ (AHW 89).
- *dalû* II (*dlû*) ‘pouar aigua, extreure aigua amb un cubell’ (AHW 155) < *dalû(m)* I ‘poal d’aigua’ (AHW 155).
- El verb estatiu-mitjà *panû(m)*, ass. ant. *panāʔum*, bab. tard. *penû* ‘dirigir-se a’ (*pnû*) (AHW 822) < *pānu* I ‘cantó, banda’; pl. ‘cara’ (AHW 818).

7.6. Variacions radicals en una mateixa arrel: verba mediae et tertiae infirmae, mediae geminatae i reduplicacions quadriradicals tipus plpl

Ofereixo a continuació també un estudi argumental de les geminacions (tipus *pll*) i de les reduplicacions (tipus *plpl*) que es troben presents, de manera paral·lela i com a variants radicals d’una arrel biconsonàntica, en els verbs *tertiae infirmae* de l’hebreu bíblic masorètic.

7.6.1. Transitivació del verb i intensificació del significat verbal

- *bâzâ^h* ‘menysprear’ (Gesenius 102, HAL 113).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *bâzaz* ‘espoliar, robar’ (Gesenius 102).

fen. i aram. ofic. *bzz* (*lectio diff.*). (DNWSI 149).

Formes reduplicades (*plpl*):

et. *bazbaza* III ‘calumniar, ofendre, menysprear’ (CDG 117).

Formes còncaves:

hbr. bíbl. *bōz* (*bwz*). ‘menysprear’ (Gesenius 100).

pun. *bwz* ‘íd.’ (DNWSI 147).

- *gāzā^h* ‘tallar’ (Gesenius 159, HAL 178).

Formes geminades:

gāzaz ‘esquilar, tallar’ (Gesenius 159).

aram. ofic. i palm. *gzz* ‘íd.’ (DNWSI 219).

ug. *gzz* ‘íd.’ (DUL 315).

acc. *gazāzu* ‘íd.’ (AHW 284).

SAr. *gzz* ‘tallar’ (DOSA 69).

àr. *ḡazza* ‘íd.’ (Lane 416).

et. *gazza*, *gazaza* ‘tallar’ (CDG 212).

- *dākā^h* ‘aixafar, triturar’ (Gesenius 194, HAL 212).

Formes geminades:

hbr. bíbl. *dkk* (veg. Gesenius 194).

aram. rabínic *dākaḵ* ‘íd.’ (Jastrow 307).

ug. *dk(k)*. ‘esmicolar, convertir en pols’ (DUL 269).

acc. *dakāku* ‘esmicolar’ (AHW 151).

àr. *dakka* (*dkk*). ‘íd.’ (Lane 898f.).

Formes còncaves:

hbr. bíbl. *dwk* ‘esmicolar (en morter).’ (Gesenius 188).

sir. (subst. deverbale). *dūqā* (*dwq*). ‘quelcom trencat’ (LS 163).

acc. *dāku* (*dwk*). ‘matar, colpir’ (AHW 152).

àr. *dāka* (*dwk*). ‘íd.’ (Lane 898f.).

- *zārā^h* ‘espargir, escampar, dispersar’ (Gesenius 279, HAL 268).

Formes geminades (*pll*):

ḍarra ‘escampar’ (Lane 957).

zarra i *zarara* ‘escampar (quelcom) al sol per ser assecat’ (CDG 644).

Formes reduplicades (*plpl*):

àr. *darḏara* ‘escampar’ (Lane 957).
et. *zarzara* ‘dispersar, dissoldre’ (CDG 644).

- *ḥālā^h* I ‘ser dèbil, estar malalt’ (Gesenius 317, HAL 303).

Formes geminades (*pll*):

hbr. *ḥālal* (III). ‘contaminar, profanar’ (hif.).
aram. ofic. *ḥll* ‘destruir’ (?). (DNWSI 375).
SAr. *ḥll* ‘destruir, malmetre’ (DOSA 176).

Formes còncaves:

hbr. bíbl. *ḥwl, ḥīl* ‘ser ferm, ser fort’ (Gesenius 298).

- *ḥānā^h* ‘inclinat, acampar’ (Gesenius 333, HAL 319).

Formes geminades (*pll*):

hbr. *ḥānan* ‘afavorir (algú)’ (Gesenius 335).
fen. i pun. *ḥnn, ḥn* ‘favor’ (DNWSI 389).
ug. *ḥnn* ‘ser amable’ (DUL 366).
acc. *enēnu* ‘ser favorable’ (AHW 217).
SAr. *ḥnn* ‘promesa’ (?). (DOSA 181).
àr. *ḥanna* ‘ser favorable a (algú)’ (Lane 652).

- *kāpā^h* ‘subjugar (?)’ (Gesenius 495, HAL 468).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *kāpap* ‘corbar, capgirar’ (Gesenius 496).
acc. *kapāpu(m)*. ‘corbar, tòrcer’ (AHW 442). (*a/u*). (G, D, Š).

- *kāsā^h* ‘atipar-se (de menjar)’. (Gesenius 505, HAL 478).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *kāsas* ‘fer bocins’ (Gesenius 505).
sir. *kas* ‘fer bocins’ (LS 336).
acc. *kasāsu(m)*. (AHW 453). (> *kissatum* ‘pinso’).

Formes reduplicades (*plpl*):

àr. *kaskasa* ‘moldre, esmicolar’ (Kazimirsiki 2: 899).

- *māšā^h* ‘moldre, dissoldre, ser liquat’ (Gesenius 587, HAL 572).

Formes geminades (*pll*):

ug. *mss* ‘liquar, dissoldre’ (DUL 583).

àr. *mašša* ‘id.’ (Lane 2716).

- *māšā^h* ‘desaiguar, drenar’ (Gesenius 594, HAL 587).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *māšaš* ‘id.’ (Gesenius 595). > substantiu fem. *maššā* ‘pa sense llevat’ (Gesenius 595).

aram. *m^ešaš* (HALOT 624 i DJPA 326).

sir. *meš* (*mšš*) ‘extracció’ (LS 398).

ug. *mšš* (ptc. act. G). ‘extreure’ (DUL 589).

àr. *mašša* ‘extreure’ (Lane 2717).

et. *mašša* ‘extreure’ (CDG 370).

- *pāšā^h* ‘partir, obrir’ (Gesenius 822, HAL 898).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *pāšaš* ‘trençar’ (Gesenius 822).

nab. *pšš* ‘ser dividit’ (DNWSI 931).

sir. *pšš* (Th.S. 3206).

àr. *fašša* ‘obrir, extreure’ (Kazimirski 2: 598).

- *qāšā^h* ‘escapçar, separar’ (Gesenius 891, HAL 1046).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *qāšaš* ‘separar, tallar’ (Gesenius 893).

ug. *qšš* ‘tallar, cisellar’ (DUL 717).

acc. *qašāšu* ‘id.’ (AHW 457).

àr. *qšš* ‘id.’ (Lane 2526).

Formes reduplicades (*plpl*):

et *qašqaša* ‘tremolar, alterar-se’ (CDG 450).

àr. *qašqaša* ‘tallar amb tisoires’ (Lane 2526).

- *rādā^h* I ‘dominar, subjugar’ (Gesenius 921, HAL 1110).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *rādād* ‘colpir, subjugar’ (Gesenius 921).

acc. *radādu* ‘perseguir’ (AHW 940).

àr. *radad* (*rdd*) ‘repel·lir, refutar’ (Kazimirski 1: 842).

et. *raddāde* ‘obstinació’ (CDG 462).

Formes còncaves (*rwd* del semític ‘perseguir’).

hbr. bíbl. *rād* (*rwd*) ‘passejar’ (Gesenius 923).

àr. *rāda* (*rwd*) ‘cercar’ (Kazimirski 1: 949).

et. *roda* ‘id.’ (CDG 476).

- *šāḥāḥ*^h ‘doblegar-se, prosternar-se’ (Gesenius 1005, HAL 1352).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *šāḥaḥ* ‘id.’ (Gesenius 1005).

Formes còncaves:

hbr. *šwh* ‘enfonsar’ (Gesenius 1001).

àr. *sāḥa* (*swḥ*). ‘enfonsar a la terra’ (Kazimirski 1: 1460).

- *šālā*^h II ‘extreure’ (Gesenius 1017, HAL 1392).

Formes geminades (*pll*):

šālal ‘id.’ (Gesenius 1021).

àr. *salla* ‘treure, extreure’ (Kazimirski 1: 1116).

Formes reduplicades (*plpl*):

et. *sassala* (< *sIsl*) ‘ser separat’ (CDG 516).

- *šāsā*^h ‘espoliar, destruir’ (Gesenius 1042, HAL 1485).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *šāsas* ‘id.’ (Gesenius 1042).

- *šāqā*^h ‘donar beure, abeurar’ (Gesenius 1052, HAL 1512).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *šqq* ‘córrer, fluir’ (Gesenius 1055).

Formes còncaves:

hbr. bíbl. *šwq* II ‘ser abundant’ (Gesenius 1003).

7.6.2. *La geminació conserva el significat verbal del verb tertiae infirmae*

- *ḥāddā^h* ‘ser punxegut (dit del ferro)’ (Gesenius 292, HAL 280).

Formes geminades (*pll*):

aram. targ. *ḥdd* ‘id.’ (Jastrow 425).

àr. *ḥadada* ‘ser esmolat, punxegut’ (Kazimirski 1: 387).

àr. *ḥadīd* ‘ferro’ (Kazimirski 1: 387).

et. *ḥadada* ‘picar, martellejar, enfortir’ (arabisme) (CDG 225).

- *ḥārā^h* ‘cremar, ser calent’ (Gesenius 354, HAL 337).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *ḥrr* ‘ser calent’ (Gesenius 359).

ug. *ḥrr* ‘cremar, rostir’ (DUL 368).

acc. *erēru, arāru* ‘cremar’ (AHW 238 i 65).

àr. *ḥarra* ‘id.’ (Lane 538).

et. *ḥarra, ḥarara* ‘cremar (intr.), ser calent’ (CDG 243).

- *lāḥā^h* ‘afeblir-se’ (Gesenius 529, HAL 495).

Formes reduplicades (*plpl*):

hbr. bíbl. *lihlēha* (לְהִלְחֵה). ‘estar astorat’ (Gesenius 529).

àr. *lahlaha* ‘ser lleuger (un teixit)’ (Kazimirski 2: 1033).

- *nāddā^h* ‘foragitar, excloure’ (Gesenius 622, HAL 635).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *nādad* ‘anar-se’n, fugir’ (Gesenius 622).

ug. *ndd* ‘anar-se’n’ (DUL 620).

àr. *nadda* (Lane 2777).

acc. *nadādum* ‘cedir (?)’ (< aram.?). (veg. AHW 700, CAD N/1 41).

- *sāpā^h* ‘escombrar, recollir’ (Gesenius 705, HAL 721).

Formes geminades (*pll*):

sir. *šap* ‘caminar silenciosament’ (LS 793).

acc. *šapāpu* ‘moure’s a través de (?)’ (AHW 1170).

àr. *saffa* ‘volar arran de terra’ (Lane 1367).

et. *safafa* ‘surar’ (CDG 487).

- *qâlâ^h* II ‘ser poc valorat, deshonrat’ (Gesenius 885, HAL 1029).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *qâlal* ‘ser prim’ (Gesenius 886).

acc. *qalalu* ‘ser poca cosa’ (AHW 893).

àr. *qalal* ‘ser petit’ (Kazimirski 2: 794).

et. *qalala* ‘ser senzill, fàcil’ (CDG 428).

Formes reduplicades (*plpl*):

àr. *qalqala* ‘remoure’ (Kazimirski 2: 806).

et. *qlql* ‘remoure, tremolar’ (CDG 430).

- *râbâ^h* I ‘ser o esdevenir nombrós, gran’ (Gesenius 915, HAL 1097).

Formes geminades (*pll*):

hbr. bíbl. *râbab* ‘íd.’ (Gesenius 912).

ug. *rbb* ‘íd.’ (DUL 730).

SAr. *rbb* ‘ser amo de’ (DOSA 475).

Acabem de veure, en aquest apartat sobre les variacions radicals en una mateixa arrel, com en la majoria dels casos les geminacions (tipus *pll*) i les reduplicacions (tipus *plpl*) que es troben presents, de manera paral·lela i com a variants radicals d’una arrel biconsonàntica, en els verbs *tertiaie infirmae* de l’hebreu bíblic masorètic presenten sempre una connotació d’intensitat i continuïtat i fins i tot de transitiu respecte a l’arrel verbal.

VIII CONCLUSIONS

Arribats a la fi del treball, presento a continuació les idees principals que han anat sorgint a mesura que he avançat en la recerca i que ofereixo a tall de conclusions.

El primer capítol ha estat pensat com a capítol merament introductori, però interessant des del punt de vista de la lingüística històrica. L'apartat sobre les llengües camiticosemítiques o afroasiàtiques (§ 1.1) ha servit per situar des d'un punt de vista històric el grup de les llengües semítiques respecte de la resta de les famílies afroasiàtiques. He parlat també del moment de divisió lingüística del grup de les llengües que pertanyen a la macrofamília afroasiàtica i del moment de l'expansió migratòria dels pobles camiticosemítics, que se sol situar aproximadament entre el 8000 i el 5000 aC.

Com a explicació introductòria he continuat parlant en aquest primer apartat de la qüestió, encara avui tan discutida, de la seu originària de la família lingüística camiticosemítica i dels parlants d'aquestes llengües.

L'apartat dedicat a la reconstrucció històrica de les llengües semítiques (§ 1.2) tracta de l'objectiu de la lingüística històrica, que cerca reconstruir la llengua originària d'un grup lingüístic emparentat mitjançant el mètode de reconstrucció interna i de comparació.

S'ha ofert en el punt 1.3 una breu descripció fonològica, morfològica i sintàctica de les llengües semítiques antigues per mirar de subratllar els trets lingüístics més característics d'aquesta família, els quals, mitjançant la reconstrucció interna de cada llengua, poden ser considerats trets històrics i, per tant, trets ancestrals, de la protollengua.

En el subapartat referent a la fonologia del protosemític he ofert la classificació fonològica de les consonants, les semivocals i les vocals que es reconstrueixen per al PS. Hi hem vist també que, des del punt de vista de la lingüística històrica, la fonologia és l'àrea en la qual la reconstrucció comparada presenta menys dificultats, car el nombre de segments en una llengua determinada és més reduït que no pas el nombre de paraules o morfemes, i, a més a més, els esquemes morfològics i sintàctics acostumen a ser molt més complexos que no pas els fonològics.

Com a tret característic fonològic de les llengües semítiques, he fet referència a la presència en el repertori fonològic d'aquestes de les tradicionalment anomenades

“consonants emfàtiques”, testimoniades en semític per dues vies diferents d’articulació: per la glotalització en les llengües semítiques d’Etiòpia i en modern sudaràbic (ejectives postglotalitzades $p^ʔ$, $t^ʔ$, $s^ʔ$, $č^ʔ$, $k^ʔ$) i per la velarització o la faringalització en àrab.

Tot seguit, en el punt 1.3.2, he parlat de la reconstrucció morfològica de les llengües semítiques, un tema en què se centra de ple aquesta tesi. Com a trets rellevants reconstruïbles per al PS, he fet referència a l’estructura de l’arrel nominal i verbal (§ 1.3.2.1) i he apuntat els problemes que giren entorn del triradicalisme i del biradicalisme de l’arrel, com també la importància de les vocals en la reconstrucció històrica de l’arrel, qüestions que han estat desenvolupades en el capítol segon d’aquesta tesi.

Com a tret reconstruïble per al PS he fet menció a la qüestió de les incompatibilitats de les arrels (§ 1.3.2.2), tema que ha estat desenvolupat en el capítol tercer.

La inflexió vocàlica (§ 1.3.2.3), altrament anomenada apofonia, és un tret també propi de les llengües semítiques i, per tant, tipològicament i morfològica reconstruïble en semític. He volgut subratllar la idea que és precisament aquest tret una de les evidències clares de la necessitat de la reconstrucció vocàlica en les arrels semítiques.

En el punt 1.3.2.4 he parlat de la morfologia nominal i he subratllat com a tret semític l’ús de l’estat constructe per expressar la relació genitiva i, per derivar el substantiu, l’ús de prefixos, infixos i sufixos nominalitzadors. He volgut reconstruir també els sufixos de cas que s’empren per declinar el substantiu en els casos nominatiu, acusatiu i genitiu.

L’apartat 1.3.2.5 s’ha centrat en la morfologia verbal. He subratllat com a trets característics del PS l’ús de la prefixació o la infixació derivativa per marcar l’*Aktionsart* verbal (*h-*, *š-* o bé *ʔa-* causatiu; *N-* reflexiu; *D-* intensiu i formacions derivades amb *t* prefixada o infixada); he fet referència també a la clara oposició formal i morfològica que s’estableix entre la conjugació sufixada i la conjugació prefixada i he volgut destacar la idea que, a l’origen, tal com ho testimonia encara l’*accadi*, aquesta oposició podria haver fet referència a l’*Aktionsart* (estativitat vs. agentivitat en l’acció verbal), tot i que en semític nord-occidental aquesta oposició esdevé de caire aspectual (perfectivitat vs. imperfectivitat) i, més tard, temporal. He parlat també de la diàtesi, que en la forma bàsica es marca mitjançant l’apofonia vocàlica, un recurs típicament semític que originàriament podria haver estat també un recurs morfològic per marcar l’*Aktionsart*.

I finalment, en el darrer apartat d'aquest primer capítol (§ 1.3.3), he descrit els trets sintàctics principals presents en les llengües semítiques i que es remunten al PS, com és ara el predomini de la coordinació enfront de la subordinació, com també la clara tendència a l'ús del recurs de la paronomàsia (objecte intern), tret comú amb l'egipci antic, que potser constituïa un recurs important per resoldre la manca d'adverbis de les llengües camiticosemítiques.

Deixat aquest primer capítol introductori, he volgut centrar-me en un tema de morfologia verbal, molt important quant a la reconstrucció de les arrels verbals en semític. En el capítol segon d'aquesta recerca, doncs, he parlat de l'estructura històrica de l'arrel verbal en semític i de la importància de la reconstrucció de la vocal radical.

L'apartat 2.1 s'ha centrat en la lingüística històrica, l'objectiu de la qual és la reconstrucció lingüística de les formes ancestrals, i en la reconstrucció del protosemític, a partir de la qual poden ser derivades sistemàticament les formes testimoniades corresponents.

En l'apartat sobre la reconstrucció històrica de l'arrel semítica (§ 2.2), hem pogut veure que entre els estudiosos encara no hi ha un patró clar a l'hora de reconstruir formalment les arrels protosemítiques des d'una perspectiva històrica, car alguns les entenen com a esquelets merament triconsonàntics, mentre que d'altres descriuen aquestes arrels amb estructura biconsonàntica, allargada per un *Wurzeldeterminativ*, i amb una *Wurzelvokal* com a vocal característica.

En el punt en què he parlat de l'estructura de l'arrel nominal i verbal (§ 2.3), he volgut oferir una definició de l'arrel semítica, la qual, per l'estructura mateixa de l'arrel nominal i verbal, com també per l'existència clara de lleis d'incompatibilitat radical, ha estat descrita com a entitat fonètica completa, no motivada per cap procés de derivació productiu o vivent, ans com a base morfològica i abstracta de la derivació; és a dir, com aquella part de la paraula a partir de la qual totes les formes històriques testimoniades de les llengües semítiques, mitjançant les lleis internes establertes, es deriven i s'expliquen.

L'arrel, doncs, històricament parlant, és una pura abstracció analítica, car no és possible de trobar-la com a real en cap període històric. Tenint en compte aquest fet, l'estructura més simple de l'arrel semítica hauria de respondre als paràmetres d'una arrel monosil·làbica, biconsonàntica i, si es vol, trílitera, car en la meua descripció les vocals compten en el còmput (és l'estructura bàsica de molts *nomina primitiva*).

En el punt en què he parlat de la descripció consonàntica de l'arrel semítica (§ 2.4), he volgut analitzar com s'ha descrit a través de la història de la investigació l'arrel

semítica i hi he ofert la visió pròpia de la semitística tradicional, que reconstrueix triconsonànticament l'arrel, i no li dóna cap estructura sil·làbica ni tampoc li reconstrueix cap mena de *Wurzelvokal*.

A continuació (§ 2.5) he parlat de la importància de la reconstrucció vocàlica de l'arrel en semític: tal com ha estat postulat (§ 2.6), en un àmbit diacrònic, i ja parlant en el terreny del protosemític, no em sembla convincent la reconstrucció merament consonàntica de l'arrel, car és precisament la presència de la flexió vocàlica interna la que ens està indicant l'existència segura del vocalisme temàtic, derivat directament de la vocal radical, per a les arrels verbals; aquest fet ja és suficient per creure en la reconstrucció d'una protovocal radical a partir de la qual s'haurien derivat les vocals apofòniques en l'època històrica. A més a més, si entenem que les arrels verbals es remunten, ja en protoafroasiàtic (PAA), a arrel-paraula, i les paraules són rígides sempre per l'estructura sil·làbica, hauria d'esperar-se que la síl·laba tingués com a nucli una vocal o, almenys, una sonant sil·làbica, que realitzés una vocal breu en grau ple.

Amb relació a la vocal radical, és cert que es pot reconstruir per al semític determinades formes amb vocalisme immotivat en el cas dels *nomina primitiva*. Sóc de l'opinió, però, que el problema de l'ambigüïtat que s'ha volgut establir entre l'arrel nominal (de morfemes continus) i l'arrel verbal (de morfemes discontinus) en la sincronia de la llengua es pot resoldre, dins de la diacronia lingüística, per mitjà de la reconstrucció vocàlica de l'arrel verbal: d'una manera semblant al que s'ha fet amb protoindoeuropeu (pie.), un monovocalisme bàsic originari per a l'arrel verbal en protosemític ha estat postulat per Gazov-Ginzberg (1965: 95), també, en l'àmbit de l'afroasiàtic, per Diakonoff (1988: 50).

Des d'aquest punt de vista històric, vull defensar la conveniència de la reconstrucció vocàlica de l'arrel, portadora d'un vocalisme immotivat en el cas dels *nomina primitiva*, o ja motivat en l'època històrica, mitjançant l'establiment productiu de l'apofonia, en el cas de les arrels verbals i dels substantius deverbals.

Amb relació a les arrels verbals, hem pogut veure la importància de la reconstrucció del vocalisme d'aquestes, perquè ja en l'època històrica, d'aquesta vocal radical es derivaren les vocals temàtiques, que presenten funció morfològica, pel fet de ser un morfema flexiu marcadors de diàtesi (en accadi, d'agentivitat o estativitat; en semític occidental, de veu activa, passiva i d'estativitat) i marcadors segurament, en una etapa remota del protosemític –car en les llengües històriques ja no és un procés

productiu— d'*Aktionsart* (de transitivitat, causativitat i factitivitat en els verbs transitius; d'estativitat i fientivitat, en els verbs d'estat).

Mitjançant la descripció de l'arrel semítica i la importància de la reconstrucció del vocalisme originari d'aquesta, s'ha volgut subratllar-ne el paper rellevant per poder, així, encarar satisfactòriament el camí de la reconstrucció històrica de les arrels.

El capítol tercer de la meua tesi s'ha centrat en el tema de les incompatibilitats de les arrels verbals en semític: l'estructura de les arrels verbals és, de fet, el resultat factible de les possibles combinacions que es donen entre els elements que la configuren.

En aquest capítol tercer he tractat del tema de les incompatibilitats de les arrels en semític i hi he subratllat la importància que tenen amb relació a la reconstrucció històrica de l'arrel, car aquestes lleis tan sols s'apliquen en l'arrel verbal i no pas en les formes ja derivades i allargades per afixos.

S'ha pogut veure, per tant (§ 3.1), que l'arrel verbal semítica és un morfema radical, els elements constituents del qual no poden ser combinats d'una manera arbitrària, ans es veuen sotmesos a restriccions combinatòries ben definides i concretes. La importància, doncs, d'aquestes incompatibilitats estructurals rau en el fet que redueixen el nombre possible de combinacions de les bases triconsonàntiques. S'ha parlat del fet que, exclosos les arrels onomatopèiques i els préstecs, aquestes lleis d'incompatibilitat són plenament regulars en les arrels verbals i, per tant, no tenen excepcions, talment com s'esdevé en totes les lleis fonològiques.

L'estructura de les arrels verbals semítiques es veu, doncs, totalment condicionada per aquestes restriccions d'incompatibilitat, unes restriccions que, pel seu caràcter universal, s'han aplicat també en les diferents famílies de les llengües afroasiàtiques. Les restriccions d'incompatibilitat han servit de gran referent a l'hora de treballar en la reconstrucció històrica de les arrels (sobretot, de les verbals en el cas del semític i, per exclusió a aquestes, les nominals).

A continuació, en l'apartat 3.2, he fet una breu menció dels estudis més significatius que s'han escrit sobre aquesta qüestió, sobretot a partir dels anys cinquanta del segle XX, moment en què l'estudi de les incompatibilitats de les arrels agafà embranzida.

He acabat el capítol tercer parlant de les incompatibilitats de l'arrel amb relació a la lingüística històrica (§ 3.3). Les lleis d'incompatibilitat són, doncs, un instrument necessari a l'hora de fer el reconeixement etimològic i formal de les arrels i ajuden a

entreveure possibles solucions per a determinades qüestions de reconstrucció històrica, com és ara, per exemple, la reconstrucció de les arrels originàries dels préstecs i la identificació clara de les formes derivades, atès que, com ja ha estat mencionat, dues consonants homòganes són possibles en posició 1-2 i 2-3 quan pertanyen a morfemes diferents.

El capítol quart d'aquesta tesi s'ha centrat en les arrels verbals del semític. He volgut dur a terme una descripció històrica i morfològica de les arrels semítiques (§ 4.1) i aprofundir en el tema de l'estructura radical dels verbs dèbils (*verba mediae et tertiae infirmae, secundae geminatae*) i dels quadrilaterals. He fet també una breu referència a la importància de l'assentament de l'apofonia i a la consegüent necessitat d'adaptació d'arrels biconsonàntiques a una estructura triconsonàntica.

S'ha vist com una de les possibilitats emprades per tal d'adaptar l'arrel biconsonàntica a un patró triconsonàntic és considerar *w*, *y* i *ʔ* consonants radicals totalment subordinades a la qualitat de la vocal llarga de l'arrel *ū*, *ī* o *ā*. Les altres vies, a l'hora d'adaptar una arrel biconsonàntica a un esquema triconsonàntic, són, per una banda, l'afixació d'un determinatiu a l'arrel biconsonàntica i, per l'altra, la geminació consonàntica.

Tal i com s'ha comentat, en les llengües semítiques hi ha dos grups de lexemes diferenciats: per una banda, els verbs i els noms derivats, regits per la flexió interna; per l'altra, els noms primitius, mai deverbals, amb una vocalització permanent ja en les llengües semítiques antigues.

L'existència d'arrels biconsonàntiques amb vocal breu (monosil·làbiques) conservades en els noms primaris de les llengües semítiques fa clara l'evidència de l'origen formal d'aquestes arrels: és necessari de postular, doncs, per al PS l'origen únicament biradical –triliteral (amb vocal breu)– i monosil·làbic de les arrels nominals primitives. Qualsevol estadi de disil·labisme de les arrels nominals apunta a un allargament radical secundari d'aquestes arrels.

En l'apartat on he comentat les principals teories sobre l'extensió de les arrels verbals des del punt de vista de la història de la investigació (§ 4.2), s'ha pogut veure les diferents tendències a l'hora de tractar del tema de l'allargament de l'arrel. La primera és la biradicalista, que defensa l'allargament de les arrels mitjançant un *Wurzeldeterminativ* (així Hurwitz 1913; Cuny 1924; Ehret 1989; Bohas 1997 i 2000). La segona és aquella que admet la sufixació per determinatius en l'arrel i altres procediments (Moscati 1947; Kuryłowicz 1972; Diakonoff 1988 i del Olmo Lete 2003);

i finalment, la tercera, tracta del tema des d'una perspectiva més diplomàtica, pròpia d'una visió no històrica del procés de formació radical i d'extensió en semític, que no creu en l'acceptació general de l'afixació com a procediment establert per a l'allargament de les arrels, ans només en determinats casos (Zaborski 1991).

L'apartat 4.3 ha estat dedicat al tema de l'allargament radical. Hem vist la importància de l'assentament de l'apofonia a les bases verbals per tal de matisar l'acció verbal, i la necessitat formal del triconsonantisme que d'aquesta apofonia es deriva, com un dels fets fonamentals que contribuï a l'aparició d'un nou recurs per formar arrels triconsonàntiques a partir de les arrels biconsonàntiques. Com que fou necessari un augment en el nombre d'arrels verbals per poder augmentar el vocabulari, aquest increment fou dut a terme amb l'allargament del nucli biconsonàntic radical vers el triradicalisme.

Amb l'extensió més o menys espontània de les arrels, motivada sobretot per la consonantització de les sonants radicals sil·làbiques, que es devien transformar en la consonant addicional, i amb l'establiment regular de l'apofonia, la resta de les arrels que encara eren biconsonàntiques es van haver d'adaptar al patró triconsonàntic. Així, l'allargament de l'arrel biconsonàntica en afroasiàtic envers un triconsonantisme històric es dugué a terme mitjançant diversos procediments, els més importants dels quals foren, talment com ja ha estat comentat:

- c) l'afixació d'un determinatiu radical (un *Wurzeldeterminativ*).
- d) la geminació radical de l'arrel.
- e) la metàtesi i altres canvis lingüístics.

En aquest apartat hem pogut veure que, si bé en pie. l'existència de sufixos en l'arrel verbal i nominal és totalment admesa i acceptada, en lingüística semítica, en canvi, la posició dels estudiosos no és tan unànime, tot i que podríem dir que, d'entre els estudiosos que treballen en la reconstrucció i la lingüística històrica, s'accepta en general la tesi de l'existència en protosemític i afroasiàtic d'elements sufixats a l'arrel.

He fet la distinció també entre sufixos adradicals, *i.e.* aquelles parts d'un mot motivades per un procés de derivació productiva i vivent (un element caracteritzat per una funció semàntica clara i productiva i que té un significat concret dins el camp semàntic de l'arrel) i l'allargament o determinatiu radical (*Wurzelerweiterung* o *Wurzeldeterminativ*), *i.e.*, aquell element vocàlic, consonàntic o sonàntic que ha estat motivat per un procés de derivació ja no pas productiu ni viu, i que, per això mateix, es veu mancat de semàntica, tot i que morfològicament és totalment detectable.

En el punt 4.4 s'ha parlat dels *verba primae y et w*, per una banda, i dels *verba secundae y et w* (§ 4.5); a grans trets, s'ha pogut veure com els verbs pertanyents a aquest grup són un clar exemple de categoria d'arrels primàries formada per arrels amb dues consonants i una vocal. En aquest cas, en lloc d'adaptar l'arrel al patró triconsonàntic, una semiconsonant *w* o *y* (segons la qualitat de la vocal primària, la qual depèn, al seu torn, de la transitivitat o la intransitivitat del verb o de la denominativitat verbal) s'afegeix ja sigui al mig, ja sigui al final de l'arrel.

En el punt 4.6 s'ha tractat dels *verba tertiae y et w* del semític en general i de la possibilitat de crear, mitjançant la sufixació de *-w* o *-y* a una arrel nominal, una nova arrel verbal en les llengües històriques (p. ex. *ʔaḥu* 'germà' > et. **ʔaḥawa* 'ser germà' i àr. *ʔāḥawa* (III) 'agermanar-se'; àr. *ḥm*, 'pare polític, sogre' > *ḥm-y*, 'actuar com a pare polític, i.e. protegir').

A continuació (§ 4.7) he parlat dels *verba secundae geminatae*, una classe de verbs, que, en molts casos, tenen connotacions expressives o iteratives respecte al significat bàsic de la base biconsonàntica de què deriven.

El punt 4.8 s'ha centrat en el tema de les arrels *ppl* i *plp*, com també en el de les arrels quadriradicals i pentaradicals. Quant a les arrels *ppl* i *plp* (§ 4.8.1), hem vist que les bases *ppl* en semític no són abundants, car segons les lleis d'incompatibilitat de les arrels, una estructura consonàntica $R_1 R_1 R_2$ no es dona en les llengües semítiques (així passa també en ie.). En les llengües semítiques històriques són pocs els casos testimoniats d'arrels *ppl*: talment com hem pogut veure, normalment són arrels nominals o bé verbs denominatius que no tenen cap més correspondència fora de la llengua en qüestió.

Quant a les bases *plp*, els exemples testimoniats de les llengües semítiques són també escassos. Les bases consonàntiques *plp* són fonamentalment nominals; quant a les verbals, algunes poden ser denominatives, i d'altres són testimonis isolats d'una llengua en concret i que no pertanyen al semític comú.

Les arrels quadriradicals i pentaradicals (§ 4.8.2) tenen clarament, com ja hem vist, un caràcter secundari, car en la seva base consonàntica s'entreveu normalment una arrel biconsonàntica o una de triconsonàntica. Finalment, i ja per acabar, les arrels formades per cinc consonants es donen només en les formes nominals i en els préstecs, i tenen l'estructura radical $C_1 C_2 C_3 C_2 C_3$. Aquestes arrels pentaradicals són similars en creació i tema als trilaterals amb geminació de la segona consonant.

En aquest capítol hem vist que són molt nombrosos els casos de connexió semàntica que s'estableixen entre les arrels verbals (*verba mediae et tertiae infirmae*, *verba mediae geminatae*, *verba primae n et w*, verbs *ppl*, *plp* i quadriliterals) de base binària compartida. En determinats casos els *verba mediae et ultimae infirmae*, els *mediae geminatae*, els *primae w et n*, els *ppl* i *plp* i els quadriliterals estableixen una connexió semàntica perquè comparteixen una base binària comuna; a grans trets, doncs, he arribat a la conclusió que l'arrel PS és una arrel biconsonàntica i monosil·làbica, allargada, ja en temps del PS, en una arrel estesa a causa de les necessitats verbals de l'esquema triconsonàntic –sobretot per l'assentament de l'apofonia–, ja sigui per geminació, ja sigui per un *Wurzeldeterminativ*, el qual, en molts casos, presenta un origen i un significat obscurs a causa de la lexicalització històrica que s'ha produït en l'arrel.

El capítol cinquè ha estat dedicat a descriure i analitzar el funcionament flexiu vocàlic del sistema verbal semític (apofonia). En l'apartat introductori (§ 5.1) s'ha vist com el conjunt de les llengües semítiques, gràcies a la particularitat de tenir una estructura radical verbal i nominal ben definida i que ha sabut aguantar fermament durant el temps, ha conservat en el sistema verbal un dels majors trets que l'ajuden a diferenciar-se com a grup lingüístic ben definit, l'apofonia vocàlica, testimoniada i documentada en les llengües més antigues, i que ha tingut un paper molt important quant a la formació i la flexió verbal i nominal.

En l'apartat 5.2 he volgut deixar clara la distinció que s'ha de fer en morfologia semítica entre el concepte d'alternança fonemàtica i el d'alternança morfològica (és a dir, d'apofonia). L'apofonia té en semític un tret morfològic pertinent, car la gradació vocàlica és sovint l'única fet portador de distinció morfològica, a diferència, per exemple, d'altres famílies lingüístiques, com és ara el cas del pie., on el feble sistema apofònic originari reconstruïble ha quedat molt desdibuixat, de manera que pot tenir un caràcter de redundància morfològica (tot i que l'apofonia sigui viva en el germànic i en els temes verbals del grec i del llatí), car normalment és l'afix o la desinència l'encarregada del valor morfològic.

Hem vist com el recurs de l'apofonia en les llengües semítiques aporta unes possibilitats immenses quant a la creació i la formació de mots. Amb tot, hi ha altres recursos de formació lèxica en aquesta família de llengües, d'ús més restringit, com ara la sufixació sense alteració de les vocals temàtiques.

En l'apartat 5.3 he ofert les principals mostres d'apofonia nominal i verbal en semític. A continuació (§ 5.4) s'ha parlat del tema de la vocal temàtica en les arrels verbals com a morfema marcador de transitivitat, d'intransitivitat i de veu mitjana-estativa; en acabat, s'ha tractat de les classes vocàliques presents en les diferents llengües semítiques antigues. Tot seguit, a manera d'excurs, s'hi han definit les causes de la debilitació dels imperfectius en *i* (*yaqtil*) de l'hebreu bíblic masorètic i s'hi han apuntat les conseqüències apofòniques, semàntiques i argumentals de la desaparició de l'antic *yaqtil* en l'hebreu masorètic.

Per acabar aquest capítol he volgut fer referència al tema de la diàtesi i l'*Aktionsart* en la flexió apofònica de la forma bàsica (G) i el pas envers la derivació verbal (§ 5.5). Seguint la idea de la capacitat apofònica de l'expressió de la diàtesi, val a dir que aquesta primitiva habilitat s'anà afeblint i quedà substituïda pel sistema derivatiu de les llengües històriques. La debilitació d'aquesta capacitat apofònica fou deguda a diferents motius fonològics i morfològics: el paper de les laringals, així com altres febleses de l'arrel, feren trontollar aquest sistema flexiu primitiu vocàlic. Aquesta debilitació ja incipient en PS, féu que el sistema de diàtesi entrés en competició amb el sistema alternatiu de les classes derivades flexives i apofòniques (almenys quant al prefix de l'imperfectiu, testimoniats encara prou bé en l'accadi i l'àrab) a la vegada. Aquesta competitivitat entre la debilitada capacitat de la forma bàsica i l'establiment de les formes derivades menà segurament a una situació en què les formes derivades suplantaren una de les dues diàtesis de la forma simple, mentre que l'altra continuà essent expressada per la forma bàsica.

Així, i seguint la hipòtesi de Joosten (1998: 225), hem vist com en cada verb hi havia la possibilitat potencial de realitzar una acció mitjana (inacusativa) o transitiva (acusativa). Quant als verbs que tenen ambdues diàtesis en la forma bàsica, el significat actiu era normalment causatiu-factitiu-iteratiu, lèxicament parlant, respecte del significat de la veu mitjana (agentiva, però monovalent). Amb la propagació de les formes derivades i l'establiment productiu d'aquestes formes, doncs, com ja s'ha comentat, tot aquest sistema potencial originari s'encaminà envers la derivació feta per afixos i allargaments, fins a la situació de les llengües històriques testimoniades.

Caldria fer, doncs, una distinció clara entre aquells verbs deverbals que provenen en general de denominatius formats sobre els noms verbals amb la forma bàsica testimoniada i aquells verbs denominatius que només tenen testimoniada una forma derivada (D o H): en aquest segon cas, la lexicalització per analogia envers les formes

derivades devia passar a ser la manera més generalitzada a l'hora de crear nous denominatius verbals.

En el capítol sisè he presentat l'estudi etimològic i comparatiu dels verbs *tertiaef infirmaef* de l'hebreu bíblic masorètic, fet a partir del buidat de dos diccionaris: el de Gesenius, en la traducció anglesa feta per E. Robinson, i el diccionari d'hebreu i arameu bíblic (*Hebräisches und aramäisches Lexikon zum Alten Testament*) de L. Koehler i W. Baumgartner (1967³).

Un estudi etimològic i comparatiu extensiu dels *verba tertiaef infirmaef* de l'hebreu bíblic masorètic era una feina que encara estava per fer (he prescindit en aquesta tesi de l'obra de M. Fraenkel 1970 pels motius ja exposats en la introducció del capítol sisè). Les llengües semítiques que he utilitzat per realitzar el comentari han estat les llengües epigràfiques nord-occidentals (hebreu epigràfic, arameu antic i oficial, fenici i púnic bàsicament), l'ugarític, l'araméu bíblic, el rabínic i el siríac, l'accadi, l'antic sud-aràbic epigràfic, l'àrab clàssic i el ge'ez.

En la part comparativa he volgut oferir sempre els paral·lels semítics del verb *tertiaef infirmaef*, com també les formes còncaves o de primera dèbil, les *pll*, les reduplicades que hi poguessin estar en contacte i els substantius. He reconstruït per a cada verb ה"ל testimoniats en hebreu bíblic masorètic l'arrel verbal protosemítica i, en aquells casos en què m'ha estat possible, l'afroasiàtica. La reconstrucció radical ha tingut present el vocalisme originari de l'arrel.

En el darrer capítol d'aquesta tesi he ofert la catalogació etimològica de tots els verbs *tertiaef infirmaef* de l'hebreu bíblic masorètic per plantejar-ne una visió de conjunt. En aquest setè capítol he ofert les conclusions argumentals i etimològiques que he fet derivar de l'estudi etimològic dels *verba tertiaef infirmaef* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic realitzat en el capítol anterior.

Hem pogut veure com l'estudi argumental i sintàctic realitzat dels verbs *tertiaef infirmaef* (*y, *w) de l'hebreu bíblic masorètic (§ 7.1) no presenta una tendència clara amb relació a la diàtesi, a diferència del cas dels *verba tertiaef h* etimològics (ה"ל) de les llengües semítiques, car gairebé la totalitat d'aquests tipus de verbs, talment com observà M. Vernet (2000), han de remuntar-se a una arrel verbal estativa PS.

En l'apartat de la classificació etimològica dels verbs *tertiaef infirmaef* (ה"ל) de l'hebreu bíblic masorètic (§ 7.2), s'ha pogut observar que els verbs denominatius de l'hebreu bíblic masorètic, és a dir, tots aquells verbs que s'han derivat, ja en l'època històrica, d'una arrel nominal PS o AA, equivalen en el seu conjunt a una cinquena part

del recull total dels verbs *tertiaae* *y, *w presents als diccionaris de Gesenius i Koehler-Baumgartner (exactament, 46 verbs, un 21,3 % del recull).

D'entre aquests verbs, els verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal PS –la majoria dels quals deriven directament d'un substantiu PS, el qual, al seu torn, pot derivar també d'una arrel nominal normalment (o verbal) AA– són, en hebreu bíblic masorètic, un total de 26 verbs (un 12,04 % del total dels verbs *tertiaae infirmae*). Aquesta estadística demostra, doncs, que la major part dels verbs ה"ל tenen un origen deverbal. Hem vist com la característica pròpia d'aquests tipus de verbs és que tots han de ser reconstruïts com a verbs de tercera radical -y (i no pas -w).

Una altra característica morfològica d'aquest grup de verbs denominatius és que tots deriven d'un substantiu primitiu biconsonàntic PS, que en la majoria dels casos es remunta a una arrel nominal AA: l'arrel verbal d'on provenen aquests verbs denominatius es va allargar, ja en el període PS, mitjançant el determinatiu denominatiu -y, el qual, sufixat a l'arrel nominal biconsonàntica, verbalitzà l'arrel i la convertí en triconsonàntica (p. ex: PS *pariy- 'brotar, donar fruit' < PS *pir- 'fruit' < AA **pir- 'fruit, gra').

Quant als verbs denominatius que provenen d'una arrel nominal afroasiàtica (§ 7.2.1.2), hem pogut veure que gairebé un de cada deu verbs d'aquest recull forma part d'aquest grup (en concret 20 verbs, un 9,26 % del conjunt total dels verbs *tertiaae infirmae* de l'hebreu bíblic). Hem observat que, des d'un punt de vista morfològic, el que caracteritza aquest tipus de verbs és que la derivació respecte de l'arrel nominal AA, que és normalment biconsonàntica, és marcada morfològicament en PS mitjançant la sufixació d'un determinatiu -y, en la gran majoria dels casos, o mitjançant el sufix -w. Gràcies a la sufixació d'aquests determinatius radicals a l'arrel biconsonàntica originària, l'arrel s'allargà i es verbalitzà i adquirí l'estructura formal triconsonàntica ja en l'estadi PS i que es troba documentada en les llengües semítiques.

S'ha vist també com la sufixació dels morfemes -y o -w a l'arrel verbal no és, en cap cas, arbitrària, car la presència d'un sufix o un altre en aquests tipus de verbs té sempre una explicació morfològico-semàntica. D'aquesta manera, el sufix -y, per una banda, acostuma a aparèixer sufixat a arrels transitives (i amb vocalisme *i*) que deriven d'un substantiu (com, per exemple, PS *wadiy- 'disparar (fletxes)' < AA **daw- / **day- 'arc', etc.). Per l'altra, el determinatiu radical -w apareix sempre sufixat a una arrel intransitiva (*hašuw- 'castrar', *riw- 'sadollar-se de beure', *rapaw- 'viure en pau') o estativa (amb vocalisme radical *a*, *naqaw- 'ser net, pur').

En l'apartat dels verbs deverbals (§ 7.2.2) he ofert la catalogació de tots aquells verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic que es remunten a una arrel verbal PS o que deriven d'una arrel verbal AA. Hem pogut veure aquí com els verbs *tertiaie infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic que tenen un origen verbal són els majoritaris, car, d'un total de 216 verbs ה"ל documentats en la Bíblia hebrea, més de tres quartes parts són verbs deverbals (en concret, un conjunt de 170 verbs, és a dir, un 78,7 %); d'aquests 54 verbs provenen d'una arrel verbal protosemítica i 116, d'una arrel verbal afroasiàtica.

Quant als verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic que provenen d'una arrel verbal protosemítica (§ 7.2.2.1), una quarta part del recull total de verbs *tertiaie infirmae* són verbs que pertanyen a aquest grup (un total de 54 verbs, un 25 %). Una de les característiques d'aquest conjunt de verbs és que, si bé la reconstrucció de l'arrel verbal PS és clara pel testimoni de les llengües semítiques antigues, l'origen AA d'aquestes arrels no és tan clar, de moment, a causa de la manca de testimonis en les llengües afroasiàtiques.

Aquest conjunt de verbs ה"ל de l'hebreu bíblic masorètic es caracteritza pel fet que tots deriven d'una arrel verbal PS de tercera radical -y o -w. La presència d'un sufix o un altre en aquestes arrels verbals PS, tal com ho testimonien les llengües semítiques, no és en aquest cas tampoc arbitrari, car en la majoria dels casos, el sufix -w apareix relacionat amb connotacions estatives o intransitives (p. ex. *hāzā^h* (הִזָּה) 'somiar, desviar' (intr.) < PS **hazaw-* 'somiar, parlar en veu alta'; *zākā^h* (הִזָּק) 'ser clar, pur' < PS **zakaw-* 'ser pur'; *ṭā^h* (הִטָּ) 'anar errant, equivocar-se' < PS **ṭa^haw-* 'equivocar-se').

Per altra banda, el sufix -y (amb vocalisme temàtic *i*) d'aquestes arrels verbals PS apareix sempre relacionat amb la transitivitat verbal (p. ex. *ḥābā^h* (הִבָּה) 'amagar, retirar' < PS **ḥabiy-* 'protegir'). Això no obstant, s'ha de subratllar també que els verbs PS *tertiaie* *y, i de clara semàntica estativa, també hi són testimoniats (veg., p. ex., PS **ʔanay-* 'ser escaient, oportú'; PS **blay-* 'extingir-se, deteriorar-se'; PS **ḥalay-* 'estar malalt', etc.).

Tal com hem pogut veure, hi ha casos en què he optat per reconstruir per a una mateixa arrel verbal PS ambdós sufixos (*y i *w), car són marcadors morfològics del caràcter transitiu i intransitiu simultani de l'arrel (així ho testimonien les llengües semítiques; veg., p. ex., PS **ṭahiy-* 'llançar' (tr.) / **ṭahuw-* 'escampar'; PS **našaw-* 'destruir-se' / **našay-* 'extreure').

Amb relació als verbs ה"ל que documenta l'hebreu bíblic masorètic que provenen d'una arrel verbal AA (§ 7.2.2.2), s'ha subratllat el fet que aquest grup de verbs és el més nombrós de tot el recull, car configuren la meitat dels verbs testimoniats en hebreu bíblic (concretament, 116 verbs, un 53,7 % del total).

Una característica d'aquests verbs és que en la majoria dels casos tots deriven d'una arrel verbal AA biconsonàntica, la qual, en l'estadi PS s'ha vist allargada pel determinatiu sufixat *-y o *-w, que, morfològicament parlant, ha allargat l'arrel vers el triconsonantisme i, en determinats casos, n'ha modificat la semàntica verbal.

Quant a la sintaxi verbal, la sufixació de -w o -y tampoc no considero que sigui, en aquest grup de verbs, arbitrària. En principi, però, quant a la semàntica i l'argumentalitat verbal, he reconstruït amb vocalisme temàtic *a* aquelles arrels verbals estatives PS que poden aparèixer sufixades per un determinatiu -y o -w. He reconstruït amb vocalisme temàtic *i* aquelles arrels transitives sufixades per un determinatiu -y i, finalment, he reconstruït amb vocalisme *u* aquelles arrels transitives sufixades per un determinatiu -w.

Les arrels PS que s'han de reconstruir amb sufix -y (una arrel normalment transitiva) són les més nombroses d'aquest grup. El determinatiu -y, paral·lelament a la funció morfològica del vocalisme radical, sufixat a una arrel d'origen AA i biconsonàntica, presenta, respecte de l'arrel verbal AA originària, distintes característiques morfològiques.

Per una banda, si l'arrel AA originària és estativa o intransitiva, l'arrel PS *tertiaie* y transitivitzava l'arrel originària (p. ex. הַזָּבַח 'menystenir' < PS *bazyi- 'maltractar' < AA **buz- 'ser dolent'). Per l'altra, el determinatiu -y sufixat a l'arrel verbal PS té la capacitat, a banda de la transitivació verbal, d'intensificar el significat verbal i fins i tot de donar-li connotacions causatives (p. ex. הַגִּיד 'lamentar-se, queixar-se' < PS *hagiy- 'queixar-se' < AA **gay- 'dir').

A més a més, tal com he exemplificat, quan l'arrel AA és originàriament transitiva, el sufix PS que s'empra per a l'arrel verbal PS és -y (p. ex. הַבִּינָה 'construir' < PS *baniy- 'construir' < AA **ben- 'construir').

La característica pròpia dels verbs ה"ל de l'hebreu bíblic que es remunten a una arrel verbal PS sufixada amb el determinatiu -w és, bàsicament, la intransitivitat verbal (sobretot en verbs de moviment) i l'estativitat (amb vocalisme temàtic *a*), p. ex. אָטָה (הָאָתָה) 'arribar' < PS *ataw- 'anar-se'n' (cf. AA **ta?- / *taw- / *tay- 'anar-se'n, córrer' i

AA **[?]at- ‘caminar, arribar’). La tendència a la transitivitat dels verbs *tertiaae y* i a la intransitivitat dels verbs *tertiaae w* és molt clara, i fins i tot, en determinats casos, el PS testimonia variacions radicals d’una mateixa arrel reconstruïda simultàniament amb la sufixació dels determinatius -y i -w, p. ex. [?]ānā^h III (אָנָא) ‘afligir-se’ < PS [?]anaw- *‘estar afligit’ / *[?]aniy- ‘oprimir’ < AA **[?]an- ‘estar cansat, malalt’.

En l’apartat 7.3 he ofert, com a resum, la catalogació etimològica dels verbs *tertiaae infirmae* (אָנָא) de l’hebreu bíblic masorètic.

Tot seguit he tractat dels procediments d’allargament radical en els verbs אָנָא de l’hebreu bíblic (§ 7.4). He parlat de l’estructura de l’arrel AA, originàriament biconsonàntica, i de la manera com aquesta arrel AA esdevingué, en el període PS, formalment triconsonàntica mitjançant el recurs de la sufixació d’un determinatiu radical -y o -w, un dels més usuals per adaptar arrels nominals o verbals d’origen biconsonàntic a arrels derivades triconsonàntiques.

Per altra banda, l’estudi històric i comparatiu dels verbs אָנָא de l’hebreu bíblic m’ha fet adonar que aquelles arrels nominals o verbals AA biconsonàntiques que tenen les semiconsonants y o w com a elements integrants de l’arrel s’allarguen en PS mitjançant el procés de la geminació o la reduplicació i, en determinats casos, mitjançant la prefixació d’un *Wurzeldeterminativ* que pot arribar a modificar la semàntica verbal originària.

Els determinatius radicals que he localitzat en els verbs אָנָא de l’hebreu bíblic i que ajudaren a allargar l’antiga arrel biconsonàntica AA a una nova arrel triconsonàntica en PS són limitats i es troben en els morfemes següents: [?]-, h-, ḥ-, w-, n-, š- i t-. La presència d’aquests determinatius radicals en la nova arrel triconsonàntica té a vegades una funció morfològica clara (com és ara la intensificació i la causativització de la semàntica verbal originària mitjançant la prefixació dels determinatius š- i h-, o bé la verbalització de l’antiga arrel nominal AA mitjançant els determinatius radicals ḥ-, h-, w-, n- i š-), però altres vegades no és pas tan clar.

Hem pogut veure també (§ 7.5) com, dels 195 verbs de l’hebreu bíblic analitzats, el nombre de verbs *tertiaae infirmae* testimoniats en alguna de les llengües semítiques com a verbs de tercera w és format per un total de 39 verbs, és a dir, un de cada cinc verbs (un 20% del total). A continuació he comentat les característiques argumentals i pròpies que presenten els verbs *tertiaae w* testimoniats en les llengües semítiques antigues (§ 7.5.2). Tal com ja s’ha pogut veure en el comentari etimològic, són principalment les llengües pertanyents al grup del semític sud-occidental (*i.e.*, sud-

aràbic epigràfic, àrab clàssic, ge'ez i llengües etiòpiques més modernes) i així també l'accadi (semític oriental) i, tot i que en menor grau, l'ugarític, les llengües que han conservat la diferenciació entre verbs de tercera radical *y*, per una banda, i verbs de tercera *w*, per l'altra. Quant al semític nord-occidental en general, l'hebreu bíblic, l'arameu, el siríac i el fenici, han assimilat tots els verbs PS de tercera radical *w* com a verbs de tercera radical *y*.

Tot i que en determinats casos l'aparició d'una tercera radical *w* podria respondre a qüestions d'estructuració sil·làbica i a qüestions d'incompatibilitat de les arrels, o bé tractar-se d'un simple al·lòfon de *y*, tal com s'ha arribat a postular, això no obstant, amb relació a el tema dels *verba tertiae w* i l'argumentalitat d'aquests, he pogut constatar en el meu estudi que tots o gairebé tots els verbs *tertiae w* d'origen PS són sempre verbs intransitius, de moviment o bé estatus (sobretot essius) o de caràcter mitjà. Les excepcions són rares i han d'explicar-se per desenvolupaments interns de cada llengua, com, per exemple, la capacitat de crear en ge'ez i les llengües etiòpiques modernes mitjançant la sufixació del sufix *-w* denominatius històrics.

En l'apartat sobre els verbs denominatius *tertiae w* del ge'ez (§ 7.5.3.1) hem vist com una de les particularitats morfològiques pròpies de les llengües semítiques etiòpiques és la de crear arrels verbals denominatives històriques derivades d'un substantiu etiòpic mitjançant la sufixació del morfema *-wa*. La característica argumental de la majoria de denominatius històrics en ge'ez és que el verb derivat en qüestió és estatiu, de caràcter mitjà o intransitiu. Són escassos els exemples de verbs denominatius *tertiae w* agentius en etiòpic.

I tot seguit, en el punt 7.5.3.2 he pogut constatar com l'accadi també presenta verbs denominatius *tertiae w*, però en menor grau que l'etiòpic, car en aquesta llengua, els denominatius històrics es formen sobretot mitjançant la sufixació del morfema *-y*.

Finalment, i ja per acabar, en l'apartat sobre les variacions radicals en una mateixa arrel (§ 7.6) s'ha pogut veure com en la majoria dels casos les geminacions (tipus *pll*) i les reduplicacions (tipus *plpl*) que es troben presents, de manera paral·lela i com a variants radicals d'una arrel biconsonàntica en els verbs *tertiae infirmae* de l'hebreu bíblic masorètic, presenten sempre una connotació d'intensitat i continuïtat, i fins i tot de transitivació, respecte de l'arrel verbal.

IX ABREVIATURES

9.1. *Abreviatures bibliogràfiques*

Ofereixo a continuació els diccionaris, les revistes i les obres de referència que se citen a l'estudi etimològic dels verbs *tertiaefirmae* (§ 6) de manera abreujada:

AED: Hans Wehr. 1994⁴. *Arabic-English Dictionary*, Nova York.

AH: Wolfram von Soden. 1985² (1965¹). *Akkadisches Handwörterbuch*. Wiesbaden.

AJSL: *American Journal of Semitic Languages and Literatures*. Chicago.

AMED: Thomas Leiper Kane. 1990. *Amharic-English Dictionary*. 2 vols. Wiesbaden (Harrassowitz).

BSL: *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*. París.

CAD: A. L. Oppenheim, E. Reiner, M. Roth *et alii*. 1956 ss. *The Chicago Assyrian Dictionary*. Chicago, Glückstadt.

CDA: J. Black, A. George i N. Postgate (eds.). 2000². *A Concise Dictionary of Akkadian*. Wiesbaden.

CDG: Wolf Leslau. 1987. *Comparative Dictionary of Ge'ez*. Wiesbaden.

CDME: Raymond O. Faulkner. 1962. *A Concise Dictionary of Middle Egyptian*. Oxford (Griffith Inst.).

DA.: Textos arameus de Deir 'Alla, en J. Hoftijzer i G. v. d. Kooij (eds.). 1976. *Documenta et Monumenta Orientis Antiqui XIX*. Leiden.

Dillmann: C. F. A. Dillmann. 1865. *Lexicon linguae aethiopicae*. Leipzig.

DISO: C. F. Jean i J. Hoftijzer. 1965. *Dictionnaire des inscriptions sémitiques de l'ouest*. Leiden (Brill).

DJPA: M. Sokoloff. 1990. *A Dictionary of Jewish Palestinian Aramaic of the Byzantine Period*. Ramat-Gan (Bar Ilan University Press).

DJBA: M. Sokoloff. 2002. *A Dictionary of Jewish Babylonian Aramaic of the Talmudic and Geonic Periods*. Ramat-Gan (Bar Ilan University Press).

- DNWSI: J. Hoftijzer i K. Jongeling. 1995. *Dictionary of the North-West Semitic Inscriptions*. Leiden, Nova York, Colònia (Brill).
- DOSA: Joan Copeland Biella. 1982. *Dictionary of Old South Arabic: Sabaean dialect*, Chico, Cal. (Scholars Press).
- DUL: Gregorio del Olmo i Joaquín Sanmartín. 2003. *A Dictionary of the Ugaritic Language*. Leiden, Boston (Brill).
- EAT: J. A. Knudtzon (O. Weber i E. Ebeling). 1964. *Die El-Amarna Tafeln, I-II*. Aalen. A. F. Rainey. 1978. *El Amarna Tablets. Supplement to J. A. Knudtzon Die El-Amarna-Tafeln* (2a ed. revisada). Kevelaer, Neukirchen, Vluyn.
- EDE: Gábor Takács. 2001. *Etymological Dictionary of Egyptian. b-, p-, f-*. vol. 2. Leiden, Boston, Colònia (Brill).
- EM: Ernout, Alfred i Antoine Meillet. 2001 (=1967⁴). *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*. París.
- GAGI: D. Sivan. 1984. *Grammatical Analysis and Glossary of the Northwest Semitic Vocables in Akkadian Texts of the 15th-13th C.B.C from Canaan and Syria*. Kevelaer, Neukirchen, Vluyn.
- Gesenius: W. Gesenius (E. Robinson trad. i F. Brown ed.). 1951. *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*. Oxford.
- HAL: L. Koehler i W. Baumgartner. 1967³. *Hebräisches und aramäisches Lexikon zum Alten Testament*. Leiden (Brill).
- HALOT: *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, vol. 1-5 (rev. per E. J. Richardson). Leiden 1994.
- HSED: Vladimir E. Orel i Olga V. Stolbova (eds.). 1995. *Hamito-Semitic Etymological Dictionary. Materials for a Reconstruction*. Leiden, Nova York, Colònia (Brill).
- IRT: J. M. Reynolds i J. B. Ward Perkins (eds.). 1952. *The Inscriptions of Roman Tripolitania*. Roma, Londres.
- Jastrow: Marcus Jastrow. 1992 (1903¹). *Dictionary of the Targumim, Talmud Babli, Yerushalmi and Midrashic Literature*. Nova York (Judaica Press).
- JNES: *Journal of Near Eastern Studies*, Chicago.
- KAI: H. Donner i W. Röllig. 1971³. *Kanaanäische und aramäische Inschriften mit einem Beitrag von O. Rössler. Texte*. (1r vol.). Wiesbaden.
- 1973³. *Kanaanäische und aramäische Inschriften mit einem Beitrag von O. Rössler. Kommentar*. (2n vol.). Wiesbaden.

- 1969². *Kanaanäische und aramäische Inschriften mit einem Beitrag von O. Rössler. Glossare und Indizen, Tafeln.* (3r vol.). Wiesbaden.
- Kazimirski: A. de B. Kazimirski. 1860. *Dictionnaire Arabe-Français.* Beirut.
- Lane: E. W. Lane. 1863. *Arabic-English Lexicon.* Londres-Edimburg.
- Liddell-Scott: H. G. Liddell i R. Scott. 1996 (1843¹). *Greek-English Lexicon.* Oxford (Clarendon Press).
- LIV: Helmut Rix. 2001². *Lexicon der indogermanischen Verben.* Wiesbaden.
- LS: Carl Brockelmann. 1928². *Lexicon Syriacum.* Halle.
- LXX: Alfred Rahlfs (ed.). 1979 (1935¹). *Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes.* Stuttgart (Biblia-Druck).
- Rahlfs, Alfred (ed.). 1979 (1935¹). *Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes.* Stuttgart (Biblia-Druck).
- RES: *Répertoire de l'Épigraphie Sémitique*, publié par la Commission du Corpus Inscriptionum Semiticarum.
- SH: *Scripta Hierosolymitana* (Jerusalem).
- Thes. = *Thesaurus Linguae Latinae.* Leipzig, 1900-... (edició electrònica del 2006).
- Th.S: R. Payne Smith (ed.). 1981 (1879-1901¹). *Thesaurus Syriacus.* Hildesheim, Nova York (Georg Olms).
- UF: *Ugarit-Forschungen.* Kevelaer, Neukirchen, Vluyn.
- VL: *Vetus Latina. Die Reste der altlateinischen Bibel nach Petrus Sabatier. Neu Gesammelt und in Verbindung mit der Heidelberger Akademie der Wissenschaften herausgegeben von der Erzabtei Beuron.*
- Vulg.: *Biblia Sacra Iuxta Latinam Vulgatam Versionem.* Cura et Studio Monachorum Abbatiae Pontificiae Sancti Hieronymi in Urbe ordinis Sancti Benedicti Edita. Roma.
- WAS: Adolf Erman i Hermann Grapow. 1982 (1925-¹). *Wörterbuch der Aegyptischen Sprache.* Berlín (Akademie-Verlag).
- WH = Walde, Alois i Johann B. Hofmann. 1938³-1954³-1956³. *Lateinisches etymologisches Wörterbuch* (3 vols.). Heidelberg.
- ZA: *Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete.* Berlín.
- ZDMG: *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft.* Wiesbaden.

zs: *Zeitschrift für Semitistik und verwandte Gebiete*. Leipzig.

9.2. *Abreviatures de llengües i topònims*

AA: afroasiàtic.

acc.: accadi.

acc. ant.: accadi antic.

amh.: amhàric.

àr.: àrab.

aram.: arameu.

aram. ofic.: arameu oficial.

aram. targ.: arameu targúmic.

arg.: argobba.

ass.: assiri.

ass. ant.: assiri antic.

ass. m.: assiri mitjà.

av.: avèstic.

bab.: babilònic.

bab. ant.: babilònic antic.

bab. rec.: babilònic recent.

bab. tard.: babilònic tardà.

ber.: berber.

bil.: bilin (llengua cuixítica).

can.: cananeu.

cuix.: cuixític

cuix. or.: cuixític oriental

cuix. occ.: cuixític occidental

DA.: Textos arameus de Deir Ālla (veg. Hoftijzer i Kooij 1976).

ea.: El Amarna

eg.: egipci.

eg. ant.: egipci antic

esl.: eslau

et.: etiòpic (normalment equival a l'etiòpic clàssic, ge^{ez}).

fen.: fenici.

gur.: gurague.

har.: harari.

hatra: inscripcions de Hatra (veg. DNWSI xli).

hbr.: hebreu.

hbr. epigr.: hebreu epigràfic.

hbr. m.: hebreu mitjà.

hbr. postbíbl.: hebreu postbíblic.

ie.: indoeuropeu.

j. aram.: judeo-arameu.

j. aram. palest. biz.: judeo-arameu palestinenc del període bizantí.

j. aram. bab.: judeo-arameu babilònic de l'època talmúdica i gaònica.

llat.: llatí.

md.: mandeu.

mh.: mehri.

mo.: moça.

nab.: nabateu.

PAA: protoafroasiàtic.

palm.: palmirè.

pie.: protoindoeuropeu.

pps: preprotosemític.

PS: protosemític.

qem.: qemant (llengua cuixítica).

SAr.: sud-aràbic antic epigràfic (sabeu).

sem.: semític.

sir.: siríac.

skt.: sànscrit.

soq.: soqotrí.

sudsem.: sud-semític.

sum.: sumeri.

śh.: śahri.

te.: tigre.

tna.: tigrinya.

tx.: txàdic.

tx. or.: txàdic oriental.

tx. occ.: txàdic occidental.

tx. centr.: txàdic central.

Ug.: Ugarit.

ug.: ugarític.

9.3. *Altres abreviatures*

abs.: estat absolut.

ac.: acusatiu.

ac. pers.: acusatiu de persona.

ac. *rei*: acusatiu de cosa.

act.: actiu, -va.

adj.: adjectiu.

af.: af'el.

AT: Antic Testament.

causat.: causatiu.

cf.: *confer*, confronteu-ho amb.

cnj.: conjectura.

Coh.: Cohèlet (Eclesiastès)

consec.: consecutiu.

cstr.: estat constructe.

1Cr, 2Cr: 1r Cròniques, 2n Cròniques.

Ct: Càntic dels Càntics.

denom.: denominatiu.

Dn.: Daniel.

Dt: Deuteronomi.

Ec: Eclesiastès.

Est: Ester.

etp.: etpe'el.

Ex: Èxode.

ex.: exemple.

Ez: Ezequiel.

fem.: femení.

Gn: Gènesi.

haf.: haf'el.

hif.: hif'il.

hitp.: hitpa'el.

hitpalp.: hitpalp'el.

hof.: hof'al.

i.e.: *id est*.

imperat.: imperatiu.

impf.: imperfet, imperfectiu, conjugació prefixada del semític.

inf.: infinitiu.

inf. abs.: infinitiu absolut.

inf.: *infirmæ*.

intr.: verb intransitiu.

Is: Isaïes.

iter.: iteratiu.

itpa.: itpa^ʿēl.

Jb: Job.

Jr: Jeremies.

Jt: Jutges.

Kt.: *k^ʿtib*.

lex.: lexicalitzat.

Lm: Lamentacions.

Lv: Levític.

LXX: *Septuaginta*, versió grega dels Setanta.

med.: *mediae*.

metàt.: metàtesi.

Mi: Miquees.

msc. masculí.

n.: nota.

N.B.: *nota bene!*

Ne: Nehemies.

nom.: nominatiu.

nif.: nif^ʿal.

Nm: Nombres.

Os: Osees.

p.: persona.

pa.: pa^ʿēl.

pass.: passiu, -va.

perf.: perfet, perfectiu, conjugació sufixada.

perf. cons.: perfet consecutiu (hebreu bíblic).

pe.: pe^l.

pi.: pi^l.

pl.: plural.

pl. tant.: pluralia tantum.

pn.: pronom.

Pr: Proverbis.

precat.: precatiu.

pret.: pretèrit.

ptc.: participi.

pu.: pu^l.

Qr.: q^lre.

1Re, 2Re: 1r Reis, 2n Reis.

1Sa, 2Sa: 1r Samuel, 2n Samuel.

s.: segle.

šaf.: šaf^l.

sf.: suffixat.

sg.: singular.

si vera l.: si vera lectio.

Sl: Salms.

So: Sofonies

ss.: següents.

test.: testimoniatiu.

tr.: verb transitiu.

ult.: ultimae.

Var.: variant(s).

vb.: verb(s).

voc.: vocal.

vöc.: vocal breu.

vōc.: vocal llarga.

vs.: *versus*.

9.4. Símbols

α' : Àquila.

σ' : Símmac.

= significa igualtat o aproximació quant al significat.

* forma no testimoniada (reconstrucció d'una arrel protosemítica).

** forma no testimoniada (reconstrucció d'una arrel afroasiàtica).

< deriva de, prové de.

> deriva en, esdevé.

BIBLIOGRAFIA

- Aartun, Kjell. 1975. "Zur morphologisch-grammatischen Interpretation der sogenannten neutrischen Verben im Semitischen". *Ugarit Forschungen* 7: 1-11.
- 1982. "Präpositionale Ausdrücke im Ugaritischen als Ersatz für semitisch *min*. Eine kontrastive und sprachgeschichtliche Analyse". *Ugarit Forschungen* 14: 1-14.
- Aešcoly, Aaron Z. 1937-1940. "Incompatibilités de phonèmes en hébreu et en araméen", *Comptes Rendus du Groupe linguistique d'Études chamito-sémitiques* 3: 54-56.
- Ahlberg, Hans. 1972. "Esquisse d'une théorie sur la formation de *qitl* en arabe". *Orientalia Suecana* 21: 26-33.
- Ahrens, Karl. 1910. "Der Stamm der schwachen Verben in den semitischen Sprachen". *Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 64: 161-194.
- Al-Faris, Ali. 2006. *Die Verbalstämme im Arabischen und Hebräischen. Eine vergleichende syntaktisch-semantische Studie zum I. bis IV. Stamm*. Semitica et Semitohamitica Berolinesia, vol. 7. Aachen (Shaker Verlag).
- Ambros, Arne A. 1973-1974. "Die morphologische Funktion des Systems der Vokalqualitäten im Althocharabischen". *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 65/66: 77-150.
- 1991. "A Computer-Assisted statistical survey of Ethiopic Verb Patterns based on Wolf Leslau's Concise Dictionary of ge'ez". *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday* (A. S. Kaye ed.). 1r vol., p. 56-71, Wiesbaden.
- Ammer, Karl. 1950-1952. "Studien zur indogermanischen Wurzelstruktur". *Die Sprache* 2: 193-214.
- Andersen, Francis J. 1970. "Biconsonantal Byforms of Weak Hebrew Roots". *Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft* 82: 270-275.
- 1971. "Passive and Ergative in Hebrew". *A Near Eastern Studies in Honor to William Foxwell Albright* (Hans Goedicke ed.), p. 1-15. Baltimore, Londres.
- Andrzejewski, Bogumil Witalis. 1975. "Verbs with vocalic mutation in somali and their significance for Hamito-Semitic comparative Studies". *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 361-376.
- Aristar, A. M. R. 1978-1979. "The IIIwy verbs and the Vowel System of Proto-West-Semitic". *Afroasiatic Linguistics* 6: 209-225.

- Aro, Jussi. 1964. "Die Vokalisierung des Grundstammes im semitischen Verbum". *Studia Orientalia* 31: 3-208.
- 1965. "Parallels to the Akkadian Stative in the West Semitic Languages". A *Studies in Honor of Benno Landsberger on his seventy-fifth Birthday. Assyriological Studies* 16: 407-411. Chicago.
- Aspesi, Franco. 1987. "Remarques sur la suffixation chamito-sémitique". *Proceedings of the fourth international Hamito-Semitic Congress* (H. Jungraithmayr i W. W. Müller eds.), p. 1-10. Marburg.
- Assmann, Jan. 1974. "Ägyptologie und Linguistik". *Göttinger Miszellen* 11: 59-76.
- Barr, James. 1973. "Hebrew Lexicography". A *Studies on semitic Lexicography* (P. Fronzaroli ed.), p. 103-126. Florència.
- Barreteau, Daniel. 1995. "Vowel and tonal variations within the consonantal framework of the verbal stem central chadic languages". *Studia Chadica et Chamitosemitica. Akten des Internationalen Symposions zur Tschadsprachenforschung. Frankfurt am Main, 6.-8. Mai 1991* (D. Ibrizimov, R. Leger i G. Schmitt eds.), p. 197-228. Colònia.
- Barth, Jacob. 1887. "Ueber biliterale Nomina". *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 41: 603-641.
- 1889. "Das *i*-Imperfect im Nordsemitischen". *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 43: 177-191.
- 1893. *Etymologische Studien zum Semitischen, insbesondere zum hebräischen Lexicon*. Berlín (Itzowski).
- 1894. "Zur vergleichenden semitischen Grammatik. I: Die Vocale der vermehrten Perfecta. II: Zu den Vocalen des Imperfekt-Präfixe". *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 48: 1-21.
- 1902. *Wurzeluntersuchungen zum hebräischen und aramäishcen Lexicon*. Leipzig.
- 1907-1911. *Sprachwissenschaftliche Untersuchungen zum Semitischen*; part 1, 1907; part 2, 1911, Leipzig (reimpressió del 1972, Amsterdam, Oriental Press).
- Bauer, Hans. 1912. "Mitteilungen zur semitischen Grammatik". *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 66: 103-114.
- 1935. "Wechsel von *p, m, b*, mit *u* im Aramäischen und Arabischen". *Zeitschrift für Semitistik* 10: 11-13.
- Bauer, Hans i Pontus Leander. 1922. *Historische Grammatik der hebräischen Sprache des alten Testamentes*. Halle.

- Baumgartner, Walter. 1967a. *Hebräisches und aramäisches Lexicon zum Alten Testament*, von Ludwig Koehler und Walter Baumgartner. Dritte Auflage. Neu bearbeitet von Walter Baumgartner. Leiden.
- 1967b. *Hebräische Wortforschung. Festschrift zum 80. Geburtstag von Walter Baumgartner* (Supplements to *Vetus Testamentum*, vol. 16). Leiden.
- Bélova, Anna G. 1991. “Sur la reconstruction du vocalisme afroasiatique: quelques correspondances Égypto-Sémitiques”. A *Proceedings of the fifth International hamito-semitic Congress*. 2n vol.: *Beiträge zur Afrikanistik* 41: 85-103. Viena.
- 1993. “Towards Reconstructing the Proto-Semitic Root Vocalism”. *Voprosy jazykoznanija* 6: 28-56 (en rus).
- Bender, Marvin Lionel. 1975. *Omotic: a new Afroasiatic language family*. Carbondale.
- 1978. “Consonant co-occurrence restrictions in afroasiatic verb roots”. *Atti del secondo congresso internazionale di linguistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 9-19.
- 2007. “The Afrasian Lexikon reconsidered”. A *Studies in Semitic and Afroasiatic linguistics presented to Gene B. Gragg* (C. L. Miller ed.). Chicago, p. 1-26.
- Benveniste, Émile. 1962³ (1935¹). *Origines de la formation des noms en indo-européen*, Paris.
- 1952. “La construction passive du parfait transitif”. *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 48: 52-62.
- Bergsträsser, Gotthelf. 1924. “Mitteilungen zur hebräischen Grammatik. 4. Ist die tiberiensische Vokalisation eine Rekonstruktion?”. *Orientalische Literaturzeitung* 26: 582-586.
- 1977³. *Introduction to the Semitic Languages* (Peter T. Daniels trad.). Winona Lake.
- Beyer, Klaus. 1969. *Althebräische Grammatik*, Göttingen.
- 1977a. “Der Ausfall der drucklosen kurzen Vokale in offener Silbe und die Trennung silbenanlautender Doppelkonsonanz”. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Suppl. 3, 1: 649-653.
- 1977b. “Wann wirkte das Philippische Gesetz?”. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Suppl. 4: 267.
- 1986. *The Aramaic Language. Its Distribution and Subdivisions*. (John F. Healey trad.). Göttingen.
- Birkeland, Harris. 1940a. *Akzent und Vokalismus im Althebräischen mit beiträgen zur vergleichenden semitischen Sprachwissenschaft*. Oslo.

- 1940b. *Altarabische Pausalformen*. Oslo.
- Blachère, Régis. 1957-. *Dictionnaire arabe-français-anglais (Langue classique et moderne)*. Paris.
- Black, Jeremy; Andrew George i Nicholas Postgate (eds.). 2000². *A Concise Dictionary of Akkadian*. Wiesbaden.
- Blake, Frank R. 1903. “The so-called Intransitive Verbal Forms in Hebrew”. *Journal of the American Oriental Society* 24: 145-204.
- 1911. “Vocalic *r, l, m, n* in Semitic”. *Journal of the American Oriental Society* 31/2: 217-222.
- 1942. “Studies in Semitic Grammar II”. *Journal of the American Oriental Society* 62: 109-118.
- Blau, Joshua. 1968. “Some difficulties in the reconstruction of Proto-Hebrew and Proto-Canaanite”. In *Memoriam Paul Kahle* (M. Black i G. Fohrer eds.), p. 29-43. Berlin.
- 1970. *On Pseudo-Corrections in Some Semitic Languages*. Jerusalem.
- 1971. “Studies in Hebrew Verb Formation”. *Hebrew Union College Annual* 42: 133-158.
- 1973. “Der Übergang der Bibelhebräischen Verba I w (y) von Qal in Hifʿil im Lichte des Ugaritischen”. *Ugarit-Forschungen* 5: 275-277.
- 1979. “The use of arabic stative verbs in the suffix-tense to mark the present”. *Studia Orientalia Memoriae D. H. Baneth dedicata*, p. 181-192. Jerusalem.
- Bloch, Ariel. 1943. “Zur Nachweisbarkeit einer hebräischen Entsprechung der Akkadischen Verbalform *iparras*”. *Zeitschrift der Deutsche Morgenländische Gesellschaft* 113: 41-50.
- 1967. “The Vowels of the Imperfect Preformatives in the Old Dialects of Arabic”. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 117: 22-29.
- Blohm, Dieter. 1979. “Zur Verwendung des arabischen Partizip Aktiv mit resultativ-stativischer Bedeutung”. En *Arabische Sprache und Literatur im Wandel* (M. Fleischhammer ed.). Wissenschaftliche Beiträge der Martin-Luther-Universität, p. 51-63. Halle (Saale).
- Bloomfield, Maurice. 1891. “On adaptation of suffixes in congeneric classes of substantives”. *American Journal of Philology* 12: 1-29.
- 1894. “On the so-called root-determinatives in the Indo-European languages”. *Indogermanische Forschungen* 4: 66-78.

- Bobzin, Harmut. 1973-1974. "Überlegungen zum althebräischen *Tempus* System". *Welt des Orients* 7: 141-153.
- Bohas, Georges. 1981. "Quelques aspects de l'argumentation et de l'explication chez les grammairiens arabes". *Arabica* 28: 204-221.
- 1982. *Contribution à l'étude de la méthode des grammairiens arabes en morphologie et phonologie*, Lilla (tesi doctoral).
- 1985. "L'explication en phonologie arabe". *ZAL* 15: 45-52.
- 1990a. *The Arabic linguistic Tradition*. Londres (Routledge).
- 1990b. "A Diachronic Effect of OCP". *Linguistic Inquiry* 21/2: 298-301.
- 1991. "Le OCP, la composition des racines et les conventions d'association". *BEO (De la grammaire de l'arabe aux grammaires des arabes)* 43: 119-137.
- 1993a. *Développements récents en linguistique arabe et sémitique: séminaire tenu au Collège de France, Chaire de Langue et Littérature arabes classiques*. Paris.
- 1993b. "La réalisation des racines bilitères en arabe". *Semitica. Serta philologica Constantino Tsereteli dedicata* (R. Contini, F. A. Pennacchietti i M. Tosco eds.), p. 11-13. Torí.
- 1993c. "OCP et la persistance des représentations sous-jacentes". *Langues orientales anciennes. Philologie et linguistique (LOAPL)* 4: 45-40.
- 1993d. "Le PCO et la structure des racines", en *Développements récents en linguistique arabe et sémitique* (G. Bohas ed.), p. 9-44. Damasc.
- 1997. *Matrices, Étymons, Racines. Éléments d'une théorie lexicologique du vocabulaire arabe*. *ORBIS / Supplementa* 8. Lovaina.
- 2000. *Matrices et étymons. Développements de la théorie*. Lausanna.
- Böhl, Franz M. Th. 1909. *Die Sprache der Amarnabriefe mit besonderer Berücksichtigung der Kanaanismen*. Leipzig.
- Böhm, Gerhard. 1983. "Zwei Typen *Ergativsprachlicher* Prädikation in Tschadischen Sprachen". *Studies in Chadic and Afroasiatic Linguistics* (E. Wolff i H. Meyer-Bahlburg eds.), p. 95-113. Hamburg.
- 1987. *Suffixkonjugation. Zur Aussagebildung in den "Hamitensprachen"*. Viena.
- Bolozky, Shmuel. 1978. "Word Formation Strategies in the Hebrew Verbsystem: Denominative Verbs". *Afroasiatic Linguistics* 5/3: 1-26.

- Bondarko, Aleksandr Vladimirovic. 1976. "Das Genus Verbi und sein funktional-
semantisches Feld. Satzstruktur und Genus Verbi". *Studia Grammatica* 8: 32-
62.
- Bordreuil, Pierre i Dennis Pardee. 2004. *Manuel d'ougaritique*. 2 vols. Paris.
- Borghouts, Joris F. 2001. "On certain Uses of the Stative". *Lingua Aegyptia* 9: 11-35.
- Botterweck, G. Johannes. 1952. *Der Triliterismus im Semitischen erläutert an den
Wurzeln gl, kl, ḳl* (Bonner Biblische Beiträge, 3). Bonn.
- Bravmann, Meïr M. 1939-1940. "Some Aspects of the Development of Semitic
Diphthongs". *Orientalia*, n. s. 8: 244-253.
- 1977a. "Bi-consonantal Nouns of Roots IIIw (*ʔab, ʔah, ḥam*)". *Studies in Semitic
Philology* (G. F. Pijper ed.), p. 124-130. Leiden.
- 1977b. "A Case of Quantitative Ablaut in Semitic". *Studies in Semitic Philology* (G.
F. Pijper ed.), p. 131-153. Leiden.
- 1977c. "The Vowel *i* as an Auxiliary Vowel". *Studies in Semitic Philology* (G. F.
Pijper ed.), p. 3-93. Leiden.
- 1977d. "Concerning the Border-Linie between Consonant and Vowel". *Studies in
Semitic Philology* (G. F. Pijper ed.), p. 160-164. Leiden.
- 1977e. "The Semitic Causative-Prefix *š/sa*". *Studies in Semitic Philology* (G. F.
Pijper ed.), p. 200-205. Leiden.
- 1977f. "Genetic Aspects of the Genitive in the semitic Languages". *Studies in
Semitic Philology* (G. F. Pijper ed.), p. 209-231. Leiden.
- Brockelmann, Carl. 1905. "Haplologische Silbenellipse im Semitischen". *Zeitschrift der
deutschen morgenländischen Gesellschaft* 59: 629-632.
- 1908 i 1913. *Grundriss der vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen*. 1r
vol., 1908; 2n vol., 1913. Berlin.
- 1927. "Semitische Reimwortbildungen". *Zeitschrift für Semitistik* 5: 6-38.
- 1928². *Lexicon Syriacum*. Halle.
- 1940. "Neuere Theorien zur Geschichte des Akzents und des Vokalismus im
Hebräischen und Aramäischen". *Zeitschrift der Morgenländische Gesellschaft*
94: 332-371.
- 1960¹⁴. *Arabische Grammatik*. Leipzig.
- 1966. *Lexicon Syriacum*. Hildesheim.

- Brønno, Einar. 1966² (1943¹). *Studien über hebräische Morphologie und Vokalismus auf Grundlage der mercatischen Fragmente der zweiten Kolumne der Hexapla des Origenes*. Leipzig.
- Brugmann, Karl. 1967² (= 1930²). *Grundriß der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen*. Berlin (de Gruyter).
- Brugnatelli, Vermondo. 1994. "Eteroclitici indeuropei e semitici". *Sem, Cam, Jafet. Atti della 7^a Giornata di Studi Camito-Semitici e Indeuropci (Milano, 1° giugno 1993, V. Brugnatelli ed.)*, p. 45-56. Milà.
- Buccellati, Giorgio. 1968. "An Interpretation of the Akkadian Stative as a Nominal Sentence". *Journal of Near Eastern Studies* 27: 1-12.
- 1988. "The State of the 'Stative'". *Fucus. A Semitic/Afrasian Gathering in Remembrance of Albert Ehrman* (Y. L. Arbeitman ed.), p. 153-189. Amsterdam, Filadèlfia.
- 1996. *A Structural Grammar of Babylonian*. Wiesbaden.
- Buck, Carl Darling. 1949. *A Dictionary of selected synonyms in the principal Indo-European languages*. Chicago.
- Buhl, Frants. 1921. *Wilhelm Gesenius' Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch übere das alte Testament*. Bearbeitet von Frants Buhl. Siebzehnte Auflage. Leipzig.
- Bynon, James. 1978. "The internal reconstruction of berber vowels and semivowels". *Atti del secondo congresso internazionale di lingüistica camito-semitica (Firenze, 16-19 aprile 1974)*. *Quaderni di Semitistica* 5: 293-299.
- Bynon, Theodora. 1978. "The hamito-semitic hypothesis and models of language relationship". *Atti del secondo congresso internazionale di lingüistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974*. *Quaderni di Semitistica* 5: 21-30.
- Callender, John. 1975. "Afroasiatic cases and the formation of ancient egyptian constructions with possessive suffixes". *Afroasiatic Linguistics* 2/6: 1-18.
- Cantineau, Jean. 1949. "La voyelle de secours *i* dans les langues sémitiques". *Semitica* 2: 51-67.
- 1950. "La notion de *schème* et son altération dans diverses langues sémitiques". *Semitica* 3: 73-83.
- 1951-1952. "Le consonantisme du sémitique". *Semitica* 4: 79-94.
- Castellino, Giorgio Raffaele. 1962. *The Akkadian Personal Pronoun and Verbal System in the Light of Semitic and Hamitic*. Leiden.

- Cerulli, I. Enrico. 1931-1934. "Le bilitérisme en couchitique". *Comptes Rendues du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques* 1: 44-45.
- 1934-1937a. "La stabilité de la voyelle radicale en couchitique". *Comptes Rendus du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques* 2: 25-28.
- 1934-1937b. "Le trilitérisme en couchitique". *Comptes Rendus du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques* 2: 85-87.
- Chabot, Jean Baptiste. 1918. *Punica; Appendice Glanures Palmyréniennes; Remarques sur le tarif de Palmyre*. Paris (Imprimerie Nationale).
- Christian, Viktor. 1927. "Zur inneren Passivbildung im Semitischen". *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 34: 263-270.
- 1935. "Kleine Beiträge zum akkadischen Wortschatz". *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 42: 193-198.
- 1935. "Die kausative Bedeutung des semitischen Steigerungsstammes". *Analecta Orientalia* 12: 41-45.
- Cohen, David. 1970. *Dictionnaire des racines sémitiques: Au attestées dans les langues sémitiques* (Fascicule 1). Paris (Mouton).
- 1973a. "Qu'est-ce qu'une langue sémitique?". *Comptes rendus du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques. À la mémoire de Marcel Cohen*. Vol. 18-23, p. 431-461.
- 1973b. "La lexicographie comparée". A *Studies on semitic Lexicography* (P. Fronzaroli ed.), p. 183-208. Florència.
- 1974. "Alternances vocaliques dans le système verbal couchitique et chamito-sémitique". *Janua Linguarum, Series Practica* 159: 40-48.
- 1975. "Phrase nominale et verbalisation en sémitique". A *Mélanges de linguistique offerts à Émile Benveniste*, p. 87-98. Paris.
- 1978. "À propos d'un dictionnaire des racines sémitiques". *Atti del secondo congresso internazionale di lingüistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 87-100.
- Cohen, Harold R. 1978. *Biblical Hapax Legomena in the Light of Akkadian and Ugaritic*. Ann Arbor, Michigan.
- Cohen, Marcel. 1924. *Le système verbal sémitique et l'expression du temps*. Paris.
- 1927. "Consonnes laryngales et voyelles en éthiopien. Conjugaison des verbes à laryngale médiane ou finale". *Journal Asiatique* 210: 19-57.

- 1975. “Quelques mots sur comparaison et restitution”. *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 21-24.
- Colin, Georges S. 1931-1934. “Recherches sur les bases bilitères en arabe”. *Comptes Rendus du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques* 1: 9-10.
- 1945-1948. “Les racines trilitères à première et troisième radicale identiques en arabe classique”. *Comptes Rendus du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques* 4: 82-83.
- Comrie, Bernard. 1976. *Aspect. An Introduction to the study of verbal aspect and related Problems*. Cambridge.
- 1981. *Language Universals and Linguistic Typology*. Oxford.
- 1999⁵. “Causative verb-formation and other verb-deriving morphology”. A *Language Typology and syntactic description*. Vol. 3: *Grammatical categories and the lexicon* (Th. Shopen ed.), p. 309-348. Cambridge.
- Conti, Giovanni. 1980. *Studi sul bilitterismo in semitico e in egiziano. Il tema verbale NI212*. Florència.
- Conti Rossini, Carlo. 1931. *Chrestomathia arabica meridionalis epigraphica*. Roma.
- Cooper, A. 1988. “Two Exegetical Notes on *Aqht*”. *Ugarit Forschungen* 20: 19-26.
- Copeland Biella, Joan. 1982. *Dictionary of Old South Arabic: Sabaean dialect*. Chico, California (Scholars Press).
- Corriente, Federico. 1996. *Introducción a la gramática comparada del semítico meridional*. Madrid.
- Cuny, Albert. 1924. *Études prégrammaticales sur le domaine des langues indo-européennes et chamito-sémitiques*. Paris.
- 1943. *Recherches sur le vocalisme, le consonantisme et la formation des racines en “nostratique”, ancêtre de l'indo-européen et du chamito-sémitique*. Paris.
- Dahood, Mitchell. 1957. “Some Aphel Causatives in Ugaritic”. *Biblica* 38: 62-73.
- 1965. *Ugaritic-Hebrew Philology*. Roma.
- Delitzsch, Friedrich. 1896. *Assyrisches Handwörterbuch*. Leipzig.
- del Olmo Lete, Gregorio. 1998. “The Monoconsonantal Semitic Series”. *Aula Orientalis* 16: 37-75.
- 1998b. “Notes on Semitic Lexicography (I). The Proto-Semitic Cluster /tr(r:w:y:)/ and Ug. *trry/t*”. *Aula Orientalis* 16: 187-192.

- 2002. “Notes on Semitic Lexicography (II). The Proto-Semitic Base (/dal- /)”. *Aula Orientalis* 20: 99-113.
  - 2003a. *Questions de linguistique sémitique. Racine et lexème. Histoire de la recherche (1940-2000)*. Paris.
  - 2003b. “Comparative Semitics: Classification and Reconstruction. A Classified Bibliography (1940-2000)”. *Aula Orientalis* 21: 97-138.
  - 2004. “The Biconsonantal Semitic Lexicon. 1. The Series /ʔ-X-/”. *Aula Orientalis* 22: 33-88.
  - “An Etymological and Comparative Semitic Dictionary. Phonology versus Semantics: Questions of Method”. *Aula Orientalis* 23: 185-190.
  - 2006. “The biconsonantal Semitic Lexicon. The Series /ʕ-X-/”. *Aula Orientalis* 24/1: 17-56.
  - 2007. “The biconsonantal Semitic Lexicon. The Series /B-X-/”. *Aula Orientalis* 25: 201-235.
  - 2008. “Phonetic distribution in Semitic Binary Articulation Bases” (en premsa).
- del Olmo, Gregorio i Joaquín Sanmartín. 2003. *A Dictionary of the Ugaritic Language*. Leiden, Boston (Brill).
- Derchain, Maria Theresia. 1973. “Das *n*-Präfix im Aegyptischen”. *Göttinger Miszellen* 6: 39-54.
- i Philippe Derchain. 1973. “Zur Ägyptischen Wortforschung”. *Göttinger Miszellen* 6: 33-37.
- Devens, Monica S. 1991. “On the Laryngeal rules in Geʿez”. *A Semitic Studies in honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 1r. vol, p. 289-293.
- Diakonoff, Igor M. 1970. “Problems of Root Structure in Proto-Semitic”. *Archiv Orientalní* 38: 453-480.
- 1975a. “Opening Address”. *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 25-39.
- 1975b. “On root structure in Proto-Semitic”. *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 134-153.
- 1980. “Towards the Pronunciation of a Dead Language: Akkadian”. *Assyriological Miscellanies*, 1r. vol., p. 7-12. Copenhagen.

- 1981. “The Early Semites in Asia”. *Altorientalische Forschungen* 9. Berlin.
- 1982. “Father Adam”. *Archiv für Orientforschung* 19: 16-24.
- 1988. *Afrasian Languages*. Moscou.
- 1991. “On Plene-Spelling in Akkadian”. *A Semitic Studies in honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 1r vol., p. 295-296.
- 1991-1992. *Proto-Afrasian and Old Akkadian. A Study in historical phonetics*. *Journal of Afroasiatic Languages*, vol. 4, n. 1-2. Princeton.
- Diakonoff, I. M.; A. Militarev, V. Porkhomovsky i O. Stolbova. 1993. “On the Principles of Afrasian Phonological Reconstruction”. *St. Petersburg Journal of African Studies* 1: 7-15.
- Diakonoff, I. M.; A. G. Belova, A. S. Chetverukhin, A. J. Militarev, V. J. Porkhomovsky i O. Stolbova. 1993b. “Historical Comparative vocabulary of Afrasian”. *St. Petersburg Journal of African Studies* 2: 5-28.
- 1994. “Historical Comparative vocabulary of Afrasian (II)”. *St. Petersburg Journal of African Studies* 3: 5-26.
- Diakonoff, I. M.; A. G. Belova, A. J. Militarev, V. J. Porkhomovsky. 1995. “Historical Comparative vocabulary of Afrasian (III)”. *St. Petersburg Journal of African Studies* 4: 7-38.
- 1995b. “Historical Comparative vocabulary of Afrasian (IV)”. *St. Petersburg Journal of African Studies* 5: 4-32.
- Diakonoff, I. M. i L. E. Kogan. 1996. “Addenda et Corrigenda to *Hamito-Semitic Etymological Dictionary* by V. Orel and O. Stolbova”. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 146: 25-38.
- Diem, Werner. 1977a. “Die Verba und Nomina tertiae infirmae im Semitischen”. *Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 127: 15-60.
- 1977b. “Wie war die ursprüngliche Bildung der Verba und Nomina tertiae infirmae im Semitischen?”. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Suppl. 3, 1: 669-673.
- 1980. “Die genealogische Stellung des Arabischen in den semitischen Sprachen. Ein ungelöstes Problem der Semitistik”. *Studien aus Arabistik und Semitistik. Anton Spitaler zum siebzigsten Geburtstag* (W. Diem i S. Wild eds.), p. 65-85. Wiesbaden.
- 1984. “Ein Modell für die Beschreibung des Evolutionsstandes Semitischer Sprachen”. *Current Progress in Afroasiatic Linguistics. Papers of the third International Hamito-Semitic Congress*, p. 355-361. Amsterdam, Filadèlfia.

- 1997b. “Suffixkonjugation und Subjektspronomina: Ein Beitrag zur Rekonstruktion des Ursemitischen und zur Geschichte der Semitistik”. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 147: 10-76.
- Dietrich, Manfred i Oswald Loretz. 1980. “Zweifelhafte Belege für ug. *m(n)* ‘von’. Zur ugaritischen Lexikographie (XVI)”. *Ugarit Forschungen* 12: 183-188.
- Dietsch, Matthias. 1988. “Zum Kausativ amharischer Simplexverben”. *Progressive Traditions in African and Oriental Studies* (S. Brauer i E. Wolff eds.), p. 60-68. Berlin.
- Dijkstra, M. i J. C. De Moor. 1975. “Problematic Passages in the Legend of Aqhātu”. *Ugarit Forschungen* 7: 171-216.
- Dillmann, C. F. August. 1865. *Lexicon linguae aethiopiae*. Leipzig.
- 1907². *Ethiopic Grammar* (Carl Bezold ed.). Londres.
- Doerfer, Gerhard. 1973. *Lautgesetz und Zufall. Betrachtungen zum Omnicomparatismus*. Innsbruck.
- Dolgopolsky, Aharon B. 1998. *The Nostratic Macrofamily and Linguistic Paleontology*. Cambridge.
- 1999. *From Proto-Semitic to Hebrew*. Milà.
- Dombrowski, Bruno W. W. 1991. “The Creation of Verbal Forms in Eblaitic and its Significance for the History of the Semitic and Hamitic Language Families”. *Proceedings of the fifth international Hamito-Semitic Congress*. 2n vol. *Beiträge zur Afrikanistik* 41: 185-208. Viena.
- Dombrowski, Franz Amadeus. 1984. “Erwägungen und Vorschläge zu einem Vergleichenden Wurzelwörterbuch der semitischen Sprachen”. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 134: 24-60.
- Dozy, Reinhart. 1927² (1881¹). *Supplément aux dictionnaires arabes*. 2 vols. Leiden (E. J. Brill).
- Dressler, H. H. 1976. *The Aqht-Text. A New Transcription, Translation, Commentary, and Introduction*. Cambridge (tesi doctoral).
- Drewniak, Stanisław (ed.). 1965. “Bibliografia prac Profesora Doktora Jerzego Kuryłowicz za lata 1925-1965”. *Symbolae Linguisticae in honorem Georgii Kuryłowicz*, p. 9-20. Wrocław, Varsòvia, Cracòvia.
- Drexel, Albert. 1924-1925. “Der semitische Triliterismus und die afrikanische Sprachforschung”. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 31: 219-236.

- 1925. “Der semitische Triliterismus und die afrikanische Sprachforschung”. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 32: 1-30.
- Ebeling, Erich. 1909. *Das Verbum der El-Amarna-Briefe*. Berlin.
- 1941. *Das aramäisch-mittelpersische Glossar Frahang-i-Pahlavik im Lichte der assyriologischen Forschung*. Mitteilungen der altorientalischen Gesellschaft, vol. 14, secc. 1. Leipzig.
- Edel, Elmar. 1955. *Altägyptische Grammatik*. Roma.
- Edzard, Dietz Otto. 1965. “Die Stämme des altbabylonischen Verbums in ihrem Oppositionssystem”. A *Studies in honor of Benno Landsberger on his seventy-fifth Birthday*. *Assyriological Studies* 16: 111-120. Chicago.
- 1973. “Die Modi beim älteren akkadischen Verbum”. *Orientalia* 42: 121-141.
- Edzard, Lutz E. 1991. “Semitic Phonology and Preference Laws for syllable structure”. *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday* (A. S. Kaye ed.). 1r vol., p. 397-410. Wiesbaden.
- 1998. *Polygenesis, Covergence and Entropy: An Alternative Model of Linguistic Evolution Applied to Semitic Linguistics*. Wiesbaden.
- Ehret, Christopher. 1980. *The Historical Reconstruction of Southern Cushitic Phonology and Vocabulary*. Berlin (D. Reimer Verlag).
- 1987. “Proto-Cushitic Reconstructions”. *Sprache und Geschichte in Afrika* 8: 180.
- 1984. “History in Ancient Central Ethiopia”. *Referat auf dem 8. Int. Konferenz äthiopischer Studien*. Addis Abeba.
- 1989. “The origin of third Consonants in Semitic Roots: an Internal Reconstruction (Applied to Arabic)”. *Journal of Afroasiatic Languages* 2: 109-202.
- 1995. *Reconstructing Proto-Afroasiatic (Proto-Afrasian). Vowels, Tone, Consonants and Vocabulary*. Berkeley, Los Angeles.
- i M. Posnansky (eds.). 1982. *The Archaeological and Linguistic Reconstruction of African History*. Berkeley, Los Angeles.
- Eilers, Wilhelm. 1974. *Die vergleichend-semasiologische Methode in der Orientalistik*. Wiesbaden.
- 1978. “Semitische Wurzeltheorie”. *Atti del secondo congresso internazionale di lingüistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 125-131.
- 1984-1986. “Apokopierte Vooreduplikation”. *Orientalia Suecana* 33-35: 85-95.

- 1987. “Die zweiradikalige basis der semitischen Wurzel”. *Proceedings of the fourth international Hamito-Semitic Congress* (H. Jungraithmayr i W. W. Müller eds.), p. 510-524. Marburg.
- 1987-1988. “Zu Resch als Wurzeldeterminativ (r-)”. *Orientalia Suecana* 36-37: 39-45.
- Erman, Adolf. 1892. “Das Verhältniss des Aegyptischen zu den semitischen Sprachen”. *Zeitschrift der Deutsche Morgenländischen Gesellschaft* 46: 93-129.
- i Hermann Grapow. 1982 (1925-¹). *Wörterbuch der Aegyptischen Sprache*. Berlin (Akademie-Verlag).
- Fabricius-Hansen, Cathrine. 1975. *Transformative, intransformative und kursive Verben*, Linguistische Arbeiten 26. Tübingen.
- Fantar, Mhamed. 1986. “Nouvelles stèles à épigraphes néopuniques de Mididi (Planches VII-X)”. *Semitica* 36: 25-42.
- Faulkner, Raymond Oliver. 1962. *A Concise Dictionary of Middle Egyptian* (CDME). Oxford (Griffith Inst.).
- Fenton, T. L. 1970. “The Absence of a Verbal Formation *yaqattal from Ugaritic and North-West Semitic”. *Journal of Semitic Studies* 15: 31-41.
- Fischer, Wolfdietrich. (J. Rodgers trad.) 2002³. *A Grammar of classical Arabic*, New Haven-Londres.
- Fleisch, Henri. 1944. *Les verbes à allongement interne en sémitique*. Travaux et mémoires de l’Institut d’ethnologie, vol. 43. Paris.
- 1947. *Introduction à l’étude des langues sémitiques*. Paris.
- 1947-1948. “Sur le système verbal du sémitique commun et son évolution dans les langues sémitiques anciennes”. *Mélanges de l’Université de Saint-Joseph* 27/3, p. 37-60. Beirut.
- 1957. “Études sur le verbe arabe”. *Mélanges Louis Massignon*, 2n vol., p. 153-181. Damasc.
- 1975. “Le verbe du sémitique commun: les discussions à son sujet”. *Semitica* 25: 5-18.
- 1990. *Traité de Philologie Arabe*, 2n vol., p. 341-407. Beirut.
- Fleming, Harold C. 1968. “Ethiopic Language History: Testing Linguistic Hypotheses in an Archaeological and Documentary Context”. *Ethnohistory* 15/4: 353-388.

- 1974. “Omotic as an Afroasiatic Family”. *Studies in African Linguistics*, Suppl. 5: 81-94.
- 1977. “New perspectives on the prehistory of the Horn of Africa”. *Conference on Ethiopian Origins*. Londres.
- 2006. *Ognota: a decisive language in African prehistory*. Wiesbaden (Harrassowitz).
- Fox, Joshua. 2003. *Semitic Noun Patterns*. Winona Lake.
- Fraenkel, S. 1898. “Zum sporadischen Lautwechsel in den semitischen Sprachen”, *Beiträge zur Assyriologie* 3: 60-86.
- Fraenkel, Meir. 1970. *Zur Theorie der Lamed-He Stämme. Gleichzeitig ein Beitrag zur semitisch-indogermanischen Sprachverwandtschaft*. Jerusalem.
- Frajzyngier, Zygmunt. 1979. “Notes on the R₁R₂R₂ Stems in Semitic”. *Journal of Semitic Studies* 24: 1-12.
- 1985. “Causative und Benefactive in Chadic”. *Afrika und Übersee* 68: 23-43.
- Freytag, Georg Wilhelm. 1837. *Lexicon Arabico-Latinum*. Halis Saxonum (Schwetschke).
- 1838-1843. *Arabum Proverbia*. Bonn.
- Friedrich, Johannes. 1952. “Semitisch und Hamitisch”. *Bibliotheca Orientalis* 9: 154-157.
- Friedrich, Johannes i Wolfgang Röllig. 1970. *Phönizisch-Punische Grammatik*. Roma.
- Frolova, T. 2001. *Reconstruction of the Root-Vowel of Common Semitic Primary Verbal Roots: Evidence of Akkadian and Arabic*. Tes. (MA) (Univ. estatal russa d’Humanitats, Moscou).
- 2003. “The Reconstruction of the Vowel in the Proto-Semitic Verbal Base C₁C₂VC₃. The Evidence of Akkadian and Arabic”. *Studia Semitica* (FS. A. Militarev), p. 79-101. Moscou.
- Fronzaroli, Pelio. 1963. “Sull’elemento vocalico del lessema in semitico”. *Rivista degli Studi Orientali* 38: 119-129.
- 1964-1971. “Studi sul lessico commune semitico”, *Accademia Nazionale dei Lincei. Rendiconti della classe di scienze morali, storiche e filologiche*. I. 1964, sèrie VIII, vol. XIX, fasc. 5-6, p. 155-172; II, 1964, ib. fasc. 7-12, p. 243-280; III, 1965, serie VIII, vol. XX, fasc. 3-4, p. 135-150; IV, 1965 (1966), serie VIII, vol. XX, fasc. 5-6, p. 246-269; V, 1968 (1969), serie VIII, vol. XXIII, fasc. 7-12, p. 267-303; VI, 1969, serie VIII, vol. XXIV, fasc. 7-12, p. 285-320; VII, 1971 (1972), serie VIII, vol. XXVI, fasc. 7-12, p. 604-643.

- 1966. “Su alcuni problemi di tipologia morfologica in Semitico”. *Rendiconti delle Scienze morali della Accademia Nazionale dei Lincei* 21: 210-223. Roma.
- 1973. “Problems of a Semitic Etymological Dictionary”. A *Studies on semitic Lexicography* (P. Fronzaroli ed.), p. 1-24. Florència.
- 1974. “Réflexions sur la paléontologie linguistique”. A *Actes du premier congrès international de linguistique sémitique et chamito-sémitique. Paris 16-19 juillet 1969*, p. 173-180. La Haia, París.
- 1975. “On the common semitic lexicon and its ecological and cultural Background”. *Hamito-Semitica. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 43-53.
- Gese, H., M. Höfner i K. Rudolph. 1970. *Die Religionen Altsyriens, Altarabiens und der Mandäer*. Stuttgart.
- Gai, Amikam. 1984. “Predicative State and Inflection of the Nominal Predicate in Akkadian and Syriac”. *Afroasiatic Linguistics* 9/1: 72.
- Galand, Lionel. 1973. “Berbère et ‘traits sémitiques communs’”. *Comptes rendus du Groupe Linguistique d’Études Chamito-Sémitiques. A la mémoire de Marcel Cohen*, vol. 18-23, p. 463-478.
- 1984. “Le comportement des schèmes et des racines dans l’évolution de la langue: exemples touaregs”. *Current Progress in Afro-Asiatic Linguistics. Papers of the third International Hamito-Semitic Congress*, p. 305-315. Amsterdam, Filadèlfia.
- Garbini, Giovanni. 1978. “L’egiziano e le lingue semitiche”. *Atti del secondo congresso internazionale di lingüistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 45-54.
- 1984². *Le lingue semitiche. Studi di storia linguistica (Istituto Universitario Orientale, Dipartimento di Studi Asiatici, series Minor 20)*. Nàpols.
- Gardiner, Alan. 1950². *Egyptian Grammar*. Londres.
- Gazov-Ginzberg, Anatolij Michajlovic. 1965. “Sledy monovokalizma v semitskikh vnegrammitičeskikh glasnych” (“Vestigis de monovocalisme en les vocals no gramaticals del semític”), *Kratike sootnoščenija Instituta Nardov Azii* 86: 90-96.
- Gelb, Ignaz J. 1955. “Notes on von Soden’s Grammar of Akkadian”. *Bibliotheca Orientalis* 12: 93-111.
- 1961². *Old Akkadian Writing and Grammar*. Chicago.

- 1965. “The Origin of the West Semitic *qatala* Morpheme”. *Symbolae linguisticae in honorem Georgii Kuryłowicz*: 72-80. Wrocław, Varsòvia, Cracòvia.
- 1969. *Sequential Reconstruction of Proto-Akkadian*. Chicago.
- Gesenius, Wilhelm. 1907. *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament* (E. Robinson trad. i F. Brown ed.). Oxford.
- Gesenius-Kautsch. 1902²⁷. *Hebräische Grammatik*. Leipzig.
- Gesenius-Kautsch-Bergsträsser. 1995²⁸ (1909¹). *Hebräische Grammatik*. Hildesheim, Zurich, Nova York.
- Giacumakis, George. 1970. *The Akkadian of Alalah*. La Haia, Paris.
- Goetze, Albrecht. 1942. “The So-Called Intensive of the Semitic Languages”. *Journal of the American Oriental Society* 62: 1-8.
- Goldenberg, Gideon. 1978. “Congruence and Comitative and a Problem of Linguistic Typology”. *Atti del secondo congresso internazionale di lingüistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 133-147.
- 1994. “Principles of semitic Word-structure”. *A Semitic and Cuschitic Studies* (G. Goldenberg i Sh. Raz eds.), p. 29-64. Wiesbaden.
- Gordon, Amnon. 1982. “The Development of the Participle in Biblical, Mishnaic and Modern Hebrew”. *Afroasiatic Linguistics* 8/3: 1-59.
- Gordon, Cyrus Herzl. 1965. *Ugaritic Textbook. Grammar*. Roma.
- Goshen-Gottstein, Moshe Henry. 1959. “Philologische Miszellen zu den Qumrantexten”. *Revue de Qumran* 2: 43-46.
- 1969. “The System of Verbal Stems in the Classical Semitic Languages”. *A Proceedings of the International Conference on Semitic Studies held in Jerusalem 19-23 july 1965*, p. 70-91. Jerusalem.
- 1978. “Ethiopic-Chaldean and the Beginnings of Comparative Semitics in Renaissance Times”. *Atti del secondo congresso internazionale di lingüistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5.
- Gray, Louis H. 1923. “The Punic Passages in the *Poenulus* of Plautus”. *The American Journal of Semitic Languages and Literatures* 39/2: 73-88.
- 1933. “Notes étymologiques sur les verbes faibles en hébreu biblique”. *Archiv Orientalní* 5: 124-130.

- Greenberg, Joseph H. 1950. "The Patterning of Root Morphemes in Semitic". *Word* 6: 162-181.
- 1952. "The Afro-Asiatic (Hamito-Semitic) Present". *Journal of the American Oriental Society* 72: 1-9.
- 1965. "The Evidence for */^mb/ as a Proto-Afroasiatic Phoneme". A *Symbolae linguisticae in honorem Georgii Kuryłowicz*, p. 88-92. Wrocław, Varsòvia, Cracòvia.
- 1991. "The semitic *intensive* as verbal Plurality". A *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 1r vol.: 577-587.
- Greenspahn, Frederick E. 1984. *Hapax Legomena in Biblical Hebrew*. Chico, California (Scholars Press).
- Greenstein, Edward L. 1988. "On the Prefixed Preterite in Biblical Hebrew". *Hebrew Studies* 29: 7-17.
- Grimme, Hubert. 1904. "Der Ursemitische Ablaut". *Verhandlungen des XIII. internationalen Orientalisten-Kongresses*, p. 201-204. Leiden.
- Gross, Walter. 2001. *Doppelt besetztes Vorfeld. Syntaktische, pragmatische und übersetzungstechnische Studien zum althebräischen Verbalsatz*. Berlin, Nova York.
- Güntert, Hermann. 1916. *Indogermanische Ablautprobleme. Untersuchungen über Schwa Secundum, einen zweiten indogermanischen Murrelvokal*. Estrasburg.
- Haldar, Alfred. 1963. "The Akkadian Verbal System. 1. The *paris* Form". *Orientalia* 32: 246-79.
- 1964. "The Akkadian Verbal System. 2. The *iprus: iparras* Forms". *Orientalia* 33: 15-48.
- Haruna, Andrew. 1995. "On the glotalic consonants in chadic". *Studia Chadica et Chamitosemitica. Akten des Internationalen Symposions zur Tschadsprachenforschung. Frankfurt am Main, 6.-8. Mai 1991*. (D. Ibrizimov, R. Leger i G. Schmitt eds.), p. 138-162. Colònia.
- Haupt, Paul. 1905-1906. "Semitic Verbs Derived from Particles". *American Journal of Semitic Languages and Literatures* 22: 257-261.
- Hava, J. G. 1964. *Al-faraid Arabic-English dictionary*. Beirut.
- Hayward, Richard J. 1984. "A reconstruction of some root extensions of the eastern cushitic verb". *Current Progress in Afro-Asiatic Linguistics. Papers of the third International Hamito-Semitic Congress*, p. 69-109. Amsterdam, Filadèlfia.

- Heath, Jeffrey. 1987. *Ablaut and Ambiguity. Phonology of a Moroccan Arabic Dialect*. Nova York.
- Heidel, Alexander. 1940. *The system of the quadrilateral verb in Akkadian. Assyriological Studies* 13. Chicago.
- Heine, Bernd. 1979. "Some Linguistic Observations on the Early History of Africa". *SUGIA* 1: 37-54.
- 1981. *Die Sprache Afrikas: mit Tabellen*. Hamburg (Buske).
- Heine, B., F. Rottland i R. Vossen. 1979. "Some Aspects of Early Nilotic–Cushitic Contacts". *SUGIA* 1: 75-91.
- Held, Moshe. 1965. "The action-result (factitive-passive) Sequence of identical Verbs in Biblical Hebrew and Ugaritic". *Journal of Biblical Literature* 84: 272-282.
- Heller, J. 1959. "Neuere Literatur zur Bilingualismus-Frage". *Archiv Orientalní* 27: 678-682.
- Herdan, Gustav. 1962. "The Patterning of Semitic Verbal Roots Subjected to Combinatory Analysis". *Word* 18: 262-268.
- Hetzron, Robert. 1973-1974. "The Vocalisation of Prefixes in Semitic Active and Passive Verbs". *Mélanges de l'Université de Saint-Joseph* 48: 35-48.
- 1975. "Genetic classification and ethiopian Semitic". *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata*. (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 103-127. La Haia, París.
- 1997. *The Semitic Languages*. Londres.
- Hintze, Fritz. 1947. "Zur Struktur des Wortes im Aegyptischen". *Zeitschrift für Phonetik* 1: 18-24.
- Hock, Hans Henrich. 1991². *Principles of Historical Linguistics*. Berlin, Nova York.
- Hodge, Carleton. 1975. "The Nominal Sentence in Semitic". *Afroasiatic Linguistics* 2/4: 69-75.
- 1983. "Relating Afroasiatic to Indo-European". *Studies in Chadic and Afroasiatic Linguistics* (E. Wolff i H. Meyer-Bahlburg eds.), p. 33-50. Hamburg.
- Hoenigswald, Henry M. i Roger D. Woodard. 2004. "Indo-European". A *The Cambridge Encyclopedia of the World's Ancient Languages* (Roger D. Woodard ed.), p. 534-550.
- Höfner, Maria. 1943. *Altsüdarabische Grammatik*. Leipzig.

- Hoftijzer, Jacob. 1973. "The Nominal Clause Reconsidered". *Vetus Testamentum* 23: 446-510.
- 1991. "A Preliminary Remark on the Study of the Verbal System in Classical Hebrew". *A Semitic Studies in honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 1r vol.: 645-651.
- Hoftijzer, Jacob i G. v. d. Kooij (eds.). 1976. *Documenta et Monumenta Orientis Antiqui XIX*. Leiden.
- Hoftijzer, Jacob i Karel Jongeling. 1995. *Dictionary of the North-West Semitic Inscriptions*. Leiden, Nova York, Colònia (Brill).
- Hommel, Fritz. 1894. "Über den Grad der Verwandtschaft des Altägyptischen mit dem Semitischen". *Beiträge zur Assyriologie* 2: 342-358.
- Hopkins, Simon. 1984. *Studies in the Grammar of Early Arabic*. Oxford.
- Hudson, Grover. 1978. "Language Classification and the Semitic Prehistory of Ethiopia". *Folia Orientalia* 18: 119-166.
- 1991. "A and B-Type Verbs in Ethiopian and Proto-Semitic". *A Semitic Studies in Honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 1r vol.: 679-689.
- Huehnergard, John. 1985. "A Dt Stem in Ugaritic?". *Ugarit-Forschungen* 17: 402.
- 1987. "Stative, Predicative Form, Pseudo-verb". *Journal of Near Eastern Studies* 46: 215-232.
- 1992. "Historical Phonology and the Hebrew Piel". *A Linguistics and Biblical Hebrew*, p. 209-229.
- 2004. "Afro-Asiatic". *A The Cambridge Encyclopedia of the World's Ancient Languages* (Roger D. Woodard ed.), p. 138-159. Cambridge.
- Hurwitz, Solomon Theodore Halévy. 1913. *Root-Determinatives in Semitic Speech. A Contribution to semitic Philology*. Nova York.
- Izrečel, Shlomo. 1998. *Canaano-Akkadian*. Munic, Newcastle (Lincom Europa).
- Jacobson, Roman i Morris Halle. 1956². *Fundamentals of Language*. Mouton.
- Jansen-Winkel, Karl. 1993. "Das ägyptische Pseudopartizip". *Orientalia Lovaniensa Periodica* 24: 5-28.
- Janssens, Gerard. 1972. "The Present-Imperfekt". *Bibliotheca Orientalis* 29: 3-7.
- 1976. "The Verbal Tenses in semitic and old Egyptian". *Mélanges d'Islamologie dédiés à la mémoire de A. Abel*, vol. 2n: 265-285. Brussel·les.

- 1982. *Studies in Hebrew historical Linguistics based on Origen's Secunda Orientalia Gandensia* 9. Lovaina.
- Jastrow, Marcus. 1992 (1903¹). *Dictionary of the Targumim, Talmud Babli, Yerushalmi and Midrashic Literature*. Nova York (Judaica Press).
- Jeffery, Arthur. 1938. *The foreign vocabulary of the Qurʾān*. Baroda.
- Jenni, Ernst. 1968. *Das hebräische Piʿel. Syntaktisch-semasiologische Untersuchung einer Verbalform im Alten Testament*. Zurich.
- Jensen, R. 1887. “Ausruf, Frage und Verneinung in den semitischen Sprachen”. *Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft* 17: 419-430.
- Johnson, Bo. 1979. *Hebräisches Perfekt und Imperfekt mit vorgehendem w^c*. Lund.
- Joosten, Jan. 1998. “The Functions of the Semitic D stem: Biblical Hebrew Materials for a Comparative-Historical Approach”. *Orientalia* 67: 202-230.
- Joüon, Paul. 1930. “Sémantique des verbes statifs de la forme *qatila* (*qatel*) en arabe, hébreu et araméen”. *Mélanges Université de Saint-Joseph* 15: 1-32. Beirut.
- Joüon, Paul i Takamitsu Muraoka. 1993². *A Grammar of Biblical Hebrew*. Roma.
- Jucquois, Guy. 1970-1972. “La théorie de la racine en indo-européen”. *La Linguistique* 6/2: 69-102; 7/1: 73-91; 8/1: 73-103.
- 1973. “Trois questions de linguistique sémitique”. *Le Muséon* 86: 475-497.
- Jungrathmayr, Herrmann. 1968. “Ancient Hamito-Semitic Remnants in the Central Sudan”. *African Language Review* 7: 16-22.
- 1975. “Der Imperfektivstamm im Migama”. *Folia Orientalia* 16: 85-100.
- 1978. “Ablaut und Ton im Verbalsystem des Mubi”. *Afrika und Übersee* 61: 312-320. Berlin.
- 1979. “Apophony and tone in the Afroasiatic/Niger-Congo frontier area”. *Études linguistiques. Revue du Département de Linguistique de l'Université de Niamey* 1/1: 130-140.
- 1982. “Chadic within Hamitosemitic or between Hamitosemitic and Nigrific?”. *The Chad Languages in the Hamitosemitic-Nigrific Border Area*. Marburger Studien zur Afrika- und Asienkunde (H. Jungrathmayr ed.), Série A, vol. 27: 3-7. Berlin.
- 1997. “Ablaut im Verbalsystem osttschadischer Sprachen”. *A Humanism, culture, and Language in the Near East. Studies in Honor of Georg Krotkoff* (A. Afsaruddin i A. H. M. Zahniser eds.). Winona Lake.

- Kammerzell, Frank. 1990. "Funktion und Form. Zur Opposition von Perfekt und Pseudopartizip im Alt- und Mittelägyptischen". *Göttinger Miszellen* 117/118: 181-202.
- 1991. "Augment, Stamm und Endung. Zur morphologischen Entwicklung der Stativkonjugation". *Lingua Aegyptia* 1: 165-199.
- Kaufman, Stephen A. 1974. *The Akkadian influences on Aramaic*. Chicago.
- Kaye, Alan S. i Peter T. Daniels. 1992. "Comparative Afroasiatic and General Linguistics (Review Article)". *Word* 43/3: 429-458.
- Kazimirski, Albert de Biberstein. 1960² (1860¹). *Dictionnaire Arabe-Français*. Paris (Maisonneuve).
- Khan, Geoffrey. 1987. "Vowel Length and syllable Structure in the Tiberian Tradition of Biblical Hebrew". *Journal of Semitic Studies* 32/1: 23-82.
- 1991. "The syllabic Nature of tiberian Hebrew Vocalization". A *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 1r vol.: 852-865.
- Kienast, Burkhard. 1957. "Verbalformen mit Reduplikation im Akkadischen". *Orientalia* 26: 44-50.
- 1960. "Das Punktualthema *japrus und seine Modi". *Orientalia* 29: 151-167.
- 1961. "Weiteres zum R-Stamm des Akkadischen". *Journal of Cuneiform Studies* 15: 59-61.
- 1962. "Das System der zweiradikaligen Verben im Akkadischen". *Zeitschrift für Assyriologie und Vorderasiatische Altertumskunde* 55: 138-155.
- 1977. "Der sogenannte Stativ des Akkadischen". *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*. Suppl. 4: 84-86.
- 1982. "Zur Geschichte des semitischen Verbums". *The Chad Languages in the Hamitosemitic-Nigrific Border Area*. Marburger Studien zur Afrika- und Asienkunde (H. Jungraithmayr ed.), Sèrie A, vol. 27: 17-23. Berlin.
- 1995. "Gedanken zur Geschichte der Semitischen 'Tempora'". A *Vom Alten Orient zum Alten Testament. Festschrift für Wolfram Freiherr von Soden zum 85. Geburtstag am 19. Juni 1993* (M. Dietrich i O. Loretz eds.), p. 119-133. Develaer, Neukirchen, Vluyn.
- 2001. *Historische Semitische Sprachwissenschaft*. Wiesbaden.
- Klein, Horst. G. 1974. *Tempus, Aspekt, Aktionsart*. Romanistische Arbeitshefte 10. Tübingen.

- Klingenheben, August. 1955-1958. "Die w- und y- haltigen Konsonanten Abessinischer Semitensprachen mit besonderer Berücksichtigung des Amharischen". *Rassegna di Studi Etiopici* 14: 28-47.
- 1956. "Die Präfix- und Suffixkonjugationen des Hamitosemitischen". *Mitteilungen des Instituts für Orientforschung* 4: 211-277.
- Knudsen, Ebbe Egede. 1984-1986. "Innovation in the Akkadian Present". *Orientalia Suecana* 33-35: 231-239.
- Knudtzon, J. A. (O. Weber i E. Ebeling). 1964. *Die El-Amarna Tafeln, I-II*. Aalen.
- Koehler, Ludwig i Walter Baumgartner. 1951. *Lexicon in Veteris Testamenti libros*. Leiden (Brill).
- 1967³. *Hebräisches und aramäisches lexikon zum Alten Testament*. Leiden (Brill).
- Kogan, Leonid. 2002. "Addenda et Corrigenda to the *Hamito-Semitic Etymological Dictionary* (HSED) by V. Orel and O. Stolbova (II)". *Journal of Semitic Studies* 47/2: 183-202.
- 2005. "Observations on Proto-Semitic Vocalism". *Aula Orientalis* 23: 131-167.
- König, Eduard. 1911. "Neuere Stammbildungstheorien im semitischen Sprachgebiete". *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 65: 709-728.
- Kopf, Lothar. 1976. *Studies in Arabic and Hebrew Lexicography*. Jerusalem.
- Koskinen, Kalevi. 1964. "Kompatibilität in den dreikonsonantigen hebräischen Wurzeln". *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 114: 16-58.
- Kouwenberg, N. J. C. 2000 "Nouns as Verbs: the Verbal Nature or the Akkadian Stative". *Orientalia* 69, fasc. 1: 21-71.
- 2006. *The Akkadian language in its Semitic context: Studies in the Akkadian of the third and second millennium B.C.* Leiden.
- Krahmalkov, Charles Richard. 1979. "On the third feminine singular of the Perfect in Phoenician-Punic". *Journal of Semitic Studies* 24: 25-28.
- Kraus, F. R. 1984. *Nominalsätze in Altbabylonischen Briefen und der Stativ*. Medelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Afd. Letterkunde, NR 47/2, p. 23-71. Amsterdam.
- Kuryłowicz, Jerzy. 1949. "Le système verbal du sémitique". *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*, p. 47-56.
- 1954. "La genèse de certaines alternances qualitatives en sémitique". *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* 13: 109-116.

- 1956. *L'Apophonie en Indo-européen*. Wrocław.
- 1957-1958. "Esquisse d'une théorie de l'apophonie en sémitique". *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 53: 1-38.
- 1959. "The Accentuation of the Verb in Indo-European and in Hebrew". *Word* 15: 123-129.
- 1961. *L'apophonie en sémitique*. Wrocław, Varsòvia, Cracòvia.
- 1972. *Studies in Semitic Grammar and Metrics*. Wrocław, Varsòvia.
- 1973. "Verbal Aspect in Semitic". *Orientalia* 42: 114-120.
- Kutscher, Edward Yechezkel. 1980. *Studies in Hebrew and Semitic Languages*. Ramat Gan.
- Lambdin, Thomas Oden. 1953. "Egyptian Loan Words in the Old Testament". *Journal of the American Oriental Society* 73: 145 ss..
- Landberg, Carlo. 1909-1913. *Études sur les dialectes de l'Arabie méridionale*. Vol. 2. Daḡīnah. Part II, Leiden.
- 1920, 1923 i 1942. *Glossaire Daḡinois*. 3 vols.: vol. 1, 1920; vol. 2, 1923; vol. 3, 1942, Leiden.
- Landsberger, Benno. 1935. "Die Gestalt der semitischen Wurzel". A *International Congress of Orientalists: Proceedings* 19: 450-452. Roma.
- Lane, William Edward. 1863. *Arabic-English Lexicon*. Londres-Edimburg.
- Larcher, Pierre. 2003. *Le système verbal de l'arabe classique*. Aix-en-Provence (Université de Provence).
- Lecerf, Jean. 1978. "Annonce d'une recherche en cours sur la structure des racines sémitiques". *Atti del secondo congresso internazionale di linguistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 173-174.
- Leiper Kane, Thomas. 1990. *Amharic-English Dictionary*. 2 vols. Wiesbaden (Harrassowitz).
- Lepsius, Karl Richard. 1836. *Zwei sprachvergleichende Abhandlungen : 1. Über die Anordnung und Verwandtschaft des Semitischen, Indischen, Äthiopischen, Alt-Persischen und Alt-Ägyptischen Alphabets. 2. Über den Ursprung und die Verwandtschaft der Zahlwörter in der Indogermanischen, Semitischen und der Koptischen Sprache*. Berlin (Dümmler).
- 1841. *Inscriptiones Umbricae et Oescae quotquot adhuc repertae sunt omnes*. Leipzig.

- 1847. *Über die in Philae aufgefundenene Republication des Dekrets von Rosette und die aegyptischen Forschungen des Herrn de Saulcy*. Leipzig.
  - 1849. *Denkmäler aus Ägypten und Äthiopien : nach den Zeichnungen der von seiner Majestät dem Könige von Preussen Friedrich Wilhelm IV nach diesen Ländern gesendeten und in den Jahren 1842 - 1845 ausgeführten wissenschaftlichen Expedition / auf Befehl seiner Majestät herausgegeben und erläutert R. Lepsius*. Berlin (Nicolai).
  - 1852. *Briefe aus Aegypten, Aethiopien und der Halbinsel des Sinai : geschrieben in den Jahren 1842 - 1845 während der auf Befehl Sr. Majestät des Königs Friedrich Wilhelm IV von Preußen ausgeführten wissenschaftlichen Expedition*. Berlin (Hertz).
  - 1854. *Das allgemeine linguistische Alphabet : Grundsätze der Übertragung fremder Schriftsysteme u. bisher noch ungeschriebener Sprachen in europäische Buchstaben*. Berlin (Hertz).
  - 1857. *Über die manethonische Bestimmung des Umfangs der ägyptischen Geschichte*. Berlin (Dümmler in Comm.).
  - 1861. *Über die arabischen Sprachlaute und deren Umschrift nebst einigen Erläuterungen über den harten i-Vocal in den tatarischen, slavischen und der rumänischen Sprache*. Berlin.
  - 1863c. *Über das Lautsystem der persischen Keilschrift*. Berlin (Dümmler in Comm.).
  - 1869. *Über den chronologischen Werth der assyrischen Eponymen und einige Berührungspunkte mit der aegyptischen Chronologie*. Berlin (Dümmler in Comm.).
  - 1877. *Die Babylonisch-assyrischen Längenmasse nach der Tafel von Senkereh*. Berlin.
  - 1880. *Nubische Grammatik mit einer Einleitung über die Völker und Sprachen Afrika's*. Berlin (Hertz).
  - 1890. *Griechische Marmorstudien*. Berlin (Königl. Akademie der Wissenschaften).
- Leslau, Wolf. 1938. *Lexique soqotri (sudarabique moderne), avec comparaisons et explications étymologiques*. Paris.
- 1943. "South-East Semitic (Ethiopic and South-Arabic)". *Journal of the American Oriental Society* 62: 4-14.
  - 1953. "The imperfect in South-East Semitic". *Journal of the American Oriental Society* 73: 164-166.

- 1956-1957. “Some mutilated roots in Ethiopic”. *Lingua* 6: 268-286.
  - 1958. *The Verb in Harari*. Berkeley, Los Angeles (Univ. of California Press).
  - 1959. “The Position of Ethiopic in Semitic: Akkadian and Ethiopic”. A *Akten des XXIV.ten internationalen Orientalisten-Kongresses. München*, p. 251-253. Wiesbaden.
  - 1962. “Ethiopic denominatives with nominal morphemes”. *Le Muséon* 75: 139-175.
  - 1967. “Hypothesis on a Proto-Semitic marker of the imperfect in Gurage”. *Journal of Near Eastern Studies* 24: 121-125.
  - 1971. “The geez imperfect again”. *Proceedings of the 27th. International Congress of Orientalists, Ann Arbor 1967*, p. 89-90. Wiesbaden.
  - 1975. “What is a semitic Language?”. *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 129-131.
  - 1987. *Comparative Dictionary of Ge'ez*. Wiesbaden.
- Levy, Jacob. 1924². *Wörterbuch über die Talmudim und Midraschim*. Berlin (Harz).
- Liddell, Henry George i Robert Scott. 1996. *Greek-English Lexicon*. Oxford (Clarendon Press).
- Lindeman, Fredrik Otto. 1997. *Introduction to the ‘Laryngeal Theory’*. Innsbruck.
- Lipiński, Edward. 1991. “Monosyllabic nominal and verbal roots in semitic languages”. *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday* (A. S. Kaye ed.). 2n vol.: 927-930. Wiesbaden.
- 1997. *Semitic Languages. Outline of a Comparative Grammar*. Lovaina.
- Loprieno, Antonio. 1982. “Afroasiatische Sprachwissenschaft in Bewegung”. *Göttinger Miscellen* 54: 85-94.
- 1984. “L’indagine delle strutture verbali delle lingue camito-semitiche”. A *Atti della terza giornata di Studi Camito-Semitici e Indoeuropei* (F. A. Pennacchietti i A. Roccati eds.), p. 65-74. Roma.
  - 1986. *Das Verbalsystem im Ägyptischen und im Semitischen. Zur grundlegung einer Aspekttheorie*. Wiesbaden.
  - 2004. “Ancient Egyptian and Coptic”. A *The Cambridge Encyclopedia of the World’s Ancient Languages* (Roger D. Woodard ed.), p. 160-217. Cambridge.

- Lowenstamm, Jean. 1991. "Vocalic length and centralization in two branches of semitic (ethiopic and arabic)". *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday* (A. S. Kaye ed.), 2n vol.: 949-965. Wiesbaden.
- Ludolf, Hiob. 1699. *Lexicon aethiopico-latinum*. Frankfurt del Main (Zunner).
- Macdonald, John. 1963-1965. "New Thoughts on a biliteral Origin for the Semitic Verb". *The Annual of Leeds University Oriental Society* 5: 63-85.
- Malbran-Labat, Florence. 1991. "Le Passif en Akkadien". A *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 2n vol.: 977-990.
- Margalit, Baruch. 1976. "Studia Ugaritica II: Studies in *Krt* and *Aqht*". *Ugarit Forschungen* 8: 137-192.
- 1984. "Lexicographical Notes on the *Aqht* Epic (Part II: KTU 1.19)". *Ugarit Forschungen* 16: 119-180.
- Martin, William J. 1957. "Some Notes on the Imperative in the Semitic Languages". *Rivista degli Studi Orientali* 32: 315-319.
- Martinet, André. 1955. *Économie des changements phonétiques. Traité de phonologie diachronique*. Berna.
- 1972. "Per una tipologia linguistica dell'Europa contemporanea". *Le lingue dell'Europa. Atti del V convegno internazionale di linguisti tenuto a Milano nei giorni 1-5 settembre 1969. Sodalizio glottologico Milanese*, p. 69-84.
- Martínez Borobio, Emiliano. 2003. *Arameo antiguo. Gramática y textos comentados*. Barcelona.
- Mc Burney, C. M. 1975. "The Archaeological Context of Hamitic Languages in Northern Africa", a *Hamito-Semitic* (J. i Th. Bynon eds.). La Haia, París, p. 495-506.
- Mc Carthy, John J. 1981. "A Prosodic Theory of Nonconcatenative Morphology". *Linguistic Inquiry* 12/3: 373-418.
- Meier-Brügger, Michael. 2002⁸. *Indogermanische Sprachwissenschaft*. Berlín, Nova York.
- Meillet, Antoine. 1921a. "Sur le méthode de la grammaire comparée". A *Linguistique historique et linguistique générale*, p. 19-35. París.
- 1921b. "Linguistique historique et linguistique générale". A *Linguistique historique et linguistique générale*, p. 44-60. París.
- 1921c. "Les parentés de langues. Sur les caractères du verbe". A *Linguistique historique et linguistique générale*, p. 102-109. París.

- Merrill, Eugene H. 1974. "The Aphel Causative: Does it exist in Ugaritic?". *Journal of Northwest Semitic Languages* 3: 40-49.
- Mettinger, Tryggve N. D. 1974. "The Hebrew verb system: a survey of recent research". *Annual of the Swedisch Theological Institute* 9: 64-84.
- Meyer, Rudolph. 1953. "Zur Geschichte des hebräischen Verbums". *Vetus Testamentum* 3: 225-235.
- 1958. "Spuren eines westsemitischen Präsens-Futur in den Texten von Chirbet Qumran". *Von Ugarit nach Qumran*, p. 118-128. Berlin (Töpelmann).
- (trad. per Á. Sáenz-Badillos). 1989. *Gramática del hebreo bíblico*, Barcelona.
- Militarev, Alexander. 1983. *Ob odnom obshchepfraziiskom zemledel'cheskom termine (Novye lingzisticheskie dannye o proiskhozhdenii zemledeliya) (On a Common Afrasian Agricultural Term. New Linguistic Data Concerning the Origin of Agriculture)*, VDI, núm. 4.
- 2005. "Root extension and Root formation in Semitic and Afrasian". *Aula Orientalis* 23: 83-130.
- Militarev, Alexander i Leonid Kogan. 2000. *Semitic Etymological Dictionary*. Vol. 1: *Anatomy of Man and Animals*. Münster.
- 2005. *Semitic Etymological Dictionary*. Vol 2: *Animal Names*. Münster.
- Militarev, Alexander i Viktor Aleksandrovic Shnirelman. 1984. *K probleme likalozatzii drevneishikh afraziitsev; opyt lingvoarkheologicheskoi rekonstruktzii (On the Problem of Location of Early Afrasians. An Essay in Linguo-Archaeological Reconstruction)*. LRDIV.
- Militarev, Alexander i Sergej Anatolevic Starostin. 1984. *Obshchaya afraziisko-severnokavkazskaya kulturnaya leksika (Common Afrasian-North Caucasian Cultural Vocabulary)*. LRDIV. Cahst' 3.
- Moscatti, Sabatino. 1946. "La radice semitica 'mr". *Biblica* 27: 115-126.
- 1946b. "Sull'etimologia di פֹּרָר". *Biblica* 27: 269-272.
- 1947. "Il biconsonantismo nelle lingue semitiche". *Biblica* 28: 113-135.
- 1960. *Lezioni di linguistica semitica*. Roma.
- 1960. "Sulle origini semitiche". *Rivista degli Studi Orientali* 35: 115-122.
- 1960. "Sulla ricostruzione del protosemitico". *Rivista degli Studi Orientali* 34: 1-10.
- (ed.). 1969. *An Introduction to the Comparative Grammar of the Semitic Languages*. Wiesbaden.

- Møller, Herm. 1917. *Die semitisch-vorindogermanischen Laryngalen Konsonanten*. Copenhagen.
- Mulder, M. J. 1970. "The Conflict between El and Baʿal in Canaanite Religion". *Ugarit Forschungen* 2: 359-366.
- Müller, A. 1879. "Verba 'w und '". *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 33: 698-700.
- Müller, Hans-Peter. 1984a. "Wie alt ist das jungsemitische Perfekt? Zum semitisch-ägyptischen Sprachvergleich". *Studien zur altägyptischen Kultur* (Festschrift Wolfgang Helck) 11: 365-379.
- 1984b. "Ebla und das althebräische Verbalsystem". *Biblica* 65: 145-167.
- 1988. "Das Bedeutungspotential der Afformativkonjugation". *Zeitschrift für Althebraistik* 1/1: 74-98.
- 1988. "Das Bedeutungspotential der Afformativkonjugation". *Zeitschrift für Althebraistik* 1/2: 159-190.
- 1991. "Zur Theorie der historisch vergleichenden Grammatik Dargestellt am Sprachgeschichtlichen Kontext des Althebräischen". *A Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday* (A. S. Kaye ed.). 2n vol.: 1100-1118. Wiesbaden.
- 1995. "Ergative Constructions in early semitic Languages". *Journal of Near Eastern Studies* 54: 261-271.
- Müller, Walter W. 1962. *Die Wurzeln mediae und tertiae y/w im Altsüdarabischen. Eine etymologische und lexikographische Studie*. Tübingen (Inaugural-Dissertation).
- 1963. "Altsüdarabische Beiträge zum hebräischen Lexicon". *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* 75: 304-316.
- 1975. "Beiträge zur hamito-semitischen Wortvergleihung". *Hamito-Semitica. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 63-74.
- 1983. "Äthiopische Marginalglossen zum sabäischen Wörterbuch". *A Leslau 1983*: 275-285.
- Murtonen, Aimo E. 1989. *Hebrew in its West Semitic Setting. Part One. A Comparative Lexicon. Sections Bb, C, D and E. Numerals under 100, Pronouns, Particles* (Studies in Semitic Languages and Linguistics, XIII). Leiden, Nova-York, Copenhagen, Colònia.

- 1991. “On Proto-semitic Reconstructions”. *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday* (A. S. Kaye ed.), 2n vol.: 1119-1130. Wiesbaden.
- Newman, Paul. 1975. “Proto-Chadic verb classes”. *Folia Orientalia* 16: 65-84.
- Noeldeke, Theodor. 1884. “Untersuchungen zur semitischen Grammatik. II. Die Endungen des Perfekts”. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 38: 407-422.
- 1887. *Die semitischen Sprache: Eine Skizze*. Leipzig (Weigel).
- 1904. *Beiträge zur semitischen Sprachwissenschaft*. Estrasburg.
- 1910. *Neue Beiträge zur semitischen Sprachwissenschaft*. Estrasburg.
- Nyberg, H. S. 1954. “Zur Entwicklung der mehr als dreikonsonantischen Stämme in den semitischen Sprachen”. A *Westöstliche Abhandlungen Rudolf Tschudi*, p. 128-136. Wiesbaden.
- Oppenheim, A. L., E. Reiner, M. Roth *et alii*. 1956 ss. *The Chicago Assyrian Dictionary*. Chicago, Glückstadt.
- Orel, Vladimir E. i Olga V. Stolbova (eds.). 1995. *Hamito-Semitic Etymological Dictionary. Materials for a Reconstruction* (HSED). Leiden, Nova York, Colònia (Brill).
- 1997. “On Addenda et Corrigenda to the *Hamito-semitic Etymological Dictionary*”. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 147: 212-218.
- Otto, Eberhard. 1954. “Die Verba Iae. inf. und die ihnen verwandten im Ägyptischen”. *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* 79: 41-52.
- Pankhurst, Richard. 1969 i 1970. “A preliminary history of Ethiopian measures, weights and values”. *Journal of Ethiopian Studies* 7, 1r vol. (1969): 31-63; 2n vol.: 99-164; *ib.* 8, 1r vol. (1970): 45-85.
- Pardee, Dennis. 2000. *Les textes rituels. Fascicules 1-2* (RSO XII). Paris.
- 2003-2004. *Review of Ugaritische Grammatik by Josef Tropper*. 2 vol. On-line edition. *AfO* 50 (<http://www.univie.ac.at/orientalistik/Afo.html#pardee>).
- Payne Smith, Robert. (ed.). 1981. *Thesaurus Syriacus*. Hildesheim, Nova York (Georg Olms).
- Pennacchietti, Fabrizio Angelo. 1974. “La classe degli aggettivi denotativi nelle lingue semitiche e nelle lingue berbere”. *Actes du premier congrès international de linguistique sémitique et chamito-sémitique. Paris 16-19 juillet 1969*, p. 30-39. La Haia, Paris.

- Petráček, Karel. 1954. "Zum semitischen Sprachtypus". *Archiv Orientální* 22: 588-597.
- 1955. "Die Struktur der semitischen Wurzelmorpheme und der Übergang $\text{'ain} > \text{ğain}$ und $\text{'ain} > \text{r}$ im Arabischen". *Archiv Orientální* 23: 457-478.
- 1956. "Zu einigen assimilierenden Verba im Hebräischen". *Archiv Orientální* 24: 131-134.
- 1960a. "A Study in the Structure of Arabic". *Acta Universitatis Carolinae philologica* 1, *Orientalia Pragensia* 1: 23-39.
- 1960b. "Die innere Flexion in den semitischen Sprachen I: Entstehung und Entwicklung des Systems". *Archiv Orientální* 28: 547-606.
- 1961. "Die innere Flexion in den semitischen Sprachen II: Entwicklung und Entstehung des Systems". *Archiv Orientální* 29: 513-545.
- 1962. "Die innere Flexion in den semitischen Sprachen III: Entstehung und Entwicklung des Systems". *Archiv Orientální* 30: 361-408.
- 1963. "Die innere Flexion in den semitischen Sprachen IV: Entstehung und Entwicklung des Systems". *Archiv Orientální* 31: 577-624.
- 1964a. "Die innere Flexion in den semitischen Sprachen V: Entstehung und Entwicklung des Systems". *Archiv Orientální* 32: 185-222.
- 1964b. "Die Inkompatibilität in der semitischen Wurzel in Sicht der Informationstheorie". *Rocznik Orientalistyczny* 27: 133-139.
- 1969. "Die Struktur der altägyptischen Wurzelmorpheme mit Glottalen und Pharyngalen". *Archiv Orientální* 37: 341-344.
- 1974. "La structure de la racine et la classification des langues hamitosémitiques". *Acta Universitatis Carolinae, Philologica* 4: 115-121.
- 1975. "Le dynamisme du système phonologique protosémitique et les problèmes de la phonologie chamito-sémitique". *Hamito-Semitica. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 161-168.
- 1978. "La typologie et la linguistique chamitosémitique". *Atti del secondo congresso internazionale di linguistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 55-61.
- 1981. "Le système de l'arabe dans une perspective diachronique". *Arabica* 28: 162-177.
- 1982. "La racine en indoeuropéen et en chamito-sémitique et leurs perspectives comparatives". *Annali dell'Istituto Orientale di Napoli* 42: 381-402.

- 1984. “La méthodologie du chamitosémitique comparé: état, problèmes, perspectives”. *Current Progress in Afro-Asiatic Linguistics*, p. 423-461.
  - 1985. “La racine en sémitique d’après quelques travaux récents en russe”. *Archiv Orientální* 53: 171-173.
  - 1987a. “Sur le rôle des modalités sonantiques dans l’élaboration de la racine en sémitique”. *Arabica* 34: 106-110.
  - 1987b. “Les laryngales en chamito-sémitique. Essai de synthèse (résumé)”. *Proceedings of the fourth international Hamito-Semitic Congress* (H. Jungraithmayr i W. W. Müller eds.), p. 65-71. Marburg.
  - 1988a. *Altägyptisch, Hamitosemitisch und ihre Beziehungen zu einigen Sprachfamilien in Afrika und Asien*. Praga.
  - 1988b. “Nochmals über die Struktur der wurzeln mit den Pharyngalen im Ältagyptischen und semitischen und ihre Inkompatibilität”. *A Fucus. A Semitic/Afrasian Gathering in Remembrance of Albert Ehrman* (Y. L. Arbeitman ed.), p. 371-377. Amsterdam, Filadelfia.
- Philippi, Friedrich Wilhelm Martin. 1875. “Der Grundstamm des starken Verbuns im Semitischen und sein Verhältnis zur Wurzel”. *Morgenländische Forschungen. Festschrift Heinrich L. Fleischer*, p. 69-106. Leipzig.
- 1894. “Die semitische Verbal- und Nominalbildung in ihrem Verhältnis zu einander”. *Beiträge zur Assyriologie* 2: 359-389.
  - 1897. “Nochmals über die Aussprache der semitischen Konsonanten *w* und *j*”. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 51: 66-104.
- Pokorny, Julius. 1959. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Berna (Francke).
- Polotsky, Hans Jacob. 1964a. “Aramaic, Syriac and Ge’ez”. *Journal of Semitic Studies* 9: 1-10.
- 1964b. “Ägyptische Verbalformen und ihre Vokalisation”. *Orientalia* 33: 267-285.
- Porath, Ephraim. 1926. *Die Passivbildung des Grundstammes im Semitischen*. Breslau.
- Praetorius, Franz. 1890. “Beiträge zur äthiopischen Grammatik und Etymologie”. *Beiträge zur Assyriologie* 1: 21-47; 369-378.
- 1924. “Über die aramäischen und arabischen Passivperfekta”. *Zeitschrift für Semitistik und verwandte Gebiete* 2: 134-141.
  - 1927. “Zur Kausativbildung im Semitischen”. *Zeitschrift für Semitistik* 5: 39-42.
- Prasse, Karl-G. 1973. *Manuel de grammaire touarègue. VI-VII, Verbe* (3r vol.). Copenhaguen.

- 1978. “Différences dialectales dans la morphologie des verbes de qualité berbères”. *Atti del secondo congresso internazionale di linguistica camito-semitica (Firenze, 16-19 aprile 1974)*. *Quaderni di Semitistica* 5: 315-319.
- 1980. “Les conjugaisons IV et XIII en Touareg du Niger. Verbes de qualité permanente”. *Études Linguistiques. Revue du département de linguistique de l'Université de Niamey* 2/2: 17-29.
- Priebatsch, H. Y. 1978. “Der Weg des semitischen Perfekts”. *Ugarit Forschungen* 10: 337-347.
- Rabin, Chaim. 1984. “The Genesis of the semitic Tense System”. A *Current Progress in Afro-Asiatic Linguistics* (J. Bynon ed.), p. 391-397. Amsterdam, Filadèlfia.
- Rainey, Anson F. 1976. “KL 72: 600 and the D-Passive in west Semitic”. *Ugarit Forschungen* 8: 337-341.
- 1978. “The Barth-Ginsberg Law in the Amarna Tablets”. *Eretz Israel* 14: 8-13.
- Rapallo, Umberto. 1994. “Considerazioni sulle convergenze lessicali camito-semitico-indeuropee”. *Sem Cam Jafet. Atti della 7^a Giornata di Studi Camito-Semitici e Indoeuropei (Milano, 1° giugno 1993)*, (V. Brugnatelli ed.), p. 169-182. Milà.
- Ratcliffe, Robert R. 2001. “Analogy in Semitic Morphology: Where do new Roots and new Patterns come from?”. A *New Data and New Methods in Afroasiatic Linguistics. Robert Hetzron in Memoriam* (A. Zaborski ed.), p. 153-162.
- Ravn, Otto Emil. 1949. “Babylonian Permansive and Status Indeterminatus”. *Archív Orientální* 17/2: 300-306.
- Reiner, Erica. 1966. *A linguistic Analysis of Akkadian*. Paris.
- 1970. “Akkadian”. *Current Trends in Linguistics. Linguistics in South West Asia and North Africa* 6: 274-303.
- Rainey, A. F. 1978. *El Amarna Tablets. Supplement to J. A. Knudtzon Die El-Amarna-Tafeln* (2nd ed. revised). Kevelaer, Neukirchen, Vluyn.
- Reinisch, Leo. 1873 (1968²). *Der einheitliche Ursprung der Sprachen der alten Welt: nachgewiesen durch Vergleichung des Afrikanischen, Erythräischen und Indogermanischen Sprache mit Zugrundelegung des Teda*. Viena.
- 1895. *Wörterbuch der Bedauye-Sprache*. Viena.
- 1896. *Ein Blick auf Aegypten und Abessinien*. Viena.
- 1909. *Das persönliche Fürwort und die Verbalflexion in den chamito-semitischen Sprachen*. Viena.

- Retsö, Jan. 1989. *Diathesis in the semitic Languages. A comparative morphological Study*. Leiden, Nova York, Copenhaguen, Colònia.
- Ribera-Florit, Josep. 1994. *Manual de gramàtica aramea. Arameo clàssico (oficial)*. Barcelona.
- Richardson, Mervyn Edwin John. 1991. "Tense, Aspect and Mood in Ugaritic *yqtʿ*". *Proceedings of the fifth international Hamito-Semitic Congress*. 2n vol. *Beiträge zur Afrikanistik* 41: 283-289.
- Richter, Wolfgang. 1975. "Verbvalenz und Verbalsatz. Ein Beitrag zur syntaktischen Grundlegung einer atl. Literaturwissenschaft". *Journal of Northwest Semitic Languages* 4: 61-69.
- 1978. *Grundlagen einer althebräischen Grammatik*. St. Otilien.
- Rinaldi, Giovanni. 1964. "Note sui verbi ebraici media w.y e terza y". En *A Francesco Gabrieli*, p. 243-247. Roma.
- Rix, Helmut. 1986. *Zur Entstehung des urindogermanischen Modusystems*. Innsbruck.
- 2001². *Lexicon der indogermanischen Verben (LIV)*. Wiesbaden.
- Rocquet, Gérard. 1973. "Incompatibilités dans la racine en ancien égyptien". *Göttinger Miszellen* 6: 108-117.
- Roman, André. 1981. "De la langue arabe comme un modèle général de la formation des langues sémitiques et de leur évolution". *Arabica* 28: 127-161.
- Rosén, Haiim B. 1978. "Reflexes of Extinct Phonemes in Semitic". *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 41: 443-452.
- 1987. "On Normal Full Root Structure and its Historical Development". *A Papers from the 7th International Conference on Historical Linguistics*. (A. Giacalone, O. Carruba i G. Bernini eds.), p. 535-544. Amsterdam, Filadèlfia.
- Rosenthal, Franz. 1974. *A Grammar of Biblical Aramaic*. Wiesbaden.
- Rosseau, Jean. 1984. "La racine arabe et son traitement par les grammairiens européens (1505-1831)". *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 79: 285-321.
- Rössler, Otto. 1950. "Verbalbau und Verbalflexion in den Semito-aramäischen Grammatik". *Zeitschrift der Deutsche Morgenländische Gesellschaft* 100: 461-514.
- 1961. "Eine bisher unerkannte Tempusform im Althebräischen". *Zeitschrift der Deutsche Morgenländische Gesellschaft* 111: 445-451.

- 1962. “Die Praefixkonjugation Qal der Verba lae *nûn* im althebräischen und das Problem der sogenannten Tempora”. *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* 74: 125-141.
  - 1964. “Libysch-Hamitisch-Semitisch”. *Oriens* 17: 199-216.
  - 1971. “Das Ägyptische als semitische Sprache”. *Christentum am Roten Meer* (F. Altheim i R. Stiehl eds.) 1: 263-326. Berlin, Nova York.
  - 1977. “Zum althebräischen Tempussystem. Eine morpho-syntaktische Untersuchung”. *Marburger Studien zur Afrika- und Asienkunde. Serie B: Asien.* 4: 33-57. Berlin.
  - 1981. “The structure and inflexion of the verb in the Semito-Hamitic languages”. A *Bono homini donum: Essays in Historical Linguistics, in Memory of J. Alexander Kerns. Current Issues in Linguistic Theory* 16 (vol. 2n): 679-748. Amsterdam.
  - 1982. “Semitohamitic language stock or language type”. *The Chad Languages in the Hamitosemitic-Nigrific Border Area. Marburger Studien zur Afrika- und Asienkunde, Serie A, vol. 27* (H. Jungraithmayr ed.), p. 15-16. Berlin.
  - 2001. “Der semitische Charakter der libyschen Sprache”. *Gesammelte Schriften zur Semitohamistik* (Th. Schneider i O. Kaelin eds.), p. 357-386 (= *Zeitschrift für Assyriologie* 50 (1952): 121-150).
  - 2001. “Äthiopisch und Hamitisch”. *Gesammelte Schriften zur Semitohamistik* (Th. Schneider i O. Kaelin eds.), p. 784-790.
- Rubenstein, Eliezer. 1979. “Adjectival verbs in biblical Hebrew”. *Israel Oriental Studies* 9: 55-76.
- Ruipérez, Martín Sánchez. 1952. “Desinencias medias primarias indoeuropeas”. *Emérita* 20: 8-31.
- Rundgren, Frithiof. 1955. *Über bildungen mit š- und n- t-Demonstrativen im Semitischen. Beiträge zur vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen.* Uppsala.
- 1958-1960. “Das altsyrische Verbalsystem: Vom Aspekt zum Tempus”. *Acta Societatis Linguisticae Upsaliensis* 11: 49-75.
  - 1959. *Intensiv und Aspektkorrelation. Studien zur ätiopischen und akkadischen Verbalstambildung.* Uppsala, Wiesbaden.
  - 1960. “Der aspektuelle Charakter des altsemitischen Injunktivs”. *Orientalia Suecana* 9: 75-101.
  - 1961. *Das althebräische Verbum. Abriss der Aspektlehre.* Estocolm, Göteborg, Uppsala.

- 1963a. “Das Verbalpräfix *yu-* im Semitischen und die Entstehung der faktitiv-kausativischen Bedeutung des D-Stammes”. *Orientalia Suecana* 12: 99-114.
  - 1963b. “Erneuerung des Verbalaspekts im Semitischen. Funktionell-diachronische Studien zur semitischen Verblehre”. *Acta Universitatis Upsaliensis, Acta Societatis Linguisticae Upsaliensis*, n. s. 1/3: 49-108. Uppsala.
  - 1964. “Ablaut und Apothematismus im Semitischen”. *Orientalia Suecana* 13: 48-83.
  - 1965-1966. “À propos d’une hypothèse nouvelle concernant la provenance du morphème *qatal-a*”. *Orientalia Suecana* 14-15: 62-74.
  - 1966. “Kausativ und Diathese. Ein Beitrag zur allgemeinen Sprachwissenschaft”. *Die Sprache* 12: 133-143.
  - 1968. “Zur arabischen Wortkunde”, a *Studia orientalia in memoriam Caroli Brockelmann* (Manfred Fleischhammer ed.), p. 161-166.
  - 1974. “Réflexions sur le participe actif du sémitique”. A *Actes du premier congrès international de linguistique sémitique et chamito-sémitique. Janua linguarum*, Series Practica 159: 195-202. La Haia, Paris.
- Saad, George N. i Shmuel Bolozky. 1984. “Causativization and Transitivity in Arabic and Modern Hebrew”. *Afroasiatic Linguistics* 9/2: 29-38.
- Sanford, William. 1990. “Proto-Semitic: is the concept no longer valid?”. *MAARAV* 5-6: 189-205.
- Sanmartín, Joaquín. 1978. “Zur ug. Basis *nšr*”. *Ugarit Forschungen* 10: 451-452.
- 1995. “Über Regeln und Ausnahmen: Verhalten des vorkonsonantischen *n* im ‘Altsemitischen’ ”. A *Vom Alten Oerint zum Alten Testament. Festschrift für Wolfram Freiherr von Soden zum 85. Geburtstag am 19. Juni 1993* (M. Dietrich i O. Loretz eds.). Develaer, Neukirchen, Vluyn, p. 433-466.
  - 2005. “Notizen zur Komponentenverkettung und -syntax bei den prädikativen Personalpronomina der 1. und 2. Person im Semitischen”. A *Memoriae Igor M. Diakonoff. Babel und Bibel 2. Annual of Ancient Near Eastern, Old Testament, and Semitic Studies*. (L. Kogan, N. Koslova, S. Loesov i S. Tishchenko eds.), p. 609-622. Winona Lake, Indiana.
  - 2005a. “The Semantic Potential of Bases (‘roots’) and Themes (‘patterns’): A cognitive approach”. *Aula Orientalis* 23: 65-81.
- Sarauw, Christian. 1912. “Das altsemitische Tempussystem”. *Festschrift Wilhelm Thomsen zur Vollendung des Siebzigsten Lebensjahres* 59-69. Leipzig.

- Sasse, Hans-Jürgen. 1980. "Ostkuschitische und semitische Verbalklassen". *Studien aus Arabistik und Semitistik. Anton Spitaler zum siebzigsten Geburtstag* (W. Diem i S. Wild eds.), p. 153-174. Wiesbaden.
- Satzinger, Helmut. 1999. "Afroasiatischer Sprachvergleich". A *Textcorpus und Wörterbuch. Aspekte zur ägyptischen Lexikographie* (S. Grunert i I. Hafemann eds.), p. 367-387. Leiden, Boston, Colònia.
- 2001. "On ergativity in Egyptian". A *New Data and New Methods in Afroasiatic Linguistics. Robert Hetzron in Memoriam* (A. Zaborski ed.), p. 173-182.
- Saussure, Ferdinand de. 1922 (1879¹). *Mémoire sur le système primitif des voyelles indo-européenes*. Leipzig.
- 1967. *Cours de linguistique générale*. Paris.
- Schenkel, Wolfgang. 1970. "Semiverb, Seminomen und Partikel". *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* 98: 32-34.
- 1971. "Das altägyptische Pseudopartizip und das indogermanische Medium/Perfekt". *Orientalia*, n. s. 40, Fasc. 3: 301-316.
- 1975. *Die altägyptische Suffixkonjugation. Theorie der ineerägyptischen Entstehung aus Nomina actionis*. Wiesbaden.
- 1990. *Einführung in die altägyptische Sprachwissenschaft*. Darmstadt.
- 1997. *Tübinger Einführung in die klassisch-ägyptische Sprache und Schrift*. Tübingen.
- Schmalstieg, William R. 1981. "Ergativity in Indo-European". A *Bono Homini Donum: Essays in Historical Linguistics, in Memory of J. Alexander Kerns. Current Issues in Linguistic Theory* 16: 243-258.
- Schramm, Gene M. 1962. "An outline of Classical Arabic verb structure". *Language* 38: 360-375.
- 1991. "Semitic Morpheme Structure Typology". A *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau* (Alan S. Kaye ed.), 2n vol.: 1402-1408. Wiesbaden.
- Schroeder, Paul. 1869. *Die phönizische Sprache. Entwurf einer Grammatik nebst Sprach- und Schriftproben mit einem Anhang enthaltend eine Erklärung der punischen Stellen im Pönulus von Plautus*. Halle.
- Schulthess, Friedrich. 1900. *Homonyme Wurzeln im Syrischen. Ein Beitrag zur semitischen Lexicographie*. Berlin.
- Segert, Stanislas. 1965. "Aim and Terminology of Semitic Comparative Grammar". *Rivista degli Studi Orientali* 40: 1-8.

- 1975. “Verbal Categories of some northwest semitic Languages: a didactic Approach”. *Afroasiatic Linguistics* 2/5: 83-95.
- 1984. *A Basic Grammar of the Ugaritic Language*. Berkeley, Los Angeles, Londres.
- 1990⁴. *Altaramäische Grammatik*. Leipzig .
- Siedl, Suitbert H. 1971. *Gedanken zum Tempussystem im Hebräischen und Akkadischen*. Wiesbaden.
- Sivan, Daniel. 1984. *Grammatical Analysis and Glossary of the Northwest Semitic Vocables in Akkadian Texts of the 15th-13th C.B.C from Canaan and Syria*. Kevelaer, Neukirchen, Vluyn.
- 1997. *A Grammar of the Ugaritic Language*. Leiden, Nova York, Colònia.
- Smith, Mark S. 1994. *The Ugaritic Baal Cycle I*, Leiden, Nova York, Colònia (Brill).
- Sokoloff, Michael. 1990. *A Dictionary of Jewish Palestinian Aramaic of the Byzantine Period*. Ramat-Gan (Bar Ilan University Press).
- 2002. *A Dictionary of Jewish Babylonian Aramaic of the Talmudic and Geonic Periods*. Ramat-Gan (Bar Ilan University Press).
- Solà-Solé, Josep Maria. 1953. “Permutation entre laryngales et sifflantes en chamito-sémitique”. *Comptes Rendus du Groupe Linguistique d’Études Chamito-Sémitiques* 6: 31-33.
- Sperber, Alexander. 1936. “Studies in Semitic Formatives”. *Journal of the American Oriental Society* 56: 22-46.
- 1943. “Hebrew Grammar, A New Approach”. *Journal of Biblical Literature* 62: 137-262.
- 1966. *A Historical Grammar of Biblical Hebrew*. Leiden.
- Steiner, Richard C. 1980. “*Yuqattil, yaqattil, or yiqattil*: D-Stem Prefix-Vowels and a Constraint on Reduction in Hebrew and Aramaic”. *Journal of the American Oriental Society* 100: 513-518.
- Steiner, Gerd. 1977. “Die primären Funktionen des Intensiv und des Zielstammes des Semitischen Verbums”. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Suppl. 4: 308-310.
- Stempel, Reinhard. 1996. *Die Diathese im Indogermanischen (Formen und Funktionen des Mediums und ihre sprachhistorischen Grundlagen)*. Innsbruck.
- 1998. “Zu Vorgeschichte und Entwicklung des lateinischen Tempus- und Modusystems”. *Historische Sprachforschung (Historical Linguistics)* 111, 270-285.

- 1999. *Abriß einer historischen Grammatik der semitischen Sprachen*. Frankfurt del Main, Berlín, Berna, Nova York, París, Viena.
- Szemerényi, Oswald. 1989³. *Einführung in die vergleichende Sprachwissenschaft*. Darmstadt.
- Szzyrmer, Maurice. 1967. *Les passages puniques en transcription latine dans le "Poenulus" de Plaute (Études et Commentaires 65)*. París.
- 1974. "La vocalisation des formes verbales dans l'écriture néopunique". *Actes du Premier Congrès International de linguistique sémitique et chamito-sémitique, Paris (16-19 Juli 1969)*, (A. Caquot i D. Cohen eds.). La Haia (Mouton), p. 209-219.
- 1983. "Deux inscriptions funéraires néopuniques de Henchir Guergour (Planche IV)". *Semitica* 33: 51-57.
- Takács, Gábor. 1999. *Development of Afro-Asiatic (Semitic-Hamitic) Comparative-Historical Linguistics in Russia and the Former Soviet Union*. Munic.
- 1999. *Etymological Dictionary of Egyptian. A Phonological Introduction*. 1r vol. Leiden, Boston, Colònia (Brill).
- 2001. *Etymological Dictionary of Egyptian. b-, p-, f-*. 2n vol. Leiden, Boston, Colònia (Brill).
- 2005. "Recent problems of Semitic-Egyptian and Semito-Cushitic and -Chadic consonant correspondences". *Aula Orientalis* 23: 207-232.
- Thacker, Thomas William. 1954. *The relationship of the Semitic and the Egyptian verbal System*. Oxford.
- Thelwall, R. 1984. "Meroitic and African Language Prehistory: Prelude to a Synthesis". *A 5º Congresso internazionale di studi meroitici*, p. 1-33. Roma.
- Titov, Evgenij Grigorevic. 1991. "On the history of the study of the semito-hamitic (afroasian) language family". *A Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday* (A. S. Kaye ed.). 2n vol.: 1549-1561. Wiesbaden.
- Tobin, Yishai. 1990. "A Combinatory Phonology of the Hebrew Triconsonantal (CCC) Root System". *La Linguistique* 26: 99-114.
- Torczyner, Harry. 1910. "Zur Bedeutung von Akzent und Vokal im Semitischen". *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 64: 269-311.
- 1913. "Zur Geschichte des semitischen Verbums". *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 67: 645-652.

- 1917. *Vom Ideengehalt der hebräischen Sprache*. Viena.
- Tropper, Josef. 1990. *Der ugaritische Kausativstamm und die Kausativbildungen der Semitischen*. Münster (Ugarit-Verlag).
- 1995. “Die semitische ‘Suffixkonjugation’ im Wandel”. A *Vom Alten Oreint zum Alten Testament. Festschrift für Wolfram Freiherr von Soden zum 85. Geburtstag am 19. Juni 1993*. (M. Dietrich i O. Loretz eds.), p. 491-516. Develaer, Neukirchen, Vluyn.
- 2000. *Ugaritische Grammatik*, Münster.
- 2002a. *Altäthiopisch. Grammatik des Ge‘ez*. Münster.
- 2002b. *Ugaritisch. Kurzgefasste Grammatik mit Übungstexten und Glossar*. Münster.
- Tropper, Josef i Eddy Verreet. 1988. “Ugaritisch *ndy, ydy, hdy, ndd* und *d(w)d*”. *Ugarit Forschungen* 20: 339-350.
- Tsereteli, Georg W. 1970. “Zur Frage der Beziehung zwischen den semitischen und hamitischen Sprachen”. *Mitteilungen des Instituts für Orientsforschung* 16: 271-280.
- Tyloch, Witold. 1978. “La catégorie de l’aspect en sémitique. Un essai de reconsidération”. *Atti del secondo congresso internazionale di linguistica camito-semitica. Firenze, 16-19 aprile 1974. Quaderni di Semitistica* 5: 269-274.
- Ullendorff, Edward. 1958. “What is a semitic Language? A problem of linguistic identification”. *Orientalia* 27: 69-75.
- 1977. *Is Biblical Hebrew a language? Studies in Semitic languages and civilization*. Wiesbaden (Harrassowitz).
- Ultan, Russell. 1975. “Infixes and their origins”. *Structura. Schriftenreihe zur Linguistik. Linguistic workshop* 3. 9: 157-205. Munic.
- Ungnad, Arthur. 1905. “Die gegenseitigen Beziehungen der Verbalformen im Grundstamm des semitischen Verbs”. *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* 59: 766-768.
- van Soldt, Wilfred Hugo. 1991. *Studies in the Akkadian of Ugarit. Dating and Grammar*. Neukirchen, Vluyn.
- Vendryes, Joseph. 1921. *Le langage. Introduction linguistique à l’histoire*. Paris.
- Vergote, Joseph. 1974. “Le rapport de l’égyptien avec les langues sémitiques. Quelques aspects du problème”. *Actes du premier congrès international de linguistique*

- sémitique et chamito-sémitique. Paris 16-19 juillet 1969*, p. 49-54. La Haia, Paris.
- 1975. “La position intermédiaire de l’ancien égyptien entre l’hébreu et l’arabe”. *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 193-199.
- Vernet, Eulàlia i Mariona. 2008. “Punisch *hw* ‘lebe!’ (< ps. *hy-y / *hy-w ‘leben, lebendig sein’), Lateinisch (*h*)*aeō* ‘eine Begrüßung bekommen’: Etymologie und Geschichte des einzigen semitischen Lehnwortes der 2. lat. Konjugation”. *Aula Orientalis* (en premsa).
- Vernet, Mariona. 2000. “Flexió i derivació dels verbs de tercera gutural (ת”ו) al TH de la Bíblia”. *Anuari de filologia*, vol. 22, sec. E, núm. 9, p. 31-40.
- 2008. *La segona conjugació verbal llatina: estudi etimològic i comparatiu sobre l’origen protoindoeuropeu de la formació dels seus temes verbals*. Institut d’Estudis Món Juïc, Universitat de Barcelona.
- Verreet, Eddy. 1983. “Die Gültigkeit des Gesetzes Barth-Ginsbergs im Ugaritischen, mit einigen Sprachvergleichenden, morphologischen und lexikalischen Betrachtungen”. *Orientalia Lovaniensia Periodica* 14: 81-102.
- 1986. “Abriß des ugaritischen Verbalsystems”. *Ugarit Forschungen* 18: 75-82.
- Vetter, Dieter i Johanna Walther. 1971. “Sprachtheorie und Sprachvermittlung. Erwägungen zur Situation des hebräischen Sprachstudiums”. *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 83: 73-96.
- Villar, Francisco. 1996². *Los indoeuropeos y los orígenes de Europa*. Madrid (Gredos).
- Voigt, Rainer M. 1981. “Inkompatibilitäten und Diskrepanzen in der Sprache und das erste phonologische Inkompatibilitätsgesetz des Semitischen”. *Die Welt des Orients* 12: 136-172.
- 1986. “Die Verbalklassen des Grundstammes im Beḏaūye”. *Africana Marburgensia* 19/2: 26-37.
- 1988a. *Die infirmen Verbaltypen des Arabischen und das Biradikalismus-Problem*. Stuttgart.
- 1988b. “Zur Geschichte der vergleichenden Semitohamistik – August Klingenheben und sein Beitrag zur semitohamitischen Sprachwissenschaft”. A *Progressive traditions in African and Oriental studies* (S. Brauner i E. Wolff eds.), p. 155-164. Berlín.
- 1990. “The gemination of the present-imperfect forms in Old Ethiopic”. *Journal of Semitic Studies* 35: 1-18.

- 1999. “Ägyptosemitischer Sprachvergleich”. A *Textcorpus und Wörterbuch. Aspekte zur ägyptischen Lexikographie* (S. Grunert i I. Hafemann eds.), p. 345-366. Leiden, Boston, Colònia.
  - 2002. “The Hamitic connection: Semitic and Semito-hamitic”. *Israel Oriental Studies* 20: 265-290.
  - 2002-2003. “Die beiden Suffixkonjugationen des Semitischen (und Ägyptischen)”. *Zeitschrift für Althebraistik* 15-16: 138-165.
- von Soden, Wolfram. 1957. “Tempus und Modus im Semitischen”. *Akten des vierundzwanzigsten Internationalen Orientalisten-Kongresses* 24: 263-265.
- 1965. “Zur Methode der semitisch-hamitischen Sprachvergleichung”. *Journal of Semitic Studies* 10: 159-177.
  - 1973. “Ein semitisches Wurzelwörterbuch: Probleme und Möglichkeiten”. *Orientalia* 42: 142-148.
  - 1985. “*n* als Wurzelaugment im Semitischen”. A *Bibel und Alter Orient. Altorientalische Beiträge zum Alten Testament von Wolfram von Soden* (H.-P. Müller ed.), p. 109-121. Berlin, Nova York.
  - 1985² (1a ed. 1965). *Akkadisches Handwörterbuch*. Wiesbaden.
  - 1987. “Äthiopisch-akkadische Isoglossen”. *Proceedings of the fourth international Hamito-Semitic Congress* (H. Jungraithmayr i W. W. Müller eds.), p. 559-567. Marburg.
  - 1995³ (1952¹). *Grundriss der Akkadischen Gramatik*. Institut Biblic Pontifici (Roma). (GAG).
- Vycichl, Werner. 1966. “Die 2-radikaligen Verben des Ägyptischen und der Berbersprachen”. *Bibliotheca Orientalis* 23: 247-248.
- 1970-1971. “Sur la préhistoire de la langue arabe”. *Comptes Rendus du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques* 15: 117-135.
  - 1974. “Études d'hébreu massoretique”. *Comptes rendus du Groupe Linguistique d'Études Chamito-Sémitiques. À la mémoire de Marcel Cohen*. Vol. 18-23: 495-517.
  - 1975. “Egyptian and the other hamito-semitic Languages”. *Hamito-Semitic. Janua Linguarum. Studia memoriae Nicolai van Wijk dedicata* (James i Theodora Bynon eds.). Series Practica 200: 201-212.

- 1984. “Hamitic and semitic Languages”. *Current Progress in Afro-Asiatic Linguistics. Papers of the third International Hamito-Semitic Congress*, p. 483-488. Amsterdam, Filadèlfia.
  - 1987. “The origin of the hamito-semitic languages”. *Proceedings of the fourth international Hamito-Semitic Congress* (H. Jungraithmayr i W. W. Müller eds.), p. 110-121. Marburg.
  - 1994. “Participi Camito-Semitici”. A *Sem Cam Jafet. Atti della 7^a Giornata di Studi Camito-Semitici e Indeuropèi (Milano, 1° giugno 1993)*, (V. Brugnatelli ed.), p. 245-250. Milà.
  - 1995. “Zur vergleichenden Morphologie hamitosemitischer Sprachen”. A *Studia Chadica et Chamitosemitica. Akten des Internationalen Symposiums zur Tschadsprachenforschung. Frankfurt am Main, 6.-8. Mai 1991* (D. Ibrizimov, R. Leger i G. Schmitt eds.), p. 17-24. Colònia.
- Wagner, Max. 1966. *Die lexikalischen und grammatikalischen Aramaismen im alttestamentlichen Hebräisch*. Berlín.
- Wehr, Hans. 1994⁴. *Arabic-English Dictionary*. Nova York.
- Weitzman, Michael. 1987. “Statistical Patterns in Hebrew and Arabic Roots”. *Journal of the Royal Asiatic Society* 15-22.
- Whiting, Robert M. 1981. “The R-Stem(s) in Akkadian”. *Orientalia*, n. s. 50: 1-39. Roma.
- Wolff, Ekkehard. 1988. “Ablaut and accent in Chadic”. *Progressive Traditions in African and Oriental Studies* (S. Brauner i E. Wolff eds.), p. 165-179. Berlín.
- Yannay, Igal. 1974. “Augmented Verbs in Biblical Hebrew”. *Hebrew Union College Annual* 45: 71-95.
- Zaborski, Andrzej. 1969. “Prefixes, Root-Determinatives and the Problem of Biconsonantal Roots in semitic”. *Folia Orientalia* 11: 307-313.
- 1971. “Biconsonantal verbal roots in Semitic”. *Prace Jezykoznawcze* 35: 51-96.
  - 1973-1974. “On the Hamito-Semitic Suffix *-ay* in Cushitic”. *Mélanges de l'Université de Saint-Joseph* 48: 23-32.
  - 1975. “Note on biconsonantal and triconsonantal roots in Cushitic”. *Folia Orientalia* 16: 263-266.
  - 1988. “Zum hamitosemitischen Charakter des Berberischen”. A *Progressive Traditions in African and Oriental Studies* (S. Brauner i E. Wolff eds.), p. 180-184. Berlín.

- 1991. “Biconsonantal Roots and Triconsonantal Root Variation in Semitic: Solutions and Prospects”. A *Semitic Studies in honor of Wolf Leslau on the occasion of his 85th birthday* (S. Kaye ed.). 2n vol.: 1675-1703. Wiesbaden.
  - 1994a. “Exceptionless incompatibility rules and verbal root structure in semitic”. A *Semitic and Cushitic Studies* (G. Goldenberg i Sh. Raz eds.), p. 1-18. Wiesbaden.
  - 1994b. “Archaic Semitic in the Light of Hamito-Semitic”. *Zeitschrift für Althebraistik* 7/2: 234-244.
  - 1996. “Some Alleged Exceptions to Incompatibility Rules in Arabic Verbal Roots”. A *Studies in Near Eastern Languages and Literatures. Memorial Volume of Karel Petráček*, p. 631-658.
  - 2005. “Comparative Semitic Studies: *status quaestionis*”. *Aula Orientalis* 23: 9-15.
- Zeidler, Jürgen. 1992. “Altägyptisch und Hamitosemitisch. Bemerkungen zu den *Vergleichenden Studien* von Karel Petráček”. A *Lingua Aegyptia. Journal of Egyptian Language Studies* 2: 189-222. Göttingen.
- Zimmern, Heinrich. 1917². *Akkadische Fremdwörter als Beweis für babylonischen Kultureinfluss*. Leipzig.
- Žirmunski, Viktor. 1965. “Der grammatische Ablaut im Germanischen”. A *Symbolae Linguisticae in honorem Georgii Kuryłowicz*, p. 383-392. Wrocław, Varsòvia, Cracòvia.